GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2017

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 8 / 15 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/20400 11.05.2017
ABDULHAMİT BABAT

002 2015/20292 11.05.2017
F.B.

003 2016/443 11.05.2017
M.B.

004 2016/507 11.05.2017
A.K.

005 2016/550 11.05.2017
S.T.

006 2017/5841 11.05.2017
O.K.

007 2014/920 25.05.2017
EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI VE DİĞERLERİ

008 2014/10405 25.05.2017
DEVRAN DURAN

009 2014/12727 25.05.2017
SABAH YILDIZI RADYO VE TELEVİZYON YAYIN İLETİŞİM REKLAM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ

010 2014/15059 25.05.2017
HASAN ÖZCAN

011 2015/11798 25.05.2017
ALİ ÖNAL

012 2014/680 07.06.2017
KEMAL ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ

013 2014/1108 07.06.2017
MEHMET GÜRSOY

014 2014/1489 07.06.2017
NURSEL SANCAK

015 2014/2845 07.06.2017
REMZİYE UYAR VE DİĞERLERİ

016 2014/2903 07.06.2017
FERDİ GÜMÜŞ

017 2014/3452 07.06.2017
FETULLAH AĞYÜREK VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

018 2014/4332 07.06.2017
FATMA TUZCU

019 2014/4557 07.06.2017
SÜMER UZUN ve ÖZER UZUN

020 2014/5361 07.06.2017
ALİ ASKER AYDOĞDU

021 2014/5396 07.06.2017
ABDURRAHMAN ATIZ

022 2014/6966 07.06.2017
HAMDİN YILMAZ

023 2014/7045 07.06.2017
ABDURRAHMAN KOÇHAN ve NAVAF KOÇHAN

024 2014/7059 07.06.2017
HALİL ERDOĞAN

025 2014/9932 07.06.2017
HÜSEYİN ACAR ERESEN

026 2014/10290 07.06.2017
NİHAL GÖKTEN

027 2014/10711 07.06.2017
REŞİT KIZILKAYA

028 2014/11021 07.06.2017
SAHRA AKYER VE SİNEM TURAN

029 2014/11091 07.06.2017
SÜMEYYE ÖRNEK

030 2014/11135 07.06.2017
EMİNE GÖNÜL GÖKDOĞAN

031 2014/11818 07.06.2017
YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

032 2014/12211 07.06.2017
MUSA ARSLAN

033 2014/12757 07.06.2017
MEHMET GÜZELOGLU (2)

034 2014/13459 07.06.2017
MUSTAFA YURT

İçindekiler - devam

035 2014/13523 07.06.2017
ABDULLAH SARIDAĞ VE DİĞERLERİ

036 2014/13953 07.06.2017
ÖMER EROL ATABERK

037 2014/15058 07.06.2017
AYDIN AKBULUT (2)

038 2014/15853 07.06.2017
ŞÜKRÜ ATUĞ VE DİĞERLERİ

039 2014/15945 07.06.2017
CENGİZ DOĞAN ve M. SELAMİ ÖZ

040 2014/16544 07.06.2017
MEHMET NECİP KURTCEBE

041 2014/18914 07.06.2017
MEAS ERDEMCİ

042 2014/19199 07.06.2017
AYSEL KESKİNBALTA VE DİĞERLERİ

043 2014/19239 07.06.2017
OSMAN BEREKET

044 2014/19767 07.06.2017
ALAATTİN ÖZEN

045 2014/20535 07.06.2017
NECATİ ARSLAN

046 2017/20127 07.06.2017
NURULLAH EFE ve HALKIN KURTULUŞ PARTİSİ

047 2014/804 08.06.2017
AHMET TEMİZ (7)

048 2014/1168 08.06.2017
HASAN KAYA

049 2014/1312 08.06.2017
Ş.K.

050 2014/2207 08.06.2017
EMİN TOĞURLU

051 2014/3018 08.06.2017
FAHRETTİN AKPINAR

İçindekiler - devam

052 2014/3053 08.06.2017
İCKOVSKA SVETLANA

053 2014/3673 08.06.2017
ZÜHRA KAHRAMAN

054 2014/4679 08.06.2017
MEHMET GEZGİNOĞLU

055 2014/5674 08.06.2017
MEHMET ÇELEBİ ÇALAN (2)

056 2014/5784 08.06.2017
AHMET BAŞARIR VE DİĞERLERİ

057 2014/6497 08.06.2017
YÜCEL SAYMAN

058 2014/6646 08.06.2017
MURAT DEMİRKIRAN ve SERPİL BAYRAM

059 2014/10352 08.06.2017
ONUR GİRGİNER

060 2014/10735 08.06.2017
FATMA GÜL OĞUZ ve MOST YAPIM GÖSTERİ HİZMETLERİ A.Ş.

061 2014/11659 08.06.2017
ŞEYHMUS GÜR

062 2014/11821 08.06.2017
HAYDAR DEMİRHAN ve SERDAR DEMİRHAN

063 2014/12093 08.06.2017
ÜMÜT DEMİR (2)

064 2014/12350 08.06.2017
M.H.H.

065 2014/12606 08.06.2017
AHMET ÇİÇELİ

066 2014/12752 08.06.2017
FİRDES AKYEL

067 2014/12822 08.06.2017
VELİ ŞÜKÜN

068 2014/13892 08.06.2017
T.İ.M.E.G. DOĞALGAZ DÖNÜŞÜM SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

İçindekiler - devam

069 2014/14339 08.06.2017
AHMET ÖZDOĞAN

070 2014/14824 08.06.2017
N.T.

071 2014/14997 08.06.2017
MEHMET SELAHİTTİN MERİH

072 2014/15060 08.06.2017
AYDIN AKBULUT

073 2014/15076 08.06.2017
ŞEYHMUS YAVUZ

074 2014/15887 08.06.2017
LEVENT BAŞ

075 2014/19433 08.06.2017
HATİCE KARAKAYA

076 2014/19584 08.06.2017
M.K.

077 2014/19742 08.06.2017
ALP SOSYAL HİZMETLER SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

078 2014/19949 08.06.2017
İBRAHİM ALMAZ

079 2014/20036 08.06.2017
ROCHE DIAGNOSTICS TURKEY A.Ş.

080 2014/20146 08.06.2017
MUKADDES AKIN

081 2014/15386 19.06.2017
MÜMİN KARAŞİNİK

082 2016/22169 20.06.2017
AYDIN YAVUZ VE DİĞERLERİ

083 2014/1089 21.06.2017
SEVİNÇ AYDEMİR

084 2014/1532 21.06.2017
ANIL UYGAR GÖKÇEN

085 2014/2276 21.06.2017
Necmettin İnan VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

086 2014/2421 21.06.2017
YAVUZ ÇITAK

087 2014/2474 21.06.2017
MÜCDET GÜR

088 2014/3483 21.06.2017
ERDİNÇ KINABAŞ

089 2014/3998 21.06.2017
MESUT GEREZ

090 2014/4081 21.06.2017
FAHAMETTİN ONUR SAÇAR

091 2014/4864 21.06.2017
YALÇIN ÇAKAR

092 2014/4930 21.06.2017
MÜSLİM ŞENTÜRK

093 2014/5083 21.06.2017
NEVZAT ÇAKAR

094 2014/5503 21.06.2017
NESRİN YILDIRIM

095 2014/5563 21.06.2017
METİN ER ve MUSTAFA ER

096 2014/6238 21.06.2017
ERTUĞRUL YABAN

097 2014/7594 21.06.2017
MUHSİN ARKIŞ

098 2014/11149 21.06.2017
AHMET TUNCAR

099 2014/11163 21.06.2017
ERMAN PAKSOY

100 2014/11214 21.06.2017
GÖKTAŞ YASSI HADDE MAMÜLLERİ SAN. VE TİC. A.Ş.

ABDULHAMİT BABAT

B. No: 2014/20400 | Karar tarihi: 11.05.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/20400

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHAMİT BABAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/20400)

Karar Tarihi: 11/5/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Abdulhamit BABAT

Vekili : Av. Fahriye Belgün BABA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1.Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu tarafından gönderilmek istenen mektuba el konulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2.Başvuru 29/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Ankara 2 Numaralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu, adresi Ankara il sınırları içerisinde olan H.Ö. isimli bir arkadaşına faks yoluyla mektup göndermek istemiştir. Söz konusu mektup Ceza İnfaz Kurumu Mektup ve Yayın Okuma Komisyonu tarafından sakıncalı bulunmuştur. Bu doğrultuda Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) 30/10/2014 tarihli kararıyla mektubun imha edilmesine karar verilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi Komisyonlar Başraportörlüğünün talebi üzerine mektubun onaylı bir sureti Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından 30/7/2015 tarihinde gönderilmiştir.

10. Söz konusu mektup şöyledir:

"Merhaba H. Abla,

İyi olmanız dileğiyle selam ve sevgilerimi gönderiyorum. Muhtemelen aylık açık görüşte görüşürüz. Onun için uzatmayacağım. Bu faksı yazmamın amacı sizden bir ricam olduğu içindir. Geçenlerde şehit düşen B. G. arkadaş için ismini yazdığım arkadaşlar adına bir ilan verseniz iyi olur. İlan ücretini biz hal ederiz. Tırnak içinde yazdığım metni olduğu gibi ilan biçiminde verseniz çok iyi olur.

''Eylemler söylemlerden daha etkili konuşurlar. Tahliyene kısa bir süre kalmasına rağmen Bingöl zindanından firar ederek gerçekleştirdiğin "özgürlük eylemi" bizlere yüreğinde hangi aşkın tutuştuğunu gösteriyordu. Kelebek ömrü kadar kısa sürdü eyleminiz, ama özgürlük tutkun sonsuzdu. Zindandan çıkar çıkmaz yönünü özgür yaşamın inşa edildiği, kara gözlü faşist çeteciliğe karşı insanlığın ve onurun korunduğu Kobane'deki özgürlük savaşına çevirdin. Son eylemin bir özgürlük yıldızına dönüşmek oldu. Işığınla anlam yüklü özgür yaşama yürüyeceğiz... Sincan 2 Nolu cezaevindeki mücadele arkadaşları adına S. İ., Ş. B., O. A., Ş. G., M. T., Ş. B., S. D., M. T., V. T., Y. A. ve B. D. ..."

İlanı bu arkadaşlar adına vermeniz iyi olur. Tekrardan selam ve sevgilerimi gönderiyorum. Ay başında açık görüşte görüşmek dileğiyle.

Selamlar-Hamit."

11.Disiplin Kurulunun 30/10/2014 tarihli kararı şöyledir:

"..hükümlünün A. Babat'ın H. Ö.'a göndermek istediği faksta Bingöl M Tipi Ceza İnfaz Kurumundan firar edip yakalanan ve tahliye edilen ve çatışmada ölen terör örgütü mensubunun yaptığı eylemi övücü yüceltici ifadeler içermesi nedeniyle sakıncalı görülerek Ceza İnfaz Kurumumuz Disiplin Kurulu tarafından mektubun Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 4'üncü maddesinin 2'nci bendinde "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır." gereğince Ceza İnfaz Kurumumuz Disiplin Kurulu tarafından mektubun Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi

ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 123. maddesine göre imha edilmesine .."

12. Başvurucu bu karara karşı Ankara Batı İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itirazda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 3/11/2014 tarihli ve E.2014/5177, K.2014/5240 sayılı kararla başvurucunun itirazını reddetmiştir. Ret gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

".. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yerleşik uygulaması, mahkûmların genel olarak özgürlük hakkı hariç Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam ettikleri yönündedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8.maddesine göre: "herkes özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Anılan haklar ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuka uygun olarak yapılan ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan müdahalelerin dışında, kamu makamları tarafından hiç bir müdahale yapılamaz."

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin birçok kararında da; ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun asli temellerinden olduğu, toplumun ilerlemesinin ve herbireyin gelişmesinin başlıca şartlarındanbirini oluşturduğu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 2. fıkrasına tabi olmak kaydıyla bu özgürlüğün, yalnızca olumlu karşılanan ya da zararsız veya önemsiz olarak algılanan ‘bilgi’ ve ‘fikirler’ için değil; şok edici, zedeleyici yahut kaygı verici bilgi ve fikirler için de geçerliği olduğu vurgulanmıştır.

Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre şiddete çağrı ve teşvik, kin ve nefret söylemi, hakaret ise ifade özgürlüğünün koruması altında değildir. Herhangi bir beyanın şiddete çağrı ve teşvik, kin ve nefret söylemi ve hakaret kapsamında olup olmadığı, beyanın genelinden, nerede nasıl söylendiğine, kimin tarafından söylendiğine, söylem ve eylemin pratikte bir karşılığı olup olmadığına, söylemin etkinliği açısından yakın tehlike kavramının değerlendirilmesine kadar bir dizi unsurun birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68/3. maddesinde de "Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suçörgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez"düzenlemesi yer almaktadır.

Tüzük'ün 123/1.nci maddesinde de “...Mektubun kısmen sakıncalı görülmesi hâlinde, aslı idarede tutularak fotokopisinde sakıncalı görülen kısımlar okunmayacak şekilde çizilerek disiplin kurulu kararı ile birlikte ilgilisine tebliğ edilir..." düzenlemesi yer almaktadır.

Hükümlünün göndermek istediği metnin ve disiplin kurulu kararının incelenmesinde; faks da ceza infaz kurumu zindan olarak nitelendirildiği ve buradan firar olayı da özgürlük eylemi olarak aslında suç olan bir eylemin övüldüğünün anlaşılması karşısında bu yönden verilen kararın doğru olduğu kanaatine varılmış ve talebin reddine karar vermek gerekmiştir.

Disiplin Kurulu kararının usul ve yasaya uygun düzenlendiği görülmekle vaki itirazın reddi gerekmiştir."

13. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi 12/11/2014 tarihli ve 2014/3305 Değişik İş sayılı kararıyla İnfaz Hâkimliğinin kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından itirazın reddine hükmetmiştir.

14. Nihai karar 27/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 29/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV.İLGİLİ HUKUK

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında hükümlü ve tutukluların gönderdiği veya kendilerine gönderilen mektuplara ceza infaz kurumunun ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelere dayanak oluşturan mevzuata (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 16-20) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 11/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, mektubunda yer verdiği ifadelerin suç olan bir eylemin övülmesi olarak nitelendirilemeyeceğini, ifade hürriyeti kapsamında kalan ve suç unsuru içermeyen mektubun imha edilmesinin ölçülü olmadığını belirterek Anayasa'nın 22. ve 26. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özü, göndermek istediği mektubun Ceza İnfaz Kurumunun ilgili kurullarınca sakıncalı görülerek imha edilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin kısıtlanması hakkındadır. Bu sebeple başvurucunun bütün iddialarının haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

20. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 22. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, haberleşme hürriyetinesahiptir. Haberleşmeningizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, .. veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz..."

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesi açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

22. Anayasa Mahkemesinin Ahmet Temiz (B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 28-34)kararında hükümlü ve tutukluların gönderdiği veya kendilerine gönderilen mektuplara ceza infaz kurumunun ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelere ilişkin genel ilkeler belirtilmiştir.

23. Somut olayda Disiplin Kurulu kararıyla başvurucunun mektubu sakıncalı olduğu değerlendirmesiyle alıkonulmuştur. Dolayısıyla anılan işlem ile kamu makamları tarafından başvurucunun haberleşme hürriyetine bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

24. Anılan müdahale Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 22. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle sınırlamanın; Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme,Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Ahmet Temiz, § 36).

25. Somut olayda 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesi ile 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 91., 122. ve 123. maddelerinin, hükümlülerin ceza infaz kurumlarından yaptıkları yazışmaların denetimi ve sınırlandırılmasının kanuni dayanağını oluşturduğu anlaşılmaktadır (Ahmet Temiz, §§ 37-46).

26. 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgrafların" hükümlüye verilmeyeceği, hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmeyeceği düzenlenmiştir. Burada belirtilen sebeplerin Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında sayılmış olan kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi genel amacı çerçevesinde ceza infaz kurumlarında güvenliğin ve disiplinin sağlanmasını hedeflediği söylenebilir.

27. Somut olayda başvurucunun göndermek istediği mektubun sakıncalı bulunarak Disiplin Kurulunca alıkonulma sebebi, anılan mektubun içeriğinde bir terör örgütü mensubunun gerçekleştirdiği terör eylemlerini övücü ve yüceltici ifadelerin bulunması olarak gösterilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun mektuplarının, Disiplin Kurulunca denetlenmesi suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin; kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ile ceza infaz kurumlarında asayiş ve güvenliğin sağlanması amaçlarını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın haberleşme hürriyetine ilişkin 22. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmet Temiz, §§ 47-50).

28. Başvurucu 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi gereğince devletin şahsiyetine karşı cürüm işlediği gerekçesiyle hükümlü olarak Ankara 2 Numaralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır.

29. Somut olayda başvurucu tarafından faks yoluyla gönderilmek istenen mektupta, Bingöl Ceza İnfaz Kurumundan firar eden, yakalanan ve sonrasında tahliye edilen, ardından gerçekleştirdiği eylemde ölen ve bölücü terör örgütü mensubu olduğu anlaşılan kişi hakkında verilmek istenen ilan metni yer almaktadır.

30. Disiplin Kurulu kararı incelendiğinde söz konusu mektubun Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 4. maddesinde düzenlenen ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaca aykırılık oluşturduğu ve bu nedenle sakıncalı görülerek başvurucuya verilmeden imha edilmesine karar verildiği anlaşılmaktadır.

31. Ceza infaz kurumlarında tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları haklar sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35). Bu manada başvuruya konu mektubun içeriği dikkate alındığında ceza infaz kurumu idaresinin mektubun alıkonulmasına ilişkin gerekçeleri herhangi bir mahkeme kararında olması gereken gerekçe kadar detaylı olmayabilir. Nitekim ceza infaz kurumlarından gönderilmek istenen mektupların sayıca fazla olması, mektupları okuyup değerlendirme imkânının zaman yönünden kısıtlılığı gibi hususlar dikkate alındığında kanuna aykırı olduğu bariz olan mektuplar hakkında detaylı bir gerekçe sunulmaması tek başına ilgili gerekçenin yeterli olmadığı sonucuna ulaştırmayacaktır (Murat Türk, B. No: 2013/9133, 24/3/2016, § 44).

32. Sakıncalı olduğuna karar verilen mektupta başvurucu, "mücadele arkadaşları" ifadesini kullanarak mektup alıcısını da kapsar şekilde içinde bulunduğu topluluğun varlığına işaret etmekte ve "biz" kavramına vurgu yapmaktadır. Başvurucu, eylemlerin söylemlerden daha etkilioldu̇ğunu belirtmiş ve zindan olarak nitelendirdiği ceza infaz kurumundan firar eden örgüt mensubunun bu eylemini özgürlük eylemi olarak nitelendirmiştir. Başvurucu, terör örgütünün amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen ve adına ilan vermek istedikleri kişinin ölümüyle sonuçlanan eylemleri özgürlük savaşı, ölümü de özgürlük yıldızına dönüşmek olarak betimlemiştir (bkz. § 10).

33. Mektuptaki anlatım dikkate alındığında mektubu kaleme alan başvurucu ile birlikte Ceza İnfaz Kurumundaki mücadele arkadaşları olarak tanıtılan kişilerin PKK terör örgütü faaliyetleri kapsamında yasa dışı eylemlerde yer aldıkları öngörülebilmektedir. Mektupta kullanılan üslup gözönüne alındığında mektubun şiddeti meşru gösteren, şiddete teşvik edici ve özendirici bir şekilde kaleme alındığı görülmektedir. Dolayısıyla şiddet içeriği tartışmasız olan yasa dışı somut eylemlerin meşrulaştırıp bu eylemlere katılanın yüceltildiği mektupta, başvurucunun mektup alıcısı üzerinden mektuptaki ifadeleri okuyan terör örgütü mensuplarına motivasyon sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, bu içeriğe sahip mektuplarla örgüt içi ilişkilerin canlı tutulmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılması mümkündür.

34. Buna göre haberleşme hürriyetine yönelik kısıtlamanın Anayasa’nın 22. maddesi anlamında demokratik toplumda kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi için ihtiyaç duyulan demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olduğu düşünülemez.

35. Bu kapsamda başvuruya konu mektubun içeriğinde yer alan ifadelere yönelik olarak yapılan müdahalede, mektuba özgü kabul edilebilir makul gerekliliklerin somut verilere dayanılarak ortaya konulduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca mektubun gönderilme saiki dikkate alındığında başvurucunun göndermek istediği mektuba tamamen el konulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantısızolduğu söylenemez. Sonuç olarak somut olayda haberleşme hürriyetine yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden

incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.B.

B. No: 2015/20292 | Karar tarihi: 11.05.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/20292

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

F. B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/20292)

Karar Tarihi: 11/5/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : F. B.

Vekili : Av. İlter AKSOYLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum sebep gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiğin kesilmesi işlemi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/12/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Hava Kuvvetleri Komutanlığında muvazzaf subay statüsünde görev yapmakta iken ahlak dışı davranışlarda bulunduğuna dair isimsiz bir e-posta gönderilmesi üzerine başvurucu hakkında idari tahkikat başlatılmıştır.

9. İstihbarata karşı koyma faaliyeti çerçevesinde 2/5/2012 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Daire Başkanlığı tarafından başvurucunun ifadesi alınmıştır. Söz konusu ifade metninde başvurucunun ifadesine hangi kapsamda başvurulduğu hususu belirtilmemiştir. Anılan ifade metnine göre başvurucuya nerelerde görev yaptığı, sanal ortamdaki herhangi bir sosyal paylaşım sitesinde üyeliğinin olup olmadığı, İnternet üzerinden veya yüz yüze tanışmak suretiyle birlikte olduğu kadınların kimler olduğu, gösterilen bazı görüntülerin kendisine ait olup olmadığı sorulmuştur. Başvurucu, sorulan soruları ayrıntılı olarak yanıtlamış ve ifade tutanağını imzalamıştır.

10. Tahkikat sonucunda hazırlanan raporda, başvurucunun davranışlarının TSK'nın itibarını sarsacak nitelikte ahlak dışı davranış kapsamında olduğu belirtilerek TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesi teklifi getirilmiştir.

11. Bu teklif doğrultusunda başvurucu hakkında 30/12/2013 tarihinde, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmiştir.

12. Başvurucu TSK'dan ayırma kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır.

13. Başvurucu vekili, davalı idarece gönderilen gizli nitelikli belgeleri incelemesi ve belgelerin bir örneğinin kendisine verilmesi yönünde talepte bulunmuştur.

14. AYİM Birinci Dairesi 6/5/2014 tarihli kararıyla davalı idare savunması ekinde gizli zarf içerisinde gönderilen bilgi ve belgelerin başvurucu vekili tarafından incelenmesine ve başvurucu vekiline bu belgelere karşı beyanda bulunması için otuz günlük ek süre verilmesine karar vermiştir. Mahkeme, belgelerden suret alma talebini ise reddetmiştir.

15. Başvurucu vekili 20/6/2014 tarihinde söz konusu belgeleri incelemiştir. Başvurucu vekili 23/6/2014 tarihli dilekçesinde, idarenin savunmasına ve gizli belgelere karşı beyanda bulunmuştur. Ayrıca başvurucu vekili, AYİM Başsavcılığının düşüncesine karşı beyan dilekçesinde ve karar düzeltme dilekçesinde söz konusu belgeler hakkında görüş ve beyanlarını sunmuştur.

16. Başvurucu vekili söz konusu dilekçede; başvurucunun göreviyle ilgisi olmayan -özel yaşantısına ilişkin- soruların sorulduğunu, hukuka aykırı bir sorgu neticesinde elde edilen beyanlarının delil olarak kullanılamayacağını, başvurucunun takdirlerle dolu başarılı bir sicile sahip olmasına rağmen bu durumun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

17. AYİM, oyçokluğuyla davayı reddetmiştir. AYİM kararında, geçmiş sicil ve disiplin durumu itibarıyla başarılı bir personel olmasına karşın başvurucunun iyi ahlak sahibi olmak vasfını taşımadığı ve tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı şeklinde değerlendirmeler yer almıştır. Ayrıca AYİM, başvurucunun ifadesinin usulsüz ve hukuka

aykırı şartlarda alındığı iddialarını da reddetmiştir. AYİM kararında, başvurucunun ifadesinin ceza soruşturması kapsamında değil disiplin soruşturması çerçevesinde alındığını, iradesinin fesada uğratıldığına dair kanıt bulunmadığını belirtmiştir.

18. Karara katılmayan bir Daire üyesi tarafından kaleme alınan karşıoy yazılarında ise söz konusu eylemlerin mahremiyet alanına ilişkin olduğu ve başvurucu tarafından iradi bir şekilde alenileştirilmediği, olumlu olan geçmiş sicil durumunun dikkate alınmadığı ayrıca yasa dışı yöntemlerle elde edilen delillere dayanılarak işlem tesis edildiği belirtilmiştir.

19. Başvurucunun söz konusu karara karşı karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Nihai karar 3/12/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu vekili tarafından 31/12/2015 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 11/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayatın Gizliliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, psikolojik baskı altında hukuka aykırı şekilde ve özel hayatın gizliliği ihlal edilerek sorgulandığını, idarenin hukuk dışı yollarla ifadesini aldığını ve beyanlarını çarpıtarak istihbarat raporu düzenlediğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca bir çok kez takdirname ile ödüllendirildiğini, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiç bir şekilde görevine yansımadığınıbelirtmiştir. Bunun yanı sıra özel hayatın gizliliği ihlal edilerek alınan ifadelerin yasal delil kabul edilemeyeceğini dolayısıyla TSK'dan ilişiğinin kesilmesine dayanak alınamayacağını ileri sürmüştür. Başvurucu, bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesini talep etmiştir.

2. Değerlendirme

24. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

a. Gizlilik Talebi Yönünden

25. Somut olayın koşulları dikkate alındığında başvurucunun şeref ve itibarının korunması bakımından haklı nedenler bulunduğu anlaşıldığından kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

27. Cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle başvurucu hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin özel hayatın gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 34; G.G., § 43).

28. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

29. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

30. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Ata Türkeri ve G.G. başvurularında, benzer idari süreçler izlenerek askerî personelin cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle TSK'dan ayırma işlemlerini incelemiş ve özel hayatın gizliliğine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme, G.G. kararında bu sonuca varırken aşağıdaki gerekçelere dayanmıştır:

"65. Somut olayda başvurucunun söz konusu ifadesinin, belirli ve somut fiiller belirtilmeden ve hangi hukuki işleme esas alınacağı konusunda bilgi verilmeden temin edilmiş olması anılan ifadeyi hukuki yönden şüpheli duruma getirmektedir. Ayrıca ifadealma işlemi esnasında sorulan sorular gözönüne alındığında başvurucunun mesleki hayatını değil özel hayatını ilgilendiren iddialara yanıt vermek zorunda bırakıldığı görülmektedir. Bu kapsamda başvurucuya yöneltilen iddiaların görevinin ifasıyla değil daha çok mahremiyet alanında gerçekleşen özel yaşam eylemleri ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ihtilaf konusu ayırma işleminin kapsamı mesleki hayatın sınırlarını aşmaktadır. ... başvuruya konu disiplin işlemi ile yargısal sürece konu edilen davranışların esasen mesleki faaliyet ile ilgisi olmayan, mahremiyet alanına dâhil özel yaşam eylemleri olduğu anlaşılmaktadır.

66. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Ancak hakkındaki tahkikat sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir.

67. AYİM kararında da, başvurucunun ifade alma işleminin usul ve içerik yönünden hukuka aykırı unsurlar taşıdığı iddialarına rağmen anılan ifadenin alındığı koşulların detaylı şekilde incelenmediği, başvurucunun özel hayatının en mahrem yönünü oluşturan cinsel hayatını ... tüm detaylarıyla anlatmasının nasıl gerçekleştiği hususunun ortaya konulmadığı

görülmektedir. AYİM tarafından söz konusu soyut nitelikteki ifadede belirtilen hususlar dayanak alınmak suretiyle TSK'dan ilişiğin kesilmesi işlemine karşı açılan davanın reddedildiği anlaşılmıştır. Öte yandan Mahkeme kararında başvurucunun özel hayatına ilişkin tutum ve eylemlerinin mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçeler ortaya konulmadığı gibi anılan eylemlerin TSK'nın işleyişi üzerindeki etkisi ve risklerinin de detaylı şekilde açıklanmadığı, ayırma işlemine dayanak olarak kabul edilen delillerin hukuka aykırı şekilde elde edildiğine ilişkin ileri sürülen iddialar hakkında bir araştırma yapılmadığı ... görülmüştür.

68. Bu durumda muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen ve davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu anlaşılan başvurucunun söz konusu iddialarına Mahkemece makul bir gerekçe ile yanıt verilmemesi, başvurucunun özel hayatına ilişkin hususların mesleği üzerindeki etkisinin açıklanmaması ve özel hayatın gizliliği hakkına gerekli saygının gösterilmesini adil şartlarda savunabileceği usule ilişkin etkili güvencelerden başvurucunun yararlandırılmaması nedenleriyle AYİM kararının mahremiyet hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği kabul edilmelidir. Bunun yanında tesis edilen ayırma işleminin başvurucunun geçmiş sicili ve başarı durumu dikkate alınarak ölçülülük yönünden değerlendirilmediği, sınırlama ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlanan başvurucunun kaybı arasında adil bir denge gözetilmediği, başvurucunun özel hayatının gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamanın zorunlu ya da istisnai tedbirler niteliğinde olduğu veya başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olduğu hususunda bir inceleme yapılmadığı ve gerekli özenin gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır. "

31. Somut olayda anılan değerlendirmelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

33. Başvurucu, yapısı ve bünyesindeki kurmay subaylar nedeniyle AYİM'in bağımsız ve tarafsız olmadığını; dava dosyasına sunulan gizli belgelerden fotokopi almasına izin verilmediğini ancak belgeleri incelemesine müsaade edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

34. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı Yönünden

35. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askerî hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili kanun hükümleri ile

garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden askerî hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun bulunmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap vermek zorunda olmadıkları ayrıca disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan sınıf subayı üyelerinin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında yukarıda bahsedilen Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları görev süreleri içinde idari veya askerî yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir.

36. Açıklanan nedenlerle Mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizinaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri Yönünden

37. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (Yaşasın Aslan, § 32).

38. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların, bilirkişi raporunun sonucunaitiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

39. Yargılama makamları, yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını değerlendirmektir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi zorunludur (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

40. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun 52. maddesinin dördüncü ve devamı fıkralarında, dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin mahkemenin belirleyeceği çerçevede davacı tarafa incelettirilebileceği kural altına alınmıştır.

41. Başvuruya konu olayda dava dosyasında bulunan bilgi ve belgeler esas alınarak uyuşmazlık hakkında karar verilmiş olup başvurucunun talebi üzerine dava dosyasına sunulan bilgi ve belgelerin tamamı incelettirilmiş, bu bilgi ve belgelere karşı varsa

savunmasını sunabilmesi için otuz günlük ek süre verilmiştir. Başvurucu vekili 23/6/2014 tarihli dilekçesinde, idarenin savunmasına ve gizli belgelere karşı beyanda bulunmuştur. Ayrıca başvurucu vekili AYİM Başsavcılığı düşüncesine karşı beyan dilekçesinde ve karar düzeltme dilekçesinde de söz konusu gizli belgeler hakkında görüş ve beyanlarını sunmuştur. Diğer yandan davanın hiçbir aşamasında dava dosyasına sunulan belgelerin değerlendirilmediğine yönelik bir bilgi bulunmadığı gibi başvurucu tarafından mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezlerin olduğu konusunda da bir açıklamada bulunulmamıştır. Buna göre AYİM tarafından başvurucuya dava malzemesine ilişkin olarak tetkik ve beyanda bulunma olanağının tanındığı, bu çerçevede başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin bir imkândan mahrum bırakılmadığıanlaşılmıştır. Ayrıca yargılamanın bütünü dikkate alındığında Mahkemece yapılan uygulamanın tüm süreci adaletten yoksun kılacak şekilde etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak somut olayda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı anlaşılmaktadır.

42. Açıklanan nedenlerle silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

44. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

45. Başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

46. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

47. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamında tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliğihakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin E.2014/230 sayılı dosyasıyla ilgilidir.),

E. 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.B.

B. No: 2016/443 | Karar tarihi: 11.05.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/443)

Karar Tarihi:11/5/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : M. B.

Vekili : Av. Adem DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum sebep gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiğin kesilmesi işlemi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiası hakkındadır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/1/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Hava Kuvvetleri Komutanlığında astsubay statüsünde görev yapmakta iken ahlak dışı davranışlarda bulunduğuna dair isimsiz bir e-posta gönderilmesi üzerine hakkında idari tahkikat başlatılmıştır.

9. İstihbarata karşı koyma faaliyeti çerçevesinde 7/11/2012 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Daire Başkanlığı tarafından başvurucunun ifadesi alınmıştır. Söz konusu ifade metninde başvurucunun ifadesine hangi kapsamda başvurulduğu hususu belirtilmemiştir. Anılan ifade metnine göre başvurucuya nerelerde görev yaptığı, sanal ortamdaki herhangi bir sosyal paylaşım sitesinde üyeliğinin olup olmadığı, İnternet üzerinden veya yüz yüze tanışmak suretiyle birlikte olduğu kadınların kimler olduğu sorulmuştur. Başvurucu, sorulan soruları ayrıntılı olarak yanıtlamış ve ifade tutanağını imzalamıştır.

10. Tahkikat sonucunda hazırlanan raporda başvurucunun davranışlarının TSK'nın itibarını sarsacak nitelikte ahlak dışı davranış kapsamında olduğu belirtilerek TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesi teklifi getirilmiştir.

11. Bu teklif doğrultusunda başvurucu hakkında 14/2/2014 tarihinde, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmiştir.

12. Başvurucu TSK'dan ayırma kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde göreviyle ilgisi olmayan -özel yaşantısına ilişkin- soruların sorulduğu hukuka aykırı bir sorgu neticesinde elde edilen beyanlarının delil olarak kullanılamayacağını, takdirlerle dolu başarılı bir sicile sahip olmasına rağmen bu durumun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

13. AYİM, oyçokluğuyla davayı reddetmiştir. AYİM kararında başvurucunun davranışlarının, TSK'nın itibarını sarsacak nitelikte ahlak dışı davranış kapsamında olduğu ve bu nedenle başvurucunun TSK'daki görevini devam ettirmesinin uygun olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca AYİM, başvurucunun ifadesinin usulsüz ve hukuka aykırı şartlarda alındığı iddialarını da reddetmiştir. AYİM kararında başvurucunun ifadesinin ceza soruşturması kapsamında değil disiplin soruşturması çerçevesinde alındığı, iradesinin fesada uğratıldığına dair kanıt bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Bir hâkim üye karara katılmamıştır. Muhalif üye görüşünde, başvurucunun ifade tutanağında belirttiği eylemlerin mahremiyet alanında kaldığını, rızasıyla alenileştirdiğine veya mesleğine yansıttığına dair bir delilin bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca istihbarat görevlilerince gerçekleştirilen tahkikatın özel hayatın gizliliği hakkının güvencelerini ihlal ettiği kanaati bildirilmiştir.

15. Başvurucunun söz konusu karara karşı karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Nihai karar 21/12/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Başvurucu vekili tarafından 8/1/2016 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 11/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu,psikolojik baskı altında hukuka aykırı şekilde ve özel hayatın gizliliği ihlal edilerek sorgulandığını, idarenin hukuk dışı yollarla ifadesini aldığını ve beyanlarını çarpıtarak ifade tutanağı düzenlediğini ileri sürmüştür. Başvurucu ifadesi alınırken kamera ile görüntülü kayıt yapılmasına rağmen idarenin bunları imha ettiğini, mahkemeye sunmadığını, bu durumun tek başına söz konusu ifade alma sürecinin hukuka aykırı olduğunu kanıtladığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra özel hayatın gizliliği ihlal edilerek alınan ifadelerin yasal delil kabul edilemeyeceğini, dolayısıyla TSK'dan ilişiğinin kesilmesine dayanak alınamayacağını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca bir çok kez takdirname ile ödüllendirildiğini, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiçbir şekilde görevine yansımadığınıbelirtmiştir.Başvurucu, bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alanözel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, yeniden yargılama yapılmasına ve 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

1. Gizlilik Talebi Yönünden

20. Somut olayın koşulları dikkate alındığında başvurucunun şeref ve itibarının korunması bakımından haklı nedenler bulunduğu anlaşıldığından kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

22. Cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle başvurucu hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin özel hayatının gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 34; G.G., § 43).

23. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa’nın ilgili

maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

24. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

25. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Ata Türkeri ve G.G. başvurularında, benzer idari süreçler izlenerek askerî personelin cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle TSK'dan ayırma işlemlerini incelemiş ve özel hayatın gizliliğine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme, G.G. kararında bu sonuca varırken aşağıdaki gerekçelere dayanmıştır:

"65. Somut olayda başvurucunun söz konusu ifadesinin, belirli ve somut fiiller belirtilmeden ve hangi hukuki işleme esas alınacağı konusunda bilgi verilmeden temin edilmiş olması anılan ifadeyi hukuki yönden şüpheli duruma getirmektedir. Ayrıca ifadealma işlemi esnasında sorulan sorular gözönüne alındığında başvurucunun mesleki hayatını değil özel hayatını ilgilendiren iddialara yanıt vermek zorunda bırakıldığı görülmektedir. Bu kapsamda başvurucuya yöneltilen iddiaların görevinin ifasıyla değil daha çok mahremiyet alanında gerçekleşen özel yaşam eylemleri ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ihtilaf konusu ayırma işleminin kapsamı mesleki hayatın sınırlarını aşmaktadır. ... başvuruya konu disiplin işlemi ile yargısal sürece konu edilen davranışların esasen mesleki faaliyet ile ilgisi olmayan, mahremiyet alanına dâhil özel yaşam eylemleri olduğu anlaşılmaktadır.

66. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Ancak hakkındaki tahkikat sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir.

67. AYİM kararında da, başvurucunun ifade alma işleminin usul ve içerik yönünden hukuka aykırı unsurlar taşıdığı iddialarına rağmen anılan ifadenin alındığı koşulların detaylı şekilde incelenmediği, başvurucunun özel hayatının en mahrem yönünü oluşturan cinsel hayatını ... tüm detaylarıyla anlatmasının nasıl gerçekleştiği hususunun ortaya konulmadığı görülmektedir. AYİM tarafından söz konusu soyut nitelikteki ifadede belirtilen hususlar dayanak alınmak suretiyle TSK'dan ilişiğin kesilmesi işlemine karşı açılan davanın reddedildiği anlaşılmıştır. Öte yandan Mahkeme kararında başvurucunun özel hayatına ilişkin tutum ve eylemlerinin mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçeler ortaya konulmadığı gibi anılan eylemlerin TSK'nın işleyişi üzerindeki etkisi ve risklerinin de detaylı şekilde açıklanmadığı, ayırma işlemine dayanak olarak kabul edilen delillerin hukuka aykırı şekilde elde edildiğine ilişkin ileri sürülen iddialar hakkında bir araştırma yapılmadığı ... görülmüştür.

68. Bu durumda muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen ve davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu anlaşılan başvurucunun söz konusu iddialarına

Mahkemece makul bir gerekçe ile yanıt verilmemesi, başvurucunun özel hayatına ilişkin hususların mesleği üzerindeki etkisinin açıklanmaması ve özel hayatın gizliliği hakkına gerekli saygının gösterilmesini adil şartlarda savunabileceği usule ilişkin etkili güvencelerden başvurucunun yararlandırılmaması nedenleriyle AYİM kararının mahremiyet hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği kabul edilmelidir. Bunun yanında tesis edilen ayırma işleminin başvurucunun geçmiş sicili ve başarı durumu dikkate alınarak ölçülülük yönünden değerlendirilmediği, sınırlama ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlanan başvurucunun kaybı arasında adil bir denge gözetilmediği, başvurucunun özel hayatının gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamanın zorunlu ya da istisnai tedbirler niteliğinde olduğu veya başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olduğu hususunda bir inceleme yapılmadığı ve gerekli özenin gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır. "

26. Somut olayda anılan değerlendirmelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasını ve 20.000 TL manevi tazminat verilmesini talep etmiştir.

30. Başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tazminat talep etmişse de yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili idari yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından, başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.039,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin E.2014/373 sayılı dosyasıyla ilgilidir.),

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 239,50 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.039,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.K.

B. No: 2016/507 | Karar tarihi: 11.05.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/507

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/507)

Karar Tarihi: 11/5/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : A.K.

Vekili : Av. Bahattin YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum gerekçe gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayırma işlemi tesis edilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/1/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 2000 yılında Kara Kuvvetleri Komutanlığında subay sınıfında göreve başlamış, İzmir İstihkam Okul Komutanlığında öğretmen olarak görev yapmıştır.

9. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca 2010 yılında başlatılan ve kamuoyunda "kumpas soruşturması" adıyla bilinen soruşturma üzerine açılan kamu davasında, zincirleme olarak kişisel verilerin kaydedilmesi ve suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçunu işlediği isnadıyla sanık olarak yargılanmıştır. Başvurucu, bu kapsamda 14/5/2012 tarihinde tutuklanmış ve 27/1/2014 tarihinde serbest bırakılmıştır. Bu davada aralarında başvurucunun da bulunduğu tüm sanıklar, İzmir 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/2/2016 tarihli kararıyla isnat edilen suçları işlemediklerinin sabit görüldüğü gerekçesiyle beraat etmişlerdir. Anılan karar Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/10/2016 tarihli kararıyla onanmıştır.

10. Hava Kuvvetleri Komutanlığı tarafından söz konusu soruşturmada sanık olarak yer alması nedeniyle başvurucu hakkında idari tahkikat süreci başlatılmıştır. Söz konusu ceza yargılaması kapsamında düzenlenen iddianame, iddianameye ekli dijital materyaller ve kişisel bilgisayarının incelenmesine dair belgeler esas alınarak başvurucunun şahsi bilgisayarındacinsel hayatına dair fotoğraf ve videolarının bulunduğu, bu fotoğraf ve videolardaki davranışlarının TSK'nın ahlak anlayışıyla uyuşmadığıgerekçesiyle başvurucu hakkında "Türk Silahlı Kuvvetlerinde kalması uygun değildir" ortak kanaatli ayırma sicil belgesi düzenlenmiştir.

11. 23/12/2013 tarihinde, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 50. maddesi ve 27/12/1998 tarihli ve 23566 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Subay Sicil Yönetmeliği’nin (Sicil Yönetmeliği) 92. maddesi gereğince Hava Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde oluşturulan Komisyonda başvurucunun durumu değerlendirilmiştir. Komisyon 9/10/2013 tarihli kararı ile başvurucu hakkında ayırma işlemi yapılmasına karar vermiştir. 13/12/2013 tarihli üçlü kararname ile ayırma süreci tamamlanmıştır.

12. Başvurucu TSK'dan ayırma kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde sırf yargılanıyor olması nedeniyle ahlaksız kabul edilerek görevine son verildiğini, bu ceza davasının da bir kumpastan ibaret olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, çok sayıda takdir belgelerinin bulunduğunu, isnat edilen eylemlerle ilgili hiçbir disiplin cezası bulunmadığını, çok başarılı çalışmaları olduğunu, özel yaşamının kurum disiplin ve düzenini tehdit eden bir yönü bulunmadığını iddia etmiştir.

13. AYİM, oybirliğiyle davayı reddetmiştir. AYİM kararında başvurucu hakkındaki iddianamede, iddianameye ekli dijital materyallerin, HTS kayıtlarının ve kişisel bilgisayarının incelendiği belirtilmiştir. Karar gerekçesinde geçmiş sicil ve disiplin durumu itibarıyla başarılı bir personel olmasına karşın başvurucunun iyi ahlak sahibi olmak vasfını taşımadığı ve tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı şeklinde değerlendirmeler yer almıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...dosyada mevcut bilgi ve belgeler ile davacı hakkında devam eden yargılamadan müstakilen ve münhasıran, yasaya uygun arama ve dinleme yoluyla elde edilen belgelere

göre; davacının, girmiş olduğu cinsel ilişkilerini bir kamera ile kayıt altına alarak arşivlediği,..,, bilgisayarından ele geçirilen fotoğraflar arasında örgütadına çalıştığı iddia edilen ...isimli bayana ait .... 13 fotoğrafın yer aldığı, davacının evinde yapılan arama sırasında elde edilen iletişimin tespiti tutanaklarında, örgüt adına çalıştığı iddia edilen ...isimli bayanla hayatın olağan akışı içinde yapılmış sohbetler yanında, cinsel ilişki yaşadıklarına dair konuşmanın da yer aldığı, keza bir çok bayanla toplumun ve bir subayın ahlak yapısına uygun olmayan ilişkiler içinde bulunduğu yönünde konuşma ve mesajlaşmaları olduğu, bir an için özel yaşamında ilişkiye girdiği bayanlarla ve onların rızalarıyla cinsel ilişki anlarını kayda aldığı, pornografik nitelikte fotoğraflarını çektiği kabul edilse dahi, bu kayıtlar ve resimlerin nitelik ve niceliğine göre, davacının TSK İç Hizmet Yönetmeliğinin 86. maddesinin ikinci fıkrasının (h) alt bendinde tanımlandığı üzere "iyi ahlak sahibi" olmak vasfını taşımadığının, sufli bir yaşantı içerisinde olduğunun anlaşıldığı,geleceğin TSK mensuplarını yetiştirmek ve eğitim vermekle görevli öğretmen subaya yakışmayan, kurumun güven duygusunu zedeleyen, bilgi güvenliği açısından yoğun tehlike arz eden, ahlaki zayıflık olarak kabul edilecek ilişki ve eylemler içerisine girdiği, bulunduğu statü itibariyle kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini yitirdiği, bu durum karşısında kamu hizmetinde istihdam edilmesinin kamu yararına açıkça aykırılık teşkil ettiği...sonucuna varılmıştır."

14. Başvurucunun söz konusu karara karşı karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Nihai karar 14/12/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu vekili tarafından 11/1/2016 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 11/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, özel hayatıyla ilgili olan ve yaptığı görevle hiçbir ilgisi olmayan iddialar nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca bir çokkez takdirname ile ödüllendirildiğini, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiç bir şekilde görevine yansımadığını, ayırma işleminin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle başvurucu hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin özel hayatının gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 34; G.G., § 43).

22. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

23. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

24. Bununla birlikte AYİM kararı ve dava dosyasındaki belgeler incelendiğinde, ceza yargılaması kapsamında başvurucunun şahsi bilgisayarının incelenmesi üzerine bu bilgisayarda kayıtlı video ve fotoğraflardan başvurucunun cinsel hayatına dair bilgi ve olguların tespit edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun söz konusu inceleme ve tespite kadar özel hayatının mesleğine olumsuz bir yansımasının olmadığı, özel hayatına ait unsurlar nedeniyle görevini aksatmadığı, disiplinsizlik yönünden herhangi bir tespitin bulunmadığı görülmektedir. Tam aksine dava dosyasına sunulmuş belgelere göre başvurucunun çalışmaları ve sicil durumu başarılıdır, isnat edilen hususlarla ilgili hiç bir disiplin cezası da bulunmamaktadır. Dolayısıyla ihtilaf konusu soruşturmanın kapsamının mesleki hayatın sınırlarını aştığı anlaşılmaktadır.

25. AYİM kararında isnat edilen ve tümüyle başvurucunun özel yaşamına ilişkin olan eyleminin, mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçelerin belirtilmediği ve TSK'nın işleyişi üzerindeki etkisi ve risklerinin de açıklanmadığı görülmüştür. Bu nedenlerle idare ve Derece Mahkemesi kararlarının özel hayatın gizliliği hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği bu nedenle müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Bunun yanı sıra TSK'dan ilişiğinin kesilmesi işleminin, başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar, temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etkisi bulunmaktadır. AYİM kararında tesis edilen ayırma işleminin başvurucunun geçmiş sicili ve başarı durumu dikkate alınarak ölçülülük yönünden değerlendirilmediği, sınırlama ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlanan başvurucunun kaybı arasında adil bir denge gözetilmediği, başvurucunun özel hayatının gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamanın zorunlu ya da istisnai tedbirler niteliğinde olduğu veya başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olduğu hususunda bir inceleme yapılmadığı ve başvurucunun özel hayatına yapılan müdahalenin ölçülü de olmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

30. Başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.039,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin E.2014/252 sayılı dosyasıyla ilgilidir.),

D. 239,50 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.039,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.T.

B. No: 2016/550 | Karar tarihi: 11.05.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/550

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S. T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/550)

Karar Tarihi: 11/5/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : S. T.

Vekili : Av. İlter AKSOYLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum gerekçe gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayırma işlemi tesis edilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/1/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Hava Kuvvetleri Komutanlığında astsubay statüsünde görev yapmakta iken ahlak dışı davranışlarda bulunduğuna dair isimsiz bir e-posta gönderilmesi üzerine başvurucu hakkında idari tahkikat başlatılmıştır.

9. İstihbarata karşı koyma faaliyeti çerçevesinde 24/2/2010 ve 18/6/2012 tarihlerinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Daire Başkanlığı tarafından başvurucunun ifadesi alınmıştır. Söz konusu ifade metninde başvurucunun ifadesine hangi kapsamda başvurulduğu hususu belirtilmemiştir. Anılan ifade metnine göre başvurucuya nerelerde görev yaptığı, sanal ortamdaki herhangi bir sosyal paylaşım sitesinde üyeliğinin olup olmadığı, İnternet üzerinden veya yüz yüze tanışmak suretiyle birlikte olduğu kadınların kimler olduğu sorulmuştur. Başvurucu, sorulan soruları ayrıntılı olarak yanıtlamış ve ifade tutanağını imzalamıştır.

10. İdari tahkikat sonucunda TSK'nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu gerekçesiyle sıralı sicil üstleri tarafından başvurucu hakkında "Türk Silahlı Kuvvetlerinde kalması uygun değildir." ortak kanaatli ayırma sicil belgesi düzenlenmiştir. Başvurucu hakkında 31/1/2014 tarihinde, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmiştir.

11. Başvurucu TSK'dan ayırma işlemine karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; göreviyle ilgisi olmayan -özel yaşantısına ilişkin- soruların sorulduğunu, hukuka aykırı bir sorgu neticesinde elde edilen beyanlarının delil olarak kullanılamayacağını, takdirlerle dolu başarılı bir sicile sahip olmasına rağmen bu durumun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

12. AYİM, oyçokluğuyla davayı reddetmiştir. AYİM kararında, başvurucunun yaşadığı cinsel birliktelikleri ikrar ettiği, geçmiş sicil ve disiplin durumu itibarıyla başarılı bir personel olmasına karşın başvurucunun iyi ahlak sahibi olmak vasfını taşımadığı ve tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı şeklinde değerlendirmeler yer almıştır. Ayrıca AYİM, başvurucunun ifadesinin usulsüz ve hukuka aykırı şartlarda alındığı iddialarını da reddetmiştir. AYİM kararında, başvurucunun ifadesinin ceza soruşturması kapsamında değil disiplin soruşturması çerçevesinde alındığı, iradesinin fesada uğratıldığına dair kanıt bulunmadığı belirtilmiştir.

13. Bir hâkim üye karara katılmamıştır. Muhalif üye görüşünde, başvurucunun ifadesinin alınması sürecinde savunma hakkına riayet edilmediği, özel hayata ilişkin -aleni olmayan yaşantısına ilişkin- konuları alenileştirdiğine veya mesleğine yansıttığına dair bir delilin bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun sicillerinin çok iyi düzeyde olduğu, bir çok takdirname ile ödüllendirildiği, 2004 yılından bu yana hiçbir disiplin cezasının bulunmadığı dikkate alındığında işlemin ölçülü olmadığı kanaatini bildirmiştir.

14. Başvurucunun söz konusu karara karşı karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Nihai karar 14/12/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu vekili tarafından 11/1/2016 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 11/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu,psikolojik baskı altında, hukuka aykırı şekilde ve özel hayatın gizliliği ihlal edilerek sorgulandığını, idarenin hukuk dışı yollarla ifadesini aldığını ve beyanlarını çarpıtarak ifade tutanağı düzenlediğini ileri sürmüştür. Başvurucu ifadesi alınırken kamera ile görüntülü kayıt yapılmasına rağmen idarenin bunları imha ettiğini, mahkemeye sunmadığını, bu durumun tek başına söz konusu ifade alma sürecinin hukuka aykırı olduğunu kanıtladığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra özel hayatın gizliliği ihlal edilerek alınan ifadelerin yasal delil kabul edilemeyeceğini, dolayısıyla TSK'dan ilişiğinin kesilmesine dayanak alınamayacağını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca bir çokkez takdirname ile ödüllendirildiğini, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiçbir şekilde görevine yansımadığını belirtmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu ayrıca kimliğinin kamuya açık belgelerde gizli tutulmasını istemiştir.

B. Değerlendirme

19. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

1. Gizlilik Talebi Yönünden

20. Somut olayın koşulları dikkate alındığında başvurucunun şeref ve itibarının korunması bakımından haklı nedenler bulunduğu anlaşıldığından kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

22. Cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle başvurucu hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin özel hayatının gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 34; G.G., § 43).

23. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

24. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı anlaşılmaktadır (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58).

25. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Ata Türkeri ve G.G. başvurularında, benzer idari süreçler izlenerek askerî personelin cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle TSK'dan ayırma işlemlerini incelemiş ve özel hayatın gizliliğine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme, G.G. kararında bu sonuca varırken aşağıdaki gerekçelere dayanmıştır:

"65. Somut olayda başvurucunun söz konusu ifadesinin, belirli ve somut fiiller belirtilmeden ve hangi hukuki işleme esas alınacağı konusunda bilgi verilmeden temin edilmiş olması anılan ifadeyi hukuki yönden şüpheli duruma getirmektedir. Ayrıca ifadealma işlemi esnasında sorulan sorular gözönüne alındığında başvurucunun mesleki hayatını değil özel hayatını ilgilendiren iddialara yanıt vermek zorunda bırakıldığı görülmektedir. Bu kapsamda başvurucuya yöneltilen iddiaların görevinin ifasıyla değil daha çok mahremiyet alanında gerçekleşen özel yaşam eylemleri ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ihtilaf konusu ayırma işleminin kapsamı mesleki hayatın sınırlarını aşmaktadır. ... başvuruya konu disiplin işlemi ile yargısal sürece konu edilen davranışların esasen mesleki faaliyet ile ilgisi olmayan, mahremiyet alanına dâhil özel yaşam eylemleri olduğu anlaşılmaktadır.

66. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Ancak hakkındaki tahkikat sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir.

67. AYİM kararında da, başvurucunun ifade alma işleminin usul ve içerik yönünden hukuka aykırı unsurlar taşıdığı iddialarına rağmen anılan ifadenin alındığı koşulların detaylı şekilde incelenmediği, başvurucunun özel hayatının en mahrem yönünü oluşturan cinsel hayatını ... tüm detaylarıyla anlatmasının nasıl gerçekleştiği hususunun ortaya konulmadığı görülmektedir. AYİM tarafından söz konusu soyut nitelikteki ifadede belirtilen hususlar dayanak alınmak suretiyle TSK'dan ilişiğin kesilmesi işlemine karşı açılan davanın reddedildiği anlaşılmıştır. Öte yandan Mahkeme kararında başvurucunun özel hayatına ilişkin tutum ve eylemlerinin mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçeler ortaya konulmadığı gibi anılan eylemlerin TSK'nın işleyişi üzerindeki etkisi ve risklerinin de detaylı şekilde açıklanmadığı, ayırma işlemine dayanak olarak kabul edilen delillerin hukuka aykırı şekilde elde edildiğine ilişkin ileri sürülen iddialar hakkında bir araştırma yapılmadığı ... görülmüştür.

68. Bu durumda muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen ve davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu anlaşılan başvurucunun söz konusu iddialarına Mahkemece makul bir gerekçe ile yanıt verilmemesi, başvurucunun özel hayatına ilişkin hususların mesleği üzerindeki etkisinin açıklanmaması ve özel hayatın gizliliği hakkına gerekli saygının gösterilmesini adil şartlarda savunabileceği usule ilişkin etkili güvencelerden başvurucunun yararlandırılmaması nedenleriyle AYİM kararının mahremiyet hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği kabul edilmelidir. Bunun yanında tesis edilen ayırma işleminin başvurucunun geçmiş sicili ve başarı durumu dikkate alınarak ölçülülük yönünden değerlendirilmediği, sınırlama ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlanan başvurucunun kaybı arasında adil bir denge gözetilmediği, başvurucunun özel hayatının gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamanın zorunlu ya da istisnai tedbirler niteliğinde olduğu veya başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olduğu hususunda bir inceleme yapılmadığı ve gerekli özenin gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır. "

26. Somut olayda anılan değerlendirmelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

30. Başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.039,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin E.2014/398 sayılı dosyasıyla ilgilidir.),

E. 239,50 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.039,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.K.

B. No: 2017/5841 | Karar tarihi: 11.05.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/5841

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

O. K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/5841)

Karar Tarihi: 11/5/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : O. K.

Vekili : Av. Enes KAFADAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/2/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından 10/2/2017 tarihinde sınır dışı etme işlemine ilişkin bilgi ve belgeler

toplanıp yeniden değerlendirme yapılana kadar sınır dışı işleminin geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1989 doğumlu olup Tacikistan vatandaşıdır.

8. Başvurucu, 2013 yılında yasal yollardan eşi ve dört çocuğuyla birlikte Türkiye'ye giriş yapmıştır.

9. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünün 2/2/2017 tarihli kararı ile başvurucunun sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, anılan kararın iptali istemiyle açılan davaların kendiliğinden sınır dışı işleminin yürütmesini durdurmadığını belirterek 9/2/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu, İstanbul Göç İdaresi Müdürlüğüne başvuruda bulunarak ülkesine sınır dışı edilmesine dair işlemlerin yapılmasını talep etmiştir.

12. İstanbul Göç İdaresi, başvurucunun talebi doğrultusunda 24/2/2017 tarihinde başvurucu ve dört çocuğunun ülkesine çıkışını sağlamıştır. Başvurucunun eşi N.S. ise DAEŞ terör örgütüne üye olmak suçundan yürütülen soruşturma kapsamında tutuklanmış olup hâlen Türkiye'de bulunmaktadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 11/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde dinî inançları nedeniyle ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağını belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edileceğini ileri sürmüş; adli yardım, kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması ve sınır dışı işleminin durdurulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi

15. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Sınır Dışı İşlemi

16. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir.”

17. Başvuru konusu olayda sınır dışı işleminin gerçekleştirilmesi hâlinde başvurucunun yaşamı ile maddi ve manevi bütünlüğünün tehlikeye düşeceği ileri sürülmüş, Anayasa Mahkemesi tarafından başvurunun değerlendirme sürecinde sınır dışı işleminin gerçekleştirilmesi telafisi imkânsız sonuçlara neden olabileceğinden sınır dışı işleminin geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir (bkz. § 5).

18. Somut olayda başvurucu, öncelikle ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmiş ancak sonrasında kendi isteğiyle Türkiye'den ayrılarak ülkesine dönmüştür. Dolayısıyla başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği iddialarını incelemeyi gerektiren bir durum kalmadığı anlaşılmıştır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir husus bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. 10/2/2017 tarihli kararla uygulanan tedbirin SONLANDIRILMASINA,

E. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşılmakla 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 11/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/920 | Karar tarihi: 25.05.2017

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI (EĞİTİM SEN) VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/920)

Karar Tarihi: 25/5/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 20/7/2017-30129

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucular : 1. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN)

2. Telat KOÇ

3. Gülhan OKTAY ÇELİK

Vekili : Av. Bedia BORAN BULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir sendikanın düzenlediği basın açıklamaları nedeniyle üyelerine ve sendikaya idari para cezası kesilmesinin sendika hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

7. Birinci Bölüm tarafından 4/5/2017 tarihinde yapılan toplantıda, verilecek kararın Bölümlerin önceden vermiş olduğu kararlarla çelişebileceği anlaşıldığından başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görülmüş ve başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası (EĞİTİM İŞ) ile Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikasının (EĞİT SEN) 23 Ocak 1995'te birleşerek oluşturduğu başvurucu Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikasının (EĞİTİM SEN/Sendika) Türkiye'nin 81 ilinde 100 şubesi ve 114 binden fazla üyesi bulunmaktadır. Sendika; eğitim sektöründe çalışanların ekonomik, sosyal, demokratik, kültürel haklarının korunması ve geliştirmesi ile özgür ve demokratik bir çalışma yaşamının oluşturulması iddiasıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

10. Başvurucu Sendikaya göre gerçekleştirdikleri sendikal etkinlikler nedeniyle üyeleri, başvuru tarihinden önceki iki yılda pek çok kez 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında idari para cezaları ile cezalandırılmışlardır.

11. Başvurucu Telat Koç, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde öğretim üyesidir ve adı geçen Sendikanın Çanakkale şube başkanıdır.

12. İçişleri Bakanlığının 2/11/2012 tarihli genelgesi ile kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması amacıyla Valiliklerden basın açıklaması ve toplantı yapılamayacak yerlerin belirlenmesi istenmiştir. Çanakkale Valiliğinin 20/12/2012 tarihli kararı ile basın açıklaması yapılamayacak yerler belirlenmiş ve duyurulmuştur. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

“Başta Valilik binası olmak üzere, Askeri Birlikler, Adliye Binası, MİT Başkanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, Ceza ve İnfaz Kurumları, ibadethaneler ile ilköğretim ve orta dereceli eğitim-öğretim veren kurumların binaları ve müştemilatları içerisinde ve bina kapı girişlerinde basın açıklaması yapılamayacak, bina ve bahçeleri çevreleyen yaya kaldırımları üzerinde araç ve yaya trafiğini aksatmayacak şekilde basın açıklaması yapılabilecektir. Sağlık hizmeti veren kurumların poliklinikleri ile acil servis içerisi ile girişlerinin kapanacağı şekilde basın açıklaması yapılamaz... ”

13. EĞİTİM SEN'in bağlı olduğuKamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), 3/6/2013 tarihli kararı ile 4 Haziran 2013 ve 5 Haziran 2013 tarihlerinde iki günlük iş bırakma eylemi kararı almıştır. EĞİTİM SEN Merkez YürütmeKurulu, sözü edilen etkinliğin amacını kamuoyuna duyurmak için tüm illerde basın açıklaması yapılmasına karar vermiştir. Karar gereği Sendikanın örgütlü olduğu tüm iş yerlerinde, iş bırakma öncesi iş bırakma eyleminin amacını açıklayan basın açıklaması yapılmış ve sonrasında basın açıklaması yapanlar iş yerlerinden ayrılmıştır.

14. Başvurucu Sendika üyesi yirmi bir kişi de Çanakkale Hüseyin Akif TerzioğluGüzel Sanatlar ve Spor Lisesinin bahçesinde basın açıklaması yapmış ve iş yerinden ayrılarak iş bırakma eylemine başlamışlardır. Basın açıklamasına kolluk güçleri veya idare tarafından müdahale edilmemiştir. Başvurucular da Sendikanın bütün illerde yaptığı basın açıklamaları nedeniyle de adli veya idari bir engelle karşılaşılmadığını belirtmişlerdir.

A. Başvurucu Telat Koç Yönünden

15. Sözü edilen basın açıklamasına bizzat katıldığı ve başvurucu Sendikanın il temsilcisi olduğu için başvurucu Telat Koç hakkında iki ayrı polis raporu düzenlenmiştir. Polis raporuna göre basın açıklamasına katılanlar, adı geçen lisenin okul kapısını kapatacak şekilde bahçede basın açıklaması yapmıştır. Zikredilen rapora göre başvuruya konu basın açıklamasının yapıldığı Hüseyin Akif Terzioğlu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi de basın açıklamasının yapılamayacağı yerlerden biri olarak belirlenmiştir.

16. İl Emniyet Müdürlüğü 6/8/2013 tarihinde başvurucu Telat Koç'un ve 2/10/2013 tarihinde başvurucu Sendikanın önceden ilan edilmiş olmasına rağmen söz konusu yerde basın açıklaması yapması nedeniyle yetkili mercilerin verdiği emirlere uymama kabahatinden 182 TL idari para cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir.

17. 6/8/2013 tarihli idari yaptırım kararına karşı yapılan başvuru, Çanakkale 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 29/11/2013 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve ceza kesin olarak kaldırılmıştır. Söz konusu kararda Mahkeme, anılan basın açıklamasının barışçıl özelliğine vurgu yapmıştır. Mahkeme, basın açıklamasının herhangi bir şekilde şiddet içermediğine ve şiddete çağrı yapmadığına dikkat çekmiş; bu şekliyle yapılan bir basın açıklamasına ceza verilmesinin ifade özgürlüğüne aykırı olacağını belirtmiştir.

B. Başvurucu Sendika Yönünden

18. Sendikaya yönelik 2/10/2013 tarihliidari yaptırım kararına karşı Sendika temsilcisi Telat Koç tarafından yapılan başvuru ise Çanakkale 3. Sulh Ceza Mahkemesinin 2/12/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir. İlk Derece Mahkemesine göre idarece yapılan işlem usul ve yasaya uygundur. Ret kararı başvurucuya 25/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvuru formunda münhasıran yukarıda bahsedilen olay zikredilmiş ise de aynı dönemde ülke genelinde başvurucu Sendikanın üyeleri hakkında kolluk güçlerince idari

yaptırım kararları verilmiştir. Başvurucunun başvuru formunda zikretmediği fakat dosyaya ibraz ettiği Mahkeme kararlarından söz konusu idari para cezalarının bir kısmının Mahkemelerce kaldırıldığı, bir kısmı için ise itirazların reddedildiği anlaşılmaktadır.

C. Başvurucu Gülhan Oktay Yönünden

20. Başvuruculardan Gülhan Oktay ise Batman ilinde öğretmen olarak çalışmaktadır ve adı geçen Sendikanın üyesidir. Sendikanın Batman Şubesinin 8/5/2013 tarihinde Batman İl Millî Eğitim Müdürlüğü binası önünde ek ders ücretlerinin gecikmeli olarak ödenmesi sorununa ilişkin olarak yaptığı basın açıklamasınaGülhan Oktay da katılmıştır. Başvurucu, 5326 sayılı Kanun uyarınca 182 TL idari para cezası ile cezalandırıldığını ve bu karara karşı yaptığı başvurunun Batman 2. Sulh Ceza Mahkemesince reddedildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi 17/2/2014 tarihli yazısı ile başvuruculardan Gülhan Oktay'a ilişkin ceza tutanakları ile diğer belgeleri istemiştir. Başvurucu vekili çok sayıda Sendika üyesine ilişkin belge göndermiş ise de Gülhan Oktay'a ilişkin belgeleri göndermemiştir.

21. Başvurucular 22/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

22. 5326 sayılı Kanun’un "Emre aykırı davranış" kenar başlıklı 32. maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"(1) Yetkili makamlar tarafından adlî işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir..."

23. 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"A) Vali...

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteaallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir.

Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır. Bu hususta alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymıyanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır."

24. 5442 sayılı Kanun'un 66. maddesi şöyledir:

"İl genel kurulu veya idare kurulları yahut en büyük mülkiye amirleri tarafından kanunların verdiği yetkiye istinaden ittihaz ve usulen tebliğ veya ilan olunan karar ve tedbirlerin tatbik ve icrasına muhalefet eden veya müşkülat gösterenler veya riayet etmeyenler, mahallî mülkî amir tarafından Kabahatler Kanununun 32 nci maddesi hükmü uyarınca cezalandırılır. (Ek cümle: 27/3/2015 - 6638/16 md.) Ancak, kamu düzenini ve güvenliğini veya kişilerin can ve mal emniyetini tehlikeye düşürecek toplumsal olayların baş göstermesi hâlinde vali tarafından kamu düzenini sağlamak amacıyla alınan ve usulüne göre ilan olunan karar ve tedbirlere aykırı davrananlar, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü" kenar başlıklı 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz..."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) pek çok kararında Sözleşme'nin 11. maddesinde korunan toplantı ve dernek kurma özgürlüğü ile 10. maddesinde korunan ifade özgürlüğü arasındaki bağlantıya dikkat çekmiştir (Öllinger/Avusturya, B. No: 76900/01, 29/6/2006, § 38; Ezelin/Fransa, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 37). AİHM, Öllinger/Avusturya kararında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"Başvurunun özelliği ve otonom yapısına karşın 11. madde, 10. madde ışığında ele alınmalıdır. 11. maddede yer almış olan toplantı ve dernek kurma özgürlüğünün amaçlarından biri fikirlerin korunması ve onların açıklanması özgürlüğüdür (bkz. Stankov ve the United Macedonian Organisation Ilinden/ Bulgaristan, B. No: 29221/95 ve 29225/95, 02/10/2001, § 85). Dolayısıyla 10. maddenin ikinci fıkrası altında ifade özgürlüğünün siyasi ve kamu yararını ilgilendiren konularda sınırlandırılmasının daha dar kapsamda olduğunungözetilmesi gerekir (bkz. Stankov ve the United Macedonian Organisation Ilinden/ Bulgaristan, § 88; aynı zamanda bkz. Scharsach ve News Verlagsgesellschaft/ Austria, B. No: 39394/98, 13/11/2003, § 30)"

27. AİHM, demokratik bir toplumda mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle savunulan fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendisini ifade edebilmesi imkânının sunulması gerektiğini ifade etmiştir (Gün ve diğerleri /Türkiye, B. No: 8029/07, 18/6/2013, § 70).

"76. Toplantı özgürlüğü ile bu özgürlük kapsamında düşüncelerini ifade etme hakkı, demokratik bir toplumun temel değerlerini oluşturmaktadır. Demokrasinin özünde açık bir tartışma ortamıyla sorunları çözebilme gücü yer almaktadır. Şiddete teşvik vedemokrasinin ilkelerini reddetme durumları dışında toplantı ve ifade özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler -yetkililere göre kullanılan ifadeler ve bakış açıları şaşırtıcı ve kabul edilemez görünebilir; ayrıca söz konusu gereklilikler yasa dışı da olabilir- demokrasiye zarar vermekte ve hatta sık sık demokrasinin varlığını tehlikeye atmaktadır. Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda, kurulu düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirler; toplantı özgürlüğü uygulanırken diğer yasal araçlarla da kendini ifade edebilme imkânı sunmalıdır (Güneri ve diğerleri/Türkiye, B. No. 42853/98, 43609/98 ve 44291/98, 12/7/2005, § 70)."

28. Diğer taraftan AİHM; Sözleşme'nin 11. maddesinin sadece barışçıl toplantı hakkını korumadığını, aynı zamanda devletlere bu hakka dolaylı olarak usulsüz sınırlamalar getirilmesinden kaçınılması yükümlülüğü yüklediğini de ortaya koymuştur (Gün ve diğerleri/Türkiye, § 72).

"72. Dolayısıyla, devletler yalnızca barışçıl toplantı hakkını korumakla değil aynı zamanda bu hakka dolaylı olarak usulsüz sınırlamalar getirilmesinden kaçınmakla da yükümlüdürler.

AİHM, öte yandan 11. maddenin esasen bireyi, güvence altına alınan haklarını kullanırken kamu güçlerinin keyfi müdahalelerine karşı korumayı hedeflediğini, üstelik bu hakların etkin şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla pozitif yükümlülükler de doğurabileceğini yeniden belirtmektedir (ayrıca bkz. Djavit An / Türkiye, B. No. 20652/92, 20/02/2003, § 57)."

29. AİHM, “sınırlama” kavramının sadece hakkın kullanılmasından önceki bazı önleyici tedbirleri değil hakkın kullanılması sırasında veya kullanıldıktan sonra yapılan muameleleri de kapsadığına karar vermiştir (Ezelin/Fransa, § 39).

30. AİHM, 11. madde kapsamında yer alan sendika hakkının çalışanların bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestisini ifade ettiğini ve bu niteliğiyle bağımsız bir hak değil örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olduğunu belirtmiştir (Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, B. No: 4464/70, 27/10/1975, § 38).

"Mahkeme'ye göre, Sözleşme'nin 11. maddesinin birinci fıkrasında geçen 'çıkarlarını korumak için' deyimi, Sözleşme'nin, sendikal faaliyet yolu ile sendika üyelerinin mesleki mefeatlerini koruma özgürlüğünü güvence altına almaktadır. Sözleşmeci Devletler bu sendikal faaliyetlere hem izin vermeli hem de imkan tanımalıdır..." (Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, § 39).

31. AİHM, eldeki başvuruya benzer başvurulardan olan Akarsubaşı/Türkiye (B. No: 7039611, 25/7/2015) başvurusunu 23/5/2015 tarihinde karara bağlamıştır. Devlet memuru ve Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu üyesi olan başvurucu, Adana Adliyesi önünde EĞİTİM SEN tarafından düzenlenen gösteriye katılmıştır. Burada bir basın açıklaması okunmuş ve göstericiler, söz konusu basın açıklaması çerçevesinde kendi kurumlarında kreş yapılmasını talep etmişlerdir. Emniyet Müdürü; başvuranı, daha önce basın açıklaması yapılamayacak yerlere ilişkin olarak verilmiş Valilik kararını ihlal edecek şekilde Adliye Sarayının giriş merdivenleri önünde yapılan bu basın açıklamasına katıldığı gerekçesiyle 5326 sayılı Kanun’un 32. maddesine dayanarak 143 TL para cezasıyla cezalandırmıştır. Başvurucunun itirazları Mahkemece reddedilmiştir. AİHM; devletlerin yalnızca barışçıl toplantı hakkını korumakla değil aynı zamanda bu hakka, yasaya aykırı nitelikte dolaylı sınırlamalar getirmekten kaçınmakla da yükümlü olduklarını hatırlatmıştır. AİHM, basın açıklamasının barışçıl özelliğine vurgu yapmış ve AİHM'e göre kamu makamlarının barışçıl biçimde yapılan bir gösteriye karşılık vermeleri gerektiğinde başvuranın barışçıl şekilde gösteri yapma hakkı ile yerel makamların kamu düzenini koruma hakkı arasındaki dengeyi sağlamakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. AİHM, İlk Derece Mahkemesinin söz konusu dengelemeyi yapmadığı gibi gösterinin amacını ve barışçıl niteliğini de değerlendirmediğine dikkat çekmiştir.AİHM'e göre başvurana yalnızca basın açıklamasının okunması gereken bir gösteriye katıldığı gerekçesiyle para cezası verilmesi, bir sendikaya üye olan herkesi cezalandırılma korkusuyla Sözleşme’nin 11. maddesi ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yapma hakkını kullanmaktan caydırabilecek niteliktedir. AİHM, 5326 sayılı Kanun’un 32. maddesinin imkân verdiği müdahalenin “zorlayıcı bir sosyal gereksinim''e karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli gerekçe ile gösterilemediği ve Sözleşme’nin 11. maddesi anlamında “demokratik bir toplumda gerekli” olarak görülemeyeceği sonucuna varmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 25/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucular, yaptıkları basın açıklaması nedeniyle idari para cezası ile cezalandırılmalarının gösteri ve toplantı yapma hakkının ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvuruculara göre yapılan sendikal toplantılar ve basın açıklamaları ceza hukuku anlamında suç olmadığı için idarece eylemler 5326 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilerek kendilerine keyfî cezalar verilmektedir. Başvurucular verilen bu cezaların öngörülemez nitelikte olduğunu düşünmektedirler. Başvurucular, yapılan basın açıklamalarının ne kamu düzenini ne de kamu güvenliğini tehdit ettiği kanaatindedirler.

34. Başvuruculara göre, verilen idari cezalara karşı yapılan itirazları pek çokmahkeme kabul ederken kendi itirazları gerekçesiz bir şekilde reddedilmiştir. Başvurucular, mahkemelerin gerekçesiz kararları nedeniyle adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi tazminata ve idari para cezasını veren idarenin kendilerinden özür dilemesine karar verilmesini talep etmişlerdir.

35. Bakanlık görüşünde toplanma özgürlüğünün hem toplantıları düzenleyenler hem de bu toplantılara katılanlar yönünden geçerli olduğu, devletin bu hakkı sadece korumakla değil aynı zamanda makul olmayan kısıtlamalar getirmekten de kaçınmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca, başvuruya konu Valilik emirlerinin toplantı ve gösterilere katılanlar ile vatandaşların güvenliğinin kamu düzeninin sağlanması amacı taşıdığı, bu emre aykırı davranış gösteren başvuruculara verilen para cezalarının ise cüzi bir miktar olması nedeniyle "önemli bir zarar düzeyine ulaşmadığı" savunulmuştur.

36. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru dilekçesindeki görüşlerini tekrar etmişlerdir.

B. Değerlendirme

37. Anayasa’nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

38. Anayasa’nın “Sendika kurma hakkı” kenar başlıklı 51. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda

gösterilir…”

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular Telat Koç ve Gülhan Oktay'ın soyut olan ve bir sebebe dayanmayan gerekçeli karar haklarının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin bir bütün olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

40. Başvurucu Sendikanın örgütlü olduğu tüm iş yerlerinde iş bırakma öncesi, iş bırakma eyleminin amacını açıklayan basın açıklaması yapılmış ve Sendika üyeleri iş yerlerinden ayrılmışlardır. Başvurucu Sendikayla ilgili olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında kalan bir sendikal faaliyeti nedeniyle idari para cezasına hükmedilmiştir. Bu nedenle başvurucu Sendikanın şikâyetlerinin sendika kurma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Telat Koç'un Başvurusuna İlişkin Olarak

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

42. Somut olayda başvurucunun idari yaptırım kararına karşı yaptığı başvurunun İlk Derece Mahkemesince kabul edildiği ve idari yaptırım kararının kaldırıldığı, dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü kamusal işlem veya eylemden kişisel olarak etkilenmediği anlaşılmaktadır.

43. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gülhan Oktay'ın Başvurusuna İlişkin Olarak

44. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda,kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

45. Somut olayda başvurucuya, dayandığı delilleri ibraz etmesi için bildirim yapılmış ancak başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 20).

46. Açıklanan nedenlerle Gülhan Oktay'ın başvurusunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. EĞİTİM SEN'in Başvurusuna İlişkin Olarak

47. Başvurucu Sendikanın başvurusu açıkça dayanaktan yoksun değildir ve kabul

edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmamaktadır. Başvurucunun sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

48. Sendika hakkının sadece kullanılması sırasında değil kullanılmasından sonraki işlemlerin de hak üzerinde "sınırlayıcı" etkisi bulunmaktadır (Toplantı hakkı bağlamındaki bir karar için bkz. Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 53). Bu sebeple başvurucu Sendikanın organize ettiği ve üyelerinin katıldığı basın açıklamasına polis herhangi bir müdahalede bulunmamış olsa bile daha sonra başvurucu Sendikanın idari para cezası ile cezalandırılmasının sendika hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

49. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

50. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 51. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

51. Bu itibarla sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma,demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

52. Başvurucu, Anayasa’nın 13. maddesi ile 51. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan müdahalenin kanunla yapılması şartına aykırılık bulunduğunu iddia etmiştir. Başvurucuya göre 5326 sayılı Kanun'un "Emre aykırılık" kenar başlıklı 32. madde metni öngörülebilir olmayıp yorum gerektirmektedir ve idari makamlar bu hükme dayanarak keyfî bir şekilde cezalandırma yoluna gitmektedir. Bakanlık bu konuda görüş belirtmemiştir.

(1) Genel İlkeler

53. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa’nın 34. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin “kanuni” bir dayanağının bulunması zorunludur (Kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

54. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ölçütü ilk olarak şeklîbir kanunun varlığını gerekli kılar. Bir yasama işlemi olarak kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesinin ürünüdür ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Anayasa’da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Bu anlayış temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence ortaya çıkartır.

55. Fakat kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirir ve bu noktada kanunun niteliği önem kazanır. Bu anlamıyla kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın "erişilebilirliği"ni ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden "belirliliği"ni garanti altına alır.

56. Belirlilik, bir kuralın keyfîliğe yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder.Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olması gerekir. Bir kanuni düzenlemede, hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmeleri olanaklı hâle gelebilir. Böylece hukuk güvenliği sağlanarak kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçilmiş olur (Hayriye Özdemir, §§ 56, 57).

57. Mevcut başvuruda 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin idareye sınırsız bir yetki verdiği, idarenin takdir yetkisinin kapsamı ile bunun uygulanış biçimini gereken açıklıkla belirtmediği ileri sürülmüştür.

58. İlk olarak Anayasa'nın 8. maddesi uyarıncakanun ile düzenlenebilecek konularda yasama organının asli kuralları koymakla yetinerek tali ve uygulayıcı kuralları idari düzenleyici işlemlere bırakması mümkündür. Başka bir ifadeyle Anayasa'ya göre mutlaka kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine de bırakılabilir (Tuğba Arslan, §§ 85-87).

59. Temel hak ve özgürlükler alanında yasama organının keyfîliğe izin vermeyen öngörülebilir düzenlemeler yapma zorunluluğu vardır. İdareye keyfî uygulamalara meydan verebilecek çok geniş bir takdir yetkisi tanınması Anayasa'ya aykırı olabilecektir. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir alanda kanunun emrine dayanılarak yürütme organınca alınacak önlemler objektif nitelik taşımalı ve idareye keyfî uygulamalara sebep olacak geniş takdir yetkisi vermemelidir (AYM, E.1984/14, K.1985/7, 13/6/1985; Tuğba Arslan, § 89).

60. Hukuksal durumların takdirindeki belirsizlik, temel haklar alanında getirilen güvencelerin işlevsiz hâle gelmesine neden olur. Zira ilgili kanuni düzenlemenin hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağını ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağını belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya koymaması durumunda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmeleri olanaksız hâle gelebilecektir (Hayriye Özdemir, § 57).

61. Bununla birlikte bir kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesi, bu nedenle hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi veya kullanılan kavramların anlamlarının hukuksal değerlendirme sonucunda ortaya çıkması tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Ayrıca ilgili kanuni düzenleme temel haklara ne oranda müdahale ediyorsa söz konusu düzenlemede aranacak belirlilik oranı da aynı doğrultuda yükselecektir (Hayriye Özdemir, § 58).

62. Aksi bir durumda Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmünün bulunmadığı sonucuna varılacaktır(Tuğba Arslan, § 91).

63. Müdahaleye temel alınan kanun hükmünün yorumlanması Anayasa Mahkemesinin

görevi olmamakla birlikte başta yargısal organlar olmak üzere kamusal makamların ilgili yasa hükmünün uygulanmasında Anayasa'ya uygun bir yorum tarzını benimsemeleri gerekmektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu yorum ve uygulamanın Anayasa'ya uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır (Hayriye Özdemir, § 61).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

64. Somut olay yukarıda zikredilen ilkeler çerçevesinde değerlendirilmelidir. İlk olarak 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılmıştır ve şeklî yönden kanun olduğu yönünde bir kuşku bulunmamaktadır. İkinci olarak ise Anayasa'nın 89. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen kanunlar Cumhurbaşkanınca Resmî Gazete'de yayımlandığından başvuruya konu kuralın erişilebilirliği yönünden de bir sorun olduğu söylenemez. Son olarak zikredilen kuralın öngörülebilirliğinin değerlendirilmesi gerekir.

65. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket etmek kabahat sayılmıştır. Bu kabahatin karşılığında idari para cezası öngörülmektedir. Bu cezaya, emri veren makam tarafından karar verilir.

66. Anayasa Mahkemesi, 1973 yılında, 01/03/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesinde düzenlenen ve "Salahiyettar Mercilerin Emirlerine İtaatsizlik" üst başlığında yer alan ve mevcut Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinde yer alan kural ile büyük benzerlik gösteren kuralın Anayasa'ya aykırılığını değerlendirme fırsatı bulmuştur. Bahsi geçen kararda, yasama organının, kanun yaparken bütün olasılıkları göz önünde bulundurularak ayrıntılı kuralları da saptamak yetkisi olmakla birlikte sık sık değişen durumlar ve ihtiyaçlar karşısında bu organın, yapısı bakımından ağır işlemesi ve günlük olayları izleyerek zamanında gerekli tedbirleri almasının güçlüğü dolayısıyla kanunda esaslı hükümleri saptadıktan sonra acil olaylarda Hükümete veya kimi makamlara tedbir almak yetkisi bırakmasının da yasama yetkisini kullanmak olduğu değerlendirilmesi yapılmış ve kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir (bkz. AYM, E. 1973/12, K. 1973/24, K.T. 7/6/1973). Anayasa Mahkemesi daha yeni tarihli bir kararında da 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 66. maddesinin birinci fıkrasında yer alan; kamu düzenini ve güvenliğini veya kişilerin can ve mal emniyetini tehlikeye düşürecek toplumsal olayların baş göstermesi hâlinde vali tarafından kamu düzenini sağlamak amacıyla alınan ve usulüne göre ilan olunan karar ve tedbirlere aykırı davrananların hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılacağına ilişkin hükmün Anayasa'ya aykırılık iddiasını benzer gerekçelerle reddetmiştir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 184). Mahkeme, öğretide suçun cezasını ve konusunu açıkça tanımlamış olmasına rağmen suça vücut verecek somut fiilin ne olduğunu belirtmeyerek bunu idareye bırakan kanun hükümlerine "çerçeve kanun" veya "açık ceza hükmü" dendiğini ve söz konusu kuralın da bu hükümlerden olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında açık ceza hükmü düzenlemelerinin suç ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olmayacağı belirtilmiştir (10.12.1962 tarihli ve E. 1962/198, K. 1962/111 sayılı; 28.3.1963 tarihli ve E.1963/4, K.1963/71 sayılı; E.2001/143, K.2004/11 sayılı; 1.11.2012 tarihli ve E.2011/64, K.2012/168 sayılı kararlar). Mahkeme "açık ceza hükmü"nün, Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için suç konusunun ve müeyyidesinin tereddüte yer bırakmayacak şekilde kanunda açıkça belirtilmesi ve kişilerin belirlenen somut suç fiilini önceden bilmelerini sağlayacak kanuni güvencenin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkemeye göre ancak bu şekilde, suçu belirleyen kuralın erişilebilir ve

öngörülebilir olması sağlanabilir (bkz. AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 180-187).

67. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre kanunların, bazı kabahatlerin kapsam ve şartlarını belirleyerek içeriğini idarenin genel ve düzenleyici işlemlerine bırakabilmesi mümkündür. Başka bir deyişle kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, miktarı zikredilen kuralda açıkça belirli olmakla birlikte hangi konularda ve hangi mercilerin emir yayımlayabilecekleri başka kanunlara bırakılmıştır. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesi; il valilerine il sınırları içinde huzurun, güvenliğin ve kamu esenliğinin sağlanması için gereken karar ve tedbirleri alma yetkisi vermiştir. Aynı Kanun'un 66. maddesine göre ise alınan bu kararlar usulen tebliğ veya ilan olunur; bu tedbir veya kararlara aykırı davrananlar, mahallî mülki amir tarafından 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi hükmü uyarınca cezalandırılır.

68. Somut başvuruya konu olayda Çanakkale Valiliği 20/12/2012 tarihli kararı ile 5442 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanarak eğitim ve öğretim kurumlarının bina ve müştemilatları içinde basın açıklaması yapılamayacağına karar vermiş, bu kararı tüm resmî ve sivil kuruluşlara ilan ve tebliğ etmiştir. Sendikanın şube başkanı olan başvurucu, söz konusu emirden haberdar olmadığını da ileri sürmemiştir. Valiliğin söz konusu emrine aykırı davranışın kabahat oluşturacağı ve 5326 sayılı Kanun uyarınca bu kabahatin cezalandırılacağı ise açıktır.

69. Yukarıda zikredilen sebeplerle 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmü olduğu ve "kanunla sınırlama" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

70. Başvurucunun idari para cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin kararın Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden "kamu düzeni"nin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

71. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, bir ortaöğretim kurumunun binasında ve müştemilatında yapılan basın açıklamasına müdahale edilmesinin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığıdır.

72. Yukarıda belirtildiği gibi (bkz. § 40) başvurucu Sendikayla ilgili olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında kalan bir sendikal faaliyet nedeniyle idari para cezasına hükmedilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu hak, Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Bu sebeple ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumdaki önemi, bu hak için de geçerlidir. O hâlde mevcut başvurunun Anayasa'nın 26. ve 34. maddelerinin ışığında ve 51. maddesi uyarınca incelenmesi gerekir.

73. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez "demokratik toplum düzeninin gerekleri" deyiminden ne anlaşılması gerektiğini açıklamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; Adalet Mehtap Buluryer, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; Kristal-İş Sendikası [GK], B. No:

2014/12166, 2/7/2015, § 70; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Derece mahkemelerinin, böyle bir ihtiyacın bulunup bulunmadığını değerlendirmede belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir.

74. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın -demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte olmakla birlikte- temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının da incelenmesi gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; sendika hakkı bağlamında ölçülülük ilkesine ilişkin açıklamalar için bkz. Tayfun Cengiz, §§ 53-55; ifade özgürlüğü bağlamında ölçülülük ilkesine ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 63; Bekir Coşkun §§ 53, 54; Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, §§ 96-98; Tansel Çölaşan, §§ 54, 55;Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72). Bu sebeple Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile sendika hakkı arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanamadığına bakılması gerekir. Bu testin yapılabilmesi için ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı da gözönünde bulundurulmalıdır.

Sendika Hakkı

75. Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları izleyebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir “örgüt”, devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir. İstihdam alanında kendi üyelerinin menfaatlerinin korunmasını amaçlayan örgütler olan sendikalar, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğü olan örgütlenme özgürlüğünün önemli bir parçasını oluşturur (Örgütlenme özgürlüğüne ilişkin açıklamalar için bkz. Tayfun Cengiz, §§ 30-32; Selda Demir Taze, B. No: 2014/7668, 10/6/2015, §§ 29, 30).

76. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, genel olarak örgütlenme özgürlüğünün ve özel olarak da sendika hakkının Anayasa’da benimsenen temel değerlerden biri olan demokrasiyi somutlaştıran özgürlükler arasında yer aldığını ve demokratik toplumun temel değerlerinden birini oluşturduğunu vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesine göre sendikaların sendikal faaliyet çerçevesinde ifade edilen görüşlerin dile getirilme biçimi de -yetkili makamların gözünde kabul edilemez olsa dahi- sendika hakkından faydalanır.Anayasa Mahkemesi demokrasinin esasının meselelerin halka açık olarak tartışılması ve çözümlenmesi yeteneği oluşturduğunu belirtmiş; sendika hakkını kullanan bireylerin de ifade özgürlüğü alanına benzer şekilde çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi demokratik toplumun temel ilkelerinin korumasından yararlanacağını ifade etmiştir (Tayfun Cengiz, § 52; Selda Demir Taze, §§ 48, 49).

İfade Özgürlüğü

77. Bu bağlamda Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel dayanaklarından ve demokratik toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin başlıca şartlarından birini oluşturur. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür tartışma ortamında ulaşılabilir. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Yaman Akdeniz ve diğerleri, B. No: 2014/3986, 2/4/2014, § 25).

78. Anayasa Mahkemesi pek çok kararında, ifade özgürlüğünün yalnızca lehte olduğu kabul edilen ya da zararsız veya önemsiz görülen “bilgi” veya “fikirler” için değil aynı zamanda devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onları rahatsız edenler için de geçerli olduğunu belirten AİHM kararındaki (bkz. § 27) görüşlere de atıf yapmıştır. Anayasa Mahkemesi, bu tür düşüncelerin demokratik bir toplum için şart olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu teyit etmiştir (Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; Bejdar Ro Amed, B. No: 2013/7363, 16/4/2015, § 63; Abdullah Öcalan,§ 95).

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı

79. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına rağmen ifade özgürlüğünde olduğu gibi siyasi ve kamu yararını ilgilendiren meseleler söz konusu olduğunda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahaleler daha dar yorumlanmalıdır (Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

80. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer alır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirleri toplantı ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesi imkânı sunulmalıdır. Bu sebeple şiddete teşvik ve demokrasinin ilkelerini ortadan kaldırma durumları dışında toplantı özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler demokrasiye zarar verir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 117; Osman Erbil, § 47).

81. Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir. Buna karşılık toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamlar bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilirler. Alınan bu tedbirlere aykırı toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılınması veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de cezalar verilebilir.

82. Buna karşın alınan tedbirler veya öngörülen cezaların barışçıl toplantı hakkına dolaylı olarak usulsüz sınırlamalara dönüşmesine müsaade edilemez. Birey güvence altına alınan toplanma hakkını kullanırken kamu güçlerinin keyfî müdahalelerine karşı da bireyin korunması gerekir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 118).

83. Bu nedenlerle keyfî uygulamalardan ve usulsüz sınırlandırmalardan kaçınılması için sendikal faaliyet kapsamında olan veya başka saiklerle gerçekleştirilen barışçıl bir toplantıya, tedbir almak veya alınan tedbirlere aykırı davrananlara ceza vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun makul gerekçelere dayanılarak gösterilmesi gerekir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

84. Somut olayda Çanakkale Valiliği, başka bazı yerlerin yanında ilköğretim ve orta dereceli eğitim öğretim veren kurumların binaları ve müştemilatlarında basın açıklaması yapılmaması yönünde emir vermiştir (bkz. § 12). Çanakkale Valiliğinin emri bir bütün olarak değerlendirildiğinde basın açıklaması yapılamayacak yerler olarak istihbarat binası, emniyet binası ve cezaevleri gibi sınırlı bazı yerlerin sayıldığı görülmektedir. Dolayısıyla mevcut

davada başvuranın cezalandırılmasına temel alınan hukuki çerçeveyi, genel bir yasaklama tedbiri olarak değerlendirmek mümkün değildir.

85. Öte yandan devlet, ilk ve orta dereceli eğitim kurumlarına devam eden çocukları ve eğitimin düzenini koruyacak tedbirleri almak zorundadır. Eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir.

86. Eğitim ve öğretimin devam ettiği bir zamanda okul binası ve müştemilatında eğitim öğretim amacı dışında toplantı ve gösteri yapılmasının çocuklar üzerinde tedirginlik yaratabileceği veya eğitim düzenini bozabileceği kabul edilebilir. Bu sebeple mevcut başvuruya konu olan benzer bir toplantıya müdahalenin toplumsal bir ihtiyacı karşıladığı oranda demokratik bir toplumda gerekli olabileceğini kabul etmek gerekir. Buna karşılık mevcut başvuruda yer alan polis raporunda, söz konusu basın açıklamasının öngörülebilir sonucu olarak bazı faaliyetlerin aksamasına neden olduğu veya kamu düzenini bozduğu yönünde herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

87. Son olarak 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinde yer alan "emre itaatsizlik" kabahatinin barışçıl gösterilere dolaylı müdahale edilmesinde kullanılma riski bulunduğunu kabul etmek gerekir. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca yetkili merciler tarafından verilen emrin amacı kamu güvenliğinin, kamu düzeninin veya genel sağlığın korunması olmalıdır. Emre aykırı davranışın cezalandırılabilmesi için kanunda öngörülen kabahatin uygulanma koşullarının somut olayda bulunup bulunmadığı ve kabahatin unsurlarının neler olması gerektiği meselesi Anayasa Mahkemesinin ilgi alanının dışındadır. Buna karşılık yetkili mercinin verdiği emir ya da bu emre aykırı davranışın cezalandırılması anayasal bir hakka müdahale oluşturursa bu müdahale, Anayasa Mahkemesinin ilgi alanında olacaktır.

88. Bir kimse sırf emre aykırı davranmış olması nedeniyle cezalandırılmış ve Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere bir müdahalede bulunulduğunu kabul etmiş ise bundan sonra denetleyeceği ilk husus emre aykırılık nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı, bozulma tehlikesinin bulunup bulunmadığı ya da böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığı olacaktır.

89. Anayasa Mahkemesi yalnızca usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığını temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli kabul edemez. Temel hakka müdahaleyi haklı kılacak olan ve emrin amacı olan kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın bozulduğunun veya bozulma tehlikesinin bulunduğunun da gösterilmesi gerekir. Kamu düzeninin bozulduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilemediği, temel haklara müdahalenin gerçekleştiği her kamu gücü eylem ve işlemi temel hak ve özgürlükleri ihlal edebilir.

90. Nitekim somut olayda İdare ve Derece Mahkemeleri; başvurucu Sendika üyelerinin okul bahçesinde yaptıkları basın açıklamasının eğitimi aksattığını, öğrencileri korkuttuğunu, rahatsız ettiğini, kamu düzenini bozduğunu veya bozma tehlikesi ortaya çıkardığını ileri sürmemişlerdir. Aksine basın açıklamasına kolluk güçleri veya idare tarafından bir müdahale yapılması gereği duyulmamış, başvurucu hakkındaki idari para cezası basın açıklamasından sonra kolluk güçleri tarafından düzenlenmiştir. Nitekim Telat Koç hakkında verilen idari para cezası, anılan basın açıklamasının barışçıl özelliğine vurgu yapan İlk Derece Mahkemesince kaldırılmıştır. Mahkeme, basın açıklamasının şiddet içermediğini belirtmiştir (bkz. § 17).

91. Mevcut başvuruda olduğu gibi göstericilerin şiddet eylemlerine karışmadıkları durumlarda kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına belirli bir ölçüye kadar müsamaha göstermesi gerekir. Barışçıl bir gösterinin veya basın açıklamasının ilke olarak cezai yaptırım tehdidine maruz bırakılmaması gerekir.

92. Gösterinin veya basın açıklamasının yerinin özgüllüğü gibi özel nedenlerle bu hakka sınırlama getirildiği durumlarda göstericilere -yetkili mercilerin emirleri uyarınca- yapılacak müdahalelerin kamu düzeninin sağlanması için gerekli olduğunun ve cezaların kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle verildiğinin kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında (örneğin ceza tutanağını düzenleyen polis raporlarında veya derece mahkemelerinin gerekçelerinde) gösterilmesi gerekir.

93. Sonuç olarak mevcut başvuruda, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurucu Sendikanın aynı madde kapsamındaki hakları arasında adil bir denge sağlanamamıştır. Başvurucuya verilen idari para cezasının Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca eğitim kurumundaki düzenin sağlanması için gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

94. Buna göre Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kadir Özkaya ve Recai Akyel bu görüşe katılmamışlardır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

95. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ile (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

96. Başvurucu Sendika, maddi tazminat olarak para cezasının iadesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

97. Başvuruda sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

98. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucu Sendikanın uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

99. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206.90 TL harç ve1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,90 TL yargılama giderinin başvurucu Sendikaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Telat KOÇ'un başvurusunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Başvurucu Gülhan OKTAY'ın başvurusunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Başvurucu EĞİTİM SEN'in sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Kadir ÖZKAYA ve Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA

C. Başvurucu Sendikanın tazminat ve diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 206.90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Çanakkale 3. Sulh Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/5/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Olayda, başvurucu Sendikaca, örgütlü oldukları tüm iş yerlerinde gerçekleştirilecek olan iş bırakma eylemi öncesi, iş yerlerinde, eylemin amacını açıklayan basın açıklaması yapılması kararlaştırılmış, alınan karar uyarınca da Sendikanın bazı mensuplarınca, valilikçe açıklama yapılması yasaklanan bir yerde basın açıklaması yapılmış olması nedeniyle Sendika adına para cezası uygulanmış, buna yapılan itirazın reddedilmesi üzerine de, eylemlerinin Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı kapsamında olduğu, bu eylemin kabahat olarak nitelendirilemeyeceği, kaldı ki eylemle kamu düzeninin ve güvenliğinin bozulmadığı, tehdit edilmediği, şiddet içermediği ve adli ceza gerektiren bir eylem olmadığı ileri sürülerek, adlarına idari para cezası uygulanması ve buna yapılan itirazın reddedilmesiyle sendika haklarının ihlal edildiği ileri sürülerek ihlal kararı verilmesi istenilmiştir.

Başvurunun incelenmesinde, başvuran Sendikanın sendikal hakkına bir müdahalede bulunulduğu, müdahalede kanunilik ve meşru amaç unsuru açısından bir sorun bulunmadığı, mevcut başvuru açısından Mahkememizin önündeki sorunun bir ortaöğretim kurumunun binasında ve müştemilatında yapılan basın açıklamasına idari para cezası uygulanması suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığı hususunun olduğu oybirliği ile kabul edilmiştir.

Mahkememiz çoğunluğunca Sendikanın cezalandırılmasına temel alınan hukuki çerçeve genel bir yasaklama tedbiri olarak değerlendirilmemiş; devletin, ilk ve orta dereceli eğitim kurumlarına devam eden çocukları ve eğitimin düzenini koruyacak tedbirleri almak zorunda olduğu, eğitim kurumlarını düzenleyen kuralların, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebileceği, devletin bu

konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğu, eğitim ve öğretim devam ederken okul binası ve müştemilatında bu amacın dışında toplantı ve gösteri yapılmasının çocuklar üzerinde tedirginlik yaratabileceği veya eğitim düzenini bozabileceği ve mevcut başvuruya konu olan benzer bir toplantıya müdahalenin, toplumsal bir ihtiyacı karşıladığı oranda demokratik bir toplumda gerekli olabileceği kabul edilmiş, ancak dosyada yer alan polis raporunda söz konusu basın açıklamasının öngörülebilir olarak bazı faaliyetlerin aksamasına neden olduğu veya kamu düzenini bozduğu yönünde herhangi bir değerlendirme yapılmadığına vurgu yapılmıştır. Bu tespitlerin ardından, Anayasa Mahkemesi'nin yalnızca usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığını temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli kabul edemeyeceği, temel hakka müdahaleyi haklı kılacak olan ve emrin amacı olan kamu güvenliğinin, kamu düzeninin veya genel sağlığın bozulduğunun veya bozulma tehlikesinin bulunduğunun gösterilmesi gerektiği, kamu düzeninin bozulduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilemediği durumlarda, temel haklara müdahaleyi gerçekleştiren her kamu gücü eylem ve işleminin temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği, somut olayda da derece mahkemeleri ve idare tarafından, başvurucu Sendika üyelerinin okul bahçesinde yaptıkları basın açıklamasının eğitimi aksattığının, öğrencileri korkuttuğunun, rahatsız ettiğinin, kamu düzenini bozduğunun veya bozma tehlikesini ortaya çıkardığının ileri sürülmediği belirtilerek mevcut başvuruda olduğu gibi göstericilerin şiddet eylemlerine karışmadıkları durumlarda kamu makamlarının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına belirli bir ölçüye kadar müsamaha göstermesi, barışçıl bir gösterinin veya basın açıklamasının ilke olarak cezai yaptırım tehdidine maruz bırakılmaması gerektiği, mevcut başvuruda, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurucu Sendikanın aynı madde kapsamındaki hakları arasında adil bir denge sağlanamadığı ve başvurucuya verilen idari para cezasının Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca eğitim kurumundaki düzenin sağlanması için gerekli olmadığından bahisle başvurucunun sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Çoğunluk görüşüne dayalı kararın "(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük" başlığı ve "Genel İlkeler", " Sendika Hakkı", "İfade Özgürlüğü" ve "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı" alt başlıkları altında yapılan açıklamalara tarafımızca da aynen katılınmakla birlikte bu ilkelerin somut olay açısından değerlendirilmesine ilişkin görüşlere ve Mahkememizin kıymetli çoğunluğunca ulaşılan ihlal sonucuna aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilememiştir.

Anayasa’nın 34. maddesinde; herkesin, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğu, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabileceği, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın “Sendika kurma hakkı” kenar başlıklı 51. maddesinin ilgili fıkralarında da; çalışanların ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahip oldukları, hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağı, sendika kurma hakkının ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği, sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart

ve usullerin kanunda gösterileceği öngörülmüştür.

Buna göre kamu düzeninin korunması amacıyla sendika hakkı sınırlandırılabilecektir.

Anayasa’nın 13. maddesinde ise temel hak ve hürriyetlerin, yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı kurala bağlanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü" kenar başlıklı 11. maddesinde de, herkesin barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahip olduğu, bu hakkın, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerdiği, bu hakların kullanılmasının, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamayacağı öngörülmüştür.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinde; il sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteaallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanmasının ve önleyici kolluk yetkisinin valinin ödev ve görevlerinden olduğu, bunları sağlamak için gereken karar ve tedbirleri alacağı, bu hususta alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66. madde hükmünün uygulanacağı; 66. maddede, il genel kurulu veya idare kurulları yahut en büyük mülkiye amirleri tarafından kanunların verdiği yetkiye istinaden ittihaz ve usulen tebliğ veya ilan olunan karar ve tedbirlerin tatbik ve icrasına muhalefet eden veya müşkülat gösterenlerin veya riayet etmeyenlerin, mahallî mülkî amir tarafından Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi hükmü uyarınca cezalandırılacakları, ancak, kamu düzenini ve güvenliğini veya kişilerin can ve mal emniyetini tehlikeye düşürecek toplumsal olayların baş göstermesi hâlinde vali tarafından kamu düzenini sağlamak amacıyla alınan ve usulüne göre ilan olunan karar ve tedbirlere aykırı davrananların, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacakları kurala bağlanmıştır.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun "Emre aykırı davranış" kenar başlıklı 32. maddesinde de; yetkili makamlar tarafından adlî işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye (yüz Türk Lirası) idarî para cezası verileceği ve bu cezaya emri veren makam tarafından karar verileceği hükmü yer almaktadır.

1 Haziran 2005 tarihine kadar yürürlükte olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, suç olarak nitelendirilen eylemler, cürümler ve kabahatler olarak ikiye ayırılmakta, suç niteliğini haiz bir eylemin kabahat mı, yoksa cürüm mü olduğu, kanunda gösterilen cezalara göre belirlenmekte (örneğin bir eyleme uygulanacak ceza ağır hapis veya hapis cezası ise cürüm olarak; uygulanacak ceza hafif hapis cezası ise kabahat olarak nitelendirilmekte) iken, herhangi bir fiile karşı hukuksal bir değerin korunması için cezai nitelikte olmayan bir yaptırımın yeterli olabildiği bir noktada söz konusu fiilin kabahat olarak biçimlendirilmesi gerektiği yönündeki görüşlerin baskın hâle gelmesiyle, Türk Ceza sisteminde değişiklikler yapılmış, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan kabahatlerin bir kısmı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda suç (cürüm) olarak öngörülmüş, hakkında idari yaptırım uygulanmasının yeterli olacağı değerlendirilen bir kısmı ise 5326 sayılı Kanun ile kabahat olarak nitelendirilmiştir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 1. maddesinde, bu Kanunda yer alan düzenlemelerin toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla getirildiği ifade edilmiş ve 2. maddesinde "kabahat" kavramı, kanunun, karşılığında yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık olarak tanımlanmıştır.

Bilindiği üzere kabahatler hukuku kurallarıyla devlet, toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla, bireylere, yapma veya yapmama şeklindeki davranış yükümlülüklerini tek yanlı olarak dikte etmekte ve bunların ihlal edilmesi halinde yaptırım uygulanacağını söylemektedir. Kabahatler hukukunda bir davranışın yaptırıma bağlanmasının nedeni, söz konusu davranışın bir normu ihlal etmiş olmasıdır. Bu bağlamda, sonucuna bağlı olmaksızın, salt bir normun ihlal edilmiş olmasının yaptırıma bağlanmasının nedeni ise normun ihlal edilmesiyle ortaya çıkma olasılığı bulunan ve toplum düzenini bozabilecek veya tehdit edebilecek nitelikteki fiillerin meydana gelmesinin önlenmesidir. Örneğin, trafikte kırmızı ışıkta geçilmesi halinde can veya mal kaybına yol açılabileceği gibi, hiçbir kamusal zarar da doğmayabilir. Buna rağmen, trafikte kırmızı ışıkta geçmenin yaptırıma bağlanmasının nedeni, kırmızı ışıkta geçme nedeniyle neden olunabilecek kazaların önlenmesidir. Dolayısıyla bir kısım eylem veya eylemsizlik halleri kabahat olarak nitelendirilip yaptırıma bağlanırken, eylemle veya eylemsizlikle, her durumda toplum düzeninin bozulmuş olması değil, toplum düzeninin bozulma ihtimalinin gerçekleşmesinin önüne geçilmek istenmesi gerekçesi bulunmaktadır. Yani, kimi zaman bir eylem veya eylemsizlik, kamu düzeninin bozulma ihtimalini (tehlikesini) önlemek amacıyla kabahat olarak düzenlenmektedir. Buradaki kamusal yararı, söz konusu tehlikenin ortaya çıkması ihtimalinin önlenmesi hususu oluşturmaktadır.

Olayda da, belirtilen bu hukuksal çerçeve içinde Çanakkale Valiliğinin 20/12/2012 tarihli kararı ile cami, hastane, kışla gibi yerlerle birlikte eğitim ve öğretim kurumlarının bina ve müştemilatı içinde basın açıklaması yapılamayacağına karar verilmiş, bu karar tüm resmi ve sivil kuruluşlara ilan ve tebliğ edilmiştir. Başvurucu Sendika tarafından da söz konusu emirden haberdar olunmadığı ve söz konusu emirle yasaklanan bir yerde (okul binası girişinde) basın açıklaması yapılmadığı ileri sürülmemiştir. Dolayısıyla bahçe içerisinde okul binası girişinde basın açıklaması yapılmasının kabahat oluşturduğunda kuşku bulunmamaktadır.

Devletler, barışçıl toplanma hakkını sadece korumakla değil, aynı zamanda bu hakkın kullanılmasına makul olmayan dolaylı kısıtlamalar getirmekten kaçınmakla da yükümlüdürler. Bununla birlikte, asayişin sağlanması veya korunması için, yani bir anlamda hem gösteriye katılan ve hem de gösteri ile ilgi ve bağlantısı olmayan kişilerin güvenliğini de sağlamak ve kamu düzenini korumak için toplantı düzenlemeyi bildirim yahut yer sınırlaması gibi şekil şartlarına bağlayabilirler.

Olayda Çanakkale Valiliğince sadece sendikalara yönelik bir emir çıkarılmadığı gibi, sendikaların sendikal faaliyetlerinin veya basın açıklaması yapmalarının kısıtlanması veya yasaklanması amacıyla da emir çıkarılmamıştır. Ayrıca sendikal faaliyetlerin veya basın açıklamalarının içerikleri ile ilgili olarak da bir emir çıkarılmamıştır. Para cezası da bu nedenlere bağlı olarak uygulanmamıştır. Para cezası, başvurucu Sendikanın toplantı ve gösteri hakkını (basın açıklamasını) Valilikçe yasaklanan yerde yapmak suretiyle kamu düzenini bozduğundan bahisle uygulanmıştır.

Çıkarılan emir başka yerlerin yanında ilköğretim ve orta dereceli eğitim - öğretim veren kurumların binaları ve müştemilatında basın açıklaması yapılmaması yönündedir. Çanakkale

Valiliğinin emri bir bütün olarak değerlendirildiğinde basın açıklaması yapılamayacak yerler olarak istihbarat binası, emniyet binası ve cezaevleri gibi sınırlı bazı yerlerin sayıldığı görülmektedir. Dolayısıyla çoğunluk görüşünde de belirtildiği üzere mevcut başvuruda başvuranın cezalandırılmasına temel alınan hukuki çerçeveyi, genel bir yasaklama tedbiri olarak değerlendirmek mümkün değildir.

Öte yandan yine çoğunluk görüşünde de belirtildiği üzere, devlet, ilk ve orta dereceli eğitim kurumlarına devam eden çocukları ve eğitimin düzenini koruyacak tedbirleri almak zorundadır. Eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir. Eğitim ve öğretimin devam ettiği bir zamanda okul binası ve müştemilatında eğitim öğretim amacı dışında toplantı ve gösteri yapılmasının çocuklar üzerinde tedirginlik meydana getirebilmesi veya eğitim düzenini bozabilmesi oldukça yüksek bir olasılıktır.

Dolayısıyla, göstericileri şiddet eylemlerine karışmamış da olsa, eylem barışçıl nitelikte de olsa, eylem neticesinde kamu düzeninde somut bir bozulma meydana gelmemiş de olsa, eğitim ve öğrenim hakkının ifa edildiği eğitim mekanlarında sadece basın açıklamasının yapılmasıyla, bu eylemin çocuk veya genç öğrenciler üzerinde tedirginlik meydana getirmesinin veya eğitim düzenini bozma ihtimalinin önlenmesi şeklinde ifade edilebilecek olan kamusal yararın korunmasına (toplumsal bir ihyacın karşılanmasına) ilişkin emir (bu emirle tesis edilmiş olan kamu düzeni) ihlal edilmiş olacağından, emrin şeklen bile olsa ihlal edilmesiyle birlikte kamu düzeninin bozulduğunun kabulü gerekir. Bunun dışında eylemle kamu düzeninin bozulduğunun ayrıca somut olarak gösterilmesine gerek bulunmamaktadır. Aksinin kabulü halinde, kırmızı ışıkta geçilmesi halinde eğer bir kaza meydana gelmemiş ise kamu düzeni bir zarara uğramamış olacağından yaptırım da uygulanmaması gerekecektir.

Bu nedenle, Anayasa ile yasa koyucuya, yasalarla da idareye eğitim ve öğrenim hakkının ifa edildiği eğitim mekânlarında basın açıklaması yapılmasını yasaklama yetkisi verilmiş olmasının ve bu yasağa uyulmamasının da idari para cezası ile cezalandırılması gereken bir kabahat olarak nitelendirilmiş olmasının, toplumsal bir ihtiyacı karşılamadığı ve demokratik bir toplumda gerekli olmadığı söylenemeyeceği gibi, mevcut başvuruda yer alan polis raporunda, söz konusu basın açıklamasının öngörülebilir olarak bazı faaliyetlerin aksamasına neden olduğu veya kamu düzenini bozduğu yönünde herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiş olması nedeniyle de başvurucu adına para cezası uygulanmasının toplumsal bir ihtiyacı karşılamadığı ve demokratik bir toplumda gerekli olmadığı söylenemeyecektir (Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce, eldeki başvuruya benzer sayılabilecek Akarsubaşı/Türkiye başvurusunda ihlal kararı verilmiş ise de, söz konusu başvuru ile elimizdeki başvuru arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. O olayda, usulüne uygun şekilde basın açıklaması yapılamayacak yerlere ilişkin verilmiş valilik emrini ihlal edecek şekilde, (eğitim kurumunda değil) Adliye Sarayının giriş merdivenleri önünde bir sendika tarafından düzenlenen vekurumlarında kreş yapılması talebini içeren bir basın açıklaması okunan gösteriye sadece katılan (gösterinin düzenlenmesinde bir dahli bulunmayan ve basın açıklamasını okumayan) Devlet memuru ve aynı zamanda sendika konfederasyonu üyesi olan bir kişi adına, 5326 sayılı Kabahatler Kanun’un 32. maddesine dayanılarak idari para cezası uygulanmış ve buna yapılan itiraz reddedilmiştir. İtirazın reddedilmesi üzerine yapılan başvuruda AİHM, devletlerin yalnızca barışçıl toplantı hakkını korumakla değil, aynı zamanda bu hakka, yasaya aykırı nitelikte dolaylı sınırlamalar getirmekten kaçınmakla da yükümlü olduklarını hatırlatıp, basın açıklamasının barışçıl

özelliğine vurgu yapmış ve kamu makamlarının barışçıl biçimde yapılan bir gösteriye karşılık vermeleri gerektiğinde, barışçıl şekilde gösteri yapma hakkı ile yerel makamların kamu düzenini koruma hakkı arasındaki dengeyi sağlamakla yükümlü olduğunu belirterek, ilk derece mahkemesinin söz konusu dengelemeyi yapmadığına, gösterinin amacını ve barışçıl niteliğini de değerlendirmediğine dikkat çekmiş, başvurana yalnızca basın açıklamasının okunması gereken bir gösteriye katıldığı gerekçesiyle para cezası verilmesinin, bir sendikaya üye olan herkesi, cezalandırılma korkusuyla, Sözleşme'nin 11. maddesi ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yapma hakkını kullanmaktan caydırabilecek nitelikte olduğu sonucuna varmış ve olayda 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin imkân verdiği müdahalenin "zorlayıcı bir sosyal gereksinime" karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli gerekçe ile gösterilemediği gerekçesiyle başvurucuya uygulanan para cezasının Sözleşme'nin 11. maddesi anlamında "demokratik bir toplumda gerekli" olarak görülemeyeceği sonucuna varmıştır.).

Hal böyle olunca, başvurucu Sendika adına uygulanan para cezasının (sendika hakkına yapılan müdahalenin) ölçülü olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Olayda başvurucu Sendika adına, eğitim ve öğrenim hakkının ifa edildiği eğitim mekânlarında basın açıklaması yapılmasıyla çocuk öğrenciler üzerinde meydana gelebilecek tedirginliklerin ve eğitim düzeninin bozulması ihtimalinin gerçekleşme ihtimalinin bertaraf edilmesi şeklinde ifade edilebilecek olan kamusal yararın korunmasına ilişkin emrin ihlal edilmiş olması nedeniyle 6/8/2013 tarihinde 182 lira tutarında "önemli bir zarar" olarak nitelendirilemeyecek bir idari para cezası uygulanmıştır. İhlal edilen emirle korunmak istenen kamusal yarar ile ceza miktarı kıyaslandığında, cezanın ölçüsüz olduğu söylenemeyecektir.

Belirtilen duruma göre, mevcut başvuruda, başvurucuya verilen idari para cezasının, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca eğitim kurumundaki düzenin sağlanması için gerekli olduğu ve anılan fıkrada belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurucu Sendikanın aynı madde kapsamındaki hakları arasında sağlanması gereken dengeyi bozmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu nedenle, Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği görüşüyle Mahkememizin sayın çoğunluğunun aksi yöndeki görüşüne iştirak edilememiştir.

Üye Kadir ÖZKAYA Üye Recai AKYEL

DEVRAN DURAN

B. No: 2014/10405 | Karar tarihi: 25.05.2017

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10405

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

DEVRAN DURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10405)

Karar Tarihi: 25/5/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 20/7/2017-30129

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Recai AKYEL

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Devran DURAN

Vekili : Av. Gazal BAYRAM KOLUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutuklamanın hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, tutukluluğa ilişkin itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması ve bu inceleme sırasında alınan Savcılık görüşünün bildirilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 24/6/2014 ve 1/10/2015 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. 2014/10405 numaralı başvuru bakımından başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

8. Yapılan incelemede 2015/16156 numaralı başvurunun aynı başvurucu tarafından yapılması ve konu bakımından aynı nitelikte olması nedeniyle 2014/10405 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

9. Birinci Bölüm tarafından 6/4/2017 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

11. Mardin ili Nusaybin ilçesinde 21/11/2011 tarihinde saat 22.30 sıralarında otomobil ile şehir merkezine doğru hareket hâlinde olan Nusaybin Merkez Jandarma Karakol Komutanı O.A. ve Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) Mardin Bölge Başkanlığına bağlı sivil memur olarak görev yapan R.Ü.nün yaklaşan bir araçtan otomatik silahlarla ateş edilerek öldürülmesi olayına ilişkin olarak Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında Nusaybin Sulh Ceza Mahkemesinin 25/11/2011 tarihli kararı ile "kendisine ulaşılamadığı, kaçma ve delilleri karartma ihtimali bulunduğu" gerekçesiyle başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmıştır. Başvurucu 30/11/2011 tarihinde gözaltına alınmıştır.

12. Nusaybin Sulh Ceza Mahkemesinin 2/12/2011 tarihli kararı ile başvurucunun kasten öldürme, kasten yaralama, hırsızlık malı kullanma ve örgüt adına suç işleme suçlarından tutuklanmasına karar verilmiştir. Mahkeme, tutuklama nedeni olarak suçun vasıf ve mahiyetine, mevcut delil durumuna, suçun tutuklama nedeni bulunduğu varsayılabilen katalog suçlardan olmasına ve kaçma şüphesine dayanmıştır.

13. Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığının 3/2/2012 tarihli fezlekesi ile başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası, olayın terör eylemi niteliğinde bulunması nedeniyle Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

14. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (TMK mülga 10. madde ile görevli) 10/10/2012 tarihli iddianamesiyle,ifa ettikleri kamu görevi nedeniyle iki kişiyi tasarlayarak öldürme, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, sayı ve nitelik bakımından vahim olan silah veya mermilerin satın alınması, taşınması veya bulundurulması ve mala zarar verme suçlarını işlediğinden bahisle başvurucunun cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamenin ilgili bölümü şöyledir:

"Şüpheliler Devran Duran [başvurucu] ve B.T.nin olayda kullandıkları aracı, çalıntı olduğunu bilerek sırf bu eylemde kullanmak amacıyla aldıkları, maktüllerin uzun süredir aynı kahvehaneye gidiş gelişlerini rutin hale getirdiklerini tespit edip bu doğrultuda plan yaptıkları, olay günü kısa sürede gerçekleşen eylem öncesi ve sonrasında bir düğün mahallinde görünerek olayla irtibatlarını gizlemeye çalıştıkları, ancak gizli tanık S.nin beyanı ve teşhisi, araçta bulunan parmak izleri, olay sonrası şüpheli S.D. ile ... buluştuklarında araçla ilgili olarak şüpheli B.T.nin 'Olay olmuşsa olmuştur. Arabada parmak izi bırakmadık. Hepsini sildik, senin canın sağolsun, gerekirse arabayı yakarız, gömeriz' demesi ve bu sözlerin tanıklar tarafından teyid edilmesi, şüpheliler Devran ve B.nin olayların anlatımına ilişkin çelişkili beyanları, şüpheli Devran'ın olaydan hemen sonra kendisinde bulunan ... araç yerine tanık H.M.nin ... aracını isteyerek kullanması, şüpheli Devran'ın olay gecesi ... aracı evinin yanına park etmeyerek hayatın olağan akışına aykırı bir şekilde evinden uzakta bulunan ... sokağa park ettiği yönündeki beyanı, ekspertiz raporları, iletişim tespit tutanakları (HTS dökümleri) nazara alındığında, şüpheliler Devran Duran ve B.T.nin olay günü diğer şüpheli M.L.E. de yanlarında olduğu halde, maktüllerin içinde bulunduğu ... plakalı aracı takip edip sıkıştırarak, yan yana geldiklerinde kalaşnikof marka silahla seri şekilde ateş açıp merkez jandarma karakol komutanı olan maktül O.A. ile MİT Mardin bölge müdürlüğüne bağlı sivil memur olarak görev yapan R.Ü.yü, ifa ettikleri kamu görevi nedeniyle, tasarlayarakkasten öldürdükleri anlaşılmıştır."

15. İddianamede; ayrıca PKK/KCK terör örgütü adına yayın yapan bir İnternet sitesinde 23/11/2011 tarihinde yayımlanan haberde eylemin bu örgüt tarafından üstlenildiği, yine başvurucunun evinde yapılan aramada PKK ile irtibatının olduğuna ilişkin deliller (6 adet DVD ve 1 adet hafıza kartı) elde edildiği belirtilmiştir. İsnat edilen suçlamalara ilişkin delil olarak Savcılık tarafındanözellikle olay yeri inceleme tutanakları, gizli tanık beyanı, teşhis tutanakları, ekspertiz raporları, inceleme rapor ve tutanakları, cep telefonu görüşme kayıtlarına ilişkin HTS dökümleri ve şüphelilerin savunmalarına dayanılmıştır.

16. Dava, Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (TMK mülga 10. madde ile görevli) E.2012/108 sayılı dosyası üzerinden başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

17. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) mülga 10. maddesiyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi 7/3/2014 tarihinde görevsizlik/yetkisizlik kararı vererek dosyayı Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

18. Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinde E.2014/84 sayılı dosya üzerinden devam olunan yargılamada 15/5/2014 tarihinde yapılan duruşmaya başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu İzmir 4 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katılarak tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu müdafiinin de aynı duruşmada hazır olduğu ve başvurucunun tahliyesine karar verilmesini talep ettiği anlaşılmıştır. Mahkeme, talepleri kabul etmeyerek tutukluluk hâlinin devamına

karar vermiştir.

19. Başvurucu 16/5/2014 tarihinde karara itiraz etmiştir. Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi aynı tarihte itiraza konu kararın yerinde olduğu düşüncesiyle itirazın değerlendirilmesi için dosyanın itiraz merciine gönderilmesine karar vermiştir.

20. İtiraz mercii olan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet Savcısı'ndan görüşünü yazılı olarak bildirmesini istemiştir. Savcılık, talebin (itirazın) reddi yönünde yazılı görüşünü Mahkemeye sunmuştur. Mahkemece dosya üzerinden yapılan inceleme sonunda 23/5/2014 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı'nın yazılı görüşü doğrultusunda itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

21. Anılan karar 26/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 2014/10405 numaralı başvuru bakımından 24/6/2014 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Yargılamanın devamında 6/8/2015 tarihinde yapılan duruşmaya başvurucu ve başvurucu müdafii bizzat katılarak tahliye talebinde bulunmuşlardır. Mahkemece tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

24. Başvurucu 10/8/2015 tarihinde karara itiraz etmiştir. Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi itiraza konu tutukluluğun devamı kararının yerinde olduğunu belirterek itirazın değerlendirilmesi için dosyanın itiraz merciine gönderilmesine karar vermiştir.

25. İtirazı inceleyen Midyat Ağır Ceza Mahkemesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonunda 28/8/2015 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararda Cumhuriyet Savcısı'nın görüşünün sorulduğuna ya da Savcılık tarafından Mahkemeye görüş bildirildiğine dair herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir.

26. Anılan karar 14/9/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucu 2015/16156 numaralı başvuru bakımından 1/10/2015 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

28. 10/11/2016 tarihinde yapılan duruşmada Cumhuriyet Savcısı, davanın esası hakkındaki görüşünü Mahkemeye sözlü olarak bildirmiş; başvurucunun isnat edilen tüm suçlardan cezalandırılmasını talep etmiştir.

29. Mahkeme 25/11/2016 tarihinde yaptığı tutukluluk incelemesi sonunda ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler bakımından tutuklama tedbirinin en fazla beş yıl süreyle uygulanabileceğini ve başvurucu yönünden beş yıllık azami tutukluluk süresinin dolmasına az bir süre kaldığını belirterek başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Başvurucu, aynı gün serbest bırakılmıştır.

30. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

31. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin

bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (2)

...

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

...

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

..."

32. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1), (2) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

...

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

33. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

34. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

35. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

36. 5271 sayılı Kanun'un "Karar" kenar başlıklı 271. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekil dinlenir."

37. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Nitelikli hâller" kenar başlıklı 82. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

...

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

...

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

38. 5237 sayılı Kanun'un "Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak" kenar başlıklı 302. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin egemenliği altına koymaya veya Devletin bağımsızlığını zayıflatmaya veya birliğini bozmaya veya Devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmaya yönelik bir fiil işleyen kimse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

B. Uluslararası Hukuk

39. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" kenar başlıklı 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir."

40. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında yer verilen ilk güvencenin, tutukluluk hâline itirazı değerlendirecek bir mahkeme önüne çıkma hakkı olduğunu belirtmektedir. Buna göre suç isnadı nedeniyle tutulan kişiler için duruşma yapılması gereklidir (Nikolova/Bulgaristan [BD], B. No: 31195/96, 25/3/1999, § 58; Reinprecht/Avusturya, B. No: 67175/01, 15/11/2005, § 31). Tutukluluğa itirazı değerlendirecek hâkim karşısına makul aralıklarla çıkma imkânı bu kişilere sağlanmalıdır (Knebl/Çek Cumhuriyeti, B. No: 20157/05, 28/10/2010, § 85).

41. Bununla birlikte AİHM, sanığın tutukluluğuna karar veren ilk derece mahkemesinde hâkim karşısına çıkarılmış olduğu hâllerde itirazın incelenmesi sırasında hâkim karşısına çıkarılmamasının -tarafların eşitliği ilkesi gözetildiği müddetçe- tek başına Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlali anlamına gelmediğini belirtmektedir (Altınok/Türkiye, B. No: 31610/08, 29/11/2011, § 54; Saghinadze ve diğerleri/Gürcistan, B. No: 18768/05 27/5/2010, § 150).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

42. Mahkemenin 25/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

43. Başvurucu; soruşturma mercilerince yetersiz delillere dayanılarak suçlandığını, isnat edilen suçu işlediğine ilişkin somut olguların bulunmadığını, olayda kuvvetli suç şüphesinin mevcut olmadığını, kolluk görevlilerinin ifadesini almak üzere evine geldiğini öğrenmesi üzerine kendiliğinden karakola gitmesi karşısında kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunmadığı gözetilmeksizin tutuklandığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvurucunun bu bölümdeki şikâyetleri hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

45. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

46. Başvurucunun tutuklanmasının hukuki olmadığına ilişkin bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Genel İlkeler

47. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği

durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

48. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın -Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen- kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53,54).

49. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralına yer verilmiştir. Bu bağlamda birbirleriyle uyumlu olan Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, § 43; Halas Aslan, § 55).

50. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlanabileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında; tutuklamaya kimler hakkında, hangi hâllerde ve kimin tarafından karar verileceği açıklanmıştır. Maddede, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57).

51. Buna göre tutuklama, ancak "suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler" bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

52. Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun tüm delilleriyle birlikte ortaya konulması her zaman mümkün olmayabilir.Tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını/kovuşturmasını ilerletmektir (Dursun Çiçek, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87). Bu nedenle yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Dolayısıyla suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

53. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklamanın "kaçma" ya da "delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini" önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "bunlar

gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır. Anayasa'nın, tutuklamanın meşru nedenlerinin belirlenmesi bakımından kanun koyucuya takdir hakkı tanıdığı görülmektedir (Halas Aslan, § 58).

54. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde, kişilerin ancak haklarında suç işlediklerine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması hâlinde tutuklanabileceği belirtildikten sonra tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması; şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme; tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutukluluk kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir liste bulunmaktadır (Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 46; Halas Aslan, § 59).

55. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların "ölçülülük" ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir. Anılan Anayasa hükümlerine paralel bir şekilde 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir (Halas Aslan, § 72).

56. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "ölçülülük" ilkesini gözetmek öncelikle tutuklama tedbirini uygulayan yargı mercilerinin görevidir. Bu nedenle bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığı öncelikle tutukluluğa ilişkin kararların gerekçeleri üzerinden tespit edilebilir (Murat Narman, § 62). Bir kişinin gerekçeden yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması kabul edilemez. Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir şüpheli ya da sanığın tutuklanması mümkündür. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek, bu çerçevede değerlendirilmemelidir (Hanefi Avcı, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 70).

57. Tutukluluğa ilişkin kararların gerekçelerinde, tutuklamanın ön şartı olan "kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunduğu" nun ayrıca "tutuklama nedenleri" nin ortaya konulması gerekmektedir. Bu husus tutuklama kararlarının düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da ifade edilmiştir. Buna göre tutuklamaya ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilecektir (Halas Aslan, § 75). Diğer taraftan tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklamayla ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konmalıdır. Bu husus tutuklama istemleri yönünden 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da ifade edilmiştir (Halas Aslan, § 79).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Başvurucu, biri asker diğeri istihbarat görevlisi olan iki kişinin silahlı saldırı sonucu öldürülmesi olayına ilişkin olarak yürütülen soruşturma kapsamında söz konusu silahlı

saldırıyı gerçekleştiren kişilerden biri olduğu iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Bu itibarla başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama suretiyle yapılan müdahalenin kanuni bir temeli bulunmaktadır.

59. Başvurucu hakkında verilen tutuklama kararındaki gerekçeler (bkz. § 12) dikkate alındığında kuvvetli suç şüphesine ve tutuklama nedenlerine ilişkin olarak Mahkeme tarafından yapılan değerlendirmeler karşısında anılan müdahalenin Anayasa ve Kanun'un öngördüğü anlamda meşru bir amacının bulunduğu görülmektedir.

60. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında ilk tutuklamaya ilişkin yargısal denetimin en önemli parçası, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında tutuklama tedbirine başvurmanın zorunlu koşulları arasında sayılan suçun işlendiğine dair "kuvvetli belirti" bulunup bulunmadığı hususudur. Bu kapsamda bir suçun işlenmiş olabileceğine ilişkin ciddi belirtilerin varlığı ilk tutma bakımından yeterli olabilir (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, § 84).

61. Başvurucunun tutuklanmasına konu olayda soruşturma mercilerinin tespitine göre iki kamu görevlisinin öldürülmesi, PKK/KCK terör örgütü adına yayın yapan bir İnternet sitesinde 23/11/2011 tarihinde yayımlanan haberde üstlenilmiştir. Diğer taraftan olayda kullanılan aracın daha önceden çalındığına ilişkin polis kaydının bulunduğu belirtilmiştir. Düzenlenen iddianameye göre başvurucu, (sanık) B.T. ile birlikte olayda kullandıkları aracı -çalıntı olduğunu bilerek- sırf bu eylemde kullanmak amacıyla almış; olay günü de yapılan plan doğrultusunda B.T. ile birlikte otomatik silahlarla ateş ederek iki kamu görevlisini öldürmüştür. İddianamede delil olarak özellikle olay yeri inceleme tutanakları, gizli tanık beyanı, teşhis tutanakları, ekspertiz raporları, inceleme rapor ve tutanakları, HTS kayıtları ve şüphelilerin savunmalarına dayanıldığı görülmüştür (bkz. §§ 14, 15).

62. Başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında açıklanan gerekçeler, iddianame ile başvurucuya isnat edilen ve yukarıda özetlenen eylemler ile bu eylemlere ilişkin olarak dayanılan delillerin içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden suç işlemiş olabileceğinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

63. Diğer taraftan yargılanmasına devam olunan başvurucu için uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken anayasal denetimintutuklamaya ilişkin süreç ile tutuklama gerekçeleri üzerinden yapılması gerekir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 79; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 136).

64. Öncelikle terör suçlarının soruşturması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

65. Başvurucu hakkında tutuklama kararı verilirken Mahkemenin tutuklama nedeni olarak suçun niteliğine, kaçma şüphesinin bulunmasına, delil durumuna ve suçun tutuklama nedeni bulunduğu varsayılabilen katalog suçlardan olmasına dayandığı görülmektedir.

66. Kendisine ulaşılamadığı ve delillerin karartılması ihtimalinin bulunduğu gerekçesiyle soruşturma mercilerinin başvurucu hakkında yakalama emri çıkardığı,hakkında yakalama emri çıkarılmasından beş gün sonra başvurucunun gözaltına alındığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan başvurucunun tutuklandığı kamu görevlisini görevinden dolayı tasarlayarak

öldürme suçu, Türk hukuk sisteminin öngördüğü en ağır yaptırım olan "ağılaştırılmış müebbet hapis" cezasını gerektirmektedir. İsnat edilen suça ilişkin kanunda öngörülen cezanın ağırlığı, kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61). Ayrıca başvurucuya isnat edilen biri asker diğeri istihbaratçı olan iki kamu görevlisinin silahlı saldırı sonucu öldürülmesi olayı PKK tarafından üstlenilmiş, başvurucunun da bu terör örgütü ile ilgisinin olduğuna dair birtakım delillere ulaşılmıştır (bkz. § 15). PKK'nın yurt içinde ve yurt dışındaki faaliyetleri dolayısıyla bu terör örgütü adına iki kamu görevlisini öldürmekle suçlanan başvurucunun serbest bırakıldığında yurt içinde saklanması veya yurt dışına çıkması ve burada barınması imkânı diğer kişilere göre çok daha fazladır (Benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61). Bu itibarla olayda tutuklama nedenlerinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

67. Öte yandan soruşturma konusu silahlı saldırı olayının gerçekleşmesinden dört gün sonra hakkında yakalama emri düzenlenen başvurucunun gözaltına alındıktan iki gün sonra tutuklandığı dikkate alındığında soruşturma süreci bakımından tutuklamanın ölçülü/gerekli olmadığı sonucuna varılması için herhangi bir nedenin bulunmadığı anlaşılmıştır.

68. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutuklanmasının hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

69. Başvurucu,yalnızca suçun niteliği gözetilerek matbu gerekçelerle tutukluluğunun devamına karar verildiğini ve bu kararlarda adli kontrolün yetersiz kalma nedenlerinin açıklanmadığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

70. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvurucunun bu bölümdeki şikâyetleri hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

71. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

72. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

73. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No:

2012/403, 26/3/2013, § 17).

74. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

75. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 25/11/2016 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincillik niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

76. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutukluluğa İtiraz İncelemesinin Duruşmasız Yapıldığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

77. Başvurucu, (2014/10405 numaralı başvurusunda) tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmalı olarak yapılması gerekirkenMahkemece dosya üzerinden inceleme yapıldığını belirterek Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

78. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvurucunun bu bölümdeki şikâyetleri hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir. Bakanlık, bununla birilikte başvurucunun yargılandığı davada 15/5/2014 tarihinde yapılan duruşmada SEGBİS yoluyla beyanı alındıktan sekiz gün sonra itirazın karara bağlandığına değinmiştir.

79. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bu bölümdeki iddialarına ilişkin ek bir açıklamada bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

80. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

81. Başvurucu, bu bölümdeki şikâyetlerine ilişkin olarak Anayasa'nın herhangi bir maddesine atıf yapmaksızın Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir

eder(Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması dolayısıyla silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmediğine yönelen iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Genel İlkeler

82. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası göre hürriyeti kısıtlanan bir kimsenin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı bulunmaktadır (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122). Fıkrada kısıtlama sebebi bakımından bir ayrım yapılmadığından başvuru hakkı, elbette suç şüphesine dayalı tutuklama nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılmayı da kapsamaktadır (Mustafa Başer ve Metin Özçelik, B. No: 2015/7908, 20/1/2016, § 165).

83. Serbest bırakılmak amacıyla yetkili yargı merciine yapılması gereken başvurudan söz edildiğinden anılan hakkın uygulanması ancak talep hâlinde söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla burada belirtilen bir yargı merciine başvurma hakkı, suç isnadıyla hürriyetinden yoksun bırakılan kimseler bakımından tahliye talebinin yanı sıra tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye talebinin reddi kararlarına karşı yapılan itirazların incelenmesi sırasında da uygulanması gereken bir güvencedir (Mehmet Haberal, § 123).

84. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre şüpheli veya sanığın istemi olmaksızın tutukluluğun resen incelenmesi durumunda, hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine başvurma hakkı kapsamında bir değerlendirme yapılmadığından bu incelemeler Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil değildir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015, § 24).

85. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla başvurulacak yerin bir yargı mercii olması öngörülmüş olduğundan işin doğası gereği burada yapılacak incelemenin yargısal bir niteliği bulunmaktadır. Yargısal nitelikteki bu inceleme sırasında adil yargılanma hakkının tutmanın niteliğine ve koşullarına uygun güvencelerinin sağlanması gerekir. Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine riayet edilmelidir (Hikmet Yayğın, B. No: 2013/1279, 30/12/2014, §§ 29, 30).

86. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Taraflardan birine tanınıp diğerine tanınmayan avantajın fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılır (Bülent Karataş, B. No: 2013/6428, 26/6/2014, § 70).

87. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır (Bülent Karataş, § 71).

88. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri

de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarınıhâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 267; AİHM'in yaklaşımı için bkz. § 40).

89. Öte yandan 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 267. maddesine göre resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar, mahkeme önünde itiraza konu olabilmektedir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 269). Tutukluluğa ilişkin kararların itiraz incelemesi bakımından aynı Kanun'un 271. maddesinde; itirazın kural olarak duruşma yapılmaksızın karara bağlanacağı, ancak gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekilin dinlenebileceği düzenlemesine yer verilmiştir (bkz. § 36). Buna göre tutukluluk incelemelerinin ya da tutukluluğa ilişkin itiraz incelemelerinin duruşma açılarak yapılması hâlinde şüpheli, sanık veya müdafiinin dinlenilmesi gerekmektedir.

90. Bununla birlikte tutukluluğa ilişkin her kararın itirazının incelenmesinde veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73; AİHM uygulaması yönünden bkz. § 41).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

91. Başvurucu, tutukluluğun devamı kararlarından hangisine veya hangilerine karşı yaptığı itiraz(lar)ın incelenmesi sırasında itiraz merciinin duruşma yapmadığını başvuru formu ve eklerinde bildirmemiştir. Bu nedenle başvurucunun anılan şikâyetine ilişkin olarak bireysel başvuruya konu ettiği 15/5/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itirazın incelenmesi ile sınırlı bir değerlendirme yapılmıştır.

92. Başvurucu, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada 15/5/2014 tarihinde yapılan duruşmaya tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumundan SEGBİS aracılığıyla katılmış; tutukluluğa ilişkin itirazlarını ve tahliye talebini sözlü olarak Mahkemeye bildirmiştir. Aynı duruşmada başvurucunun müdafiinin de hazır bulunduğu, tutukluluğa yönelik şikâyetlerini sözlü olarak Mahkemeye ifade ettiği ve tahliye talebinde bulunduğu görülmektedir. Duruşma sonunda başvurucunun ve müdafiinin tahliye talepleri kabul edilmeyerek tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiş, anılan karara yönelik itiraz Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonunda 23/5/2014 tarihinde verilen kararla reddedilmiştir.

93. Dolayısıyla Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun ve müdafiinin dinlenildiği, tahliyeye ilişkin beyan ve taleplerinin alındığı, başvurucunun yüzüne karşı tutukluluğun devamına karar verildiğinin açıklandığı tarih (15/5/2014) ile Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun tutukluluğa yönelik itirazının duruşmasız olarak incelendiği tarih (23/5/2014) arasında yalnızca sekiz günlük bir süre bulunmaktadır.

94. Anayasa Mahkemesi, daha önce verdiği kararlarında tutukluluğa itiraz incelemesinin

başvurucuların dinlenilmesinden 1 ay 2 gün sonra(Hikmet Yayğın, § 35); 1 ay 28 gün sonra (Mehmet Haberal, § 128) duruşmasız olarak yapılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal etmediği sonucuna varmıştır.

95. Resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararların bir başka mahkeme önünde itiraza konu edilebildiği ceza usul sisteminde, başvuruya konu dava bakımından tüm itirazların duruşmalı incelenmesi tutukluluk bakımından yargılamanın itiraz merciinde tekrar edilmesi anlamına gelecektir. Bu durumda başvurucunun ve müdafiinindinlenilmesinden ve tutukluluğun devamına ilişkin kararın tefhim edilmesinden sekiz gün sonra yapılan itiraz incelemesinin duruşmasız olmasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal ettiği söylenemez.

96. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapıldığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluğa İtiraz İncelemelerinde Alınan Savcılık Görüşünün Bildirilmediğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

97. Başvurucu 15/5/2014 ve 6/8/2015 tarihli duruşmalarda verilen tutukluluğun devamı kararlarına yönelik itirazları inceleyen mercilerin Cumhuriyet Savcısı'nın görüşünü sormalarına rağmen bu görüşü kendisine tebliğ etmeden itirazı reddettiklerini ileri sürmüştür.

98. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvurucunun bu bölümdeki şikâyetleri hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir. Bakanlık, bununla birlikte 15/5/2014 tarihli tutukluluğun devamı kararı yönünden itirazı inceleyen Mahkemenin Savcılık görüşünü başvurucuya bildirmesi gerekirken bu bildirimin yapılmadığına değinmiştir.

99. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında iddialarının Bakanlık tarafından da açıkça kabul edildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

100. Başvurucu, bu bölümdeki şikâyetlerine ilişkin olarak hangi temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiği hususunda bir açıklamada bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (bkz. § 81). Bu itibarla başvurucunun tutukluluğa ilişkin itiraz incelemeleri sırasında alınan Savcılık görüşünden haberdar edilmediğine ilişkin iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Midyat Ağır Ceza Mahkemesinin Kararı Yönünden

101. Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendisine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru

dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği, buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

102. Somut olayda başvurucu 6/8/2015 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itirazını inceleyen Midyat Ağır Ceza Mahkemesince Cumhuriyet Savcısının görüşünün tebliğ edilmediğini belirtmişse de başvuru formu ve eklerinde Mahkemenin Cumhuriyet Savcısı'ndan görüş sorduğuna ya da Savcılık tarafından Mahkemeye görüş bildirildiğine dair bilgi ya da belge sunulmamıştır. Ayrıca itirazın reddine ilişkin kararda Savcılıktan görüş sorulduğu veya Savcılığın Mahkemeye görüş bildirdiği yönünde bir ifadeye yer verilmemiştir (bkz. § 25). Dolayısıyla anılan kararın verilmesi sürecinde Savcılıktan görüş alındığı ve bu görüşün başvurucuya bildirilmediği yönünde bir olgu tespit edilememiştir.

103. Açıklanan nedenlerle başvurucunun 6/8/2015 tarihli tutukluluğun devamı kararına yönelik itiraz incelemesi sırasında Savcılıktan görüş alındığına ve bu görüşten haberdar edilmediğine dair iddiasının temellendirilmemiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin Kararı Yönünden

104. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

105. Başvurucunun anılan karara ilişkin olarak ileri sürdüğü ihlal iddiasının niteliği nazara alınarak başvurunun bu bölümünün öncelikle kabul edilebilirlik kriterlerinden olan anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriteri yönünden incelenmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

106. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin bireysel başvuru hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal ve kişisel önemi düşük olan veya bulunmayan başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenlemenin kaynağı, hâkimin küçük/önemsiz işlerle uğraşmaması gerektiğini ifade eden kadim De minimis non curat praetor ilkesidir. Bu ilkenin temelinde yatan düşüncelerden biri mahkemelerin asıl işlevlerine odaklanmalarını sağlamak ve buna engel teşkil edecek olan önem derecesi düşük davaların ve başvuruların iş yükü oluşturmasını önlemektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 47).

107. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun'da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul

edilemez bulunabilecektir (K.V., § 55). Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür: "Anayasal önem" olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, "kişisel önem" olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V., § 57).

108. Anayasal önem koşulunun uygulanmasıyla ilgili olarak kanun koyucu "Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma", "Anayasa'nın yorumlanması açısından önem taşıma" ve "temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıma" şeklinde üç unsur belirlemiş olmakla birlikte temel hak ve özgürlüklerle ilgili Anayasa hükümlerinin yorumlanması -işin doğası gereği- temel hak ve özgürlüklerin kapsamının ve sınırlarının belirlenmesini de içermektedir. Bu nedenle anayasal önemin, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasa hükümlerinin "yorumlanması" ve "uygulanması" açısından önem taşıma şeklinde ifade edilebilecek iki unsurunun bulunduğunu kabul etmek gerekir (K.V., § 61).

109. İşin doğası ve kanun metni dikkate alındığında bir başvurunun anayasal öneminin bulunduğu sonucuna varılabilmesi için onun bu iki unsurdan biri açısından önem taşımasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğu kabul edilmelidir (K.V., §§ 62, 63).

110. Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsuru ise özellikle Anayasa Mahkemesinin Anayasa hükümleriyle ilgili yorumu ile kamu makamları ve derece mahkemelerinin uygulamaları arasındaki farklılıkta kendisini gösterir. Ancak her uygulama farklılığı, başvurunun Anayasa'nın uygulanması açısından "önemli" olduğu anlamına gelmez. Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından başvurunun önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir (K.V., § 64).

111. Kişisel önemin bulunmaması koşulu, başvurucunun önemli bir zarara uğramamış olmasını ifade eder. Bu koşul, somut olayın başvurucunun kişisel durumu üzerindeki olumsuz etkisinin derecesiyle ilgilidir. Somut olayda ortaya çıkan kişisel zararın önemli olup olmadığını başvurucunun subjektif algısı belirlemez. Bu husus başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67).

112. Zararın parayla ölçülüp ölçülememesi, onun önemini değerlendirme bakımından belirleyici değildir. Parayla ölçülmesi mümkün olmayan zararlar yönünden de anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterinin uygulanması mümkündür (K.V.,§ 68).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

(1) Anayasal Önem Yönünden

113. Başvurucu, tutukluluğa ilişkin itiraz incelemesi sırasında alınan Savcılık görüşünden

haberdar edilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu iddiası, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında serbest bırakılmak amacıyla bir yargı yerine başvuru yapılması üzerine yapılacak inceleme sırasında uygulanması gereken ve esasen adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine ilişkindir.

114. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda;

- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısının görüşünün (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Muharrem Keserci, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55),

- Danıştay Başsavcılığı görüşünün (Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Zeki Güngör, B. No: 2013/8491, 31/3/2016, §§ 46-57; Fahri Gösteriş, B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37),

- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin (Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44),

- Yeniden yargılama talebine ilişkin inceleme sırasında Cumhuriyet savcısından alınan görüşün (Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31) taraflara tebliğ edilmemesine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, somut başvuruda dile getirilen şikâyetlere benzer şekilde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkin başvurularda ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır.

115. Anılan başvurularda başvurucunun yargılama mercileri önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahip olduğu ve bu nitelikteki mütalaalara karşı başvuruculara yazılı görüş bildirme olanağının tanınmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

116. Özellikle tutukluluk ve/veya tutukluluğa itiraz incelemeleri sırasında alınan savcılık görüşünün süpheli/sanık veya müdafiine bildirilmemiş olmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlaline sebebiyet verdiği birçok kararda ifade edilmiştir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, §§ 76-80; Ahmet Uğur Soylu, B. No: 2012/1036, 15/10/2014, §§ 37-40; Hikmet Yayğın, §§ 39-42; Bergin Karaboğa ve Yusuf Aldemir, B. No: 2014/2626, 27/10/2016, §§ 63-66; Erman Ergin, B. No: 2014/2680, 27/10/2016, §§ 33-36).

117. Buna göre Anayasa Mahkemesinin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu tutukluluk ve/veya tutukluluğa itiraz incelemeleri sırasında alınan Savcılık görüşünün süpheli/sanık veya müdafiine bildirilmemiş olması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun, genel bir soruna işaret etmediği gibi Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşıdığının ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır.

(2) Kişisel Önem Yönünden

118. Başvurucunun iddiasında dile getirdiği 15/5/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itirazı inceleyen Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine Cumhuriyet Savcısı tarafından bildirilen yazılı görüşün içeriği, yalnızca "talebin (itirazın)

reddedilmesi" şeklindendir.

119. Anılan görüş yazısında, başvurucunun ayrıca cevap vermesini gerektiren daha önce ileri sürülmemiş herhangi yeni bir olgudan bahsedilmemiş hatta hiçbir olguya veya gerekçeye yer verilmemiştir. Öte yandan başvurucu; anılan görüş yazısında, cevap vermesini gerekli kılan ve daha önceden haberdar olmadığı yeni bir olgunun bulunduğunu ileri sürmediği gibi bu hususta herhangi bir açıklama da yapmamıştır. Son olarak itirazın reddine ilişkin Mahkeme kararında, hükmün Cumhuriyet Savcısı'nın görüşüne uygun olduğu belirtilmişse de Savcılık görüşünde yer alan herhangi bir olguya atıf yapılması veya bu görüşe dayanılması söz konusu değildir.

120. Tutukluluğa ilişkin itiraz incelemesi sırasında alınan Savcılık görüşünün kendisine bildirilmemesi nedeniyle ciddi anlamda zarar gördüğü, bu görüşün kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda başvurucunun herhangi bir açıklamasının bulunmadığı da gözetildiğinde başvurunun bu kısmı açısından önemli bir zararın olmadığı kanaatine varılmıştır.

(3) Sonuç

121. Yukarıda açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucunun da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi yakın zamanda verdiği bir kararda, hapis cezası ile sonuçlanan bir davanın temyiz incelemesi sırasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının "hükmün onanmasına" ilişkin tebliğnamesinin başvurucuya (sanığa) tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasını benzer gerekçelerle kabul edilemez bulmuştur (İbrahim Kızılkaya, B. No: 2014/2517, 5/4/2017, §§ 20-38).

122. Açıklanan gerekçelerle anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Midyat Ağır Ceza Mahkemesinin kararı bakımından tutukluluğa itiraz incelemesinde alınan savcılık görüşünün bildirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı bakımından tutukluluğa itiraz incelemesinde alınan Savcılık görüşünün bildirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 25/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SABAH YILDIZI RADYO VE TELEVİZYON YAYIN İLETİŞİM REKLAM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ

B. No: 2014/12727 | Karar tarihi: 25.05.2017

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12727

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

SABAH YILDIZI RADYO VE TELEVİZYON YAYIN İLETİŞİM REKLAM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12727)

Karar Tarihi: 25/5/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 5/7/2017-30115

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam

Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

Vekili : Av. İsmail YEŞİLOVA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu şirketin bazı illerde yaptığı radyo yayınlarının durdurulmasının ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

7.Birinci Bölüm tarafından 5/4/2017 tarihinde yapılan toplantıda, verilecek kararın Bölümlerin önceden vermiş olduğu kararlarla çelişebileceği anlaşıldığından başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görülmüş ve başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (Radyo); Isparta, Kahramanmaraş, Antalya, Hatay, Mersin ve Adana il merkezleri ile Kaş, Kemer, Alanya ve İskenderun ilçelerinde 2006 yılından itibaren bölgesel karasal radyo yayın lisansı ile radyo yayını yapmaktadır.

10. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) 10/8/2011 tarihinde başvurucu Şirketin Isparta, Burdur ve Kahramanmaraş il merkezlerine yönelik yaptığı yayınları durdurması gerektiğini belirten bir idari işlem tesis etmiştir. RTÜK'e göre başvurucunun yayın lisansı söz konusu illerde yayın yapılmasını kapsamamaktadır.

11. Başvurucu Radyonun anılan idari işlemin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla açtığı davada Ankara 14. İdare Mahkemesi 27/4/2012 tarihli kararı ile idari işlemi hukuka uygun bulmuş ve davanın reddine karar vermiştir.İlk Derece Mahkemesine göre 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un "Kanal ve frekanslarla ilgili geçiş hükümleri" kenar başlıklı geçici 4. maddesi uyarınca 13/4/1994 tarihli ve 3984 sayılı mülga Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un geçici 6. maddesi kapsamında yayında olan kuruluşların Üst Kurulca müsaade

edilen yerleşim yerleri ile sınırlı olarak yayınlarına devam etmelerine imkân tanınmıştır. İlk Derece Mahkemesine göre başvurucunun Antalya, Hatay, Mersin ve Adana il merkezleri ile Antalya'nın Kaş, Kemer ve Alanya ilçeleri ve Hatay'ın İskenderun ilçesi haricinde kalan Isparta, Burdur ve Kahramanmaraş il merkezlerine yönelik radyo yayını yapması mümkün değildir.

12. Kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay Onüçüncü Dairesi 30/1/2014 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 12/6/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir. Karar, başvurucuya 16/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 6/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 3984 sayılı mülga Kanun'un geçici 6. maddesi şöyledir:

"Üst Kurul, kendi oluşumu ile yayın izni ve lisansı vermeye başlayacağı tarihe kadar geçecek süre zarfındaki radyo ve televizyon yayınları rejimini ayrıca ve öncelikle düzenler.

Bu süre zarfında kullanılmakta olan kanal ve frekanslar, kullananlar için herhangi bir suretle müktesep hak teşkil etmezler. Ancak, Üst Kurul yayın izni verip kendilerine kanal ve frekans bandı tahsis edilen Radyo ve televizyonlara; yayına geçmeleri için kendilerine verilen süre sonuna kadar 29 uncu maddenin son fıkrasının son cümlesi tatbik edilmez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 25/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu, 2006 yılından itibaren kesintisiz olarak Akdeniz Bölgesi'ne ilişkinbölgesel karasal radyo lisansı ile yayın yaptığını ve bu konuda RTÜK ile bir anlaşmazlık da bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucuya göre anlaşmazlık, yayın lisansının Isparta, Burdur ve Kahramanmaraş illerini kapsayıp kapsamadığına ilişkindir. Başvurucu, yayın lisansının bu üç ili de kapsadığını ve 2006 yılından yayınlarının durdurulduğu 2011 yılına kadar bu illerde yayın yapmaya devam ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Akdeniz Bölgesi yayın lisansı sahibi olduğunu ve bahsi geçen Isparta, Burdur ve Kahramanmaraş illerinin de Akdeniz Bölgesi'ne dâhil olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, söz konusu illerde yayın yapmasına müsaade edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinin, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin, "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesinin, "Haberleşme hürriyeti" kenar başlıklı 22. maddesinin "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin, "Basın hürriyeti" kenar başlıklı 28. maddesinin, "Süreli ve süresiz yayın hakkı" kenar başlıklı 29. maddesinin, "Basın araçlarının korunması" kenar başlıklı 30. maddesinin ve "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Bakanlık görüşünde, görsel ve işitsel iletişim özgürlüğünün basın özgürlüğünün bir alt dalı olduğu hatırlatılmış ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından bazı örnekler verilmiştir. Bakanlık görüşünde, yayın izninin sınırlandırılmasının farklı meşru nedenlerinin bulunduğu belirtilmiş; teknik nedenlerle yapılan sınırlandırmalar ile diğer

nedenlere dayanılarak yapılan sınırlandırmaların haklı gösterilip gösterilmediğinin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

18. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Genel İlkeler

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Zikredilen kurallara göre başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20; Ünal Yiğit, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18, 19).

20. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi, başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ortaya konulan somut bilgi ve belgelerin niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (Veli Özdemir, § 23; Ünal Yiğit, § 22).

21. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvurucuların başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Mahkeme, başvurucunun soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunmasının iddiaların ispatlandığı anlamına gelmeyeceğini birçok kez vurgulamıştır. Bundan başka Anayasa Mahkemesi; başvurucunun başvuru formunu özenle doldurmak, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermek, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemek yükümlülüğü olduğunu ve bir bilgi veya belge elde edilememişse bunun da nedenlerini açıklamak yükümlülüğü olduğunu belirtmiştir (Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz.Ünal Yiğit, §§ 25, 26; özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Veli Özdemir, § 26; hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir kararlar için bkz. Tevfik Tunç, B. No: 2014/11204, 8/12/2016, §§ 52-53; Hüseyin Çiftçi, B. No: 2014/3439, 28/9/2016, §§ 43-53; haberleşmenin gizliliğinin ihlal edildiği ve ayrımcılık iddialarının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Sadullah Remzi Karagöz, B. No: 2014/8870, 8/6/2016, §§ 39-47; yasak sorgu yöntemlerine başvurulduğu iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Feyzullah Erarslan, B. No: 2014/7226 , 4/11/2014, §§ 36-39; özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği

iddialarının kanıtlanamadığına ilişkin kararlar için bkz. Nevzat Albayrak ve diğerleri, B. No: 2013/9822, 22/6/2015, §§ 43-51; Zeki Rüzgar, B. No: 2013/6084, 6/4/2016, §§ 29-33; kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. N.A., B. No: 2013/5076, 6/4/2016, §§ 16-23; mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Nurettin Albayrak ve diğerleri, B. No: 2013/4809, 22/1/2015, §§ 39-46; yargılamada kullanılan delillerin yargılamanın adilliğini etkilediği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Hamdullah Demirtaş, B. No: 2013/3552, 15/12/2015, §§ 27-30; adil yargılanma ve etkili başvuru yolu hakkının ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Murat Karayel (2), B. No: 2013/2125, 16/9/2015, §§ 23-28)

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

22. Mevcut başvuruda RTÜK ile başvurucu arasındaki temel anlaşmazlık, başvurucunun sahibi olduğu bölgesel karasal yayın lisansının Isparta, Burdur ve Kahramanmaraş illerini kapsayıp kapsamadığına ilişkindir. Yayın izni verilmesi veya bu talebin reddedilmesine dair kamu makamlarınca alınan kararlar kitlesel medyanın ifade ve basın özgürlükleri ile ilişkilidir.

23. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde ifade özgürlüğünün radyo yayınlarının izin sistemine bağlanmasına engel olmadığı açıkça ifade edilmiştir. Buna karşın mevcut izin sisteminde izinsiz yayın yapan kuruluşlar da dâhil olmak üzere alınan önlemler Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğü ve Anayasa'nın 28. maddesinde korunan basın özgürlüğüçerçevesinde geliştirilen standartlar çerçevesinde incelenmelidir.

24. Başvurucu, yalnızca ve soyut olarak karasal yayın lisansının kapsamının hatalı olarak belirlendiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesinin görevi, mevcut başvurudaki gibi bir yayın lisansının kapsamını belirlemek değildir. Başvurucu, bazı teknik nedenlerle getirildiği anlaşılan sınırlandırmanın Anayasa'nın 26. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasındaki koşullara aykırı biçimde ve ifade özgürlüğünü ihlal edecek tarzda uygulandığını gösterebilmiş değildir.

25. Başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; dolayısıyla ileri sürdüğü iddiaları temellendirememiştir.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 25/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÖZCAN

B. No: 2014/15059 | Karar tarihi: 25.05.2017

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15059

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HASAN ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15059)

Karar Tarihi: 25/5/2017

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Hasan ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş mahkemesinde açılan alacak davasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi, Yargıtay kararının gerekçesiz olması ve yargılamanın makul sürede

sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Başvurucu, başvuru formunun "avukatı" kısmını avukat ismi ve adresi vererek doldurmuş ancak başvuru dosyası kapsamında baro pulu ekli, suret harcı ödenmiş bir vekâletname sunmamış, bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin 19/9/2014 tarihli yazısı ile kendisinden vekâletname sunması istenmiş, başvurucu 9/10/2014 tarihli cevap yazısında başvurunun kendisi tarafından yapıldığını, bu nedenle vekâletname sunmayacağını bildirmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. İkinci Bölüm tarafından 20/4/2017 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu tarafından 21/8/2007 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde açılan işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davasında başvurucu, A. Bank T.A.Ş. Nuruosmaniye Şubesinde müdür olarak görev yapmakta iken 10/9/2002 tarihinde iş akdine son verildiğini ancak 16/7/2001 ile 10/9/2002 tarihleri arasında serbest sigorta ve A. hayat istihsal teşvik primlerinden payına isabet eden kısmın tarafına ödenmediğini ileri sürmüş, fazlaya ilişkin hakkı saklı kalmak kaydıyla 20.000 TL tutarında Serbest Sigorta ve A. Hayat istihsal teşvik primi alacağının bu primlerin ödenme dönemi olan 13/9/2002 ve 13/9/2003 tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı A. Bank T.A.Ş.den tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

11. İstanbul 8. İş Mahkemesince yapılan değerlendirme kapsamında tarafların beyanları alınmış, bilirkişi raporu hazırlatılmış ve 21/2/2012 tarihli karar ile davanın reddine hükmedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Toplanan deliller ve tüm dosya içeriğiyle; her ne kadar davacı tarafından 2002 yılından iş akdinin sona erdiği tarihe kadar prim ödemesi talebinde bulunulmuş ise de 2001 yılındaki prim ödemesinin 2002 yılında davacıya yapıldığı, bu tarihten sonra yapılan prim ödemelerinin ise davacının talep tarihlerinde davalı banka çalışanlarına yapılmadığının bildirildiği, davacı tarafından iddia olunan prim ödemelerine ilişkin herhangi bir delil ibraz edilemediği, alınan cevabi yazılarla prim ödemesi yapıldığına dair herhangi bir belge bulunmadığı ve bir an için prim ödemesinin varlığı düşünülse bile davacının hak kazandığını

iddia ettiği prim ödemelerinin hesaplanmasına yarayacak delil bulunmadığı, diğer taraftan şubeden yapılan tüm sigorta poliçelerine ait prim tutarlarının gösterildiği, ancak şubeye sigorta istihsal teşvik primi ödenip ödenmeyeceği ve ödenecekse ne miktarda ödeneceğinin Genel Müdürlüğün takdirinde olduğu anlaşıldığından ispat edilemeyen davanın reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

..."

12. Temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 5/6/2014 tarihinde onanmış ve yargılama süreci sona ermiştir.

13. Başvurucu; onama kararının resmî olarak tebliğ edilmediğini, vekâlet ücretine ilişkin icra emrinin 19/8/2014 tarihinde avukatına tebliğ edilmesi üzerine karardan haberdar olduğunu beyan ederek 5/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 25/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

18. İş mahkemelerinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

19. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 6 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, bireysel başvuruya konu ettiği yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesi

kararını onayan Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 5/6/2014 tarihli ilamının gerekçesiz olduğunu belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri uyarınca her türlü mahkeme kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

23. Somut olayda İlk Derece Mahkemesinin incelenen kararında gösterilen gerekçenin kanun yolu merciince uygun bulunduğu dikkate alındığında başvuru konusu kararın gerekçesiz olduğundan bahsedilemez.

24. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

25. Başvurucu, İstanbul 8. İş Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı alacak davasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, davalı tarafın beyanı üzerinden hüküm kurulduğunu, davalı tarafça ileri sürülen ve Mahkemece kabul edilen 2002 yılında ilgili şubeden kimseye istihsal teşvik primi ödenmediği beyanının davalı tarafa haklılık kazandırmayacağını zira iş yerinde sürekli olarak uygulanan prim, ikramiye gibi ödemelerin Yargıtayın yerleşik içtihatlarına göre iş şartı hâline geldiğini, işverenin tek taraflı olarak bu haklarından vazgeçemeyeceğini, Mahkemenin kabulüne göre kendisinin belge sunamadığını oysa istenen belgelerin davalı tarafta olduğunu, bilirkişi raporuna uygun karar verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkının ve ayrımcılık yasağı ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.Dolayısıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının, hak arama özgürlüğünün ve ayrımcılık yasağının ihlali iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında yargılamanın sonucunun adil olmadığı başlığı altında incelenmesi uygun görülmüştür.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

28. Başvurucu tarafından ileri sürülendavanın reddinin ve somut olaya uygulanan kanun

hükümlerinin Anayasaya uygun olmadığı şikâyetlerinin yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

29. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

31. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle herhangi bir tazminat talebinde bulunmamıştır.

32. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. Başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında başvurucunun da tazminat talebinin bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

34. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 8. İş Mahkemesine (E.2007/602, K.2012/63) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/5/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÖNAL

B. No: 2015/11798 | Karar tarihi: 25.05.2017

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/11798

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ALİ ÖNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/11798)

Karar Tarihi: 25/5/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2017-30143

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

M.Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Ali ÖNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarından yürütülen yargılama sonucunda karar sonucunu etkileyecek esaslı iddiaların tartışılmaması nedeniyle adil yargılanma ve gerekçeli karar haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/7/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

7. Birinci Bölüm tarafından yapılan toplantıda, başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. Maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca görüşülmek üzere dosyanın Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. 1968 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde Antalya'da serbest avukatlık mesleğini icra etmektedir.

10. Başvurucu; yanında çalışan ve şikâyet konusu davada birlikte yargılandığı A.D.nin babası M.D.nin vekili olarak lehtarı A.D., cirantası M.D., borçlusu M.G. (katılan), tanzim tarihi 11/2/2009, ödeme tarihi 2/3/2009 ve bedeli 150.000 avro olan emre yazılı senedi (bono) 5/3/2010 tarihinde Serik 1. İcra Dairesinin E.2010/1129 sayılı takip dosyasında M.G. aleyhine icraya koymuştur.

11. İcra takibi kesinleşip haciz işlemleri başladıktan sonra M.G. tarafından Serik 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/204 sayılı dosyasında menfi tespit davası açılmıştır. Derdest olan davada icra veznesine giren paranın alacaklıya ödenmemesine ilişkin tedbir kararı bulunmaktadır.

12. M.G. 19/3/2010 tarihli dilekçe ile başvurucu ve bonoda ismi bulunan A.D. ve M.D. aleyhine Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur. M.G., şikâyet dilekçesinde olayları özetle şöyle açıklamaktadır: Kendisinden 1.450.000 avro alarak taşınmaz alım satım işleminde kendisini dolandıran damadı F.A. ve F.A.nın yanındaki kişilere karşı yardımcı olması için emlakçı B.A. ile birlikte avukata (başvurucu) gittiğini ve vekâlet konusunda 150.000 avroya anlaştıklarını belirtmektedir. M.G., başvurucunun kendisine 150.000 avro vekâlet ücreti ile isminin yazdığı ve matbu yazıların yer aldığı sözleşmeyi (Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi) imzalattığını, talep etmesine rağmen bu sözleşmeden örnek vermediklerini ve bunun dışında herhangi bir senet

imzalamadığını ileri sürmekte; başvurucuya 9.000 İsviçre frangı peşin ödeme yaparak avukatlık bürosundan ayrıldığını, yurt dışına çıktıktan sonra başvurucunun telefonla arayarak kendisinden para istediğini ve farklı kişilerin hesaplarına 50.000 TL, 50.000 TL ve 30.000 TL olmak üzere üç kez para gönderdiğini vurgulamaktadır. Daha sonra yurt dışından aradığında avukatın telefonlara çıkmadığını, aynı büroda çalışan diğer avukatlardan S.B. ile görüştüğünü, talebi üzerine dilekçe ekinde sunduğu fotokopi belgelerin S.B. tarafından kendisine fakslandığını ve belge asıllarının kendisinde olmadığını da eklemektedir. Fakslanan belgeleri başka avukatlara gösterip bilgi aldığında başvurucuya olan güvenini kaybettiğini, sonrasında avukatın işleri takip etmediğini ve sürekli para istediğini de görünce 22/2/2010 tarihinde avukatı azlettiğini belirtmektedir. Azilden sonra daha önce imzaladığı 150.000 avro bedelli sözleşme metninin alt kısmında bulunan imzanın üstünün bono gibi düzenlenerek hakkında icra takibi başlatıldığını, icra takibi başlatan kişi ve bonodaki alacaklı ile herhangi bir hukuki ilişkisinin olmadığını, bonoda alacaklı gözüken A.D.yi başvurucunun yanında gördüğünü ve kendisine avukatın fedaisi (koruma) olarak tanıtıldığını beyan etmektedir. Damadı F.A. tarafından dolandırılmak suretiyle kendisine satılan taşınmazın satılması için başvurucudan yardım istemediğini ve taşınmazı satmayı da düşünmediğini, "Dava-Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" olarak düzenlenen ve imzalatılan belgenin alt kısmına daha sonra bono formatı eklenerek sahte kıymetli evrak oluşturulmak suretiyle hakkında icra takibi başlatan kişilerden şikâyetçi olduğunu ileri sürmektedir.

13. Başvurucu, iddialarla ilgili olarak yazılı ve sözlü beyanlarında özetle şunları ifade etmiştir: M.G.nin B.A. ile birlikte büroya geldiğini ve damadı F.A.nın kendisini dolandırdığını belirterek yardımcı olmasını istediğini beyan etmektedir. M.G.nin vekâlet vermeyi 150.000 avro bedelle kabul etmesi üzerine vekâletname düzenlendiğini ve M.G.nin 30.000 TL peşin ücret ödediğini fakat ücret sözleşmesi düzenlemediklerini vurgulamaktadır. Ayrıca kendisinin, M.G.nin dolandırılarak satın aldığı taşınmazı satmak istediğini belirtmesi üzerine satın almak için yatırım amaçlı taşınmaz arayan ve yanında çalışan A.D. ile görüşmelerini sağladığını, tarafların taşınmazın 300.000 avro bedelle satışında anlaştıklarını ve A.D.nin 150.000 avro peşin ödeme yaptığını belirtmektedir. Taşınmazın tüm bedeli ödenmediğinden tapuda devir işleminin yapılmadığını fakat peşin ödenen bedelle ilgili senet düzenlenmesinin en doğru yöntem olduğunu taraflara açıkladığını ve kabul etmeleri üzerine keşidecisi M.G. olan 150.000 avro bedelli bonoyu tarafların huzurunda kendisinin düzenlediğini ve M.G.nin imzaladığını açıklamaktadır. Belirlenen tarihte tapunun devredilmemesi üzerine A.D.nin bonoyu babası M.D.ye ciro ettiğini ve bu sırada M.G tarafından azledilmiş olduğundan M.D.nin vekili sıfatıyla Serik 1. İcra Dairesinin E.2010/1129 sayılı dosyasında bonoyu takibe koyduğunu belirtmektedir. M.G.nin ileri sürdüğü "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" isimli bir belge düzenlenmesinin söz konusu olmadığını, M.G. adına takip ettiği davalarla ilgili ödeme yapılmaması ve M.G. tarafından azledilmesi nedeniyle vekâlet ücretinin tahsili amacıyla M.G. aleyhine Serik 1. İcra Dairesinin E.2010/1767 sayılı dosyasında takip başlattığını, suçlamaların doğru olmadığını beyan etmektedir.

14. Soruşturmayı yürüten Serik Cumhuriyet Savcılığı şüpheli, şikâyetçi ve tanık beyanlarını tespit etmiş; icra takip dosyasını, takibe konu bonoyu ve Asliye Hukuk Mahkemesindeki menfi tespit dava dosyası ile birlikte takibe konu edilen suça konu bono ile ilgili Adli Tıp Fizik İhtisas Dairesinin raporunu incelemiş ve başvurucu hakkında son soruşturma açılmasını talep etmiştir. Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesi 27/12/2011 tarihli ve E.2011/200, K.2011/333 sayılı kararı ile resmî belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık ve görevi kötüye kullanma suçlarından Manavgat 1. Ağır Ceza Mahkemesinde son soruşturma açılmasına

karar vermiştir.

15. Dosyadaki diğer sanıklar A.D. ve M.D., başvurucunun savunmalarını teyit eden beyanlarda bulunmuşlardır. Tanık S.B., katılan M.G.nin başvurucuya vekâlet verdiğini fakat aralarında "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" imzalandığına ilişkin bilgisinin olmadığını, sanık A.D. ile katılan M.G. arasında taşınmaz alım satımı olduğunu, bono düzenlendiğini başvurucudan duyduğunu, katılana herhangi bir belge fakslamadığını beyan etmiştir. Diğer tanıklar emlak işleriyle uğraşan B.A., avukat G.Ö. ve İcra Müdürü O.Ü. beyanlarında "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" ve suça konu bono ile ilgili açıklama yapmamakla birlikte diğer hususlarda başvurucu beyanlarını teyit eden açıklamalar yapmışlardır.

16. İlk Derece Mahkemesi 24/4/2013 tarihli kararı ile sanıkların resmî belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık suçlarından 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37., 204/1, 62., 44., 158/1-d-son., 35/2. Ve 62. Maddeleri gereğince cezalandırılmalarına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"…

Yukarıda yazılı hususlardan anlaşılacağı üzere, yargılama konusu olay; katılan (borçlu) aleyhine icra takibi yapılmasına esas olan ve sahte olduğu iddia olunan 150.000 avro tutarındaki senet dolayısıyla, sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık ve sanık Ali Önal açısından ayrıca görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin bulunmaktadır.

Bu durumda öncelikle, Serik 1. İcra Dairesinin 2010/1129 sayılı dosyası üzerinden takibe konulan 150.000 avro tutarındaki, 11/02/2009 tanzim ve 02/03/2009 ödeme tarihli senedin sahte olup olmadığının tespiti gerekmektedir.

…

Genel olarak, hukuksal açıdan önem arz eden ve belgeyi meydana getiren kişinin belirli bir beyanını içeren yazı şeklinde tanımlanabilecek olan belgeden söz edilebilmesi için, anlaşılabilir bir içerik ve irade beyanını içermesi, düzenleyenin belli olması (bazı belgeler açısından ayrıca düzenleyenin el yazısı ya da imzasının bulunması), hukuki bir kıymet taşıyan belli bir içeriğinin bulunması gerekmektedir. Bir kişinin düzenlediği belgeye başka bir kişinin adını yazması ve imzalaması durumunda olduğu gibi, düzenleyenin hile ya da başka bir şekilde iradesi sakatlanmak suretiyle, gerçek iradesine aykırı olarak belge düzenlemesinin sağlanması halinde de ortada bir belgenin bulunduğu açıktır, ancak bu belge sahtedir.

Somut olay kısaca yapılan bu açıklamalar çerçevesinde değerlendirildiğinde; sanık A.D. tarafından taşınmazın satımı konusunda 300.000 avro üzerinde anlaştıkları, babası olan sanık M.D.'dan borç olarak almış olduğu 150.000 avronun katılana verildiği ve bu nedenle suça konu senedin alındığı ileri sürülmüş ve bu savunma diğer sanıklar tarafından da doğrulanmış ise de, ekonomik ve sosyal durumları dosyaya yansıyan ve ortalama 1.500 TL aylık ücretle çalışan sanık A.D. ve borç aldığı ileri sürülen sanık M.D. tarafından, katılana verildiği iddia olunan ve adı geçen sanıkların ekonomik ve sosyal durumları açısındanyüksek miktar sayılabilecek 150.000 avronun ne şekilde temin edilerek ödendiğine, kalan 150.000 avronun ne şekilde ödeneceğine dair, akla ve hukuka uygun somut bilgi ve belge ibraz edilememiştir. Bu miktarda bir paranın, ekonomik ve sosyal durumları çok yüksek olmayan sanıklar A.D. ve M.D. tarafından nakit olarak elde tutulması, yatırım amacıyla taşınmaz alımında kullanılması ve kaynağının açıklanamaması hayatın olağan akışına uygun değildir.

Her ne kadar tapulu taşınmazlarda haricen yapılan sözleşmeler geçerli değil ise de, parası ödenmesine rağmen herhangi bir nedenle taşınmazın tapuda devrinin sağlanmaması ya da sağlanamaması ihtimaline binaen, tapuda devri sağlamak ya da uğranılan zararı tazmin etmek amacıyla, toplam 300.000 avro tutarındaki bir alım-satım için sözleşme düzenlenmemiş olması da hayatın olağan akışına uygun değildir. Yapılan bu tespitler ve dosya kapsamındaki delillere göre, Mahkememizce, katılan ile sanık A.D. arasında taşınmaz alım satımına dair anlaşmanın olmadığı ve sanık A.D. tarafından katılana 150.000 avro ödenmediği, buna rağmen ödenen bu paraya ilişkin olduğu iddia olunan senedin düzenlendiği, dolayısıyla suça konu senedin katılanın gerçek iradesini yansıtmadığı, senedin düzenlenişi sırasında kullanılan hile ya da sonradan yapılan değişikliklerle, katılanın gerçek iradesini yansıtmayan senet oluşturulduğu ve bunun sonucu olarak takibe ve suça konu senedin sahte olduğu kanaatine varılmıştır.

Sanık A.D.'ın alacaklı olarak geçtiği senedin sahte olduğu bu şekilde kabul edildikten sonra, diğer sanıkların suça katılıp katılmadıklarının, suçun sanıklar tarafından birlikte işlenip işlenmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Suça konu senet, sanık A.D. tarafından sanık M.D.'a ciro edilmiş, sanık M.D. tarafından da vekil aracılığıyla icraya konulmuştur. Ayrıca sanık M.D. oğluna borç para verdiğini, geri ödenmemesi nedeniyle senedin kendisine ciro edildiğini ve kendisi tarafından icraya konulduğunu savunmalarında ileri sürmüştür. Adı geçen sanıkların baba oğul olmaları ve senedin içeriği dikkate alındığında, sanık A.D. tarafından ciro edilen senedin hangi şartlarda oluşturulduğundan bilgisinin bulunmadığı ileri sürülemez. Kaldı ki, sanık M.D., oğluna borç para verdiğini ileri sürmüş ise de, bu husus ispat edilememiş olup, aşamalardaki savunmaları, baba-oğul ilişkisi, senedin kendisine ciro edilmesini kabul ederek icraya koymuş olması hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanık M.D.'ın senedin sahte olduğunu bildiği ve bu şekilde kullandığı, dolayısıyla yüklenen suçu sanık A.D. ile birlikte fikir ve eylem birliği içinde işlediği sonucuna varılmıştır. Sanık Ali Önal ise, suça konu senetteki yazıların kendisi tarafından yazıldığını kabul etmiş, aşamalardaki savunmalarında, katılan ile sanık A.D. arasındaki taşınmaz alışverişine kendisinin aracılık ettiğini, sanık A.'nin 150.000 avroyu katılana verdiğini, bunun karşılığında kendisinin önerisi üzerine senet düzenlendiğini ileri sürmüş, daha sonra sanık M.D.'a ciro edilen senedi vekil olarak icraya koymuştur. Senetteki yazıların sanık Ali Önal tarafından yazılmış oluşu, senedin oluşumuna ilişkin açıklamaları, sanık A.D.'ın çalışanı olması, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Fizik İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen13/07/2011 tarih ve 4190 nolu bilirkişi raporunda, suça konu senetteki; ödeyecek adresi, tanzim ve ödeme tarihi ile alacaklı ismi yazılarının diğer yazılardan farklı fiziki evsaftaki bir kalemle yazılmış olduklarının belirtilmiş oluşu, 02/04/2010 tarihli Uzm.Dr. B.K. imzalı rapor içeriği ve katılanın iddiaları birlikte değerlendirildiğinde, sanık Ali Önal'ın da suça konu senedin sahte olduğunu bildiği, diğer sanıklar ile fikir ve eylem birliği içinde yüklenen suçu işlediği kanaatine varılmıştır.

Aslı üzerinde inceleme yapılan senedin, düzenleyenin gerçek iradesini yansıtmaması nedeniyle sahte olduğu bu şekilde kabul edildikten sonra, bu senedin katılan tarafından düzenlendiği iddia olunan ancak sanık Ali Önal tarafından kabul edilmeyen "Dava Vekalet Ücret Sözleşmesi – Yetki Belgesi" başlıklı belgenin alt kısmının koparılarak oluşturulup oluşturulmadığı hususunun da sonuca etkisi bulunmamaktadır. İradeyi sakatlayan fiilin senedin düzenlenmesi aşamasında gerçekleştirilmesi ya da herhangi bir belge düzenlendikten sonra, düzenleyenin gerçek iradesine aykırı olarak bu belgenin senet haline getirilmesi durumunda, her iki halde de düzenleyenin gerçek iradesini yansıtmaması nedeniyle senedin sahte olduğunun kabul edilmesi gerekmekte olup, sahtecilik suçunun

oluşumu açısından bu fiiller arasında bir ayırım yapmak doğru değildir. Bu noktada, fotokopi belge üzerinde inceleme yapılamayacağı ve bu şekilde yapılan inceleme sonuçlarına itibar edilemeyeceği yolundaki savunmaların da hukuki değeri bulunmamaktadır. Bununla birlikte, katılanın aşamalardaki anlatımları, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi'nin raporunun içeriği, suça konu senet ile Dava Vekalet Ücret Sözleşmesi – Yetki Belgesi başlıklı belgenin birebir örtüşmesi ve bütün dosya kapsamına göre, suça konu senedin, Dava Vekalet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi başlıklı belgeden koparılarak senet haline getirildiği mahkememizce de kabul edilmektedir.

Serik 1. İcra Dairesinin 2010/1129 sayılı dosyası üzerinden takibe konulan ve aslı üzerinde inceleme yapılan 150.000 avro tutarındaki, 11/02/2009 tanzim ve 02/03/2009 ödeme tarihli senedin sahte olduğu ve sanıkların sahtecilik suçunu bu şekilde birlikte işledikleri kabul edildikten sonra, bu senedin icraya konularak tahsile çalışılmasının, sahtecilik suçundan başka ayrıca nitelikli dolandırıcılık suçunu da oluşturacağı değerlendirilmiştir. Zira, sahte belge kullanılarak, mağdurun zararına, failin veya üçüncü kişinin lehine menfaat temin edilmesi halinde, belgedeki sahteciliğin, dolandırıcılık suçunun hileli hareketini oluşturduğu kabul edilmektedir."

17. Başvurucu; suçlamaları kabul etmediğini, delillerin hatalı değerlendirildiğini, fotokopi belge üzerinde yapılan yetersiz inceleme ile karar verildiğini ve tanık beyanlarının dikkate alınmadığını ileri sürerek kararı temyiz etmiştir.

18. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, ilk olarak dosyadaki beyanlar ve toplanan bilgi ve belgeler karşısında maddi gerçeğin kuşkuya yer bırakmayacak biçimde belirlenebilmesi bakımından belge asıllarının bulunup bulunmadığının tespit edilip sonucuna göre aldatma yeteneği değerlendirilerek sanıkların hukuki durumlarının takdir ve tayini gerekirken eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde karar verilmesi, ikinci olarak taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi belirlemeye yönelik tanık anlatımlarından hangisinin hangi nedenle üstün tutulduğu, sanık savunmalarının aksinin ne şekilde kanıtlandığının kararda tartışılmadan yazılı şekilde eksik soruşturma ile karar verilmesi, üçüncü olarak iştirak iradesinin değerlendirilmesinde sanık Ali Önal'ın eyleminin 5237 sayılı Kanun'un 37. Maddesi yanında aynı Kanun'un 39. Maddesi kapsamında değerlendirilmediği gerekçeleriyle bozma yönünde mütalaada bulunmuştur.

19. Yargıtay 15. Ceza Dairesi (Daire) 27/5/2015 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesinin gerekçeleri ile uyumlu gerekçeleri tekrar ederek onama kararı vermiştir. Karar, başvurucu tarafından 15/6/2015 tarihinde öğrenilmiştir.

20. Başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. Maddesi kapsamındaki talebini de değerlendiren Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, şu gerekçelerle Daire kararına itiraz etmiştir:

"…

Katılanın ve davanın temel dayanağını dosyada aslı bulunmayan Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi başlıklı belge fotokopisi oluşturmaktadır.

…

Katılanın (Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi) başlıklı belgeyi sanık Ali Önal'ın yanında çalışan avukat S.B.'nin kendilerine faksladığını beyan etmesine rağmen, avukat S.B. Cumhuriyet Savcılığında ve Mahkemedeki beyanlarında; katılan ile avukat Ali Önal arasında

yazılı bir dava vekalet ücret sözleşmesi yapılıp yapılmadığını bilmediğini, Dava Vekalet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi başlıklı sözleşmenin nasıl ve kimin tarafından hazırlandığını bilmediğini, kendisi tarafından da katılana fakslanmadığını beyan etmiştir.

Beyanlara göre katılan, Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi başlıklı belgenin varlığını iddia etmesine rağmen sanık Ali Önal ve katılan tanığı Av. S.B. belgenin düzenlendiği olgusunu inkâr etmektedirler.

Davaya konu bu belgenin düzenlenmesi ile ilgili de katılanın aşamalardaki beyanları da birbiriyle örtüşmemektedir.

…

Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi başlıklı belgenin aslının bulunmaması ve onaysız fotokopi olması nedeniyle hükme esas teşkil edemeyeceği açıktır. Konuya ilişkin Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.

…

Katılan, Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi başlıklı belgenin 17/4/2009 tarihinde 0242 …07 nolu fakstan kendilerine ulaştığını beyan etmesine rağmen sanık Avukat Ali Önal'ı 22/2/2010 tarihinde azletmesi, faks gelmesinden 1 ay sonra da (15/5/2009) oğlunun Ali Önal'ı vekil tayin etmesi müşteki iddialarının somut bir dayanağının bulunmadığını göstermektedir.

Öte yandan katılana faks çekilen 0242 …07 nolu hattın K.D. isimli bir işyerine ait olduğu, sanık Ali Önal'a ait büroya ait olmadığı Türk Telekom Müdürlüğünün 30/6/2010 tarih ve 7563 sayılı yazıları ile sabittir.

Dosyada mevcut 17/4/2013 tarihli Belge İnceleme ve Sahtecilik Uzmanı H.Ş.'nin teknik uzman mütalaasına göre: örnek olarak sunulan belgeler üzerinde yapılan incelemede, başka belge veya belgelerin bölümlerinden çeşitli yöntemlerle bir araya getirilerek, sahte belge oluşturulabileceği, bu belgeye başka belgelerde yer alan o belgeyi yazan sahibi tarafından yazıların bilgisayar teknikleri ile monte edilerek yeni bir metin, kelime, cümle oluşturabilen bir belgenin üretilmesinin mümkün bulunduğu, mütalaa edilmektedir.

Katılan tarafından CMK'nun 67. Maddesi uyarınca dosyaya sunulmuş olan 2/4/2010 tarihli uzman B.K. imzalı rapor incelemesi faks-fotokopi belge üzerinden yapıldığı için hükme esas alınamayacağının açık olduğu.

…

Tüm bu deliller ışığında … sanıkların mahkumiyetlerine yeterli her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden müsnet suçlardan beraatlarına karar verilmesi ve bu nedenle hükmün bozulması gerektiğini düşünmekteyiz."

21. İlgili Daire 1/7/2015 tarihli kararı ile itiraz incelemesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulu (YCGK) tarafından yapılması yönünde karar vermiştir.

22. YCGK 4/10/2016 tarihli kararı ile Daire kararını benimseyerek oyçokluğu ile itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Özel Daire ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyuşmazlık; sanıkların üzerine atılı nitelikli dolandırıcılık suçuna teşebbüs ve resmi belgede sahtecilik suçunun sabit olup olmadığının belirlenmesine ilişkin

ise de Yargıtay İç Yönetmeliğinin 27. Maddesi uyarınca öncelikle, sanıklar A.D. ve M.D.'nin ekonomik ve sosyal durumlarının tespit edilmemesi nedeniyle eksik araştırma ile hüküm kurulup kurulmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

İncelenen dosya kapsamından; … Bu açıklamalar ışığında ön sorun ele alındığında;

1.500 Lira aylık gelirle sanık Ali Önal'ın yanında işçi olarak çalışan sanık A.D.'nin katılana taşınmaz bedelinin yarısı olarak elden verdiğini iddia ettiği 150.000 avro'yu, babası olan ve çevresinden alacaklarını toplayan diğer sanık M.D.'den aldığını savunması; sanık M.D.'nin ise bu miktarın kişisel birikimi olduğunu beyan etmesine karşın, banka hesabı bulunmayan sanık M.D.'nin alacaklı olduğu kişilere, tahsil ettiği alacaklara veya yüksek bir meblağ olan 150.000 avro tutarında olduğunu iddia ettiği kişisel birikimine dair hukuki bir açıklama getirememesi karşısında; dosya kapsamından orta düzey gelire sahip olduğu anlaşılan sanıklar M.D ve A.D.'nin mali ve ekonomik durumlarına ilişkin ayrıca bir araştırma yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

…

Ön sorunun bu şekilde çözümlenmesinden sonra mevcut delillere göre sanıkların üzerine atılı suçların sabit olup olmadığı hususundaki uyuşmazlık konusu ele alındığında;

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesi, Uzm. Dr. B.K. ile Z.O. ve M.K. tarafından düzenlenen raporlarda; katılanın anlatımlarını destekler mahiyette, sanık Ali Önal'ın bizzat yazdığını kabul ettiği senetteki ödeyecek adresi, tanzim ve ödeme tarihi ile alacaklı ismi yazılarının diğer yazılardan farklı fiziki evsaftaki bir kalemle yazıldığı, senette bulunan miktar ve rakam yazıları, ödeyecek ismi ve imzası ile "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" fotokopisinin alt kısmında bulunan yazılar ve imzanın tetabuk halinde oldukları, inceleme konusu senedin üst kenarının forme kesim olmadığı kanaatinin bildirilmesi; banka hesabı bulunmayan sanık M.D.'nin alacaklı olduğu kişilere, tahsil ettiği alacaklara veya gelir düzeyine göre yüksek bir meblağ olan 150.000 avro tutarında olduğunu iddia ettiği kişisel birikimine ve taşınmaz bedelinin geriye kalan 150.000 avrosunun ne şekilde ödeneceğine dair somut delil sunamaması ve hayatın olağan akışına aykırı şekilde bedeli 300.000 avro olan gayrımenkulün alım-satımına dair herhangi bir sözleşme yapılmamış olması hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanık savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu anlaşılmış olup,

Avukatlık yapan sanık Ali Önal'ın, katılanın vekilliğini üstlendikten sonra aralarında düzenledikleri ve alt kısmında kambiyo senedi bulunan "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" başlıklı belgenin müvekkil kısmını "M… G…", ücreti vekâlet kısmını "150.000 avro (yüzellibin avro)", belgenin alt kısmında bulunan kambiyo senedinin bedel bölümlerini yazı ve rakamla "150.000 avro", ödeyecek kısmını "M… G…" şeklinde doldurup katılana imzalattıktan sonra, katılan tarafından vekillikten azledilmesi üzerine diğer sanıklarla fikir ve eylem birliği içinde belgenin alt kısmında bulunan kambiyo senedini kopartıp katılanın iradesi ile uyuşmayan bağımsız bir senet haline getirerek 11/2/2009 tanzim ve 2/3/2009 vade tarihlerini, ayrıca alacaklı kısmını da yanında çalışan sanık A.D'nin ismini yazıp senedin sanık A.D.'nin babası olan diğer sanık M.D.'ye cirolanmasını sağlayıp söz konusu senede istinaden Serik İcra Müdürlüğünün 2010/1129 sayılı dosyası üzerinden alacaklı M.D. vekili sıfatıyla, katılan aleyhine haksız takip başlatması şeklinde gerçekleşen olayda; sanıkların iştirak halinde resmi belgede sahtecilik ve teşebbüs aşamasında kalan nitelikli dolandırıcılık suçlarını işlediklerinin kabulü gerekmektedir."

23. Ön soruna ilişkin olarak azınlıkta kalan üyeler şu gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmamışlardır:

"… Yerel mahkeme sanıkların mali ve ekonomik durumuna ilişkin resmi bir araştırma içine girmeden, sanıkların 150.000 avroya sahip oldukları yönündeki savunmalarına itibar etmeyerek mahkumiyet hükmü kurmuştur. Gerekçe bu yönüyle yeterli ve doğru değildir. Bu nedenle sanıkların mali ve ekonomik durumlarının araştırılmasının gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun ön soruna ilişkin değerlendirmesine katılmak mümkün olmamış[tır]."

24. Suçun sabit olup olmadığı sorununa ilişkin olarak azınlıkta kalan üyeler şu gerekçelerle çoğunluğun görüşüne katılmamışlardır:

"Ceza Muhakemesinin amacı, iddia ve savunma ile bağlı kalınmadan hukuken geçerli kanıtlarla hiçbir duraksamaya yer vermeden maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır.

…

Açıklanan nedenlerle; kararlaştırılan vekâlet ücreti olarak sadece bedel hanesi rakamla doldurulup, diğer kısımları boş bırakılmış şekilde katılan tarafından imzalanarak verilen senede, alacaklı olarak kendi adı yerine bürosunda çalışan A.D.'nin adını yazan, A.D. tarafından M.D.'ye ciro edilen senedi bir kısım vekâlet ücretini tahsil ettiği haldede M.D. vekili sıfatıyla 150.000 avro bedel üzerinden icra takibine koyan sanık Ali Önal'ın eylemleri 5237 sayılı TCK'nın 209/1, 156. Maddelerine … uyduğundan itirazın bu değişik gerekçeyle [itirazın] kabul edilmesi [gerekmektedir]."

25. Başvuru tarihi itibarıyla başvurucu, Antalya Barosunun 30/4/2013 tarihli kararına istinaden meslekten yasaklanmış durumdadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 5237 sayılı Kanun'un 157. Maddesi şöyledir:

"Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir."

27. 5237 sayılı Kanun'un 158. Maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi ve ilgili kısmı şöyledir:

"Dolandırıcılık suçunun;

…

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,

…

İşlenmesi halinde, iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur…"

28. 5237 sayılı Kanun'un 204. Maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis

cezası ile cezalandırılır.”

29. 5271 sayılı Kanun’un 217. Maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe taktir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

B. İlgili Yargı Kararları

30. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 2/11/2015 tarihli ve E.2013/24607, K.2015/30422sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgenin hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldatıcılık niteliği bulunmadığı, suça konu üretim yeri muayene raporlarının aslı veya onaylı bir suretinin ele geçmediği, fotokopi belge üzerinden yapılan bilirkişi incelemesinin hükme esas alınamayacağı ve yüklenen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden beraatı yerine yazılı şekilde sanığın mahkumiyetine hükmolunması, … yasaya aykırı, … olduğundan hükmün bu sebepten … bozulmasına, … [karar verildi].”

31. Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 30/1/2013 tarihli ve E.2012/21080, K.2013/1661sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Suça konu sahteliği iddia edilen makbuz ile mahkumiyet hükmüne esas alınan 07/05/2007 tarihli bilirkişi raporunun aslı veya onaylı örneği getirtilmeden onaysız fotokopi ile yetinilerek karar verilmesi suretiyle 5271 sayılı CMK’nun 169 ve 209/1 maddelerine aykırı davranılması, bozmayı gerektirmiş[tir].”

32. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 27/5/2014 tarihli ve E.2012/19599, K.2014/10276sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Sanığın boş olarak katılan tarafından imzalanan suça konu belgeyi, sonrasında doldurup, yazı ile yazılan kısımda tahrifat yaparak bono olarak icra takibine koyması şeklindeki eyleminin 5237 sayılı TCK’nun 209/1. Maddesinde düzenlenen açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin suç vasfında yanılgıya düşerek yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması, … yasaya aykırı, … olduğundan hükmün bu sebepten … bozulmasına, … [karar verildi].”

33. Yargıtay 21. Ceza Dairesinin 23/12/2015 tarihli ve E.2015/4693, K.2015/6603sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“… resmi belgede sahtecilik suçundan kurulan hükümler yönünden yapılan incelemede; 24.03.1989 gün ve 1988/1-1989/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında açıklanan “açığa imzalı ve yazısız bir kağıda sahibinin zararına olarak hukuki hüküm ifade eden bir muamele yazıldığı ve yazdırıldığı iddiasının HUMK’nun ayrık tuttuğu durumlar dışında tanıkla ispat edilemeyeceği, yazılı delille ispatının gerektiği” yönündeki “yazılı delille ispat” kuralı, kararda da belirtildiği üzere açığa imzayı atan tarafından önceden ve rızaya dayalı olarak faile teslim edilmiş olan belgenin fail tarafından verilme nedenine aykırı olarak doldurulmasını düzenleyen ve 765 sayılı TCK’nun 509. Maddesinin 1. Fıkrasındaki düzenlemenin 5237 sayılı TCK’daki karşılığı olan 209/1. Maddedeki şikayete tabi suç yönündendir. Ayrıntısı Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 01.05.2001 gün ve

2001/6-70-2001/77 sayılı kararında belirtildiği üzere, imza sahibinin tevdi ettiği kişinin kâğıdın zilyetliğinden vazgeçerek bunu yazdırması halinde kağıdın yeni zilyedi açısından "esasen kendisine tevdi ve teslim olunmayan kağıdı bertakrip (hukuka aykırı) ele geçirme" keyfiyeti gerçekleşmiş olacağından eylem 765 sayılı TCK'nun 509. Maddesinin 2. Fıkrasının 5237 sayılı Kanundaki karşılığı olan 209/2. Maddedeki suçu oluşturacak, açığa imza atandan aldığı kağıdı faile verenin eylemi de "bertakrip ele geçiren failin fiiline iştirak"olacaktır. Dolayısıyla İçtihadı Birleştirme Kararından hareketle 5237 sayılı TCK'nun 209. Maddesinin 1. Fıkrası için aranan "yazılı delille ispat" kuralının aksine "hukuka aykırı ele geçirme" olgusunun ispatı tanık dahil her türlü delille mümkün olduğu cihetle;

… atılı resmi belgede sahtecilik suçunun tüm unsurlarıyla oluştuğu ve bu nedenle her iki sanık hakkında mahkumiyet yerine dosya kapsamına uymayan yetersiz gerekçeyle yazılı şekilde beraate hükmedilmesi, … yasaya aykırı, … olduğundan hükmün bu sebepten … bozulmasına, … [karar verildi]."

C. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

34. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. Maddesi şöyledir:

"Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, … kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …"

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

35. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); bir yargılamada hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda korunabilmesi için davaya bakan mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi olduğunu belirtmektedir (Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). AİHM; mahkemelerin davaya yaklaşma yönteminin başvuruculaın iddialarına yanıt vermekten ve temel şikâyetlerini incelemekten kaçınmaya neden olduğunu tespit ettiği durumları, davanın hakkaniyete uygun bir biçimde incelenme hakkı yönünden Sözleşme'nin 6. Maddesinin ihlali olarak nitelendirmektedir (Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84, 85).

36. AİHM; ayrıca derece mahkemelerinin, kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak özellikle delillerin kabulü ve değerlendirilmesinde geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu pek çok kararında yinelemiştir (Van Mechelen ve diğerleri/Hollanda, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 50; Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 68). Bu bağlamda temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucunu doğuracak derecede ve keyfî olmadıkça belirli bir kanıt türünün (tanık beyanı, bilirkişi raporu veya uzman mütalaası) kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin ilk derece mahkemelerinin görevi olduğunu vurgulamaktadır (Garcia Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1996, § 28; S.N./İsveç, B. No: 34209/96, 2/7/2002, § 44).

37. Bunun yanı sıra AİHM; derece mahkemelerinin kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda olmamakla birlikte somut davanın özelliğine göre esas sorunları incelemiş olduğunu, açık ya da zımni anlaşılabilir bir şekilde gerekçeli kararında yer almasına önem vermektedir (Boldea/Romanya, B. No: 19997/02, 15/2/2007, § 30; Hiro Balani/İspanya, B.

No: 18064/91, 9/12/1994, § 27). Zira mahkemelerin, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olan "kararlarını hukuken geçerli hangi temele dayandırdıklarını yeterince açıklama" yükümlülüğü altında bulunduklarını belirtmektedir (Hadjıanastassıou/Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Mahkemenin 25/5/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu; yargılamada toplanan deliller ve delillere karşı ileri sürülen itiraz ve karşı delillerin adalet gereksinimini giderecek ölçüde ve nitelikte tartışılamadığını, yeterli ve makul gerekçe oluşturulmadığını, sadece katılan tarafın iddialarına değer verildiğini ve savunma delillerine itibar edilmeme nedeninin makul gerekçelerle açıklanmadığını, bu nedenlerle gerekçeli karar hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

40. Bakanlık, benzer konularla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin 2014/6419 sayılı bireysel başvuru (Mürsel Bayrak başvurusu) dosyasında bildirilen görüşleri tekrar ettiğini ve yeniden görüş bildirmeye gerek görülmediğini bildirmiştir.

2. Değerlendirme

41. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. Maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, eşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

42. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. Maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

44. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, 5271 sayılı Kanun'un 308. Maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun itiraz yoluna gidilmesi istemi, sadece Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (Mehmet Mercan, B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 18). Fakat bireysel başvuru, yasal süresinde yapıldıktan sonra ya da başvuruyla birlikte karar düzeltme yoluna gidildiğinde ve bu başvuru bireysel başvuru incelemesi bitirilmeden neticelenip Anayasa Mahkemesinin haberdar edilmesi durumunda

başvuru yollarının tüketilmemiş olmasından söz edilemez (Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 64).

45. Somut olayda ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 5271 sayılı Kanun'un 308. Maddesi uyarınca gerçekleşen talebi, Yargıtay Ceza Genel Kurulunca incelenerek reddedilmiştir. Olağanüstü bir kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yetkisinin -somut olayın özel koşullarında- geldiği aşama dikkate alındığında etkili bir yol olarak görülmesi gerekir. Dolayısıyla bireysel başvuruda süre aşımının bulunmadığının kabul edilmesi gerekir.

46. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

47. Anayasa'nın 36. Maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. Maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alındığı hususuna atıfta bulunularak adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim AİHM'in birçok kararında, gerekçeli karar hakkınınSözleşme'nin 6. Maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında yer aldığı belirtilmiştir.Dolayısıyla gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 36. Maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

48. Anayasa'nın 141. Maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." Denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

49. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır. (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

50. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

51. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

52. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

53. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

54. Başvurucu hakkında açılan ceza davasında, başvurucunun vekil sıfatıyla icra takibine koyduğu bononun sahte olarak tanzim edildiği ve icraya konularak haksız menfaat temin edilmek istendiği iddiasıyla resmî belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık ve görevi kötüye kullanma suçlarından yargılanması talep edilmiştir. Suça konu bonoda keşideci gözüken M.G.nin başka bir belgeye (Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi) attığı imzadan yararlanılmak suretiyle ve imza sahibinin iradesi dışında resmî belgenin oluşturulduğu ileri sürülmüştür.

55. Somut olayda, suça konu edilen 150.000 avro bedelli bonodaki imzanın katılana ait olmadığına ilişkin herhangi bir iddia bulunmamaktadır. Başvurucu anılan bononun, katılanla sanık A.D. arasındaki taşınmaz alım satım işlemine dayalı tapu devir işleminden önce katılana peşin ödenen 150.000 avro bedelin güvencesi olarak düzenlendiğini, içeriğini avukat olarak kendisinin yazdığını ve katılana imzalattığını, bunun dışında katılanla aralarında vekâlet ücret sözleşmesi düzenlemediklerini savunmaktadır. Katılan ise taşınmaz alım satım işlemini kabul etmemekte fakat vekâlet yetkisi verdiği başvurucu ile 150.000 avro ücretle anlaştığını ve sadece buna ilişkin "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" başlıklı belgeyi imzaladığını belirtmektedir. Tanıklar B.A., G.Ö. ve S.B. beyanlarında, katılanın taşınmaz satma iradesinin varlığına ve bu satış işlemine başvurucunun yardımcı olduğuna ilişkin açıklamalarda bulunmaktadır.

56. Uyuşmazlık konusu olayla ilgili olarak Serik 1. İcra Dairesinin E.2010/1129 sayılı dosyasında takibe konulmuş 150.000 avro bedelli bono ile katılan tarafından fotokopi olarak ibraz edilmiş "Dava Vekâlet Ücret Sözleşmesi-Yetki Belgesi" isimli belge dışında yazılı bir delil bulunmamaktadır. Yine sanıkların taşınmaz alım satımına ilişkin savunmalarına karşın katılanın vekâlet sözleşmesi dışında başka bir anlaşma olmadığına ilişkin iddiaları, tarafların ve tanıkların beyanlarına yansımıştır. Mahkeme, sanık savunmalarında ileri sürülen fakat katılanın kabul etmediği taşınmaz alım satım işleminin alıcı A.D.nin ekonomik durumuna göre hayatın olağan akışına uygun olmadığından bahisle katılanın beyanlarına itibar ederek alım satım işleminin bulunmadığı sonucuna ulaşmaktadır. Buna bağlı olarak icra takibine konulan bononun katılanın gerçek iradesini yansıtmadığını değerlendirerek sahtecilik suçunun oluştuğunu kabul etmektedir. Ayrıca Mahkeme, suçun kabul ve nitelendirmesinde bono ile fotokopi belgeyi karşılaştıran ve zaten sanığın savunmalarında açıkladığı hususları teyit eden 13/7/2011 tarihli adli tıp raporunu esas almadığını fakat adli tıp raporundaki tespitlerin katılanın iddialarını desteklediğini vurgulamaktadır.

57. Yargılama makamları, yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar

verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Bir yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediğini denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak temel hak ve özgürlükler bağlamında adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Billur Güzide Balyemez ve Recai Alper Tunga, B. No: 2014/5909, 25/3/2015, § 45).

58. Başvurucu, icra takibine konulan bonoda herhangi bir usulsüzlük olmamasına rağmen bononun katılan tarafından faks/fotokopi olarak ibraz edilen fakat aslı bulunmayan ve yerleşik Yargıtay uygulamalarında sahteciliğin tespitinde yeterli kabul edilmeyen belge ile karşılaştırılması sonucu düzenlenen bilirkişi raporunun esas alınmasının hatalı olduğunu tüm savunmalarında ve itirazlarında ileri sürmüştür. Bu kapsamda açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun tartışılmadığı, diğer sanıklar A.D. ve M.D.nin ekonomik ve sosyal durumunun suçun unsurlarının tespitinde bir öneminin bulunmadığı vurgulanmıştır.

59. Başvurucunun savunma, itiraz ve temyiz dilekçeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi ve itiraznamesi incelendiğinde yukarıdaki iddiaların ısrarlı bir şekilde Yargıtay önünde de ileri sürüldüğü ancak taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanlarına değer verilmemesine ve açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun oluşabileceğine ilişkin iddianın Derece Mahkemesi kararında karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, belirtilen iddiaların somut başvuruya konu yargılama açısından esaslı unsur teşkil edip etmediğini ve gerekçeli karar hakkına ilişkin ilkeler çerçevesinde Mahkeme kararında yer verilmeyen ya da eksik bırakılan hususların bir hak ihlali derecesine ulaşıp ulaşmadığını değerlendirecektir.

60. İlk Derece Mahkemesi tarafından esasa ilişkin değerlendirmeler yapılırken suça konu bononun düzenlenme sebebi tartışılmış ve iki nedenle bononun keşidecinin iradesi dışında doldurulduğu kabul edilmiştir. İlk olarak A.D. ve M.D.nin ekonomik ve sosyal durumunun 300.000 avro bedelli bir taşınmazı satın almaya yeterli olmadığı, ikinci olarak 150.000 avro peşinat ödenen tapu harici satış işleminde herhangi bir geçerliliği olmasa da “alım satım sözleşmesi” düzenlenmemesinin hayatın olağan akışına uygun olmadığı, dolayısıyla A.D. ile M.G. arasında taşınmaz alım satımına dair sözleşme olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (bkz. § 15). Öte yandan İlk Derece Mahkemesi, başvurucunun çalışanı tarafından M.G.ye fakslandığı ileri sürülen fotokopi belge ile suça konu bononun karşılaştırmasını yapan adli tıp raporundaki bulguların Mahkemece de kabul edildiğini fakatbir önceki değerlendirmelerle ulaşılan suçun sabit kabul edilmesi sonucuna bunun herhangi bir etkisinin olmadığını vurgulamaktadır.

61. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, suça konu bonodaki imzanın M.G.ye ait olması, imza atılma sebebi olarak vekâlet sözleşmesi veya taşınmaz satışı sözleşmesi gibi farklı iddia ve savunmalar ileri sürülmesi karşısında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğname ve itiraznamesi ile YCGK kararının karşıoy görüşlerinde yer alan hususların gerekçeli kararda açıklıkla tartışılmasını başvuruya konu yargılama açısından esaslı bir unsur olarak değerlendirmektedir.

62. Başvurucuya isnat edilen eylemler, başvurucunun araştırılmasını ısrarla talep ettiği konular ve İlk Derece Mahkemesinin mahkûmiyet hükmünü kurduğu hususlar dikkate alındığında başvurucunun taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanları ve açığa imzanın kötüye kullanılması ile ilgili taleplerinin hangi nedenlerle kabul edilmediğinin Derece Mahkemesi kararlarında açıklanmaması nedeniyle Anayasa’nın 36. Maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Burhan ÜSTÜN, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

63. Başvurucu, hakkında mahkûmiyet kararı ile sonuçlanan dava sonunda temyize gönderilen dosyanın eksiklik ikmali gerekçesiyle üç kez iade edildiğini ve temyiz süresinin gereksiz yere uzatıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

64. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı ile ilgili şikâyetleri; yargılamanın sonucu ile ilgili olmaması, verilen kararın niteliği ne olursa olsun devletin yargılamaları makul sürede sonuçlandırma yükümlülüğünün bulunması dikkate alınarak ayrı başlık altında incelenmiştir.

65. Anayasa'nın 36. Ve 141. Maddeleri bağlamında bir suç isnadına dayalı yargılamaların makul sürede karara bağlanması gerektiğine dair temel ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce incelenmiş ve bu konuda kararlar verilmiştir (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014; Ersin Ceyhan, B. No: 2013/695, 9/1/2014; Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45). Başvuru konusu olayda bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

66. Başvurucuya bir suçun isnat edildiği (başvurucunun savunma yaptığı) 21/6/2011 tarihi ile suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı 27/5/2015 tarihi arasında geçen süre yaklaşık 3 yıl 11 ay 6 gündür.

67. Başvuruya konu yargılama süresi incelendiğinde davanın iki dereceli bir yargılama sisteminde toplam 3 yıl 11 ay 6 gün sürdüğü, yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında başvurucunun haklarını ihlal edecek bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

68. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

69. Başvurucu; yargılama sürecinde birleştirilen dosyada daha önceden dinlenmiş tanıkların yeniden dinlenmesine fırsat verilmediğini, belirlenmiş duruşma tarihinden farklı zamanda celse açılarak sanığın yokluğunda işlem yapıldığını, yetersiz delillere dayanılarak ve dosyadaki deliller arasında bulunan çelişkiler giderilmeden mahkûmiyet kararı verilerek mağdur edildiğini ve Mahkemenin kabulünün bir kısım tanık anlatımı ile uyumlu olmadığını, bu nedenlerle çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi, masumiyet karinesi ve kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

70. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki yukarıdaki tespit dikkate alındığında Anayasa'nın 17., 36. Ve 38. Maddelerinde güvence altına alınan haklarına ilişkin diğer şikâyetlerinin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca karar verilmesine gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

71. 6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

72. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ile 5.000.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

73. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

74. Gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Manavgat 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

75. Başvurucunun adil yargılanma hakkına yönelik başvuru açısından ihlal tespitinin yeterli tatmin sağladığı değerlendirildiğinden adil yargılanma hakkına yapılan müdahale nedeniyle tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

76. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Diğer ihlal iddiaları hakkında karar verilmesine GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. Maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, Burhan ÜSTÜN, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manavgat 1. Ağır Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 226,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/5/2017 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

2. BAŞVURU KONUSU

Sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkum edilen başvuranın dilekçesinde; mahkumiyet kararında delillere karşı ileri sürülen itirazlar yeterince tartışılmadan, savunmalara ve lehe olan delillere itibar edilmeme nedenleri açıklanmadan karar verilerek gerekçeli karar hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

Başvurucu ve diğer sanıklar hakkında ; belgede sahtecilik ve bu yolla dolandırıcılık iddialarıyla TCK'nın 204/1, 158/1-d. Ve başvurucu sanık A.Ü. hakkında ayrıca TCK'nın 257/2. Maddeleri ile cezalandırılmaları talebi ile kamu davası açılmıştır. Mahkeme,sahtecilik eyleminin TCK'nın 204/1. Maddesine uyduğuna, TCK'nın 44. Maddesi gereği 257. Madde yerine daha ağır nitelikteki 204/1. Madde ile cezalandırmanın gerektiğine karar vermiş ve ayrıca nitelikli dolandırıcılık suçuna teşebbüs nedeniyle 158/1-d maddesiyle ceza vermiştir.

Maddi olayla ilgili iki tarafın iddiaları özetle şöyledir:

Katılan; bir hukuk davası açılması için avukat olan sanıkla 150.000 Euro bedelli vekalet sözleşmesi imzaladığını, istemesine karşın sözleşme suretinin kendisine verilmediğini, bir miktar vekalet ücretini de ödediğini, sözleşme suretini telefonla görüştüğü bürodaki bir avukatın faksla kendine gönderdiğini, bir yıl kadar sonra avukatı 22.2.2010 tarihinde azlettiğini, azilden bir ay sonra, hakkında sanık avukat tarafından 150.000 Euro bedelli bir icra takibi yapıldığını, takibin dayanağı olarak gösterilen bononun, vekalet sözleşmesinin altındaki imzasının olduğu bölüm bono gibi doldurularak elde edildiğini anladığı için sahtecilik iddiasında bulunduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca, senedin icraya konulmasından bir ay sonra da sanık avukat tarafından vekalet sözleşmesinden ödenmeyen kısım için icra takibi başlatılmıştır.

Sanık ise; katılanın avukatı olmayı kabul ettiğini, vekalet ücreti olarak 150.000 Euro üzerinde anlaştıklarını ancak yazılı sözleşme yapılmadığını, bir kısım vekalet ücretinin de ödendiğini, fakat daha sonra katılanın taşınmazını satmak istemesi üzerine, bürosunda görevli diğer sanık AD.'nin taşınmazı 300.000 Euro'ya satın aldığını ve 150.000 Euro ödediğini, kalan kısmı tapu devri sırasında ödeyeceğini, yaptığı ilk ödemeye güvence olmak üzere katılanın AD'ye, icraya konu bonoyu imzalayıp verdiğini, ancak katılanın daha sonra tapuda devirden kaçınması nedeniyle AD'nin ödediği parayı geri almak istediğini, bonoyu babası MD'ye ciro ettiğini, kendisinin de MD'nin avukatı olarak, bono'daki tanzim tarihi, alacaklı adı, ödeyecek yer gibi eksik kısımları bizzat doldurup icraya koyduğunu savunmuştur.

Görüldüğü gibi taraflar, icraya ve suça konu bononun oluşturulma sebebi konusunda iki farklı iddiada bulunmuştur. Katılan, vekalet sözleşmesindeki imzasının bulunduğu kısmın bono haline getirilip (sahte olarak bono üretilip) icra takibine konulduğunu iddia etmiştir. Sanık ise, ortada gerçek bir senet olduğunu, senedin alacaklısının çalışanı AD. Olduğunu, eksik kısımlarını da kendisinin doldurduğunu açıklamıştır. İki tarafın uzlaştığı tek husus, icraya konulan belgedeki imzanın katılana ait olduğu ve vekalet sözleşmesi bedelinin 150.000 Euro olduğudur. Ayrıca varlığı ileri sürülen taşınmaz satışı ile ilgili yazılı bir satış sözleşmesi de yapılmamıştır.

İlk derece mahkemesi sahtecilik eylemini şu gerekçelerle kabul etmiştir:

“Aslı üzerinde inceleme yapılan senedin, düzenleyenin gerçek iradesini yansıtmaması nedeniyle sahte olduğu bu şekilde kabul edildikten sonra, bu senedin katılan tarafından düzenlendiği iddia olunan, ancak sanık A.Ö. tarafından kabul edilmeyen (Dava Vekalet Ücret Sözleşmesi – Yetki Belgesi) başlıklı belgenin alt kısmının koparılarak oluşturulup oluşturulmadığı hususunun da sonuca etkisi bulunmamaktadır. İradeyi sakatlayan fiilin senedin düzenlenmesi aşamasında gerçekleştirilmesi ya da her hangi bir belge düzenlendikten sonra, düzenleyenin gerçek iradesine aykırı olarak bu belgenin senet haline getirilmesi durumunda, her iki halde de düzenleyenin gerçek iradesini yansıtmaması nedeniyle senedin sahte olduğunun kabul edilmesi gerekmekte olup, sahtecilik suçunun oluşumu açısından bu fiiller arasında bir ayrım yapmak doğru değildir.”

B. BAŞVURUNUN KAPSAMI VE ÇOĞUNLUK KARARI

Başvuran tarafından ilk derece mahkemesinin gerekçesine yönelik olarak şu dört ihlal nedeni gösterilmiştir: 1- Varlığı mahkemece kabul edilen vekalet sözleşmesi ile satış sözleşmesi arasında ve kendisi ile diğer sanıklar arasında nasıl bir hukuki ilişki bulunduğunun açıklanmadığı, 2- vekalet sözleşmesi imzalanmadığını ileri sürmelerine rağmen, faks belge üzerinde yapılan incelemeye itibar edildiği halde, kendilerince sunulan aksi yöndeki bilirkişi raporunun dikkate alınmaması ve raporlar arasındaki çelişkinin tartışılmaması, 3- bonodaki yazıların kendisine ait olduğunu baştan beri açıkladığı halde sahteciliğin ne şekilde oluştuğu açıklanmadan hüküm kurulması, 4- Sanık Mehmet Daban’ın uzun yıllar müteahhitlik yaptığı, kira geliri olduğu halde, ekonomik durumuna ilişkin araştırma yapılmadan karar verilmesi.

Başvuran ayrıca Yargıtay kararıyla ilgili olarak da; 1- karşı delillerinin incelenmeksizin, yerel mahkeme kararı aynen benimsenerek onama kararı verilmesi, 2- fotokopi faks belgeye dayanılmakla, CMK’nın 217. Maddesine aykırı olarak kanuna aykırı delile dayanılamayacağı kuralının ihlal edildiği, gerekçelerine dayanmıştır.

Başvurucunun ileri sürdüğü hususlar –biri dışında- ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararında yer alan gerekçelerde değerlendirildiğinden, Anayasa Mahkemesi çoğunluğu tarafından kabul edilmemiştir.

Mahkememiz çoğunluğu yalnızca iki konuda savunmanın itirazlarının gerekçede yeterince tartışılmaması nedeniyle gerekçenin yetersiz olduğunu kabul ederek ihlal kararı vermiş bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; 1- taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanlarının hangi nedenle kabul edilmediğinin gerekçede açıklanmaması, 2- eylemin açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturacağına ilişkin savunmanın kabul edilmeme nedeninin gerekçede açıklanmaması, iddialarıdır.

C. KARŞIOY NEDENLERİ

Başvurucu tarafından belirtilen konularda derece mahkemelerinin gerekçelerinin yeterli bulunduğu görüşüyle karşı oy kullandığımızdan, aşağıda bu vicdani kanıya ulaşma nedenlerimiz sırasıyla açıklanacaktır.

2- Gerekçede, taşınmaz satışına ilişkin tanık anlatımlarının hangi nedenle kabul edilmediğine ilişkin açıklama olmadığı iddiası:

Mahkememiz çoğunluğu tarafından gerekçesizlik nedeni olarak gösterilen bu husus başvuru dilekçesinde yer almamaktadır. Başvuru dilekçesinde “Genel Olarak” başlığı altında ileri sürdükleri iddia ve delillerin hakkaniyetli tartışılmadığından bahisle gerekçeli karar

hakkının ihlal edildiğinden söz edilmiş ise de, “Manavgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi Önündeki Yargılama Aşamasında Gerçekleşen Hak İhlalleri” başlığı altında somutlaştırılan ihlal nedenleri arasında, lehe olan tanık anlatımlarının hangi nedenle kabul edilmediğine ilişkin gerekçe gösterilmediğinden söz edilmemektedir.Başvuruda açıkça belirtilmeyen bir olgunun gerekçeli karar hakkının ihlaline dayanak olarak gösterilemeyeceği düşüncesindeyiz.

Kaldı ki ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararında, gerek savunma tanıklarının anlatımları ve gerekse diğer sanıkların taşınmaz satışına ilişkin savunmalarına yer verilmiş, fakat diğer deliller karşısında suçtan kurtulmaya yönelik savunma ve anlatımlara itibar edilmediği açıklanmıştır.

2- Eylemin açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturacağına ilişkin savunmanın kabul edilmeme nedeninin gerekçede açıklanmadığı iddiası :

Bir ceza mahkemesi kararında gerekçeli karar hakkı yönünden asıl yükümlülük, beraat veya mahkumiyete ilişkin gerekçenin yeterli biçimde var olmasıdır. Ceza yargılamasında mahkeme iddianamedeki suç nitelemesiyle bağlı değildir. Suç niteliğinin iddianamede belirtilenden başka olduğunun kabul edilmesi durumunda, mahkeme suç vasfının değiştiğine ilişkin bu kabulünün gerekçelerini açıklamalıdır. Aynı şekilde, iddianamede oluştuğu iddia edilen suç tipinin unsurlarının ne şekilde gerçekleştiğinin açıklanması da gerekçeli karar hakkının gereklerindendir. Buna karşın,eylemin resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğuna ilişkin olarak açıklanan gerekçe karşısında, diğer bir suçun neden oluşmadığını açıklamasını beklemek mantıken doğru olmayacaktır. Çünkü bir fiil eğer kanundaki bir suç tipine uymaktaysa, mantıken diğer suç tiplerine girmeyecektir. Bunun istisnası içtima halleridir ki, kararda 257. Madde dolayısıyla 44. Madde uygulanarak bu husus açıklanmıştır. Bu bakımdan, derece mahkemesinin, fiilin neden diğer bir suçu oluşturmadığını açıklaması gerekli değildir.

Esasen bu konu hukukilik denetimiyle ilgili olup, kanun yolunda denetlenmektedir. Bölge Adliye Mahkemesi veya Yargıtay, hukukilik denetiminde suç nitelemesinin fiile uyduğunu gördüğünde, derece mahkemesi gerekçesini uygun bulduğunu belirtmekle yetinir. Aksi durumda, hukukilik denetiminde fiil, derece mahkemesinden farklı biçimde nitelenirse, bu konudaki gerekçe açıklanır.

İncelenen olayda derece mahkemesi; “Aslı üzerinde inceleme yapılan senedin, düzenleyenin gerçek iradesini yansıtmaması nedeniyle sahte olduğu… İradeyi sakatlayan fiilin senedin düzenlenmesi aşamasında gerçekleştirilmesi ya da her hangi bir belge düzenlendikten sonra, düzenleyenin gerçek iradesine aykırı olarak bu belgenin senet haline getirilmesi durumunda, her iki halde de düzenleyenin gerçek iradesini yansıtmaması nedeniyle senedin sahte olduğunun kabul edilmesi gerekmekte olup, sahtecilik suçunun oluşumu açısından bu fiiller arasında bir ayrım yapmak doğru değildir.” İfadeleri ve kararda aktarılan diğer gerekçelerle, eylemin resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir.

Yargıtay da sanığın, beraat yönündeki savunmasına ek olarak suç tipinin 209. Maddeye uyması gerektiğine yönelik savunmasını değerlendirmiş, bir üye Genel Kurulda bu görüşü savunmuş olmasına karşın, Genel Kurul çoğunluğu derece mahkemesinin nitelemesini kabul etmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında, karşı oy gerekçesi de yer almaktadır. Derece mahkemesinin, suç vasfının TCK’nın 204/1. Maddesine uygun olduğuna dair ayrıntılı gerekçesi karşısında, bunun neden 209. Maddeye uymadığını açıklama gereği de bulunmamaktadır.

Bireysel başvuru bakımından, delillerin değerlendirilmesi vesuçun nitelenmesiyle ilgili hususlar derece mahkemelerinin yetkisi kapsamındadır. Bu konular sadece, kanunun yorumunda keyfilik veya açık bariz takdir hatası varsa AYM tarafından denetlenebilir. İncelenen olayda, Yargıtay özel dairesi tarafından onaylanan ve Ceza Genel Kurulu tarafından tekrar denetlenerek uygun bulunan suç vasfında keyfi yorum veya takdir hatası olduğunu gösterir bir bulgu da görülememiştir. Bu nedenle başvuru hakkında gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği kararı verilmelidir.

Açıklanan hukuki nedenler dolayısıyla Mahkememiz çoğunluğunun, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine yönelik görüşüne iştirak edemiyoruz.

Başkanvekili Burhan ÜSTÜN Üye Nuri NECİPOĞLU Üye Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun, hakkında açılan dava neticesinde 24/4/2013 tarihinde resmi belgede sahtecilik ve teşebbüs aşamasında kalan nitelikli dolandırıcılık ve görevi kötüye kullanma suçları nedeniyle yapılan yargılamalar sonucu Türk Ceza Kanununun ilgili maddesi uyarınca hapis ve para cezası ile tecziye edildiği, cezanın delillerin hatalı değerlendirildiği ve fotokopi belge üzerinde yapılan yetersiz inceleme ile verildiği iddiaları ile temyiz edilen kararın Yargıtay 15. Ceza Dairesi tarafından 27/5/2015 tarihinde onandığı anlaşılmaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı eksik soruşturma yapılarak değerlendirildiğini düşündüğü karara itiraz etmiş, ilgili daire itiraz incelemesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunda yapılmasına karar vermiş ve kurulun ise 4/10/2016 tarihinde oy çokluğu ile itirazın reddine karar verdiği ve cezanın kesinleştiği görülmüştür.

Mahkememiz başvuru hakkında yaptığı değerlendirmede, bir davaya ilişkin delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgisine karar verme yetkisinin esasen derece mahkemesine ait olduğunu, delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediği Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığının kabulünden sonra, yargılamanın bir bütün halinde adilliğinin denetlenebileceğini ifade etmektedir.

Derece mahkemesinin delil değerlendirmesi ile ulaştığı sonuç ise başvurucunun suçlu olup olmadığı kararını oluşturmaktadır.

Mahkememizce yargılamanın adilliği denetlenirken temel hak ve özgürlükleri koruma çabasının içinde dava dosyası özelinde yer alan tüm iddiaların, derecatta nasıl nitelendiği, inceleme ve karşılanma biçimi, önem yükü, gerekçede yer alıp almamasının gerekliliği gibi tüm hususların da bu kapsamda gözden geçirilmesine gerek duyulan bir ihtiyaç halini almaktadır.

Kısaca delilleri yorum yetkisi derece mahkemelerinin, yorumu hak ve özgürlüklerin koruduğu temel ilkeler yönünden denetleme yetkisi ise Anayasa Mahkemesi’nindir.

Başvuru dosyası özelinde, toplanan deliller ve delillere karşı ileri sürülen itiraz ve karşı delillerin yeterli düzeyde tartışılmadığı, savunma delillerine itibar edilmeme nedeninin makul gerekçesi olmadığı nedeniyle yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Mahkememizin yaptığı değerlendirmede, adil yargılanmanın unsurlarından gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ulaşan çoğunluk görüşünü yansıtan kararın 62. paragrafında,

1-Başvurucunun taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanları ile,

2-Açığa imzanın kötüye kullanılması ile ilgili taleplerinin gerekçeli kararda açıklanmaması hususu,

İhlal nedenleri olarak belirlenip bu iki hususa özgülediği anlaşılmaktadır.

Ancak, buna rağmen ihlal gerekçesini oluşturan 62. paragrafın ilk cümlesinin başında, başvurucuya isnat edilen eylem, ısrarcı olduğu talep konuları ve ilk derece mahkemesinin mahkumiyet hükmü hususları dikkate alındığına işaret edilerek yukarıda sayılan iki nedenin ihlale esas alınmış olduğu görülmektedir.

O halde, dosya kapsamında bunları hatırlamak ve bunların kararda nasıl karşılandığına açıklama gerektiğinde öncelikle; Başvurucuya isnat edilen eylemler, resmi belgede sahtecilik ve teşebbüs aşamasında kalmış nitelikli dolandırıcılık ile görevi kötüye kullanma suçlarıdır. İkinci olarak Başvurucunun ısrarla araştırmasını talep ettiği konular ise, suçlamaya esas senet aslının dosyaya sunulma isteği ile birleştirilen dava dosyalarında başvurulan tanıkların tekrar dinleme ve onları sorgulama hakkını kullanma hakkı gözükmekte olup, üçüncü olarak da ilk derece mahkemesinin mahkumiyet hükmünü nasıl kurduğuna baktığımızda, mahkemenin gerekçesinde, hukuksal açıdan önem arz eden belgeden ne anlaşılması gerektiği ve dava konusu olaydaki belgenin bu anlamdaki niteliği, savunma tanıklarının ifadeleri, yüksek meblağlı alım satım miktarında alıcı tarafın ödendiği ileri sürülen rakamın ekonomik durum, kaynak ve ödeme bilgilerinden yoksunluğu, yüksek meblağlı alım satım için sözleşme düzeninin yokluğu, senedin gerçek irade mahsulü olmadığı yönündeki kanaatin nasıl oluştuğu, senet alacaklısı ile ciranta arasında baba oğul ilişkisinin varlığı ve senedin sebebi ve yansıma açıklamalarının inandırıcılığı, senedi düzenleyen başvurucunun, katılan tarafın kendisini Avukatlığından azlinden sonra icraya konu edilmesi, senedin yetki belgesinden koparılarak elde edilişinin sonuca etkisi, sahtecilik suçunun fiile yansıması, suçun unsurları ve sübut nedenleri, sanıkların fikri ve eylem birliktelikleri içinde oldukları yönünde kanaat oluşmasına yardımcı olacak sayısız hukuki gerekçe ve nitelemeleri kararına gerekçe yaptığı ve hükmün oluşmasında tartıştığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda kararımızda ihlal konusu oluşturan iki sebepten tanık beyanları ve açığa imzanın kötüye kullanışı ile ilgili tüm delil değerlendirilmelerinin tartışıldığı başvurucu ötesinde diğer sanıklar yönünden de oluşan eylem ve fikir birlikteliklerinin ifade edilmeye çalışıldığı gerekçeden anlaşılmaktadır.

Kaldı ki; Kararımızda ihlal nedeninin öznel sebeplerinden sayılmasa da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılık itirazının özünde yer alan özellikli hallerden kabul edilebilecek “Dava vekalet ücret sözleşmesi-yetki belgesi” adlı belgenin aslının bulunmaması ve onaysız fotokopi olması ve bunu hükme esas alınamayacağı nedeniyle hükmün bozulması gerektiği kanaatinin de, ilk derece karar gerekçesinde olduğu gibi Yargıtay Ceza genel Kurul kararında, oluşa göre yaptıkları değerlendirmede, öncelikle başvurucu yanında çalışan senet lehdarı oğul ile ciranta babanın yaptığı ve yapacağı ödemeyi izah edecek hukuki açıklama yoksunluğu ve hiç banka hesaplarının olmaması ve orta düzey bir standartta bulunmaları nedeniyle ayrıca bunlara ilişkin mali ve ekonomik durum araştırması yapmaya gerek olmadığı değerlendirmesiyle, olayda kullanılan senedin mücerret sebebini oluşturan alım satımın gerçek olup olmadığına ilişkin bir açıklama ve senet aslına gitmeye gerek kalmadan oluşa göre gerekçe getirildiği gözlemlenmektedir.

Sanıklara atılı suçun sabitliği hususunda ise; alınan bilirkişi raporlarında inceleme konusu senedin üst kenarının formel kesim olmadığı, başvurucunun bizzat yazdığını kabul ettiği

senetteki adres, tanzim, ödeme tarihi ile alacaklı ismi yazılarının diğer yazılardan farklı fiziki evsaftaki kalemle yazıldığı senette bulunan miktar ve rakam yazıları, ödeyecek isim ve imzası ile " Dava vekalet ücret sözleşmesi-Yetki belgesi" fotokopisinin alt kısmında bulunan yazılar ve imzanın tetabuk halinde olması, alıcı sanıkların borçlarının geri kalanını nasıl ödeyeceklerinin delil ile somutlaştırılamaması, alım satım sözleşmesinin bulunmaması nedeniyle sanık savunmalarına neden itibar edilmediği ve oluşan suçun ve konusu senedin hangi fikir birliği ile oluşturulduğu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazın reddi kararında bütün açıklığı ile anlatılmış, ihlal nedeni oluşturduğu belirlenen hususlar ise bu mahiyeti ile gerekçeli kararlarda keyfilikten uzak sübuta varmaya yeterli düzeyde gerekçede yer almış ve savunulmuştur.

Derece mahkemeleri kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda olmamakla birlikte özellikle Mahkememizce ihlal sonucuna gerekçe edilen hususlar yönünden somut davanın özelliğine göre suç delillerini olay bazında, eylemlerle özdeşleştirerek açıklamış ve hukuki neticeye nasıl ulaştığını anlatmıştır. Kararın hukuken geçerli olduğu temele ilişkin yeterince açıklama var iken derece mahkemesi yerine geçerek delil değerlendiren, özelliklede kararda ihlal nedeni olarak sayılan hususları aydınlatan gerekçeli karar karşısında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklindeki yedi muhalefete karşı sekiz kabul oyu ile oluşan çoğunluk görüşüne katılınmamıştır.

Üye Serruh KALELİ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ve Anayasa Mahkemesinin (AYM) müstakar içtihatlarına göre, bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, temel hak ihlali iddialarında derece mahkemelerinin kanun maddelerine ilişkin yorumları, suçun vasıf ve mahiyeti, delillerin değerlendirilmesi ile takdiri indirim-artırım nedenlerinin uygulanması gibi hususlarda, temel hak ihlali iddiasını inceleyen mahkeme, temyiz mercii gibi davranarak inceleme yapamaz ve hüküm kuramaz. Bunun tek istisnası, başvuru konusu yargılamada açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatasının mevcudiyetidir.

Başvuruya konu olayda da derece mahkemelerinin farklı yorumlar benimsedikleri, farklı sonuçlara ulaştıkları görülmekte ise de bunların her hangi birinde açık bir keyfilik veya bariz bir takdir hatası bulunmamaktadır.

Buna göre AYM'nin tüm dosya içeriğini esastan değerlendirerek, yargılamanın nihai sonucundan farklı bir sonuca varması ve ihlal kararı vermesi, bireysel başvurunun mahiyetine ve amacına aykırıdır.

2. İhlal hükmü, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yolundadır. Ancak AİHM ve AYM'nin müstakar içtihatlarına göre, gerekçeli kararda savunmanın tüm iddia ve itirazlarının ayrı ayrı cevaplandırılması zorunlu olmayıp, mahkemece sonuca varılmasına dayanak olan olgu ve delillerin yeterli açıklıkla ortaya konması yeterlidir. Diğer hususların zımnen reddedildiği gerekçeli karar metninden açıkça anlaşılabildiği ve gerekçeli karada bariz bir takdir hatası da saptanmadığı takdirde, adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez.

Başvuruya konu olayda, mahkemenin gerekçeli kararında suçun vasıf ve mahiyeti ile sübuta esas delillerin açıkça belirtildiği, böylece hükmün yeterli gerekçeyi içerdiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu; yargılamada toplanan delillere karşıileri sürülen itiraz ve karşı delillerin adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte tartışılmadığını, yeterli ve makul gerekçe oluşturulmadığını, sadece katılan tarafın iddialarına değer verildiğini ve savunma delillerine itibar edilmeme nedeninin makul gerekçelerle açıklanmadığını, bu nedenlerle gerekçeli karar hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkememiz çoğunluğu Başvurucuya isnat edilen eylemler, başvurucunun araştırılmasını ısrarla talep ettiği konular ve İlk Derece Mahkemesinin mahkumiyet hükmünü kurduğu hususlar dikkate alındığında, başvurucunun taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanları ve açığa imzanın kötüye kullanılması ile ilgili taleplerinin hangi nedenlerle kabul edilmediğini derece mahkemesi kararlarında açıklanmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. Maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Karara bağlanan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun çoğunluğu tarafından ihlal sonucuna ulaşılan gerekçeli karar hakkına ilişkin Mahkemenin yerleşik ve istikrarlı içtihadı özü itibarıyla şu hususlardan oluşmaktadır:

1. Mahkemelerin kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme yükümlülükleri vardır.

2. Mahkemelerin gerekçe gösterme yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına göre değişir.

3. Kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması yeterlidir.

Başvurunun bu ilkeler çerçevesinde değerlendirilmesi için ayrıca adil yargılanma hakkının niteliğine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi kararlarında sıkça tekrarlanan şu ilkenin belirtilmesi gerekmektedir:

Adil yargılanma hakkı; bireylere, dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun, yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşler hakkında bilgi sahibi olamadığına veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğu gibi mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (bir çok karar arasından bk. Abdullah Akyüz [GK], B. No: 2013/9352, 2/7/2015, § 39; Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26)

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesine ilişkin olarak Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayanan yerleşik içtihadı ise şöyledir:

İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (bir çok karar arasından bk. Abdullah Akyüz [GK], B. No: 2013/9352, 2/7/2015, § 38; Deniz Seki, B. No: 2014/5170, 25/6/2015, § 62)

Somut başvuruyu anılan ilkeler ve içtihat doğrultusunda değerlendirdiğimizde; başvuru konusu ceza davasında, İlk Derece Mahkemesinin kararında ulaşılan mahkûmiyet sonucu bakımından yeterli gerekçenin olduğu (§ 16), Yargıtay 15. Ceza Dairesinin de, İlk Derece Mahkemesinin gerekçesine atıf yapmakla yetinmeyerek, delilleri ve hukuk kurallarını tartışarak hükmü onadığı görülmektedir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise “sanıkların mahkûmiyetlerine yeterli her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden, müsnet suçlardan beraatlerine karar verilmesi ve bu nedenle hükmün bozulması gerektiği” görüşüyle Yargıtay 15. Ceza Dairesinin kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun oy çokluğuyla aldığı kararda delillere ve hukuk kurallarının uygulanmasına ilişkin ayrıntılı bir gerekçe (§ 22) bulunmaktadır.

Bu kapsamda İlk Derece Mahkemesinin, Yargıtay Ceza Dairesinin ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararlarında yer alan ve sırasıyla birbirini teyit eden sübuta ilişkin kabul ve bunun hukuki nitelendirmesi, sadece mahkûmiyet kararının değil aynı zamanda fiilin neden başka bir suçu oluşturmadığının ve buna ilişkin görüşlerin benimsenmemesinin de gerekçesini oluşturmaktadır.

Başvuru konusu mahkûmiyet kararında gerekçe bakımından bir eksiklik tespit edebilmek, ancak davanın kanun yolu incelemesini yapan mercilerin yetkisinde olan delil değerlendirmesi ve ceza hukuku kurallarının yorumlanması yoluyla mümkün olabilir. Bir mahkûmiyet kararının gerekçesini oluşturan delillerin kesinliğinin ve inandırıcılığının takdiri ile kanunun ilgili hükümlerinin yorumlanmasının derece mahkemelerinin yetkisinde olduğu açıktır. Bireysel başvuruda bu kapsamda bir değerlendirme yapılmasını gerektirebilecek istisna durumunun (bariz takdir hatası/keyfîlik) olduğu yönünde sayın çoğunluk tarafından bir değerlendirme de yapılmış değildir.

Sonuç olarak, adil yargılanma hakkına ve bireysel başvurunun niteliğine ilişkin ilkeler ile somut başvurunun belirtilen koşulları dikkate alındığında gerekçeli karar hakkı kapsamında ihlal sonucuna ulaşmak için bir neden bulunmadığı düşüncesiyle çoğunluğa katılmadım.21.06.2017

Üye Recep KÖMÜRCÜ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarından yapılan yargılama sonunda verilen kararda esaslı iddiaların tartışılmaması sebebiyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Kararın gerekçesinde, “başvurucuya isnat edilen eylemler, başvurucunun araştırılmasını

ısrarla talep ettiği konular ve ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmünü kurduğu hususlar dikkate alındığında, başvurucunun taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanları ve açığa imzanın kötüye kullanılması ile ilgili taleplerinin hanginedenlerle kabul edilmediğinin derece mahkemesi kararlarında açıklanmaması nedeniyle" gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği belirtilmiştir.

Bilindiği gibi, Anayasadaki hakların etkili bir şekilde korunması için, mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir şekilde incelemeleri gerekmekte, ancak başvurucunun bazı iddialarına kararda cevap verilmemiş olması her zaman gerekçeli karar hakkının ihlali sonucunu doğurmamaktadır. Başka bir anlatımla, mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla birlikte, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya kararda ayrıntılı olarak cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmamakta; bir kararda tam olarak hangi hususların bulunması gerektiği ve gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı, davanın ve kararın niteliğine ve şartlarına göre değişebilmektedir.

Diğer kararlarımızda olduğu gibi bu kararda da gerekçeli karar hakkına ilişkin değerlendirmede bu genel ilkeler tekrarlanmaktadır. Ancak ilkelerin olaya uygulanmasıyla ilgili paragraflarda yapılan değerlendirmelerin, derece mahkemelerine ait olan "delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması yetkisine" ilişkin olarak önceki kararlarımızda belirlenen ve yukarıda kısaca belirtilen ilkelerimizle bağdaşmadığı düşünülmektedir.

İhlal kararının gerekçesinde, ilk derece mahkemesi tarafından esasa ilişkin değerlendirmeler yapılırken suça konu bononun düzenlenme sebebinin tartışılarak başvurucu dışındaki iki sanığın ekonomik ve sosyal durumlarının 300.000 Avro bedelli bir taşınmazı satın almaya yeterli olmadığı ve 150.000 Avro peşinat ödenen tapu harici satış işleminde "alım satım sözleşmesi" düzenlenmemesinin hayatın olağan akışına uygun bulunmadığı, dolayısıyla ilgililer arasında taşınmaz alım satımına dair sözleşme olmadığı sonucuna varıldığı, bu iki nedenle bononun keşidecinin iradesi dışında doldurulduğunun kabul edildiği; diğer taraftan da faksla gönderildiği ileri sürülen fotokopi belge ile suça konu bononun incelenmesine ilişkin Adlî Tıp raporundaki bulguların mahkemece kabul edildiğinin anlaşıldığı belirtilerek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğname ve itiraznamesiyle Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararının karşıoy görüşlerinde yer alan hususların gerekçeli kararda açıklıkla tartışılmasının başvuruya konu yargılama açısından esaslıbir unsur olarak değerlendirildiği belirtilmektedir (§§ 60-61).

AİHM kararlarında olduğu gibi Anayasa Mahkemesinin kararlarında da, derece mahkemelerinin kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak geniş bir takdir yetkisine sahip bulundukları, taraflarca ileri sürülen delillerin kabulü ve değerlendirilmesinin öncelikle derece mahkemelerinin görevi olduğu, bu sebeple açıkça keyfî olmadıkça, belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığı kabul edilmektedir. Buna göre, maddî olay ve olguların kanıtlanması bakımından hangi delillere ihtiyaç duyulduğu, tanık delili de dahil olmak üzere bir delilin gerekli olup olmadığının ve bildirilen tanıkların dinlenilmek üzere çağrılmasının uygun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi derece mahkemelerinin takdir yetkisi içindedir.

Aynı şekilde, mahkemelerin, kararlarını hangi temele dayandırdıklarını açık olarak belirtmekle yükümlü oldukları, ancak bu yükümlülüğün, yukarıda belirtildiği üzere,

yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı olarak cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamayacağı da bilinmektedir.

Çoğunluğun ihlal sonucuna ulaşırken öncelikle "başvurucunun taşınmaz satışına ilişkin tanık beyanları … ile ilgili taleplerinin hangi nedenlerle kabul edilmediğinin derece mahkemesi kararlarında açıklanmamasına" dayandığı görülmekte ise de, derece mahkemelerinin gerekçelerinde, taşınmazı satın aldığı ileri sürülen sanığın başvurucunun yanında 1500 TL aylık ücretle işçi olarak çalışması, taşınmaz bedelinin yarısı olarak elden verildiği ileri sürülen 150.000 Avroyu borç verdiği belirtilen babasının(diğer sanığın) da banka hesabının bulunmaması, alacaklı olduğu kişilere, tahsil ettiği alacaklara ve yüksek bir meblağ olan söz konusu miktarda kişisel birikimi olduğuna ilişkin hukukî bir açıklama getirememesi karşısında, anılan sanıkların ekonomik ve sosyal durumlarına ilişkin bir kanaate ulaşıldığı ve tanık dinlenmesi de dahil olmak üzere ayrıca bir araştırma yapılmasına gerek görülmediği anlaşılmaktadır.

Başka bir anlatımla, somut olayda derece mahkemelerinin gerekçelerinde, sahte olduğu iddia edilen senedin, buna ilişkin olarak Adlî Tıp Kurumu tarafından hazırlanan bilirkişi raporunun, sanıkların savunmaları ile tanık ifadelerinin sanıkların malî durumlarının ve banka hesaplarının, icra dosyalarının, sanıklar ile müdahil arasındaki hukukî ilişkilerin değerlendirildiği ve iddia edilen eylemle sonuç arasında uygun illiyet bağının kurulduğu, dolayısıyla başvurucunun taşınmaz satışı konusundaki tanık beyanları ile ilgili taleplerinin hangi nedenlerle kabul edilmediğinin açık olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan, Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı ihlal görüşünün gerekçeleri arasında başvurucunun "açığa imzanın kötüye kullanılması ile ilgili taleplerinin hangi nedenlerle kabul edilmediğinin derece mahkemesi kararlarında açıklanma(dığı)"kabulüne yer verilmekte ise de, karşıoy gerekçeleri de kararın bir parçası olduğundan bu hususun gerekçede dikkate alınmadığı ve tartışılmadığı iddiasının isabetli olmadığı düşünülmektedir. Anılan karşıoy gerekçesinden, bu hususların Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından tartışılmasına rağmen, çoğunluk tarafından kabul görmediği ve azınlıkta kalan üyeler tarafından karşıoy görüşü olarak dile getirildiği anlaşılmaktadır.

Karşıoy gerekçelerinde belirtilen bütün hususlara gerekçeli kararda mutlaka yer verilmesi ve bunlara niçin itibar edilmediğinin açıklanması gerektiği söylenemez. Kaldı ki gerek ilk derece mahkemesinin gerekse Yargıtayın gerekçelerinde suçun sabit olup olmadığı konusunda yapılan inceleme ve değerlendirmeler ile senedin sahteliği ve başvurucunun diğer sanıklarla iştirak hâlinde resmî belgede sahtecilik ve teşebbüs aşamasında kalan dolandırıcılık suçlarını işlediği konusunda yer verilen ayrıntılı gerekçeler, anılan fiilin "açığa imzanın kötüye kullanılması" suçu olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda ilâve açıklamalar yapılmasını da gereksiz hâle getirmektedir. Başka bir ifadeyle, derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer alan açıklamalar, anılan fiilin "açığa imzanın kötüye kullanılması" olarak değerlendirilemeyeceğini de zımnî olarak ortaya koymaktadır. Aksinin kabulü, suça konu fiilin nitelendirilmesi konusunda yetkili olan derece mahkemelerinin gerekçeli kararlarında hükme götüren gerekçelerin yanında sanıkların suçun tavsifine ilişkin her türlü iddiasının da tartışılarak, fiilin hangi suçu veya suçları oluşturmadığının da ayrıntılı şekilde açıklanması gerektiği anlamına gelir. Derece mahkemelerinin bazı suçlara ilişkin kararlarının gerekçelerinde bu tür açıklamalar yapmalarının kararlarını zenginleştireceği açık olmakla birlikte, Anayasa Mahkemesinin ve AİHM'in gerekçeli karar hakkı konusunda belirlediği ilkelerin bu ilave açıklamalara da gerekçeli kararda yer verilmesini gerektirmediği bilinmektedir.

Sonuç olarak, incelenen başvuruya konu ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararında, davanın sonucuna etkili olabilecek iddia ve savunmaların aktarılarak tartışıldığı, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve argümanların ayrıntılı bir şekilde açıklanarak bunlarla hüküm arasındaki bağlantının gösterildiği ve kurulan hükmün hangi sebeplere ve hukukî düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak nitelikte bir gerekçenin bulunduğu görülmektedir.

Diğer taraftan, ilke kararlarımıza göre kanun yolu incelemesi yapan merciin ilk derece mahkemesi ile aynı sonuca ulaşması hâlinde bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıf yaparak kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli iken Yargıtay 15. Ceza Dairesinin “ilk derece mahkemesinin gerekçeleri ile uyumlu gerekçeleri tekrar ederek onama kararı ver(diği)” (§ 19); Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunun da ilke kararlarımızda aranandan çok daha ayrıntılı gerekçelerle (§ 22) itirazın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

Böylece anılan üç yargı kararında da kararların hangi temele dayandırıldığının açık olarak belirtildiği, başvurucunun mahkûmiyet kararının sebeplerini öğrenmesini sağlayacak, usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükme varılırken nelerin dikkate alındığını ve alınmadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta bir gerekçe bölümünün bulunduğu ve anılan kararlarda yer verilen gerekçelerin davanın şartları dikkate alındığında makul ve yeterli olduğu düşünülmektedir.

Bu sebeplerle gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğini düşündüğümden, çoğunluğun ihlal kararına katılmıyorum.

Üye M. Emin KUZ

KEMAL ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/680 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/680

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/680)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Kemal ÖZTÜRK vd.

Vekili : Av. Mustafa Tolga ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Başvurucular tarafından yapılan 2014/680, 2014/4626, 2014/6058, 2014/8481, 2014/14209 ve 2014/15973 numaralı başvurular, aralarında konu yönünden irtibat bulunduğu anlaşıldığından birleştirilmiş; incelemeye 2014/680 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvuruculaın bir kısmı ile diğerlerinin murisleri aleyhine 1/4/1986 tarihinde Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1986/148 sayılı dosyasında tapu iptali ve tescil davası açılmıştır. Mahkemece 8/10/1993 tarihli karar ile Mahkemenin yetkisizliğine karar verilmiş, dava dosyası görevli ve yetkili Gülyalı Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiştir. Gülyalı Asliye Hukuk Mahkemesinde yargılama devam ederken Gülyalı Adliyesi kapatılmış, dava Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/242 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Mahkemece 19/12/2011 tarihli karar ile davanın reddine karar verilmiştir. Karar, tebliğ aşamasında olup henüz kesinleşmemiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Başvurucu Hüseyin Öztürk Yönünden

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikteİçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

13. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaın mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradeleriniAnayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§18-21). Somut olayda başvuruculardan Hüseyin Öztürk başvuru tarihinden sonra 22/4/2015 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Anılan başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle başvuruculardan Hüseyin Öztürk yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucular Emine Öztürk, Zeliha Yurtseven, Fatma Yeşilyurt , Zülbiye Şenel, Selime Yavuz, Cavit Öztürk, Zahit Öztürk, Nazım Yiğit ve Nazmi YiğitYönünden

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca

bireysel başvuruda,kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği, bunun gerekçeleri ve delilleri açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

16. Başvurucular Nazım Yiğit ve Nazmi Yiğit, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/242 sayılı dosyasında, murisi Selime Yiğit'in davalı sıfatıyla yer aldığını belirterek mirasçılık belgelerini bireysel başvuru formuna ek olarak sunmuşlardır. Aynı şekilde, başvurucular Emine Öztürk, Cavit Öztürk ve Zahit Öztürk murisi İsmail Öztürk'ün anılan davada davalı sıfatıyla yer aldığını belirterek mirasçılık belgelerini bireysel başvuru formuna ek olarak sunmuşlardır. Gerekçeli karar incelenmiş olup anılan davada başvuruculların murislerinin davalı sıfatıyla yer aldıkları tespit edilememiştir.

17. Başvurucular Zeliha Yurtseven, Fatma Yeşilyurt, Zülbiye Şenel ve Selime Yavuz gerekçeli kararda isimlerinin yer almadığını ancak anılan davada davalı sıfatıyla yer aldıklarını beyan etmişlerdir. Bununla birlikte taraf sıfatlarını kanıtlayan herhangi bir belge sunmamışlardır.

18. Somut olayda başvurucular, ihlal iddialarına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmemişlerdir. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun, başvurucular Emine Öztürk, Zeliha Yurtseven, Fatma Yeşilyurt, Zülbiye Şenel, Selime Yavuz, Cavit Öztürk, Zahit Öztürk, Nazım Yiğit ve Nazmi Yiğit yönünden, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Diğer Başvurucular Yönünden

20. Diğer başvurucular yönünden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 50).

22. Başvuruya konu dava, başvuruculların bir kısmının miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

23. Sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, § 52).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul

olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

25. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda otuz bir yıldır devam eden yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

28. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

29. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara, dava konusu hukuki menfaat, dava dosyasındaki taraf sayısı ve başvurucular murislerinin tüm mirasçılarının sayısı da dikkate alındığında ekli tabloda gösterilen miktarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. 2014/680 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/680 numaralı dosyada kayıtlı başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. 2014/4626 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/4626 numaralı dosyada kayıtlı başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. 2014/6058 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/6058 numaralı dosyada kayıtlı başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. 2014/8481 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/8481 numaralı dosyada kayıtlı başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. 2014/14209 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/14209 numaralı dosyada kayıtlı başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. 2014/15973 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/15973 numaralı dosyada kayıtlı başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin karara ekli tabloda gösterilen tüm başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Hüseyin Öztürk yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

2. Başvurucular Emine Öztürk, Zeliha Yurtseven, Fatma Yeşilyurt, Zülbiye Şenel, Selime Yavuz, Cavit Öztürk, Zahit Öztürk, Nazım Yiğit ve Nazmi Yiğit yönünden başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Ekli tabloda yer alan diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Ekli tabloda gösterilen miktarlarda başvuruculara manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1. Başvurucular Hüseyin Öztürk, Emine Öztürk, Zeliha Yurtseven, Fatma Yeşilyurt, Zülbiye Şenel, Selime Yavuz, Cavit Öztürk , Zahit Öztürk, Nazım Yiğit ve Nazmi Yiğit tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerlerinde BIRAKILMASINA,

2. 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/680 numaralı dosyada kayıtlı başvurucuya ÖDENMESİNE,

3. 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/4626 numaralı dosyada kayıtlı BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

4. 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/6058 numaralı dosyada kayıtlı BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

5. 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/8481 numaralı dosyada kayıtlı BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

6. 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/14209 numaralı dosyada kayıtlı BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

7. 206,10 TL harç bedelinin karara ekli tabloda gösterilen 2014/15973 numaralı dosyada kayıtlı BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

8. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin karara ekli tabloda gösterilen TÜM BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2004/242, K.2011/628) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAŞVURUCU ADI TAZMİNAT MİKTARI

2014/4626 NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU DOSYASINDAKİ BAŞVURUCULAR

Talip ÖZTÜRK mirasçıları: 1.Tenzile ÖZTÜRK 2.Kahraman ÖZTÜRK 3.Alayittin ÖZTÜRK 4.Maviş GÜNGÖR 5.Üzeyir ÖZTÜRK 6.Sevinç GENÇ 7.Fatih ÖZTÜRK 8.Hamdi ÖZTÜRK 9.Levent ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 750 TL

Ali ŞAHİN mirasçıları: 10.Hatice YURTSEVEN 11.Necai ŞAHİN 12.Nebiye AKÇA 13.Osman ŞAHİN 14.Hasan ŞAHİN 15.Hüseyin ŞAHİN AYRI AYRI NET 750 TL

Talat ŞAHİN mirasçısı: 16.Cumhur ŞAHİN NET 250 TL

Havva ŞENEL mirasçıları: 17.Ahmet ŞENEL 18.Yeter ACAR 19.Meral COŞAR AYRI AYRI NET 1.500 TL

20.Emrehan ŞAHİN NET 7.500 TL

2014/8481 NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU DOSYASINDAKİ BAŞVURUCULAR

Güller YILMAZ mirasçıları: 21.Fatma ÇAMURCU 22.Gülşen ŞİMŞEK 23.Havva YILMAZ AYRI AYRI NET 1.500 TL

24.Aslıhan ŞAHİN NET 7.500 TL

Süleyman ÖZTÜRK mirasçısı: 25.Gülsüm ÖZTÜRK NET 1.250 TL

26.Sakine ÖZTÜRK NET 7.500 TL

Murat ÜRESİN mirasçıları: 27.Hanım ÖZTÜRK 28.Bekir ÜRESİN AYRI AYRI NET 1.250 TL

29.Ömer ÖZTÜRK NET 7.500 TL

30.Rüstem ÖZATA NET 7.500 TL

31.Zinet ÖZTÜRK NET 7.500 TL

32.Zeynel ÜRESİN NET 7.500 TL

İsmail ÖZTÜRK mirasçısı: 33.Fatma ÜRESİN NET 750 TL

34.Hatun AŞIK NET 7.500 TL

35.Safinan COŞAR NET 7.500 TL

Ahmet ÜRESİN mirasçıları: 36.Neriman ÜRESİN 37.Binnaz ÜRESİN 38.Tayfun ÜRESİN 39.Taşkın ÜRESİN AYRI AYRI NET 250 TL

Ayla YURTSEVEN mirasçıları: 40.Özcan YURTSEVEN 41.Zeliha ŞAHİN 42.Öznur YURTSEVEN AYRI AYRI NET 250 TL

Hasan ŞAHİN mirasçıları: 43.Selver ŞAHİN 44.Cihan ŞAHİN 45.Ayhan ŞAHİN 46.Zülfiye ÖZTÜRK 47.Ülbiye ŞAHİN AYRI AYRI NET 1.250 TL

Seyhan YEŞİLYURT mirasçıları: 48.Yurdal YEŞİLYURT 49.Gökhan YEŞİLYURT AYRI AYRI NET 250 TL

Sabri ÖZTÜRK mirasçıları: 50.Esmer ÖZTÜRK 51.Tolga ÖZTÜRK 52.Tülin MUTLU AYRI AYRI NET 2.500 TL

Şükrü ŞAHİN mirasçıları: 53.Hacile ÖZTÜRK 54.Hacer ÖZTÜRK 55.Nisa HATİPOĞLU 56.Hamza ŞAHİN 57.Mustafa ŞAHİN AYRI AYRI NET 1.100 TL

Şirin ŞAHİN mirasçıları: 58.Sibel DOĞAN 59.Sercan ŞAHİN 60.Serdar ŞAHİN 61.Zülfiye

ŞAHİN AYRI AYRI NET 300 TL

Yusuf ÖZTÜRK mirasçıları: 62.Dursun Ali ÖZTÜRK 63.Sefine ALBAYRAK 64.Durak ÖZTÜRK 65.Dursaliye ÖZTÜRK 66.Gülüzar ÖZATA 67.İbrahim ÖZTÜRK 68.Döndü ŞAHİN AYRI AYRI NET 1.100 TL

Osman KILIÇ mirasçıları: 69.Gülsüm KESKİN 70.Mehmet KILIÇ 71.Ayten US 72.Celal KILIÇ 73.Bahriye GÜNDAY 74.Sefiye SİPAHİOĞLU 75.Emine ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 950 TL

İsmail YURTSEVEN mirasçıları: 76.Sefine ÖZTAN 77.Gülaydın US 78.Salih YURTSEVEN 79.Selime YILMAZ AYRI AYRI NET 1.500 TL

Havva ŞENEL mirasçısı: 80.Sunay YILMAZ NET 1.500 TL

Abdullah ÖZATA mirasçısı: 81.Durdane TEMEL NET 1.900 TL

2014/15973 NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU DOSYASINDAKİ BAŞVURUCULAR

Galip KILIÇ mirasçıları: 82.Adil KILIÇ 83.Halit KILIÇ AYRI AYRI NET 1.250 TL

Emine ÖZTÜRK mirasçısı: 84.Arzu KAYA NET 1.900 TL

2014/14209 NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU DOSYASINDAKİ BAŞVURUCULAR

Abdullah ÖZATA mirasçısı: 85.Enver ÖZATA NET 1.900 TL

86.Sunay KILIÇ NET 7.500 TL

Ali KILIÇ mirasçısı: 87.Bayram KILIÇ NET 1.500 TL

Ahmet DENİZ mirasçıları: 88.Bilgin ÖZTÜRK 89.Birol DENİZ 90.Cüneyt DENİZ 91.Gülüzar DENİZ AYRI AYRI NET 1.900 TL

Osman KILIÇ mirasçısı: 92.Bakiye YILMAZ NET 950 TL

Emine ÖZATA mirasçıları: 93.Ali ÖZATA 94.Merziye YILMAZ 95.Hatice GÜRSOY AYRI AYRI NET 650 TL

Nevriye VARLI mirasçısı: 96.Sezgin VARLI NET 250 TL

Havva ÖZTÜRK mirasçısı: 97.Şecaat ÖZTÜRK NET 1.100 TL

Emine ÖZTÜRK mirasçıları: 98.Sebayittin ÖZTÜRK 99.Kasım ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 1.900 TL

Halil YILMAZ mirasçıları: 100.Dursaliye YILMAZ 101.Eren YILMAZ 102.Emre YILMAZ AYRI AYRI NET 500 TL

Bahtiyar ŞAHİN mirasçıları: 103.Sinan ŞAHİN 104.Kenan ŞAHİN 105.Ali ŞAHİN 106.Müşerref ŞAHİN AYRI AYRI NET 250 TL

Hasan ÖZTÜRK mirasçıları: 107.Mürüvet ÖZTÜRK 108.Erol ÖZTÜRK 109.Ersin ÖZTÜRK 110.Ercan ÖZTÜRK 111.Bircan ÖZDEMİR AYRI AYRI NET 1.500 TL

Şükrü ŞAHİN mirasçısı: 112.Emine ŞAHİN NET 1.100 TL

Hatice YILMAZ mirasçıları: 113.Necmiye COŞAR 114.Bakıye ÜRESİN 115.Halime ŞAHİN AYRI AYRI NET 1.250 TL

Gülbeyaz ŞENEL mirasçısı: 116.Samittin ŞENEL NET 1.100 TL

Talat ŞAHİN mirasçısı: 117.Emine ŞAHİN NET 250 TL

118.Ulvi ÜRESİN NET 7.500 TL

119.Ayşe ÜRESİN NET 7.500 TL

Nazile ÖZTÜRK mirasçısı: 120.Emine KARADAĞ NET 1.250 TL

Fatma YILMAZ mirasçısı: 121.Mustafa ÖZATA NET 1.100 TL

Murat ÜRESİN mirasçısı: 122.İmral ÜRESİN NET 1.250 TL

2014/680 NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU DOSYASINDAKİ BAŞVURUCU

İsmail ÖZTÜRK mirasçısı: 123.Kemal ÖZTÜRK NET 750 TL

2014/6058 NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU DOSYASINDAKİ BAŞVURUCULAR

124.Cevat ÖZTÜRK NET 7.500 TL

125.Fatma ÖZTÜRK NET 7.500 TL

126.Emral ŞAHİN NET 7.500 TL

127.Melahat AKDOĞAN NET 7.500 TL

128.Zülfiye ŞAHİN NET 7.500 TL

129.Güler ÇELEBİ NET 7.500 TL

130.Cevahir ÜRESİN NET 7.500 TL

131.Yusuf ÖZTÜRK NET 7.500 TL

132.Mecit ÖZTÜRK NET 7.500 TL

133.Necip ÖZTÜRK NET 7.500 TL

134.Necmi YILMAZ NET 7.500 TL

135.Ahmet YURTSEVEN NET 7.500 TL

136.Osman ÖZTÜRK NET 7.500 TL

137.Yeter ÖZTÜRK NET 7.500 TL

138.Orhan YURTSEVEN NET 7.500 TL

139.Tenzile YURTSEVEN NET 7.500 TL

140.Sennure ŞENEL NET 7.500 TL

141.Seniye ŞİMŞEK NET 7.500 TL

142.Ayten KÜÇÜK NET 7.500 TL

143.Ali YILMAZ NET 7.500 TL

144.Mehmet ÖZATA NET 7.500 TL

145.Şerif DENİZ NET 7.500 TL

146.Zeynep ÖZTÜRK NET 7.500 TL

147.Nimet YILMAZ NET 7.500 TL

148.Yener ÖZATA NET 7.500 TL

149.Mehmet YURTSEVEN NET 7.500 TL

150.Özer ÖZATA NET 7.500 TL

151.Servi ÖZTÜRK NET 7.500 TL

152.Naim YEŞİLYURT NET 7.500 TL

153.Hüseyin YEŞİLYURT NET 7.500 TL

154.Lütfiye YILMAZ NET 7.500 TL

155.Safiye YEŞİLYURT NET 7.500 TL

156.Hüseyin YURTSEVEN NET 7.500 TL

157.Cemile GÖNÜL NET 7.500 TL

158.Dursaliye COŞAR NET 7.500 TL

159.Emine ÜRESİN NET 7.500 TL

160.Sabire KARADEMİR NET 7.500 TL

161.Kadir ÜRESİN NET 7.500 TL

162.Saliha ERSOY NET 7.500 TL

163.Cevahir ÖZATA NET 7.500 TL

164.Şenel YURTSEVEN NET 7.500 TL

165.Ahmet KÖLÜK NET 7.500 TL

166.Emine ÖZTÜRK NET 7.500 TL

Dursun YURTSEVEN mirasçıları: 167.Emine KESİM 168.Ali Kemal YURTSEVEN 169.Kahraman YURTSEVEN 170.Fatma SAĞLAM 171.Sabri YURTSEVEN 172.Hacer US AYRI AYRI NET 1.100 TL

Fatma YILMAZ mirasçısı: 173.Süleyman ÖZTÜRK NET 1.100 TL

İsmail ÖZTÜRK mirasçıları: 174.Sevil CÖRÜT 175.Şengül COŞAR 176.Ziver ÖZTÜRK 177.Ahmet ÖZTÜRK 178.Necdet ÖZTÜRK 179.Saniye ÖZTÜRK 180.Hasan ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 750 TL

Hüseyin ÖZTÜRK mirasçıları: 181.Şenel ÖZTÜRK 182.Şahin ÖZTÜRK 183.Esma ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 1.250 TL

Hüseyin ÖZTÜRK mirasçıları: 184.Zahide ÖZDEMİR 185.Zühtü COŞAR 186.Saime KÖSE 187.Ayla ÖZTÜRK 188.Leyla ÖZTÜRK 189.Cumhur ÖZTÜRK 190.Aynur ÖZATA 191.Hatice YILMAZ AYRI AYRI NET 300 TL

Abdullah ÖZTÜRK mirasçısı: 192.Zafer ÖZTÜRK NET 650 TL

Mustafa ÖZTÜRK mirasçısı: 193.Süleyman ÖZTÜRK NET 1.900 TL

Nazile ÖZTÜRK mirasçıları: 194.Seniha ÖZTÜRK 195.Oktay ÖZTÜRK 196.Ensan ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 1.250 TL

Ali KILIÇ mirasçıları: 197.Fevzi KILIÇ 198.Feyziye KILIÇ 199.Muhittin KILIÇ AYRI AYRI NET 1.500 TL

Süleyman ÖZTÜRK mirasçıları: 200.Taliye ÖZTÜRK 201.Döndü ÖZATA 202.Hava ÖZTÜRK 203.Fatma ÖZTÜRK AYRI AYRI NET 1.250 TL

Aziz ÖZTÜRK mirasçıları: 204.Telat ÖZTÜRK 205.Enver ÖZTÜRK 206.Muradiye YURTSEVEN 207.Behiye ÖZTÜRK 208.Necibe ÖZTÜRK 209.Şahinde KÜÇÜK 210.Zeynep ÖZATA AYRI AYRI NET 850 TL

Aziz ÖZTÜRK mirasçıları: 211.Fatih ÖZTÜRK 212.İzzet ÖZTÜRK 213.Sevgi DÜNDAR 214.Nahit ÖZTÜRK 215.Nihat ÖZTÜRK 216.Nihal ŞENEL AYRI AYRI NET 250 TL

Güller YILMAZ mirasçısı: 217.Fikri YILMAZ NET 1.500 TL

Nihat ÜRESİN mirasçıları: 218.Gülüşan ÜRESİN 219.Ünal ÜRESİN 220.Oral ÜRESİN 221.Bilgin TOPUZ 222.Selma CANİK AYRI AYRI NET 1.500 TL

Murat ÜRESİN mirasçısı: 223.Emine AYDOĞAN NET 1.250 TL

Hicabi ÖZATA mirasçıları: 224.Güllü ÖZATA 225.Hakan ÖZATA AYRI AYRI NET 3.750 TL

MEHMET GÜRSOY

B. No: 2014/1108 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1108

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÜRSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1108)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Mehmet GÜRSOY

Vekili : Av. Gökçe GARİPCAN OCAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, okul kantini işletilmesi karşılığında okul aile birliğine ödenen kira bedellerinin katma değer vergisine tabi tutulması ve bu sebeple vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarh edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu olan yargılama dosyası içeriğinden tespit

edilen olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu Balıkesir ili Edremit ilçesinde okul aile birliğinden kiraladığı bir okul kantinini işletmektedir.

A. Tarhiyat İşlemine Karşı Açılan Davalar

7. 2005 ve 2006 yılları vergilendirme dönemlerine ilişkin kira ödemesinden katma değer vergisi (KDV) tevkifatı yapıp sorumlu sıfatıyla beyanname vermediği gerekçesiyle başvurucu adına vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarh edilmiştir.

8. Başvurucu tarafından söz konusu vergi ve cezalara karşı Balıkesir Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davaları açılmıştır. Başvurucu dava dilekçelerinde, 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin dördüncü (4) numaralı fıkrasının (d) bendinde iktisadi işletmelere dâhil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işleminin KDV'den istisna edildiğini savunmuştur.

9. Mahkemenin 11/5/2011 tarihli kararlarıyla davalar reddedilmiştir. Mahkeme, okul aile birliğinin iktisadi işletme niteliği bulunmasa dahi işletme hakkının kiralanması faaliyetinin KDV'den istisna edildiğine ilişkin kanunda bir hüküm yer almadığından başvurucunun KDV tevkifatı yapma yükümlülüğünün bulunduğunu belirtmiştir.

10. Anılan kararlara karşı yapılan itiraz, Bursa Bölge İdare Mahkemesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 27/9/2011 tarihli kararlarıyla reddedilerek kararlar onanmıştır. Karar düzeltme istemleri de Bölge İdare Mahkemesinin 18/1/2012 ve 6/2/2012 tarihlerinde verdiği kararlarla reddedilmiştir.

B. Ödeme Emrine Karşı Açılan Dava

11. Tarhiyata karşı açılan davaların İlk Derece Mahkemesi tarafından reddi üzerine vergi idaresince 8/6/2011 tarihli (2) numaralı ihbarnameler düzenlenmiş, ardından da 8/8/2012 tarihinde kesinleşen vergi ve cezaların gecikme faizi ve yargı harcıyla birlikte tahsili amacıyla ödeme emri düzenlenmiştir.

12. Başvurucu, ödeme emirlerine karşı 17/8/2012 tarihinde Mahkemede iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde, okul kantinlerinin işletilmesinin KDV'den müstesna olduğu ileri sürülmüştür.

13. Mahkemenin 31/1/2013 tarihli kararıyla dava reddedilmiştir. Mahkeme, okul kantini işletilmesinin KDV'ye tabi olup olmadığı yolunda bir tartışmaya girmemiş, ödeme emirlerinin düzenlenmesi koşullarının oluşup oluşmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmıştır. Kararın gerekçesinde, 2/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 58. maddesi uyarınca ödeme emirlerine karşı açılan davalarda borcun olmadığı, kısmen ödendiği veya zamanaşımına uğradığı iddialarının öne sürülebileceği hatırlatılmıştır. Kararda, ödeme emri içeriğindeki vergi ve cezalar nedeniyle idarece (2) numaralı ihbarnamelerin düzenlenerek başvurucuya tebliğ edilmesine rağmen süresinde ödeme yapılmadığı vurgulanarak muaccel hâle gelen vergi alacağının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emirlerinde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Mahkeme kararı, Bölge İdare Mahkemesinin 12/7/2013 tarihli kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de Bölge İdare Mahkemesinin 5/11/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Nihai karar 23/12/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 20/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 377. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

"Mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler, tarh edilen vergilere ve kesilen cezalara karşı vergi mahkemesinde dava açabilirler."

18. 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"3. Vergi mahkemesinde dava açma dolayısıyla 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27 nci maddesinin 3 numaralı fıkrası gereğince tahsili durdurulan vergilerden taksit süreleri geçmiş olanlar, vergi mahkemesi kararına göre hesaplanan vergiye ait ihbarnamenin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir."

19. 6183 sayılı Kanun'un "Ödeme emri" kenar başlıklı 55. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Amme alacağını vadesinde ödemiyenlere, 7 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir "ödeme emri" ile tebliğ olunur."

20. 6183 sayılı Kanun'un "Ödeme emrine itiraz" kenar başlıklı 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir. İtirazın şekli, incelenmesi ve itiraz incelemelerinin iadesi hususlarında Vergi Usul Kanunu hükümleri tatbik olunur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, okul kantini işletilmesinin 3065 sayılı Kanun'un 17. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca KDV'den müstesna olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Danıştayın yerleşik içtihadı ile Millî Emlak Genel Müdürlüğünün 8/10/2008 tarihli yazısı da bu yönde olduğu hâlde işlettiği okul kantinine ilişkin 2005 ve 2006 yılları vergilendirme döneminde kira ödemesinden KDV tevkifatı yapmadığı gerekçesiyle hakkında resen tarh edilen KDV'ye ve kesilen vergi ziyaı cezasına karşı açtığı davanın reddedildiğinden yakınmış ve bu nedenle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvurucu, ödeme emrine konu olan borç nedeniyle ticari araçlarının haczedildiğini belirterek ihlallerin tespit edilmesi hakkında bir tedbire ivedilikle karar verilmesini talep etmiştir.

2. Değerlendirme

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak

bireysel başvuruları inceler."

24. Anılan hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkemenin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

25. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştiklerinin tespiti hâlinde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (Korcan Pulatsü, B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

26. 213 sayılı Kanun'un 377. maddesinin birinci fıkrasına göre mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler, tarh edilen vergilere ve kesilen cezalara karşı vergi mahkemesinde dava açabilirler. Adına tarhiyat yapılan mükellefin verginin esasına yönelik her türlü iddiayı tarh işlemine karşı açtığı davada öne sürmesi mümkündür. Bu bağlamda bir iktisadi faaliyetin vergiye tabi olup olmadığı yolundaki bir iddia borcun esasına ilişkin olup ancak tarhiyata karşı açılacak bir davada inceleme konusu yapılabilir.

27. Kamu alacağı esasının dava konusu edilmemesi veya dava konusu edilmesine rağmen alacakta hukuki sakatlık bulunmadığına karar verilmesi durumunda alacak kesinleşmiş olacak ve tahsili için 6183 sayılı Kanun'un 55. maddesi uyarınca ödeme emri düzenlenecektir. 6183 sayılı Kanun'un 58. maddesinin birinci fıkrasına göre bu aşamada ödeme emrine itiraz hâlinde Mahkeme, davayı tahsile ilişkin olarak böyle bir borcun olmadığı, borcun kısmen ödendiği ve borcun zamanaşımına uğradığı nedenleriyle sınırlı olarak inceleyebilecek; borcun esasına ilişkin bir denetim yapamayacaktır (AYM, E.2009/83, K.2011/29, 3/2/2011).

28. Olayda 2005 ve 2006 yılları vergilendirme dönemlerine ilişkin kira ödemesinden KDV tevkifatı yapıp sorumlu sıfatıyla beyanname vermediği gerekçesiyle başvurucu adına tarh edilen vergi ziyaı cezalı KDV'ye karşı açılan davalar Mahkemenin 11/5/2011 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir. Anılan davalarda başvurucu, 3065 sayılı Kanun'un 17. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) bendinde iktisadi işletmelere dâhil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işleminin KDV'den istisna edildiğini savunmuştur. Mahkeme bu iddiayı incelenmiş ancak yerinde görmeyerek başvurucunun KDV tevkifatı yapma yükümlülüğünün bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Değinilen kararlara karşı yapılan itirazlar, Bölge İdare Mahkemesinin 27/9/2011 tarihli kararlarıyla reddedilerek kararlar onanmıştır. Karar düzeltme istemleri de aynı Bölge İdare Mahkemesinin 18/1/2012 ve 6/2/2012 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir.

29. Tarhiyata karşı açılan davaların İlk Derece Mahkemesi tarafından reddi üzerine vergi idaresince 8/6/2011 tarihli (2) numaralı ihbarnameler düzenlenmiş, ardından da 8/8/2012 tarihinde kesinleşen vergi ve cezaların gecikme faizi ve yargı harcıyla birlikte tahsili amacıyla ödeme emri düzenlenmiştir. Başvurucu, ödeme emrine karşı 17/8/2012 tarihinde Mahkemede iptal davası açmıştır. Mahkemenin 31/1/2013 tarihli kararıyla dava reddedilmiştir. Mahkeme kararı, Bölge İdare Mahkemesinin 12/7/2013 tarihli kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de Bölge İdare Mahkemesinin 5/11/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

30. Başvurucunun 20/1/2014 tarihinde kayda giren bireysel başvuru dilekçesinde, okul kantinlerinin işletilmesinin 3065 sayılı Kanun'un 17. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca KDV'den müstesna olduğunu öne sürülmektedir. Okul kantininin kiralanması karşılığında ödenen kira bedelinin KDV'ye tabi olup olmadığı hususu, borcun esasına ilişkin bir iddia olup başvurucu tarafından tarh işlemine karşı açılan davalarda Mahkemece incelenmiş ve yerinde görülmeyerek davalar reddedilmiştir. Söz konu kararlar itiraz ve karar düzeltme aşamalarından da geçerek Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışında kalan 18/1/2012 ve 6/2/2012 tarihlerinde kesinleşmiştir.

31. Anılan kamu alacağının tahsili amacıyla sonrada düzenlenen ödeme emirlerine karşı dava açılmış ise de ödeme emirlerine karşı açılan davada okul kantininin kiralanması karşılığında ödenen kira bedelinin KDV'ye tabi olup olmadığına yönelik bir inceleme yapılması mümkün değildir. Bu nedenle ödeme emrine karşı açılan davanın başvurucunun, borcun esasına yönelik iddiası yönünden etkili bir yol olmadığı anlaşılmaktadır. Kesinleşen idari veya yargısal işlem ya da kararlara karşı etkisiz birtakım idari veya yargısal yollara başvurulması, kesinleşmiş olan süreci tekrardan canlandırmaz (İzotek Yapı Elemanları Pazarlama İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/7914, 11/5/2017, § 54) . Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddia bakımından etkisiz olduğu tespit edilen ödeme emrine karşı dava açılması, vergi aslına ilişkin olarak kesinleşen yargısal süreci yeniden canlı hâle getirmez.

32. Öte yandan başvurucu tarafından bireysel başvuruda ileri sürülen tüm iddialar, verginin aslına yönelik olup ödeme emrine karşı açılan dava sürecine ilişkin herhangi şikâyet dile getirilmemiştir.

33. Açıklanan nedenlerle başvurucu adına tarh edilen verginin asılına dair yargısal sürecin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olması sebebiyle vergi aslına yönelik şikâyetlerden ibaret olan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun Diğer İddiaları

34. Başvurucu, Ankara ve İstanbul illerinde faaliyet gösteren kantin işletmecilerince açılan davalar sonucunda kantin işletmelerinin KDV tevkifatı yapma yükümlülüğünün bulunmadığı yolunda kararlar verilmesine rağmen kendi davasının reddedilmiş olmasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği görüşünü ifade etmiştir. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisi ile benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim ve benzeri ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmekte olup somut olayda ise başvurucunun bu yöndeki iddialarını temellendirecek somut bulgu ve kanıtlar ortaya koyamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle eşitlik ilkesi yönünden herhangi bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvuruculaların diğer iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURSEL SANCAK

B. No: 2014/1489 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1489

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURSEL SANCAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1489)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Nursel SANCAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menfi tespit davasında, usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; esaslı iddiaların kararda tartışılmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun murisi İ.H. aleyhine 20/3/2007 vade tarihli 312.000 TL bedelli senede dayalı olarak Safranbolu İcra Müdürlüğünün E.2008/182 sayılı dosyasında icra takibi başlatılmıştır.

9. İ.H.nin vefatından sonra 5/12/2008 tarihinde, içerisinde başvurucunun da bulunduğu bir kısım mirasçılar, takip alacaklısı Y.I.ya karşı Safranbolu Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları menfi tespit davasında, davalı alacaklı ile birlikte hareket eden murisin mirasçısı A.H. tarafından murisin ikametinde bulunan belgeler arasından takibe konu bononun ele geçirildiğini, senedin eksik unsurları tamamlanarak ve ekleme yapılmak suretiyle davalı adına icraya konulduğunu, murisin yaşı ve tıbbi rahatsızlığı sebebiyle takibe konu senedi düzenlemesinin beklenemeyeceğini, murisin 2002 yılında ticareti bırakması ve tüm işlerini A.H.ya devretmesi sebebiyle davalıdan 312.000 TL tutarında iki aylık süre için borç para almasını gerektirir herhangi bir ihtiyacının olmadığını, bu miktarda paranın ödünç almasını gerektirecek her hangi bir sebebin de bulunmadığını belirterek muris İ.H. ve davacıların davalıya borçlu olmadığının tesbitine karar verilmesini talep etmişlerdir.

10. Mahkeme 6/4/2011 tarihli kararında, davada ispat yükümlülüğünün lehtar olan alacaklıya düştüğünü, tanık beyanları, bilirkişi raporu, ekonomik sosyal durum araştırmasına göre hakkında borçlarından dolayı icra takipleri bulunan ve 2003 yılı itibariyle tüm ticari faaliyetlerine son veren davalının 312.000 TL tutarında borç parayı 14/3/2001 tarihi itibariyle boşandığı eşinin babasına vermesinin mümkün bulunmadığını, senetin düzenlendiği tarih itibariyle de nakten bu miktarda parayı davacıya vermesine de imkân bulunmadığını, davacıların murisinin işlerini tasfiye etmiş olması gözönüne alındığında sosyal ekonomik durumu itibariyle bu miktar borç para almasını gerektirir ihtiyaç içerisinde bulunmadığını, dava konusu bononun tahsilinin sağlanması için icra takibi yapan davalının senette yazılı miktar kadar alacaklı bulunduğunu, geçerli şekilde kanıtlayamadığını belirterek muris İ.H. ve davacıların davalıya borçlu olmadığının tesbitine karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 1/2/2012 tarihli kararında, taraflar yakın akraba olsa da aralarındaki ilişkiyi yazılı belgeye bağladıkları için dava konusu olaydat anık dinlenmesi ve tanık beyanlarının hükme esas alınmasının mümkün olmadığını, bu bağlamda senedin hukuka aykırı bir şekilde ele geçirildiği ve senetteki bir kısım yazıların sonradan doldurulduğunu, davacının yazılı delille ispat etmesi gerektiğinin kabulünün zorunlu olduğunu, davacıların dosyaya sunduğu deliller ile bu hususu ispat edemediğinin görüldüğünü, bu itibarla ispat yükü ters çevrilmek suretiyle davalının senette yazılı miktar kadar alacaklı bulunduğunu geçerli şekilde kanıtlayamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.

12. Bozma kararına uyan Mahkemece yapılan yargılama sonucu verilen 5/12/2012 tarihli kararda, her ne kadar davacı tarafça davalının dava konusu senedi muris İ.H.den ele geçirerek onun iradesine aykırı olarak senedi doldurmak suretiyle icra takibi yaptığı beyan edilmekte ise de bu hususun ispatının yazılı delille yapılması gerektiği, davacılar tarafından dosya kapsamına ibraz edilen delillerin senedin murisin rızasına aykırı olarak doldurulduğunu ispata yeterli olmadığı, dosya kapsamına alınan polis kriminal raporunda imzanın murise ait olmadığı yönünde görüş beyan edilmişse de Safranbolu İcra Hukuk Mahkemesinin E.2008/13, K.2009/9 sayılı kesinleşmiş mahkeme ilamı ile senet altındaki imzanın murise ait olduğunun tespit edildiği, bu sebeple de alınan bu bilirkişi raporunun

hükme dayanak teşkil etmesinin mümkün olmadığı belirtilerek Yargıtay bozma kararı doğrultusunda davanın reddine karar verilmiştir.

13. Başvurucunun temyizi üzerine karar Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 26/6/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

14. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 17/12/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

15. Ret kararı 4/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 5/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, murisin akli dengesinin yerinde olmadığına ilişkin Hacettepe Üniversitesi Hastanesinden rapor aldırılmasına rağmen gerekçeli kararda bu hususun değerlendirilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

19. Somut olayda, başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü söz konusu iddiayı temyiz dilekçesinde belirtmediği, usul hukukuna göre, temyizde dile getirilmeyen itirazların karar düzeltme incelemesine konu yapılamayacak olması göz önüne alındığında başvurucunun ihlal iddiasını usulüne uygun olarak kanun yollarında ileri sürmediği, bu açıdan başvuru yollarının usulüne uygun tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu, sahtelik iddiası ile ilgili Adli Tıp Kurumunda eksik inceleme yapıldığını, incelenmesini talep ettikleri hususların Mahkemece göz ardı edildiğini, davalı tarafın dayandığı ticari belgelerin bilirkişi raporunda incelendiğini ancak bu delillerin Yargıtay tarafından dikkate alınmadığını, davalının ekonomik durumuna göre bu kadar borç para veremeyeceğinin belgelerle ispatlandığını, senedin aslı üzerinden sahtecilik incelemesi yapılması talebinin reddedildiğini, iki farklı bilirkişi raporuna göre senedin sahte olduğunun ispatlandığını, Adli Tıp Kurumu raporu ile polis kriminal raporu arasındaki çelişkinin giderilmediğini, senedin sahteliği hususunda Safranbolu Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonucunun beklenmediğini, sahteliği sabit olan senede dayanılarak karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve

uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Somut olayda, başvurucu tarafından açılan menfi tespit davasında, Mahkemenin davanın kabulü yönünde verdiği kararın, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından, davanın yazılı delille ispatlanması gerektiği, ispat yükünün davacıda olduğu, toplanan delillere göre davanın sübuta ermediği belirtilerek bozulduğu, Mahkemenin bozma kararına uyduğu, senetteki imza ile ilgili Safranbolu İcra Hukuk Mahkemesinin E.2008/13 sayılı dosyasında alınan Adli Tıp Kurumu raporu farklı yöndeki polis kriminal raporuna karşı yeterli görülerek davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Bunun yanında başvurucunun Mahkemece sonuçlanması beklenmeden karar verildiğini iddia ettiği Safranbolu Cumhuriyet Başsavcılığının 2012/944 soruşturma sayılı dosyasında, polis kriminal raporuna karşı Adli Tıp Fizik İhtisas Dairesi Genişletilmiş Kurulundan 6/12/2013 tarihli rapor alındığı, senet üzerindeki imzanın murise ait olduğuna yönelik bu rapora göre 17/2/2014 tarihinde takipsizlik kararı verildiği anlaşılmıştır.

24. Bu açıdan başvurucunun ihlal iddiaları yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

30. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 5 yıl 12 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

33. Başvurucu, yeniden yargılama kararı verilmesi talebinde bulunmuştur.

34. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

35. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmadığı anlaşıldığından başvurucu lehine manevi tazminata karar verilmesi mümkün değildir.

36. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. i. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi,

ii. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Talep olmadığından başvurucu lehine manevi tazminata KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Safranbolu Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/191, K.2012/504) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REMZİYE UYAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2845 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİYE UYAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2845)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : 1. Remziye UYAR

2. Gül YARAR

3. Murat MARHAN

4. Kadir UYAR

5. Mehmet MENGÜTEKİN

6. Nejla MENGÜTEKİN

7. Nur UYAR

8. Muhammet Emin MARHAN

9. Hamza MARHAN

Vekili : Av. Temel ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, murislerin trafik kazasında vefat etmeleri sonucu ortaya çıkan maddi ve manevi zararın tazmini talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede

yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, murislerinin trafik kazasında vefat etmeleri sonucu ortaya çıkan maddi ve manevi zararlarının tazmini talebiyle 5/9/2003 tarihinde dava açmışlardır. Samsun 4. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/11/2003 tarihli kararı ile Mahkemenin yetkisizliğine, talep edildiği takdirde dava dosyasının yetkili Fatsa Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

9. Fatsa Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/193 sayılı dosyasına kaydedilen davada Mahkemece 8/7/2004 tarihli karar ile davalıların belirlenebilecek tüm gayrimenkulleri üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiştir. Fatsa Tapu Sicil Müdürlüğü 21/7/2004 tarihli yazı ile davalılardan H.Ü. adına kayıtlı Ilıca köyü, Sarmaşık mevkiinde bulunan 1510, 1525, 1526, 1579 ve 1580 parsel numaralı taşınmazlara ihtiyati tedbir konulduğunu, diğer davalıların adlarına kayıtlı taşınmaz mal kaydına rastlanılamadığını bildirmiştir.

10. Mahkemece 15/6/2010 tarihli karar ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, davalı H.Ü.ye karşı açılan dava husumet yokluğundan reddedilmiştir. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin (Daire) 29/6/2012 tarihli ilamı ile manevi tazminat miktarı yönünden bozulmuştur. Karar düzeltme talebi, Dairenin 17/1/2013 tarihli ilamı ile kısmen kabul edilerek davalı H.Ü. hakkında verilen Mahkeme kararı bozulmuştur. Fatsa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin kurulmasının ardından yargılamaya bu Mahkemede devam edilmiş, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada 17/12/2013 tarihli karar ile davanın kısmen kabulü ile hükmedilen tazminatın davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak başvuruculara verilmesine karar verilmiştir. Karar, Dairenin 26/11/2014 tarihli ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

11. Başvurucular 31/1/2014 tarihinde Samsun 3. İcra Müdürlüğünün E.2014/814 sayılı dosyasında davalılar aleyhine icra takibi başlatmışlardır. Anılan takibe yönelik olarak davalı H.Ü. adına kayıtlı Ilıca köyü, 1510 parsel numaralı taşınmaza ilişkin haciz işlemi yapılmış olup icra takip dosyasının, takipsiz bırakılması nedeniyle 11/2/2015 tarihinde işlemden kaldırıldığı anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

13. Başvurucular kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizli tutulması talebinde bulunmuşlardır. Başvuruculaın, gizlilik taleplerinin kabul edilebilmesi için somut bir olgu sunmadıkları görüldüğünden taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

18. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 11 yıl 2 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular; murislerinin trafik kazasında vefat etmeleri sonucu ortaya çıkan maddi ve manevi zararlarının tazmini talebiyle 5/9/2003 tarihinde açtıkları davada 21/7/2004 tarihinde davalılardan H.Ü.ye ait taşınmazlar üzerine ihtiyati tedbir konulduğunu, Mahkemece 17/12/2013 tarihli karar ile toplam 273.037,75 TL destekten yoksun kalma tazminatı ile 38.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile davalılardan tahsiline karar verildiğini belirtmişlerdir. Başvurucular; uzun süren yargılama esnasında davalıların mal varlıklarını üçüncü kişilere devrettiklerini, dolayısıyla Mahkemece hükmedilen alacaklarını tahsil imkânı olsa bile bunun uzun zaman alacağını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaın ihlal iddialarının, Mahkemece hükmedilen

alacağın davalılardan tahsil edilememesine yönelik olduğu anlaşılmıştır. Başvuruculların bu şikâyeti mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

23. Somut olayda başvurucular, murislerinin trafik kazasında vefat etmeleri sonucu ortaya çıkan maddi ve manevi zararlarının tazmini talebiyle 5/9/2003 tarihinde dava açmışlardır. Fatsa Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/193 sayılı dosyasına kaydedilen davada Mahkemenin 8/7/2004 tarihli kararı ile davalıların belirlenebilecek tüm gayrimenkulleri üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiş, davalılardan H.Ü. adına kayıtlı taşınmazlara ihtiyati tedbir konulmuştur. Fatsa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin kurulmasının ardından yargılamaya bu Mahkemede devam edilmiş, Mahkemece 17/12/2013 tarihli karar ile davanın kısmen kabulü ile hükmedilen tazminatın davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak başvuruculara verilmesine karar verilmiş ve karar, Dairenin 26/11/2014 tarihli ilamı ile onanarak kesinleşmiştir. Başvuruculların 31/1/2014 tarihinde Samsun 3. İcra Müdürlüğünün E.2014/814 sayılı dosyasında davalılar aleyhine icra takibi başlattıkları, anılan takibe yönelik olarak davalı H.Ü. adına kayıtlı Ilıca köyü, 1510 parsel numaralı taşınmaza ilişkin haciz işlemi yapıldığı ve icra takip dosyasının takipsiz bırakılması nedeniyle 11/2/2015 tarihinde işlemden kaldırıldığı anlaşılmıştır.

24. Başvurucular tarafından yapılan icra takibi, özel hukuk kişileri arasındaki bir takip olup devletin taraf sıfatı bulunmamaktadır. Başvuru konusu olayda, icra takibinin devam etmesinde İcra Müdürlüğüne yüklenebilecek herhangi bir kusur da isnat edilmemiştir. Kaldı ki icra takibinin, takipte bulunan alacaklı tarafından yürütülmesi esas olup İcra Müdürlüğünün kendiliğinden hareket etmesi de mümkün değildir (Feridun Köylü, B. No: 2013/4454, 15/10/2014, § 49). Başvuru konusu olayda, icra takibine rağmen alacağın tahsil edilememesi hususunda kamu makamlarından kaynaklanan bir gecikme olmadığı gibi İcra Müdürlüğüne yüklenebilecek herhangi bir kusur da isnat edilmemiştir. Dolayısıyla icra süreci nedeniyle mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

27. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

28. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında dava konusu hukuki

menfaatin niteliği, dava dosyasındaki taraf sayısı ve aile birliği de dikkate alınarak başvurucular Nejla Mengütekin ve Mehmet Mengütekin'e müştereken net 14.000 TL, başvurucular Murat Marhan, Muhammet Emin Marhan ve Hamza Marhan'a müştereken net 14.000 TL, başvurucular Remziye Uyar ve Nur Uyar'a müştereken net 14.000 TL, başvurucular Gül Yarar ve Kadir Uyar'a ayrı ayrı net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.236,60 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.036,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin REDDİNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucular Nejla Mengütekin ve Mehmet Mengütekin'e müştereken net 14.000 TL, başvurucular Murat Marhan, Muhammet Emin Marhan ve Hamza Marhan'a müştereken net 14.000 TL, başvurucular Remziye Uyar ve Nur Uyar'a müştereken net 14.000 TL, başvurucular Gül Yarar ve Kadir Uyar'a ayrı ayrı net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.236,60 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.036,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Fatsa 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/94, K.2013/512) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERDİ GÜMÜŞ

B. No: 2014/2903 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2903

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERDİ GÜMÜŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2903)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Ferdi GÜMÜŞ

Vekili : Av. Nalan BENER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun hukuka aykırı olarak cezalandırılması, temyiz incelemesinde duruşma yapılmaması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilir olduğuna, esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 28/2/2001 tarihinde tutuklanmış, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 13/3/2001 tarihli iddianamesiyle zorla alıkoyma ve cinsel saldırı suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında kamu davası açmıştır. Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/2/2010 tarihli kararıyla başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

" Sanık Ferdi Gümüş savunmalarında özetle; olay günü mağdure ile anlaşarak birlikte Bursa'daki dershaneden çıkıp İzmir'deki ailesinin yanına gittiklerini ancak giderken mağdurenin çantasıyla nüfus cüzdanının dershanede kaldığını ve bu yüzden evlenemediklerini, İzmir'den otostop yaparak İstanbul'a geldiklerini, İstanbul'da bir şahsın evinde misafir olarak kaldıklarını, bu süreç içerisinde mağdurenin gönlü ve rızasıyla onunla birçok kez cinsel ilişkiye girdiklerini ve mağdurenin kızlığını kendisinin bozduğunu, evinde misafir olarak kaldıkları kişinin ihbar etmesi üzerine yakalandıklarını, suçlamayı kabul etmediğini beyan etmiştir.

...

İddia, sanığın kaçamaklı savunmaları, mağdure ve müdahil Y.Ö.nün ifadeleri, yeminli tanık anlatımları, Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 28.02.2001 tarihli ve 223 sayılıraporu, Adli Tıp Kurumu 6.İhtisas Kurulunun 23.11.2009 tarihli raporu, olayın oluş şekli, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamından; suç tarihi olan 21.02.2001 tarihinde Bursa Ç. Dershanesinde kursa katılan ve suç tarihinde reşit olan mağdure ve müdahil Y.Ö.nün daha önceden tanıştığı sanık Ferdi Gümüş'ün dershaneye gelerek mağdure ile konuşup kendisiyle birlikte kaçmasını istediği, mağdurenin bunu kabul etmemesi halinde onu ve ailesini öldüreceğini beyanla mağdureyi tehdit edip korkutmak suretiyle etkisiz hale getirdikten sonra onu zorla dershaneden çıkarıp ara sokaklarda yürüdükten sonra Bursa'daki Aylin isimli bir arkadaşının evine götürdüğü ve gece saat 01:30 sıralarına kadar orada zorla alıkoyup daha sonra otostop yaparak Bursa'nın Görüklü Köyüne götürdüğü, oradan da otostop yaparak Balıkesir'e götürüp Balıkesir'de bir otobüse bindirip babasının İzmir'deki evine götürdüğü ve orada mağdurenin zorla ırzına geçip kızlığını bozduğu, daha sonra mağdureyi oradan zorla İstanbul'a getirdiği, İstanbul'a getiren araç sahibi olan tanık Ö.Ö.nün evinde tuttuğu, mağdurenin yolculuk boyunca devamlı ağladığını gören ve onu zorla kaçırdığını hisseden tanık Ö.Ö.nün sanığın haberi olmadan mağdure ile konuşması sırasında mağdurenin ona 'ailemi bul ve beni kurtar' demesi üzerine tanığın mağdurenin yakınlarıyla telefonla irtibat kurduğu ve bu şekilde sanığın polisler tarafından yakalanmasını sağladığı bu süre zarfında sanığın zorla mağdure ile birkaç kez cinsel ilişkiye girdiği anlaşılmış olup bu suretle sanık Ferdi Gümüş'ün reşit olan mağdure Y.Ö.nün şehvet hissi ve evlenmek maksadıyla zorla kaçırıp alıkoymak ve müteselsilen zorla mağdure Y.Ö.ye karşı cinsel saldırı suçlarını işlediği sabit olduğundan, sanığın mağdure Y.Ö.yü şehvet hissi ve evlenmek maksadıyla zorla kaçırıp alıkoymak suçundan eylemine uyan ve lehine olan 765 sayılı TCK.nun 429/1,31 maddeleri uyarınca tecziyesine, sanığın mağdure Y.Ö.ye karşı birden çok kez cinsel saldırı suçundan eylemine uyan ve lehine olan 5237 sayılı TCK.nun102/2,43/1,53,63 maddeleri uyarınca tecziyesine karar verilmesi gerekmiştir."

8. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 12/12/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 12 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Temyiz İncelemesinde Duruşma Yapılmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin duruşmasız yapılması hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemeyeceğine karar vermiştir (Nevruz Bozkurt, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32; Ali İlhan Bayar, B. No: 2013/725, 19/11/2014, §§ 44-46).

17. Başvuruya konu davada da ilk derece yargılamasında duruşma yapıldığından anılan içtihattan farklı bir sonuca ulaşmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu; mağdurun olay tarihinde sevgilisi olduğunu, rızaya dayalı olarak cinsel ilişki yaşadıklarını, masum olduğunu, tanıklar ve mağdur ile yüzleştirilmediğini, mağdurun ifadesi

ile bilirkişi raporunun çelişkili olduğunu, yeterli soruşturma ve kovuşturma yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

24. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 19.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 19.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2001/163, K.2010/21) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FETULLAH AĞYÜREK VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/3452 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3452

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FETULLAH AĞYÜREK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3452)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucular : 1. Fetullah AĞYÜREK

2. Hakan AŞAN

3. Melikşah AĞYÜREK

Vekili : Av. Müşir DELİDUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğun devamına karar verilirken Cumhuriyet savcısından ve şüpheliden görüş alınmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 13/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Yapılan incelemede başvurucu Hakan Aşan tarafından yapılan 2014/3454 numaralı başvurunun konu bakımından aynı nitelikte olması nedeniyle başvurucu Fetullah Ağyürek

tarafından yapılan 2014/3452 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca anılan başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiği iddialarının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil (makul sürede) yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarının değerlendirilmesinin bölüm kararını gerektirmesi nedeniyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Diğer taraftan Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca başvurucu Melikşah Ağyürek tarafından yapılan 2014/3455 numaralı başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Yapılan incelemede 2014/3455 numaralı başvurunun da konu bakımından aynı nitelikte olması nedeniyle 2014/3452 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve (her üç başvuru yönünden) incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucu Melikşah Ağyürek Yönünden

9. Başvurucu, hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında 7/11/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

10. Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK mülga 250. maddeyle görevli) 16/8/2008 tarihli iddianamesi ile başvurucunun "suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yağma, tehdit, tefecilik ve 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet" suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

11. Dava, Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) E.2008/144 sayılı dosyası üzerinden başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür. Mahkeme 17/2/2009 tarihli kararı ile başvurucunun suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan 2 yıl 12 ay hapis, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan 2 yıl hapis ve 450 TL adli para ile 8 ay hapis ve450 TL adli para, tefecilik suçundan 2 yıl 3 ay hapis ve 2.000 TL adli para, M.A.ya yönelik tehdit suçundan 2 yıl 3 ay hapis, H.K.ye yönelik tehdit suçundan 2 yıl 3 ay hapis, K.Ö.ye yönelik tehdit suçundan 2 yıl 3 ay hapis, O.Ö.ye yönelik tehdit suçundan 2 yıl 3 ay hapis, M.C.ye yönelik tehdit suçundan 2 yıl 3 ay hapis, E.Ö.ye yönelik tehdit suçundan 2 yıl 3 ay hapis, D.D.ye yönelik tehdit suçundan 2 yıl 12 ay hapis cezaları ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemece, hükümle birlikte tutukluluğun devamına da karar verilmiştir.

12. Anılan karar başvurucunun yanı sıra Cumhuriyet savcısı tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi, temyiz incelemesi sonunda 17/1/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve E.Ö.ye yönelik tehdit suçlarından verilen mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına; diğer mahkûmiyet hükümlerinin ise bozulmasına karar vermiştir.

13. Yargıtay bozma ilamına konu suçlar yönünden yargılamaya Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/172 sayılı dosyası üzerinden devam olunmuştur. Mahkeme 26/6/2016

tarihli duruşmada başvurunun ayrıca isnat edilen "yağma" suçlarından da tutuklanmasına karar vermiştir.

14. Tutuklu olarak sürdürülen yargılama sonunda Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/9/2012 tarihli kararı ile başvurucunun 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan 2 yıl hapis ve 2.000 TL adli para, M.A.ya yönelik yağma suçundan 10 yıl hapis, H.K.ye yönelik yağma suçundan 11 yıl hapis, O.Ö.ye yönelik yağma suçundan 10 yıl hapis, K.Ö.ye yönelik yağma suçundan 5 yıl 6 ay hapis, M.C.ye yönelik yağma suçundan 10 yıl hapis, E.Ö. ve D.D.ye yönelik yağma suçundan 5 yıl 6 ay hapis, tefecilik suçundan 3 yıl 4 ay 15 gün hapis ve 3.000 TL adli para cezaları ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme, hükümle birlikte "verilen ceza miktarı, tutuklulukta geçirdi[ği] süre, cezanın infazından kaçma şüphesi nazara alındığında adli kontrol hükümlerin yetersiz kalacağı" gerekçesiyle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

15. Anılan karar, başvurucuya ve müdafiine duruşmada tefhim edilmiştir.

16. Başvuru formu ve eklerinde, hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına karşı itiraz yoluna gidildiğine dair bilgi ve/veya belge sunulmamıştır. UYAP üzerinden yapılan incelemede de bu yönde bir kayda rastlanmamıştır.

17. Başvurucu 13/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Öte yandan başvurucu, Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/9/2012 tarihli mahkûmiyet kararını temyiz etmiştir. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 2/4/2014 tarihli ilamı ile başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerinin düzeltilerek -6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan verilen adli para cezasının 450 TL olarak değiştirilmesi suretiyle- onanmasına karar verilmiştir.

B. Başvurucular FethullahAğyürek veHakan Aşan Yönünden

19. Başvuruculardan Hakan Aşan 7/11/2007 tarihinde tutuklanmış, Fethullah Ağyürek ise 26/10/2007 tarihinde gözaltına alınmış ve 30/10/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

20. Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığının 16/8/2008 tarihli iddianamesi ile başvuruculara da birtakım suçları işlediklerinden bahisle cezalandırılmaları talep olunmuş, başvurucular hakkında verilen 17/2/2009 tarihli mahkûmiyet hükmü Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 17/1/2012 tarihli ilamıyla bozulmuştur (bkz. §§ 10-12).

21. Yargıtay bozma ilamı sonrası devam olunan yargılamada verilen 25/9/2012 tarihli mahkûmiyet hükmü ile birlikte başvuruculara da tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiş, anılan mahkûmiyet hükmü temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 2/4/2014 tarihli ilamı ile onanmıştır (bkz. §§ 14, 18).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculara İddiaları

23. Başvurucular; tutukluluğa ilişkin kararların gerekçesiz olduğunu, matbu ifadelerle tutukluluğun devam ettirildiğini, tutukluluğun devamına karar verilirken kendilerinin ve Cumhuriyet savcısının görüşünün alınmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Başvurucu Melikşah Ağyürek

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucun suç isnadına bağlı olarak tutulmasının süresinin uzunluğuna ve tutukluluğa ilişkin kararlarda görüşünün alınmamasına ilişkin iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

26. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

27. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

28. Başvurunun süresinde yapılmış olması, her aşamada dikkate alınması gereken usule ilişkin şarttır (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 18).

29. Bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma durumunda tutukluluk süresinin makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun, ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra başvuru süresi içinde yapılması gerekir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28). Suç isnadına bağlı tutukluluğun inceleme usulüne ilişkin şikâyetler de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

30. Bu bağlamda bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurunun hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararı sonrasında yapılması hâlinde tutukluluğun devamı kararına itiraz edilmemiş ise kararın verildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren, itiraz edilmiş ise itiraz merciince verilen kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Fırat İşgören, B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34).

31. Somut olayda başvurucu tarafından ilk derece mahkemesince hükümle -25/9/2012 tarihli mahkûmiyet hükmüyle- birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edildiğine yönelik bir bilgi ve/veya belge bulunmamaktadır (bkz. § 16). Bu nedenle başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiğinin tefhimle öğrenildiği 25/9/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Buna göre 13/3/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan

bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucular Fethullah Ağyürek ve Hakan Aşan Yönünden

33. Başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiaları Anayasa Mahkemesince (Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon) verilen 14/12/2015 tarihli kararda incelenmiş ve süre aşımı nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur. Anılan kararda ayrıca başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin bulunduğu ve bu iddianın incelenmesinin Bölüm kararını gerektirdiği belirtilmişse de başvuru formları ve eklerinin incelenmesi neticesinde başvuruculaların bireysel başvuruya konu ettikleri iddialarının tutukluluğun uzun sürmesine ilişkin olduğu, ayrıca yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı hususunda bir şikâyetlerinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla başvurucular Fethullah Ağyürek ve Hakan Aşan yönünden yeniden bir inceleme yapılmasını ve karar verilmesini gerektiren bir durumun olmadığı sonucuna varılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Melikşah Ağyürek yönünden başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Fethullah Ağyürek ve Hakan Aşan yönünden yeniden KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA.

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA TUZCU

B. No: 2014/4332 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4332

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA TUZCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4332)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Fatma TUZCU

Vekili : Av. Şerife ÇIPLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, el atmanın önlenmesi ve tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, dava konusu taşınmazdaki tasarruf yetkisinin ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

8. Başvurucu, Manisa ili Soma ilçesi Turgutalp beldesine bağlı Kozanlı köyünde bulunan 2337 parsel sayılı tarla vasfındaki taşınmazın malikidir.

9. Başvurucu 2/8/2004 tarihinde Soma 1. Asliye Hukuk Mahkemesine açtığı davada, maliki olduğu zeytinlik tarlasına 2003 yılı Eylül ayından itibaren aynı mevkide bulunan davalıların ikamet ettiği sitenin kanalizasyon ve evsel atıklarının bırakıldığını, bütün uyarılara rağmen davalıların eylemlerine devam ettiğini, evsel atıklar kokuya neden olduğu gibi içeriğindeki organizmaların ağaçlara zarar verip ürünleri sağlıksız hâle getirdiğini belirterek davalıların haksız el atmalarının önlenmesine ve zararının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

10. Mahkeme 21/10/2010 tarihinde, davalıların ikamet ettiği sitenin -pis sularının- kanalizasyonun boru döşenmek ve yol altından menfez açılmak sureti ile başvurucunun maliki olduğu zeytinlik taşınmazının belli bir bölümüne boşaltıldığını, kötü koku ile birlikte atık suların çevre kirliliğine neden olduğunu belirterek vaki el atmanın önlenmesine, taşınmazda bulunan zeytin ağaçlarına verilen zararlar nedeni ile başvurucunun yoksun kaldığı gelir ve toprağın ıslahı için gerekli masrafların davalılardan tahsiline karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesi 27/6/2011 tarihli kararında, kanalizasyon ve evsel atık sisteminden yararlanan, bu suretle zararı ika eden ve birlikte hareket ettiği anlaşılan dava dışı kişilerin de davada yer almaları zorunlu olduğunu, gerektiğinde davalılardan da bilgi alınmak suretiyle bu kişilerin tespit edilerek davaya dâhiledilmesi ve buna göre işin esası hakkında hüküm kurulması gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

12. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 9/2/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

13. Bozma kararına uyan Mahkeme 2/12/2014 tarihli kararında bozmadan önce verilen karardaki gerekçeyi (bkz. § 11) yineleyerek davayı kabul etmiştir.

14. Dosya, gerekçeli kararın tebliğ aşamasında olup henüz kesinleşmemiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit

edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır(Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 2/8/2004 tarihinde Soma 1. Asliye Hukuk Mahkemesine açılan davada, Mahkemenin en son 2/12/2014 tarihinde davanın kabulüne karar verdiği, yargılamanın henüz sonuçlanmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılamanın bu kadar süre uzamasını gerektirecek karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 12 yıl 9 aydır devam eden yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

22. Başvurucu, dava konusu taşınmazda zeytin ağaçları olduğunu, müdahale nedeniyle tarlayı kullanamadığını, ürün elde edemediğini bu nedenle gelir kaybına uğradığını, yargısal süreçte yapılan işlemlerin müdahaleyi engeleme hususunda çözüm üretmediğini ve sürecin, mülkiyet hakkına konu tarlayı kullanma vetarladan yararlanma yetkisini elinden aldığını belirterek Anayasa'nın 35., 36., 45. ve 56. maddelerindegüvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

24. Somut olayda başvurucunun açtığı el atmanın önlenmesi ve tazminat davasının, Soma 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 21/10/2010 tarihli kararıyla kabul edildiği, taraflarca temyiz edilen kararın Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 27/6/2011 tarihli kararı ile sair yönler incelenmeksizin usul yönünden bozulduğu, Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edildiği, başvurucunun bu süreçte bireysel başvuruda bulunduğu, başvuru tarihinden sonra Mahkemenin 2/12/2014 tarihinde davayı kabul ettiği, dosyanın gerekçeli kararın taraflara tebliğ aşamasında olduğu anlaşılmıştır. Buna göre başvurucunun süresinde söz konusu bu karara karşı hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu, bu şekilde makul sürede yargılanma hakkı dışındaki ihal iddialarını Anayasa Mahkemesinin gündemine taşımasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden

incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

27. Başvurucu 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 19.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 19.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Soma 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/103, K.2014/1325) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜMER UZUN ve ÖZER UZUN

B. No: 2014/4557 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4557

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜMER UZUN VE ÖZER UZUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/4557)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Sümer UZUN

2. Özer UZUN

Vekili : Av. Hüseyin SORGUCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ve taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılması, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davası sonunda hükmedilen bedele kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular ve diğer bir kısım davacı tarafından 9/3/2004 tarihinde Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğü aleyhinekamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında 16/12/2010 tarihli karar ile tüm davacılar lehine 33.783.845 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvuruculara ve diğer davacılara ödenmesine hükmedilmiş; İlk Derece Mahkemesi kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 19/9/2011 tarihli ilamı ile onanmış; karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 16/1/2012 tarihli ilamı ile reddedilmiş ve yargılama süreci sona ermiştir.

9. Başvurucular 23/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sundukları dilekçe ile İlk Derece Mahkemesince lehlerine hükmedilen tazminat için kendilerine kısmi ödemeler yapıldığını ancak alacaklarını tamamen tahsil edemediklerini bildirmişlerdir.

10. İlgili idare 26/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile ilgili tazminata ilişkin kısmi ödemeler yapıldığını ancak borcun tamamının ödenemediğini bildirmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İdddia

12. Başvurucular; ilgili idare aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi ya da icranın makul süre içinde yapılmaması, kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkı dâhil adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hâle getirir. Dolayısıyla böyle bir durum mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No:2013/711, 3/4/2014, §§ 37-54).

15. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım,

§§ 55-75).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının, üzerinden yaklaşık 5 yıl 4 ay geçmesine karşın kısmen icra edilmiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Taşınmaza Kamulaştırmasız El Atılması ile Mahkemece Hükmedilen Tazminata Dava Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faiz Oranı Uygulanmaması Nedenleriyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucular, taşınmazlarına kamulaştırma usullerine uyulmadan el atılması ve kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davası sonunda hükmedilen bedele dava tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedenleriyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

20. Somut olayda başvurucular tarafından taşınmazlarına kamulaştırmasız olarak el atıldığı iddiasıyla 9/3/2004 tarihinde tazminat istemli dava açıldığı, yargılama süreci sonunda kamulaştırmasız el atmanın varlığı kabul edilerek başvurucular lehine dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte işletilecek tazminata hükmedildiği ve yargılamanın Yargıtay 16/1/2012 tarihli karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilam ile sona erdiği, dolayısıyla İlk Derece Mahkemesi kararının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemece Hükmedilen Tazminata, Kesinleşme Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faiz Oranı Uygulanmamasına İlişkin İddia

22. Başvurucular, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 6. maddesinde kamulaştırmasız el atmadan doğan alacaklarda taksitle ödeme hâlinde yasal faiz uygulanacağının hüküm altına alınması nedeniyle Mahkeme kararı ile lehlerine hükmedilen ve bugüne kadar kısım kısım ödenmekte olan tazminata, kararın kesinleşmesinden itibaren yasal faiz işletildiğini oysa kamulaştırmadan doğan alacaklarda ödeme sürecinde kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının dikkate alındığını, bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin yasal faiz ile ödemeye ilişkin hükmünün iptal edilmesini istemişlerdir.

23. Anayasa Mahkemesince başvurucuların şikâyetine benzer şikâyetlerin yer aldığı bireysel

başvuru dosyalarında yapılan incelemelerde, Mahkeme kararlarının kesinleşmesinden itibaren hükmedilen tazminat bedellerine kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gereğinin Yargıtayca 2011 yılından bu yana kabul edildiği ancak başvuruculaların bu konudaki taleplerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunmaları gerektiği aksi hâlde şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunacağı hüküm altına alınmıştır (Nejat Sakaoğlu, B. No: 2013/9403, 14/10/2015, §§ 22-34; Nejdet Sakaoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/9404, 18/11/2015, §§ 30-42).

24. Somut olayda başvurucular; icra takibi sürecinde alacaklarına, Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması yönünde talepte bulunduklarına, taleplerinin reddedildiğine ya da bu konuda bir uyuşmazlık çıkartıp bunu mahkemeler önüne taşıdıklarına dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Oysa başvuruculaın-Yargıtayın 2011 yılından itibaren değişen içtihadı göz önüne alındığında- bireysel başvuruya konu ettikleri bu şikâyetlerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunmaları gerekmektedir.

25. Açıklanan gerekçeyle somut başvuruda Anayasa Mahkemesi içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir sebep görülmediğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

27. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

28. Somut olayda mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL

EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemece hükmedilen tazminata kesinleşme tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranı uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Taşınmaza kamulaştırmasız el atılması ile mahkemece hükmedilen tazminata dava tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranı uygulanmaması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin en kısa sürede icra edilmesi için Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ASKER AYDOĞDU

B. No: 2014/5361 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5361

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ASKER AYDOĞDU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/5361)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ali Asker AYDOĞDU

Vekili : Av. Serdal APAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 17/11/2009 tarihinde Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında 23/2/2012 tarihli karar ile 4.599 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesine hükmedilmiş, temyiz incelemesi sonucu karar Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 24/9/2012 tarihinde onanmış, onama ilamı başvurucuya 9/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflar karar düzeltme talebinde bulunmamışlardır.

9. İlgili idare 23/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçede söz konusu borcun henüz tamamen ödenmediğini beyan etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucu; ilgili idare aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

13. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaların mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradeleriniAnayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu Ali Asker Aydoğdu başvuru tarihinden sonra 23/5/2014 tarihlerinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN ATIZ

B. No: 2014/5396 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5396

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN ATIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5396)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Abdurrahman ATIZ

Vekili : Av. Saim BOZKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, göreve son verilme işlemine karşı açılan davada hatalı karar verilmesi ve makul sürede yargılamanın tamamlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu; Batman ili Sason ilçesi Yuvalar köyünde geçici köy korucusu olarak görev yapmakta iken 28/8/2008 tarihinde Sason Kaymakamlığına istifasını sunmuştur. Söz konusu talep değerlendirilmeden önce, ikametini İstanbul'a taşıdığı ve bir yıl içinde birden fazla olmak üzere maaş kesim cezası almış olduğu tespit edilen başvurucunun görevine 10/3/2009 tarihli işlemle son verilmiştir.

9. Başvurucu, göreve son verme işleminin iptali istemiyle 23/7/2009 tarihinde dava açmıştır. Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 15/4/2010 tarihli kararıyla başvurucunun, birlik komutanı tarafından bildirilen ve haber verilen operasyonel faaliyetler için geçici köy korucusu olarak her zaman hazır olarak beklemek ve çağrıldığında da operasyonlara katılmak zorunda olduğuna vurgu yapmıştır. Mahkeme; bu zorunluluğa rağmen başvurucunun mazeretsiz olarak göreve gitmediği, köyde bulunmadığı ve bir yıl içersinde birden fazla maaş kesim cezası aldığı hususlarının sabit olduğunu tespit etmiş, sonuç olarak da tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesine yer vermek suretiyle davayı reddetmiştir.

10. Söz konusu karar, Danıştay Sekizinci Dairesinin 6/2/2013 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 10/3/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

12.Başvurucu; hukuka aykırı karar verildiğini, delillerin yanlış değerlendirildiğini, hükme esas alınan olguların gerçeği yansıtmadığını ileri sürmektedir.

13. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

14. Somut olayda Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (bkz. § 8) gerekçe ile 15/4/2010 tarihinde hüküm kurulmuştur. Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından da delillerin Mahkemece takdir edilerek karar verildiği ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle karar onanmıştır.

15. Başvurucu, hükme esas alınan olguların gerçeği yansıtmadığını iddia etmekte ise de Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme sonucunda;başvurucun kendi imzasını da taşıyan 23/10/2007 tarihlitutanak ile ikametini İstanbul'a taşıması

nedeniyle uyarıldığı, 2006 ve 2008 yıllarında muhtelif tarihlerde görevine mazeretsiz olarak gelmemesi sonucu hakkında tutanak tutulduğu anlaşılmıştır.

16. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

22. Somut başvuruya konu yargılama sürecinde uyuşmazlık, göreve son verme işleminden doğmaktadır ve işlemin karmaşık bir uyuşmazlığa vücut vermediği görülmektedir. Derece Mahkemesi sürecinin yaklaşık bir yılda tamamlanmasına karşın temyiz ile karar düzeltme taleplerinin üç yılı aşan bir zaman diliminde sonuçlandırıldığı ve bu gecikmede başvurucuyaatfedilecek bir kusurun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

23. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında yaklaşık 4 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar

verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

26. Başvurucu, 26.179 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile maddi zarar arasında illiyet bağı kuracak herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekalet ücretinden yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2009/1851, K.2010/640) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMDİN YILMAZ

B. No: 2014/6966 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6966

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMDİN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6966)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Hamdin YILMAZ

Vekili : Av. Fuat ÖZGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama yapılan ceza davasında düşme kararı verilmesi sonucunda haksız tutukluluğa ilişkin tazminat davası açılamaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek suçunu işlediği iddiasıyla 3/7/1994 tarihinde gözaltına alınmış; 13/7/1994 tarihinde tutuklanmış ve 18/10/1996 tarihinde tahliye edilmiştir.

9. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 8/8/1994 tarihli iddianamesi ile silahlı terör örgütüne üye olma, devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında Diyarbakır 4 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. Devlet güvenlik mahkemelerinin kaldırılması üzerine yargılamaya (kapatılan) Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK mülga 250. madde ile görevli) devam edilmiştir. Mahkemenin 10/10/2011 tarihli kararıyla başvurucu hakkında açılan kamu davasının ayrılmasına ve zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 15/1/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde davanın düşmesine karar verilen hâllerde tazminat davası açılamayacağının düzenlenmesi nedeniyle haksız tutukluluğa ilişkin tazminat davası açamadığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Somut olayda başvurucu, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek suçunu işlediği iddiasıyla 3/7/1994 tarihinde gözaltına alınmış; 13/7/1994 tarihinde tutuklanmış ve 18/10/1996 tarihinde tahliye edilmiştir. Başvurucunun hürriyetinden yoksun bırakılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında hukuki olmadığına ilişkin iddiası, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında değildir.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

16. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun hürriyetinden yoksun bırakılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında hukuka uygun olup olmadığını inceleyememektedir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin dışında olması nedeniyle

hukukiliğini inceleyemediği bir hürriyetten yoksun bırakılma hâlini, dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edildiği iddiasını incelemesi de mümkün değildir. Anılan şikâyet yönünden de zaman bakımından yetkisizlik söz konusudur (Aziz Yıldırım (4), B. No: 2014/4476, 16/4/2015, § 34).

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1- Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

20. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

21. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

22. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile yargılamaya konu suçun niteliği ve yargılamadaki taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 19 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu; yargılandığı davada verilen ayırma kararından ve bu yargılamaya ilişkin duruşma tarihinden haberdar edilmediğini, iddia makamının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunma hakkı tanınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar; başvurucunun kamu gücünün

eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı “güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında”bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin “kişisel olarak” ve “doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun “mağdur” olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

26. Bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

27. Bu kapsamda bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52).

28. Somut olayda başvurucu hakkında açılan davanın zamanaşımı sebebiyle düşürülmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla bahse konu iddiaları bakımından başvurucunun mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

29. Açıklanan gerekçelerle mağdurluk statüsünün bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyeti dışındaki adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

31. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 23.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

3.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 23.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin (kapatılan) Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesine (CMK mülga 250. madde ile görevli) (E.2011/665, K.2011/520) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN KOÇHAN ve NAVAF KOÇHAN

B. No: 2014/7045 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN KOÇHAN VE NAVAF KOÇHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7045)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : 1. Abdurrahman KOÇHAN

: 2. Navaf KOÇHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilir olduğuna, esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. 18/10/2008 tarihinde meydana gelen bir tartışma ile ilgili olarak Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 15/9/2010 tarihli iddianamesi ile silahla tehdit, 10/7/1953 ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet, silahla basit yaralama suçlarından başvurucular hakkında kamu davası açılmıştır. Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 29/3/2012 tarihli kararı ile başvurucu Abdurrahman Koçhan'ın silahla tehdit ve 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından hapis ve adli para cezasıyla cezaladırılmasına ve cezanın ertelenmesine -temyiz yolu açık olmak üzere- karar verilmiştir. Aynı kararla, başvurucu Navaf Koçhan'ın silahla basit yaralama suçundan adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına -itiraz yolu açık olmak üzere- karar verilmiştir. Başvurucu Navaf Koçhan tarafından itiraz yoluna gidilmemiş ve karar kesinleşmiştir.

8. Başvurucu Abdurrahman Koçhan'ın temyizi üzerine hüküm, Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 28/9/2016 tarihli kararıyla düzeltilerek onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. Başvurucular makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Başvurucu Navaf Koçhan Yönünden

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

12. Somut olayda Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 29/3/2012 tarihli kararıyla başvurucunun adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir Anılan karara itiraz edilmemiş ve karar kesinleşmiştir. Başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Abdurrahman Koçhan Yönünden

Esas Yönünden

14. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

15. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık sekiz yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

19. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Navaf Koçhan tarafından ileri sürülen makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının başvurucu Abdurrahman Koçhan yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Abdurrahman Koçhan'a net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCU ABDURRAHMAN KOÇHAN'A ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2010/506, K.2012/271) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL ERDOĞAN

B. No: 2014/7059 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7059

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL ERDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/7059)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Halil ERDOĞAN

Vekili : Av. Aydın ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ve taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılması, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davası sonunda hükmedilen bedele kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular ve diğer bir kısım davacı tarafından 9/3/2004 tarihinde Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğü aleyhine kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında 16/12/2010 tarihli karar ile tüm davacılar lehine 33.783.845 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvuruculara ve diğer davacılara ödenmesine hükmedilmiş; İlk Derece Mahkemesi kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 19/9/2011 tarihli ilamı ile onanmış; karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 16/1/2012 tarihli ilamı ile reddedilmiş ve yargılama süreci sona ermiştir.

9. Başvurucu 19/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile İlk Derece Mahkemesince lehlerine hükmedilen tazminat için kendisine kısmi ödemeler yapıldığını ancak alacağını tamamen tahsil edemediğini bildirmiştir.

10. İlgili idare 26/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile ilgili tazminata ilişkin kısmi ödemeler yapıldığını ancak halen borcun tamamının ödenemediğini bildirmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İdddia

12. Başvurucu; ilgili idare aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi ya da icranın makul süre içinde yapılmaması, kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkı dâhil adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hâle getirir. Dolayısıyla böyle bir durum mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 37-54).

15. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

16. Anılan ilkelerve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının üzerinden yaklaşık 5 yıl 4 aylık bir süre geçmesine karşın kısmen icra edilmiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Taşınmaza Kamulaştırmasız El Atılması İle Mahkemece Hükmedilen Tazminata Dava Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faiz Oranı Uygulanmaması Nedenleriyle Mülkiyet Hakkının İhlal edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, taşınmazına kamulaştırma usullerine uyulmadan el atılması ve kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davası sonunda hükmedilen bedele dava tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

20. Somut olayda başvurucu tarafından taşınmazına kamulaştırmasız olarak el atıldığı iddiasıyla 9/3/2004 tarihinde tazminat istemli dava açıldığı, yargılama süreci sonunda kamulaştırmasız el atmanın varlığı kabul edilerek başvurucular lehine dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte işletilecek tazminata hükmedildiği ve yargılamanın Yargıtay 16/1/2012 tarihli karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilam ile sona erdiği, dolayısıyla İlk Derece Mahkemesi kararının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemece Hükmedilen Tazminata, Kesinleşme Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faiz Oranı Uygulanmamasına İlişkin İddia

22. Başvurucu 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 6. maddesinde kamulaştırmasız el atmadan doğan alacaklarda taksitle ödeme hâlinde yasal faiz uygulanacağının hüküm altına alınması nedeniyle mahkeme kararı ile lehlerine hükmedilen ve bugüne kadar kısım kısım ödenmekte olan tazminata kararın kesinleşmesinden itibaren yasal faiz işletildiğini oysa kamulaştırmadan doğan alacaklarda ödeme sürecinde kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının dikkate alındığını, bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin yasal faiz ile ödemeye ilişkin hükmünün iptal edilmesini istemiştir.

23. Anayasa Mahkemesince başvurucuların şikâyetine benzer şikâyetlerin yer aldığı bireysel başvuru dosyalarında yapılan incelemelerde, Mahkeme kararlarının kesinleşmesinden itibaren hükmedilen tazminat bedellerine kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz

oranının uygulanması gereğinin Yargıtayca 2011 yılından bu yana kabul edildiği ancak başvuruculaların bu konudaki taleplerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunmaları gerektiği, aksi hâlde şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunacağı hüküm altına alınmıştır (Nejat Sakaoğlu, B. No: 2013/9403, 14/10/2015, §§ 22-34; Nejdet Sakaoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/9404, 18/11/2015, §§ 30-42).

24.Somut olayda başvurucu; icra takibi sürecinde alacağına, Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması yönünde talepte bulunduğuna, talebinin reddedildiğine ya da bu konuda bir uyuşmazlık çıkartıp bunu mahkemeler önüne taşıdığına dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Oysa başvurucunun-Yargıtayın 2011 yılından itibaren değişen içtihadı gözönüne alındığında- bireysel başvuruya konu ettiği bu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunması gerekmektedir.

25. Açıklanan gerekçeyle somut başvuruda Anayasa Mahkemesi içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir sebep görülmediğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

27. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Somut olayda mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemece hükmedilen tazminata kesinleşme tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranı uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine

ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Taşınmaza kamulaştırmasız el atılması ile mahkemece hükmedilen tazminata, dava tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranı uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yargı kararının en kısa sürede icra edilmesi için Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN ACAR ERESEN

B. No: 2014/9932 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9932

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN ACAR ERESEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9932)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN

Başvurucu : Hüseyin Acar ERESEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; özel bir hastanede yapılan tedavi masraflarının devlet tarafından karşılanması istemiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, başvuru hakkında görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) emekli sigortalısı olan başvurucu, 16/10/2004 tarihinde göğüs ağrısı ve terleme şikâyeti ile I. H. Acil Ünitesine başvurmuş, burada yapılan muayene neticesinde akut anterior miyokard infarktüsü (kalp krizi) tanısı ile kroner yoğun bakım ünitesine yatırılmıştır. Yapılan anjiyografide başvurucunun bazı damarlarında darlık olduğu saptanmış, bunun üzerine bu darlıklar önce balon ile genişletilmeye çalışılmış, akabinde ise stent implantasyonu işlemi gerçekleştirilmiştir. Stent seçiminde, çıplak metal stenti yerine ilaç salınımlı stent tercih edilmiştir.

9. Başvurucu 20/10/2004 tarihinde yani hastaneye yatırılmasından dört gün sonra genel durumu iyi bir şekilde taburcu edilmiştir.

10. Başvurucu, tedavi sürecinde yaptığı 16.000 TL'lik masrafların tarafına ödenmesi istemiyle 27/10/2004 tarihinde SGK'ye müracaat etmiştir. Bu müracaat üzerine SGK, başvurucuya 1.232,315 TL ödemede bulunmuştur.

11. Başvurucu 24/3/2005 tarihli dilekçe ile özetle tedavi ve ilaç masrafı olarak 16.000 TL ödeme yaptığını, SGK tarafından kendisine toplam 1.232,315 TL ödeme yapıldığını, Kurum tarafından yapılan ödemenin özel hastanede yapılan masrafın çok altında kaldığını belirterek 14.768,00 TL.nin SGK'dan tahsil edilerek tarafına ödenmesi istemiyle İstanbul 1. İş Mahkemesinde dava açmıştır.

12. İstanbul 1. İş Mahkemesi, başvurucunun tedavi giderlerini tespit edebilmek amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Başvuru formuna eklenen belgelerden, bilirkişi raporunda 334 TL'si stent bedeli olmak üzere toplam 3.014 TL'nin başvurucuya ödenmesi gerektiğinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

13. İstanbul 1. İş Mahkemesi 10/7/2008 tarihli ve E.2005/214, K.2008/354 sayılı karar ile davanın kısmen kabulüne karar vererek 3.014 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı SGK'dan alınarak başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

14. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 11/3/2010 tarihli ve E.2009/2314, K.2010/2684 sayılı ilamı ile bozulmuştur. Bozma gerekçesinde, tedavi giderlerine ilişkin 16.000 TL'lik faturanın 8.375 TL'lik kısmının ilaç salınımlı stentin bedeli olduğu, bununla birlikte başvurucuya uygulanan tedavinin ve tedavide kullanılan ilaç salınımlı stentin zorunlu olup olmadığı hususunda yerel Mahkemece yeterli bir araştırma yapılmadan hüküm kurulduğu, bu nedenle kardiyoloji uzmanlarından bilirkişi raporu alınarak başvurucuya uygulanan tedavinin ve tedavide kullanılan stentin zorunlu olup olmadığı hususunun saptanması gerektiği, kullanılan stentin zorunlu olduğunun saptanması hâlinde piyasada bulunan en uygun ilaç salınımlı stent bedelinin araştırılarak sonuca gidilmesi gerektiği, bu hususular dikkate alınmaksızın 334 TL stent bedeli üzerinden hüküm kurulmasının usul ve yasaya aykırı olduğu belirtilmiştir.

15.Bozma kararı sonrası yargılamaya devam eden İstanbul 1. İş Mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Z.B.den başvurucuya uygulanan tedavinin ve tedavide kullanılan ilaç salınımlı stentin gerekli olup olmadığı hususunda rapor tanzim etmesi talebinde bulunmuştur. Bu talep üzerine hazırlanan 3/3/2011 tarihli bilirkişi raporunun sonuç kısmında tedavide ilaç

salınımlı stent kullanılmasının doğru bir tercih olduğu belirtilmiştir.

16. Mahkeme, tedavi masraflarının hesabı için ayrı bir bilirkişi raporu daha almıştır. Bu kapsamda hazırlanan 29/5/2012 tarihli bilirkişi raporunda özetle tıkalı damarların açılmasında kullanılan stentlerin iki türünün bulunduğu, bunlardan birinin çıplak metal stenti, diğerinin ise ilaç salınımlı stent olduğu, ilaç salınımlı stentlerin fiyatının diğerine oranla 8-10 kat daha fazla olduğu, somut olayda hastanın diyabeti olduğundan ilaç salınımlı stent kullanılmasının doğru bir tercih olduğu, bozma kararından önce alınan bilirkişi raporunda334 TL'si stent bedeli olmak üzere tedavi giderlerinin toplam 3.014 TL olarak belirlendiği, bozma ilamı sadece stent bedeline ilişkin olduğundan diğer uygulama bedellerinin bozmadan önceki raporda tespit edilen miktarlara göre belirlenebileceği, buna göre stent bedeli düşüldüğünde (3.014 TL - 334 TL) diğer uygulama bedellerinin toplam 2.680 TL olduğu, yapılan araştırmalarda ilaç salınımlı stent bedelinin 2.500 USD olduğunun tespit edildiği, bu bedelin karşılığının dava tarihindeki kur esas alınarak hesanlanması sonucunda (2.500 USD x 1.3568 + 2.680) başvurucunun talep edebileceği masrafların toplam 6.072 TL olarak belirlendiği, bu bedelden SGK tarafından ödenen miktar düşüldüğünde (6.072 TL - 1.232 TL) başvurucunun talep edebileceği miktarın 4.840 TL olacağı belirtilmiştir.

17. Mahkeme 13/12/2012 tarihli ve E.2010/687, K.2012/1026 sayılı karar ile bilirkişi raporlarını hüküm kurmaya yeterli görerek davanın kısmen kabulüne karar vermiş ve 4.840 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı SGK'dan alınarak başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

18.Başvurucu tarafından temyiz edilen bu karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 7/4/2014 tarihli ve E.2013/4681, K.2014/7107 sayılı ilamıyla onanmıştır.

19.Başvurucu 18/6/2014 tarihinde tebliğ edilen bu karara karşı 19/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20.17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun "Sağlanan yardımlar" başlıklı 32. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sigortalıya, iş kazalariyle meslek hastalıkları sigortası kapsamı dışında kalan hastalıklara da, aşağıda yazılı yardımlar sağlanır:

A) Sağlık yardımı yapılması,

B) Protez, araç ve gereçlerinin standartlara uygun olarak sağlanması, takılması, onarılması ve yenilenmesi, (Ağız protezlerine ilişkin yardımlar, Kurumca hazırlanacak yönetmelik esasları dahilinde sağlanır.)

Protez, araç ve gereç bedellerinin % 20'sini sigortalı öder. Ancak, ilgiliden alınacak katkı miktarı, ödeme tarihindeki 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 33 üncü maddesine göre sanayi kesiminde çalışan onaltı yaşından büyük işçiler için uygulanan aylık asgari ücretin birbuçuk katından fazla olamaz."

21. 506 sayılı Kanun'un "Sağlık yardımlarının kapsamı" kenar başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hastalık halinde sigortalıya yapılacak sağlık yardımları, sigortalının:

A) Hekime muayene ettirilmesi, hekimin göstereceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik ve laboratuvar muayenelerinin yaptırılması ve tedavisinin sağlanması,

B) Teşhis ve tedavi için gerekirse sağlık müessesesine yatırılması,

C) Tedavisi süresince gerekli ilaç ve iyileştirme vasıtalarının sağlanması, (Ancak, ayakta yapılan tedavilerde verilen ilaç bedellerinin % 20'sini sigortalı öder.)

Hallerini kapsar."

22. 506 sayılı Kanun'un 34. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Kurum, sigortalının iyileşmesine yarıyacak, yahut iş göremezliğini az çok gidermesi için gerekli görülecek protez araç ve gereçlerini, yukarıda yazılı sağlık yardımları süreleri ile bağlı olmaksızın sağlamak, onarmak ve tesbit edilen süre ve şartlarla yenilemekle yükümlüdür."

23. 16/1/2004 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 86/25348 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) başvurucunun tedavi gördüğü dönemde yürürlükte olan 57. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kurum sağlık yardımlarından yararlandırılanların ani ve acil hastalığı dolayısıyla Kurum sağlık tesisleri dışında bir sağlık tesisine yatırılması halinde, bu husus raporla tevsik edilmek ve Kurum tarafından kabul olunmak şartıyla;

a)Resmi sağlık tesislerinde yapılan tedavi masrafları aynen,

b) Tedavi özel sağlık tesislerinde yapılmış ise, Kurum sağlık kuruluşlarında ayakta veya yatırılarak yapılacak muayene ve tedavilerden alınacak ücret tarifesi üzerinden hesaplanmak suretiyle ödenir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkının İhlal Edildiğe İlişkin İddia

25.Başvurucu, göğüs ağrısı ve terleme şikâyeti ile başvurduğu özel bir hastanede yapılan muayene neticesinde kalp krizi tanısı ile kroner yoğun bakım ünitesine yatırıldığını ve burada tedavi görerek dört gün sonra taburcu edildiğini, özel hastanede yaptığı tedavi masraflarının karşılığı olarak tarafına çok cüzi bir miktar ödendiğini, bunun üzerine açtığı davada da yaptığı masrafları karşılamaktan uzak bir miktara hükmedildiğini, yerel Mahkemenin eksik ve çelişkili raporlara göre karar verdiğini, sağlık durumunun acil olması nedeniyle evine en yakın olan hastaneye gittiğini, aciliyet hususu göz ardı edilerek sanki keyfî olarak özel hastaneye başvurmuş gibi bir muameleye maruz kaldığını, bu durum gözetilmeksizin devlet hastanesi tarifesi üzerinden ödeme yapıldığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun şikâyetlerinin özünün Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması hakkıyla ilgili olduğu değerlendirilmiş ve inceleme bu kapsamda yapılmıştır.

27. Somut olayda başvurucu, kendisine uygulanan tıbbi tedavinin eksik veya hatalı olduğunu

ileri sürmediği gibi söz konusu tedavi nedeniyle vücut bütünlüğünün zarar gördüğü şeklinde bir iddia da ileri sürmemiştir. Başvurucu, temel olarak özel hastaneye tedavi ücreti olarak ödediği meblağın tamamının devlet tarafından karşılanmamasından şikâyet etmektedir. Dolayısıyla başvurucunun bu başlık altındaki iddiaları, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler çerçevesinde incelenecektir.

28. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kimsenin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz."

29.Anayasa'nın "Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması" kenar başlıklı 56. maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir."

30. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbiriyle sıkı bağlantıları olan devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda negatif ve pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). Söz konusu pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını(,) beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak (...) amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği, kamu kesimi ve özel kesimdeki sağlık kurumları ve sosyal kurumlardan yararlanarak, onları denetleyerek bu görevini yerine getireceği kurala bağlanmıştır.

31. Devletin vatandaşlarına sağlık hizmetlerini yeterli ölçüde sağlayamaması durumunda vücut bütünlüğünü koruma konusundaki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemesi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda devletin gerek kamu hastanelerinde gerekse de özel hastanelerde tedavi gören hastaların vücut bütünlüğünün güvence altına alınması için yasal çerçevenin belirlenmesi ve belli koşullarda gerekli tedbirlerin alınması konusunda pozitif bir yükümlülüğü vardır (Salim Sayın, B. No: 2013/3382, 4/11/2015, § 38).

32. Devletin bireylere sağlık hizmeti sunma konusundaki yükümlülüğü, ülkenin sosyal ve ekonomik gerçekleriyle yakından ilgilidir. Bu nedenle devlet, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılabilmesi noktasında kaynakların tahsis edildiği alanlara ilişkin bazı sınırlamalar öngörebilir. Dolayısıyla sağlık hizmeti sunma konusunda devletin pozitif yükümlülüğünün ekonomik sınırları belirlenirken devletin kamu kaynaklarını kullanma konusundaki takdir hakkı ile tedavi ücretlerinin bireylere yüklediği ekonomik külfet arasında makul bir denge kurulmalıdır (Salim Sayın, § 40).

33. Devletin vücut bütünlüğünü koruma konusundaki ödevi, sağlık hizmetlerinin mutlak anlamda ücretsiz olarak sağlanacağı şeklinde yorumlanamaz. Bununla birlikte Anayasa'nın 56. maddesi gereği devletin, sağlık hizmetlerini düzenleme ve planlama konusunda üzerine yüklenen sorumluluk çerçevesinde oluşturulan genel sağlık sigortası sistemi vasıtasıyla sağlık hizmetlerinin finansmanına katılması yasayla öngörülebilir. Ancak bu durumda dahi kamu kaynaklarını kullanma ve hangi kamu hizmetlerine öncelik tanınacağını belirleme konusunda kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır (Salim Sayın, § 41).

34. Somut olayda kendisine acilen tıbbi müdahalede bulunulması gerekli olan başvurucu, gittiği özel bir hastanede tedavi sürecini tamamlamasına bağlı olarak özel hastaneye ödediği bedelin tamamının devlet tarafından karşılanması gerektiğini iddia etmektedir. Bu durumda ani ve acil bir hastalık dolayısıyla özel bir sağlık kuruluşuna başvurulması hâlinde tedavi masraflarının karşılanması konusunda devlete düşen pozitif yükümlülüğün sınırlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

35.Başvurucunun sağlık durumunu acil olarak niteleyen İstanbul 1. İş Mahkemesi, bilirkişi marifetiyle yaptığı hesaplama sonucunda başvurucunun tedavi masraflarını toplam 6.072 TL olarak belirlemiş ve bu bedelden SGK tarafından ödenen miktarı mahsup ederek 4.840 TL.nin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı SGK'dan alınarak başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucuya ödenmesi gereken ücreti 506 sayılı Kanun ile bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan Yönetmelik hükümleri uyarınca Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı sağlık kuruluşlarında yapılacak muayene ve tedavilerden alınacak ücret tarifesini esas alarak tespit etmiştir.

36.Ani ve acil hastalığı dolayısıyla özel sağlık tesislerinde tedavi gören bireylerin tedavi masraflarının Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı sağlık kuruluşlarında yapılacak muayene ve tedavilerden alınacak ücret tarifesi üzerinden hesaplanmak suretiyle ödenmesi, kendisine acilen tıbbi müdahalede bulunulması zorunlu olan bireylerin öngörülemez ve orantısız bir ekonomik külfetle karşılaşmalarını engelleyici niteliktedir. Bu nedenle devletin, acil ve zorlayıcı şartlar altında özel sağlık tesislerine başvuran bireyleri ekonomik anlamda karşılaşılabilecek aşırı bir külfetten koruma konusunda gerekli mevzuat düzenlemelerini yaptığı görülmektedir. Somut olayda tedavide kullanılan ilaç salınımlı stentin ve diğer malzemelerin piyasa fiyatının araştırıldığı ve bu araştırmalar neticesinde bilirkişi marifetiyle bir hesaplama yapıldığı dikkate alındığında tedavi masraflarının keyfî şekilde belirlendiğinden de söz edilemez.

37. Somut olayda, ani ve acil bir hastalığı nedeniyle özel bir sağlık kuruluşuna giden başvurucunun öngörülemez ve aşırı bir ekonomik zorlukla karşılaşmaması için gerekli düzenlemelerin yapıldığı ve Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı sağlık kuruluşlarında yapılacak muayene ve tedavilerden alınacak ücret tarifesi esas alınarak hesaplanan tedavi masraflarının başvurucuya ödendiği dikkate alındığında maddi ve manevi varlığın korunması hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklere aykırı davranıldığından bahsedilemeyecektir.

38.Başvurucunun tedavi masrafları için fazladan ödediğini iddia ettiği yaklaşık 10.000 TL tutarındaki meblağın ise başvurucu ile başvurucunun tedavisini sağlayan özel sağlık kuruluşu arasındaki hukuki ilişkiden kaynakladığı, başvurucunun yaptığı ödemeye ilişkin devlete atfedilebilecek herhangi bir hak ihlalinin söz konusu olmadığı değerlendirilmektedir.

39. Açıklanan nedenlerle maddi ve manevi varlığın korunması hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun

olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca özel hastaneye ödediği bedeli alabilmek için uzun süre beklemek zorunda kaldığını belirterek mülkiyet hakkının zarar gördüğünü iddia etmiş ise de yargılamanın uzun sürmesinin sonucu olan bu iddianın makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013 § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

43. İş mahkemelerinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

44. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 9 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

47. Başvurucu, davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu, Derece Mahkemelerince karşılanmayan tedavi masraflarının karşılığı olarak ayrıca maddi tazminat talep etmiştir.

48. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

49. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya taleple bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50.Tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

51. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harcın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİHAL GÖKTEN

B. No: 2014/10290 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10290

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİHAL GÖKTEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10290)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Nihal GÖKTEN

Vekili : Av. Hasan Ali YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bilirkişi raporları arasındaki çelişkinin giderilmeden karar verilmesi, mahkeme kararının gerekçesiz olması, haksız yere mahkûmiyete hükmedilmesi ve yargılamanın sekiz yıldan fazla sürmesi nedenleriyleadil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 2001 doğumlu H.D., Bursa ili Kestel ilçesinde Belediyeye ait Ç... Parkı alanında oyun oynarken aydınlatma direğinin gövde bölümünde açıkta bırakılmış elektrik kablosuna dokunmak suretiyle 3/8/2005 tarihinde yaralanmıştır.

9. Başvurucu, olayın gerçekleştiği tarihte Belediye Fen İşleri Müdürlüğünde görevlidir.

10. Bu arada Belediye görevlileri olan başvurucu ve A.A. hakkında 18/10/2005 tarihinde soruşturma izni talep edilmiş, alınan soruşturma izni üzerine Kestel Cumhuriyet Başsavcılığının 6/3/2006 tarihli iddianamesi ile taksirle yaralama suçundan Kestel Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

11. Kestel Sulh Ceza Mahkemesinin 27/2/2008 tarihli kararı ile başvurucunun beraatine karar verilmiştir.

12. Kararın katılanlar tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 28/11/2011 tarihli kararıyla başvurucu ve diğer sanık A.A.nın olaydaki konum ve sorumlulukları da nazara alınarak kusurları bulunup bulunmadığının belirlenmesi için iş güvenliği uzmanından oluşacak bilirkişi heyetinden rapor alınmadığı gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

13. Yargıtay incelemesi sırasında Kestel Adliyesinin kapatılması nedeniyle (kapatılan) Bursa 10. Sulh Ceza Mahkemesinin E.2012/550 numarası üzerinden kovuşturmaya devam edilmiştir. Mahkemece bozmaya uyularak üç farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmıştır.

14. Bozma sonrası bilirkişi heyetlerinden alınan raporların tamamında başvurucununkusurlu olduğu mütalaa edilmiştir.

15. (Kapatılan) Bursa 10. Sulh Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, sanık savunmaları, müşteki beyanı, yapılan keşif, bilirkişi raporları, tanıkların yeminli anlatımları ve tüm dosya kapsamına dayanarak taksirle yaralama suçundan başvurucunun 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak 20/5/2014 tarihinde karar verilmiştir. Hüküm başvurucunun yüzüne karşı verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yapılan yargılama sonunda:iddia, sanıkların savunmaları, müşteki beyanı, keşif, bilirkişi raporu, tanıklar[ın]...yeminli anlatımları, nüfus-sabıka kayıtları, doktor raporu ve tüm dosya kapsamına göre sanık Nihal Gökten'in suç tarihinde Kestel Belediyesi fen işleri müdürü olarak görev yaptığı, keza sanık A. A.nın aynı belediye bünyesinde hizmetli olarak görev yaptığı, Kestel belediyesine ait"Ç... Parkı'' olarak bilinen alanda mağdur H. D.ninoynadığı sırada açıkta bırakılan elektrik kablolarına dokunması ile birlikte yaralandığı, Kestelbelediye başkanlığından gönderilen resmi yazıda park ve bahçelerin içerisinde bulanan aydınlatma direklerinin tamirinde ve takibinde belediyenin Fen İşleri Müdürlüğünün sorumlu olduğunun beyan edildiği, tarafların kusur durumunun tespiti açısından aldırılanraporlarda meydana gelen kazada suç tarihinde belediye fen işleri müdürü olarak görev yapan sanık Nihal'in tali kusurlu, sanık A.nın ise kusursuz olduğunun müteala edildiği, sanık Nihal müdafi tarafından bilirkişi raporlarına itiraz edilmesi üzerine heyet halinde oluşan bilirkişiler kurulundan yeniden rapor temin edildiği, bilirkişiler kurulu tarafından da düzenlenip ibraz edilen 13/11/2013 tarihli raporda da sanık Nihal'in tali kusurlu olduğu,

sanık A.nın kusursuz olduğunun müteala edildiği rapor içeriğinin dosyaya ve olayın oluşuna uygun düşmesi nedeni ile hüküm tesisinde bu rapora itibar etmek gerektiği, bu cümleden olmak üzere meydana gelen kazada kusurlu bulanan sanık Nihal'in cezalandırılmasına ... karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır."

16. Bireysel başvuru 18/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, bilirkişi raporları arasındaki çelişkiler giderilmeden ve Adli Tıp Kurumunda rapor alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkeleri ışığında taraflara, iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında taraflara uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddiaları yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmelidir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

20. Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yetkisi dâhilindedir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 68). Mahkemenin görevi delillerin sunulması da dâhil olmak üzere başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmektir. Kural olarak hâkim ya da mahkeme, bilirkişi incelemesi yaptırmak zorunda olmadığı gibi bilirkişilerce hazırlanan raporlarla da bağlı değildir.Derece mahkemesi, bilirkişi mütalaasına uymayan bir karar da verebilir (Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay, B. No: 2013/7996, 17/2/2016, § 54).

21. Somut olayda savunma tarafının itirazları üzerine üç farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmış, delillerini sunma ve inceletme noktasında taraflara uygun imkânlar tanınmıştır. Dolayısıyla yargılamanın bütünlüğü içinde bilirkişi incelemesine ilişkin ileri sürülen hususlarda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, Mahkeme kararının esasa ilişkin iddia ve itirazları karşılamaktan uzak olduğunu ve dosya içeriğini yansıtmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte

Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

25. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

26. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

27. Yargılama sonunda sanık savunmaları, müşteki beyanı, yapılan keşif, bilirkişi raporları, tanıkların yeminli anlatımları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği anlaşılmıştır. Ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren, başvurucunun cezasının azalmasına veya kalkmasına neden olabilecek türde (uyuşmazlığın çözümü için esaslı) tüm iddia ve savunmaları ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden (bkz. § 14) gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

32. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki

tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 7 aydan fazla sürdüğü anlaşılan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

35. Başvurucu; delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiğini, Belediye tarafından mağdurun zararı giderilmesine karşın hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmediğini, cezanın doğrudan adli para cezası yerine önce hapis cezası verilip sonrasında ertelenmediğini veya paraya çevrilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

37. Somut olayda başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararlarda isabet bulunmadığına, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

38. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucu 3.238 TL maddi tazminat, 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

42. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya -talebi de dikkate alınarak- net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

44. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için (kapatılan) Bursa 10. Sulh Ceza Mahkemesinin (E.2012/550, K.2014/632) yerine bakan Mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞİT KIZILKAYA

B. No: 2014/10711 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞİT KIZILKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10711)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Reşit KIZILKAYA

Vekili : Av. Yusuf Kenan ALTAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa itirazın etkin olarak kullanılamaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 10/12/2009 tarihinde gözaltına alınmış, 11/12/2009 tarihinde ise tutuklanmıştır. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 18/12/2009 tarihli iddianamesi ileçocuğun nitelikli cinsel istismarı suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Bakırköy 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/12/2013 tarihli kararı ile başvurucunun 20 yıl 5 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına kararverilmiştir. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 16/6/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; hakkında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını, tutukluluğa itiraz yolunu etkin olarak kullanamadığını, kararların gerekçesiz olduğunu belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

12. Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin ilk kez yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklama tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Mehmet Emin Kılıç, § 27).

13. Başvuru konusu olayda, ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 18/12/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gereken bireysel başvurunun 25/6/2014 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

18. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

19. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yargılamanın karmaşık nitelikte olmadığı görülmektedir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede ise yargılamanın uzun sürmesinde üç yıl boyunca Adli Tıp Kurumu raporlarının beklenilmesinin etkili olduğu anlaşıldığından somut olaydaki yaklaşık 4 yıl 6 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bakırköy 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2010/8, K.2013/482) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAHRA AKYER VE SİNEM TURAN

B. No: 2014/11021 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAHRA AKYER VE SİNEM TURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11021)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucular : 1. Sahra AKYER

2. Sinem TURAN

Vekili : Av. Nalan BENER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması, mahkemenin gerekçe göstermeksizin alt sınırdan uzaklaşarak ceza vermesi ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarını tatbik etmemesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi ve delillerin hatalı değerlendirilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 30/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2014/11031 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının hukuki irtibat nedeniyle 2014/11021 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı; başvurucuların Bursa ilindeki bir daireyi ortak kiralayarak fuhuş yaptıkları, bu amaçla fikir birliği içinde fuhşa aracılık ettikleri ve bunun karşılığında ücret aldıkları iddiasıyla başvurucular hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında adli arama yapılmış ve 4/11/2007 tarihinde başvurucuların ifadesi alınmıştır.

9. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucuların fuhuş için yer temini ve fuhşa aracılık etmek suçunu işledikleri iddiasıyla aynı yer 15. Asliye Ceza Mahkemesine 13/12/2007 tarihli iddianameyle kamu davası açmıştır.

10. Başvurucular, Bursa 15. Asliye Ceza Mahkemesinin 5/10/2009 tarihli kararıyla atılı suçtan 2 yıl 1 ay hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir.

11. Başvurucuların temyizi üzerine Yargıtay 14. Ceza Dairesi, 24/3/2014 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi bozma istemlidir.

12. Yargıtay kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıkların aşamalardaki savunmaları, tanık beyanları ve tüm dosya içeriğine göre, sanıkların suça konu evi birlikte tuttukları, giderlerini beraber karşıladıkları, evi kendileri ile birlikte başkalarının da fuhuş amacıyla kullandığı, emlakçılık yapıp evi kiraya veren tanık H. B.nin evin sahibi R. Ç.nin İngiltere'de yaşadığını, kira kontratını sanık Sahra ile yaptıklarını ve bir aylık peşin kirayı sanıktan aldığını, daha sonra birkaç kez aramasına rağmen bir daha gelmediğini, sanık Sahra'nın da ev kirasını H. [B.ye] elden verdiğini beyan etmesi karşısında olayla ilgili bir bilgi ve görgüsü bulunmadığı anlaşılan ev sahibi R.nin dinlenilmesine ilişkin tebliğnamede bozma isteyen düşünceye iştirak edilmemiştir."

13. Başvurucular, anılan karardan 16/6/2014 tarihinde haberdar olduklarını belirtmişlerdir.

14. Bireysel başvurular 30/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

19. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

20. Anılan ilkeler, davanın karmaşık olmaması, taraf sayısı ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 6 yıl 4 ay 20 günde tamamlanan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucular, Mahkemenin gerekçe göstermeksizin teşdit uyguladığını ve cezanın bireyselleştirilmesi araçlarından olan erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının tatbik etmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak açıkça gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olan gerekçeli karar hakkı esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da zımni bir unsurudur.

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

25. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

26. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde

anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

27. Somut olayda, alt sınırdan uzaklaşma sebebi olarak suçun işleniş şekli, kastın oluşumu ve yoğunluğu ile başvuruculaın suça konu faaliyetinin süresi dikkate alınmıştır. Başvuruculaın yargılama sürecindeki olumlu tutum ve davranışları gözetilmiş, cezaları takdiren 1/6 oranında indirilmiştir. Ancak hükmolunan ceza miktarı dikkate alındığında şartları oluşmadığından erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumları uygulanmamıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin başvurucu Sahra Akyer'in kendisine veya müdafiine tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurularda bu konudaki ilkeleri belirlemiştir. Anılan başvurularda, başvurucunun Yargıtay önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahip olduğu ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin niteliğine rağmen başvurucuya tebliğnameye karşı yazılı görüş bildirme olanağının tanınmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır (Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 35-40; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30).

31. Somut olayda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi, bozma istemlidir. Bu itibarla başvurucuya lehine sonuç doğurabilecek nitelikteki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesine karşı yazılı görüş bildirme olanağı tanınmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlal oluşturmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

33. Başvurucular; tanıklarla yüzleştirme yapılmadığı için aracılık yapan şahsın doğru tespit edilemediğini ve sanıkların birbirleri ile karıştırıldığını, suçun unsurlarının oluşmadığını, etkili ve yeterli soruşturma ve kovuşturma yapılmadığını, delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiklerini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

35. Somut olayda mahkeme kararı incelendiğinde, tanıkların anlatımları, kira kontratı sureti, yakalama ve ev arama tutanakları gibi delillerin değerlendirildiği ve söz konusu yerin başvurucu Sahra Akyer tarafından tutulduğu ve masraflarının birlikte karşılandığı yönündeki sanık beyanlarının dikkate alındığı görülmüştür. Öte yandan ev sahibinin yurt dışında yaşadığı, kira kontratının aracı emlakçı tarafından düzenlendiği, ev sahibinin olayla ilgili bilgi ve görgüsünün bulunmadığı da Yargıtay onama kararında görülmektedir (bkz. § 12). Başvuruculaların anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararların delillerin değerlendirilmesinde isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

36. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

38. Başvurucular 25.000 TL manevi, 10.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin ihlal iddialarının açıkça dayanaktan

yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bursa 15. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2007/1004, K.2009/1165) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜMEYYE ÖRNEK

B. No: 2014/11091 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11091

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜMEYYE ÖRNEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11091)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Sümeyye ÖRNEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisi olarak görev yapan başvurucunun mobbinge (psikolojk taciz) maruz kalması nedeniyle maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Kamu görevlisi olan başvurucu, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (İdare) Kayseri Şube Müdürlüğü bünyesinde veri hazırlama kontrol işletmeni unvanıyla görev yapmaktadır.

8. Başvurucu, hakkında yapılan şikâyet üzerine İdare tarafından yürütülen soruşturmada görevli müfettişlerin kendisinin psikolojik sorunları olduğu yönünde kişilik haklarına saldırı teşkil edecek şekilde kanaat bildirdiklerini ve akıl sağlığının yerinde olup olmadığının tespiti için keyfî şekilde hastaneye sevk edildiğini belirterek görevlerini kötüye kullandıklarını iddia ettiği kamu görevlileri hakkında Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur.

9. Yetkisizlik kararıyla dosyayı devralan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, şüphelilerin üzerine atılı suçun görevleriyle ilgili olduğu gerekçesiyle İdareden soruşturma izni talep edilmiştir. İdare tarafından bu kapsamda yapılan inceleme neticesindeverilen 9/1/2014 tarihli ve 2014/1 sayılı kararla şüpheliler hakkındaki şikâyetin işleme konulmamasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, şikâyetin işleme alınmayı gerektirecek ciddi bulgu ve belgelere dayanmadığı, soyut ve genel nitelikte olduğu ve adı geçen kamu görevlilerinin yasal görevlerini yerine getirdikleri belirtilmiştir.

10. Başvurucu tarafından anılan karara karşı yapılan itiraz, Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 27/3/2014 tarihli ve E.2014/50, K.2014/139 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar gerekçesinde, hakkında soruşturma yapılması istenen kişiler hakkında ileri sürülen iddianın Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlık soruşturması yapılmasını gerektirecek ciddi bulgu ve belgelere dayanmadığı ifade edilmiştir.

11. Nihai karar 5/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 3/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 4. ve 9. maddeleri.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, hakkında yürütülen idari bir soruşturmada görev alan müfettişler tarafından psikolojik sorunlarının bulunduğu yönünde yorumda bulunulduğunu, bu kapsamda akıl sağlığının yerinde olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla haksız ve keyfî şekilde hastaneye sevk edildiğini, kişilik hakları göz ardı edilerek yapılan bu işlemler nedeniyle kurum içerisinde ve sosyal hayatında akıl hastası olarak damgalandığını, dışlandığını ve manevi olarak acı çektiğini, hayat boyu etki doğurabilecek söz konusu işlemleri yapan kişilerin kasıtlı olarak görevlerini kötüye kullandıklarını belirtmiştir. Başvurucu, tüm bu nedenlerle mobbinge maruz kaldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun mobbinge maruz kaldığı iddiasının Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

17. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

18. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

19. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye "işkence", "eziyet" yapılamayacağı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı güvence altına alınmıştır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin "işkence", bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin "eziyet", küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (Tahir Canan, § 22).

20. Ancak bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi olanaklıdır.

21. Bu tespitlerden de anlaşılacağı üzere doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkündür. Bununla birlikte bu eylemlerin Anayasa'nın 17. maddesi anlamında işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

22. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde, iddia edilen eylemlerin kişilik haklarını ihlal ederek başvurucu üzerinde fiziki ve ruhsal etkilerinin olması mümkün olmakla birlikte, özellikle kamu görevlisi olan başvurucu hakkında idari bir soruşturma yürütülmesinin ve bu kapsamda birtakım işlemler yapılmasının, muamelenin uygulanış şekli

ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından, başvurucunun yaşı ve mesleki statüsü de dikkate alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Işıl Yaykır, § 41).

24. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne mutlak ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (Işıl Yaykır, § 42).

25. Bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "maddi ve manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve ruhsal bütünlüğe keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda,bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında bu tür fiillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. Yargı kararları dikkate alındığında, belirtilen tazmin imkânının, kişinin kamu görevlisi veya özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması gözönüne alınarak hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 25/9/2013 tarihli ve E.2012/9-1925, K.2013/1407 sayılı ilamı; Danıştay 8. Dairesinin 16/4/2012 tarihli ve E.2008/10606, K.2012/1736 sayılı ilamı). Dolayısıyla bir bireyin, somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (Işıl Yaykır, § 43; Adnan Oktar (3), B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

26. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin

edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluk istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu dikkate alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (Işıl Yaykır, § 44; Aslı Kırmızı Demirseren, B. No. 2013/5680, 15/4/2014, § 41).

27. Başvuruya konu olayda Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunan başvurucu, hakkında yürütülen idari soruşturmada görev alan müfettişlerin keyfî ve haksız işlem ve eylemler ile kendisinin akıl hastası olduğu yönünde izlenim uyandırdıklarını, mobbing uygulamak suretiyle manevi olarak acı çekmesine neden olduklarını ileri sürmüştür. Söz konusu şikâyet hakkında 4483 sayılı Kanun kapsamında İdare tarafından yapılan incelemede şikâyetin işleme konulmamasına karar verilmiş ve bu karar Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 27/3/2014 tarihli ilamıyla kesinleşmiştir. Ancak başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

28. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için olağan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

29. Açıklanan nedenlerle somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yolu kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE GÖNÜL GÖKDOĞAN

B. No: 2014/11135 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11135

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE GÖNÜL GÖKDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11135)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Emine Gönül GÖKDOĞAN

Vekili : Av. İbrahim Halil DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, el atmanın önlenmesi ve eski hâle getirme davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; esaslı iddiaların Yargıtay kararlarında cevaplanmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İstanbul ili Şişli ilçesinde bulunan yüksek katlı bir binada kat maliki olarak ikamet etmektedir.

9. Başvurucu ve bir kısım kat maliki, binanın 28. katında oturan kat malikinin projeye aykırı imalatlar yaptığını, binanın ortak kullanım alanlarına müdahalede bulunduğunu iddia ederek 29/5/2008 tarihinde Şişli 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin E.2008/937 sayılı dosyasında el atmanın önlenmesi ve eski hâle getirme talepli dava açmıştır.

10. Mahkeme, 9/10/2009 tarihli kararında teknik bilirkişi raporlarına göre dava konusu yerde yapılan tadilatta imar mevzuatına herhangi bir aykırılık tespit edilmediğini, bu konuda belediyelerin denetleme ve yaptırım yetkisinin olduğunu, inşa faaliyetinin binanın taşıyıcı sistem ve görüntüsüne zarar vermediğini, ortak kullanım alanı olduğu iddia edilen teras kısmına açılan bu yerin herkesin girebildiği bir kapı olmaması nedeniyle ortak alan niteliğinde değerlendirilemeyeceğini, yangın çıkışı bakımından da Gültepe tarafındaki merdivenin apartman merdiveni B blok tarafındaki merdivenin de yangın merdiveni olarak düşünülmesi gerektiğini, bu açıdan davalının dairesinde yapmış olduğu tamirat ve tadilatların projeye aykırı olmadığını, ortak alana herhangi bir müdahalesinin söz konusu olmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargtay 18. Hukuk Dairesi 3/10/2011 tarihli kararında, dosyaki bilgi ve belgelerden ve özellikle yapılan keşif sonucu düzenlenen 11/11/2008 tarihli bilirkişi kurulu raporuna göre; onaylı projeye aykırı olarak dava konusu bağımsız bölümün salonunun teraslara bakan yan duvarlarında mimari projesine göre bulunan 80/215 cm kapı ve 300/190 cm pencere (topal pencere) sisteminin genişletilip ebatlarının 4,00 m x 5,00 m hâline getirildiğini, bu şekilde pencere altında 82 cm ve pencere üstünde 250 cm yüksekliğindeki kısımlarının kaldırıldığını, dairenin Gültepe tarafındaki cephesinde 31 aksı üzerinde ve A-B aksları arasında kalan, genişliği 3,70 m ve yüksekliği 5 m olan kısmın kaldırıldığını, dairenin B blok tarafındaki cephesinde 29 aksı üzerinde ve A-B aksları arasında kalan genişliği 2 m ve yüksekliği 5 m olan kısmın kaldırıldığını ve bu bölümlerin daha sonra delikli tuğla ile kapatıldığını, 28. katın Gültepe tarafındaki terasında mevcut kirişlerin üzerine ilave kirişler konulduğu ancak yapımına devam edilmediğini, yan cephelerde 8 m'lik geri çekmeler olduğunu ve teraslar oluşturulduğunu belirterek bilirkişi raporunda tespit edilen bağımsız bölüme ait, iç tadilat niteliğinde bulunmayan projeye aykırılıkların eski hâle getirilmesine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

12. Bu arada Şişli Adliyesi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 15/7/2011 tarihli kararı ile kapatılmış, dosya İstanbul 13. Sulh Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) devredilmiştir.

13. Karar düzeltme talebi üzerine aynı Daire 3/7/2012 tarihli kararında, binanın yan cephelerde 8 m'lik geri çekmelerle oluşturulan terasların projeye uygun olduğunu, bu nedenle bu hususun bozmaya konu edilmemesi gerektiğini belirterek tarafvekillerinin karar düzeltme istemini kabul etmiş, bozma kararının birinci bendinin onüçüncü satırında yer alan "yan cephelerde 8 m’lik geri çekmeler olduğu ve teraslar oluşturulduğu” ifadesinin metinden çıkarılması suretiyle bozma kararını düzeltmiştir.

14. Bozma üzerine Mahkemece yapılan yargılamada verilen 30/4/2013 tarihli kararda,

Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda 11/11/2008 tarihli billirkişi raporu hükme esas alınmış ve davalının mimari projeye aykırı bir şekilde bağımsız bölümün teraslara bakan yan duvarlarında pencere sistemini genişlettiği, Gültepe tarafındaki cephede genişliği 3,70 m yüksekliği 5 m olan kısmı kaldırdığı, benzer şekilde B blok cephesinde bir miktar yeri delikli tuğla ile kapattığı, yine binanın Gültepe tarafındaki terasta ilave kirişler koyarak ortak alana müdahale ettiği belirtilerek davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 10/12/2013 tarihli kararı ile onanmıştır.

16. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 21/4/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17. Ret kararı 3/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 3/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu yargılama sırasında ileri sürdüğü itirazlarının Yargıtay onama ve karar düzeltme kararlarında karşılanmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alındığı hususuna atıfta bulunularak adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında, gerekçeli karar hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında yer aldığı belirtilmiştir.Dolayısıyla gerekçeli karar hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

21. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

22. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

23. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas

sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

24. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

25. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

26. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

27. Somut olayda Şişli 2. Sulh Hukuk Mahkemesine açılan davada Mahkemece verilen ret kararının Yargtay 18. Hukuk Dairesinin 3/10/2011 tarihli kararında belirtilen ayrıntılı değerlendirmeyle (bkz. § 10) bozulduğu, bozmadan sonra Mahkemece dosyaya sunulan ve toplanan deliller değerlendirilmek suretiyle davanın sonucuna etki edebilecek tüm iddia ve savunmaların gerekçeli kararda tartışılarak (bkz. § 13) davanın kısmen kabulüne karar verildiği, Yargıtay tarafından da Mahkemenin gerekçesine atıfta bulunularak hükmün onandığı ve karar düzeltme talebinin reddedildiği anlaşılmıştır. Bu açıdan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

29. Başvurucu, dava konusu taşınmazın kat mülkiyetine tabi olduğunu, davalının tapu maliklerinin rızasını almadan kanuna aykırı bir şekilde tasdikli projeyi tahrif ettiğini, yargılamada delillerin eksik incelendiğini, itirazlarının dikkate alınmadığını, karar nedeniyle ortak kullanım alanında bulunan teras katını kullanamadığını, olası bir yangında güvenli kaçışın engellendiğini, karara göre taşınmazın mimari projelerinde belediye tarafından yapılacak tek taraflı değişiklerin tüm kat maliklerini bağlayacağı sonucunun ortaya çıktığını belirterek Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının, el atmanın önlenmesi ve eski hâle getirme davasının koşulları açısından mahkemece yapılan değerlendirmelerin sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmış, bu nedenle iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

32. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 13) suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

38. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Şişli 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde 29/5/2008 tarihinde açılan davada 9/10/2009 tarihinde davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 3/10/2011 tarihli kararıyla hükmün bozulduğu, karar düzeltme talebinin

kabulüne karar verilerek hükmün kısmen düzeltildiği, bozma sonrası yargılamayı yürüten İstanbul 13. Sulh Hukuk Mahkemesinin 30/4/2013 tarihli kararında davanın kısmen kabul edildiği, hükmün Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 10/12/2013 tarihli kararıyla onandığı, karar düzeltme talebinin aynı Dairenin 21/4/2014 tarihli kararıyla reddedildiği anlaşılmıştır. Bu nedenle karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 5 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

41. Başvurucu yeniden yargılamaya ve 50.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

42. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

43. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. i. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Yargılama sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 13. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2012/1015 K.2013/906 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

B. No: 2014/11818 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11818

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11818)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Vekili : Av. İsmet BARDAKÇI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alacak davasında, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren Kanun hükmüne dayanılarak husumet yokluğu nedeniyle ret kararı verilmesinden dolayı mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. 2015/14951 sayılı bireysel başvuru dosyası, hukuki ve fiili irtibat nedeniyle 2014/11818 sayılı başvuru dosyası ile birleştirilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucunun hisse senetleri alacaklısı olduğu, arsa malikleri A.. Bankası A.Ş., O.. Ortaklar Kenti A.Ş. ve Birlik Emlak A.Ş.; müteahhitleri E.. İnş. Tic. ve San. A.Ş. ve K. Yapım ve Tic Merkezi A.Ş. olan 16/9/1987 tarihli inşaat sözleşmesinde (Sözleşme), yapılacak konut ve işyerlerinin satış hasılatının %6,42'sinin başvurucuya ait olacağı kararlaştırılmıştır.

11. Bu arada Emlak Bankasının bankacılık ile ilgili olmayan varlıkları, bu konuda faaliyet gösteren iştiraklerindeki hisse payları, ticari taşınmazları ve ihtiyaç fazlası taşınmazları bilanço değeri üzerinden bedeli karşılığı 2001/2202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 14/12/2001 günlü protokol ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığına (TOKİ) devredilmiştir.

12. Başvurucu, İstanbul 12. Asliye Ticaret Mahkemesine açtığı davada, hisse senetleri alacaklısı olarak Sözleşme'de yer aldığını, Sözleşme konusu arazide yapılacak konut ve işyerinin satış hasılatının %6.42 oranındaki payın kendilerine ait olduğunun kabul edildiğini, bu durumun kesinleşmiş yargı kararıyla sabit olduğunu, söz konusu inşaat sözleşmesine konu gayrimenkullerin davalı Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığına (EGMYO) ayni sermaye olarak konulduğunu, bir kısım gayrimenkullerin de TOKİ'ye devredildiğini, daha sonra Bakanlar Kurulu kararı ile Emlak Bankasının inşaat faaliyetlerinin sözleşme yükümlülükleri ile birlikte TOKİ'ye devredildiğini, EGMYO hisselerininde aynı gerekçe ile TOKİ'ye intikal ettiğini, bu durumda her iki davalının hasılat payı alacağını ödemekle yükümlü olduklarını, TOKİ tarafından 30/6/2004 tarihinden sonra hasılat payı ödemelerinin durdurulduğunu, Ziraat Bankasının ise ilgili Kanun gereğince Emlak Bankasının bankalara olan yükümlülüklerinden doğan taahhütlerini garanti eden banka sıfatıyla diğer davalılar ile birlikte müteselsilen sorumlu olduğunu ileri sürerek hasılat payının davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

13. İstanbul 12. Asliye Ticaret Mahkemesi 3/4/2013 tarihinde, davalı Ziraat Bankası A.Ş'ye 15/11/2000 tarihli ve 4603 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesinin 1. fıkrası gereğince husumet yöneltilemeyeceğini, diğer davalılar yönünden ise 25/2/2010 tarihli ve 5953 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 3. ve 4. maddeleri gereğince 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununa eklenen ek 14. madde ve geçici 4. madde hükmüne göre Emlak Bankası tarafından TOKİ'ye devredilen varlıklarla ilgili devirden önce yapılmış sözleşmelerden doğan yükümlülükler nedeniyle TOKİ ve ortaklarından alacak talebinde bulunulamayacağı, devam eden dava ve takiplerin bu hükme göre sonuçlandırılacağının düzenlendiğini, bu hükmün iptali talebinin Anayasa Mahkemesi tarafından reddedildiğini, Kanun gereği TOKİ'nin sorumluluğunun bulunmadığını, EGMYO A.Ş'nin de bu kapsamda ortaklık olarak sorumluluğunun bulunmadığını, dolayısıyla davalılar TOKİ ve EGMYO yönünden açılan davanın konusuz kaldığını, davalı Ziraat Bankasının da husumet ehliyetinin bulunmadığını belirterek Ziraat Bankası açısından husumet yokluğu nedeniyle davanın reddine, diğer davalılar açısından konusuz kalması nedeniyle davanın esası hakkında karar

verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 17/3/2014 tarihli kararında, davalılar TOKİ ve EMGYO yönünden davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerekçesiyle hükmü düzelterek onamıştır.

15. Karar düzetme talebi aynı Dairenin 24/4/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Onama kararı 14/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş 18/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

18. Başvurucu, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren Kanun hükmüne dayanılarak davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucu, bireysel başvurunun inceleme aşamasında 21/3/2017 havale tarihlidilekçesinde 2014/11818 ve 2015/14951 sayılı bireysel başvurularından feragat ettiğini belirtmiştir.

20. 30/3/2011 tarihli 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereği başvurudan feragat edilmesi hâlinde düşme kararı verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Ancak İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde, feragat hâllerinde de başvurunun incelenmesine devam edilebilir (İrfan Akkaya, B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16, 17).

21. Somut olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği, başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir husus da bulunmadığı anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurucunun başvurudan feragat ettiği anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA ARSLAN

B. No: 2014/12211 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12211

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12211)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Musa ARSLAN

Vekili : Av. Servet ÖZEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa itirazın etkin olarak kullanılamaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca kısmi kabul edilmezlik kararı verilerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 5/5/2011 tarihinde gözaltına alınmış, 7/5/2011 tarihinde tutuklanmıştır.Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK mülga 250. madde ile görevli) 09/12/2011 tarihli iddianamesi ile silahlı terör örgütünü yönetme suçunu işlediği iddiasıyla (kapatılan) Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK mülga 250. madde ile görevli) başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Mahkemenin kapatılması üzerine dava dosyası Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir. Başvurucu 11/6/2014 tarihinde tahliye edilmiş olup yargılamadevam etmektedir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; hakkında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını, tutukluluğa itiraz yolunu etkin olarak kullanamadığını belirterek Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

13. Ancak tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olması yanında telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiğinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanıması gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduğunun gösterilmesi ya da en azından etkili olmadığının kanıtlanmamış olması gerekir (Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 29).

14. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceklerine ilişkin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngördüğü açıktır. Bununla birlikte aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği belirtilmektedir.

15. Anayasa Mahkemesince son dönemde verilen kararlarda tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya ilk derece mahkemesi kararıyla başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu belirtilmiştir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016,§§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45).

16. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 11/6/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi içtihatları, bu kapsamdaki taleplerle ilgili olarak davanın esasının sonuçlanmasına gerek olmadığı yönündedir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi ve/veya makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddialarına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

21. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

22. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile yargılamaya konu suçun niteliği ve yargılamadaki taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık altı yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna

varmak gerekir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

25. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargılamadaki taraf sayısı da dikkate alınarak- başvurucuya net 5.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/93) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GÜZELOGLU (2)

B. No: 2014/12757 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12757

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÜZELOGLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/12757)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Mehmet GÜZELOGLU

Vekili : Av. Korhan Murat HOCAOĞULLARI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, varsayıma dayalı şekilde idari para cezası kesilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile cezaların şahsiliği ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Hatay İl Emniyet Müdürlüğünce, sürücü belgesi olmaksızın araç kullanan sürücünün aynı zamanda araç sahibi olmaması nedeniyle aracı kiralayan firma sahibine (başvurucuya) de 1.407 TL idari para cezası verilmiştir.

9. Başvurucu hakkındaki 25/11/2013 tarihli ve 429570 seri numaralı trafik idari para cezası karar tutanağı 17/12/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu, Anayasa Mahkemesince iptal edilen hükme istinaden kendisineidari para cezası verildiğini belirterek (kapatılan) Hatay 3. Sulh Ceza Mahkemesine süresinde başvuruda bulunmuştur.

11. Anılan başvuru, (kapatılan) Hatay 3. Sulh Ceza Mahkemesinin 11/6/2014 tarihli ve 2014/404 Değişik İş sayılı kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

12. Ret gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...[H]er ne kadar itiraz eden kendisinin oto kiralama firması sahibi olduğunu, 31 K 46... plakalı aracı S. K.ya kiraya verdiğini, bu şahsın da sürücü belgesiz olan kendi kardeşi M. K.ya kendisinin bilgi ve izni dışında verdiğini belirtmiş ise de, itiraz eden hakkında sürücü belgesi olmayan kişiye araç kullandırtmaktan dolayı KTK'nın 36/3-a-son maddeleri gereğince idari para cezası verilmiş olup, itiraz eden, bizzatkendisi aracını, sürücü belgesiz kişiye vermemiş olsa dahi, araç kiralama firması sahibi olarak, kiraya verdiği araçların kendi bilgi ve rızası dışında olsa da, bu kişilerce başkalarına da verilebileceğini ve kullandırılabileceğiniöngörmesi gerektiğinden ve kanun maddesinin bu noktadaaçıkolduğu anlaşıldığından itiraz yerinde görülmemiştir...."

13. Anılan karar, başvurucuya 26/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Bireysel başvuru 31/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 4. maddesi şöyledir:

“(1) Hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir.

2) Kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilir.”

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz...”

17. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Motorlu araçların, sürücü belgesi sahibi olmayan kişiler tarafından karayollarında sürülmesi ve sürülmesine izin verilmesi yasaktır.

...

Buna göre;

a) Sürücü belgesi olmayanların,

...

araç kullanarak trafiğe çıktıklarının tespiti hâlinde, bu kişilere 1.407 Türk Lirası idari para cezası verilir. Ayrıca, aracın sürücü belgesiz kişilerce sürülmesine izin veren araç sahibine de tescil plakası üzerinden aynı miktarda idari para cezası verilir."

18. Aynı Kanun'un 36. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 29/11/2012 tarihli ve E.2012/106, K.2012/190 sayılı kararı ile iptal edilen üçüncü fıkrasının dördüncü cümlesi şöyledir:

"... Sürücü aynı zamanda araç sahibi değilse, ayrıca tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağı düzenlenir."

19. Anayasa Mahkemesinin 29/11/2012 tarihli ve E.2012/106, K.2012/190 sayılı kararı sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, 'Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz.'; üçüncü fıkrasında,'Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.' denilerek suçun ve cezanın kanuniliği esası benimsenmiş; yedinci fıkrasında ise ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilerek herkesin, kendi eyleminden sorumlu tutulacağı, başkalarının suç oluşturan eylemlerinden dolayı cezalandırılamayacağı kabul edilmiştir.

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla, bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Bu ilkeye göre asli ve feri failden başka kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmaları olanaklı değildir. Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede de, ''fıkra, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılamayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve 'kusura dayanan ceza sorumluluğu' ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuralıdır.' denilmektedir. Anayasa'nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayrım yapılmadığından idari para cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tâbidir.

İtiraz konusu kuralda, sürücü belgesi olmadan araç kullanan kimsenin aynı zamanda araç sahibi olmadığı durumlarda, tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağı düzenleneceği belirtilmekte, araç sahibinin kusurunun bulunup bulunmadığı, aracı sürücü belgesi olmayan kişiye bilerek verip vermediği değerlendirilmeden idare tarafından yaptırım uygulanmaktadır. Bu durum ise işlemediği bir fiilden dolayı araç sahibine yaptırım uygulanmasına neden olabilecek niteliktedir. Dolayısıyla, sürücü belgesiz araç kullanılması ve sürücünün araç sahibi olmaması halinde tescil plakası sahiplerine sadece ruhsat sahibi olmaları nedeniyle yaptırım uygulanması cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Öte yandan, Anayasa ve ceza hukukunun temel kuralları uyarınca, kişilere ceza verilebilmesi için hukuka aykırı eylemin kanunda belirtilmiş olması ve bu eylemin o kişi tarafından gerçekleştirilmiş olduğunun kanıtlanması gerekmektedir. İtiraz konusu kuralda araç

sahibinin hangi eyleminin suç sayıldığı açık bir şekilde gösterilmediği gibi araç sahibi olma ile suç arasındaki illiyet bağının ne suretle oluştuğu da belirtilmemiştir.”

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.”

2.Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), suçluluk karineleri ve ispat yüküne ilişkin olarak ilkeler belirlemiştir. Buna göre ispat yükünün iddia makamından alınıp savunma makamına verilmesi hâlinde masumiyet karinesi ihlal edilebilir (Telfner/Avusturya, B. No: 33501/96, 20/3/2001, § 15). AİHM, Salabiaku/Fransa (B. No: 10519/83, 7/10/1988, §§ 24, 28, 29) başvurusunda, fiilî veya hukuki karinelerin her hukuk sisteminde bulunabileceğini belirttikten sonra ceza hukukundaki karinelerin belli koşulların oluşması durumunda kabul edilebileceğini ifade etmiştir. Mahkemeye göre fiilî veya hukuki karinelerin bulunduğu durumlarda suç isnadı altındaki kişiye bunun aksini ortaya koyma olanağının mutlaka tanınması ve kişinin savunma hakkının kısıtlanmaması gerekir.

22. Bu karinelerin kabul edilebilirliği, ceza davasında risk altında bulunan menfaatle de doğrudan ilgilidir. Sözleşmeci devletler, ceza hukuku kapsamında karinelere başvururken dava konusunun önemi ile savunmanın hakları arasında adil bir denge kurmalıdırlar. Yararlanılan araçlar, ulaşılması gereken meşru amaçla orantılı olmalıdır (Janosevic/İsveç, 21/5/2003,B. No: 34619/97, § 101).

23. Özet olarak AİHM; savunma hakkının kısıtlanmaması, suç isnadı altındaki kişilere karinelerin aksini ortaya koyma olanağının tanınması ve hâkimin sanığı şüpheden yararlandırmak konusunda mutlak takdir hakkının bulunması durumunda masumiyet karinesinin ihlal edilmiş sayılmayacağını, kanun koyucuların bu tür hükümler ihdas etmesinin masumiyet karinesine aykırı olmayacağını belirtmektedir (Pham Hoang/Fransa, B. No: 13191/87, §§ 33, 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu, cezaya dayanak olan 2918 sayılı Kanun'un 36. maddesinde yer alan "Sürücü aynı zamanda araç sahibi değilse, ayrıca tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağı düzenlenir." cümlesinin Anayasa Mahkemesince iptal edildiğini, bunun üzerine kanun koyucu tarafından 11/6/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun ile madde metnine eklenen "Ayrıca, aracın sürücü belgesiz kişilerce sürülmesine izin veren araç sahibine de tescil plakası üzerinden aynı miktarda idari para cezası verilir." cümlesinin dava tarihinde yürürlükte olduğunu ancak itirazı inceleyen Mahkemenin bu değişikliği dikkate almadan ve

yeni madde kapsamında ceza için gerekli şart olan, sürücü belgesiz kişinin aracı kullanmasında araç sahibinin izninin olup olmadığı hususunu -kanuna olağanın dışında farklı bir anlam vererek- hatalı olarak değerlendirdiğini, “fiilsiz suç olmaz” ilkesini göz ardı ettiğini ve böylece itirazını reddettiğini belirterek suç ve cezaların kanuniliği ilkesi” ile sözleşme ve çalışma hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüş; anılan cezanın iptaline karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Bakanlık, başvurucunun iddialarını suç ve cezaların kanuniliği ilkesi kapsamında değerlendirmiş veanılan ilkeye ilişkin AİHM ve Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına atıfta bulunmuştur.Bakanlık ayrıca Anayasa Mahkemesinin hukuk kurallarının yorumlanmasının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi hâlinde bireysel başvuruya konu olabileceğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

27.Anayasa’nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

28.Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.”

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18). Başvurucunun ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi; Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme’nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmektedir.

31. Diğer taraftan Sözleşme’nin 6. maddesinde, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24). Anayasa Mahkemesi daha önce kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyuşmazlıkların da "suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklar" kapsamında Anayasa'nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesinin ortak koruma alanı içinde yer aldığına karar vermiştir (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 26).

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal

edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

33. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile "adil yargılanma" hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Adem Hüseyinoğlu, B. No: 2014/3954,15/2/2017, § 33).

34. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

35. Sanık masumiyet karinesi gereği suçsuz sayıldığı için yargılama yapılmakta ve maddi gerçeğe ulaşılmaya çalışılmaktadır. Maddi gerçeğe ulaşmak için suç isnadı altında olan kişiden masum olduğunu ispat etmesi istenemez. Çünkü suç isnadı altında da olsa kişi, hükmen sabit oluncaya kadar suçsuz kabul edilmektedir (Adem Hüseyinoğlu, § 35).

36. Masumiyet karinesi kapsamında yer alan ve iddia edenin iddiasını ispatla yükümlü olması kuralı, Anayasa'nın 38. maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte genel anlamda suçun kanıtlanması yükümlülüğü iddia edende kaldığı sürece savunmasını oluşturmak için ispat yükünü sanığa devreden kurallar ile hukuki veya fiilî varsayımların olduğu durumlarda ispat yükünün yer değiştirmesi masumiyet karinesine aykırılık taşımaz (AYM, E.2013/38, K.2014/58, 27/3/2014). Ancak suç isnadını içeren karinenin aksinin başvurucu tarafından yargılama sırasında ispat edilebilmesinin mümkün olması, hâkimin de bu yönde ileri sürülen iddiaları inceleyip kararını buna göre verebilmesi, bir başka ifadeyle karinelerin kişiyi otomatik olarak "suçlu" hâline getirmemesi gerekir. Karineler, masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaşmamalı ve suç isnadı altındaki kişi savunma imkanlarından yararlandırılmalıdır (Adem Hüseyinoğlu, § 36).

37. Öte yandan kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlarda -adli suç ve cezalara nazaran- masumiyet karinesinin ispata ilişkin standardının daha düşük olması söz konusu olabilir. Çünkü idare -adli soruşturma makamlarının kullandığı gibi- üstün kamusal yetkilere sahip değildir. Bu tür uyuşmazlıklarda çoğu zaman idare ile kişi arasında ispat

imkânı bakımından önemli bir dezavantajın bulunmadığı söylenebilir. Ancak Anayasa Mahkemesi, bir uyuşmazlık hakkında derece mahkemelerince verilen kararları maddi vakıa ve hukuki yönden incelemekle görevli değildir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, yargılamanın usul kurallarına uygunluğunu denetlemek değil masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir (Adem Hüseyinoğlu, § 37).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Başvuruya konu olaydaki kabahatin oluşması için motorlu araçların sürücü belgesi sahibi olmayan kişiler tarafından kara yollarında sürülmesine izin verilmesi gerekir (bkz. § 17). Somut olayda Mahkeme, başvurucunun aracı kiralayan firmanın sahibi olmasını idari para cezası yaptırımı uygulanması için yeterli görmüştür. Diğer bir ifadeyle salt belli bir statüde (mülkiyet hakkı sahibi) olma idari para cezası yaptırımı uygulanmasına gerekçe yapılmıştır.

39. Araç sahibinin kastının bulunup bulunmadığı, sürücü belgesi sahibi olmayan kişiler tarafından aracın sürülmesine izin verilip verilmediği değerlendirilmemiş ve bu konuda bir tespit yapılmamıştır. Mahkeme, başvurucunun araç kiralama firması sahibi olarak kiraya verdiği araçların kendi bilgi ve rızası dışında da olsa sürücü belgesiz kişilere kullandırılabileceğini öngörmesi gerektiğine dair bir fiilî karineden yararlanmıştır. Anılan karineyle suç isnadı altındaki başvurucu, otomatik olarak suçlu konumuna düşürülmüştür. Diğer yandan kabahatin işlendiğine ilişkin olarak Mahkemece yapılan varsayımın aksinin ispatı mümkün değildir.

40. Mahkemenin mevcut düzenlemenin kapsamını objektif sorumluluk esaslarına göre genişleterek (varsayımlardan hareket ederek) başvurunun reddine karar verdiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle somut olgular yerine aksi ispat edilemeyecek bir fiilî karineden yararlanılarak eylem ile başvurucu arasında bağ kurulmuş ve kabahatin işlendiğine karar verilmiştir. Başvurucunun yöneltilen eylem ilgili savunma ve bunun aksini ispat bakımından yaptırımı uygulayan idare ile arasında önemli bir dezavantaj oluştuğu ve böylelikle kullanılan varsayımın masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaştığı anlaşılmıştır. Başvurucuya savunma imkânı tanınmış olması da masumiyet karinesinin ihlalini telafi etmemiştir.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B.6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

43. Başvurucu, idari para cezasının iptalini talep etmiştir.

44. Anayasa’nın 36. maddesinin (1) numaralı ve 38. maddesinin (4) numaralı fıkralarındagüvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

45. Masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan ihlal kararının bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere (kapatılan) Hatay 3. Sulh Ceza Mahkemesinin yerine bakan Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere (kapatılan) Hatay 3. Sulh Ceza Mahkemesinin (2014/440 Değişik İş) yerine bakan Sulh Ceza Hâkimliğine GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA YURT

B. No: 2014/13459 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13459

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA YURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13459)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Mustafa YURT

Vekili : Av. Muzaffer Murat ÖZGÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine 23/12/1981 tarihinde Acıpayam Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1982/35 sayılı dosyasında açılan davada, Denizli ili Acıpayam ilçesi Alcı köyünde bulunan taşınmaza başvurucunun müdahalede bulunduğu iddia edilerek el atmanın önlenmesi ve taşınmazüzerine yapılan evin yıkılması talebinde bulunulmuştur.

9. Başvurucu ise 2/6/1982 tarihinde aynı Mahkemenin E.1982/355 sayılı dosyasındaaçtığı davada, üzerine ev yaptığı taşınmazın dedelerinden intikal ettiğini,yüz yılı aşkın bir süredir zilyetliklerinde olduğunu belirterek tapu kaydının iptali ile adına tesciline karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme bu davayı E.1982/35 sayılı dosyada birleştirmiştir.

10. Mahkeme 13/4/1984 tarihli kararında, görevsizliğine hükmederek dosyayı Acıpayam Kadastro Mahkemesine göndermiştir.

11. Kadastro Mahkemesinin E.1985/56 sırasına kaydedilen dosyada verilen 19/7/2000 tarihli kararda Mahkeme, dava konusu yerin davacı muris M.K.ya ait olduğunu, başvurucunun bu yeri işgal ettiğini, davacı taraf adına olan tapu kaydının çekişme konusu yere uyduğunu, tapu kaydı karşısında zilyetliğin öneminin bulunmadığını belirterek başvurucunun davasını reddetmiş,karşı tarafın davasını kabul etmiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 26/2/2001 tarihli kararıyla hükmü bozmuş, davalı Hazinenin temyiz başvurusunun bozma ilamında değerlendirmemesi nedeniyle 8/11/2010 tarihinde ek bozma kararı vermiştir.

13. Bozma üzerineMahkemece verilen 27/6/2011 tarihli kararda, başvurucu ve asıl davanın davacısı İ.K.nin talebi reddedilmiş, müdahil davacı Orman İdaresinin davası kabul edilmiştir.

14. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 17/1/2012 tarihli kararıyla orman niteliğindeki parseller yönünden onanmış, diğer parseller yönünden bozulmuştur.

15. Bozma sonrası yapılan yargılamada Mahkemece verilen 19/12/2012 tarihli kararda, başvurucu ve müdahil Orman İdaresinin davası reddedilmiş, karşı tarafın talebi kabul edilmiştir.

16. Temyiz üzerine karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 24/6/2013 tarihli kararı ile onanmıştır.

17. Karar düzeltme talebi üzerine aynı Daire 17/4/2014 tarihli kararında, onama kararının başvurucuya 13/08/2013 tarihinde tebliğ edildiğini, başvurucunun 3/9/2013 tarihinde karar düzeltme yoluna başvurduğunu, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesi atfıyla 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte olan 440. maddesinin birinci fıkrasına göre istemin süresinin 15 gün olduğunu vebu sürenin geçirildiğini belirterek karar düzeltme dilekçesini süre aşımı nedeniyle reddetmiştir.

18. Ret kararı başvurucuya 15/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiş ve 14/8/20147 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

20. Başvurucu, dava konusu yere eskiden beri zilyet olduklarını, yargılama sırasında mahallî bilirkişilerin bu yönde beyanlarının olduğunu, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713. maddesindeki yasal şartların gerçekleştiğini, Mahkemenin lehe olan delilleri dikkate almadan usul ve kanuna aykırı olarak karar verdiğini, karar nedeniyle mülklerinin elinden alındığını, yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucu bireysel başvurudan sonra 9/3/2016 tarihinde vefat etmiştir.

22. Asli görevi Anayasa'yı yorumlamak, böylece Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin kapsam ve sınırlarını belirlemek olan Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda, başvurucunun başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde 4721 sayılı Kanun'da belirtilen tarihleri tespit etme ve buna göre mirası reddetmeyen mirasçıların başvuruya devam etmelerini sağlama yükümlülüğünü üstlenmesinin, Mahkemenin asli görevini yerine getirmesi önünde engel teşkil edeceği ve Mahkemeyi temel işlevinden uzaklaştırabileceği nedeniyle bireysel başvurunun niteliğine uygun düşmeyeceği anlaşılmaktadır (İskender Kaya ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, § 19).

23. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması, yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

24. Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâller gibi başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varıldığı durumlarda, başvuruculaların vefat etmesi hâlinde başvuruya devam edilmesinin sağlanması yönünden öncelikli yükümlülüğün başvuruya devam etme hakları olan şahıslarda bulunduğu kabul edilmelidir. Somut olayda başvurucu Mustafa Yurt'un başvuru tarihinden sonra 9/3/2016 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Anılan tarihten itibaren makul bir süre içinde başvuruya mirasçı olarak devam edilmek istendiğine dair bir talepte bulunulmadığı gibi başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan başka herhangi bir nedenin varlığından da söz edilemeyeceği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun ölümü nedeniyle başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu mirasçılarının üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH SARIDAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/13523 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13523

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH SARIDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13523)

Karar Tarihi:7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Abdullah SARIDAĞ

2. Abdulvahit HAZAR

3. Abdurrezak HAZAR

4. Ahmet HAZAR

5. Ahmet SAVCI

6. Ayşe HAZAR

7. Emine İLBOĞA

8. Emine KILIÇ

9. Emine SARIDAĞ

10. Fatma DÜZGÖREN

11. Fatma HAZAR

12. Halil SARIDAĞ

13. Hatice TALAYHAN

14. Hıdır SAVCI

15. Hıssa SARIDAĞ

16. İbrahim SAVCI

17. Mahsun HAZAR

18. Mehmet SARIDAĞ

19. Mehmet SARIDAĞ

20. Mehmet SAVCI

21. Meryem KORHAN

22. Meryem SARIDAĞ

23. Mesut SARIDAĞ

24. Musa SARIDAĞ

25. Mustafa HAZAR

26. Salahattin HAZAR

27. Selman SARIDAĞ

28. Şükran SARIDAĞ

29. Türkan SARIDAĞ

30. Yüksel SARIDAĞ

31. Zahra DÜZGÖREN

32. Zeynep HAZAR

33. Zeynep HAZAR

34. Zübeyde YILDIRIM

Vekili : Av. Hakan GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 19/8/2014 tarihi ve devamında yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2014/17248 sayılı bireysel başvuru dosyası konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2014/13523 sayılı dosya ile birleştirilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Bir kısım başvuruculaın murisi İbrahim Sarıdağ'ın 1957 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasına, bir kısım başvuruculaın murisi Küleyp Hazar 1980 yılında müdahil olmuştur. Anılan Mahkemenin kapatılmasıyla Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilen söz konusu dava yerel Mahkeme aşamasında derdest durumdadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucular, makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Başvurucu Halil Sarıdağ Yönünden

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

13. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaın mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvuruculardan Halil Sarıdağ başvuru tarihinden sonra 29/5/2015 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Anılan başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle başvuruculardan Halil Sarıdağ yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucular Ahmet Savcı, Ayşe Hazar, Zahra Düzgören, Meryem Korhan, İbrahim Savcı, Fatma Düzgören, Emine İlboğa, Zübeyde Yıldırım, Zeynep Hazar, Mehmet Savcı, Hıdır Savcı ve Hatice Talayhan Yönünden

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda,kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı, bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276,

9/1/2014, §§ 19, 20).

16. Somut olayda bireysel başvuru formunda anılan başvurucuların murisi Halef Savcı'nın 1957 yılında şikâyet konusu davayı açtığından bahsedilmekte ise de başvuruya dayanak olarak sunulan belgelerden söz konusu şahsın şikâyet konusu davaya müdahil sıfatıyla taraf olduğunun tespit edildiği fakat hangi tarihte müdahil olduğuna dair herhangi bir bilgiye ya da belgeye yer verilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun, başvurucular Ahmet Savcı, Ayşe Hazar, Zahra Düzgören, Meryem Korhan, İbrahim Savcı, Fatma Düzgören, Emine İlboğa, Zübeyde Yıldırım, Zeynep Hazar (33 numaralı), Mehmet Savcı, Hıdır Savcı ve Hatice Talayhan yönünden diğer kabul edilebilirlik koşulları bakımından incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Diğer Başvurucular Yönünden

18. Diğer başvurucular yönünden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

21. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda İbrahim Sarıdağ'ın mirasçısı başvurucular yönünden yaklaşık 60 yıllık; Küleyp Hazar'ın mirasçısı başvurucular yönünden ise yaklaşık 37 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının da ihlal edildiğini iddia etmişlerse de başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

25. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

26. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara, şikâyet konusu davadaki taraf sayısı ve başvurucular murislerinin tüm mirasçılarının sayısı ile söz konusu davaya taraf olan murisin doğrudan mirasçısı ya da mirasçısının mirasçısı olma durumları da dikkate alındığında karara ekli tabloda gösterilen miktarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedelinin başvurucular Mahsun Hazar, Ahmet Hazar, Abdurrezak Hazar, Abdulvahit Hazar, Zeynep Hazar (32 numaralı), Salahattin Hazar, Mustafa Hazar ve Fatma Hazar'a müştereken; 206,10 TL harç bedelinin başvurucular Yüksel Sarıdağ, Türkan Sarıdağ, Emine Kılıç, Hıssa Sarıdağ, Mesut Sarıdağ, Musa Sarıdağ, Mehmet Sarıdağ, Abdullah Sarıdağ, Emine Sarıdağ, Meryem Sarıdağ, Selman Sarıdağ, Mehmet Sarıdağ ve Şükran Sarıdağ'a müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. 1.800 TL vekâlet ücretinin ise lehine manevi tazminata hükmedilen tüm başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvuruculardan Halil Sarıdağ yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

2. Başvurucular Ahmet Savcı, Ayşe Hazar, Zahra Düzgören, Meryem Korhan, İbrahim Savcı, Fatma Düzgören, Emine İlboğa, Zübeyde Yıldırım, Zeynep Hazar (33 numaralı), Mehmet Savcı, Hıdır Savcı ve Hatice Talayhan yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Diğer başvurucular yönünden Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara karara ekli tabloda gösterilen miktarlarda manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1. 206,10 TL harç bedelinin başvurucular Mahsun Hazar, Ahmet Hazar, Abdurrezak Hazar, Abdulvahit Hazar, Zeynep Hazar (32 numaralı), Salahattin Hazar, Mustafa Hazar ve Fatma Hazar'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE; 206,10 TL harç bedelinin başvurucular Yüksel Sarıdağ, Türkan Sarıdağ, Emine Kılıç, Hıssa Sarıdağ, Mesut Sarıdağ, Musa Sarıdağ, Mehmet Sarıdağ, Abdullah Sarıdağ, Emine Sarıdağ, Meryem Sarıdağ, Selman Sarıdağ, Mehmet Sarıdağ ve Şükran Sarıdağ'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

2. 1.800 TL vekâlet ücretinin ise lehine manevi tazminata hükmedilen tüm BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden

itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine (E.2013/42) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAŞVURUCULAR TAZMİNAT MİKTARI

Küleyp HAZAR Mirasçısı Başvurucular 1- Mahsun HAZAR 2- Ahmet HAZAR 3- Abdurrezak HAZAR 4- Abdulvahit HAZAR 5- Zeynep HAZAR (32 numaralı) 6- Salahattin HAZAR 7- Mustafa HAZAR 8- Fatma HAZAR AYRI AYRI NET 3.300 TL

İbrahim SARIDAĞ Mirasçısı Başvurucular 9- Yüksel SARIDAĞ 10- Türkan SARIDAĞ 11- Emine KILIÇ 12- Hıssa SARIDAĞ 13- Mesut SARIDAĞ 14- Musa SARIDAĞ 15- Şükran SARIDAĞ 16- Meryem SARIDAĞ 17- Mehmet Sarıdağ (19 numaralı) AYRI AYRI NET 675 TL

18- Mehmet SARIDAĞ (18 numaralı) 19- Abdullah SARIDAĞ 20- Emine SARIDAĞ 21- Selman SARIDAĞ AYRI AYRI NET 425 TL

ÖMER EROL ATABERK

B. No: 2014/13953 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13953

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER EROL ATABERK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13953)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Ömer Erol ATABERK

Vekili : Av. Fatoş ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, muris muvazaası nedenine dayalı tapu iptali ve tescil davasında delillerin yanlış değerlendirilerek usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; yargılamada delillerin ileri sürülmesi, dosyadaki bilgi ve belgelere ulaşma ve beyanda bulunma hususunda taraflar arasındaki eşitliğe aykırı davranılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun murisi M.A. ile Ü.E. isimli şahıs 8/11/2000 tarihinde evlenmişler, 3/4/2008 tarihinde boşanmışlardır.

9. Muris M.A. İstanbul ili, Kadıköy ilçesi Caferağa Mahallesinde bulunan bir apartman dairesini 14/11/2002 tarihinde o dönemde eşi olan Ü.E.ye tapuda devretmiştir.

10. Muris M.A.nın 16/1/2009 tarihinde vefat etmesi üzerine mirasçısı olan başvurucu 1/6/2009 tarihinde, Kadıköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı davada, söz konusu taşınmazın mal kaçırmak amacıyla Ü.E.ye devredildiğini belirterek tapu iptali ve tescil talebinde bulunmuştur.

11. Mahkeme 25/9/2012 tarihli kararında, muris ile davalının evlendiklerinde aralarında yaş farkı olduğunu, murisin dava konusu taşınmazı davalı eşine hediye olarak verdiğini, mal kaçırma amacının olmadığını, Kadıköy 9. Noterliğince düzenlenen vasiyetnamenin tasarruf tarihinden hemen sonra düzenlendiğini ve davacıya da taşınmaz mal vasiyet edildiğini, murisin davalıdan boşanmasından sonra vasiyetnameden rücu ettiğini, bütün malların davacıya intikal ettiği dikkate alındığında murisin mal kaçırmak kastıyla hareket etmediğinin anlaşıldığını belirterek davayı reddetmiştir.

12. Bu arada Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararıyla Kadıköy Adliyesi kapatılmış, dosya İstanbul Anadolu 9. Asliye Hukuk Mahkemesine devredilmiştir.

13. Temyiz üzerine karar Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 26/11/2013 tarihli kararı ile onanmıştır.

14. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 24/6/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

15. Ret kararı 21/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 20/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, hakkaniyete uygun yargılanmanın temel ilkelerinden olan delillerin sunuluş, tartışılması, karşı iddia ve dosya ile ilgili tüm işlemlerde taraflar arasında eşitlik olması kuralına riayet edilmediğini, yine dosyadaki görüş ve deliller hakkında bilgi sahibi olma, yorum yapma imkânının da tanınmadığını belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruda başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmü ile ilgili somut olay çerçevesinde açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Soyut birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak

düzenlenmemiştir (Halil İbrahim Aydın ve diğerleri, B. No: 2014/483, 19/11/2014, § 29).

19. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

20. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarına (bkz. § 17) dayanak somut bir neden belirtilmediği gibi bu iddialara ilgili her hangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır. Bu açıdan söz konusu iddiaların soyut nitelikte olduğu ve kanıtlanmamış şikâyet kapsamında kabul edilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesinin ihlal edildiği iddiası kanıtlanamadığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

22. Başvurucu, muris muvazaasına dayalı olarak açtığı davada, davalı tarafın dava konusu taşınmazı satın aldığını ikrar ettiği halde Mahkemenin devir işlemini hediye olarak kabul ettiğini, bu açıdan Mahkemenin dosyadaki somut delilleri değerlendirilmeden var olmayan ve karşı tarafça dahi ileri sürülmeyen bir vakıaya dayalı olarak karar verdiğini, delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucu usul ve kanuna aykırı karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun iddialarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle dava konusu taşınmazın muris tarafından davalıya hediye olarak verildiğini, mal kaçırma kastıyla devir yapılmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

30. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Kadıköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde 1/6/2009 tarihinde açılan ve bu Mahkemenin kapatılmasıyla İstanbul Anadolu 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde devredilen tapu iptali ve tescil davasında, Mahkemenin 25/9/2012 tarihinde davanın reddine karar verdiği, kararın Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 26/11/2013 tarihli kararıyla onandığı, karar düzeltme talebinin 24/6/2014 tarihinde reddedildiği ve hükmün bu tarih itibarıyla kesinleştiği anlaşılmıştır. Bu nedenle karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada 5 yıl 23 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

33. Başvurucu, yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

34. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

35. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmadığı anlaşıldığından başvurucu lehine manevi tazminata karar verilmesi mümkün değildir.

36. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. i. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkca dayanaktan yoksun olması,

ii. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Talep olmadığından başvurucu lehine manevi tazminata KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul Anadolu 9. Asliye Hukuk Mahkemesine (Kapatılan Kadıköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/196, K.2012/488 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN AKBULUT (2)

B. No: 2014/15058 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15058

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN AKBULUT BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/15058)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Aydın AKBULUT

Vekili : Av. Ömer ÖNEREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Danıştay tetkik hâkimi görüşünün tarafına bildirilmemesi nedeniyle savunma hakkı ve silahların eşitliği ilkesinin; yargılama işlemlerinin uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümüne öğretim üyesi alımı ile ilgili 6/7/2007 tarihli ve 26574 sayılı Resmî Gazete'dekadro ilanı yayımlanmış; anılan ilan kapsamında başvurucu, Biyoloji Bölümüne öğretim üyesi olarak atanmıştır.

9. Davacı H.D. tarafından kadro ilanın iptali istemiyle dava açılmıştır.

10. Ankara 13. İdare Mahkemesinin 16/10/2008 tarihli ve E.2007/2170, K.2008/1437 sayılı kararı ile davanın reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu 6/9/2010 tarihinde davalı yanında davaya müdahil olmuştur.

12. Davacının temyizi üzerine Danıştay Sekizinci Dairesinin 2/7/2010 tarihli ve E.2009/2026, K.2010/3966 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

13. Bozma kararı üzerine direnme kararı verilmiş, Ankara 13. İdare Mahkemesinin 1/12/2010 tarihli ve E.2010/1636, K.2010/1355 sayılı kararı ile davanın reddine hükmedilmiştir.

14. Davacının temyizi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 13/3/2014 tarihli ve E.2011/509, K.2014/782 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesinin ısrar kararının onanmasına hükmedilmiştir. Bu karar 20/8/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Taraflarca karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine kararın kesinleştiği tespit edilmiştir.

15. Başvurucu 17/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tetkik Hâkimi Görüşünün Tebliğ Edilmemesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; Danıştay tetkik hâkimin görüşünün tarafına bildirilmediğini, bu şekilde savunma hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

18. Tetkik hâkimleri, daire başkanı tarafından verilen dava dosyalarının ilk incelemelerini yapar ve hazırladığı yazılı veya sözlü raporu daire başkanı veya üyelerine sunar. Dolayısıyla dava dosyası hakkında karar verecek heyet ile birlikte çalışır ve heyet adına inceleme yaparak rapor hazırlar(Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 61; C. İş Ortaklığı, B. No: 2013/769, 11/12/2014, § 44).

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Meral/Türkiye kararında (B. No: 33446/02, 27/11/2007) Danıştay tetkik hâkiminin kanaatlerinin önceden tebliğ edilmemesine ilişkin olarak bu yargı mensubunun görevinin savcının göreviyle mukayese edilebilir olmadığını

belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. AİHM kararına göre tetkik hâkimleri, Danıştay başkanı ile kurul ve daire başkanları tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirmekle ve bunlar tarafından havale edilen davaları incelemekle sorumlu iken savcılar Danıştay başsavcısının emri altında çalışmaktadırlar. Genel olarak tetkik hâkimleri soruşturma yapmayıp daha evvel soruşturması tamamlanmış bir dosya hakkında görüşlerini sunmaktadırlar. Tetkik hâkiminin mütalaasını yazılı ya da sözlü olarak sunarak hâkimlerin karar vermesine yardımcı olmayı amaçladığı doğrudur. Ancak bu görevin, Danıştay başkanı ve Daire başkanlarını temsilen tetkik hâkiminin yerine getirdiği hukuki görevlerinden olduğu görülmektedir. Danıştay başkanı ve Daire başkanlarının yönetimindeki tetkik hâkimleri karar taslaklarını yazar ve tutanakları hazırlarlar. Dolayısıyla AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin 1. fıkrasının bu bakımdan ihlal edilmediği sonucuna varmıştır (Yasemin Ekşi, § 63).

20. Somut davada Danıştay tetkik hâkimi tarafından İlk Derce Mahkemesi dosyası ve kararı incelenerek rapor hazırlanmış, bu rapor Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Başkanı ve üyelerine sunulmuştur. Tetkik hâkiminin raporu dinlendikten sonra Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Başkanı ve on altı üyesi tarafından oyçokluğuyla hüküm onanmıştır. Başvuru konusu yargılamada, tetkik hâkiminin önyargılı davranmasına neden olacak rapor sunduğunu gösteren herhangi bir unsur bulunmadığı gibi başvurucunun da bu yönde bir iddiası bulunmamaktadır. Tetkik hâkiminin raporu başvurucuya tebliğ edilmemişse de bu durumun adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu söylenemez.

21. Açıklanan nedenlerle tetkik hâkiminin raporunun tebliğ edilememesi nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından başvurucunun anılan iddiasının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucu ayrıca, yargılamanın uzun sürmesinin etkili başvuru makamının bulunmadığının kanıtı olduğunu, bu nedenle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle etkili başvuru ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasının makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

27. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar, başvurucunun 6/9/2010 tarihinde davaya müdahil olması dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 3 yıl 6 aylık yargılama sürecinde uyuşmazlığın karara bağlanması konusunda kamu otoritelerine ve özellikle yargılama organlarına atfedilebilecek bir gecikmenin olduğu tespit edilemediğinden, başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön de bulunmadığından yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurucunun makul sürede yargılanma hakkına yönelik bir müdahalenin bulunmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tetkik hâkimi görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRÜ ATUĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/15853 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15853

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRÜ ATUĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15853)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : 1. Şükrü ATUĞ

2. Gülistan ERSİN

3. Resmiye ATUĞ

4. Musa AKGÜL

5. Şükrü ERSİN

6. Cihat İŞ

Vekili : Av. Hakan GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Başvurucular tarafından yapılan 2014/15853 ve 2014/17241 numaralı başvurular, aralarında konu yönünden irtibat bulunduğu anlaşıldığından birleştirilmiş; incelemeye 2014/15853 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu Resmiye Atuğ'un murisi ile diğer başvurucular aleyhine 23/8/1999 tarihinde el atmanın önlenmesi davası açılmıştır. Nusaybin Asliye Hukuk Mahkemesi 5/10/1999 tarihli kararı ile davanın reddine karar vermiştir. Karar, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 20/1/2000 tarihli ilamı ile bozulmuştur. Bozma üzerine Mahkemenin E.2000/31 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılama hâlen devam etmektedir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Başvurucu Musa Akgül Yönünden

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

13. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaların mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini makul bir süre içinde Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§18-21). Somut olayda başvuruculardan Musa Akgül başvuru tarihinden sonra 16/10/2016 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları başvuruya devam etme yönünde iradelerini makul bir süre içinde bildirmemişlerdir. Anılan başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle başvurucu Musa Akgül yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Başvurucular Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 50).

17. Başvuruya konu dava, başvurucu Resmiye Atuğ yönünden miras bırakanından intikalle takip edilmekte olan bir uyuşmazlık olup bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

18. Sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, § 52).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

20. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 17 yıl 7 aydır devam eden yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının da ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

24. Başvurucular, ayrı ayrı 50.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

25. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında dava konusu hukuki menfaat ile dava dosyasındaki taraf ve mirasçı sayısı da dikkate alınarak başvurucu Resmiye

Atuğ'a net 1.640 TL, başvurucular Şükrü Atuğ, Gülistan Ersin, Şükrü Ersin ve Cihat İş'e ayrı ayrı net 16.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. 2014/15853 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harcın başvurucular Şükrü Atuğ, Resmiye Atuğ ve Gülistan Ersin'e müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. 2014/17241 numaralı dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harcın başvurucular Şükrü Ersin ve Cihat İş'e müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. 1.800 TL vekâlet ücretinin Musa Akgül dışındaki başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Musa Akgül yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

2. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Resmiye Atuğ'a net 1.640 TL; başvurucular Şükrü Atuğ, Gülistan Ersin, Şükrü Ersin ve Cihat İş'e ayrı ayrı net 16.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1. 206,10 TL harcın başvurucular Şükrü Atuğ, Resmiye Atuğ ve Gülistan Ersin'e MÜŞTEREKEN,

2. 206,10 TL harcın başvurucular Şükrü Ersin ve Cihat İş'e MÜŞTEREKEN,

3. 1.800 TL vekâlet ücretinin Musa Akgül dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Nusaybin Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2000/31) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGİZ DOĞAN ve M. SELAMİ ÖZ

B. No: 2014/15945 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGİZ DOĞAN VE M. SELAMİ ÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15945)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : 1. Cengiz DOĞAN

2. M. Selami ÖZ

Vekili : Av. Servet ÖZEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa itirazın etkin olarak kullanılamaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; özel yetkili mahkemede yargılama yapılması, tercüman yardımından yararlandırılmaması ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular 5/6/2009 tarihinde gözaltına alınmışlar, 12/6/2009 tarihinde ise tutuklanmışlardır. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK mülga 250. madde ile görevli) 7/10/2009 tarihli iddianamesiyle silahlı terör örgütüne üye olmak, silahlı terör örgütüne silah sağlamak, patlayıcı madde bulundurmak, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçlarını işledikleri iddiasıyla başvurucular ile birlikte toplam elli beş şüpheli hakkında kamu davası açılmıştır. (Kapatılan) Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK mülga 250. madde ile görevli) yirmi dört kez duruşma yapılmış ve Mahkemenin 2/1/2013 tarihli kararıyla başvurucular hakkında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan açılan davada kovuşturmanın ertelenmesine, başvuruculların terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmalarına, tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 4/7/2014 tarihli kararıyla başvurucular yönünden onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular, haklarında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını, tutukluluğa itiraz yolunu etkin olarak kullanamadıklarını belirterek Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

13. Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin ilk kez yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklama tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Mehmet Emin Kılıç, § 27).

14. Başvuru konusu olayda, İlk Derece Mahkemesinin nihai kararını verdiği 2/1/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gereken bireysel başvurunun 29/9/2014 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi

gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Kanuni Hâkim Güvencesi İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, özel yetkili mahkemede yargılanmaları sebebiyle kanuni hâkim güvencesinin gözetilmediğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak yasa ile kurulmuş bir mahkeme tarafından davanın dinlenilmesini isteme hakkından açıkça söz edilmiştir. Bu hak, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da zımni bir unsuru olmakla beraber (AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004) yargılamayı yapan mahkemenin yasayla kurulması gerekliliği Anayasa'nın 37. maddesinde ayrı ve açık bir hükümle düzenlenmiştir. Ayrıca Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini belirten Anayasa'nın 142. maddesinin de kanuni hâkim güvencesinin değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır.

18. Kanuni hâkim güvencesi, mahkemelerin kuruluş ve yetkileri ile izleyecekleri yargılama usulünün yasal düzenlemeyle ve dava konusu olay ortaya çıkmadan önce belirlenmesini gerektirir. Bu düzenleme, Anayasa Mahkemesi kararlarında kişinin hangi mahkemede yargılanacağını önceden ve kesin olarak bilmesini gerektiren doğal hâkim ilkesini koruyan bir hüküm olarak ele alınmaktadır (AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004; E.2005/8, K.2008/166, 20/11/2008).

19. Kanuni hâkim güvencesi, sadece mahkemelerin yargı yetkisi içinde yer alan konuların belirlenmesini değil her bir mahkemenin kuruluşu ve yer bakımından yargı yetkisinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere mahkemelerin organizasyonlarına ilişkin tüm düzenlemeleri ifade etmekte; mahkemelerin görev ve yetki alanlarının açık ve anlaşılır biçimde tespit edilmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 80).

20. Başvuruya konu olayda başvurucuların sanık olarak yargılandıkları kamu davası ilgili kanun hükümleri çerçevesinde kurulmuş olan mahkemelerde, yine daha önceden belirlenmiş usul kurallarına göre yürütülmüş ve sonuçlandırılmıştır. Bu nedenle kanuni hâkim güvencesi ilkesine ilişkin açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tercümandan Yararlandırılmama Nedeniyle Savunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucular, tercümandan yararlanma isteklerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

23. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

24. Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendi, hakkında suç isnadı olan

kişinin mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkını güvence altına alır. Bu hak yalnızca suç isnadında bulunulan kişilere tanınmıştır. Bu haktan faydalanabilmek için sanığın ödeme gücü olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır (Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 48).

25. Başvuru açısından çözümlenmesi gereken asıl mesele, devletin yükümlülüğünün tercüman isteyen tüm sanıklar için geçerli olup olmadığıdır. Bu noktada tercüman hakkının sınırlı bir hak olduğunu kabul etmek gerekir. Başka bir deyişle tercüman isteyen herkesin değil adil bir yargılamadan umulan yararın sağlanması amacıyla yalnızca yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan kişilere tercüman atanması bir zorunluluktur. Yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan kişilerin bir tercümanın yardımına ihtiyaç duyması hâlinde devletin çeviri sağlama yükümlülüğü doğar (Abdurrahim Balur, § 50).

26. Yargılanan kişilerin böyle bir ihtiyacının bulunup bulunmadığını belirlemek davaya bakan hâkimin görevidir. Hâkim, sanıkla görüştükten sonra yargılamada tercüman bulunmamasının sanığa zarar vermeyeceğinden emin olmalıdır (Abdurrahim Balur, § 51).

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendinin sadece mahkemede konuşulan dili bilmeyenlerin kullanabileceği bir hak getirdiğini, mahkemenin dilini "anlayan" ve "konuşan" bir sanığın başka bir dilde -mensubu olduğu etnik dilde- savunma yapabilmesi için tercümandan yararlanma talebinde ısrar edemeyeceğini belirtmektedir (Lagerblom/İsveç, B. No: 26891/95, 14/1/2003, §§ 61-64).

28. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine göre sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir. Soruşturma evresinde dinlenen şüpheli, mağdur veya tanıklar da bu haktan yararlanır. 5271 sayılı Kanun'un 202. maddesiyle meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyen şüphelilerin/sanıkların kendilerini Türkçe dışındaki bir dilde savunmalarına imkân tanınmıştır. Böylece Türkçeyi hiç konuşamayan ve anlayamayan kişilerin ana dilleri ya da bildikleri başka bir dilde şikâyetlerini aktarabilmesi veya savunmalarını yapabilmesi sağlanmıştır (Abdurrahim Balur, § 53).

29. Diğer taraftan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine 24/1/2013 tarihinde ilave edilen (4) numaralı fıkra ile Sözleşme'de ve AİHM içtihatlarında ortaya konan ölçütlerin ötesine geçilerek tercüman hakkı genişletilmiştir. Yeni kurala göre sanıkların "İddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde" yapabileceği hükmü getirilmiştir. Böylece "meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilen" sanığa da sözlü savunmasını başka dilde yapabilme imkânı sağlanmıştır (Abdurrahim Balur, § 54).

30. Başvuru konusu olayda başvurucular 12/6/2009 tarihinde Cumhuriyet Savcısının odasında Türkçe ifade vermiş, duruşmalarda tercümandan yararlanma isteklerinin kabul edilmediğini iddia etmişlerdir. Yeni usul kuralının yürürlüğe girdiği tarihten önce İlk Derece Mahkemesi önünde gerçekleştirilen başvuruculara tercüman atanmamasına ilişkin işlemde Türkçeyi "anlayan" ve "konuşan" başvuruculara mensubu olduğu etnik dilde savunma yapabilmesi için tercümandan yararlanma talebinin kabul edilmemesinin savunma hakkını

kısıtlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle bir ihlalin olmadığının açık olması nedeniyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

34. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

35. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar, yargılamadaki taraf sayısı, davanın karmaşıklığı dikkate alındığında somut davada elli beş sanığın yargılandığı ve silahlı terör örgütüne üye olmak, silahlı terör örgütüne silah sağlamak, patlayıcı madde bulundurmak, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarına ilişkin yargılamanın konusunun karmaşık olduğu görülmektedir. Başvuruculların gözaltına alındığı 5/6/2009 tarihinden yaklaşık dört ay sonra 7/10/2009 tarihinde iddianamenin düzenlendiği, ilk duruşmanın 19/2/2010 tarihinde gerçekleştirildiği, toplamda yirmi dört kez ve en fazla dört ay ara ile duruşmaların yapıldığı, 2/1/2013 tarihinde ise nihai kararın karar verildiği, Yargıtay temyiz incelemesinin ise yaklaşık on sekiz ay sürdüğü hususları değerlendirildiğinde somut olaydaki yaklaşık 5 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kanuni hâkim güvencesi ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET NECİP KURTCEBE

B. No: 2014/16544 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/16544

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET NECİP KURTCEBE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16544)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Mehmet Necip KURTCEBE

Vekili : Av. Yusuf Kenan ALTAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; başvurucuya yüksek bir ceza verilmesi, mahkeme kararlarının yeterli gerekçe ihtiva etmemesi ve makul sürede yargılanma yapılamaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 11/10/2008 tarihinde gözaltına alınmış, 15/10/2008 tarihinde tutuklanmış ve 13/12/2011 tarihinde tahliye edilmiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 25/12/2008 tarihli iddianamesi ile silahlı terör örgütüne üye olma, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işlediği iddiasıyla26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin yedinci fıkrası delaletiyle 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin ikinci fıkrası ve 11/5/1994 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

10. (Kapatılan) İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 13/3/2012 tarihli kararıyla başvurucunun dokuz yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Mahkememizce yapılan yargılama, iddia, mütalaa, sanık savunmaları, tanık beyanları, olay, yakalama, arama ve el koyma tutanakları, tespit tutanakları, fotoğraf teşhis tutanakları, iletişimin tespiti tutanakları, ekspertiz raporları ve yukarıda belirtilen diğer delillerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda;

...

M.S.A.'nın bombalı eylem için gelen G.E'yi sınırdan geçirip Türkiye içine soktuğu, Türkiye'de Özalp ilçesinde karşıladığı, buradan Van'a götürdüğü, Van'dan İstanbul iline 27/09/2008 tarihinde götürdüğü, burada H.İ.'ye teslim ettiği ve 29/09/2008 tarihli THY uçağı ile Van'a geri döndüğü, diğer sanık T.S.'nin ise sanık G.'nin kalacağı İstanbul'daki yerlerin organizasyonunu yaptığı, sanık G.E.'nin en son eylem günü Mehmet Necip KURTCEBE'nin Gaziosmanpaşa ilçesindeki adresinde ikamet ettiği, bu evde yapılan aramada 20/02/2009 tarihli inceleme raporuna göre el yapısı bombalarda kullanılan materyallerin ele geçirildiği ve sanık G.E.'nin yakalandığı gün bu evden çıktığına dair dizi 212'de tespit tutanağının bulunduğu, sanık Mehmet Necip KURTCEBE'nin aşama ifadelerinin tutarlı olmadığı ve G.E.'nin üzerinde bu eve ait anahtarın ele geçirildiği, Mehmet Necip KURTCEBE ile G.E.'nin 07/10/2008 tarihinde Eyüp ilçesinde buluştuklarına dair dizi 212 de tespit tutanağının bulunduğu, Mehmet Necip KURTCEBE' nin klasör 1 dizi 79, 80, 81'deki görüşmelerive M.S.A.'nın klasör 1 dizi 90, 93, 146, 166, 167, 168, 169, 170, 174'te yer alan iletişim tespit tutanaklarına göre her iki sanığın G.E.'nin yakalanması ile ilgili görüşmeler yaptıkları, sanık M.S.A.'nın sanık G.'nin yakalanmasını Sıddık isimli şahıstan duyduğunda savunmasını doğrulayacak nitelikte tepki vermediği, aksine sanık G.'nin konumunu bildiğinin anlaşıldığı ve bu işte tek olmadığını, başkalarının da bulunduğunu belirttiği, sanık M.S.A.'nın sanık G.'nin yakalandığını öğrenince G.E.'nin ve T.S.'nin telefonlarını aradığı, ancak diğer sanıkların telefonları kapalı olduğu için görüşme yapamadığı, daha sonra sanıkların yakalandıkları, bu suretle sanıkların üzerlerine atılı suçu işledikleri anlaşılmıştır.

...

2-Sanık MEHMET NECİP KURTCEBE'nin yasadışı silahlı terör örgüt üyesi olmak suçu sabit olduğundan eylemine uyan 5237 sayılı TCK.nun 314/2. Maddesi gereğince suçun işleniş

şekli ve özellikleri ile kastının derecesine göre takdiren ve artırılmak suretiyle 6 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına,

3713 sayılı Yasanın 5. maddesi gereğince cezasının 1/2 oranında artırımı ile 9 YIL HAPİS CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA..."

11. Temyiz üzerine hüküm Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 25/11/2013 tarihli kararıyla başvurucu yönünden onanmıştır.

12. Karar 16/9/2014 tarihinde başvurucunun vekiline tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

16. Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin ilk kez yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklama tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Mehmet Emin Kılıç, § 27).

17. Somut olayda başvurucu, (kapatılan) İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 13/12/2011 tarihli kararıyla tahliye edilmiştir. Tutukluluk hâli Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihi olan 23/9/2012 tarihinden önce sona erdiğinden başvurunun bu kısmı Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışında kalmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; hakkında açılan ceza davasına ilişkin iddianamede 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin yedinci fıkrası delaletiyle denilmesi suretiyle silahlı terör örgütüne yardım suçundan davanın açıldığını, hakkında hükmedilen cezanın yüksek olduğunu, İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının açık ve gerekçeli olmadığını iddia etmiştir.

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak açıkça gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla

birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

21. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

22. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

23. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

24. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

25. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

26. Somut olayda, yapılan açık yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir (bkz. § 10). Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

30. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

31. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvurucunun gözaltına alındığı 11/10/2008 tarihinden yaklaşık iki ay sonra düzenlenen 25/12/2008 tarihli iddianameyle kamu davasının açıldığı, Mahkemece on bir kez duruşma yapıldığı, duruşmaların yaklaşık üç ay ara ile gerçekleştirildiği, 13/3/2012 tarihinde nihai kararın verildiği, temyiz incelemesinin ise yaklaşık 1 yıl 8 ayda sonuçlandırıldığı, bombalı terör faaliyetine ilişkin yargılama konusunun karmaşık nitelikte olduğu hususları değerlendirildiğinde yaklaşık 5 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEAS ERDEMCİ

B. No: 2014/18914 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18914

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEAS ERDEMCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18914)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Meas ERDEMCİ

Vekili : Av. Murat DAYANAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, patlayıcı madde bulundurma, mala zarar verme suçlarını işlediği iddiasıyla yargılanılan davada, gizli tanık beyanına dayalı olarak haksız ve hukuka aykırı şekilde hatalı değerlendirme sonucu mahkûmiyet kararı verilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 24/1/2010 tutuklanmış, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 5/10/2010 tarihli iddianamesiyle silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, patlayıcı madde bulundurma ve mala zarar verme suçlarından cezalandırılması talebiyle hakkında kamu davası açılmıştır. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/6/2013 tarihli kararı ile başvurucunun hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/4/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

10. Kararın kesinleştirme işlemi 24/6/2014 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu vekili, anılan kararı 1/12/2014 tarihinde Mahkeme Kaleminde tebellüğ etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

12. Başvurucu; yargılandığı ceza davasında gizli tanığa yaptırılan teşhis işlemi sonucu düzenlenen tutanağının hukuka aykırı olarak düzenlendiğini, sadece gizli tanık beyanlarına dayanarak mahkûmiyetine karar verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruların yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak "başvuru yollarının tüketildiği tarih"ten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin "nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih" olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir.

14. Bireysel başvuru süresi bakımından "nihai kararın gerekçesinin tebliği" öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin "dosyadan suret alınması" gibi hâllerde öğrenilmesi de mümkündür. Başvuruculara nihai kararın gerekçesini "öğrendiklerini beyan ettikleri tarih" de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

15. Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği tarihten itibaren başlatılması gerekir (Aydın Selçuk, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24; Halil Aslan, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38).

16. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilemediği veya nihai kararın sonucunun öğrenilip gerekçesinin kesin olarak öğrenilme imkânının elde edilemediği hâllerde başvuru süresinin hangi tarihten başlayacağının belirlenmesi gerekir. Aksi hâlde sınırsız bir başvuru süresi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmede sürenin başlangıç tarihinin, başvurucuların özen yükümlükleri ile mahkemeye erişim haklarının aşırı sınırlanmaması hususlarının birlikte dikkate alınması gerekir.

17. Başvurucuların bireysel başvuruda bulunmak amacıyla dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır.Bu yükümlülük kapsamında ilk derece mahkemesine fiilen ulaşan nihai kararın gerekçesini öğrenme konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvuruculara aittir. Diğer bir ifadeyle başvurucular veya vekillerinin ilk derece mahkemesine ulaşan kararın bir örneğini almak için özenli davrandıklarını kanıtlamaları gerekir (Fatma Gökot, B. No: 2013/5697, 21/4/2016, § 50).

18. Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme mevzuatta bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827,25/2/2016, § 30; Fatma Gökot, § 51).

19. Somut olayda Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/6/2013 tarihli kararı, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/4/2014 tarihli ilamıyla onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Yargıtay ilamının, en geç kararın Mahkeme Kalemi tarafından kesinleştirme işlemlerinin yapıldığı 24/6/2014 tarihinde Mahkemeye ulaştığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucunun ve müdafiinin nihai kararın içeriğine erişme imkânlarını en geç 24/6/2014 tarihinde elde ettikleri anlaşılmıştır.

20. Başvurucu tarafından nihai kararın içeriğine erişme imkânının elde edildiği 24/6/2014 tarihinden itibaren özen yükümlüğü kapsamında kararın içeriğinin öğrenildiği kabul edilen üç aylık süre ile otuz günlük bireysel başvuru süresi sonunda en geç 24/10/2014 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunulması gerekirken başvuru süresi geçtikten sonra 2/12/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçeyle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYSEL KESKİNBALTA VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/19199 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19199

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSEL KESKİNBALTA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19199)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN

Başvurucu : 1. Aysel KESKİNBALTA

2. Ömer KESKİNBALTA

3. Dilek KESKİNBALTA

4. Hamit KESKİNBALTA

5. Merve KESKİNBALTA

6. Özgül ARSLAN

7. Rasim KESKİNBALTA

Vekili : Av. Saide ARSLAN ÇALIŞKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; iş kazası sonucu gerçekleşen ölümle ilgili olarak işverenler aleyhine açılan tazminat davasında, davanın kısmen reddine karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının, yaşam hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, başvuru hakkında görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İlk iki başvurucunun oğlu ve diğer başvuruculaların kardeşi Yasin Keskinbalta 19/2/2001 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu yaşamını yitirmiştir.

9. Başvurucular 7/10/2005 tarihli dilekçe ile özetle U. Mühendislik İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. işçisi olan yakınlarının H. Plastik Otomotiv Mak. İmalat San. ve Tic. A.Ş.ye ait fabrika inşaatında çalışmakta iken iş kazası geçirerek vefat ettiğini, olayın meydana gelmesinde iskelenin üzerine çıkmak için uygun bir merdiven olmamasının, iskelenin üzerinde korkuluk bulunmamasının, iskele üzerindeki kalasların sabitlenmemiş olmasının, henüz 18 yaşını tamamlamamış çocuk işçinin bünyesine uygun olmayan bir işte çalıştırılmasının, çalışma esnasında emniyet kemeri kullanılmamasının ve çalıştırılan işçiye iş ile ilgili yeterli eğitimin verilmemiş olmasının etkili olduğunu belirterek gerçek kişi A.B. ile adı geçen Şirketler aleyhine Gebze 2. İş Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

10. Gebze 2. İş Mahkemesi, dava kapsamında iki ayrı bilirkişi raporu almıştır. Bilirkişi raporlarında, gerçek kişi A.B. ile U. Mühendislik İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.nin kusurlarının toplam %80 olduğu; müteveffanın kusurunun ise %20 olduğu belirtilmiştir. Bilirkişi raporlarında, H. Plastik Otomotiv Mak. İmalat San. ve Tic. A.Ş.nin ise kusurunun bulunmadığı değerlendirilmiştir.

11. Gebze 2. İş Mahkemesi 17/2/2011 tarihli ve E.2005/147, K.2011/83 sayılı karar ile dava kapsamında alınan bilirkişi raporlarını ve elde edilen diğer bilgi ve belgeleri dikkate alarak davalı H. Plastik Otomotiv Mak. İmalat San. ve Tic. A.Ş. yönünden davanın reddine; diğer davalılar yönünden ise davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme bu kapsamda, ölen kişinin annesine 20.194,29 TL maddi tazminat, anne ve babanın her birine ayrı ayrı 35.000 TL, kardeşlerin her birine ise ayrı ayrı 7.500 TL manevi tazminat ödenmesine; anne dışındaki diğer davacıların maddi tazminat taleplerinin reddine karar vermiştir.

12. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 18/12/2012 tarihli ve E.2011/16335, K.2012/23607 sayılı ilamı ile H. Plastik Otomotiv Mak. İmalat San. ve Tic. A.Ş.nin üst işveren olması nedeniyle diğer davalılarla birlikte müteselsil sorumluluğunun bulunduğu, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine iş kazasına bağlı nedenlerden dolayı dava açılması için önel verilmeden davacı anne lehine maddi tazminata hükmedilmesinin hatalı olduğu, manevi tazminat miktarlarının yüksek olduğu gerekçeleriyle bozulmuştur.

13. Bozma kararı sonrası yargılamaya devam eden Gebze 2. İş Mahkemesi 19/3/2013 tarihli ve E.2013/48, K.2013/164 sayılı karar ile bozma kararına kısmen uyarak davacı annenin

maddi tazminat taleplerinin bu davadan tefrik edilmesine, ölen kişinin anne ve babası için takdir edilen manevi tazminat miktarından indirim yapılmamasına ancak kardeşler hakkında takdir edilen manevi tazminat miktarının 7.500 TL'den 3.000 TL'ye düşürülmesine karar vermiştir.

14. Taraflar bu kararı da temyiz etmiştir. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 19/11/2013 tarihli ve E.2013/11268, K.2013/21187 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararının maddi tazminat isteminin reddine ilişkin kısmı ile kardeşler lehine takdir edilen manevi tazminat miktarına ilişkin kısmının isabetli olduğu sonucuna varmış ancak anne ve baba yararına takdir edilen manevi tazminat miktarında hata yapıldığı ve anne ve baba lehine yüksek miktarda manevi tazminata hükmedildiği gerekçesiyle kararın bu yönden bozulmasına karar vermiştir.

15. Bu karar üzerine Gebze 2. İş Mahkemesi 10/4/2014 tarihli ve E.2014/135, K.2014/87 sayılı karar ile bozma ilamına uyarak anne ve baba için takdir edilen manevi tazminat miktarında indirim yapmış, anne ve babanın her birine ayrı ayrı 25.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir.

16. Anılan karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 14/10/2014 tarihli ve E.2014/16173, K.2014/19878 sayılı ilamı ile onanmıştır. Bu karar 21/11/2014 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucular 8/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta Dışındaki Başvurucular Yönünden

19. Başvurucular (Dilek Keskinbalta, Hamit Keskinbalta, Merve Keskinbalta, Özgül Arslan, Rasim Keskinbalta), Gebze 2. İş Mahkemesinde görülen dava sonucunda verilen karar nedeniyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının; yakınlarının vücut bütünlüğüne yapılan haksız tecavüzün tespit ve tanımının Derece Mahkemelerince yeterince yapılamaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde Gebze 2. İş Mahkemesinin 19/3/2013 tarihli kararının başvurucular tarafından temyiz edildiği, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 19/11/2013 tarihli ilamıyla İlk Derece Mahkemesi kararının Aysel Keskinbalta ile Ömer Keskinbalta lehine takdir edilen manevi tazminat miktarına ilişkin kısmının bozulmasına, kararın diğer kısımlarına yönelik temyiz itirazlarının ise reddine karar verildiği (bkz. §§ 12, 13), bunun üzerine Gebze 2. İş Mahkemesince bozma kararında belirtilen hususlarla sınırlı bir inceleme yapılarak 10/4/2014 tarihli kararın verildiği (bkz. § 14) ve bu kararın Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 14/10/2014 tarihli ilamı ile onanması üzerine mevcut başvurunun yapıldığı belirlenmiştir.

22. Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 19/11/2013 tarihli bozma ilamı sadece Aysel Keskinbalta ile Ömer Keskinbalta lehine takdir edilen manevi tazminat miktarına ilişkin olduğundan, başka bir anlatımla İlk Derece Mahkemesi kararın diğer yönleri Yargıtay tarafından uygun bulunduğundan ve bozma ilamı sonrasındaki yargılamada kararın uygun bulunan yönleri tekrardan incelenmeyeceğinden Aysel Keskinbalta ile Ömer Keskinbalta dışındaki başvuruculaların Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 19/11/2013 tarihli ilamını öğrenmelerinden itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekir. Dosya kapsamından Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 19/11/2013 tarihli ilamının başvuruculara tebliğ tarihi anlaşılmamakla birlikte başvuruculaların bozma ilamından sonra Gebze 2. İş Mahkemesince yapılan ilk celsede yani somut olayda en geç 10/4/2014 tarihinde nihai karardan haberdar olduklarının kabul edilmesi gerekir. Bu durumda söz konusu karara karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun en son 12/5/2014 tarihine kadar yapılmış olması gerekirken başvurunun 8/12/2014 tarihinde yapılmış olması nedeniyle başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta Yönünden

1. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular; işverenlerin doğrudan olmasa da dolaylı kasıtla hareket ederek ve iş güvenliği açısından gerekli önlemleri almayarak oğullarının iş kazası geçirmesine neden olduğunu, oğullarının yaşam hakkına yönelik bu haksız tecavüzün yargılama safhasında tespit ve tanımının yeterince yapılmadığını, yaşam hakkına yapılan bu haksız tecavüzün değerinin Derece Mahkemelerince belirlenemediğini belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular ayrıca; açtıkları dava sonunda düşük miktarda manevi tazminata hükmedildiğini, etkili donelerin Derece Mahkemelerince dikkate alınmadığını, söz konusu kazada oğullarının sadece %20 oranında kusuru bulunmasına rağmen düşük miktarda manevi tazminat belirlendiğini, manevi tazminatın belirlenmesinde esas alınan kriterlerin elli yıl öncesine ait olduğunu, bu kriterlerin günümüz koşullarına uymadığını, davalıların savunma ve kanıtlarına daha fazla değer verildiğini, manevi tazminat miktarının yüksek olduğundan bahisle verilen bozma kararlarının yanlış olduğunu, benzer nitelikteki bazı davalarda daha yüksek tazminat miktarlarının belirlendiğini, belirlenen tazminat miktarının eşitlik ve hakkaniyete aykırı olduğunu, manevi tazminat miktarının sürekli düşürülmesi ve mağduriyetlerini gidermekten uzak bir hâl alması nedeniyle özel mülkiyet haklarının zarar gördüğünü, Yargıtay tarafından yerel Mahkeme hâkiminin takdir yetkisine açıkça ve bariz şekilde müdahalede bulunulduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucular, yaşamı koruma yükümlülüğü kapsamında kamu makamlarına herhangi bir kusur atfetmedikleri gibi ölüm olayının meydana gelmesinde kamu makamlarının işçinin yaşamının korunması için gerekli olan düzenlemeleri ve/veya denetimi yapmadığı şeklinde bir iddia da ileri sürmemişlerdir. Başvurucular gerek yaşam hakkının gerekse adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinde iş mahkemesinde görülen davanın etkililiğini

sorgulamışlardır. Bu itibarla başvuruculların bu başlık altındaki tüm iddialarının, devletin yaşam hakkı kapsamında "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

26. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbiriyle sıkı bağlantıları olan devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

27. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usule ilişkin yönü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 54). Bu usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Buna göre yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Bu durumlarda mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59).

28. Somut olayda Yasin Keskinbalta'nın ölüm olayı ile ilgili olarak başvuruculların kullanabileceği birden fazla hukuki yol bulunmaktadır. Bu kapsamda başvurucular, yaşanan olay hakkında bir ceza soruşturması başlatılmasını ve kusurlu olan kişiler hakkında kamu davası açılmasını yetkili Cumhuriyet Başsavcılığından talep edebilirler. İkinci bir yol olarak başvurucular, Yasin Keskinbalta'nın ölümünden sorumlu olduğunu düşündükleri kişiler aleyhine yetkili ve görevli hukuk mahkemesinde tazminat davası açabilirler. Üçüncü bir yol olarak ise başvurucular, yaşanan olayda hizmet kusuru bulunduğu kanaatinde iseler ilgili kamu idaresi aleyhine idari yargıda tam yargı davası açabilirler. Somut olayda başvurucular, olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasına ilişkin herhangi bir iddia ve itiraz ileri sürmedikleri gibi idari yargıda açılmış bir tam yargı davasından da bahsetmemişlerdir. Başvurucular, yaşam hakkına yapılan haksız tecavüzün tespit ve tanımının Gebze 2. İş Mahkemesinde görülen davada yeterince yapılamamasından ve manevi tazminat miktarının düşük olmasından şikâyet etmiştir. Bu sebeple yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün somut olayda yerine getirilip getirilmediği, Gebze 2. İş Mahkemesinde görülen davanın niteliği ve özellikleri de dikkate alınarak yalnızca bu dava bağlamında değerlendirilecektir.

29. Meydana gelen bir ölüm olayı üzerine hukuk veya idare mahkemelerinde açılan davaların sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp bu yolların uygulamada da etkili olması gerekir. İşverenlerin hukuki sorumluluklarını saptayabilme ve gerektiği takdirde ölen kişinin yakınlarının zararını karşılayabilme potansiyeline sahip olan tazminat davalarınınteoride etkili olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte işverenler aleyhine hukuk mahkemelerinde açılan tazminat davalarının uygulamada da etkili bir şekilde işlemesi gerekir. Bu kapsamda adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin davaların etkili bir şekilde görülmesini sağlayan en önemli araçlardan olduğunun belirtilmesi gerekir.

30. Başvuru formu ve ekleri bu kapsamda incelendiğinde Gebze 2. İş Mahkemesince, dava

kapsamında alınan bilirkişi raporları ile elde edilen diğer bilgi ve belgeler dikkate alınmak ve ilgili hukuk kuralları yorumlanmak suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilerek başvurucular lehine belli miktarda tazminata hükmedildiği, gerek bilirkişi raporlarının gerekse Derece Mahkemelerince verilen kararların keyfî olduğundan söz edilemeyeceği, başvurucuların yargılamaya etkin bir şekilde katılıp iddia ve itirazlarını Derece Mahkemeleri önünde dile getirebilme imkânı elde edebildiği, dolayısıyla mevcut yargısal sistemin somut olayda etkisiz bir şekilde işlediğinden söz edilemeyeceği, yaşam hakkı kapsamında etkili bir yargısal sistem kurma şeklindeki pozitif yükümlülük yönünden bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

34. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013 § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

35. İş mahkemelerinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut başvuruda 9 yıl 7 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

39. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

40. Somut olayda başvuruculardan Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculardan Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta'ya net 12.480 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvuruculaın maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculardan Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta'ya müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta dışındaki başvuruculaın ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta'nın yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta'nın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculardan Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta'ya net 12.480 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculardan Aysel Keskinbalta ve Ömer Keskinbalta'ya MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN BEREKET

B. No: 2014/19239 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN BEREKET BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19239)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Osman BEREKET

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro tespitine itiraz davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi, esaslı iddiaların kararda tartışılmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Adıyaman ili Kahta ilçesi Erikli köyünde 1985 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında dava konusu taşınmazlar birden fazla kişi adına tespit görmüştür.

9. Başvurucunun dedesi A.B.nin de aralarında olduğu 5 kişi 20/9/1985 tarihinde Kahta Kadastro Mahkemesine açtıkları davada; tespite konu taşınmazlarla ilgili adlarına vergi kayıtları olduğunu, davalıların bu taşınmazları kendilerini zorla köyden çıkaran köy ağasından satın aldıklarını belirterek kadastro tespitine itiraz etmişlerdir.

10. Aynı kişiler, anılan bölgede bulunan toplam 100 parsele ilişkin olarak farklı kişilere karşı dava açmışlar, bunun yanında Hazine bir adet taşınmaz, M.Ç. isimli şahıs ise toplam 11 taşınmazla ilgili olarak aynı konuda dava açmıştır. Mahkemenin E.1985/294-301-296-302-268-298-299-297-277-300 sayılı dosyalarında açılan bu davalar E.1985/293 sayılı dosyada birleştirilmiştir.

11. Başvurucunun murisi Abuzer Bereket'in 18/5/2000 tarihinde vefatı ile murisin oğlu ve başvurucunun babası olan Mahmut Bereket davaya dâhil edilmiş, Mahmut Bereket'in de 11/6/2002 tarihinde vefatıyla başvurucu davacı sıfatıyla taraf olmuştur.

12. Mahkeme, 30/12/2011 tarihli kararında "deliller, taraf beyanları ve mahallinde yapılan keşifler ile dosya'ya yansıyan tüm bilgi ve belgelerden Erikli köyündeki 810, 483, 480, 484, 494, 600, 611, 655, 616, 603 parsel nolu taşınmazların yukarıda adı geçen davacılar ile soyadı E..ler olan kişiler arasında uyuşmazlık konusu olmadığı, ancak diğer parseller yönünden uyuşmazlığın özünün 1920'lı yıllara dayandığı, yukarıdaki bilgiler ve deliller ışığında adı geçen davacıların davacı olduğu taşınmazların 1920'li yılların başında Ş.E. adındaki yörede Ağa olarak bilinen kişiye ait olduğu, bu kişinin istiklal mahkemesinde kurtuluş savaşından sonra idam edildiği, geriye vergi kayıt maliki olarak adı geçen oğlu K.E.yi bıraktığı, bu süreçte ve öncesinde soyadı B.., T.. ve G.. olan davacıların Ş.E.nin sahibi olduğu bu taşınmazlarda çiftçilik yaparak Ağa olan bu kişi hesabına çalışarak geçimlerini sürdürdükleri, Ş.E.nin idamından sonra soyadı B.., G.. ve T.. olan davacıların işlemekte oldukları davalı taşınmazları Ş.E.nin oğlu K.E.ye vermek istemedikleri bunun üzerine K.E.nin yukarıda belirtilen temyiz mahkemesi 1. H.D.sinin 4/11/1930 tarihli karar fotokopisinden anlaşıldığı kadarıyla ve belirtildiği üzere soyadı B.. olan kişilere dava açtığı bunun üzerine 1940'lı yıllarda anılan kararda "soyadı Bereket olan kişilerin taşınmazlara müdahalesinin men'ine karar verilmek iktiza ederken" hükmünün yer aldığı bunun üzerine soyadı B.., G.. ve T.. olan kişilerin Erikli köyünü iradi olarak terk ederek zilyetliklerini kestikleri anlaşılmıştır. Soyadı B.., G.. ve T.. olan davacıların köyden zorla cebren çıkartıldıklarına yönelik iddiaları yönünden :

Yukarıda anılan temyiz mahkemesi 1. Hukuk Dairesinin karar içeriği gözetildiğinde dava açan Ş.. oğlu K.E.dir, davalılar ise dosyamız davacılarından olan soyadı B.. olan kişilerin atalarıdır.

Hayatın olağan akışına göre ağalık düzeninin verdiği nüfuzun kullanılması sosyal şartlar ve yöre şartları düşünüldüğünde 1930'lı yıllarda daha olağan ve yaygın olarak görülen vakıalardır. Ancak Ş.. oğlu K.E. tarafından dava yoluna başvurulmakla mahkeme kanalı ile soyadı Bereket olan kişilerin taşınmazlardan uzaklaştırılması hedeflenmiştir, Ayrıca gelinen aşamaya kadar davacıların köyden cebren ve zorla çıkarıldıklarına dair soyut iddia dışında dosyada her hangi bir bilgi ve belge bulunmamaktadır, Kaldı ki o dönemde dahi köyde

taraflar dışında yaşayan bir çok farklı soyisimli ailelerin olduğu da dosya kapsamı ile sabittir.

Her ne kadar soyadı Bereket, G.. ve T.. olan kişilerin davacı olduğu parsellere revizyon gören vergi kayıtlarında bir kısım Bereket ve T.. soyisimli kişilerin Ş.. oğlu K.E. ile beraber adları vergi kayıt maliki olarak geçiyor olsada vergi kayıtları mülkiyet belgesi olmadığından zilyetlikle birleşip doğrulanmadıkça hukuki değer kazanamayacağından bu nedenle en zayıf ispat vasıtası olduğundan ayrıca soyadı Bereket, G.. ve T.. olan kişilerin yukarıda açıklandığı üzere bir neden olmaksızın uzun süre taşınmazlarla ilginin kesilmesi iradi terkin varlığını gösterdiğinden ve bu şekilde 1940'lı yılların başında zilyetlik kesildiğinden ayrıca kadastro tespit tutanaklarının edinme sebeplerinde yazılı olduğu üzere soyadı Bereket, G.. ve T.. olan kişilerin çiftçilik yaptıklarından dolayı fer'an (ikincil planda, tali) zilyet olduklarından açtıkları davanın ispatlanamadığından bahisle reddine dair karar vermek gerekmiş.." gerekçeyle davayı reddetmiştir.

13. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesi duruşmalı temyiz incelemesi yapmış, 11/7/2013 tarihli kararıyla İlk Derece Mahkemesi hükmünü onamıştır.

14. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 20/10/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

15. Ret kararı 10/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 9/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının yargılamanın sonucunu değiştirecek esaslı iddiaları karşılamadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alındığı hususuna atıfta bulunularak adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında, gerekçeli karar hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında yer aldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla gerekçeli karar hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

19. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

20. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının

kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

21. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

22. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

23. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

24. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

25. Somut olayda Mahkemenin, taraflarca dosyaya sunulan deliller, keşif sonucu alınan rapor, mahallî bilirkişi ve tanık beyanlarını değerlendirmek suretiyle davanın sonucuna etki edebilecek tüm iddia ve savunmaları tartışarak davanın reddine karar verdiği, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin ise Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapmak suretiyle hükmü onadığı ve karar düzeltme talebini reddettiği anlaşılmıştır. Bu açıdan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

27. Başvurucu, murislerine ait taşınmazların kadastro çalışmaları neticesinde köy ağaları ile taşınmazları bu kişilerden satın alanlar adına tespit edildiğini, Kadastro Komisyonun hiçbir kayıt ve belgeye dayanmadan taraflı bilirkişilerin beyanları doğrultusunda tespit yaptığını, yargılamada dosyaya sunduğu bilgi ve belgeler ile lehine tanık beyanlarının dikkate alınmadığını, başvuru konusu taşınmazlara ilişkin uyuşmazlığın 1920'li yıllara dayandığını, bu sebeple 1985 yılında açılan dava ile 1920'li yıllarda açılmış olan davanın birleştirilmesi gerektiğini, daha önceki süreçle ilgili araştırma yapılmadığını ayrıca tapu kadastrodan gerekli belgelerin getirtilemediğini, bu açıdan yetersiz ve eksik inceleme ile verilen kararın haksız ve hukuka aykırı olduğunu, karar nedeniyle taşınmazların elinden çıktığını belirterek Anayasa’nın 10., 11., 13., 17., 21., 23.,35., 36., 37., 40., 44., 46. ve 141. maddelerinde

güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 10., 11., 13., 17., 21., 23., 35., 37., 40., 44., 46. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiği iddiasının, mahkemece yapılan değerlendirmelere yönelik olduğu anlaşılmış, bu nedenle iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

30. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, Kadastro Kanunu'nun ilgili hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 12) suretiyle ispatlanamadığından bahisle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucuların iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında; somut olayda Kahta Kadastro Mahkemesinin E.1985/293 sayılı dosyasında 20/9/1985 tarihinde açılan ve aynı konuda aynı yıl içerisinde açılan ve E.1985/293 sayılı dosyada birleştirilen kadastro tespitine itiraz davalarında, Mahkemenin 30/12/2011 tarihinde asıl ve birleşen davaları reddettiği, temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 18/9/2012 tarihli kararıyla eksiklik olduğu gerekçesiyle dosyanın Mahkemesine geri çevrildiği, eksikliğin giderilmesiyle aynı Dairenin 11/7/2013 tarihli kararıyla hükmün onandığı ve karar düzeltme talebinin de 20/10/2014 tarihli kararıyla reddedildiği, yargılama sürecinin bu tarih itibarıyla sona erdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılamanın bu derece uzamasını gerektirecek karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucu ile murislerinin yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 29 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

39. Başvurucu 2.941.068,24 TL maddi ve aynı miktar üzerinden manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 1.050 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. i. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 1.050 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Kahta Kadastro Mahkemesine (Devredilmekle Adıyaman Kadastro Mahkemesine E.1985/293, K.2011/15) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALAATTİN ÖZEN

B. No: 2014/19767 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19767

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALAATTİN ÖZEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19767)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Alaattin ÖZEN

Vekili : Av. Zeynel GÜVENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlali dışındaki iddialar yönünden kısmi kabul edilemezlik kararı verilerek başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Sıhhi tesisat işiyle uğraşan başvurucu ile G.. İnşaat Taahhüt Madencilik Harfiyat Nakliye ve Turizm Tic. Ltd. Şti. (Şirket) arasında yapılan sözleşmede, Eskişehir Harekat Alarm İskan Tesislerine ait 110 adet dairenin komple onarım işinin sıhhi tesisat ile ilgili kısmını başvurucu üstlenmiştir.

9. Sözleşme gereği Şirket, başvurucuya yaptığı iş karşılığında Şekerbank Kütahya şubesine ait 5 adet toplam 208.725 TL bedelli çek vermiştir.

10. Şirket, Kütahya 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) 24/12/2008 tarihinde açtığı davada, başvurucunun sözleşme gereği edimini yerine getirmediğini belirterek 31/12/2008 ve 15/1/2009 keşide tarihli, 41.745 TL bedelli 2 adet çekten dolayı toplam 63.666,80 TL'lik bedelden borçlu olmadığının tespitini talep etmiştir.

11. Mahkeme 1/6/2010 tarihli kararında davayı kısmen kabul etmiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 5/10/2011 tarihli kararında talep aşılarak hüküm tesis edildiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

13. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 31/10/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

14. Bozma kararına uyan Mahkemece verilen 20/2/2013 tarihli kararda 59.111,24 TL miktar üzerinden dava kabul edilmiştir.

15. Temyiz üzerine karar Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 3/2/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

16. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 1/10/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Ret kararı 20/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 18/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

19. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

23. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Kütahya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 24/12/2008 tarihinde açılan menfi tespit davasında yargılamanın Yargıtay 15. Hukuk Dairesince 1/10/2014 tarihinde verilen karar düzeltme talebinin reddine ilişkin kararla sona erdiği anlaşılmıştır. Buna göre yargılamanın bu kadar süre uzamasını gerektirecek karmaşık bir niteliğin bulunmadığı, başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği davada yaklaşık 5 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

26. Başvurucu 77.374,94 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Kütahya 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/621, K.2013/56) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECATİ ARSLAN

B. No: 2014/20535 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/20535

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECATİ ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/20535)

Karar Tarihi: 7/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Necati ARSLAN

Vekili : Av. Kemal ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, komiser yardımcısı olarak görev yapan başvurucunun yeni atanan amirleri tarafından kendisine yapılan psikolojik baskıya yönelik Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı suç duyurusunun sonuçsuz kalmasının maddi ve manevi varlığın korunması hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 2008 yılından 2014 yılına kadar İstanbul Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüğü Bilgi Teknolojileri Büro Amirliğinde büro amir yardımcısı olarak görev yapmıştır.

10. Başvurucu, TEM Şube Müdürlüğünde Bilgi Teknolojileri Büro Amirliğinde komiser olarak görevli olduğu sırada İstanbul TEM Şube Müdürlüğü üst yönetimince sistemli ve kasıtlı bir şekilde meslekten atma, cezaevine gönderilme tehditleri ile psikolojik baskı, yıldırma ve pasifize etmeye yönelik davranışlara maruz kaldığını ve mesnetsiz bir suçlama ile görevinden uzaklaştırıldığını belirterek kendisine karşı görevi kötüye kullanma, işkence yapma ve gizliliğin ihlali suçlarının işlendiği iddiasıyla 20/5/2014 tarihli dilekçe ile suç duyurusunda bulunmuştur.

11. Başvurucunun şikâyeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Memur Suçları Soruşturma Bürosu tarafından yürütülen soruşturma sonucunda Başsavcılığın 13/10/2014 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Olay tarihinde şikayetçi Necati Arslan'ın İstanbul TEM Şube Müdürlüğünde Bilgi Teknolojileri Büro Amirliğinde komiser olarak görevli olduğu,

...

Şüpheli ... müdür sıfatı ile tayini çıkan bir kısım görevlilerle ilgili bu görevlilerin bilgisayarlarında inceleme yapmasını şikayetçiden istediği şüphelinin talimatların şikayetçi tarafından zamanında ve doğru şekildeyerine getirilmemesi üzerine bürodaki şube arşiv kayıtlarının bulunduğu servise giriş yetkisinin kaldırılıp başka bir personelin görevlendirildiği veşikayetçininNöbetçi Büro amirliğine gönderildiği,

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2014/41637 soruşturma nolu dosyasında şikayetçi ve 75 kişinin şüpheli sıfatı ile soruşturuldukları [şüphelilerin] soruşturmada görev yaptıkları, şikayetçinin bu soruşturma kapsamıncamahkemeye sevk edilip serbest bırakıldığı, idariyöndenPolis Başmüfettişleri tarafından yapılan idari tahkikat sonucunda görevden uzaklaştırıldığı anlaşılmakla,

Şüphelilerin üzerlerine atılıGörevi Kötüye Kullanma, Gizliliğin İhlali ve İşkence yapma suçlarını işlediklerine dair şikayetçininmücerret iddiası dışında haklarında dava açılmasını gerektirir nitelikte delil olmadığından kovuşturma yapılmasına yer olmadığına..."

12. Başvurucu tarafından belirtilen karara karşı yapılan itiraz, İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğinin 18/11/2014 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesi ile reddedilmiştir. Ret kararı 5/12/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 31/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. 2008 yılından 2014 yılına kadar İstanbul TEM Şube Müdürlüğü Bilgi Teknolojileri Büro Amirliğinde büro amir yardımcısı olarak görev yaptığını, kamuoyunda 17 Aralık sonrası adlandırılan süreçte İstanbul TEM Şube Müdürlüğüne yeni atanan üst yönetimce sistematik psikolojik baskıya (mobbing) maruz kaldığını, sonrasında 22/2/2014 tarihinde Boğaziçi Köprüleri Koruma Şube Müdürlüğüne atandığını, 26/2/2014 tarihinde görevden uzaklaştırılmasına karar verildiğini, daha sonra 15/5/2014 tarihinde Tunceli İl Emniyet Müdürlüğüne atandığını, 11/8/2014 tarihinde ise İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunca verilen 2014/70 sayılı karar ile meslekten ihraç edildiğini, bu süre içinde kendisine yönelik psikolojik baskı yapıldığını belirterek Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ile 20. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve hak ihlalinin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

16. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

17. Anayasa’nın 17. maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye” tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkrayla insan onurunun korunması özel olarak amaçlanmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

18. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulma yasağı, mutlak bir nitelik taşımakta olup bu kapsamda öncelikle kamusal yetkiyle güç kullanan görevlilerin hiçbir şekilde kişilerin beden ve ruh bütünlüğüne zarar vermemelerini gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

19. Anayasa’nın 17. maddesi 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde ayrıca devlete, kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yükler. Bu ödev üçüncü kişiler tarafından işlenen fiilleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla yetkililerce bilinen ya da bilinmesi gereken bir kötü muamelenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirlerin alınmaması durumunda devletin sorumluluğu ortaya çıkabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82).

20. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin gerginlik ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde tutulmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83).

21. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması, bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte belirtilen eylemlerin Anayasa'nın 17. maddesi anlamında işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

22. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde başvurucunun görev yaptığı TEM Şube Müdürlüğüne yeni atanan üst yönetimce sistematik psikolojik baskıya (mobbing) maruz kaldığını ve daha sonrasında başka Şubelere ve Tunceli İline atandığını ve görevden uzaklaştırılarak meslekten ihraç edildiğini, bu süre içinde kendisine yönelik psikolojik baskı yapıldığını belirterek Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde başvurucunun hakkında yürütülen idari soruşturma nedeniyle farklı şubede ve ilde görevlendirilmesinin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkilerin -başvurucunun yaşı ve mesleki statüsü de nazara alındığında- Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ileAnayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında yer alan özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında kalmaktadır.

23. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

24. Bedensel ve ruhsal bütünlüğe yönelik eylem ve davranışların suç teşkil etmesi durumunda cezai bir soruşturma konusu olmakla birlikte bu eylem ve davranışlar tazminat hukuku kapsamında da dava konusu olabilmektedir. Konuya ilişkin içtihatlar dikkate alındığında mağdurun kamu görevlisi olması veya özel hukuk hükümlerine göre çalışmasına bağlı olarak idari yargı veya adli yargıda açacağı dava yoluyla zararını giderme imkânı bulunmaktadır (YHGK, E.2012/9-1925, K.2013/1407, 25/9/2013; Danıştay Sekizinci Dairesi, E.2008/10606, K.2012/1736, 16/4/2012). Ceza hukukunda ancak kanunda açıkça belirtilen eylemler suç olabilirken tazminat hukukunda haksız fiil için böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Ceza hukukunda taksire dayalı sorumluluk istisnai nitelik taşımasına rağmen kasten veya taksirle başkalarına verilen zarar nedeniyle tazminat sorumluluğu kapsamında giderim imkânının daha yüksek olduğu, ceza yargılamasında objektif sorumluluğa yer verilmezken tazminat davalarında objektif sorumluluk ilkesinin etkin şekilde uygulandığı ve aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanıldığı görülmektedir. Tazminat sorumluluğunda asıl gayenin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu dikkate alındığında bu yolun daha yüksek başarı şansı sunabilecek etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (Işıl Yaykır, § 44).

25. Somut olayda manevi bütünlüğe ve mahremiyet alanına ait unsurlara karşı yapıldığı iddia edilen müdahaleler ile ilgili olarak başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi

yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için etkili başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURULLAH EFE ve HALKIN KURTULUŞ PARTİSİ

B. No: 2017/20127 | Karar tarihi: 07.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/20127

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURULLAH EFE VE HALKIN KURTULUŞ PARTİSİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/20127)

Karar Tarihi: 7/6/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 7/7/2017-30117

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Nurullah EFE

2. Halkın Kurtuluş Partisi

Vekili : Av. Doğan ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, 16/4/2017 tarihli halkoylaması devam ederken Yüksek Seçim Kurulu tarafından sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarfların geçerli sayılmasına dair karar nedeniyle seçme hakkı ve bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun'la gerçekleştirilen anayasa değişikliğine ilişkin halkoylaması 16/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

6. Halkoylaması devam ederken Yüksek Seçim Kurulu tarafından, bazı sandık kurullarının seçmene oy pusulası ve zarflarını sandık kurulu mührüyle mühürlemeden verdikleri yolundaki şikâyetler üzerine sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarfların dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar verildiği duyurulmuştur.

7. Yüksek Seçim Kurulu tarafından gönderildiğine dair şüphe bulunmayan hâllerde sandık kurullarının hata veya ihmali sonucu mühürlenmeyen oy zarfı ve pusulası ile kullandırılan oyların geçerli kabul edilmesi gerektiğine dair 16/4/2017 tarihli ve 2017/560 sayılı gerekçeli karar ise 18/4/2017 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu İnternet sitesinde yayımlanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

8. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Serbest seçim hakkı" kenar başlıklı 3. maddesi şu şekildedir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

9. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesine ilişkin uygulamasında, yalnızca yasama yetkisi kullanan organların seçiminde serbest seçim hakkının güvence altına alındığını kabul etmiştir. Matthews/Birleşik Krallık (B. No: 24833/94, 18/2/1999, §§ 45-54) kararında Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamında yaptığı kabul edilebilirlik incelemesinde AİHM, öncelikle Avrupa Parlamentosunun yasama organı niteliğini tartışmış ve sahip olduğu yetkilerin özü itibarıyla yasama etkisi doğurduğundan bahisle Avrupa Parlamentosu seçimlerinin serbest seçim hakkı kapsamında incelenebileceğine karar vermiştir. Yine Vito Sante Santoro/İtalya (B. No: 36681/97, 1/10/2004, §§ 50-53) kararında, bölgesel konseylerin niteliği itibarıyla yasama yetkisi kullandığı gerekçesiyle bölgesel konsey seçimlerinde serbest seçim hakkının öngördüğü garantilerin sağlanması gerektiğine hükmetmiştir. Rasul Guliyev/Azerbaycan (B. No: 35584/02, 27/5/2004, § 5) kararında ise AİHM, Azerbaycan Anayasası'nın devlet başkanına kanunları onaylama veya veto etme yanında başkanlık kararnameleri ve emirnameleri çıkarma yetkisi verdiğini ancak bu yetkinin yasama yetkisinden farklı olduğunu vurgulamak suretiyle devlet başkanı seçimlerinin ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde yer alan "yasama organının seçimi" kapsamında kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

10. X/Birleşik Krallık (B. No: 7096/75 [Komisyon kararı], 3/10/1975, Kararlar ve Raporlar, s. 165, § 2) kararında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (Komisyon), serbest seçim hakkının öngördüğü garantilerin yasama yetkisi kullanan organların seçimiyle sınırlı olduğunu vurgulamış ve Birleşik Krallık'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye olmasına ilişkin halkoylamasının yasama organı seçimiyle ilgili olmadığı gerekçesiyle serbest seçim hakkı kapsamında incelenemeyeceğini kabul etmiştir. Komisyon, Bader/Avusturya(B. No: 26633/95 [Komisyon kararı], 15/5/1996, § 4) kararında da aynı gerekçeyle Avusturya'nın

Avrupa Birliği'ne üyeliğine dair anayasal değişiklik için yapılan halkoylamasının serbest seçim hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceğine ve taraf devletlerin söz konusu hak bağlamındaki yükümlülüklerinin halkoylamalarını da içerecek şekilde genişletilmesinin mümkün olmadığına karar vermiştir. Aynı şekilde AİHM de McLean ve Cole/Birleşik Krallık (B. No:12626/13 ve 2522/12, 11/6/2013, §§ 31-33) kararında halkoylamalarının serbest seçim hakkı kapsamında incelenemeyeceğine ilişkin yerleşik içtihadından ayrılmasını gerektiren bir durum bulunmadığından bahisle milletvekillerinin seçilme şekillerini değiştiren alternatif oy sistemine ilişkin halkoylamasında serbest seçim hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti "konu bakımından yetkisizlik" (ratione materiae) nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 7/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

12. Başvurucular, Yüksek Seçim Kurulu tarafından mühürsüz oy pusulası ve zarflarına ilişkin olarak alınan kararın Kanun'a, hukuk güvenliği ve hukuki belirginlik ilkelerine açıkça aykırı olduğunu; bu sebeple Anayasa'nın 67. maddesinde öngörülen seçme hakkı ve bağlantılı olarak etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

13. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şu şekildedir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

14. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

15. Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasına göre "Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir." Ancak anayasal bir hak olarak düzenlenen halkoylamasına katılma hakkının bireysel başvuruya konu olabilmesi için aynı zamanda Sözleşme veya Türkiye'nin taraf olduğu ek Protokoller tarafından da korunması gerekir.

16. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde yer alan "yasama organı" kavramını ulusal parlamentolar ile sınırlı tutmamakta, sahip olduğu yetkilerin niteliğini değerlendirerek özü itibarıyla yasama yetkisi kullandığına karar verdiği ulusal ya da uluslararası organların seçimini de serbest seçim hakkı kapsamında görmektedir (bkz.§ 9). Bununla birlikte anılan maddede düzenlenmiş olan serbest seçim hakkının sunduğu güvenceler, özü itibarıyla yasama yetkisi kullanan organların seçimleriyle sınırlı olup halkoylamaları Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamında değildir (bkz. § 10). Bu bağlamda Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamı dışında kalan başvuru konusu halkoylamasında serbest seçim hakkının ihlal edildiği iddiasının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan bir hakka ilişkin olmadığı görülmektedir.

17. Öte yandan Yüksek Seçim Kurulu kararları, Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrası gereği yargı denetimi dışında bırakıldığından Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvuru konusu olamayacağına dair 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca da başvurucunun iddialarının bireysel başvuruya konu edilmesi mümkün değildir (Atila Sertel [GK], B. No: 2015/6723, 14/7/2015, §§ 37- 40).

18. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TEMİZ (7)

B. No: 2014/804 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/804

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TEMİZ BAŞVURUSU (7)

(Başvuru Numarası: 2014/804)

Karar Tarihi: 8/6/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 23/6/2017 - 30105

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Ahmet TEMİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucuya korse ve masa temin edilmemesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibatları bulunması nedeniyle 2014/1124 ve 2015/6580 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2014/804 numaralı başvuruyla birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 24/6/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 3/7/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını 13/7/2015 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bel Korsesi Talebi Hakkında Yargısal Süreç

9. Hâlihazırda Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunan başvurucu; bel ve boyun fıtığı hastası olduğunu, bu hususta sağlık raporlarının bulunduğunu, buna rağmen kendisine bel korsesi temin edilmesi yönündeki talebinin Ceza İnfaz Kurumu tarafından karşılanmadığını belirterek şikâyet yoluyla (kapatılan) Sincan İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur.

10. 14/11/2013 tarihli şikâyet dilekçesinde başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu idaresinin sağlık raporu bulunması koşulunu aradığını, rapor almak için başvurduğu uzman hekimin ise "Korse kullanmak benim ilkelerime aykırı." diyerek kendisi hakkında "Korse kullanması gerekir." şeklinde rapor tanzim etmediğini ileri sürmüştür.

11. İnfaz Hâkimliğinin 21/11/2013 tarihli ve E.2013/5755, K.2013/5785 sayılı kararıyla başvurucunun şikâyetinin reddine hükmedilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir.

".. Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksel Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu'nun 20/11/2013 tarihli ve 2013/14381 sayılı yazısı ile "hükümlünün hastaneye sevk işlemleri yaptırılmış olup, 11/7/2013 tarih ve 2013/2504 sayılı Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesi FTR polikliniğinin ''Bel Ağrısına istinaden korse talebinde bulunan hastaya korsenin zararları anlatıldı'' ibareli raporu ve 05/11/2013 tarihli Ankara 2 No.lu F tipi Yüksek Güvenlikli kapalı Ceza İnfaz Kurumu Tabipliğinin görüşünün yazı ekinde sunulduğu" bildirilmiştir.

Hükümlü dilekçesi, idarenin cevabı ve ekleri birlikte değerlendirildiğinde; hükümlünün talebinin yaşadığı sağlık sorununun ne şekilde giderileceğine dair olduğu, sağlık sorunlarının çözümünde teşhis ve tedavi usulünün belirlenmesi görev ve yetkisinin hekimlere ait olduğu, tıbbi ve teknik bir bilgiyi gerektiren konuda Hakimliğimizin hekimin takdir hakkına müdahale edemeyeceği, tıbbi kararların sağlık yönünden denetleme imkan, görev ve yetkisinin Hakimliğimizde olmadığı, sorunun tıp ilminin verileri ile çözülebileceği anlaşılmakla aşağıda yazılı şekilde karar vermek gerekmiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere;.. şikayetinin reddine .. karar verildi."

12. Söz konusu karara karşı yapılan itiraz (kapatılan) Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/12/2013 tarihli ve 2013/3812 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Ret kararının ilgili kısımları şöyledir:

".. İncelenen dosya kapsamına göre Sincan İnfaz Hakimliğinin 21/11/2013 tarih ve 2013/5755 Esas, 2013/5785 Karar sayılı kararının usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla hükümlü .. itirazının reddine yönelik aşağıdaki şekilde karar verilmiştir. .. Sincan İnfaz Hakimliği'nin .. kararı usul ve yasaya uygun olduğundan hükümlü .. itirazının reddine ..

kesin olarak karar verildi."

13. Nihai karar 3/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. Masa Talebi Hakkında Yargısal Süreç

14. Öte yandan başvurucu 14/11/2013 tarihli başka bir şikâyet dilekçesi ile İnfaz Hâkimliğine yeniden başvurmuştur. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu üç kişilik koğuşta bir tane masa olduğunu, bel ve boyun rahatsızlığı nedeniyle okuma ve yazma faaliyetlerini uzanarak yapmasının sağlığını olumsuz etkilediğini, bu nedenle tek kişilik kullanıma uygun ikinci bir masaya ihtiyacı olmasına rağmen masa talebinin karşılanmadığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucu, bel korsesi talebini de yinelemiştir.

15. İnfaz Hâkimliğinin 2/12/2013 tarihli ve E.2013/5747, K.2013/5885 sayılı kararıyla başvurucunun şikâyet başvurusu reddedilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir.

"Hükümlü dilekçesi ile "odalarında bulunan masanın bir tane olması ve kendisinin sağlık problemleri olduğu için ayrı bir masa talebinde bulunduğunu, ayrıca bel ve boyun fıtığı rahatsızlığı olduğu için korse talep ettiğini fakat idare tarafından verilmediğini" belirterek İdare uygulamasına karşı şikayet yoluna başvurmuştur.

Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunun 20/11/2013 tarihli ve 2013/14383 sayılı yazısı ile "Hükümlünün rahatsızlığı ile ilgili olarak hastaneye sevk işlemleri yaptırılmış olup, 11/07/2013 tarih ve 2013/2504 sayılı Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesi FTR polikliniğinin ''Bel Ağrısına istinaden korse talebinde bulunan hastaya korsenin zararları anlatıldı'' ibareli raporuna istinaden hükümlünün herhangi bir talebi olmadığı anlaşılmış; ayrıca, hükümlünün odasına ikinci bir masa verilmesine ilişkin herhangi bir dilekçe ile müracaatının bulunmadığı anlaşılmış olup, Kurumumuz uygulaması ise Kurum idaresince her odada bir adet plastik masa verilmektedir. Sadece hükümlü/tutuklulardan üniversite öğrencisi olanlara ders çalışabilmeleri amacıyla ikinci bir masa verilmektedir." şeklinde bildirilmiştir.

Hükümlünün korse talebi hakkında Hakimliğimizin 21/11/2013 tarihli ve 2013/5755 Esas, 2013/5785 Karar sayılı kararı ile inceleme ve değerlendirme yapıldığı için tekrar aynı konu hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekmiştir.

Ayrıca hükümlü dilekçesi ve ceza infaz kurumundan gelen belgeler birlikte değerlendirildiğinde, hükümlü hakkında bir adet masa verilmesine yönelik olarak yapılan uygulamanın ceza infaz kurumu kurallarına uygun olduğu, mevzuata aykırı bir uygulamanın veya hukuka aykırılığın söz konusu olmadığı anlaşılmakla yerinde olmayan şikayetinreddine karar vermek gerekmiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere; 1- Hükümlünün korse talebi ile ilgili olarak yeniden karar verilmesine yer olmadığına, 2- Hükümlünün masa talebi ile ilgili şikayetinin reddine karar verildi."

16. Söz konusu karara karşı yapılan itiraz (kapatılan) Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/12/2013 tarihli ve 2013/3788 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Ret kararının ilgili kısımları şöyledir:

".. İncelenen dosya kapsamına göre Sincan İnfaz Hakimliğinin 2/12/2013 tarih ve 2013/5747 Esas, 2013/5885 karar sayılı kararının usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla hükümlü .. itirazının reddine yönelik aşağıdaki şekilde karar verilmiştir. .. Sincan İnfaz Hakimliğinin ..

kararı usul ve yasaya uygun olduğundan hükümlü .. itirazının reddine .. kesin olarak karar verildi."

17. Nihai karar 9/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 13/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Başvurucu, Ankara Batı İnfaz Hâkimliğine 16/3/2015 tarihinde sunduğu dilekçe ile kendisine masa verilmesi yönündeki talebini yinelemiştir. İnfaz Hâkimliği 17/3/2015 tarihli kararıyla ikinci masanın stok oluşturacağı, üst üste konulması durumunda çatıya çıkılabileceği ve bu nedenle Kurum güvenliğinin tehlikeye düşebileceği gerekçeleriyle talebi reddetmiştir. Karara karşı yapılan itiraz, Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/3/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun, 35. maddesi şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri veya bulunduramayacakları kişisel eşya, gıda, tıbbî malzeme ve diğer ihtiyaç maddeleri yönetmelikle düzenlenir."

21. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 12. maddesi şöyledir:

"Hükümlüler, koğuş, oda ve eklentilerinde hekim raporuyla belgelendirilmek koşuluyla, sağlıkları için gerekli protez ve benzeri tıbbı araçları ve eşyaları bulundurabilir."

22. Yönetmelik'in 15. maddesi şöyledir:

"Hükümlüler, oda sistemine geçmiş ceza infaz kurumlarının koğuş, oda ve eklentilerinde, bir adet kafes ile bir çift kanarya, bülbül veya muhabbet kuşu gibi küçük kafes kuşu bulundurabilir. Henüz oda sistemine geçmemiş diğer ceza infaz kurumlarında, kafes ve kuş sayısı idare tarafından belirlenir.

Koğuş veya odada kuş bulundurulabilmesi için, birlikte kalan hükümlülerin rızalarının alınması zorunludur.

Hükümlülerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli görülen eğitim ve kültürel çalışmalarında kullanabilecekleri malzemeleri, koğuş, oda ve eklentiler dışında, idare tarafından uygun görülecek yerlerde ve denetim altında bulundurmasına ve kullanmasına kurum olanakları çerçevesinde izin verilebilir.

Hükümlüler, kendilerine idare tarafından verilen nevresim takımı ve battaniye dışında, kantinden temin edilmek şartıyla bir adet nevresim takımı ve iklim koşulları değerlendirilerek idarenin uygun göreceği sayıda battaniye bulundurabilir.

Kantinden temin edilmek koşuluyla, her odada bir adet, on kişiden fazla mevcudu olan koğuşlarda ise iki adet, kumar niteliğinde olmayan ve idarece belirlenen, satranç takımı gibi oyunlara ait malzemeler bulundurulabilir.

Her oda veya koğuşta, idare tarafından yaptırılan panolara asılmak ve kurum kantininden

temin edilmek koşuluyla birer adet Türk bayrağı, Atatürk resmî, gazete kupürü, haber, yazı fotoğraf ve takvim bulundurulabilir.

Her hükümlünün kendisine ayrılan yattığı yer veya dolabında, aile fertlerinin fotoğraflarına ait albüm bulundurmasına izin verilir.

Hükümlüler nişan ve evlilik yüzüğü, küpe, kolye, toka, tespih ve kol saati ile kantinden temin edilmek koşuluyla bir adet masa saati ve bir adet top bulundurabilir.

Bayan hükümlüler, kantin aracılığı ile satın aldıkları makyaj malzemelerini koğuş veya odalarında bulundurabilir.

Ceza infaz kurumu işyurdu yönetim kurulunca kantinde satışına karar verilen, bu Yönetmelikte sayılmayan ve kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyen eşyaların stok oluşturmayacak şekilde koğuş, oda ve eklentilerde bulundurulmasına izin verilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İşkence yasağı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimseye işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz."

24. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre hükümlü ve tutuklular, Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler (Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B. No. 74025/01, 6/10/2005, § 69).

26. AİHM, ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebileceğine hükmetmiştir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlama makul ve ölçülü olmalıdır (Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 5947/72 ..., 3/3/1983, §§ 99-105).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu; belinde ve boynunda bulunan rahatsızlığın sağlık raporuyla tespit edilmesine rağmen Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine bel korsesi temin edilmediğini, okuma ve yazma faaliyetlerini uzanarak yapması durumunda sağlığının daha fazla bozulması nedeniyle masa talebinde bulunduğunu ancak bu talebinin de haksız şekilde karşılanmadığını ileri

sürmüştür. Başvurucu, haklı taleplerinin keyfî şekilde yerine getirilmemesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Bakanlık görüşünde, başvurucunun 11/7/2013 tarihinde bel ağrısı şikâyetiyle Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Polikliniğine sevk edildiği, ilgili uzman hekim tarafından korsenin zararları hakkında bilgi verilerek başvurucunun korse kullanmasının gerekmediğine karar verildiği belirtilmiştir. Görüşte, başvurucunun barındırıldığı üç kişilik odada üç kişilik bir masanın bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurunun kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirildiği Bakanlık görüşünde, başvurucunun yoğun ve uzun süreli acı çekmesine neden olan ve korse kullanmasını gerektiren bir rahatsızlığının olduğu yönünde yeterli deliller sunulmadığı ve iddia edilenin aksine başvurucunun faydalanabileceği fiziki imkânların bulunduğu belirtilmiştir.

30. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, sağlık raporu olmadan korse verilmemesinin başlı başına hak ihlali niteliğinde olduğunu, odada bulunan ve ortak kullanılan masada yemek yenmesi ve çay içilmesi nedeniyle bu masada tek başına okuma ve yazma faaliyetinde bulunmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu, başvuru dilekçesindeki iddialarını ve taleplerini tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

31. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

32. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı ile bireyin kendini gerçekleştirme ve kendine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

33. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye "işkence", "eziyet" yapılamayacağı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup bu hüküm, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin "işkence", bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin "eziyet", küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22).

34. Devletin, hükümlü ve tutuklu kişilerin insan onuru ile bağdaşır koşullarda tutulmalarını sağlama ve bu kişilerin ceza infaz kurumunda kalmaları nedeniyle zorunlu olarak ortaya

çıkan sıkıntı ve üzüntü seviyesinden daha fazla ıstıraba maruz bırakmama yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Fiziksel ya da ruhsal anlamda oluşan bir hastalığa bağlı acı -şayet devletin sorumlu tutulabileceği tutulma koşulları ile daha da katlanıyorsa veya katlanma riski varsa- kötü muamele yasağının uygulama alanına girebilir. Bir hükümlü ya da tutuklunun sağlığı, infazın gereklerigöz ardı edilmeden gerekli tedavilerin uygulanması yoluyla uygun tedbirler alınarak sağlanmalıdır. Hasta bir hükümlü ya da tutuklunun uygun olmayan fiziki ve tıbbi koşullarda tutulması Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline neden olabilir.

35. Ancak bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

36. Somut olayda başvurucu, sağlık sorunları olmasına rağmen bel korsesi ve masa talebinin karşılanmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun taleplerinin karşılanmamasının beden sağlığına olan etkisi ve yoğunluk derecesi birlikte değerlendirildiğinde başvuru konusu eylem ve tutumların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

38. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

39. Ceza infaz kurumlarında bulunan tüm hükümlü ve tutuklular, Anayasa'da düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir. Ancak tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları haklar ölçülülük ilkesi göz ardı edilmeden sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

40. 5275 sayılı Kanun'un 35. maddesinde ceza infaz kurumlarında tutulan hükümlülerin oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri veya bulunduramayacakları kişisel eşya, gıda, tıbbi

malzeme ve diğer ihtiyaç maddelerinin yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda Kanun, yürütme organına hükümlü ya da tutukluların hangi eşyaları bulundurabileceğine ilişkin düzenleme yetkisi vermektedir. Anayasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla ceza infaz kurumunun güvenliği ve düzeni için öngörülen bir takım kurallar konulması doğaldır. Somut olayda, ceza infaz kurumunda bulunan bir hükümlü olan başvurucuya anılan yasal düzenlemenin uygulanacağı açıktır.

41. Yönetmelik'in 12. maddesine göre hükümlülerin koğuş, oda ve eklentilerinde sağlıkları için gerekli protez ve benzeri tıbbi araçları ve eşyaları bulundurabilmeleri için hekim raporuyla bu durumlarını belgelendirme koşulu aranmaktadır. Yine Yönetmelik'in 15. maddesinde, Yönetmelikte, sayılmayan eşyaların koğuş, oda ve eklentilerinde bulundurulmasına izin verilmesinin bu eşyaların stok oluşturmaması ve kurum güvenliğini tehlikeye düşürmemesi koşullarına bağlı olduğu belirtilmektedir.

42. Başvurucu, bel korsesi talebinin gerekçesi olarak yaşadığı bel fıtığı rahatsızlığını göstermiştir. Dosya kapsamında yapılan incelemede, rahatsızlığı ile ilgili olarak başvurucunun değişik tarihlerde Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesi ile Sincan Devlet Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Polikliniğine sevk edildiği ve uzman hekim tarafından muayene edilen başvurucu hakkında raporlar düzenlendiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun taleplerinin haksız yere karşılanmadığı iddiasıyla ilgili olarak İnfaz Hâkimliği tarafından yapılan değerlendirmelerde, sağlık sorunlarının teşhis edilmesinde ve tedavi usulünün belirlenmesinde görev ve yetkinin hekimlere ait olduğu, tıbbi ve teknik bilgi gerektiren bir konuda hekimin takdir hakkına müdahale edilemeyeceği vurgulanmıştır.

43. Başvuruya konu süreç korse talebi yönünden değerlendirildiğinde bel ve boyun fıtığı rahatsızlığı bulunan başvurucunun yeterli tıbbi donanımı ve personeli bulunan sağlık kuruluşlarına düzenli olarak sevkinin yapıldığı, bu kapsamda fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı hekimler tarafından sağlık sorununun takip edildiği anlaşılmaktadır. Sincan Devlet Hastanesinde görevli uzman hekim tarafından 23/3/2012 tarihinde yapılan muayene neticesinde hazırlanan raporda başvurucuya ortopedik yastık ve yatağın önerildiği görülmektedir. Bu doğrultuda Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından başvurucuya ortopedik yastık ve yatak verildiği başvurucu tarafından dile getirilmiştir. Öte yandan 11/7/2013 tarihli muayenede başvurucunun korse talebinin uzman hekim tarafından uygun görülmediği ve sağlık raporunda "Korse talebinde bulunan hastaya korsenin zararları anlatıldı." şeklinde bir değerlendirmede bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun sağlık sorununun giderilmesi yönünde elverişli vasıtalara ulaşabilir olduğu, korse talebinin karşılanmasını gerektiren tıbbi bir gerekliliğin bulunmadığının ve korsenin zararları konusunda aydınlatıldığının sağlık raporlarıyla sabit olduğu açıktır.

44. Başvurucunun masa talebi de Yönetmelik'in 15. maddesinin son fıkrası kapsamında gerekli koşulların oluşmadığı değerlendirildiğinden Ceza İnfaz Kurumu tarafından karşılanmamıştır. Başvurucunun masa talebi hakkında İnfaz Hâkimliği tarafından farklı tarihlerde iki ayrı değerlendirme yapıldığı görülmektedir. İnfaz Hâkimliği, her koğuşta bir adet masa bulunabileceğini, ikinci masanın stok oluşturacağını, masaların üst üste konulması durumunda çatıya çıkılabileceğini ve bu nedenle kurum güvenliğinin tehlikeye düşebileceğini gerekçe göstererek masa talebini reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi de İnfaz Hâkimliğinin kararlarında yer alan gerekçelerin yeterli olduğunu ve yapılan işlemin kanuna uygun olduğunu belirtmiştir. Kurum güvenliğinin tehlikeye düşebileceği gerekçesiyle oluşturulan idari ve yargısal kararların, düzenin ve güvenliğin bozulmasını

engellemeyi hedeflediği açıktır. Öte yandan masa ihtiyacını asgari düzeyde karşılayacak şekilde bir adet masanın koğuşta bulunduğu ve başvurucunun yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda tutulmasından dolayı bir takım sınırlamalara maruz kalmasının doğal olduğu, bu yöndeki sınırlamanın ölçülülükten uzak olmadığı, talebe konu eşyanın yaşamsal nitelikte bir öneminin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun her iki talebi hakkında da, İnfaz Hâkimliği ile Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararların ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği kanaatine ulaşılmıştır.

45. Sonuç olarak somut olayda Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün gerektirdiği şartlar yönünden gerisinde kalınmadığı ve bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Engin YILDIRIM ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Başvurunun kabul edilemez bulunması nedeniyle adli yardım talebinin kabulü ile muaf tutulan yargılama giderlerinin tahsilinin, başvurucunun mağduriyetine neden olmayacağı anlaşılmakla birlikte 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesi uyarınca tamamen muafiyetin koşulları oluşmadığından 206,10 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucudan TAHSİLİNE 8/6/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, bel ve boyun fıtığı hastası olduğunu, hükümlü olarak bulunduğu ceza infaz kurumunda kendisine bel korsesi temin edilmesi yolundaki talebinin Ceza İnfaz Kurumu tarafından karşılanmadığını belirterek İnfaz Hakimliğine başvurmuş; İnfaz Hakimliği ise Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampus Devlet Hastanesi FTR polikliniğinin "…korse talebinde bulunan hastaya korsenin zararları anlatıldı" ibareli raporuna dayanarak, "…sağlık sorunlarının çözümünde teşhis ve tedavi usulünün belirlenmesi görev ve yetkisinin hekimlere ait olduğu, … Hakimliğimizin hekimin takdir hakkına müdahale edemeyeceği, tıbbi kararların sağlık yönünden denetleme imkan, görev ve yetkisinin Hakimliğimizde olmadığı…" gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

Başvurucunun itirazı üzerine dosyayı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi de "…İnfaz Hakimliği kararının usul ve yasaya uygun olduğundan…" gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

2. Başvurucu daha sonra hükümlü bulunduğu üç kişilik koğuşta tek bir masa bulunduğunu, bel ve boyun rahatsızlığı nedeniyle okuma ve yazma faaliyetlerini uzanarak yapmasının sağlığını olumsuz etkilediğini öne sürerek kendisine ayrı bir masa verilmesi talebiyle tekrar İnfaz Hakimliğine şikayette bulunmuş ve korse konusundaki talebini de yinelemiş ise de bu başvuruları da hem İnfaz Hakimliği hem de itirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi tarafından, daha öncekine benzer gerekçelerle reddedilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapan başvurucu, haklı taleplerinin keyfi bir şekilde reddedildiğini, bu nedenle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

4. Başvurucunun masa talebinin yerine getirilmemesinin sağlığını ne şekilde olumsuz etkilediği hakkında yeterli bir açıklama ortaya koyamaması, ayrıca ret kararlarında her ne kadar ayrı bir gerekçe belirtilmese de hükümlülerin bu tür ilave eşya taleplerinin infaz kurumunun düzen ve güvenliğini olumsuz etkileyebileceğinin açık olması nedeniyle, masa talebi yönünden başvurunun KABUL EDİLEMEZLİĞİNE karar verilmesi gerekir. Bu yönden çoğunluk görüşüne katılmaktayız.

5. Ancak boyun ve bel sorunları bulunan ve bu hususta bir takım açıklamalar yapmış olan başvurucunun korse talebinin yerine getirilmemesi nedeniyle ihlal iddiasının KABUL EDİLEBİLİRLİĞİNE karar verilmesi gerekir.

6. Bu bağlamda, hastaya “korsenin zararlarının anlatılması” yeterli olmayıp, korse kullanımının kendi sağlığı açısından uygun olup olmadığı hakkındaki kararın hastaya bırakılması gerekir. Somut olayda başvurucunun korse kullanmasının zararlı olacağı yolundaki hekim görüşü mutlak bir tıbbi görüş olmadığı gibi, korse talebi reddedilirken, korsenin koğuşta bulundurulmasının infaz kurumu yönünden her hangi bir olumsuzluğa yol açıp açmayacağı şeklinde bir değerlendirme de yapılmamıştır. Ayrıca korse infaz kurumunca temin edilemiyorsa, başvurucunun bunu ücreti karşılığında dışarıdan temin etmesine de fırsat vermeyecek şekilde, korse kullanmasının uygun olmadığı şeklinde hüküm tesis edilmiştir.

7. Başvurucunun korse talebinin reddine ilişkin gerekçeler haklı bir nedene dayanmadığı ve korse kullanmasına izin verilmemesi başvurucunun temel haklarına ölçüsüz bir müdahale olduğundan, başvurucunun Anayasanın 17. maddesinde yer alan temel hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan Engin YILDIRIM Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

HASAN KAYA

B. No: 2014/1168 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1168

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1168)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Hasan KAYA

Vekili : Av. Barış TOPUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia dışındaki iddialar yönünden kısmi kabul edilmezlik kararı verilerek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 6/5/2001 tarihinde yasa dışı örgüt üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla gözaltına alınmış, 12/5/2001 tarihinde tutuklanmıştır. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının E.2001/743 sayılı iddianamesi ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. (Kapatılan) İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 23/9/2010 tarihli kararıyla başvurucunun hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 22/3/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

9. Mahkemece, kararın kesinleştirme işlemi 18/7/2013 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruların yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak "başvuru yollarının tüketildiği tarih"ten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin "nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih" olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir.

14. Bireysel başvuru süresi bakımından "nihai kararın gerekçesinin tebliği", öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin "dosyadan suret alınması" gibi hâllerde öğrenilmesi de mümkündür. Başvuruculara nihai kararın gerekçesini"öğrendiklerini beyan ettikleri tarih" de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

15. Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği tarihten itibaren başlatılması gerekir (Aydın Selçuk, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24; Halil Aslan, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38).

16. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilemediği veya nihai kararın sonucunun öğrenilip gerekçesinin kesin olarak öğrenilme imkânının elde edilemediği hâllerde başvuru süresinin hangi tarihten başlayacağının belirlenmesi gerekir. Aksi hâlde sınırsız bir başvuru süresi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmede sürenin başlangıç tarihinin, başvurucuların özen yükümlükleri ile mahkemeye erişim haklarının aşırı sınırlanmaması hususlarının birlikte dikkate alınması gerekir.

17. Başvurucunun bireysel başvuruda bulunmak amacıyla dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır.Bu yükümlülük kapsamında ilk derece mahkemesine fiilen ulaşan nihai kararın gerekçesini öğrenme konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvurucuya aittir. Diğer bir ifadeyle başvurucu veya vekilinin ilk derece mahkemesine ulaşan kararın bir örneğini almak için özenli davrandığını kanıtlaması gerekir (Fatma Gökot, B. No: 2013/5697, 21/4/2016, § 50).

18. Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme mevzuatta bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827,25/2/2016, § 30; Fatma Gökot, § 51).

19. Somut olayda (kapatılan) İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 23/9/2010 tarihli hükmü, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 22/3/2013 tarihli kararıyla onanmış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla yapılan araştırmada Yargıtay kararının en geç kesinleştirme şerhinin düzenlendiği, 18/7/2013 tarihinde Mahkemeye ulaştığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucunun nihai kararın içeriğine erişme imkânını en geç 18/7/2013 tarihinde elde ettiği anlaşılmıştır.

20. Nihai kararın içeriğine erişme imkânının elde edildiği 18/7/2013 tarihinden itibaren özen yükümlüğü kapsamında kararın içeriğinin öğrenildiği kabul edilen üç aylık sürenin sonundan itibaren en geç otuz günlük bireysel başvuru süresi sonunda 20/10/2013 tarihine kadar başvurucu tarafından bireysel başvuruda bulunulması gerekirken başvuru süresi geçtikten sonra 22/1/2014 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Ş.K.

B. No: 2014/1312 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1312

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ş.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1312)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Ş.K.

Vekili : Av. Ahmet Teyit KEŞLİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari para cezasına ilişkin başvuruda idare karşısında eşit muamele yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık 9/3/2016 tarihinde görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı 29/3/2016 tarihinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyleolaylar özetle şöyledir:

9. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Atatürk Havalimanı Şube Müdürlüğü Pasaport Kontrol Büro Amirliğince kimlik bildirmeme kabahatini işlediği gerekçesiyle 5/11/2013 tarihinde başvurucuya 88 TL idari para cezası verilmiştir.

10. Başvurucunun anılan cezai işleme karşı yaptığı itiraz, Bakırköy 8. Sulh Ceza Mahkemesinin 18/12/2013 tarihli ve 2013/20151 Değişik İş sayılı kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

11. Kesin olarak verilen karar, başvurucu vekiline 27/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Bireysel başvuru 27/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

13. Bireysel başvuru sonrasında Bakanlık tarafından Bakırköy 8. Sulh Ceza Mahkemesinin 18/12/2013 tarihli ve 2013/20151 Değişik İş sayılı kararına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmiştir.

14. Anılan karar, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 25/6/2014 tarihli ve E.2014/12330, K.2014/13258 sayılı kararıyla bozulmuş; idari para cezası kaldırılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu;

i. Anılan cezaya sebep olarak gösterilen nüfus cüzdanını pasaport kontrolünü yapan polislere ibraz etmediği iddiasının tamamen gerçek dışı olduğunu, savunmasına delil olarak incelenmesini talep ettiği olay yeri güvenlik kameralarının ses kaydı içermemesi nedeniyle olayı aydınlatamayacağı gerekçesiyle Mahkemece incelemeye gerek görülmediğini oysa ki polislerin kimlik talebi ardından bir dakikadan kısa bir sürede kimliğini ibraz ettiğini, bu durumun anılan görüntü kayıtlarından anlaşılabileceğini, hakkında verilen cezanın asıl sebebinin polislerin hukuk dışı tavırları nedeniyle kendilerini şikâyet edeceğini söylemesi olduğunu, kimlik ibraz etmediği gerekçesinin tamamen gerçek dışı olduğunu,

ii. İddiasını ispatlayabilmek adına tanık olarak gösterdiği görgü şahidinin Mahkemece, tanık beyanıyla resmî belge niteliğinde olan idari para cezası tutanağının çürütülemeyeceği gerekçesiyle dinlenmediği, Mahkemenin bu yorumla hukuk muhakemeleri ilkeleri olan "senede karşı senetle ispat" kuralı ile kesin ve takdirî delil ayrımı hususlarını ceza yargılamasında tatbik ettiğini,

iii. Mahkeme kararının gerekçesinde "idare tarafından gönderilen belgeler ışığında itiraz dilekçesi incelendiğinde itiraza konu kararda usul ve mevzuata aykırılık görülmediği" değerlendirilmesine yer verildiğini, ihtilaf konusu tutanağın resmî bir belge olarak Mahkemece değer görmesi karşısında kendi iddialarının resmî belgeyi çürütecek güçte olmayan deliller olarak değerlendirildiğini, ceza konusu olay gözönüne alındığında -olay yeri

görüntüleri ve görgü tanıkları dışında- anılan cezanın hukuk dışı olduğunu ispatlayabileceği başka bir delilin olamayacağını belirterek Anayasa'nın 13., 36., 40. ve 123. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

18. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 83. maddesi şöyledir:

"Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir."

19. İçtüzük'ün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" kenar başlıklı 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuruculaın, adreslerinde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Mahkemeye bildirmeleri zorunludur."

20. Anılan düzenlemelerde, genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

21. Bu kapsamda başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy [GK], § 32).

22. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin incelemesini tamamlamadan önce Yargıtay 7. Ceza Dairesi, başvuruya konu kararın bozulmasına ve idari para cezasının kaldırılmasına karar vermiştir (bkz. § 13). Başvurucu, anılan Yargıtay kararını başka bir başvurusunda (B. No: 2015/17668, 13/11/2015) dayanak belge olarak Anayasa Mahkemesine sunmuştur. Dolayısıyla anılan karardan başvurucunun haberdar olduğu görülmektedir. Anayasa Mahkemesi, Bakanlık görüşüne karşı sunulan beyanda da anılan gelişmeden haberdar edilmemiştir.Başvurucu bununla birlikte İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe açıkça aykırı olarak bozma kararına dair herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

23. Bu itibarla başvuru sonrasında gerçekleşen ve başvurunun değerlendirilmesini etkileyecek nitelikteki bir konuda bilgi verilmeyerek Anayasa Mahkemesini yanıltıcı, öte yandan yeniden yargılamayla ilgili işlemlerin başlatılmasına yol açabilecek bir davranışın ortaya konduğu anlaşılmaktadır (Benzer yönde bkz. Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 38; S.Ö., § 32).

24. Açıklanan nedenlerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine ve6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine takdiren 1.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucunun 1.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN TOĞURLU

B. No: 2014/2207 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2207

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN TOĞURLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2207)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Emin TOĞURLU

Vekili : Av. Hüsnü KAPLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tutukluluk dolayısıyla siyasi faaliyetlerin yerine getirilememesi nedeniyle seçme ve seçilme hakkının, özel yetkili mahkemelerde yargılama yapılması nedeniyle kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Başvurucu 2009 yılında yapılan yerel seçimlerde Şırnak ili Silopi ilçesi belediye başkanı olarak seçilmiştir.

9. Başvurucu, yasa dışı örgüt yöneticisi olduğu suçlamasıyla 23/9/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

10. Başvurucu hakkında anılan suçla ilgili olarak Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/128 Esas sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

11. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/128 Esas sayılı dosyasının 30/1/2014 tarihli duruşmasında başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

12. Bu karara yapılan itiraz, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucu 12/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun mülga 10. maddesiyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/3/2014 tarihli kararı ile dosya, Şırnak Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

15. Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesi 11/4/2014 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir. Yetkisizlik kararı üzerine dosya Cizre Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

16. Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesi de 9/5/2014 tarihinde karşı yetkisizlik kararı vermiştir.

17. Yetki uyuşmazlığı üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi 26/9/2014 tarihli kararıyla Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararınınkaldırılmasına, dosyanın Şırnak Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

18. Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesi 14/1/2015 tarihli kararıyla Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 5/1/2015 tarihli ilamı doğrultusunda davanın Elazığ Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar vermiştir.

19. Elazığ 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2015/25 sayılı dosyasında yargılamaya başlanmıştır. Elazığ 2. Ağır Ceza Mahkemesi 27/1/2015 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

20. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Hükümleri

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesindeki serbest seçim hakkını, "yasama organı"nın seçimi ya da bu organın iki meclisi varsa en azından bir meclisin seçimi ile sınırlı olarak değerlendirmektedir (Gorizdra/Moldova (k.k.), B. No: 53180/99, 02/07/2002, hukuk kısmı, § 2; Cherepkov/Rusya (k.k.), B. No: 51501/99, 25/01/2000, hukuk kısmı, § 1).

26. AİHM, serbest seçim hakkının kapsamını, yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetimlerin seçimlerini içerecek kadar genişletmemiş ve yerel seçimlerin ulusal yasaları yerel düzeyde uygulayarak parlamentonun desteklenmesi işlevine sahip olduğunu belirtmiştir. AİHM ayrıca belediye seçimlerinin (Cherepkov/Rusya (k.k.)); bölgesel seçimlerin (Malarde/France (k.k.), B. No: 46813/99, 5/9/2000), il genel meclisi seçimlerinin (Santoro/Italy, B. No: 36681/97, 16/1/2003), belediye ve ilçe meclisi seçimlerinin (Mółka/Poland (k.k.), B. No: 56550/00, 11/4/2006) Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde belirlenen serbest seçim hakkının kapsamında olmadığına karar vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, tutukluluğu nedeniyle Barış ve Demokrasi Partisinden seçildiği Şırnak ili Silopi ilçesi belediye başkanlığı görevini yerine getiremediğini belirterek Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçme ve seçilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; hak ihlali tespitiyle birlikte tazminat talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

29. Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir."

30. Başvurucunun bu bölümdeki iddiasının Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

31. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

33. Belirtilen hükümler uyarınca bir anayasal hak ihlali iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dâhilinde olabilmesi için başvurucu tarafından dayanılan hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olması, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında yer alması gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun esasının incelenmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 106).

34. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır. Somut olayda belediye başkanı olarak seçilen başvurucu, tutuklanması nedeniyle seçme ve seçilme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Sözleşme kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup belediye başkanlığı seçimiyle ilgili ihlal iddiaları bağımsız bir hak olarak Sözleşme kapsamında değerlendirilmediğinden bu hakka yönelik ihlal iddialarının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir. Sonuç itibarıyla başvurucunun ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğu nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu, formül gerekçelerle devam ettirilen tutukluluğun makul süreyi aştığını, seçilmiş bir kişi olmasına rağmen tahliye edilmediğinibelirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, özel hayatın gizliliği hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş; hak ihlali tespitiyle birlikte tazminat talebinde bulunmuştur.

b. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu başlık altında şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

39. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

40. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

41. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

42. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 27/1/2015 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi

aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

43. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kanuni Hâkim İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

44. Başvurucu, 3713 sayılı Kanun'un mülga 10. maddesi ile görevli mahkemelerin kaldırılmasına rağmen yeni mahkemeler düzenlenerek bu mahkemelerde yargılamanın devam ettiğini belirterek kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

45. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (bkz. § 38).

46. Somut olayda başvuruya konu yargılamanın İlk Derece Mahkemesinde devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

47. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHRETTİN AKPINAR

B. No: 2014/3018 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRETTİN AKPINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3018)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Fahrettin AKPINAR

Vekili : Av. Osman ORHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istirdat ve alacak davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Başvurucu ile Boğaziçi Elektirik Dağıtım A.Ş. (BEDAŞ) arasında 1/8/2000 tarihinde Güngören-Sefaköy-Avcılar-Kumburgaz İşletme Müdürlükleri bölgelerinde havai hatların bakım onarım ve revizyon işlerinin yapılmasına ilişkin sözleşme imzalanmıştır.

9. Başvurucu, 21/8/2001 tarihinde BEDAŞ'a başvurarak 12/6/2001 tarihli Bakanlar Kurulu Kararının geçici 17. maddesi çerçevesinde taahhüdü altında bulunan işin tasfiyesini talep etmiş, BEDAŞ 26/2/2002 tarihli yazısında sözleşmenin anılan Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında olmadığını bildirmiştir.

10. BEDAŞ Yönetim Kurulu 31/2/2003 tarihli kararında başvurucunun taahhüdünü yerine getirmediğini belirterek sözleşmeyi feshetmiş, kesin teminat mektubunun irat olarak kaydedilmesine karar vermiştir.

11. Başvurucu, BEDAŞ ile aralarında imzalanan sözleşmenin haksız olarak feshedildiğini belirterek 2003 yılında İstanbul 3. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasının Mahkemenin yargı yolu bakımından görevsizliği nedeniyle reddedilmesi üzerine 25/4/2003 tarihinde Beyoğlu 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, sözleşmenin feshi ile kesin teminat mektubunun irad kaydedilmesine ilişkin Yönetim Kurulu Kararının iptali ve teminatın iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

12. Mahkemenin 16/7/2004 tarihli kararında, taraflar arasında imzalanan sözleşmenin konusunun bakım onarım ve revizyon işleri olduğu, 12/6/2001 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında olmadığı, yapılan ihtarlara rağmen başvurucunun sözleşme ile yapmayı taahhüt ettiği işleri yerine getirmediği, sözleşmenin feshedilmesinde ve kesin teminat mektubunun irat kaydedilmesinde hukuka aykırılığın bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 13/3/2006 tarihli kararında, taraflar arasında imzalanan sözleşmenin, bakım onarım ve revizyon işleri ile ilgili olduğu, eser sözleşmesi kapsamında kaldığı, 12/6/2001 tarihli Bakanlar Kurulu Kararının 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ilgili Bakanlar Kurulu Kararının geçici 17. maddesi kapsamında tasfiye isteme hakkının başvurucuya tanınması gerektiği, idarenin tasfiye talebini reddetme imkânının bulunmadığı, bilirkişi raporu alınarak tasfiye kesin hesabının çıkartılması ve buna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerekkarar bozulmuştur.

14. Bozma kararına uyan Mahkemece verilen 4/6/2008 tarihli kararda, talep iki kısımda değerlendirilmiş olup tasfiye alacağı yönünden BEDAŞ Yönetim Kurulunun sözleşmenin feshedilmesine ilişkin kararının hukuka aykırı olduğu, başvurucunun dava dilekçesinde davalının sözleşmenin feshine ilişkin kararının iptalini istediği ve tasfiye kesin hesabı ile ilgili olarak miktar belirtmediği ve faiz talebinde bulunmadığı, başvurucunun tasfiye kesin hesabına bağlı alacağının 2006 yılı itibarıyla hesaplanıp hüküm altına alındığı, başvurucunun 31/10/2007 tarihli dilekçeyle bilirkişiler tarafından hesaplanan alacağın 2006 yılı alacağı olduğunu belirterek 2007 yılından itibaren ticari faiz talep ettiği, başvurucunun hak ediş alacağının 1/1/2007 tarihinden itibaren işleyen avans faizi ile birlikte başvurucuya

ödenmesi gerektiği, kesin teminat mektubu alacağı yönünden ise haksız fesih nedeniyle idarenin nakte çevirdiği teminatı iade etmekle yükümlü olduğu, alacağın dava tarihinden itibaren işleyen faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesi gerektiği belirtilerek davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 9/6/2009 tarihli kararında, yüklenicinin makul sürede işin tasfiyesi ve alacağın tahsili için dava açması gerekirken söz konusu davanın 25/4/2003 tarihinde açıldığı, tasfiye kesin hesabı alacağının ise daha sonra ıslahla talep edildiğinin anlaşıldığı, davacı yüklenicinin kendi eylemi sonucu zararın artmasına neden olamayacağından davacının tasfiye kesin hesabı alacağının 2002 yılı fiyatları ile çıkarılması ve bu şekilde tahsil kararı verilmesinin gerektiği, 2006 yılı fiyatları ile çıkarılan tasfiye kesin hesabı alacağının tahsiline karar verilmesinindoğru olmadığı, davacı yüklenicinin 29/5/2008 tarihinde verdiği dilekçe ile tasfiye kesin hesabı alacağının tahsilini istediği, bu dilekçede davacı yüklenici vekili faizden söz etmiş ise de cinsini açıklamadığı, daha önce davacı yüklenici tarafından davalı idarenin temerrüde düşürüldüğüne ilişkin bir belgenin dosyada bulunmadığı, bu durumda karar altına alınan tasfiye kesin hesabı alacağına 29/5/2008 tarihinden itibaren değişen oranlarda dikkate alınarak yasal faiz uygulanmak suretiyle tahsil kararı verilmesi gerektiği, bilirkişiden 2002 yılı fiyatları ile tasfiye kesin hesabının çıkarılması konusunda ek rapor alınarak tespit edilecek alacağa 29/5/2008 tarihinden itibaren değişen oranlarda dikkate alınarak yasal faiz uygulanmak suretiyle tahsil kararı verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

16.Beyoğlu 2. Asliye Ticaret Mahkemesinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) kararı ile kapatılması üzerine davaya İstanbul 50. Asliye Ticaret Mahkemesinde devam edilmiş, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucu verilen 31/5/2012 tarihli kararda belirtilen "...Davacı tarafından BEDAŞ'a gönderilen dilekçede,açıkça sadece asıl alacakla ilgili olarak davadan vazgeçekleri hususunun yazılı olması, bu dilekçenin aynen BEDAŞ İşletme ve Bakım Müdürlüğünün tasfiye kesin hak ediş raporunda da geçmesi nedeniyle, davacı tarafın 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 113. maddesine göre asıl alacakla ilgili ödemeyi almasına rağmen faiz talebinden vazgeçmediği sonucuna varılmaktadır. Davacı taraf 1/1/2003 tarihinden itibaren işleyecek avans faizi istemiş ise de,Yargıtay bozma ilâmında açıkça davacı alacağına 29/5/2008 tarihinden itibaren yasal faiz uygulanması gerektiği belirtilmiş ve Mahkememizce bu hususa uyulmakla, davacının talep edebileceği faizin türünün yasal faiz, başlangıç tarihinin ise 29/5/2008 olarak hüküm kurmak gerekmiştir. Davacı tarafın talebi 29/5/2008 tarihli ıslah dilekçesi de dikkate alınarak; davalı tarafça paraya çevrilen teminat mektubu bedeli olan 25.866,00 TL ve 287.083,23 TL hak ediş alacağı toplamı olmak üzere toplam 312.949,23 TL'nin davalıdan tahsiline yöneliktir. Mahkememizce 4/6/2008 tarihli kararda 25.866,00 TL teminat mektubunun nakte çevrilmesinden doğan bedelin davalıdan alınıp davacıya verilmesini karar verilmiş, bu hüküm bozma dışında kalarak kesinleşmiştir. Taraflar yargılamanın devamı sırasında hak ediş alacağı konusunda anlaşmışlar, davalı, davacıya 181.574,15 TL ödemiştir. Gerçekleşen bu ödeme nedeniyle bu miktar yönünden dava konusuz kalmış, yukarıda açıklandığı üzere davacı faiz talebinden vazgeçmediğinden, ödenen 181.574,15 TL alacağa 29/5/2008 tarihinden ödeme tarihi olan 2/2/2012 tarihine kadar değişen oranda yasal faiz uygulanmasına karar vermek gerekmiş, ayrıca hak ediş alacağı yönünden davacının ziyade talebi reddedilmiştir..." gerekçe ile dava kısmen kabul edilmiştir.

17. Temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 14/3/2013 tarihli kararıyla hüküm

onanmıştır.

18.Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 26/12/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

19. Ret kararı başvurucuya 6/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, 7/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

20. Bu arada HSYK kararı ile İstanbul 50. Asliye Ticaret Mahkemesi kapatılmış, dosya İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesine devredilmiştir.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

22. Başvurucu, Mahkemenin kesin hakedişler için hesaplanacak faizin davanın açıldığı tarihten itibaren hesapanması gerektiği halde 29/5/2008 tarihinden itibaren faiz yürütüldüğünü, davanın açıldığı tarih ile faizin başlangıcı kabul edilen tarih arasındaki faiz alacağı yönünden zarara uğradığını, yine ticari işlerde avans faiz orarının uygulanması geretiğini, Mahkemenin yasal faize hükmettiğini, faiz talebini geç dile getirmesi hususunda kusurunun bulunmadığını, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle bu durumun gerçekleştiğini belirterek Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesindegüvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının, istirdat ve alacak davasının koşulları açısından mahkemece yapılan değerlendirmelerin sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmış, bu nedenle iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 14) suretiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

31. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Beyoğlu 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde 25/4/2003 tarihinde açılan ve bu Mahkemenin kapatılmasıyla İstanbul 50. Asliye Ticaret Mahkemesinde görülen istirdat ve alacak davası ile ilgili Mahkemece verilen kararın 26/12/2013 tarihinde kesinleşerek yargılama sürecinin tamamlandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılamanın bu kadar süre uzamasını gerektirecek karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 10 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

34. Başvurucu331.322 TL maddi ve 50.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net

14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesine (İstanbul 50. Asliye Ticaret Mahkemesinden devredilen E.2011/61, K.2012/146 sayılı dosya) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İCKOVSKA SVETLANA

B. No: 2014/3053 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3053

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İCKOVSKA SVETLANA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3053)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : İckovska SVETLANA

Vekili : Av. Yusuf ERİKEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız fiilden doğan tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

8.Başvurucu 17/11/1996 tarihinde İstanbul'un Laleli semtinde bulunan bir oteldeçıkan yangında yaralanmıştır.

9. Başvurucu, eşi ve çocukları olay nedeniyle sorumlu olduğunu iddia ettikleri otel sahibi H.T.ye karşı 24/1/2002 tarihinde İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmışlardır.

10. İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesi 22/12/2011 tarihli kararında, dava dilekçesini görev yönünden reddetmiştir.

11.Görevsizlik kararı üzerine dosya İstanbul 5. Tüketici Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiş, Mahkeme 11/10/2012 tarihli kararında belirttiği "...davacı İckovska Svetlana'nın davalıya ait otelde yaralandığı, ceza davasında davalının cezalandırılmasına ilişkin kararın kesinleştiği, uzamış ceza zamanaşımı nedeniyle zamanaşımı gerçekleşmediği anlaşılmakla, bilirkişi raporu ve ıslah talebi doğrultusunda davacı İckovska Svetlana'nın maddi tazminat talebinin kabulüne, davacı İ.P. nin maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekmektedir. Davacı İckovska Svetlana'nın manevi tazminat talebi İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesince 10.000 TL olarak kabul edilmiş ve davacı vekilince de temyiz edilmemiş bulunmakla, mahkememizce de 10.000 TL manevi tazminatdavacının çektiği elem ve ızdırab nedeniyle uygun görülmüştür. Diğer davacılar tarafından açılan manevi tazminat davası anılan mahkemece reddedilmiş ve hükümtemyiz edilmemiş olduğundan davacı Svetlana'nın eşi davacı P. ile çocukları M. ve İ. tarafından açılmış manevi tazminat davasının reddine karar verilmesi gerekmiştir." gerekçeyle davayı kısmen kabul etmiştir.

12.Davalının temyizi üzerine karar Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 16/1/2014 tarihli kararı ile onanmıştır.

13. Onama kararı 11/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 7/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

14. Davalının karar düzeltme talebi aynı Dairenin 28/1/2015 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15.Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

19.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 13 yıl 4 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

22. Başvurucu, başvuru konusu davada yerleşik içtihatlara aykırı olarak davanın ıslah edilen kısmı ile ilgili olay tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesi gerektiği hâlde ıslah tarihinden itibaren faize hükmedildiğini, bu nedenle yaklaşık 200.000 TL eksik tazminat aldığını, kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 10., 11., 12., 17., 19., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

24. Somut olayda başvurucunun, haksız fiil nedenine dayalı olarak açtığı tazminat davasının, İstanbul 5. Tüketici Mahkemesinin kararı ile kısmen kabul edildiği, başvurucunun süresinde söz konusu bu karara karşı olağan kanun yollarına başvurmayarak, hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

27. Başvurucu, yeniden yargılama ve 1.000.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 19.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 19.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 5. Tüketici Mahkemesine (E.2012/559, K.2013/637 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜHRA KAHRAMAN

B. No: 2014/3673 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜHRA KAHRAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3673)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Zühra KAHRAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1.Başvuru, hizmet kusurundan kaynaklanan alacak davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; esaslı iddiaların Yargıtay kararlarında cevaplanmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5.Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine

atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Başvurucu, Antalya ili Finike ilçesine bağlı H.. Belediyesinde memur olarak çalıştığı dönemde maaşının eksik ödendiğini belirterek 24/4/2007 tarihinde Belediyenin muhasebe müdürü Ü.Ö. aleyhine alacak davası açmıştır.

9.Finike Sulh Hukuk Mahkemesi, 29 celse süren yargılama sonunda 6/2/2013 tarihinde verdiği kararda, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13. maddesinde kişilerin kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil ilgili kurum aleyhine dava açabileceğinin belirtildiğini, davacının kamu çalışanı olan davalının görevini kötüye kullanması nedeniyle uğradığı zararıtalep ettiğini bu nedenle husumetin idareye yöneltilmesi gerektiğini belirterek pasif husumet yokluğu nedeniyle davayı reddetmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 13/1/2014 tarihli kararında, usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle hüküm onanmıştır.

11. Onama kararı 17/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 17/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin onama kararının, yargılamada ileri sürdüğü esaslı iddiaları karşılamadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa’nın 36. ve 141. maddeleri uyarınca her türlü mahkeme kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

15. Somut olayda Finike Sulh Hukuk Mahkemesine açılan davada, Mahkemece dosyaya sunulan ve toplanan deliller değerlendirilmek suretiyle 657 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre davacının uğradığı zararın ancak idareden talep edilebileceği belirtilerek husumet yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verildiği, Yargıtay tarafından da Mahkeme kararına atıfta bulunularak hükmün onandığı anlaşılmıştır. Bu açıdan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

17. Başvurucu, kişisel sorumluluk yoluna gidilerek muhasebe müdürü hakkında dava açtığını, Asliye Ceza Mahkemesine açılan davada muhasebe müdürünün kusurlu olduğu yönünde rapor verildiğini, bu açıdan Belediyeye dava açma zorunluluğunun bulunmadığını, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin benzer davalarda kişisel sorumluluk esasını kabul ettiğini, bu nedenle kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18.Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

19. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle davanın pasif husumet ehliyeti yönünden reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

20. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Yay. San. Tic. A.Ş., B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

21. Bu açıdan başvurucunun, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararının, aynı Dairenin benzer olaylarda verdiği kararlarla çeliştiği, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının esas itibariyle Derece Mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanması, somut olaya uygulanması ve delillerin değerlendirilmesi hususuna ilişkin olduğu, nitekim dosya kapsamında belirtilen ilkeler çerçevesinde başvuru konusu olaya özgü değerlendirme yapılarak yeterli gerekçe ile sonuca ulaşıldığı anlaşılmıştır.

22. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

27. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, Finike Sulh Hukuk Mahkemesinde 24/4/2007 tarihinde açılan alacak davasında Mahkemenin 6/2/2013 tarihinde davanın reddine karar verdiği, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 13/1/2014 tarihli kararıyla hükmün onandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 6 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

30. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması, 25.000 TL maddi ve 25.000 TL manevi taziminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

31. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. i. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Yargılama sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Finike Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2007/149, K.2013/30) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GEZGİNOĞLU

B. No: 2014/4679 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4679

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GEZGİNOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4679)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Mehmet GEZGİNOĞLU

Vekili : Av. Ahmet Sinan SÜRÜCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahkeme kararlarının gerekçesiz olması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 25/5/2009 tarihinde ifadesi alınmış, Aydın Cumhuriyet Başsavcılığının 20/6/2009 tarihli iddianamesi ile basit yaralama suçunu işlediği iddiasıyla hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Aydın 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 19/11/2013 tarihli kararıyla başvurucununadli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"İddia, savunma, katılanların beyanları, tanık beyanları, dosyadaki doktor raporları ve tüm delillere göre ; olay tarihinde meyhaneden çıkan katılan sanıklar U., M., E., Ü. ve M.'nin Yağcılar içinde yayan yürüdükleri, bu sırada yanlarından katılan sanıklar G. ve M.'nin araç ile geçtiği, aracın geçişi esnasında katılan G.'nin diğerlerine yönelik olarak sövdüğü, sövme nedeniyle tartışma çıktığı, E., M., M., U. ve Ü.nün G.'ye hakaret ettikleri, katılan G.'nin telefon ederek Mehmet Gezginoğlu ve S. B. B.'yi çağırdığı, bu kişilerin kısa bir sürede olay yerine gelerek diğer katılan sanıklara saldırdıkları, katılan sanık G.'nin bijon anahtarı ile U., Ü., E., M. ve dava harici F.'ye vurduğu, katılan sanık Mehmet Gezginoğlu'nun da E. ve M.'yi kovalayıp yakaladığı, U., M., Ü., E. ve M.'nin kaçtıkları, M., S. B. ve G.nin peşlerinden gittiği, evlerinin önüne kadar geldikleri, bu sırada gürültüyü duyup dışarı çıkan O. A.'nın elindeki çakı bıçağı ile S., B., M. ve G.ye vurduğu, M.nin hayati tehlike geçirecek şekilde yaraladığı anlaşıldığından, katılan sanıklar U., M., Ü. M. ve E. ile katılan sanıklar G. ve H.nin birbirlerine karşı hakaret suçlarından dolayı cezalandırılması için kamu davası açılmış ise de karşılıklı olarak suç işleyen sanıklar hakkında ceza verilmesine yer olmadığına, sanıklar U., M., Ü. M. ve E. ile katılan sanıklar G. ve H.'ye karşı kasten yaralama suçundan cezalandırılmalarına, şikayetten vazgeçme bulunmaması ve sanıkların kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmiş, katılan sanık G. C.nin, katılan sanık M. K.ye karşı basit yaralama suçundan açılan kamu davasının şikayetten vazgeçme sebebiyle düşürülmesine karar verilmiştir."

10. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 29/3/2016 tarihli kararıyla onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; müştekilerden bazılarını yaraladığına ilişkin sehven dava açıldığını, bir kısım müştekinin de kendilerini yaralayan şahısların kim olduğunu bilmediklerini beyan ettiğini,eksik inceleme sonucunda karar verildiğini, kararın gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun

yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

15. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

17. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

18. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

19. Somut olayda, yapılan açık yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

24. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

25. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 6 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

28. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -başvurucunun talebi de dikkate alınarak- başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Aydın 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2009/975, K.2013/957) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇELEBİ ÇALAN (2)

B. No: 2014/5674 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇELEBİ ÇALAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/5674)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Mehmet Çelebi ÇALAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hükümlü olan başvurucuya gönderilen ajandaların ceza infaz kurumunca alıkonulması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 30/5/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 7/6/2016 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını 10/6/2016

tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Ankara 2 Numaralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunan başvurucuya posta yoluyla koli içinde dört adet ajanda gönderilmiştir. 4/2/2014 tarihli tutanağa göre söz konusu eşyalar emanet eşya memuruna teslim edilmiştir.

9. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulunun 5/2/2014 tarihli ve 2014/449 sayılı kararıyla ajandaların başvurucuya verilmesinin uygun olmadığına karar verilmiştir. Söz konusu kararın ilgili kısımları şöyledir:

".. Söz konusu ajandaların incelenmesinde kalın kaplıklı oldukları, içerilerine yasak malzeme saklanabilecegi, kontrollerinin ve aramalarının olanaksız olduğu, aramaları durumunda sökülecеğinden özelliğini yitireceği, hükümlü/tutuklulara verilmeleri durumunda kurum güvenliğini ciddi ölçüde tehlikeye düşürebileceği anlaşıldığından söz konusu ajandalann hükümlüye verilmesinin uygun olmadığına, .. oybirliği ile karar verildi."

10. Başvurucu, bu karara karşı (Kapatılan) Sincan İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 26/2/2014 tarihli ve E.2014/867, K.2014/1173 sayılı kararla başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Ret gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

".. Ankara 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı'nın 5/2/2014 tarih ve 2014/449 sayılı kararının usul ve yasaya uygun olduğu, mevzuata aykırı bir uygulamanın veya hukuka aykırılığın söz konusu olmadığı anlaşılmakla yerinde olmayan şikâyetin reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıda yazılı şekilde hüküm tesis edilmiştir. Hükümlü .. şikâyetinin reddine .. karar verildi."

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen (Kapatılan) Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 20/3/2014 tarihli ve 2014/811 Değişik İş sayılı kararıyla İnfaz Hâkimliği kararının usul ve yasaya uygun olduğundan bahisle başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

12. Nihai karar 1/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiş ve 11/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

13. Anayasa Mahkemesince ilgili Ceza İnfaz Kurumuna 17/3/2017 tarihinde müzekkere yazılarak başvuruya konu edilen ajandaların işlem tarihinden önceki bir dönemde başvurucuda bulunup bulunmadığı, ajandaların koli ile Ceza İnfaz Kurumuna gönderilip gönderilmediği, ajandaların içeriğinde herhangi bir notun veya yazının olup olmadığı ve herhangi bir not veya yazı varsa bunların ajandalara el konulma nedeni olarak değerlendirilip değerlendirilmediği hususlarında bilgi ve belge talep edilmiştir.

14. Ceza İnfaz Kurumundan gelen 21/3/2017 tarihli cevap yazısında, başvurucunun Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumundan 25/9/2007 tarihinde nakil edildiği, Ceza İnfaz Kurumuna kabulü esnasında başvurucunun yanında getirdiği eşyalar tespit edilerek bunların tutanak altına alındığı, tespit edilen eşyalar arasında başvuruya konu edilen ajandaların olmadığı ifade edilmiş ve ilgili üst arama tutanağının bir sureti Anayasa

Mahkemesine gönderilmiştir. Ayrıca söz konusu dört adet ajandanın koli ile başvurucuya gönderildiği ve bu ajandaların içeriğinin boş olduğu belirtilerek buna ilişkin olarak 4/2/2014 tarihli tutanağın bir sureti cevap yazısına eklenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 35. maddesi şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri veya bulunduramayacakları kişisel eşya, gıda, tıbbî malzeme ve diğer ihtiyaç maddeleri yönetmelikle düzenlenir."

16. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) 92. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları şöyledir:

".. a) Hükümlü hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir,

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir,

c) Gönderilen eşya, güvenlik kontrolünden geçirilir, .."

17. Tüzük'ün 125. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlülerin adlarına posta veya kargo ile gönderilen havale ve eşya, kurum mutemedi tarafından en geç 7 gün içinde postadan alınır. Gönderi, içeriği itibariyle kuruma sokulması ve bulundurulması mevzuat hükümlerince sakıncalı olmaması hâlinde hükümlüye teslim edilir.

(2) Sakıncalı olduğu belirlenen gönderiler hakkında, posta veya kargodan alındığı tarihten itibaren onbeş gün içerisinde hükümlüye yazılı bilgi verilir. Hükümlü, bildirimin yapıldığı tarihten itibaren onbeş gün içerisinde infaz hâkimliğine itiraz hakkını kullanmadığı takdirde, gönderi, göndericiye veya hükümlünün göstereceği kişiye iade edilir. Hükümlünün isteği halinde ilk ziyaret günü yakınlarına verilmek üzere kurum emanet deposunda saklanabilir. Ancak eşyanın bozulabilir olması veya maddi değerinde azalma olasılığının bulunması halinde, gönderi gönderene iade edilir."

18. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 15. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Hükümlüler, oda sistemine geçmiş ceza infaz kurumlarının koğuş, oda ve eklentilerinde, bir adet kafes ile bir çift kanarya, bülbül veya muhabbet kuşu gibi küçük kafes kuşu bulundurabilir. Henüz oda sistemine geçmemiş diğer ceza infaz kurumlarında, kafes ve kuş sayısı idare tarafından belirlenir.

..

Hükümlülerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli görülen eğitim ve kültürel çalışmalarında kullanabilecekleri malzemeleri, koğuş, oda ve eklentiler dışında, idare tarafından uygun görülecek yerlerde ve denetim altında bulundurmasına ve kullanmasına kurum olanakları çerçevesinde izin verilebilir.

...

Ceza infaz kurumu işyurdu yönetim kurulunca kantinde satışına karar verilen, bu Yönetmelikte sayılmayan ve kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyen eşyaların stok oluşturmayacak şekilde koğuş, oda ve eklentilerde bulundurulmasına izin verilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 35. maddesine 14. Protokol'le eklenerek 1/6/2010 tarihinde yürürlüğe giren önemsiz zarar kriterine ilişkin içtihadında bu yeni kriterin, Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan hakların Avrupa düzeyinde hukuksal açıdan korunmasını sağlama yönündeki temel görevine yoğunlaşması için önemsiz başvuruları ivedilikle inceleme olanağı vermesi amacıyla oluşturulduğunu belirtmektedir (Stefanescu/Romanya [k.k.], B. No: 11774/04, 12/4/2011, § 35). "De minimis non curat praetor" (Hâkim önemsiz ve küçük işlerlerle uğraşmaz.) prensibine göre yeni kabul edilebilirlik şartı -bir hak ihlali ne denli gerçek olursa olsun- uluslararası bir mahkeme tarafından incelenmeyi gerektirecek asgari bir ağırlık düzeyine ulaşması gerektiği görüşüne dayanır (Korolev/Rusya (k.k.), B. No: 25551/05, 1/7/2010). Bu kriterin incelenmesinde ihlal edildiği iddia edilen hakkın mahiyetini, ihlal iddiasının ciddiyeti ve/veya ihlalin başvuranın kişisel durumu üzerinde oluşturacağı olası sonuçlarını da gözönünde bulundurmak gerekir (Giusti/İtalya, B. No: 13175/03, 18/10/2011, § 34).

20. AİHM, söz konusu kriteri uygularken Sözleşme ve protokollerinin güvence altına aldığı insan haklarına saygının başvurunun esastan incelenmesini gerektirip gerektirmediği hususunu da incelemektedir. Bu kapsamda AİHM, önem kriteri getirilmeden önce de önüne gelmiş olan Sözleşme ile ilgili hususta açık ve çokça uygulanmış olan bir içtihadın bulunması durumunda bu incelemenin yapılmasının gerekli olmadığına hükmettiğini (Van Houten/Hollanda (kayıttan düşürme), B. No: 25149/03, 29/9/2005, §§ 33-38; Kavak/Türkiye (k.k.), B. No: 34719/04 ve 37472/05, 19/5/2009) hatırlatarak Mahkeme içtihatlarını genişletebilecek veya bunlara katkı sağlayabilecek nitelikte olmayan başvuruları incelememektedir (Tayfun Görgün/Türkiye (k.k.), B. No: 42978/06, 16/9/2014).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu, okuduğu kitaplardan aldığı birtakım notları içeren ajandalara uzun süredir sahip olduğunu, Derece Mahkemesi kararlarında iddia edildiği gibi ajandaların posta yoluyla gönderilmediğini, söz konusu ajandaları 2007 yılında nakil olarak geldiği ve hâlen kaldığı Ceza İnfaz Kurumuna getirdiğini, daha önce kaldığı ceza infaz kurumlarında ajandaları kullanabildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, eğitim materyali olarak gördüğü ajandaların kendisine haksız ve keyfî şekilde verilmemesi nedeniyle psikolojisinin olumsuz şekilde etkilendiğini belirterek düşünce ve kanaat hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Bakanlık görüşünde, koli içerisinde gönderilen ajandaların başvurucuya verilmemesi işleminin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını ve taleplerini tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Dosya kapsamından ve somut olayla ilgili olarak tutulan tutanaklardan, ajandaların içeriğinde düşünce ve kanaat hürriyeti ya da ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilebilecek herhangi bir yazı ya da notun bulunmadığı anlaşılmaktadır. İçeriği boş olan ajandaların başvurucunun dış dünya ile iletişim kurmasını sağlayan bir materyal özelliği taşımadığı da dikkate alındığında, başvurunun kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

1. Anayasal ve Kişisel Önemden Yoksun Olma Kriterine İlişkin Genel İlkeler

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin bireysel başvuru hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Buna karşın yukarıda yer verilen Kanun maddesinde anayasal ve kişisel önemi düşük olan veya bulunmayan başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenlemenin kaynağı, hâkimin önemsiz ve küçük işlerle uğraşmaması gerektiğini ifade eden kadim "De minimis non curat praetor" ilkesidir. Bu ilkenin temelinde yatan düşüncelerden biri mahkemelerin asıl işlevlerine odaklanmalarını sağlamak ve buna engel teşkil edecek olan önem derecesi düşük davaların ve başvuruların iş yükü oluşturmasını önlemektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 47; Seyfeddin Bahar, B. No: 2014/10204, 5/4/2017, § 25).

27. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun’da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir. Kanun’da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür: “Anayasal önem” olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul "başvurunun Anayasa’nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması”, “kişisel önem” olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise “başvurucunun önemli bir zarara uğramaması”dır (K.V., §§ 55-57; Seyfeddin Bahar, § 26).

28. Anayasal önem koşulunun uygulanmasıyla ilgili olarak kanun koyucu “Anayasa’nın uygulanması açısından önem taşıma”, “Anayasa’nın yorumlanması açısından önem taşıma” ve “temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıma” şeklinde üç unsur belirlemiş olmakla birlikte temel hak ve özgürlüklerle ilgili Anayasa hükümlerinin yorumlanması işin doğası gereği temel hak ve özgürlüklerin kapsamının ve sınırlarının belirlenmesini de içermektedir. Bu nedenle anayasal önemin, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasa hükümlerinin “yorumlanması” ve “uygulanması” açısından önem taşıma

şeklinde ifade edilebilecek iki unsurunun bulunduğunu kabul etmek gerekir (K.V., § 61); Seyfeddin Bahar, § 27).

29. İşin doğası ve kanun metni dikkate alındığında bir başvurunun anayasal öneminin bulunduğu sonucuna varılabilmesi için onun bu iki unsurdan biri açısından önem taşımasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır (K.V., § 62). Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğunu kabul etmek gerekir(K.V., § 63; Seyfeddin Bahar, § 28).

30. Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsuru ise özellikle Mahkemenin Anayasa hükümleriyle ilgili yorumu ile kamu makamları ve derece mahkemelerinin uygulamaları arasındaki farklılıkta kendisini gösterir. Ancak her uygulama farklılığı, başvurunun Anayasa'nın uygulanması açısından "önemli" olduğu anlamına gelmez. Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından başvurunun önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir (K.V., § 64; Seyfeddin Bahar, § 29).

31. Kişisel önemin bulunmaması koşulu, başvurucunun önemli bir zarara uğramamış olmasını ifade eder. Bu koşul, somut olayın başvurucunun kişisel durumu üzerindeki olumsuz etkisinin derecesiyle ilgilidir. Somut olayda ortaya çıkan kişisel zararın önemli olup olmadığını başvurucunun subjektif algısı belirlemez. Bu husus başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67; Seyfeddin Bahar, § 30).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Somut olayda başvurucu, kişisel notlarını içeren söz konusu ajandaların haksız ve keyfî şekilde tarafına verilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

33. Anayasa Mahkemesi daha önce önüne gelen birçok başvuruda, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiş; bu konuda uygulamaya yön verebilecek zenginlikte içtihat oluşturmuştur (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013; İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014; Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015; Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015; Mehmet Kurt [GK], B. No: 2013/2552, 25/2/2016; Aynur Özdemir ve Diğerleri, B. No: 2013/2453, 24/3/2016; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, B. No: 2013/6587, 24/3/2016; D.Ö. [GK], B. No: 2014/1291, 13/10/2016). Somut başvuruda dile getirilen benzer şikâyetlerin Anayasa Mahkemesince daha önce incelendiği ve ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır. Buna göre Mahkemenin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun genel bir soruna işaret etmediği gibi Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşıdığının ortaya konulamadığı sonucuna varılmaktadır.

34. Öte yandan 4/2/2014 tarihli tutanak incelendiğinde başvurucuya dört adet ajandanın ve iki adet ajanda kabının koli ile ve posta yoluyla gönderildiği anlaşılmaktadır. Yine 26/9/2007 tarihli üst arama tutanağına göre başvurucunun eşyaları arasında ajandanın bulunmadığı görülmektedir. Ceza İnfaz Kurumunun 21/3/2017 tarihli yazısında da başvuruya konu edilen ajandaların içeriğinin boş olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, içeriği boş olan ajandaların birer kırtasiye malzemesi olduğu, kırtasiye malzemelerinin Ceza İnfaz Kurumu kantininden temin edilebileceği ve söz konusu eşyanın yaşamsal nitelikte bir öneminin de bulunmadığı açıktır. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, boş ajandaların kurum güvenliğinin tehlikeye düşebileceği gerekçesiyle başvurucuya verilmemesinin kendisi açısından önemli bir zarar doğurmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

35. Bu açıklamalar çerçevesinde Mahkemenin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu -kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin- somut başvurunun Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucunun da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varılmaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurunun kabul edilemez bulunması nedeniyle adli yardım talebinin kabulü ile muaf tutulan yargılama giderlerinin tahsilinin, başvurucunun mağduriyetine neden olmayacağı anlaşılmakla birlikte 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesi uyarınca tamamen muafiyetin koşulları oluşmadığından 206,10 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucudan TAHSİLİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BAŞARIR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5784 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5784

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BAŞARIR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5784)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ahmet BAŞARIR

2. Alaattin BAŞARIR

3. Fahrettin BAŞARIR

4. Hüsamettin BAŞARIR

5. Kafiye CENGİZ

6. Kemalettin BAŞARIR

7. Münever BAŞARIR

Vekili : Av. Zeki ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazların üçüncü kişi adına tesciline hükmeden mahkeme kararının sahte köy veraset ilmühaberine dayandığı gerekçesiyle üçüncü kişi adına yapılan tescilin iptali istemiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunmayacağını bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular Ahmet Başarır, Alaattin Başarır, Fahrettin Başarır, Hüsamettin Başarır, Kafiye Cengiz, Kemalettin Başarır ve Münever Başarır sırasıyla 1976, 1950, 1967, 1959, 1964, 1953 ve 1932 doğumlu olup Diyarbakır ili Bismil ilçesinde ikamet etmektedirler.

9. Diyarbakır ili Bismil ilçesi Sofyan (Erler) köyünde kâin 36 ve 37 parsel numaralı taşınmazlar 30/12/1952 tarihli tapulama tutanağıyla (ölü) Mehmet oğlu Ahmet adına tespit edilmiştir.

10. 36 numaralı parsele ilişkin tespite karşı O.E ve C.T. isimli şahıslar ile başvurucular murisi Zine Başarır tarafından, 37 numaralı parsele ilişkin tespite karşı ise L.K. tarafından 1953 yılında Bismil Gezici Arazi Kadastrosu Mahkemesinde dava açılmıştır. Mahkemece her iki dava da 7/10/1957 ve 9/10/1957 tarihinde verilen kararlarla reddedilmiş ve söz konusu taşınmazların, Mahkemeye sundukları köy veraset ilmühaberine göre Mehmet oğlu Ahmet'in mirasçıları olduğu anlaşılan kişiler adına tescil edilmesine karar verilmiştir.

11. Başvurucular tarafından 21/10/2003 tarihinde Sulh Hukuk Mahkemesinde tapu malikleri aleyhine verasetin iptali davası açılmıştır. Mahkeme davayı kabul ederek 37 numaralı parsele ilişkin olarak Bismil Gezici Arazi Kadastrosu Mahkemesinin 7/10/1957 tarihli veraset ilamının iptaline karar vermiştir. Sulh Hukuk Mahkemesi kararı Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 2/11/2007 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararına uyarak yeniden yargılama yapan Sulh Hukuk Mahkemesi 3/12/2008 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir.

12. Başvurucular 21/10/2003 tarihinde aynı zamanda Bismil Asliye Hukuk Mahkemesinde tapu malikleri aleyhine tapu iptali ve tescil davası da açmışlar, bu davada 36 ve 37 numaralı parsellere ilişkin tapunun iptal edilerek adlarına tescil edilmesi isteminde bulunmuşlardır. Başvuru dilekçesinde davanın değeri 5.000 TL olarak gösterilmiştir. Mahkeme 29/7/2009 tarihli kararla davayı kabul ederek 36 ve 37 parsel numaralı taşınmazların başvurucular lehine tapuya tesciline karar vermiştir. Mahkeme kararı, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin (Daire) 3/11/2010 tarihli kararıyla bozulmuştur.

13. Bozma kararına uyan Mahkeme 14/3/2012 tarihli kararıyla bozma kararındaki gerekçeler doğrultusunda davayı reddetmiştir. Mahkeme kararı, Dairenin 8/4/2013 tarihli kararıyla yargılama giderleri yönünden düzeltilerek onanmıştır.

14. Başvurucular 17/7/2013 tarihinde kararın düzeltilmesi isteminde bulunmuşlardır. Daire

4/3/2014 tarihli ilamıyla istemin esasını incelemeksizin karar düzeltme dilekçesinin reddine karar vermiştir. Daire, davanın değerinin (5.000 TL) 11.100 TL olan karar düzeltme sınırının altında kaldığı gerekçesine dayanmıştır.

15.Kararın düzeltilmesi dilekçesinin reddine ilişkin bu karar 8/4/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular, 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, taşınmazların davalılar adına tesciline hükmeden Mahkemenin kararının sahte köy veraset ilmühaberine dayandığı gerekçesiyle üçüncü kişi adına yapılan tescilin iptali istemiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

20. Karar düzeltme yolu kapalı olan kararların öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlar. Bu nitelikteki kararlara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmasının bireysel başvuru süresine bir etkisi bulunmamaktadır (Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, § 32).

21. Somut olayda Dairenin 8/4/2013 tarihli kararının hangi tarihte başvuruculara tebliğ edildiği hususu dosyadan anlaşılamamakta ise de kararın düzeltilmesine ilişkin dilekçenin 17/7/2013 tarihinde Mahkemeye sunulduğu görülmektedir. Bu durumda 24/4/2014 tarihinde yapılan bireysel başvurunun otuz günlük yasal süresi içinde yapılmadığı açıktır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜCEL SAYMAN

B. No: 2014/6497 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6497

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜCEL SAYMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6497)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Yücel SAYMAN

Vekili : Av. Hatice UÇUM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, avukat olan başvurucunun duruşma salonunda sarf ettiği sözler nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5.Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Öğretim üyesi ve avukat olan başvurucu, üç dönem İstanbul Barosu başkanlığı da yapmıştır.

10. Olayların geçtiği tarihte gazeteci Hrant Dink'in avukatı olarak bulunduğu duruşma salonunda kendisine ve müvekkiline yönelik eylemli ve sözlü saldırılar sırasında kullandığı sözler nedeniyle hakaret suçundan cezalandırılması için başvurucu hakkındakamu davası açılmıştır.

11. İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda suçun unsurlarının oluşmadığından bahisle başvurucunun beraatine karar verilmiş, İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 9/4/2013 tarihli ilamı ile onanmıştır.

12. Başvurucu hakkında duruşma salonunda sarf ettiği sözler nedeniyle İstanbul Barosu Başkanlığına da şikâyette bulunulmuştur. İstanbul Barosu Yönetim Kurulu tarafından disiplin kovuşturması açılmasına yer olmadığına karar verilmiş, söz konusu karara karşı yapılan itiraz Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulunun kararı ile reddedilmiştir. TBB Yönetim Kurulunun anılan kararına karşı Ankara 15. İdare Mahkemesine dava açılmıştır. Ankara 15. İdare Mahkemesi ceza davasındaki sonuç ne olursa olsun avukat hakkında disiplin kovuşturması açılması gerektiğini belirterek TBB Yönetim Kurulu kararını iptal etmiştir. İdare Mahkemesi ayrıca başvurucunun eyleminin disiplin cezası gerektirdiğine de karar vermiştir.

13. Yargı kararı ile işlemin iptali üzerine İstanbul Barosu Yönetim Kurulunun 22/04/2010 tarihli kararı ile başvurucu hakkında disiplin kovuşturması açılmıştır. Disiplin kovuşturması devam ederken Ankara 15. İdare Mahkemesinin kararı, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiş ve nihai karar 14/4/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14.Başvuru 12/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

15. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurudan sonra İstanbul Barosu Yönetim Kurulu 9/11/2015 tarihinde, başvurucu hakkında disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. İstanbul Barosu Yönetim Kurulunun bahsi geçen kararında, Ankara 15. İdare Mahkemesinin iptal, Danıştay 8. Dairesinin onama ve karar düzeltme isteminin reddi kararları ile başvurucu hakkındaki İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesinin beraat ve Yargıtay 2. Ceza Dairesinin onama kararlarına işaret edildikten sonra "...şikayetli avukatın eylem ve işlemlerinde 1136 sayılı Avukatlık Kanunu ile Türkiye Barolar Birliği Meslek Kurallarına aykırılık tespit edilmediğinden şikayetli avukat Yücel Sayman hakkında disiplin cezası verilmesine yer olmadığına..." karar verildiği anlaşılmaktadır. Bahse konu karara itiraz edilmediğinden karar kesinleşmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, duruşmada kullandığı sözlerden dolayı hakkında disiplin kovuşturması açılmasına karar verilmesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

18. Bakanlık görüşünde başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerektiği belirtilmiş ve görüş ekinde İstanbul Barosu Yönetim Kurulunun 9/11/2015 tarihli kararı Anayasa Mahkemesine gönderilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ya da benzer nitelikteki başka bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23).

21. Somut olayda başvurucu hakkında disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verilmiş olduğu, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılarak başvurucunun mağdurluk statüsünün sona erdiği ve başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT DEMİRKIRAN ve SERPİL BAYRAM

B. No: 2014/6646 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6646

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT DEMİRKIRAN VE SERPİL BAYRAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6646)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucular : 1. Murat DEMİRKIRAN

2. Serpil BAYRAM

Vekili : Av. Yusuf ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında, ıslah talebinin zamanaşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; usul ve kanuna aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III.OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

8.Başvurucular, 30/8/1999 tarihinde Adana-Tarsus otobanında geçirdikleri trafik kazasında yaralanmışlar, kazaya neden olduğunu iddia ettikleri F.K.ye ve aynı zamanda sigorta şirketine karşı 12/4/2000 tarihinde Adana 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmışlardır.

9. Yine başvurucular 14/6/2007 tarihinde Adana 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde araç sürücüsü F.K.ya karşı maddi tazminat davası açmış, bu dosya Adana 3. Asliye Hukuk Mahkemesi dosyasıyla birleştirilmiştir.

10. Yargılamada 30/3/2009 tarihinde kesin sağlık raporları alınmış, hesapbilirkişisinin 22/2/2011 tarihli raporunda maddi zarar miktarları tespit edilmiştir.

11. Başvurucular 28/3/2011 tarihli dilekçelerinde, bilirkişi raporunda tespit edilen zarar miktarlarına göre davayı ıslah etmişlerdir.

12. Adana 3. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/4/2011 tarihli kararında, başvuruculaın davalı F.K.ya karşı açtıkları manevi tazminat talebini kısmen kabul etmiş, sigorta şirketinin poliçe kapsamına göre manevi tazminat yönünden sorumluluğu bulunmadığı gerekçesiyle davalı açısından manevi tazminat talebini reddetmiştir. Başvurucu MuratDemirkıran açısından 1.527,56 TL tedavi bedeli, 2.000 TL iş gücü kaybı, 440,64 TL iki aylık gelir kaybı olmak üzere toplam 3.968,20 TL; başvurucuSerpil Bayram açısından 1.500 TL iş gücü kaybı, 500 TL tedavi bedeli olmak üzere 2.000 TL ve her iki başvurucu için toplam 5.968,20 TL tazminattan davalı sigorta şirketinin poliçe limitinden kalan sorumluluğu dikkate alınarak 3.440 TL'sinin davalı sigorta şirketinden ve davalı F.K.den tahsiline, kalan 2.528,20 TL maddi tazminatın davalı F.K.den tahsiline karar vermiş; başvuruculaın fazlaya ilişkin maddi tazminat talebinin ıslah ile arttırılan miktarını isezamanaşımı nedeniyle reddetmiştir.

13. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 9/10/2012 tarihli ilamında belirtilen "1-Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı Fehmivekilinin tüm, davacılar vekilinin ise aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sairtemyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.2-Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Davalı sigorta şirketinin29/12/2005tarihinde davacılara ödediği 11.560 TL (3.000 + 8.560 TL)'nin ödeme kalemi tespit edilmeden mahkemece bu ödemenin iş göremezlik/tedavi gideri kaleminden olduğunun kabulü ile bu zararlara ait 15.000 TL olan poliçe limitinden mahsubuna ve davalı sigorta şirketinin bakiye limit 3.440 TL den sorumlu olduğuna karar verilmesi isabetli değildir. Mahkemece yapılacak iş davalı sigorta tarafından yapılan 11.560 TL'lik ödemenin hangi kalemden yapıldığının tespiti ile hasıl olacak sonuca göre karar vermekten ibarettir." gerekçe ile kısmen bozulmuştur.

14. Başvuruculaın karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 6/2/2014 tarihli kararında belirtilen

"Yargıtay ilamı, davacı vekiline 11/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, davacı vekili karar düzeltme dilekçesini 15 günlük yasal karar düzeltme süresi geçtikten sonra 15/3/2013 günü vermiştir. Bu nedenle davacının karar düzeltme isteminin... süre yönünden reddine karar vermek gerekmiştir." gerekçe ile reddedilmiştir.

15. Ret kararı 21/4/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş, 14/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B.Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

16. Mahkeme kararının kısmen bozulması üzerine 12/5/2016 tarihinde yeniden yapılan yargılama sonucunda verilen kararda, Mahkemenin 7/4/2011 tarihli ilamının E.2000/334 sayılı asıl davadaki manevi tazminat ve Adana 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/241 sayılı davasında başvuruculaın maddi tazminat talepleri yönünden kesinleştiğinden yeniden karar verilmesine yer olmadığına, E.2000/334 sayılı dosyası açısından başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir.

17. Karar 29/6/2016 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş ve 16/7/2016 tarihinde temyiz edilmeksizinkesinleşmiştir.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

23. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Adana 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde 12/4/2000 tarihinde Adana 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde 14/6/2007 tarihinde açılan ve Adana 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde birleşterilen tazminat davalarında Mahkemenin 7/4/2011 tarihinde asıl davayı başvurucular açısından kısmen kabul ettiği, temyiz üzerine Yargıtay 17. Hukuk

Dairesinin 9/10/2012 tarihli kararı ile hükmün kısmen bozulduğu ve karar düzeltme talebinin 6/2/2014 tarihinde reddedildiği, bozma kararının ardından yapılan yargılamada Mahkemenin 12/5/2016 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verdiği, kararın temyiz edilmeksizin 16/7/2016 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılamanın bu kadar süre uzamasını gerektirecek nitelikte karmaşık özelliği bulunmayan ve başvuruculaın yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 16 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvurucular, başvuruya konu tazminat davasının, ceza davasının geç açılması nedeniyle sürüncemede bırakıldığını ve yargılamanın uzun sürdüğünü, yargılamanın gereksiz yere uzatılmasından dolayı zarar miktarını tespit eden bilirkişi raporunun geç alındığını, bedensel zararlarının ve buna bağlı iş gücü kaybının on bir yıl süren yargılama sonucunda alınan bilirkişi raporu ile belirlenebildiğini, tespit edilen zarar miktarına göre ıslah talebinde bulunduklarını ancak taleplerinin zamanaşımı nedeniyle reddedildiğini, kaza sonucumeydana gelen yaralanmanın süreklilik arzettiğini, bu durumun raporlarla da sabit olduğunu, bu açıdan zamanaşımının kesilerek sürecin kesin raporla birlikte yeniden başlaması gerektiğini, bu yönüyle kararın haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 10. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan eşitlik ilkesi ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

26.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

27. Somut olayda başvuru konusu davada Mahkemenin 7/4/2011 tarihli kararında, asıl dava açısından başvurucuların maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabul edildiği yine ıslah talebinin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedildiği, birleşen dosyada ise başvurucuların maddi tazminat taleplerinin kabul edildiği anlaşılmıştır. Temyiz üzerine Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 9/10/2012 tarihli kararında, başvurucuların maddi tazminat talebinde, davalı sigorta şirketinin sorumlu olduğu miktarla ilgiliolarak hüküm bozulmuş, bozma kapsamı dışında kalan diğer hususlara ilişkin başvurucular ve davalı tarafın temyiz itirazları reddedilmiştir. Başvuruculaın karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 6/2/2014 tarihli kararıyla süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucular açısından nihai nitelikte olan Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 9/10/2012 tarihli kararının başvurucular tarafından öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde bireysel başvuruda bulunulması gerektiği anlaşılmaktadır. Dairenin 9/10/2012 tarihli kararının 11/1/2013 tarihinde başvuruculara tebliğ edildiği, başvuruculaın bu tarihten itibaren en geç 11/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunması gerektiği halde 14/5/2014 tarihindebaşvuruda bulundukları anlaşılmıştır. Bu açıdan başvuruculaın makul sürede yargılanma hakkı dışında ileri sürdükleri diğer ihlal iddialarını süresi içerisinde Anayasa Mahkemesinin önüne getirmediği sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29.6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonund a, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

30. Başvurucular, ihlalin tespiti ile bedensel olarak uğranılan iş gücü kaybından doğan tazminat haklarının verilmesini talep etmişlerdir.

31. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. Başvuruculara iş gücü kaybından doğan tazminat haklarının verilmesitalebinin maddi tazminata yönelik olduğu, makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin tespit edildiği durumlarda buna ilişkin giderimin manevi tazminat ile sağlanabileceği, başvuruculara manevi tazminat talebinde bulunmadıkları anlaşıldığından başvurucular lehine tazminata karar verilmesi mümkün değildir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Talep olmadığından başvurucular lehine manevi tazminata KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adana 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/108, K.2016/248) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ONUR GİRGİNER

B. No: 2014/10352 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10352

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ONUR GİRGİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10352)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Onur GİRGİNER

Vekili : Av. Şerif Özgür URFA

Av. Özge KOZAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması ve delillerin hatalı değerlendirilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 26/8/2007 tarihinde ifadesi alınıp tutuklanmıştır.

8. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 16/10/2007 tarihli iddianamesiyle kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma ve çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçlarını işlediği iddiasıyla Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Başvurucu, Mahkemenin 7/9/2010 tarihli kararıyla müsnet suçlardan hapis cezalarına mahkûm edilmiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 14. Ceza Dairesi 5/3/2014 tarihli kararıyla Mahkeme kararını düzelterek onamıştır.

11. Başvurucu anılan karardan 21/5/2014 tarihinde haberdar olduğunu bildirmiştir.

12. Bireysel başvuru 20/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

17. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 6 yıl 6 ay 8 gün sürdüğü anlaşılan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. İddia Makamının İşlemlerine İlişkin İhlal İddiaları

20. Başvurucu, iddianamede suç tarihinin yanlış belirtilmesi nedeniyle daha fazla ceza aldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca başvurucunun başvuru konusu olaylara ilişkin iddialarını açıklama, dayanılan Anayasa hükmünün ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını kanıtlama, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38; Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

22. Somut olayda başvurucu, Savcılık işlemlerine yönelik ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş; adil yargılanma hakkının ne şekilde ihlal edildiğine ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu; sundukları uzman mütalaasında bu raporların eksik ve hatalı olduğu belirtilmesine karşın çocuk cerahisi uzmanı tarafından verilmiş adli raporlara itibar edildiğini,mağdur beyanları arasındaki çelişkilerin giderilmediğini, delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

26. Sanık beyanları, müşteki anlatımları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği, sadece adli raporlara itibar edilmediği anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararlarda isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

27. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucu 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İddia makamının işlemlerine ilişkin ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2007/390, K.2010/360) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA GÜL OĞUZ ve MOST YAPIM GÖSTERİ HİZMETLERİ A.Ş.

B. No: 2014/10735 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10735

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA GÜL OĞUZ VE MOST YAPIM GÖSTERİ HİZMETLERİ A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10735)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucular : 1. Fatma Gül OĞUZ

2. Most Yapım ve Gösteri Hizmetleri A.Ş.

Vekili : Av. Gökçe KILIÇ GÜLSARAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan kaynaklanan haklara yapılan müdahalenin önlenmesi ve tazminat davasında, usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca E.2014/10737 sayılı başvuru dosyası, E.2014/10735 sayılı başvuru

dosyasında birleştirilmiş, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Most Yapım ve Gösteri Hizmetleri A.Ş. (Şirket), dizi ve sinema alanında faaliyet gösteren bir prodüksiyon şirketidir. Başvurucu Fatma Gül Oğuz ise bir dönem ulusal bir kanalda yayımlanan S... adlı dizinin senaristidir.

9. D.Ş. isimli şahıs, İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesine 31/12/2008 tarihinde açtığı davada, "Güvercin" isimli televizyon dizi projesini 2005 yılında başvurucu Şirket'e posta yoluyla gönderdiğini, Şirket yetkililerinin projeyle ilgilendiklerini belirterek yan hikâyeler talep ettiklerini, yan hikâyeleri zaman zaman normal veya elektronik posta yoluyla gönderdiğini, Şirket yetkililerinin kendisini İstanbul'a davet ettiklerini ancak kimseyle görüşemediğini, projeyi diğer yapımcılara gönderdiğinde hikâyenin benzerinin ulusal bir kanalda dizi olarak yayımlandığını belirttikerini, bu şekilde diziden haberdar olduğunu, başvuruların projesini izinsiz olarak küçük değişiklikler yapmak suretiyle dizi hâline getirdiğini belirterek yapılan eser intihalininönlenmesini, maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

10. Mahkeme 25/11/2008 tarihinde, dava konusu senaryo taslağının belli bir fikri emek sarfedilmek suretiyle orjinal olarak oluşturulduğunu ve edebiyat eserleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini,bilirkişi rapor ve ek raporlarına göre S.. dizisinin "Güvercin" adlı film hikâyesinden yola çıkılarak işlenip uzatıldığı ve dizi hâline getirildiğinin tespit edildiğini belirterek senarist ve yapımcılardan oluşan bilirkişi heyetinden alınan raporda belirtilen 80.000 TL maddi tazminatile ihlalin ağırlığı, fiilin işleniş şekli dikkate alınarak takdiren 10.000 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 28/6/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

12. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 20/12/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Ret kararı 27/5/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş ve 26/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

19. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuru konusu davada yaklaşık 4 yıl 11 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

21. Başvurucular, yargılamada lehine olan delillerin ve uzman raporlarının dikkate alınmadığını, bilirkişi raporları arasında bariz çelişki ve eksiklikler olduğunu, maddi tazminat miktarına esas alınan bilirkişi raporunda zarar miktarını hangi kriterlere göre tespit edildiğinin belli olmadığını, Mahkemenin bu raporu araştırma yapmaksızın kabul ettiğini, meslek kuruluşlarından rayiç bedel sorulması yönündeki taleplerinin hukuka aykırı olarak reddedildiğini, mahkemenin delilleri eksik ve hatalı değerlendirdiğini, uzman olmayan bilirkişi raporlarına dayanarak karar verdiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

22. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvuruculara ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 10) suretiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve

başvurucuların iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

26. Başvurucular, yeniden yargılama kararı verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. Başvuruculara makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmadıkları anlaşıldığından başvurucular lehine manevi tazminata karar verilmesi mümkün değildir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 412,20 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.212,20 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Talep olmadığından başvurucular lehine manevi tazminata KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

D. 412,20 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.212,20 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesine (E.2008/233, K.2011/51) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYHMUS GÜR

B. No: 2014/11659 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11659

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYHMUS GÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11659)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Şeyhmus GÜR

Vekili : Av. Aydin ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 30/8/2007 tarihinde tutuklanmış, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 15/2/2008 tarihli iddianamesiyle ticaret amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin29/5/2008 tarihli kararı ile başvurucunun 4 yıl 2 ay hapis ve 500 TLadli para cezası ile mahkûmiyetine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

11. Mahkemece kararın kesinleştirme işlemi 28/2/2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Başvurucu vekili 23/6/2014 tarihli dilekçe ile Yargıtay onama kararının, kesinleşme şerhinin ve gerekçeli kararın tebliğ edilmesini talep etmiş; ilgili kararlar ve kesinleşme şerhi 24/6/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edimiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

15. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak "başvuru yollarının tüketildiği tarih"ten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin "nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih" olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir.

16. Bireysel başvuru süresi bakımından "nihai kararın gerekçesinin tebliği" öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin "dosyadan suret alınması" gibi hâllerde öğrenilmesi de mümkündür. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini"öğrendiklerini beyan ettikleri tarih" de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

17. Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği tarihten itibaren başlatılması gerekir (Aydın Selçuk, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24;

Halil Aslan, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38).

18. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilemediği veya nihai kararın sonucunun öğrenilip gerekçesinin kesin olarak öğrenilme imkânının elde edilemediği hâllerde başvuru süresinin hangi tarihten başlayacağının belirlenmesi gerekir. Aksi hâlde sınırsız bir başvuru süresi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmede sürenin başlangıç tarihinin, başvurucuların özen yükümlükleri ile mahkemeye erişim haklarının aşırı sınırlanmaması hususlarının birlikte dikkate alınması gerekir.

19. Başvurucuların bireysel başvuruda bulunmak amacıyla dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır.Bu yükümlülük kapsamında ilk derece mahkemesine fiilen ulaşan nihai kararın gerekçesini öğrenme konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvuruculara aittir. Diğer bir ifadeyle başvurucular veya vekillerinin ilk derece mahkemesine ulaşan kararın bir örneğini almak için özenli davrandıklarını kanıtlamaları gerekir (Fatma Gökot, B. No: 2013/5697, 21/4/2016, § 50).

20. Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme mevzuatta bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827,25/2/2016, § 30; Fatma Gökot, § 51).

21. Somut olayda Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin29/5/2008 tarihli hükmü, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarihli kararıyla onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Yargıtay ilamının, en geç kararın Mahkeme Kalemi tarafından kesinleştirme işlemlerinin yapıldığı 28/2/2014 tarihinde Mahkemeye ulaştığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucunun ve müdafiinin nihai kararın içeriğine erişme imkânlarını en geç 28/2/2014 tarihinde elde ettikleri anlaşılmıştır.

22. Başvurucu tarafından nihai kararın içeriğine erişme imkânının elde edildiği 28/2/2014 tarihinden itibaren özen yükümlüğü kapsamında kararın içeriğinin öğrenildiği kabul edilen üç aylık sürenin sonundan itibaren en geç otuz günlük bireysel başvuru süresi sonunda 30/6/2014 tarihine kadar başvurucu tarafından bireysel başvuruda bulunulması gerekirken başvuru süresi geçtikten sonra 2/7/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçeyle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYDAR DEMİRHAN ve SERDAR DEMİRHAN

B. No: 2014/11821 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11821

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYDAR DEMİRHAN VE SERDAR DEMİRHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11821)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : 1. Haydar DEMİRHAN

2. Serdar DEMİRHAN

Vekili : Av. Hatip MERCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında tanık dinletme taleplerinin gerekçesiz reddedilmesi ve hukuka aykırı delillere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 10/7/2014 ve 11/7/2014 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. 2014/11987 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının hukuki irtibat nedeniyle2014/11821 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. (Kapatılan) İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 26/2/2013 tarihli ve E.2009/186, K.2013/29 sayılı kararıyla suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve uyuşturucu madde ticareti yapma suçlarından başvurucular hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir.

10. Başvurucuların anılan kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 12/6/2014 tarihli ve E.2014/3459, K.2014/4613 sayılı kararıyla anılan hükümonanmıştır. Aynı dosyada yargılanan bir kısım sanık yönünden ise bozma kararı verilmiştir.

11. Yargıtayın kısmi bozmaya ilişkin kararının ardından dosya, İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/2 sayısına kaydedilmiştir.

12. Başvurucular nihai karardan 12/6/2014 tarihinde haberdar olmuştur. Bireysel başvurular 10/7/2014 ve 11/7/2014 tarihlerinde yapılmıştır.

13. Bireysel başvurular sonrasında İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi 16/2/2016 tarihli ve E.2009/2, K.2013/8 sayılı ek kararı ile başvurucular hakkında infazın durdurulmasına ve yukarıda belirtilen davada yargılamanın yenilenmesine karar vermiştir. Ek kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İstanbul (kapatılan) 12.Ağır Ceza Mahkemesince 2009/186 Esas - 2013/29 sayılı kararıylasanıklardan A. D. liderliğinde örgüt kapsamında sanıklar ... Haydar, Serdar ... yönündenTCK 188/3-4-5, 220/1-2 maddeleri gereğince sanıkların cezalandırılması yoluna gidilmiş, yapılan temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yargılamanın iadesi yönünde talepte bulunan sanıklar Haydar Demirhan ve Serdar Demirhan yönünden beraat mütalaasında bulunmuş Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2014/359 Esas - 2014/4613 Karar sayılı ilamıyla oy çokluğuyla (3/2 Başkan ile bir üyenin muhalefeti ile)sanıklar Haydar Demirhan ve Serdar Demirhan yönünden yerel mahkeme kararının onanmasına, [karar verilmiştir]. Sanıkların Anayasa Mahkemesi ve CMK 'daki tutukluluk süreleri gözönüne alınarak 5 yılı dolmuş olduğundan bu sanıklar yönünden tahliye yoluna gidilmiştir.

Sanıklar Haydar Demirhan ve Serdar Demirhan vasilerinin talebiyle hükme esas alınan ve evde yapılan arama tutanağının sahte olduğunu belirtmiş ev arama tutanağında ismi geçen S. T.nin imzasının sahteve bu hususta Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmuş Cumhuriyet Savcılığı ilgili ev arama tutanağı bilirkiyiye tevdii edilmiş 31/12/2012 tarihinde Adli Tıp Uzmanı (Grafolog) C. A. imzası ile alınan bilirkişi raporunda ev arama tutanağındaki S.T.ye atfen atılan imzanın S. T.nin eli ürünü olmadığının rapor edildiği görülmüştür.

...

Sanıkların cezalandırılmasına gidilen CMK 311/1-amaddesine göre duruşmada kullanılan ve

hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa yargılamanın iade nedeni sayıldığı, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun emsal kararlarında da koşullarına uymayan bir arama kararına istinaden yapılan aramanın hukuka aykırı olacağını böyle bir arama ile elde edilen deliller yargılama neticesine hükme esas alınamayacağı durumu karşısında CMK 318. [m]addesi gereğince yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değerolduğuna karar verilmesi gerektiğinden CMK 312. maddesi gereğince sanıklar HAYDAR DEMİRHAN VE SERDAR DEMİRHAN'ınileride mağduriyetine yol açmama adına yapılan inceleme sonucunda yenileme isteminin CMK 321/2. MADDESİNE GÖRE KABULÜNE veyeniden duruşma açılmasına,

... İNFAZIN DURDURULMASINA, infaz evrakının geri alınmasına ve bu hususta İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı İlamat ve İnfaz Masasına müzekkere yazılmasına [karar verildi.]"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları

15. Başvurucular mahkûmiyetlerine esas alınan telefon görüşmelerinin yakın akrabalar arasında gerçekleşmesinden dolayı hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu, soruşturma kaspamında icra edilen arama neticesinde tutulan tutanağın altındaki imzanın işlem tanığı S.T.ye ait olmadığını, bu durumun adli tıp uzmanı raporu ile ispatlandığını, buna rağmen kararda bu hususlara hiç değinilmediğini ve arama tutanağı altında imzası bulunan şahısların tanık olarak dinlenmesi taleplerinin gerekçesiz biçimde reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 22., 36. ve 38. maddelerinde belirtilen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

16. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

17. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, § 17).

18. Somut olayda başvurucular hakkında verilmiş olan karar, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 12/6/2014 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir. Ancak

başvurucular vasisinin bireysel başvurudan sonra 8/1/2016 tarihli dilekçesi ile olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan yargılamanın yenilenmesi talebiyle dosyanın devredildiği mahkemeye yaptığı başvuru kabul edilmiştir.

19. Yargılamanın yenilenmesi, olağanüstü bir kanun yolu olarak düzenlenmişse de mahkemece yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi hâlinde yapılacak duruşma sonucunda dava hakkında yeniden hüküm verilecektir. Anılan hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânı da bulunmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte adil yargılanma hakkına yönelik ihlal iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun olacaktır (Orhan Eren, B. No: 2014/3003, 9/3/2017, § 34).

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMÜT DEMİR (2)

B. No: 2014/12093 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12093

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMÜT DEMİR BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/12093)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Ümüt DEMİR

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, eksik inceleme ve araştırma sonucunda hukuka aykırı karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanamaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 16/11/2005 tarihinde gözaltına alınmış, 19/11/2005 tarihinde tutuklanmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 13/6/2007 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmamakla birlikte bu örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme, yağma, kişi özgürlüğünden yoksun kılma, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. (Kapatılan) İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 16/11/2012 tarihli kararıyla, başvurucunun suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, nitelikli yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, ruhsatsız silah taşıma suçlarından hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

10. Başvurucunun tutukluluğun devamına dair 16/11/2012 tarihli karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

11. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 7/5/2014 tarihli kararıyla başvurucu yönünden onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını belirterek Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

15. Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin ilk kez yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklama tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Mehmet Emin Kılıç, § 27).

16. Başvuru konusu olayda, İlk Derece Mahkemesinin nihai kararını verdiği 16/11/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gereken bireysel başvurunun 17/7/2014 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

21. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

22. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 6 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu; yargılandığı davada somut delillere dayanılmadığını, sanık H.Ç.nin beyanları, baz istasyonları kayıtları ve iletişimin tespiti tutanakları esas alınarak silahlı örgüte üye olma suçundan hakkında karar verildiğini, iletişimin tespiti tutanaklarının yaptığı telefon görüşmelerinin ayıklanması suretiyle hazırlandığını ve aleyhine delil olarak sunulduğunu, telefon kayıtlarının bir bütün olarak değerlendirilmediğini belirterek silahların eşitliği ilkesinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

26. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararların delillerin değerlendirilmesinde isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

29. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargılamadaki taraf sayısı da dikkate alınarak- başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin (kapatılan) İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) (E.2005/260, K.2012/267) dava dosyasının devredildiği İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2005/1) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.H.H.

B. No: 2014/12350 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12350

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. H. H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12350)

Karar Tarihi:8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : M. H. H.

Vekili : Av. Bilal KOLBÜKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine rağmen sanık aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 7/12/2012 tarihli iddianamesiyle resmî belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık suçlarındanDiyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesindebaşvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

8. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi 17/12/2012 tarihli kararıyla yetkisiz olduğu sonucuna varmış ve dosyayı İstanbul Anadolu 13. Asliye Ceza Mahkemesine göndermiştir.

9. İstanbul Anadolu 13. Asliye Ceza Mahkemesi 18/3/2013 tarihli kararıyla görevsiz olduğuna karar vermiş ve dosyayı İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

10. Yargılamayı yürüten İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesi 29/4/2014 tarihli kararıyla başvurucunun nitelikli dolandırılık suçu yönündenberaatine, resmî belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyetine; sonrasında ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verip 3.000 TL vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak yargılamada kendisini vekille temsil ettiren katılana verilmesine hükmetmiştir.

11. Vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğine ilişkin başvurucu müdafii tarafından yapılan itiraz, İstanbul Anadolu 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/6/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

12. Başvurucu 25/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 231. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...(5) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder...."

14. 5271 sayılı Kanun'un 325. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Cezaya veya güvenlik tedbirine mahkûm edilmesi hâlinde, bütün yargılama giderleri sanığa yüklenir.

(2) (Değişik fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.27.md) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi hallerinde de birinci fıkra hükmü uygulanır..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gizlilik Talebi Yönünden

16. Başvurucu, kamu görevlisi olduğunu bildirmiş ve masumiyet karinesinin korunması için yapılan başvuru nedeniyle kimliğinin kamuya açık belgelerde gizli tutulmasını talep etmiştir.

17. Somut olayın koşulları dikkate alındığında talebin kabul edilmemesini gerektiren bir neden bulunmadığından kamuya açık belgelerde kimliğin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvurucu; HAGB kararının mahkûmiyet hükmü olmaması nedeniylemahkûmiyet hükmünün sonuçlarını doğurmaması gerektiğini, HAGB kararına rağmen aleyhine vekâlet ücretine hükmedilerek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti “asıl” olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez; suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

20. HAGB, sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına gelmektedir. Kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesine karşın sanığın kabul etmemesi hâlinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceği 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasının son cümlesinde ifade edilmektedir. Bu kapsamda sanığın, yargılamanın hukuki kesinliği ifade eden bir hükümle sonuçlanmasını ya da cezaya hükmedilmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını tercih etme imkânı bulunmaktadır (Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013, § 19).

21. 5271 sayılı Kanun'un 325. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğuna ilişkin itiraz yoluyla yapılan normun iptaline ilişkin başvuruları inceleyen Anayasa Mahkemesi "Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bir beraat hükmü olmayıp yapılan yargılama sonunda eylemin suç ve sanığın suçlu olduğu tespit edilmekte ve bir mahkûmiyet hükmü kurulmaktadır. Mahkûmiyet hükmü mevcut olmakla birlikte sanığın kabulüyle sanık ile ceza arasındaki bağlantı belirli şartlarla kesilmekte ve açıklanması askıya alınmakta yani geri bırakılmaktadır. Suç ve suçlulukla mücadelede caydırıcılık ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla, bir suç işleyen ve hakkında mahkûmiyet kararı verilen kişinin yeniden topluma kazandırılması için verilen hükmün belirli koşulların varlığı hâlinde açıklanmasının geri bırakılmasının bir beraat kararı şeklinde değerlendirilmesi ve bir beraat kararı sonuçlarını doğurması beklenemez. Zira yasa koyucu, hâkim tarafından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanık hakkında bir denetim süresi belirlenerek bu süre içinde sanık hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilmesini mümkün kılmıştır." tespitlerinde bulunarak iptal istemlerini reddetmiştir (AYM, E.2010/1, K.2011/149, 3/11/2011).

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşruluğunun açık olduğu başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

23. Somut olayda başvurucu hakkında açılan ceza davasında Mahkemece yapılan değerlendirme sonucunda başvurucunun mahkûmiyetine hükmedildiği ve sanığın kabulü üzerine HAGB kararı verildiği, aleyhine vekâlet ücretine hükmedilerek başvurucunun suçlu ilan edilmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı dikkate alındığında masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açıkça anlaşılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÇİÇELİ

B. No: 2014/12606 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12606

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÇİÇELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12606)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Ahmet ÇİÇELİ

Vekili : Av. Halil BOYRAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Çorum Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında 13/1/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve Çorum 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 15/1/2009 tarihli kararı ile kasten insan öldürme suçundan tutuklanmıştır.

9. Çorum Cumhuriyet Başsavcılığının 23/1/2009 tarihli iddianamesi ile başvurucunun kasten insan öldürme suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. Dava, Çorum Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/48 sayılı dosyası üzerinden görülmüş olup başvurucu yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür. Bir kişinin öldürülmesine ilişkin olan davada, beş sanık hakkında yargılama yapılmıştır.

11. Mahkemenin 3/6/2011 tarihli kararı ile başvurucunun isnat edilen suçtan 25 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Mahkeme; davada yargılanan diğer sanıklardan biri hakkında mahkûmiyet, üçü hakkında ise beraat kararı vermiştir.

12. Anılan karar, temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 5/12/2012 tarihli ilamı ile "sanık Ahmet'in [başvurucu] maktulün dövülmesini ve gerekirse öldürülmesini istediği, sanık A.nın ise öldürmek istemediğini beyan etmesi üzerine maktulün dövülmesi ve gözünün korkutulması konusunda anlaştıkları ancak olay esnasında sanık A.nın istek dışına çıkarak maktulün hayati bölgelerine künt cisimle vurması sonucu ölümün meydana geldiği göz önüne alındığında, sanık Ahmet'in anlaşma konusu nedeniyle oluşan sonuçtan sorumlu tutulması gerektiği" gerekçesiyle başvurucu yönünden bozulmuştur. Anılan ilam ile diğer sanıklar hakkındaki hükümlerin onanmasına karar verilmiştir.

13. Yargıtay bozma ilamı sonrasında yargılamaya başvurucu yönünden Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2013/3 sayılı dosyası üzerinden tutuklu olarak devam olunmuştur. Mahkemenin 14/5/2013 tarihli kararı ile neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan başvurucunun 13 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme ayrıca "aldığı ceza miktarı dikkate alınarak kaçma şüphesi bulunduğu" gerekçesiyle hükümle birlikte tutukluluğun devamına da karar vermiştir.

14. Anılan karar, başvurucuya ve müdafiine duruşmada tefhim edilmiştir.

15. Başvuru formu ve eklerinde, hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına karşı itiraz yoluna gidildiğine dair bilgi ve/veya belge sunulmamıştır. UYAP üzerinden yapılan incelemede de bu yönde bir kayda rastlanmamıştır.

16. Başvurucu 10/3/2014, 17/3/2014, 7/7/2014, 9/7/2014, 11/7/2014 tarihlerinde tahliye talebiyle Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesine başvurduğunu, bu taleplerine dair bir karar verilmediğini belirtmiştir.

17. Başvurucu 18/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Öte yandan başvurucu, Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/5/2013 tarihli mahkûmiyet

kararını temyiz etmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 5/11/2014 tarihli ilamı ile hükmün onanmasına karar verilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, yargılandığı davadaki tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süreyi ve ayrıca makul süreyi aştığını, buna rağmen tahliye taleplerinin sonuçsuz kaldığını belirterek temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Başvurucu, başvuru formu ve eklerinde bu bölümdeki iddialarına ilişkin olarak hangi temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiği hususunda bir açıklamada bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucun suç isnadına bağlı olarak tutulma süresinin uzunluğuna yönelen iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

23. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

24. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

25. Başvurunun süresinde yapılmış olması, her aşamada dikkate alınması gereken usule ilişkin şarttır (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 18).

26. Bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma durumunda tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süreyi ya da makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun, ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra başvuru süresi içinde yapılması gerekir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28).

27. Bu bağlamda bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurunun hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararı sonrasında yapılması hâlinde tutukluluğun devamı kararına itiraz edilmemiş ise kararın verildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren, itiraz edilmiş ise itiraz merciince verilen kararın öğrenildiği tarihten

itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Fırat İşgören, B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34).

28. Somut olayda başvurucu tarafından ilk derece mahkemesince hükümle -14/5/2013 tarihli mahkûmiyet hükmüyle- birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edildiğine yönelik bir bilgi ve/veya belge bulunmamaktadır (bkz. § 15). Bu nedenle başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiğinin tefhimle öğrenildiği 14/5/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Başvurucunun sonradan tahliye talebinde bulunmasının ve bu talebin sonuçsuz kalmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (Osman Kılıç, B. No: 2014/12837, 26/2/2015, § 28; Fırat İşgören, § 35). Buna göre 18/7/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürdüğünü belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

32. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

33. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

34. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 5 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

35. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

c. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak 15.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

38. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2013/3) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİRDES AKYEL

B. No: 2014/12752 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12752

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİRDES AKYEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/12752)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Firdes AKYEL

Vekili : Av. Feyzi YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu ve diğer davacılar tarafından 12/1/2010 tarihinde Kartal 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde Kartal Belediye Başkanlığı aleyhine açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında 24/5/2011 tarihli karar ile 100.720,80 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davacılara ödenmesine hükmedilmiş, İlk Derece Mahkemesi kararı taraflarca temyiz edilmeyerek 6/7/2011 tarihinde kesinleşmiş ve yargılama süreci sona ermiştir.

9. Başvurucu, Mahkeme kararı ile lehine hükmedilen tazminatı tahsil edebilmek amacıyla İstanbul Anadolu 23. İcra Müdürlüğünde icra takibi başlatmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucu; ilgili idare aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

13. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculların mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§18-21). Somut olayda başvurucu Firdes Akyel başvuru tarihinden sonra 18/12/2014 tarihlerinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ ŞÜKÜN

B. No: 2014/12822 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12822

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ ŞÜKÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12822)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Veli ŞÜKÜN

Vekili : Av. Kerem Tahir ÜZELCE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, adil yargılanma hakkı ile kişi özgürlüğü güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Denizli Cumhuriyet Başsavcılığının 18/7/2000 tarihli iddianamesi ile 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na muhalefet suçundan cezalandırılması istemiyle Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesinde başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Mahkemenin 18/12/2006 tarihli kararı ile başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine hüküm, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin8/2/2010 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma üzerine yeniden yargılama yapan Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi 3/11/2011 tarihli kararı ile "(...) her ne kadar Alman adli makamlarından sanık hakkında açılmış dava olup olmadığı saptanamamışsa da sanık hakkında Alman adli makamları tarafından cezalandırılma yoluna gidildiği takdirde söz konusu cezanın Türk mevzuatına göre aldığı cezadan düşüleceği gözetildiğinde bu durumun tespit edilmemesi sonuca etkili görülmemiştir." gerekçesiyle başvurucunun 2863 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan 4 yıl 2 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 15/1/2013 tarihli kararıyla ile düzeltilerek onanmıştır. Başvurucu, Alman makamlarınca gözaltına alınmasıyla Mahkeme kararından haberdar olduğunu beyan etmiştir.

8. Kararın kesinleştirme işlemi, Mahkemece 25/3/2013 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. Başvurucu, masum olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini; hakkında hapis cezasına hükmedilmesi nedeniyle isekişi özgürlüğü güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

12. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak "başvuru yollarının tüketildiği tarih"ten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin "nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği tarih" olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir.

13. Bireysel başvuru süresi bakımından "nihai kararın gerekçesinin tebliği", öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin "dosyadan suret alınması" gibi hâllerde öğrenilmesi de mümkündür. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini"öğrendiklerini beyan ettikleri tarih" de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

14. Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği tarihten itibaren başlatılması gerekir (Aydın Selçuk, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24; Halil Aslan, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38).

15. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilemediği veya nihai kararın sonucunun öğrenilip gerekçesinin kesin olarak öğrenilme imkânının elde edilemediği hâllerde başvuru süresinin hangi tarihten başlayacağının belirlenmesi gerekir. Aksi hâlde sınırsız bir başvuru süresi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmede sürenin başlangıç tarihinin, başvurucuların özen yükümlükleri ile mahkemeye erişim haklarının aşırı sınırlanmaması hususlarının birlikte dikkate alınması gerekir.

16. Başvurucuların bireysel başvuruda bulunmak amacıyla dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır.Bu yükümlülük kapsamında ilk derece mahkemesine fiilen ulaşan nihai kararın gerekçesini öğrenme konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvuruculara aittir. Diğer bir ifadeyle başvurucular veya vekillerinin ilk derece mahkemesine ulaşan kararın bir örneğini almak için özenli davrandıklarını kanıtlamaları gerekir (Fatma Gökot, B. No: 2013/5697, 21/4/2016, § 50).

17. Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme mevzuatta bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827,25/2/2016, § 30; Fatma Gökot, § 51).

19. Somut olayda Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/11/2011 tarihli hükmü, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 15/1/2013 tarihli kararıyla ile düzeltilerek onanmıştır. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan araştırmada Yargıtay ilamının en geç kesinleştirme şerhinin gerçekleştirildiği ve 25/3/2013 tarihinde Mahkemeye ulaştığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucunun nihai kararın içeriğine erişme imkânını en geç 25/3/2013 tarihinde elde ettiği anlaşılmıştır.

20. Nihai kararın içeriğine erişme imkânının elde edildiği 25/3/2013 tarihinden itibaren özen yükümlüğü kapsamında kararın içeriğinin öğrenildiği kabul edilen üç aylık sürenin sonundan itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde en geç 25/6/2013 tarihine kadar başvurucu tarafından bireysel başvuruda bulunulması gerekirken başvuru süresi geçtikten sonra 22/7/2014 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

T.İ.M.E.G. DOĞALGAZ DÖNÜŞÜM SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/13892 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

T.İ.M.E.G. DOĞALGAZ DÖNÜŞÜM SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13892)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : T.İ.M.E.G. Doğalgaz Dönüşüm Sistemleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Gizem KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi, esaslı iddiaların Mahkeme ve Yargıtay kararlarında cevaplanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu şirket ısıtma sistemleri üzerine Bursa'da faaliyet gösteren bir firmadır.

8. Başvurucunun iddiasına göre, makine mühendisi olan N.K. isimli şahıs, başvurucu şirket adına iş takibi ve aracılık faaliyetinde bulunmak ve karşılığında komisyon almak üzere başvurucu ile anlaşmış, N.K.ya iş karşılığında belli tarihlerde komisyon ödemeleri yapılmıştır.

9.N.K., Bursa 2. İş Mahkemesine açtığı davada, makine mühendisi olduğunu, emeklilik tarihinden sonra başvurucuya ait işyerinde teknik koordinatör olarak 2005-2008 yılları arasında hizmet akdi ile kesintisiz olarak çalıştığını belirterek ödenmeyen yıllık izin ücreti, ücret alacağı, fazla çalışma ücreti ile bayram ve genel tatil ücretlerinin tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

10. Mahkeme, 7/6/2012 tarihli kararında davacının davalı şirkette vekâlet akdi ile çalıştığını, hizmet akdi için gerekli olan bağımlılık ve zaman unsurunun olayda gerçekleşmediğini, bu nedenle davanın iş mahkemesinde görülemeyeceğini belirterek görev itirazında bulunduğunu, davacı tanıkları ve "ilgili Makama" başlıklı başvurucu şirketin kaşesinin basıldığı 5/12/2005 tarihli belgede davacının bu tarihte işe başladığının kabul edildiğini, tanık beyanlarına göre davacının başvurucu şirkette makine mühendisi ve şantiye şefi olarak çoğu zaman sahada haftanın 6 gün hizmet aktine bağlı olarak çalıştığını belirterek davacının taleplerini kısmen kabul etmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2/7/2014 tarihinde usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiylehükmü onamıştır.

12. Başvurucu, onama kararını 24/7/2014 tarihinde öğrendiğini belirtmiş 21/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, yargılamanın başından itibaren görev itirazında bulunduğunu, bu konuda Mahkeme ve Yargıtayca herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, kararda delillerine itibar edilmediğini, talep ve savunmalarının reddedilmesinin gerekçelerinin açıklanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alındığı hususuna atıfta bulunularak adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında, gerekçeli karar hakkının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki

hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında yer aldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

16. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

17. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

18. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

19. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

20. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

21. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

22. Başvuru konusu davada Mahkemece, davacının davalı şirkette vekâlet akdi ile çalıştığı, hizmet akdi için gerekli olan bağımlılık ve zaman unsurunun dava konusu olayda gerçekleşmediği, bu nedenle davanın iş mahkemesinde görülemeyeceğine yönelik görev itirazının gerekçeli kararda dile getirildiği, Mahkemenin bu iddialara karşılık tanık beyanları ve"ilgili Makama" başlıklı başvurucu şirketin kaşesinin basıldığı 5/12/2005 tarihli belgeye dayanarak davacının 1/12/2005-31/12/2008 tarihleri arasında başvurucu şirkette makine mühendisi ve şantiye şefi olarak çoğu zaman sahada olmak üzere haftanın 6 gün çalıştığını, taraflar arasında hukuksal ilişkinin hizmet aktinden kaynaklandığını belirterek başvurucunun görev itirazını zımnen reddetmek suretiyle davayı esastan karara bağladığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla görev itirazıyla ilgili olarakkararda değerlendirme yapıldığı anlaşılmıştır. Bunun dışında Mahkemece taraflarca dosyaya sunulan ve toplanan deliller

değerlendirilmek suretiyle davanın sonucuna etki edebilecek diğer tüm iddia ve savunmaların gerekçeli kararda tartışıldığı, Yargıtay tarafından da Mahkemenin gerekçesine atıfta bulunularak hükmün onandığı anlaşılmıştır. Bu açıdan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

24. Başvurucu, beyan ve delillerinin Mahkemece dikkate alınmadığını, Yargıtayın tanık beyanlarından hangisine üstünlük tanınması gerektiği ile ilgili somut olaya benzer bir davada verdiği karara aykırı değerlendirmede bulunarak hükmü onadığını, bu açıdan Mahkeme ve Yargıtay kararının usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 10) suretiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak, tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Yay. San. Tic. A.Ş., B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

28. Bu açıdan başvurucunun, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi kararının aynı Dairenin benzer olaylarda verdiği kararlarla çeliştiği, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının, esas itibariyle Derece Mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanması, somut olaya uygulanması ve delillerin değerlendirilmesi hususuna ilişkin olduğu, nitekim dosya kapsamında belirtilen ilkeler çerçevesinde başvuru konusu olaya özgü değerlendirme yapılarak yeterli gerekçe ile sonuca ulaşıldığı anlaşılmıştır.

29. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden

incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÖZDOĞAN

B. No: 2014/14339 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14339

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÖZDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14339)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Ahmet ÖZDOĞAN

Vekili : Av. Nazmi TEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menkul kıymet alım satım sözleşmesine davalı olarak açılan aynen teslim ve alacak davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1997-1999 yılları arasında Ş.. Yatırım Menkul Değerler A.Ş. (Şirket, Aracı Kurum) aracılığıyla menkul kıymet alım satımı yapmıştır.

9. Başvurucunun iddiasına göre Aracı Kurumun hesap özetlerini düzenli olarak göndermemesi üzerine başvurucu talepte bulunmuş, Aracı Kurum nakit ve hisse senetlerine ilişkin portföy dökümünü en son 18/10/1999 tarihinde başvurucuya bildirmiştir.

10. Başvurucu, 4/5/2000 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, Aracı Kurumda hesaplarla hisse senetleri işlem müdürü olarak görev yapan A.A.nın ilgilendiğini, yatırım işlemlerini telefon talimatı ile yaptırdığını, hesaplardan hisse senedi satışları ve alışları açısından para transferleri olduğu gibi kendisi tarafından nakit çekimlerinde bulunduğunu, süreç içindeki işlemlerden A.A.nın devamlı olarak kendisini bilgilendirmediğini ve sonradan yazılı olarak faks ile bilgileriilettiğini, A.A.nın Şirket'i terk ederek kaçtığını öğrenmesi üzerine Aracı Kurumdan hesap bakiyesi istediğini, ancak hesapta herhangi bir alacağın olmadığının söylendiğini belirterek kendisine ait hisse senetlerinin aynen teslimine, olmadığı takdirde bedelinin Aracı Kurumdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Buna karşın Aracı Kurum tarafından 24/9/2003 tarihinde İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan davada, Şirket çalışanı A.A.dan alınan belgenin geçerliliğinin olmadığı, başvurucunun böyle bir portföyünün bulunmadığı, A.A.nın bir kısım müşterilerle işbirliği içerisinde hareket ederek gerçeğe aykırı belgeler düzenlediği, başvurucunun yaptığı işlemler nedeniyle Şirket'in zarara uğradığı, 3. şahısların hesabından başvurucunun hesabına gönderilen ve 3. şahıslarca kabul edilmediği için Şirket tarafından ödenen paralar nedeniyle başvurucunun Aracı Kuruma borcu olduğu iddia edilerek başvurucudan alacak talebinde bulunulmuş, dosya 27/2/2004 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan dosya ile birleştirilmiştir.

12. Başvurucu, yargılama devam ederken 7/10/2004 tarihinde İstanbul 14. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, önceki davaya (bkz. § 10) konu olan senetlerin temerrüt tarihi itibarıyla nakit karşılığının Aracı Kurumdan tahsilini talep etmiş ve dosya 21/10/2004 tarihinde İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan dava dosyası ile birleştirilmiştir.

13. İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesi 12/12/2005 tarihli kararında, 18/10/1999 tarihinde Aracı Kurum kaşesi basılarak yetkili imzalı olarak başvurucuya verilen belgede imzası bulunan A.A.nın o tarihte Aracı Kurumun hisse senedi işlemleri müdürü olarak görev yaptığını ve birinci derece imza yetkisine sahip olduğunu, bu açıdan belgenin Aracı Kurumu hukuken bağlayacağını belirterek bilirkişi raporu doğrultusunda başvurucunun açtığı esas davayı tümden, birleşen davayı kısmen kabul etmiş ve Aracı Kurumun açtığı davayı ise reddetmiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 5/7/2007 tarihli kararında, dava dışı A.A.nın Aracı Kurum tarafından birinci derecede yetkili kılındığı, bu nedenle başvurucunun dayandığı belgelerin Şirket'i temsilen A.A. tarafından imzalandığının kabulünün gerekeceği, Sermaye Piyasası Kurumunun (SPK) Seri: 5 No: 6 sayılı Aracılık Faaliyetlerinde Belge ve Kayıt Düzeni Hakkında Tebliğin 4. madesinde sayılan belgelerin örnek olarak gösterilen

belgeler olduğu, davalı Şirket'in cihazından gönderilen belgelerin başvurucu lehine delil teşkil edeceği ancak bu belgelerin aksinin başka delillerle kanıtlanmasının mümkün olduğu, Mahkemece davalının çalışanının İstanbul'dan Ankara'ya gelmek suretiyle başvurucunun ilgilisi olduğu Şirket'e ait "DiaMed" antetli kağıda yazdığı 14/10/1999 tarihli yazının A.A.nın Cumhuriyet Savcılığı ve Sulh Ceza Mahkemesindeki beyanları gözetilerek Aracı Kurumu bağlayıp bağlamayacağı, başvurucunun tüm paraları banka havalesi yoluyla gönderdiği iddiası dikkate alınarak davalı Şirket tarafından başvurucunun banka hesabına geri gönderilen paraların miktarları da kıyaslanarak başvurucu lehine delil teşkil eden davalı Şirket cihazından gönderilen belgeler ile tarafların tüm iddia ve savunmaları değerlendirilerek karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

15. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 25/12/2007 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

16. Bozma sonrası yargılama devam ederken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Birinci Dairesinin 16/5/2011 ve 15/7/2011 tarihli kararları ile dosya İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesine (Mahkeme) devredilmiştir.

17. Mahkeme 24/11/2011 tarihli kararında, başvurucunun hesabında yapılan hisse senedi alım satım işlemlerinin incelenmesinde; toplam 15 harekette olmak üzere 5 ayrı hisse senedinde işlem yapıldığı ve alınan hisse senetlerinin aynı miktarda tekrar satıldığı, hesaba fiziken ya da virman yoluyla hisse senedi girmediği gibi hesaptan fiziki hisse senedi ya da hisse virmanı olmadığı, başka bir anlatımla alım satımların denk olduğu, bu nedenle hesapta herhangi bir hisse senedinin mevcut olmadığı, başvurucunun Şirket nezdindeki hisse senedi portföy hesabında dava dilekçesinde belirttiği hisse senedi mevcudunun bulunduğu yönünde bir tespit yapılamadığı, Şirket ve başvurucu tarafından birbirlerine gönderilen paraların kıyasına göre Şirket'in fazla gönderdiği tutarın 28.170,82 TL olduğu belirtilerek başvurucu tarafından açılan asıl ve birleşen davanın reddine, Şirket tarafından açılan birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

18. Temyiz üzerine karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 19/11/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

19. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 12/6/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

20. Ret kararı 6/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 2/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

22. Başvurucu, Mahkemece verilen ret kararının, davalı Aracı Kurumun adam çalıştıran sıfatından doğan sorumluluğunu ortadan kaldırdığını, SPK denetim raporu ile tespit edilen usulsüzlüklerin görmezden gelindiğini, mevzuat gereği mevduat toplayamayan Aracı Kurumun faizsiz mevduat toplar hale geldiğini, kararda belirtilen gerekçelerin hukuken geçerli olmadığını, kararın Yargıtayın yerleşik içtihatlarına aykırı olduğunu, aynı konuda farklı kişilerce açılan davalar kabul edilirken kendi davasının reddedilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 10. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle başvurucu tarafından açılan asıl ve birleşen davanın reddine, karşı tarafça açılan birleşik davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Yay. San. Tic. A.Ş., B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

27. Bu açıdan başvurucunun, Mahkeme ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi kararının, başvuru formuna ekli aynı Dairenin benzer olayda verdiği 13/3/2012 ve 7/12/2012 tarihli onama ve karar düzeltme talebinin reddi kararı ile Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 16/9/2008 ve 25/2/2009 tarihli onama ve karar düzeltme talebinin reddi kararları ve Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 29/1/2004 tarihli onama kararıyla çeliştiği, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının, esas itibariyle Derece Mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanması, somut olaya uygulanması ve delillerin değerlendirilmesi hususuna ilişkin olduğu, nitekim dosya kapsamında belirtilen ilkeler çerçevesinde başvuru konusu olaya özgü değerlendirme yapılarak yeterli gerekçe ile sonuca ulaşıldığı anlaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 14 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

36. Başvurucu 500.000 TL maddi ve 250.000 TL manevi taziminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

37. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 21.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 21.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 16. Asliye Ticaret Mahkemesine (Kapatılan İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.2011/45, K.2011/77 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

N.T.

B. No: 2014/14824 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14824

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

N.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14824)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : N.T.

Vekili : Av. Osman ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama sürecinde başvurucu hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmasına rağmen başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 2/4/2008 tarihinde ifadesi alınmış, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 16/6/2011 tarihli iddianamesi ile silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. (Kapatılan) İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 4/4/2012 tarihli kararıyla başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmasına ve 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 3/4/2014 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık altı yıl süren yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılama sonucunda etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasına rağmen hapis cezasıyla cezalandırıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı

olmayıp, olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucu; hakkında hapis cezasına hükmedilmesi nedeniyle kişi dokunulmazlığı ile yaşam hakkının, hak arama özgürlüğünün, özel hayatın korunması ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmişse de başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

19. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

22. Başvurucu, maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

24. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

25. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun maddi tazminat talebinin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin (Kapatılan) İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. maddesi ile görevli) (E.2011/122, K.2012/46) yerine bakan mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SELAHİTTİN MERİH

B. No: 2014/14997 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SELAHİTTİN MERİH BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14997)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Mehmet Selahittin MERİH

Vekili : Av. Zeynel ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; özel yetkili mahkemede yargılama yapılması ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma, bu amaçla kurulan örgüte üye olma suçlarını işlediği iddiasıyla 27/5/2008 tarihinde tutuklanmış; hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 3/2/2009 tarihli iddianamesiyle (kapatılan) İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK mülga 250. madde ile görevli) kamu davası açılmıştır. Mahkemenin 23/3/2009 tarihli kararıyla aralarında hukuki ve fiilî bağlantı bulunduğu belirtilerek dava dosyasının Mahkemenin 2008/166 sayılı dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

9. (Kapatılan) İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 26/5/2010 tarihli kararıyla başvurucunun suç örgütü üyesi olmak suçundan beraatine, uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 12/5/2011 tarihli kararıyla suç örgütü üyesi olmak suçundan verilen hükmün onanmasına; uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan verilen hükmün ise sanık T.nin şizofreni veya başka bir akıl hastalığı geçirip geçirmediğinin, 25/4/2008 ve 23/3/2009 tarihlerinde alınan ifadelerine itibar edilip edilemeyeceğinin araştırılması gerektiği belirtilerek bozulmasına karar verilmiştir.

11. Bozmaya uyularak yürütülen yargılamada Mahkemece, sanık T. hakkında Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 4. Adli Tıp İhtisas Kurulundan 16/5/2012 tarihli rapor alınmış; bu raporda sanık T.nin 25/4/2008 ve 23/3/2009 tarihlerinde verdiği ifadelerine itibar edilmemesi için tıbbi bir neden olmadığı oybirliği ile mütalaa edilmiştir. Mahkemenin 21/3/2011 tarihli kararıyla başvurucunun 17 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"... buna göre dosya içerisinde bulunan tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde; sanık Mehmet Selahittin MERİH'in ele geçen uyuşturucuların sahibi olduğu, sanık T.B.nin uyuşturucunun naklinde görev aldığı, yine bu dosyanın evveliyatını oluşturan Mahkememizin 2008/166 esasında yargılanan sanıklardan N.N.Ö. ve T.G.nin uyuşturucunun naklinde görev aldığı, sanık İ.D.nin uyuşturucuların konulduğu koli bantlarının üzerinde ekspertiz raporunda belirtildiği gibi parmak izinin tespit edildiği, bu sanığın da uyuşturucunun paketlenmesinde görev aldığının anlaşıldığı, sanık Mehmet Selahittin Merih inkara yönelik savunmalarının suç ve cezadan kurtulmaya yönelik olduğu ve sanığın bu nedenle savunmalarına itibar edilemeyeceğinin anlaşıldığı, yine bu dosyanın evveliyatını oluşturan Mahkememizin 2008/166 esasında yargılanan sanıklardan N.N.Ö.nün ise aşamalarda alınan ifade ve savunmalarında atılı suçlamayı kabul etmesi, sanıklardan T.B.nin yakalandıktan sonra alınan savunmalarında olaydaki kendi konumunu da anlattığı gibi diğer sanıklardan Mehmet Selahittin MERİH ve A.B.nin adlarını vererek yakalanmalarını sağladığı ve olaydaki konumlarını oluşa uygun ve mahkememizin kabulünde olduğu şekliyle ortaya çıkardığı, sanık A.B.nin ise yakalandıktan sonra hakkında T.B.nin atfı cürüm niteliğindeki beyanından başka delil olmadığı halde Mahkememizin 10/09/2012 tarihli celsesinde ve daha sonraki celselerdeki savunmalarında ise suçunu kabul ettiği ve olayı oluşa uygun biçimde anlatarak olayda kendisinin durumunu ve diğer sanıklardan Mehmet Selahittin MERİH'in olayla ilişkisini tamamen anlatması, bu dosyanın evveliyatını oluşturan Mahkememizin 2008/166 esas sayılı dosyasına ait gerekçeli kararda da açıkça ifade edilen ve uyuşturucuyu kendisine yurtdışına göndermesi için T.G.nin teslim ettiğini ve bunun karşılığında kendisine 80.000 Euro vereceğini söylemesi nedeniyle uyuşturucu maddeyi nakletme işini kabul

ettiğini beyan ettiği, sanıkların atılı suçu yüksek Yargıtay 10. Ceza Dairesinin dosyamız içerisinde bulunan ve mahkememizce de kabul edilen 13/03/2008 tarih 2008/544 esas, 2008/4308 karar sayılı bozma ilamında da belirtilen yine Yüksek Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 12/05/2011 tarih ve 2011/1843 Esas ve 2011/4523 karar sayılı ilamında usule ilişkin bozma oluşu birlikte nazara alındığında sanıkların atılı suçu örgüt faaliyeti olmaksızın iştirak halinde birlikte işledikleri kanaatine varılmakla, sanıklar A.B., Mehmet Selahittin MERİH ve T.B.nin gerek alınan savunmaları, Yargıtay bozma ilamı içeriği, sanıklardan T.B.nin Adli Tıp Kurumundan alınan 16/05/2012 tarih, 1778 sayılı kararı, uyuşturucu ile ilgili daha önce alınan Adli Tıp Raporu ve tüm dosya kapsamına göre sanıklar A.B., Mehmet Selahittin MERİH ve T.B.nin, suç tarihi itibariyle 765 sayılı TCK. hükümlerine göre teşekkül halinde yurtdışına gönderilmek amacıyla Türkiye'den eroin nakletmek ve bulundurmak suçunu işledikleri sabit görülmüş, ele geçirilen uyuşturucunun miktarı, suçun işleniş şekli suç konusunun önem ve değeri nazara alınarak cezanın alt sınırından uzaklaşılması suretiyle tespiti ile sanıkların aşağıdaki şekilde cezalandırılmalarına karar verilmiştir..."

12. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 12/6/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kanuni Hâkim Güvencesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, özel yetkili mahkemede yargılandığını ve bu mahkemelerin kapatıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde -adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak- yasa ile kurulmuş bir mahkeme tarafından davanın dinlenilmesini isteme hakkından açıkça söz edilmiştir. Bu hak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da zımni bir unsuru olmakla beraber (AYM, E. 2002/170, K. 2004/54, 5/5/2004) yargılamayı yapan mahkemenin yasayla kurulması gerekliliği, Anayasa'nın 37. maddesinde ayrı ve açık bir hükümle düzenlenmiştir. Ayrıca Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini belirten Anayasa'nın 142. maddesinin de kanuni hâkim güvencesinin değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır.

16. Kanuni hâkim güvencesi, mahkemelerin kuruluş ve yetkileri ile izleyecekleri yargılama usulünün yasal düzenleme ile ve dava konusu olay ortaya çıkmadan önce belirlenmesini gerektirir. Bu düzenleme Anayasa Mahkemesi kararlarında, kişinin hangi mahkemede yargılanacağını önceden ve kesin olarak bilmesini gerektiren doğal hâkim ilkesini koruyan bir hüküm olarak ele alınmaktadır (AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004; E.2005/8, K.2008/166, 20/11/2008).

17. Kanuni hâkim güvencesi, sadece mahkemelerin yargı yetkisi içinde yer alan konuların belirlenmesini değil her bir mahkemenin kuruluşu ve yer bakımından yargı yetkisinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere mahkemelerin organizasyonlarına ilişkin tüm düzenlemeleri ifade etmekte, mahkemelerin görev ve yetki alanlarının açık ve anlaşılır biçimde tespit edilmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 80).

18. Başvuruya konu olayda başvurucuların sanık olarak yargılandığı kamu davası, ilgili kanun hükümleri çerçevesinde kurulmuş olan mahkemelerde yine daha önceden belirlenmiş usul kurallarına göre yürütülmüş ve sonuçlandırılmıştır. Bu nedenle kanuni hâkim güvencesi ilkesine ilişkin açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; şizofren hastası sanığın beyanları esas alınarak hakkında ceza verildiğini, lehe delillerin dikkate alınmadığını, suça ilişkin kanunda ön görülen üst sınırdan her fiil için ayrı ayrı hukuka aykırı olarak ceza verildiğini belirterek suç ve cezada şahsilik ilkesinin, özgürlük ve güvenlik hakkının, mahkeme kararının gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

22. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

23. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

24. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

25. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu

değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

26. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

27. Somut olayda, yapılan açık yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kanuni hâkim güvencesi ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN AKBULUT

B. No: 2014/15060 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15060

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15060)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Aydın AKBULUT

Vekili : Av. Ömer ÖNEREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Danıştay tetkik hâkimi görüşünün tarafına bildirilmemesi nedeniyle savunma hakkı ve silahların eşitliği ilkesinin; yargılama işlemlerinin uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümüne öğretim üyesi alımı ile ilgili 6/7/2007 tarihli ve 26574 sayılı Resmî Gazete'de kadro ilanı yayımlananmış; anılan ilan kapsamında başvurucu, Biyoloji Bölümüne öğretim üyesi olarak atanmıştır.

9. Davacı H.D. tarafından, başvurucunun anılan kadroya atanmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açılmıştır.

10. Ankara 13. İdare Mahkemesinin 16/10/2008 tarihli ve E.2008/261, K.2008/1438 sayılı kararı ile davanın reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu 6/9/2010 tarihinde davalı yanında davaya müdahil olma talebinde bulunmuş, başvurucunun talebi Mahkemece kabul edilmiştir.

12. Davacının temyizi üzerine Danıştay Sekizinci Dairesinin 2/7/2010 tarihli ve E.2009/2023, K.2010/3967 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

13. Bozma kararı üzerine direnme kararı verilmiş, Ankara 13. İdare Mahkemesinin 1/12/2010 tarihli ve E.2010/1639, K.2010/1358 sayılı kararı ile davanın reddine karar verilmiştir.

14. Davacının temyizi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 13/3/2014 tarihli ve E.2011/489, K.2014/783 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesinin ısrar kararının onanmasına hükmedilmiştir. Bu karar 2/9/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Taraflarca karar düzeltme yoluna başvurulmadığından kararın kesinleştiği tespit edilmiştir.

15. Başvurucu 17/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tetkik Hâkimi Görüşünün Tebliğ Edilmemesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; Danıştay tetkik hâkimi görüşünün tarafına bildirilmediğini, bu şekilde savunma hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

18. Tetkik hâkimleri, daire başkanı tarafından verilen dava dosyalarının ilk incelemelerini yapar ve hazırladığı yazılı veya sözlü raporu daire başkanı veya üyelerine sunar. Dolayısıyla dava dosyası hakkında karar verecek heyet ile birlikte çalışır ve heyet adına inceleme yaparak rapor hazırlar(Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 61; C. İş Ortaklığı, B. No: 2013/769, 11/12/2014, § 44).

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Meral/Türkiye kararında (B. No: 33446/02,

27/11/2007) Danıştay tetkik hâkiminin kanaatlerinin önceden tebliğ edilmemesine ilişkin olarak bu yargı mensubunun görevinin savcının göreviyle mukayese edilebilir olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. AİHM kararına göre tetkik hâkimleri, Danıştay başkanı ile kurul ve daire başkanları tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirmekle ve bunlar tarafından havale edilen davaları incelemekle sorumlu iken savcılar Danıştay başsavcısının emri altında çalışmaktadırlar. Genel olarak tetkik hâkimleri soruşturma yapmayıp daha evvel soruşturması tamamlanmış bir dosya hakkında görüşlerini sunmaktadırlar. Tetkik hâkiminin mütalaasını yazılı ya da sözlü sunarak hâkimlerin karar vermesine yardımcı olmayı amaçladığı doğrudur. Ancak bu görevin, Danıştay başkanı ve Daire başkanlarını temsilen tetkik hâkiminin yerine getirdiği hukuki görevlerden olduğu görülmektedir. Danıştay başkanı ve Daire başkanlarının yönetimindeki tetkik hâkimleri karar taslaklarını yazar ve tutanakları hazırlarlar. Dolayısıyla AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin 1. fıkrasının bu bakımdan ihlal edilmediği sonucuna varmıştır (Yasemin Ekşi, § 63).

20. Somut davada Danıştay tetkik hâkimi tarafından İlk Derce Mahkemesi dosyası ve kararı incelenerek rapor hazırlanmış, bu rapor Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Başkanı ve üyelerine sunulmuştur. Tetkik hâkiminin raporu dinlendikten sonra Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Başkanı ve on altı üyesi tarafından oyçokluğuyla hüküm onanmıştır. Başvuru konusu yargılamada, tetkik hâkiminin önyargılı davranmasına neden olacak rapor sunduğunu gösteren herhangi bir unsur bulunmadığı gibi başvurucunun da bu yönde bir iddiası bulunmamaktadır. Tetkik hâkiminin raporu başvurucuya tebliğ edilmemişse de bu durumun adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu söylenemez.

21. Açıklanan nedenlerle, tetkik hâkiminin raporunun tebliğ edilememesi nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun anılan iddiasının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucu ayrıca, yargılamanın uzun sürmesinin etkili başvuru makamının bulunmadığının kanıtı olduğunu, bu nedenle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle etkili başvuru ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasının makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

27. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar, başvurucunun 6/9/2010 tarihinde davaya müdahil olma talebinde bulunması dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 3 yıl 6 aylık yargılama sürecinde uyuşmazlığın karara bağlanması konusunda kamu otoritelerine ve özellikle yargılama organlarına atfedilebilecek bir gecikmenin olduğu tespit edilemediğinden, başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön de bulunmadığından yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurucunun makul sürede yargılanma haklarına yönelik bir müdahalenin bulunmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tetkik hâkimi görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYHMUS YAVUZ

B. No: 2014/15076 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYHMUS YAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15076)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Şeyhmus YAVUZ

Vekili : Av. Mahmut GÜVEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ve kesinleşen mahkeme kararı ile hükmedilen taşınmaz bedeline kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının işletilmemesi, taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılması ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 5/10/2010 tarihinde Midyat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında 18/4/2012 tarihli karar ile 67.636,24 TL tazminatın davalı idareden alınarak başvurucuya ödenmesine hükmedilmiş, temyiz istemi üzerine İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 29/11/2012 tarihli ilamı ile onanmış, onama ilamı başvurucuya 14/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflarca karar düzeltme isteminde bulunulmaması sonucu yargılama süreci sona ermiştir.

9. Başvurucu tarafından Midyat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile lehine hükmedilen alacağın tahsili için Midyat İcra Dairesinin E.2013/37 sıra sayısına kayden icra takibi başlatılmıştır.

10. Başvurucu tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan 22/3/2016 tarihli dilekçede ilgili icra dosyasına 9/2/2016 tarihinde kısmi ödeme yapıldığı ancak yapılan ödemenin zararı tamamen karşılamadığı ifade edilmiştir. Başvurucu vekili, kendisine Anayasa Mahkemesi tarafından güncel alacak-borç bilgilerini bildirmesi amacıyla gönderilen ve 18/11/2016 tarihinde tebellüğ ettiği müzekkereye süresinde cevabını sunmamıştır.

11. İlgili idare 13/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile başvurucuya 9/2/2016 tarihinde ödeme yapıldığını bildirmiş, ayrıca Midyat İcra Dairesinin E.2013/37 sayılı icra takip dosyasının incelenmesi sonucu anılan İcra Dairesinin 17/2/2016 tarihinde karar tensip tutanağı düzenlediği, icra takip dosyasının infaz ile kapatılmasına karar verdiği görülmüştür.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

13. Başvurucu; adil yargılanma, mülkiyet ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

15. Başvuru tarihinden sonra ölen başvurucuların mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu Şeyhmus Yavuz başvuru

tarihinden sonra 24/11/2016 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Bu durumda başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT BAŞ

B. No: 2014/15887 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15887

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT BAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/15887)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Levent BAŞ

Vekili : Av. Rudi SÜMER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırma usulüne uyulmadan el atılması, kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedenleriyle mahkemeye erişim hakkı, mülkiyet hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu ve bir diğer davacı tarafından 7/12/2010 tarihinde Midyat 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine açılan kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasında 12/9/2012 tarihli karar ile 356.590,44 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte başvurucu ve diğer davacıya ödenmesine, el atılan taşınmazın tapu kaydının iptali ile yol olarak terkinine hükmedilmiş; bu karar Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 9/10/2013 tarihinde onanmış; onama ilamı taraflara tebliğ edilmiş; taraflarca karar düzeltme yoluna gidilmemesi üzerine İlk Derece Mahkemesi kararı 3/1/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu lehine hükmedilen tazminatı tahsil edebilmek amacıyla Midyat İcra Dairesi nezdinde icra takibi başlatmıştır.

10. İlgili idare, Anayasa Mahkemesine sunduğu 17/1/2017 tarihli dilekçesi ekinde yer verdiği makbuz ile söz konusu borcun 8/2/2016 tarihinde ödendiğini beyan etmiştir.

11. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine sunduğu 12/1/2017 ve 3/4/2017 tarihli dilekçeleri ile söz konusu tazminata kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanması nedeniyle hâlen 76.893,01 TL faiz alacağının bulunduğunu, bu miktar nedeniyle ilgili idarenin icra mahkemesi nezdinde şikâyet yoluna gittiğini ancak Midyat İcra Hukuk Mahkemesinin 16/3/2017 tarihli kararı ile şikâyeti reddettiğini ifade etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İdddia

13. Başvurucu; ilgili idare aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi ya da icranın makul süre içinde yapılmaması, kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkı dâhil adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hâle getirir. Dolayısıyla böyle bir durum mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 37-54).

16. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle

oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

17. Somut olayda her ne kadar ilgili idare söz konusu borcun ödendiğini beyan etse de (bkz. § 11) yerleşik Yargıtay içtihatlarında da kabul görmüş (Nejat Sakaoğlu, B. No: 2013/9403, 14/10/2015, §§ 24, 25) kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davalarında, mahkemelerce tazminata hükmedilmesi hâlinde kararın kesinleşme tarihinden itibaren bu tazminat tutarlarına kamu alacaklarına uygulanan en yüksek oranın uygulanması gereğinden kaynaklanan faiz alacağının hâlen başvurucuya ödenmediği anlaşılmaktadır.

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının 3 yıl 3 ayı aşan bir süre geçtikten sonra kısmen icra edilmiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, taşınmazına kamulaştırma usulüne uyulmadan el atıldığını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

22. Somut olayda başvurucunun Midyat 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasına ilişkin verilen kararın temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 9/10/2013 tarihinde onandığı, onama ilamının taraflara tebliğ edildiği, tarafların karar düzeltme yoluna gitmediğinin anlaşılması üzerine İlk Derece Mahkemesi kararının 3/1/2014 tarihinde kesinleştiği (bkz. § 8), bu durumda incelenen şikâyet için otuz günlük süre geçtikten sonra 29/9/2014 tarihinde başvuru yapıldığı anlaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkeme Kararının Kesinleşmesinden İtibaren Taşınmazın Değerinde Meydana Gelen Artıştan Mahrum Kalındığına İlişkin İddia

24. Başvurucu; lehine tazminata hükmeden Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu taşınmazın değerinde artış gerçekleştiğini, kararının kesinleşmesinden sonra lehine hükmedilen tazminatı tahsil edemediği gibi belirttiği değer artışından da mahrum kaldığını ifade ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bir anayasal hak ihlali iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dâhilinde olabilmesi için başvurucu tarafından dayanılan hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olması ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında yer alması, ayrıca

başvurucunun ihlal iddiasına temel alınan hakkın kapsamına giren korunmaya değer bir menfaatinin bulunması gerekir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 31).

26. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013,§ 26).

27. Başvuru konusu olayda başvurucuya ait olan taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılmasından kaynaklanan bir tazminat davası söz konusudur. Yargılama sonunda temyiz incelemesinden geçerek kesinleşen 12/9/2012 tarihli karar ile başvurucu lehine tazminata hükmedilmekle birlikte taşınmazın tapu kaydının iptaline ve yol olarak terkinine karar verilmiştir (bkz. § 9). Dolayısıyla ilgili taşınmaz İlk Derece Mahkemesinin kararı ile başvurucunun mülkü olmaktan çıktığından taşınmazın değerinde sonradan meydana gelen artışın başvurucu yönünden Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaat oluşturmadığı sonucuna varılmaktadır.

28. Ayrıca uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerinde İlk Derece Mahkemesi kararından itibaren mülkiyet hakkı bulunmayan başvurucunun değer artışından yararlanamadığına ilişkin şikâyetinin yürürlükteki kanun hükümleri veya konuyla ilgili yargı içtihatları tarafından desteklenmediği ve mülkiyet hakkı kapsamında meşru beklenti olarak nitelendirmeye yetecek somutlukta olmadığı da anlaşılmaktadır (Arzu Batmaz, B. No: 2013/7915, 16/9/2015, § 47).

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

31. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Somut olayda mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk

devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren taşınmazın değerinde meydana gelen artıştan mahrum kalınmasından dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yargı kararının en kısa sürede icra edilmesi için Karayolları Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCE KARAKAYA

B. No: 2014/19433 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE KARAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19433)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Hatice KARAKAYA

Vekili : Av. Fikret AYDOĞDU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; adli yargıda kamu görevlileri aleyhine açılan maddi ve manevi tazminat davasının husumet yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, Mahkemece maddi ve manevi zararının tazmin edilmemesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 5/7/2007 tarihli dava dilekçesi ile oğlu G.D.nin 7/7/2002 tarihinde bacağından tüfekle vurulması neticesinde yaralı olarak Afyonkarahisar Devlet Hastanesine götürüldüğünü, olay tarihinde nöbetçi doktor olarak hastanede görev yapan Kalp Damar Cerrahı Uzmanı Dr. Ö.S.A. ve Ortopedi Uzmanı Dr. A.U.nun yaralı olan ve aşırı kan kaybeden G.D.ye kendilerinin yapacak bir şeyleri olmadığını, Eskişehir ya da Ankara'daki bir hastanede gerekli tıbbi müdahalenin yapılabileceğini belirterek hastayı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine sevk ettiklerini, bunun üzerine hastanedeki ilgili personelden ambulans temini hususunda yardım talebinde bulunduğunu, Hastane yetkililerinin 90 TL ücret ödendiği takdirde kendisine ambulans temin edebileceklerini belirttiklerini, söz konusu parayı o an için temin edemeyeceği ancak senet imzalayabileceği ve parayı da ertesi gün getirebileceğini belirtmesine rağmen Acil Serviste nöbetçi doktor olarak bulunan davalı K.S.nin bu şekilde ambulans temin edemeyeceği cevabını verdiğini, bunun üzerine kendi imkânları ile Tes-İş Sendikasına ait içinde hiçbir donanım ve sağlık ekibi bulunmayan ambulansı temin ettiğini, temin edilen ambulans ile oğlu G.D.nin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine sevk edilirken Kırka kasabası yakınlarında vefat ettiğini, davalıların görevi ihmal suçlaması ile Afyonkarahisar 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2003/879 sayılı dosyasında sanık olarak yargılandıklarını, davalılar hakkında soruşturma izni verilmesine dayanak teşkil eden 22/4/2003 tarihli muhakkik raporunda; davalılardan Ö.S.A. ve A.U.nun kanamanın kontrol altına alınmaksızın hastanın yaklaşık iki saat sürecek mesafeye sevk edilmiş olmasının uygun olmadığı, yara yerinin açılarak kanamanın kontrol altına alındıktan sonra kendisinin sevk edilmesinin doğru olduğu belirtilmek suretiyle davalıların kusurlu oldukları ve görevlerini ihmal ettiklerinin belirtildiğini, ayrıca diğer davalı K.S.nin de hastanın sevki için gerekli donanım ve sağlık ekibi bulunan ambulans ile hastayı sevk etmeyerek hiçbir donanımı ve ambulans ekibi bulunmayan, Sendikaya ait araç ile sevkin yapılması sebebiyle kusurlu olduğu ve görevini ihmal ettiğinin belirtildiğini, davalıların bu şekildeki kusurlu eylemleri neticesinde oğlunu kaybettiğini ileri sürerek maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

9. Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 5/2/2013 tarihli kararı ile "davada davalıların görevleri dışında kalan kişisel kusurlarının bulunmaması, dikkatsiz ve tedbirsizliğe dayalı da olsa eylemin görev sırasında ve görevle ilgili olması ve hizmet kusuru niteliğinde bulunması nedenleriyle husumetin kamu görevlileri olan davalı doktorlara değil idareye düştüğü" gerekçesiyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 7/4/2014 tarihli ilamı ile onanmıştır. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 23/10/2014 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Anılan ilam 13/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu 5/7/2007 tarihinde açtığı maddi ve manevi tazminat davasında yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 7 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davasını açtığı tarihte, kamu görevlilerinin hizmetten ayrılabilen kişisel kusurlarının bulunması hâlinde ortaya çıkan zararın tazmini talebiyle açılacak davada adli yargının görevli olduğu ve husumetin kişisel kusuru bulunan kamu görevlilerine yöneltilmesi gerektiği yönünde yerleşik Yargıtay içtihadının bulunduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, Mahkemenin de davalıların yargı yoluna ilişkin itirazlarını anılan içtihada dayanarak reddettiğini ancak 2012 yılında Yargıtay içtihadının değişmesi üzerine açtığı davanın Mahkemece husumet yokluğu nedeniyle reddedildiğini, davanın zamanaşımına uğradığını, bu nedenle idari yargıda tam yargı davası açmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun anılan şikâyeti adil yargılanma hakkının unsurlarından olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

19. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen

veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

20. Mahkemeye erişim hakkı, ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

21. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin, usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

22. Somut olayda başvurucu, oğlunun kamu görevlilerinin kusuru nedeniyle hayatını kaybettiğini ileri sürerek 5/7/2007 tarihinde Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Mahkemece 5/2/2013 tarihli karar ile "davada davalıların görevleri dışında kalan kişisel kusurlarının bulunmaması, dikkatsiz ve tedbirsizliğe dayalı da olsa eylemin görev sırasında ve görevle ilgili olması ve hizmet kusuru niteliğinde bulunması nedenleriyle husumetin kamu görevlileri olan davalı doktorlara değil idareye düştüğü" gerekçesiyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verildiği, anılan kararın Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 7/4/2014 tarihli ilamı ile onandığı, karar düzeltme talebinin de aynı Dairenin 23/10/2014 tarihli ilamı ile reddedildiği tespit edilmiştir. Başvurucu her ne kadar davanın zamanaşımına uğramış olması nedeniyle idari yargıda tam yargı davası açmadığını ileri sürmüşse de başvurucunun idari yargı yoluna başvurmasını engelleyen herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Başvurucunun açtığı davanın husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesinde Mahkemece yapılan yorum, başvurucunun idari yargı yoluna başvuru yapma imkânına sahip olduğu gözönünde bulundurulduğunda mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren nitelikte olmadığından başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; oğlunun kamu görevlilerinin kusuru nedeniyle hayatını kaybettiğini ileri sürerek ortaya çıkan maddi ve manevi zararının tazmini talebiyle 5/7/2007 tarihinde Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açtığını, Mahkemece 5/2/2013 tarihli karar ile davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmesi nedeniyle zararını tazmin edemediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu şikayeti maddi ve manevi varlığın korunması hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna

başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

26. Somut olayda başvurucu tarafından 5/7/2007 tarihinde Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece 5/2/2013 tarihli karar ile davanın idare aleyhine açılıp husumetin idareye yöneltilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği ve anılan kararın kesinleştiği, bununla birlikte başvurucunun idari yargı yoluna başvurmadığı dolayısıyla iddialarını ileri sürebileceği olağan kanun yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

29. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında dava konusu hukuki menfaat de dikkate alınarak başvurucuya net 9.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2007/284, K.2013/45) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.K.

B. No: 2014/19584 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19584

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19584)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : M. K.

Vekili : Av. Cavit ÇALIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum gerekçe gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayırma işlemi tesis edilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 2001 yılında Hava Kuvvetleri Komutanlığında subay sınıfında göreve başlamış, pilot yüzbaşı olarak görev yapmıştır. Evli değildir.

9. Hava Kuvvetleri Komutanlığına gelen isimsiz bir ihbar üzerine bazı askerî personel hakkında Hava Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Daire Başkanlığı tarafından İstihbarata Karşı Koyma (İKK) zafiyeti konusunda idari tahkikat başlatılmıştır.

10. İstihbarata karşı koyma faaliyeti çerçevesinde 31/7/2012 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Daire Başkanlığı tarafından başvurucunun ifadesi alınmıştır. İfade tutanaklarında "ifadeyi alan" ve "ifadeyi yazan" kısmı ve ifadelerin bazı bölümleri karartılmıştır. Başvurucuya ait ifade tutanağında bugüne kadar nerelerde görev yaptığı, bugüne kadar maddi sıkıntı yaşayıp yaşamadığı, bu sıkıntıları aşmak için neler yaptığı sorulmuştur. Ayrıca bir astsubayın ismi belirtilerek onunla nasıl tanıştığı ve ilişkilerinin boyutu hakkında sorular sorulmuştur. Başvurucu, sorulan soruları ayrıntılı olarak yanıtlamış ve ifade tutanağını imzalamıştır.

11. Başvurucu 14/1/2013 tarihinde bilgi edinme başvurusunda bulunarak söz konusu ifade tutanağının bir nüshasının kendisine verilmesini talep etmiştir. İfade tutanağının bir örneği Hava Kuvvetleri Komutanlığının 6/2/2013 tarihli yazısı ile başvurucuya verilmiştir.

12. Söz konusu tahkikat üzerine sıralı sicil üstleri tarafından disiplin ve ahlaki durumu nedeniyle “Silahlı Kuvvetlerde kalması uygun değildir.” ortak kanaatli sicil belgesi düzenlenerek başvurucu hakkında ayırma işlemi süreci başlatılmıştır. Sonuç olarak 13/5/2013 tarihinde 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmiştir.

13. Başvurucu 10/7/2013 tarihinde TSK'dan ayırma kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır.

14. Başvurucu dava dilekçesinde psikolojik baskı altında yorma ve aldatma teknikleri kullanılarak ifadesinin alındığını, ifade tutanağını okumadan imzaladığını belirtmiştir. Başvurucu, özel hayatın gizliliğine müdahale eden sorular sorularak alınan ifadenin hukuka aykırı şekilde elde edilen delil olduğunu ve işlem tesisine esas alınamayacağını belirtmiştir. Sicil Yönetmeliği'ne göre aşırı borçlanma dolayısıyla ayırma işlemi yapılabilmesi için birden fazla uyarılması ve hareketlerini düzeltmemesi hâlinin gerçekleşmesi gerektiğini, oysa aşırı borçlanmadan dolayı hiç bir uyarı veya ceza verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca özel hayatına ait hususlar nedeniyle en ağır disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ölçülü olmadığını ileri sürmüştür. Bunun yanı sıra başvurucu, çok sayıda takdir belgesinin bulunduğunu, hiç bir disiplin cezası bulunmadığını, çok başarılı çalışmaları olduğunu, özel yaşamına ait unsurların kurum disiplinini ve düzenini tehdit eden bir yönü bulunmadığını iddia etmiştir.

15. Davalı Millî Savunma Bakanlığı tarafından 6/9/2013 tarihinde sunulan savunma dilekçesinde, başvurucunun Türk Silahlı Kuvvetlerinin itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu kanaatiyle ayırma işlemi tesis edildiği bildirilmiştir. Ayrıca4/7/1972

tarihli ve 1602 sayılı sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 52. maddesi kapsamında AYİM'e gizli belge ve bilgiler gönderilmiştir.

16. Başvurucu vekili 26/9/2013 tarihli cevap dilekçesinde İstihbarat Başkanlığı tarafından özel yaşam alanına giren konularda sorular yöneltilmek suretiyle usulsüz olarakbaşvurucunun ifadesinin alındığını belirtmiştir. Özel hayatın gizliliğine müdahale eden sorular sorularak alınan ifadenin hukuka aykırı şekilde elde edilen delil olduğunu, işlem tesisine esas alınamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu vekili söz konusu dilekçede, davalı idarece gönderilen gizli nitelikli belgeleri incelemesi ve belgelerin bir örneğinin kendisine verilmesi yönünde talepte bulunmuştur.

17. AYİM Birinci Dairesince (Daire) 25/3/2014 tarihli görüşme tutanağında, "gizli belgelerin davacı vekilinin müracaatı halinde üçüncü kişilere ait makam, ad, soyad bilgilerinin karartılması suretiyle Bilgi Edinme Kanunu kapsamında incelettirilmesine" karar verilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesine sunulan dava dosyası belgeleri arasında bu yönde yazılmış bir karar bulunmadığı gibi başvurucuya bu konuda tebliğ yapıldığını gösteren belge de bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucunun da gizli belgelerin incelettirilmesi için başkaca talepte veya müracaatta bulunmadığı, 26/5/2014 tarihli ek beyan dilekçesinde ve 8/7/2014 tarihli karar düzeltme dilekçesinde bu yönde bir iddia ileri sürmediği görülmüştür.

18. Daire, başvurucu vekilinin ve idare vekilinin katılımıyla duruşma yapmış ve 14/5/2014 tarihli kararla oybirliğiyle davayı reddetmiştir. AYİM kararında, başvurucunun ve iki personelin ifadeleri dikkate alındığında başvurucuya isnat edilen davranışların, TSK'nın itibarını sarsacak nitelikte ahlak dışı davranış kapsamında olduğu ve bu nedenle başvurucunun TSK'daki görevini devam ettirmesinin uygun olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca AYİM, başvurucunun ifadesinin usulsüz ve hukuka aykırı şartlarda alındığı iddialarını da reddetmiştir. AYİM kararında, başvurucunun ifadesinin ceza soruşturması kapsamında değil disiplin soruşturması çerçevesinde alındığı, iradesinin fesada uğratıldığına dair kanıt bulunmadığı gerekçesine yer verilmiştir.

19. Başvurucunun söz konusu karara karşı karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Nihai karar 18/11/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu vekili tarafından 16/12/2014 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

22. 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“…Dava dosyasındaki bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine açıktır. Şu kadar ki; mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekiler taraf ve vekillerine incelettirilemez.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan

ayrılamaz nitelikte iseler, taraf ve vekillerine incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderilir. Davacı taraf veya vekili, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebilir. Yapılan bu itiraz, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgeler karşı tarafa incelettirilebilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Bu hükümlere göre elde edilen ve gizlilik derecesine sahip bilgi ve belgeler, taraf ve vekillerince mahkeme haricinde, diğer bir maksatla kullanılamaz. Aksine davranışta bulunanlar hakkında ilgili kanun hükümleri saklıdır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, idare tarafından gönderilen gizlilik dereceli belgelerin tebliğ edilmediğini ve bu belgeleri incelemesine de imkân verilmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

25. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

26. 1602 sayılı Kanun’un 52. maddesinin dördüncü ve devamı fıkralarında, dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin, mahkemenin belirleyeceği çerçevede davacı tarafa incelettirilebileceği kural altına alınmıştır. Söz konusu düzenlemede, dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin taraf ve vekillerine açık olduğu ancak mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekilerin taraf ve vekillerine incelettirilemeyeceği,davacı taraf veya vekilinin, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebileceği, bu itirazın mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin karşı tarafa incelettirilebileceği belirtilmiştir (Bülent Karataş, B. No: 2013/6428, 26/6/2014, § 75).

27. Başvuru formu, Anayasa Mahkemesine sunulan dava dosyası ve eklerinin incelenmesi neticesinde, davalı idare tarafından 6/9/2013 tarihinde AYİM'e cevap dilekçesinin

sunulduğu, sunulan cevap dilekçesinin eklerinde gizli ibareli belgeler bulunduğunun belirtildiği, anılan cevap dilekçesinin başvurucuya tebliğ edildiği, dolayısıyla başvurucunun dava dosyasına sunulan bilgi ve belgelerden cevap dilekçesinin kendisine tebliği ile haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun 26/9/2013 tarihli savunmaya cevap dilekçesinde davalı idarece gönderilen gizli nitelikli belgeleri incelemesi ve belgelerin bir örneğinin kendisine verilmesi yönünde talepte bulunduğu, Daire'nin 25/3/2014 tarihli görüşme tutanağında "gizli belgelerin davacı vekilinin müracaatı halinde üçüncü kişilere ait makam, ad, soyad bilgilerinin karartılması suretiyle Bilgi Edinme Kanunu kapsamında incelettirilmesine" karar verdiği görülmüştür. Ancak Anayasa Mahkemesine sunulan dava dosyası belgeleri arasında bu yönde yazılmış bir karar bulunmadığı gibi başvurucuya bu konuda tebliğ yapıldığını gösteren belge de bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucunun da gizli belgelerin incelettirilmesi için başka bir talepte veya müracaatta bulunmadığı, 26/5/2014 tarihli ek beyan dilekçesinde ve 8/7/2014 tarihli karar düzeltme dilekçesinde bu yönde bir iddia ileri sürmediği anlaşılmıştır.

28. Bu durumda başvurucu, 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesi uyarınca yargılamayı yapan makamdan usulüne uygun bir şekilde ilgili bilgi ve belgeleri inceleme talebinde bulunduğuna ve bu talebinin reddedildiğine dair herhangi bir bilgi ve belgeyi Anayasa Mahkemesine sunmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun, dava dosyasına sunulan bilgi ve belgeler için 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesine göre talepte bulunması ve maddede yer alan usulü izlemesi gerekirken anılan yargısal başvuru yollarını usulüne uygun bir şekilde tüketmeden başvuruda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

29. Kaldı ki başvurucunun ayırma işleminin dayanağını oluşturan ifade tutanağını dava açmadan önce bilgi edinme başvurusu çerçevesinde edinmiş olduğu, 10/7/2013 tarihli dava dilekçesinde 26/9/2013 tarihli savunmaya cevap dilekçesinde ve karar düzeltme dilekçesinde idarenin savunmasına ve gizli belgelere karşı beyanda bulunduğu anlaşılmaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayatın Gizliliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, aşırı borçlanma ve ahlaki nedenlerle hakkında ayırma işlemi tesis edildiğini, Sicil Yönetmeliği'ne göre aşırı borçlanma dolayısıyla ayırma işlemi yapılabilmesi için birden fazla uyarılması ve hareketlerini düzeltmemesi hâlinin gerçekleşmesi gerektiğini, oysa aşırı borçlanmadan dolayı hiçbir uyarı veya ceza verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca ayırma işlemine esas alınan ahlaki nedenler hakkında daha önce hiçbir disiplin cezası bulunmadığını, özel hayatıyla ilgili olan ve görevi ile hiçbir ilgisi bulunmayan iddialar nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, istihbarat birimi tarafından alınan ifadesinin gerçeği yansıtmadığı gibi serbest irade mahsulü de olmadığını, ifade tutanağını okumadan imzalamak zorunda bırakıldığını, mahremiyet hakkına müdahale eden ve savunma imkânı tanınmadan elde edilen beyanların yasal delil olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca bir çok kez takdirname ile ödüllendirildiğini, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiçbir şekilde görevine yansımadığını, ayırma işleminin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan haklarının ihlal

edildiğini iddia etmiş, yeniden yargılama yapılması ile 503.546 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Ayrıca başvurucu kamuya açık belgelerde kimliğinin gizlenmesini istemiştir.

2. Değerlendirme

32. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa'nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

a. Gizlilik Talebi Yönünden

33. Somut olayın koşulları dikkate alındığında başvurucunun şeref ve itibarının korunması bakımından haklı nedenler bulunduğu anlaşıldığından kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

35. Mesleki hayat çerçevesinde kişilerin özel hayatı hakkında sorgulanması ve bunun doğurduğu idari sonuçlar, buna ek olarak kişilerin davranış ve tutumları gerekçe gösterilerek görevden alınmaları, özel hayatın gizliliğine yapılmış bir müdahale oluşturmaktadır (Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat, [G.K.], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 63; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 33; G.G., § 43).

36. Buna göre başvurucunun borç durumu ve cinsel hayatına ait unsurlar gerekçe gösterilerek TSK'dan ilişiğinin kesilmesi işleminin, özel hayatın gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu anlaşılmaktadır.

37. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

38. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

39. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Bununla birlikte hakkındaki tahkikat sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların

zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir (G.G., § 66).

40. Olayda, başvurucunun TSK'dan çıkarılmasına dair kararın istihbarat birimi tarafından alınmış olan ifadelere, özellikle başvurucunun kendi beyanına dayalı olarak alındığı görülmektedir. Ancak istihbarat birimi tarafından alınan ifade tutanaklarında, disiplin soruşturması için ifade alındığı belirtilmemiş ve başvurucuya ne ile suçlandığı bildirilmemiştir. Başvurucuya somut isnatlar ve olay tarihleri belirtilmeden sorular yöneltilmiştir. Sorulan sorular, kişilerin tüm özel yaşamlarını kapsayacak şekilde kapsamı, sınırları ve amacı belli olmayan niteliktedir. İfadeyi alanların kimlik ve unvanları ile ifadelerin bazı bölümleri karartılmıştır. Ayrıca başvurucu isnatları reddetmekte olup hukuka aykırı şekilde de ifadesinin alındığını ileri sürmektedir. Kişilerin psikolojik baskı ve zorlama altında, olumsuz koşullar içerisinde ifade verdiklerini kanıtlamaları neredeyse imkânsızdır. Bireyler karşısında çok daha güçlü konumda bulunduğu tartışmasız olan idarenin, ifade alma sürecinde, objektif gözlemci bulundurma, avukat yardımı sunma, görüşmeleri kamera ile kayda alma gibi geniş olanaklara sahip olduğu da dikkate alındığında kişilerin bu yöndeki iddialarının aksini kanıtlama yükümlülüğü idareye aittir. Tüm bu hususlar nedeniyle idarenin söz konusu ifade sürecinde başvurucuya ne ile suçlandığını somut ve belirli olay ve olgular göstererek bildirmediği, bunun yanı sıra başvurucuya savunma hakkı tanıdığını ve özgür iradeye dayalı konuşma koşullarının sağlandığını da kanıtlayamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla olayda özel hayata ilişkin hususlar sebep gösterilerek TSK'dan çıkarma işlemi tesis edilmesi sürecinde başvurucunun özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

41. AYİM kararında, isnat edilen ve tümüyle başvurucunun özel yaşamına ilişkin olan eyleminin, mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçelerin belirtilmediği ve TSK'nın işleyişi üzerindeki etkisi ve risklerinin de açıklanmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun, soruşturma usulünün hukuka aykırı yöntemler içerdiğine yönelik iddialarına da makul bir gerekçe ile yanıt verilmediği, ifadelerin alındığı koşulların detaylı şekilde incelenmediği anlaşılmıştır. Bu nedenlerle idare ve Derece Mahkemesi kararlarının özel hayatın gizliliği hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği bu nedenle müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

44. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve 503.546 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

45. Başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

46. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tazminat talep etmişse de yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili idari yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

48. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamında çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin E.2014/38 sayılı dosyasıyla ilgilidir).

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALP SOSYAL HİZMETLER SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/19742 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19742

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALP SOSYAL HİZMETLER SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19742)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİBÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Alp Sosyal Hizmetler İnşaat Dayanıklı Tüketim Malları Otomotiv Nakliyat Temizlik Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Rahşan Bengi GEZGİN KAYAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Yargıtay onama kararının dosyadaki maddi olguları ve esaslı iddiaları karşılamaması, Mahkemenin usul ve kanuna aykırı karar vermesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu şirket, 2006 yılından itibaren bir belediyenin su ve kanalizasyon işlerinden sorumlu genel müdürlüğünden aldığı hizmet ihalesi çerçevesinde sayaç endeks okuma işinin yüklenici firmasıdır.

8. Z.Ş. isimli şahıs, başvurucu şirkettte 1/1/2007 tarihinden itibaren şirketin faaliyetleri ile ilgili olarak genel müdürlüğün hukuk müşavirliği bölümünde büro elamanı olarak çalışmıştır.

9. Z.Ş.nin 15/5/2011-31/5/2011 tarihleri arasında işe mazeretsiz gelmediği iddia edilerek başvurucu tarafından Mersin 4. Noterliği aracılığıyla 6/6/2011 tarihinde ihtarname gönderilmiş ancak ihtarname Z.Ş.ye tebliğ edilmemiştir.

10. Z.Ş., Sakarya 1. İş Mahkemesine açtığı davada, belediyenin su ve kanalizasyon işleri genel müdürlüğü bünyesinde farklı şirketlerde 3/8/2004-15/5/2011 tarihleri arasında çalıştığını, başvurucu şirkette ise yaklaşık 4 yıl görev yaptığını, şirketin 15/5/2011 tarihinde herhangi bir sebep göstermeksizin haksız bir şekilde iş akdini sonlandırdığını belirterek kıdem ve ihbar tazminatı talebinde bulunmuştur.

11. Sakarya İş Mahkemesi 7/3/2013 tarihli kararında, davacının İstanbul'da öğrenci olduğunu ve sınav dönemlerinde davacıya izinler verildiğinin dosya kapsamından anlaşıldığını, davacının başka bir şehirde üniversite öğrencisi olması nedeniyle işinde sıkıntı yaşamadığı ve işi bırakmasını gerektiren bir durumun dabulunmadığını, davacının, kendisinin istifasının istendiği gün, imzalaması için evrak getirildiğini ancak bunu kabul etmediğini bildirdiğini, tanık Elif'in de bu durumu doğruladığını, bütün bu hususların birlikte değerlendirilmesinde davacının iş akdine davalı tarafça son verildiğinin anlaşıldığını, davalı S.. Genel Müdürlüğünün de asıl işveren olarak davacının işçilik alacaklarının ödenmesinden diğer davalı ile birlikte sorumlu olduğunu belirterek davayı kabul etmiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 17/3/2014 tarihli ilamında, davacının 15/5/2011 tarihinden sonra işe gelmediğinin sabit olduğunu, o tarihte iş sözleşmesinin işverence feshedilip feshedilmediği hususunun ihtilaflı olduğunu, davacının kuzeni ve aynı zamanda şirket eski çalışanı olan davacı şahidi E.B.nin, davacının davalı şirketin koordinatörü ile aralarında geçtiğini iddia ettiği konuşmayı telefonda kendisine anlattığını beyan ettiğini, davacının iddiasını ispat amacı ile bu şahit beyanından başka delili bulunmadığını, davacı şahidinin beyanının bilgi ve görgüye dayanmadığını, iş sözleşmesinin 15/5/2011 tarihinde işverence haksız olarak feshedildiğinin davacı tarafından yöntemince ispatlanamadığını, ayrıca davacının 15/5/2011 tarihinden sonraki devamsızlığı için geçerli bir mazeret de sunmadığını, bu durumda; iş sözleşmesinin işçi tarafından haklı bir sebep olmaksızın feshedildiğinin kabulünün dosya içeriğine daha uygun düşeceğini, haklı bir sebep olmaksızın iş sözleşmesini fesheden işçinin kıdem ve ihbar tazminatına hak kazanamayacağını, davacının anılan taleplerinin reddine karar verilmesi gerekirken yazılıgerekçe ile kabulünün hatalı olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.

13. Bozma üzerine Mahkeme 29/5/2014 tarihli kararında belirttiği "Davacı 15/5/2011 tarihinde iş akdinin işveren tarafından haksız olarak feshedildiğini iddia etmiştir. Davacının bu iddiasını tanık E.B. doğrulamıştır. Yargıtay bozma ilamında davacının kuzeni ve aynı zamanda şirketin eski çalışanı olan tanık E.B'nin beyanının bilgi ve görgüye dayanmadığı

belirtilerek davacının iş akdine işverence haksız olarak son verildiğinin yöntemince ispatlanamadığı belirtilmiştir.Ancak diğer tanıklardan H.B. "Ben yaklaşık 5 yıldır Alp Sosyal Hizmetlerin çalışanı olarak S....'de görev yapıyorum. davacı ile 7 ay boyunca hukuk servisinde birlikte çalıştık. Biz aynı işleri yapıyorduk. Yazışmalar ile ilgileniyorduk. Zeynep hanım ile benim yaptığım işler aynıydı. Ben aylık 930.-TL ücret alıyordum. Ben davacının ne kadar aylık aldığını bilmiyorum. Davacı işten kendi isteği ile mi ayrıldı yoksa çıkartıldı mı bunu bilmiyorum. Mayıs ayından sonra davacının işegelmediğini biliyorum. Bize bu konuda tutanak hazırlamamız söylendi. Biz de bu konuda tutanak hazırladık. Davacı mayıs ayından sonra işe gelmedi" şeklinde beyanda bulunmuştur.Tanık H.B. davacı ile aynı birimde çalışmıştır.Tanık soru üzerine "Davacı ile biz sadece işyerinden arkadaştık. Davacı işten çıkacağı konusunda ya da işten çıkartıldığı konusunda bana bişey söylemedi. Ben 15 Mayısta tutanak tuttuğumu hatırlıyorum. Davacı kaç gün gelmedi o konuda bişey söyleyemeyeceğim" şeklinde beyanda bulunmuştur. Ayrıca Mahkememizce tanığın beyanı sırasında gözlemde bulunulduğu duruşma tutanağındaki tespitten anlaşılmaktadır. Adı geçen tanığı beyanı ile ilgili duruşma tutanağı şu şekildedir."Ben tutanakları tuttuğum dönemde Z.Ş.'yi aradım. neden gelmediğini öğrenmek için aradım dediği sırada tanığın soruların dışında hususlara tereddütlü şekilde cevap verdiği ve soruları cevaplamaktan bu şekilde kaçındığı anlaşıldığından tanığa tanıklığın ve yeminin önemi anlatılarak yeniden yemin yaptırıldı. Tanık yine tereddütlü olarak konuşmasına devam etti. İç çekti. Bana okuluna devam edeceğini söyledi. Yani gelip gelmemesi ile ilgili konuşmadık. Bana sonrasında başka bir iş bulduğunu söyledi dedi." şeklindedir. Ayrıca tanık E.B. "..aynı durum benim başıma da gelmişti, beni işten çıkarttılar, o zaman bana da bir kağıt getirmişlerdi, imzalamamı istediler, hatta imzalarsan işsizlik maaşı alırsın dediler, ben imzaladım, Z.Ş.'ye ben bu nedenle ben bu hatayı yaptım sen yapma dedim, çünkü ben o imzayı attığımiçin pişman oldum ..." şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu tanığın beyanı tanık E.B.'nin beyanı ile birlikte değerlendirildiğinde Mahkememizde davacının iş akdinin işveren tarafından feshedildiği hususunda kanaate ulaşılmıştır." gerekçe ile önceki kararında direnmiştir.

14. Başvurucu ve diğer davalının temyizi üzerine aynı Dairenin 29/9/2014 tarihli kararında belirtilen "Davalı vekilinin kararı temyizi üzerine, Dairemizin 17/3/2014 tarihli ilamında, iş sözleşmesinin işçi tarafından haksız olarak feshedildiği ve devamsızlıktan önceki işveren feshinin usulünce ispatlanamadığı anlaşılmakla, kıdem ve ihbar tazminatı isteklerinin reddi gerektiği belirtilerek hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bozma sonrasında yapılan yargılama sonunda, mahkemenin 29/5/2014 tarihli kararı ile "şahitlerden E.B.nin beyanı ile H.B.nin beyanı ve H.B.nin beyanı zapta geçirilirken mahkeme gözlemi olarak zapta yazılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde, iş sözleşmesinin işverence haksız olarak yeniden incelemede feshedildiği sonucuna ulaşıldığı" gerekçesiyle bozma kararına karşı direnilmiş olup, yapılan incelemede Dairemizce temyiz incelemesi sırasında maddi hataya dayalı olarak kararın bozulduğu anlaşılmakla, direnme kararının kabulü ile Dairemiz kararının ortadan kaldırılmasına karar verildi." gerekçe ile hüküm onanmıştır.

15. Onama kararı 14/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 11/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, Yargıtay kararının gerekçesinin, dosyada ileri sürülen deliller ve maddi olguları açıklamadığını, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin bozma kararı verdikten sonra Mahkemenin direnmesi üzerine hangi nedenle onama kararı verdiğini açıklamadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri uyarınca her türlü mahkeme kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

19. Somut olayda taraflarca dosyaya sunulan ve toplanan deliller değerlendirilmek suretiyle davanın sonucuna etki edebilecek tüm iddia ve savunmaların gerekçeli kararda tartışılarak Mahkemece davanın kabulüne karar verildiği, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin ayrıntılı değerlendirme yapmak suretiyle 17/3/2014 tarihli kararı ile hükmü bozduğu (bkz. § 12) bozmadan sonra İlk Derece Mahkemesinin Yargıtay bozma kararını tartışarak ve gerekçesinde önceki kararında belirtilmeyen birtakım hususlara yer vermek suretiyle hangi nedenle önceki kararında direndiğine ilişkin açıklamalarda bulunduğu (bkz. § 13), Dairenin direnme kararında belirtilen gerekçeye açıkça atıfta bulunarak bozma kararının maddi hataya dayalı olarak verildiğinin belirtildiği ve bozma kararının kaldırılarak hükmün onandığı anlaşılmıştır. Bu açıdan Yargıtayın, Mahkemenin bozmadan önceki hükümde neden ısrar edildiğine yönelik açıklamalarına atıfta bulunarak verdiği onama kararının gerekçesiz olduğundan bahsedilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu, dosyada toplanan delillere göre davacının mazeretsiz olarak işe gelmediği hususunun sabit olduğunu, Mahkemenin davacı ile aynı işyerinde çalışmayan bir akrabasının bilgi ve görgüye dayalı olmayan beyanına göre değerlendirme yaptığını, bu açıdan hükme gerekçe oluşturmayacak nitelikteki tanık beyanlarına itibar edildiğini, Mahkemenin yetersiz delillerle haksız bir şekilde karar verdiğini, lehe olan delilerin dikkate alınmadığını, Yargıtayın direnme kararını hukuka aykırı bir şekilde onadığını belirterekadil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 13) suretiyle davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ALMAZ

B. No: 2014/19949 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19949

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ALMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19949)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : İbrahim ALMAZ

Vekili : Av. Nermin SELÇUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa itirazın etkin olarak kullanılamaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütünün propagandasını yapmak suçlarından 25/11/2007 tarihinde gözaltına alınmış; 29/11/2007 tarihinde ise tutuklanmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 4/12/2007 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu 29/1/2010 tarihinde tahliye edilmiştir.

9. (Kapatılan) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 10/12/2010 tarihli kararı ile başvurucunun atılı suçlardan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 17/6/2013 tarihli kararı ile bozulmuştur. Bozma sonrasında yargılamaya İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmiş, Mahkemenin 20/1/2015 tarihli kararıyla başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan açılan davada kovuşturmanın ertelenmesine, terör örgütü üyesi olma suçundan başvurucunun 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

10.Hüküm temyiz edilmiş olup inceleme devam etmektedir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; hakkında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını, tutukluluğa itiraz yolunu etkin olarak kullanamadığını, tutukluluğa itiraz üzerine verilen kararların gerekçesiz olduğunu, uzun tutukluluk süresi nedeniyle masumiyet karinesine aykırı olarak adli kontrol tedbirinin uygulanmadığını belirterekAnayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir.

14. Somut olayda başvurucu25/11/2007 tarihinde gözaltına alınmış, 29/11/2007 tarihinde ise tutuklanmıştır. Başvurucu, (kapatılan) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK 250. madde ile görevli) 29/1/2010 tarihinde tahliye edilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâli sona ermiştir. Başvurucunun gözaltına alınma ve tutukluluğa ilişkin şikâyetlerine konu olan kararların tamamının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

19. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile yargılamaya konu suçun niteliği ve yargılamadaki taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında somut olayda dokuz yılı aşan yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

22. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

23. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

25. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

26. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına (Tebliğname No.16-2015/139185) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ROCHE DIAGNOSTICS TURKEY A.Ş.

B. No: 2014/20036 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/20036

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ROCHE DIAGNOSTICS TURKEY A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/20036)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Roche Diagnostics Turkey A.Ş.

Temsilcisi : Özger GÜNERLİ

Vekili : Av. İlmutluhan SELÇUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurumundan alacağın tahsil edilememesi ve İcra Hukuk Mahkemesinde yapılan şikâyet incelemesinde savunma hakkının kısıtlanması ile duruşmasız karar verilmesi nedenleriyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Hacettepe Üniversitesinin 2009-2011 yılları arasında mal ve hizmet alım ihaleleri sonucu tıbbi malzeme teslimi nedeniyle oluşan toplam 13.465.980,13 TL tutarındaki fatura borcunu 16/3/2011, 19/8/2011, 30/1/2012 ve 11/5/2012 tarihlerinde temlik almıştır.

10. Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü 13/4/2011, 20/9/2011 ve 17/12/2012 tarihlerinde başvurucu Firmaya gönderdiği yazılar ile söz konusu borcun başvurucu Firmanın hesaplarına alınarak ödemelerin yapılacağını bildirmiştir.

11. Başvurucu herhangi bir ödeme yapılmaması üzerine Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü aleyhine 28/6/2013 tarihinde Ankara 15. İcra Dairesinde icra takibi başlatmış, ödeme emri borçlu idareye 25/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, ilgili İcra Dairesince borçlu idarenin banka hesaplarına haciz konulması için bankalara haciz ihbarnamesi gönderilmiş, ayrıca Sağlık Bakanlığı ve Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumuna haciz müzekkereleri yazılmıştır.

12. Borçlu idare ilgili İcra Dairesinin işlemlerine karşı devlet mallarının haczedilemeyeceği gerekçesiyle Ankara 14. İcra Hukuk Mahkemesine şikâyette bulunmuş, yapılan değerlendirme sonucu 20/11/2013 tarihinde şikâyetin kabulüne karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"...

Dosya içerisinde bulunan tüm bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi neticesinde de;Borçlu üniversitenin 5018 Sayılı Kanuna tabi olduğu, bu kanunun 3.maddesinin i bendindekamu gelirlerinin belirlendiği, bu gelirlerin de kamu malı sayıldığı, 2547 Sayılı Kanunun 56.maddesi gereği devlet üniversitelerinin genel bütçeye dahil kamu kurum ve kuruluşlarına ait muafiyetten yararlanacağı, üniversite mal ve gelirlerinin devlet malıolması sebebi ile İ.İ.K.nun 82/1 maddesi gereği haczedilemeyeceği, şikayetin kabulü gerektiği kanaatine varılmış olmakla;

..."

13.İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 12. Hukuk Dairesince 11/3/2014 tarihinde onanmış, karar düzeltme istemi de 25/9/2014 tarihinde reddedilmiş, karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilam başvurucuya 24/11/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 24/12/2014 tarihinde, söz konusu alacağını tahsil edemediğini belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

15.İlgili idare ve başvurucu tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan 10/11/2016 tarihli dilekçeler ile söz konusu alacak kapsamında 25/11/2015 tarihinde taraflar arasında protokol imzalandığı vealacaktan belli bir oranda indirim yapılması karşılığında 11.672.704,43 TL'nin 12 taksit hâlinde ödenmesinin kararlaştırıldığı, son ödemenin ise 20/10/2016 tarihinde yapılarak protokol gereğinin yerine getirildiği ve güncel olarak alacak/borç ilişkisinin bulunmadığı beyan edilmiştir.

16. Başvurucu aynı dilekçesinde yukarıdaki açıklamalara ek olarak her ne kadar protokol

gereği yerine getirilmiş ise de mağduriyetinin indirim uygulanarak yapılan geç ödemeler nedeniyle devam ettiğini ifade etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet HakkınınİhlalEdildiğine İlişkin İddia

18.Başvurucu; ilgili kamu kurumundan alacağını tahsil edememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu her ne kadar alacağını tahsil edememesi sebebiyle adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğü ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvuruya konu alacağın bir mahkeme kararından kaynaklanmadığı, ödenmeyen bir sözleşme alacağının söz konusu olduğu anlaşıldığından şikâyetlerin bir bütün olarak mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür (Mehmet Zeki Genç, B. No: 2013/7139, 17/2/2016).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Bireysel başvuru yoluyla mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ileri sürülebilmesi için mülkiyetin konusu olan "sahip olunan bir mülk"e, ihlal sonucunu doğuracak bir müdahalenin bulunması gerekmektedir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 26).

22. Bir alacağın; mahkeme hükmü, hakem kararı veya idari bir kararla yeterli derecede icra edilebilir kılındığının ortaya konulması hâlinde mülk olarak kabul edilmesi gerekir. Bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşlarının borç ikrarı içeren alacakları ödememesi, mülkiyetten barışçıl yararlanma ve mülkiyete saygı ilkesinin ihlali anlamında gelecektir (Mehmet Zeki Genç, §§ 30, 40).

23. Anayasa Mahkemesinin benzer başvuru niteliğini taşıyan 17/2/2016 tarihli Mehmet Zeki Genç kararında belirtilen ilkeler dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki idari kararların (bkz. § 10) üzerinden -başvurucu ile bir protokol imzalanmasına ve uzlaşılan bir ödeme planının başvurucuya sunulmasına kadar- yaklaşık 4 yıl 8 ay geçmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

25. Başvurucu; şikâyete ilişkin Ankara 14. İcra Hukuk Mahkemesinde görülen yargılamada dava dilekçesi kendisine tebliğ edilmeden, savunma yapma imkânı sağlanmadan ve duruşmasız olarak değerlendirme yapıldığını, temyiz incelemesi aşamasında da duruşma

yapılması talebi dikkate alınmadan dosya üzerinden eksik inceleme ile karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

27. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesitaraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Ahmet Türko, B. No: 2013/5949, 12/3/2015, § 33).

28. Somut olayda davanın niteliği itibariyle duruşma yapılmaksızın karar verilmiş olsa da şikâyet konusunun -İlk Derece Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere- bir kamu kurumu olan ve gelirleri de kamu geliri olarak kabul edilen Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü mal ve gelirlerine haciz konulması işlemleri olduğu, kararda başvurucunun alacağının varlığı veya geçerliliğinin tartışılmadığı, sadece haciz uygulanan anılan kamu kurumu mal ve gelirleri üzerindeki hacizlerin kaldırıldığı, başvurucunun alacağının varlığı üzerinde bir etki yaratmadığı anlaşılmaktadır.

29. Öte yandan 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 18. maddesi uyarınca icra mahkemesine arz edilen hususların ivedi iş niteliğinde olduğu ve bu işlerde basit yargılama usulünün öngörüldüğü, aynı maddenin sağladığı takdiri yetki gereğince yerel Mahkemece duruşma açılmadan karar verildiği, verilen kararın tarafların bilgisine ve üst derece yargı denetimine sunulduğu, taraflara itiraz ve taleplerini sunma imkânı tanındığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucunun bireysel başvuru formunda, yerel Mahkemece ve Yargıtayca yapılan temyiz incelemesinde duruşma açılarak inceleme yapılması hâlinde temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde ileri sürdüğü hususlardan başka dava sonucunu etkileyecek ne gibi delillerin bulunduğuna yönelik açıklamalarının yer almadığı görülmektedir. Bu nedenlerle somut olayda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

30. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

32. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Somut olayda mülkiyet hakkınınihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

34. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Hacettepe Üniversitesi REKTÖRLÜĞÜNE GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUKADDES AKIN

B. No: 2014/20146 | Karar tarihi: 08.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/20146

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUKADDES AKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/20146)

Karar Tarihi: 8/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Mukaddes AKIN

Vekili : Av. Ramazan AKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yersiz ödendiği iddia edilen döner sermaye parasının iadesine ilişkin idari işlemin idare mahkemesince iptaline karar verilmesine rağmen idare tarafından hukuk mahkemesine aynı konuda açılan alacak davasının kabulüne karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Aydın Devlet Hastanesinde anesteziyoloji ve reanimasyon uzmanı olarak görev yapan başvurucudan 2007, 2008 ve 2009 yıllarında döner sermaye ödemesinde girişimsel işlem puanlarının hatalı girildiği belirtilerek fazladan ödenen toplam 39.651,56 TL'nin iadesi talep edilmiştir.

8.Başvurucu Hastanenin iade talebini içeren 11/5/2011 tarihli ve 9501 sayılı işleminin iptali için Aydın 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

9. Mahkeme 6/3/2012 tarihli kararında, başvurucuya yapılan ödemelerde ilgilinin hile veya gerçek dışı beyanının bulunmadığını, anılan branş için belirlenmiş olan girişimsel işlem kodlarının kullanıldığını, davalı idarece geçmiş 2007, 2008 ve 2009 yılları bakımından hatalı girişler yapıldığını iddia edilmiş ise de kodlamanın yanlış yapıldığına ilişkin herhangi bir idari tasararufta bulunulmadığını ve bu puanların karşılığı döner sermaye ek ödemesi yapılmasının onaylanarak ilgilinin döner sermaye ek ödemesine hak kazandığının kabul edildiğini, bu nedenle idarenin bu konuda açık bir hatasından bahsedilmesinin mümkün olmadığını, fazla ödendiği iddia edilen 33.654,87 TL'nin geri istenilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyumluluk bulunmadığını belirterek işlemin iptaline karar vermiştir.

10.Karar Danıştay Onbirinci Dairesinin 19/6/2015 tarihli kararı ile onanmış, karar düzeltme talebi aynı Dairenin 9/12/2015 tarihli kararı ile reddedilmiş ve hüküm 6/2/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Bu arada Sağlık Bakanlığı, İdare Mahkemesinin iptal kararına konu döner sermaye ek ödemesinin tahsili için 27/10/2011 tarihinde Aydın 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde alacak davası açmıştır.

12. Mahkeme 9/4/2013 tarihlli kararında, davalının yerinde görülmeyen görev itirazı ve zamanaşımı definin reddedildiğini, davacıya yapılan ödemeleri gösterir belgeler davacıya kamu zararını ödemesi için yapılan bildirime ilişkin tebliğ belgesinin incelendiğini, 18/2/2013 tarihli bilirkişi raporunun usule, yasaya ve Yüksek Yargıtayın yerleşik içtihatlarına uygun olduğunu, davalının hatalı kod girmesi nedeniyle davacı idare tarafından kendisine bilirkişi raporunda hesaplanan miktarda fazla ödeme yapıldığının sabit olduğunu belirterek davayı kabul etmiştir.

13. Başvurucunun temyizi üzerine karar Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 10/2/2014 tarihli kararı ile onanmıştır.

14. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 16/10/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

15. Ret kararı 18/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 18/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

1. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; yersiz ödeme yapıldığı iddiasıyla iadesi talep edilen para ile ilgili işlemin iptali talebiyle İdare Mahkemesine açtığı davanın kabul edildiğini, buna karşılık idare

tarafından sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın da kabulüne karar verildiğini, böylelikle tarafları ve konusu aynı olan davalarda birbiriyle çelişkili kararlar ortaya çıktığını, Asliye Hukuk Mahkemesinin İdare Mahkemesi tarafından verilen iptal kararını dikkate alması gerektiğini, davaya İdare Mahkemesinin bakmakla görevli ve yetkili olduğuna ilişkin Danıştayın içtihadı birleştirme kararı olduğunu, bu yönüyle hukuk mahkemesinin başvuru konusu davada karar vermesinin kanuni hâkim güvencesine aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 36. ve 37. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ihlalin tespiti ile tazminata karar verilmesitalebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

18. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinde bireysel başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olmasının şart olduğu, yine 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir.

19. Başvuru konusu olaya benzer bir başvuruda, Gaziantep Çocuk Hastanesinde radyoloji teknisyeni olarak görev yapan başvurucuya 2004 ile 2006 yılları arasındaözel hizmet tazminatları ile yan ödemelerin fazla ödendiği iddia edilerek ödenen miktarın iadesinin talep edildiği, başvurucunun itirazı üzerine Sağlık Bakanlığı tarafından bu paranıntahsili amacıyla 4/3/2010 tarihinde Gaziantep 1. Sulh Hukuk Mahkemesine alacak davası açıldığı, Mahkemenin 17/04/2012 tarihinde fazladan ödenen 3.283,30 TL'nin başvurucudan tahsiline karar verdiği, başvurucunun da 27/04/2010 tarihinde yersiz ödendiği iddia edilen paranın iadesine ilişkin işlemin iptali için Gaziantep 2. İdare Mahkemesinde dava açtığı; Mahkemenin 30/6/2010 tarihli kararı ile dava konusu işlemin iptaline, başvurucunun hakedişinden yapılan kesintinin davalı idare tarafından alınarak davacıya ödenmesine hükmettiği; kararın itiraz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.

20. Başvurucu, aynı alacak için adli ve idari yargıda görevli Mahkemelerin farklı kararlar vermesinin hukuki güvenlik ve eşitlik ilkesini zedelediğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş, Anayasa Mahkemesi, idare ve hukuk mahkemesinin gerekçelerinde tartışılan konunun başvurucuya yapılan dava konusu ödemenin niteliği ve bu bağlamda paranın idare tarafından geri istenilip istenilmeyeceği hususuna ilişkin olduğunu, başvuru konusu olaya benzer bir davada yersiz ödenen denetim tazminatıyla ilgili Edirne İdare Mahkemesinin, idarece fazla ödenen tutarların istenilmesine ilişkin işlemin iptali ile tahsil edilen tutarın davacıya ödenmesine karar verdiğini; Edirne Sulh Hukuk Mahkemesinin ise aynı konuya ilişkin sebepsiz zenginleşme nedenine dayalı olarak yersiz ödenen paranın davacıdan alınarak idareye ödenmesine hükmettiğini, kararların kesinleşmesinin ardından ilgili tarafça Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulduğunu, Uyuşmazlık Mahkemesinin ilk incelemede 12/6/1979 tarihli ve 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 24. maddesinde açıklandığı üzere tarafları, konusu ve dava sebebi aynı olan ve kesinleşmiş kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı doğduğunu; kararlar arasında çelişki nedeniyle hakkın yerine getirilmesinin imkânsız hâle geldiğini tespit ederek esas yönünden inceleme yaptığını (Uyuşmazlık Mahkemesinin 13/10/2014 tarihli ve E.2013/1607, K.2014/887 sayılı kararı), bu açıdan tarafların süre sınırı olmaksızın hüküm uyuşmazlığına ilişkin olarak Uyuşmazlık Mahkemesine başvurabilmelerinin mümkün olduğunu, bu yolun fiilen ve etkin bir şekilde

kullanılabildiğini, başvurucunun ihlal iddiası ile ilgili olarak etkili bir giderim yolu olan Uyuşmazlık Mahkemesine başvurmadan bireysel başvuru yoluyla ihlal iddialarını Anayasa Mahkemesinin gündemine getirmesinin mümkün olmadığını belirterek başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Erol Güler, B.No:2013/8173, 14/4/2016).

21. Anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı anlaşılan başvuru konusu olayda da başvurucunun aynı konuda İdare ve Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından farklı verilen ve kesinleşen kararlar nedeniyle süre sınırı olmaksızın Uyuşmazlık Mahkemesine başvurabilmesinin mümkün olduğu, bu yolun fiilen ve etkin bir şekilde kullanılabildiği, başvurucunun ihlal iddiası ile ilgili olarak etkili bir giderim yolu olan Uyuşmazlık Mahkemesine başvurmadan bireysel başvuru yoluyla ihlal iddialarını Anayasa Mahkemesinin gündemine getirmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurucunun ihlal iddiaları ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜMİN KARAŞİNİK

B. No: 2014/15386 | Karar tarihi: 19.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15386

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜMİN KARAŞİNİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15386)

Karar Tarihi: 19/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Mümin KARAŞİNİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, uyuşmazlığın esasına yönelik itirazların Mahkeme ve Yargıtay kararlarında karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 1989 yılında zorunlu göçe tabi tutulması nedeniyle Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelmiş, Tekirdağ iline yerleştirilmiştir.

9. Zorunlu göçe tabi olan soydaşların iskân edilmelerine destek olmak amacıyla Yüksek Planlama Kurulunun 27/11/1990 tarihli kararı ile 20.000 adet konut yapımı kararlaştırılmış, bu kapsamda başvurucu Tekirdağ ilinde yaptırılan göçmen konutlarından almak amacıyla 14/10/1991 tarihinde T.C. Emlak Bankası Tekirdağ Şubesindeki hesaba2,5 TL (2.500.000 eski Türk Lirası) yatırmıştır.

10. Başvurucu, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) aleyhine Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, zorunlu göç nedeniyle Türkiye'ye gelen soydaşlar için yaptırılan konutlardan kendisine daire tahsis edilmediği gibi yatırdığı paranın da iade edilmediğini, idarenin tüketici fiyatları endeksine göre uyarlama yaparak parayı ödemek istediğini ancak bu durumun zararlarını karşılamayacağını belirterek paranın rayiç değerinin tespit edilerek yasal faizi ile ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

11. Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesi 5/6/2012 tarihli kararında, başvurucunun zorunlu göçe tabi tutularak 1990 yılında Türkiye'ye geldiğini, 14/10/1991 tarihinde konut edinmek üzere davalı idareye ait hesaba 2,5 TL (2.500,000 TL eski Türk Lirası) para yatırdığını, aradan geçen süreye rağmen kendisine konut tahsis edilmediği gibi 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanunu'nun yürürlüğünden sonra yapılan başvurusu üzerine de paranın ödenmediğini, davacının geçersiz taşınmaz satışı uyarınca ödediği peşinatın denkleştirici adalet ilkesi gereğince güncelleştirilmiş karşılığını talep edebileceğini belirterek bilirkişi raporunda tespit edilen 1.662 TL üzerinden davayı kısmen kabul etmiştir.

12. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 23/11/2012 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararının ilgili kısımları şöyledir:

"...

Davacı, 1989 yılında Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutularak Türkiye'ye geldiğini, Devlet Başkanlığı'nın hazırladığı göçmen evleri projesi kapsamında borçlanarak konut satın aldığını, bu amaçla 2.50 TL peşinat ödediğini, daha sonra aralarında sözleşme düzenlendiğini, peşin ödediği paranın konut maliyet bedelinden mahsup edilmediğini ileri sürerek bu ödemenin güncelleştirilmiş değerinin tahsilini istemiş; davalı ise, peşin olarak yatırılan paranın mahsubunun yapıldığını, davacının talebinin haksız olduğunu savunarak davanın reddini dilemiştir. Mahkemece dairemiz bozması üzerine verdiği kararında mahsubun yapılmadığı gerekçe gösterilmek ve bilirkişi raporu esas alınmak suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

...

Toplanan delillerden ve dosya kapsamından taraflar arasında sözleşme kurulmadan önce davacının konut edinmek amacıyla davalı hesabına bir kısım paralar yatırdığı, daha sonra davacıyla dava dışı Emlak bankası arasında yapılan sözleşmeyle borcun takside bağlandığı, sözleşmede mahsup konusunda hüküm bulunmasa da taksit tutarlarının tamamının ödendiği konusunda ihtilaf yoktur. İhtilaf önceden peşin olarak yatırılan 2.50 TL nın mahsubunun yapılıp yapılmadığı noktasında toplanmaktadır.

...

Yukarıda özetlenen gerek Devletin resmi kurumları arasındaki yazışmalardan, gerek hak sahiplerine ait liste başlıklı belge kapsamından ve gerekse aynı nedenlerle açılan ve reddedilip, dairemizin incelenmesinden de geçmek suretiyle kesinleşen dosya kapsamlarından da açıkça anlaşılacağı gibi davacının peşin ödediği paranın mahsubunun yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile kabulü usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir."

13. Bu süreçte Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) kararıyla Kadıköy Adliyesi kapatılmış, dosya İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir.

14. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 25/3/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Bozma kararına uyan Mahkeme 2/7/2013 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bozma ilamı ve bozma öncesi dosyaya alınan belgeler ile, davacının 1989 yılında Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutularak Türkiye'ye geldiği, göçmen evleri projesi kapsamında borçlandırılarak konut satın aldığı, peşinatı ödediği, aradan geçen sürede kendisine konut tahsis edilemediği iddiası ile eldeki davayı açmış ise de, resmi kurumlar arasındaki yazışmalara göre, davacının, peşin ödediği paranın mahsubunun yapıldığı anlaşıldığından, alacağının bulunmadığı anlaşılmakla, kanıtlanamayan davasının reddine karar vermek gerekmiştir."

16. Temyiz üzerine karar Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 23/12/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

17. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 9/6/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

18. Ret kararı 25/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 17/9/2014 tarihinde başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 5543 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulup, Türkiye'ye gelerek yerleşmek isteyen Türk soylu kişilere yaptırılan konutlardan almak üzere müracaat ederek para yatıranlardan konut sahibi olamayanların, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde müracaat etmeleri halinde yatırmış oldukları bedel, yatırıldığı tarihten ödeneceği tarihe kadar Tüketici Fiyat Endeksi esas alınmak suretiyle hesaplanarak Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından göçmen konutları hesabından ödenir. Bu durumda olan şahıslar, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca aranılacak başvuru şartlarını taşımaları kaydıyla talepleri halinde, herhangi bir kura şartına tabi olmaksızın yukarıdaki şekilde hesaplanarak kendilerine ödenecek bedelin, konut peşinat ya da anapara ödemesinden mahsup edilmesi suretiyle Toplu Konut İdaresi Başkanlığının alt gelir grubu ile yoksullara yönelik sosyal konut projelerinden yararlandırılırlar. Süresi içerisinde müracaat etmeyen soydaşların yatırmış oldukları bedel, göçmen konutları hesabına gelir kaydedilerek toplanmış bulunan paralar bu şekilde tasfiye edilir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca göçmen konutları hesabından karşılanamayan tutarlar, Maliye Bakanlığınca bu amaçla Toplu Konut İdaresi Başkanlığına

aktarılacak tutarlardan karşılanır. Bu fıkra hükümlerinin uygulanmasına ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaya Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yetkilidir."

20. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 96. maddesi şöyledir:

"Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiç bir kusurun isnat edilemiyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur."

21. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 112. maddesi şöyledir:

"Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. 5543 Sayılı Kanun'un Geçici 1. Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasının İptal Edilmesi Gerektiğine İlişkin iddia

23. Başvurucu 5543 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ederek iptalini talep etmiştir.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemlerin doğrudan bireysel başvuru konusu yapılamayacağı düzenlenmiştir. Bir yasama işleminin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda doğrudan yasama işlemi aleyhine değil ancak yasama işleminin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı bireysel başvuru yapılabilir (Süleyman Erte, B. No: 2013/469, 16/4/2013, § 17; Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37).

25. Somut olayda başvurucu, yasama işleminin Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru kapsamında, bir yasama işleminin doğrudan ve soyut olarak Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapılamaz.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, TOKİ'den konut satın almadığı hâlde Mahkeme ve Yargıtayın dosyadaki iddia, savunma ve maddi olgulara aykırı değerlendirme yaparak kendisini konut satın almış gibi kabul ederek ödediği peşinatın mahsup edildiğine karar verdiğini ve davayı reddettiğini, yargılamada buna ilişkin itirazların cevapsız bırakıldığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 2., 10. ve 35. maddelerinde güvence altına alınan hakların ihlal edildiği iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Başvurucunun davanın esasına yönelik itirazın Mahkeme ve Yargıtay kararlarında karşılanmaması nedeniyle ileri sürdüğü ihlal iddiasının gerekçeli hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Canan Tosun, B. No: 2014/8891, 10/5/2017, § 22).

33. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Canan Tosun, § 23).

34. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

35. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

36 Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve

koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

37. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Başvurucu; göçmen konutlarından satın almak amacıyla TOKİ'nin bankadaki hesabına peşinat yatırdığını ancak daire satın almadığını, yatırdığı paranın iadesi talebiyle açtığı davada Mahkeme ve Yargıtayın kendisine daire satılmış gibi peşinatın borcundan mahsup edildiğini kabul etmek suretiyle davayı reddettiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Başvurucunun, dava dilekçesi ve yargılamanın tüm aşamalarında göçmen konutlarından kendisine herhangi bir tahsisat yapılmadığını, yatırdığı peşinatın haksız olarak idarenin uhdesinde bulunduğunu iddia ettiği davalı TOKİ'nin, davacıya konut satılmadığını, bu konuda garanti de verilmediğini, davacının alacağı ile ilgili zamanında idareye başvurmadığını, bu nedenle alacağın zamanaşımına uğradığını beyan ettiği anlaşılmaktadır.

40. Taraflar arasında iddia savunma kurgusunun, başvurucunun idare adına para yatırdığı ve göçmen konutlarından daire satın almadığı olgusu üzerine kurulduğu, bu hususun uyuşmazlık konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

41. Mahkemenin 5/6/2012 tarihli kararında bu olgudan hareketle iddia ve savunmanın değerlendirdiği ancak Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 23/11/2012 tarihli bozma kararında, yargılamada o ana kadar ileri sürülmeyen "başvurucunun göçmen konutlarından daire satın aldığı ve peşinatın borçtan mahsup edildiği" olgusundan hareketle değerlendirme yaptığı anlaşılmıştır.

42. Esasen Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 23/11/2012 tarihli bozma kararının, göçmen konutlarından "daire satın alan kişilerin yatırdığı peşinatın borçlarından mahsup edilip edilmediği" hususuna ilişkin başka dava dosyalarında verdiği şablon bozma kararlarından olduğu anlaşılmıştır (Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 10/9/2012 tarihli ve E.2012/18247, K.2012/19015 sayılı; aynı Dairenin 10/9/2012 tarihli ve E.2012/18246, K.2012/19014 sayılı kararı).

43. Buna göre başvurucunun yargısal süreçte dile getirdiği, davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki bu iddialara (bkz. § 39) karşı, Yargıtay ve Mahkemenin taraflarca ileri dahi sürülmeyen "başvurucunun göçmen konutlarından daire satın aldığı ve peşinatın borcundan mahsup edildiği" olgusundan hareketle yaptığı değerlendirmenin, başvurucunun itirazlarını karşılamada makul, ilgili ve yeterli bir yanıt niteliğinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1)Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

46. Başvurucu 25.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

47. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

48. Gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

49. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. 5543 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının iptal edilmesi gerektiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla ilgili Yargıtay Dairesine gönderilmek üzere İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/172, K.2013/320) GÖNDERİLMESİNE,

D. Yeniden yargılama kararı verilmesi nedeniyle başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN YAVUZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2016/22169 | Karar tarihi: 20.06.2017

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/22169

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

AYDIN YAVUZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/22169)

Karar Tarihi: 20/6/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucular : 1. Aydın YAVUZ

Vekili : Av. Birol TAŞ

2. Birol BAKİ

3. Burhan GÜNEŞ

4. Salih Mehmet DAĞKÖY

Vekili : Av. Hasan HELVACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; darbe teşebbüsüyle bağlantılı olarak yürütülen soruşturmada uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 20/10/2016 ve 21/12/2016 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Yapılan incelemede 2016/39931, 2016/39939 ve 2016/39944 numaralı başvuruların konu bakımından aynı nitelikte olması nedeniyle 2016/22169 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

9. İkinci Bölüm tarafından 13/6/2017 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

11. Başvurucuların tutuklanmasına ve ülkemizde olağanüstü hâl ilan edilmesine sebebiyet veren olayların değerlendirilmesi bakımından öncelikle bu olayların meydana geliş şekline ilişkin birtakım bilgilere yer verilmesi gerekir.

A. Darbe Teşebbüsü Süreci

12. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır.

13. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca hazırlanan "sıkıyönetim direktifi" ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından emir komuta bütünlüğü içinde devletin yönetimi maksadıyla "Yurtta Sulh Konseyi" teşkil edildiği, yönetime el konulduğu, tüm yurtta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, kamu yetkisi ile yapılan tüm atama ve görevlendirmelerin teşkil edilen "Yurtta Sulh Konseyi" tarafından veya onun vereceği yetkiye istinaden yapılacağı, bunun haricinde yapılacak işlemlerin yok hükmünde olduğu, mevcut yürütme erkinin görevden el çektirildiği, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) feshedildiği, tüm valilerin görevden alındığı, tüm vali, kaymakam ve belediye başkanlığı atamalarının "Yurtta Sulh Konseyi" tarafından yapılacağı, siyasi partilerin tüm faaliyetlerinin sonlandırıldığı, polis teşkilatının sıkıyönetim komutanları emrine alındığı belirtilmiştir. Anılan direktifin ve ekindeki sıkıyönetim komutanlıklarına ilişkin atama listesinin, darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından ilgili askerî birimlere ve bakanlıklara gönderildiği anlaşılmıştır.

14. Teşebbüste bulunan grup, işgal ettiği Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT) aracılığıyla "Yurtta Sulh Konseyi" adına bir bildiri yayımlamıştır. Anılan bildiride "sıkıyönetim direktifi"ndeki hususlara genel olarak yer verilmiştir.

15. Darbe teşebbüsü sırasında TBMM, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Ankara Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Daire Başkanlığı, Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) yerleşkelerinin de aralarında bulunduğu birçok yere uçak ve helikopterlerin de kullanıldığı bombalı ve silahlı saldırılar yapılmıştır. Öte yandan Cumhurbaşkanı'nın konakladığı otele silahlı baskın yapılmış ancak Cumhurbaşkanı kısa süre önce otelden ayrıldığı için baskın amacına ulaşamamıştır. Ayrıca Başbakan'ın aracının bulunduğu konvoya silahla ateş edilmiş, Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının da aralarında bulunduğu birçok üst düzey askerî yetkili rehin alınmıştır. Yine Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan Boğaz köprüleri ile İstanbul'da bulunan havalimanları tanklar ve zırhlı araçlar marifetiyle ulaşıma kapatılmış, ülkenin birçok yerindeki çok sayıda kamu kurumu silah zoruyla işgal edilmiş veya buna teşebbüs edilmiştir.

16. Teşebbüs sırasında ülke genelindeki televizyon yayınlarının ve İnternet erişiminin kesilmesi için TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketinin (TÜRKSAT) de aralarında olduğu ilgili kurum ve kuruluşlara saldırılmış, bazı özel televizyon kanallarının binaları işgal edilmiş ve yayın akışına müdahalede bulunulmuştur.

17. Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada; ilk belirlemelere göre anılan teşebbüse 8.000'in üzerinde askerî personelin karıştığı, teşebbüs sırasında savaş uçakları dâhil 35 uçağın, 3 geminin, 37 helikopterin, 74 tanesi tank olmak üzere 246 zırhlı aracın ve 4.000'e yakın hafif silahın kullanıldığı bilgisine yer verilmiştir.

18. Darbe teşebbüsü tüm anayasal organlar tarafından reddedilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın çağrısı üzerine halk sokağa çıkarak darbe teşebbüsüne tepki göstermiştir. Meşru devlet otoritelerinin emir ve talimatlarına göre hareket eden güvenlik güçleri tarafından darbe teşebbüsüne karşı konulmuştur. TBMM'de temsil edilen tüm siyasi partiler ile sivil toplum örgütleri darbe teşebbüsünü kabul etmediklerini açıklamışlardır. Basın yayın organlarının neredeyse tamamı darbe teşebbüsü aleyhine yayınlar yapmıştır. Yurt genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları darbe teşebbüsünde bulunanlar hakkında soruşturma başlatarak güvenlik güçlerine teşebbüse katılanların yakalanması emrini vermişlerdir. Nihayetinde darbe teşebbüsü kapsamlı ve güçlü bir dirençle engellenmiştir.

19. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu

saldırılar sonucunda 4'ü asker, 63'ü polis ve 183'ü sivil olmak üzere toplam 250 kişi hayatını kaybetmiş; 23'ü asker, 154'ü polis ve 2.558'i sivil olmak üzere toplam 2.735 kişi yaralanmıştır. Başbakan; darbecilerden 36'sının öldüğünü, 49'unun yaralandığını açıklamıştır.

20. Darbe teşebbüsünün engellenmesinden sonra da milyonlarca insan yeni bir darbe girişimine karşı ülkenin neredeyse her yerinde şehirlerin meydanlarında yaklaşık bir ay boyunca gece sabaha kadar beklemiştir.

B. Darbe Teşebbüsünün Arkasındaki Yapılanmaya İlişkin Olgular

21. Başvuruculaların 15 Temmuz darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyete katıldıkları iddiasıyla silahlı terör örgütü üyesi olmanın yanı sıra cebir ve şiddet kullanarak anayasal düzeni değiştirmeye çalışma suçuyla da itham edilmeleri ve bu suçlamalar temelinde yürütülen soruşturmada tutuklanmaları nedeniyle darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin bir kısım olguya yer verilmesi gerekir.

22. Türkiye'de Fetullah Gülen isimli kişi tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve son yıllara kadar dinî bir grup olarak nitelenen, "Cemaat", "Gülen Cemaati", "Fetullah Gülen Cemaati", "Hizmet Hareketi", "Gönüllüler Hareketi" ve "Camia" gibi isimlerle anılan bir yapılanma bulunmaktadır. Bu yapılanmanın örgütlenmesi ve faaliyetlerine ilişkin olarak pek çok soruşturma ve kovuşturma yürütülmüştür. Son yıllardaki soruşturma ve kovuşturma belgelerinde, yapılanma "Fetullahçı Terör Örgütü" (FETÖ) ve/veya "Paralel Devlet Yapılanması" (PDY) olarak isimlendirilmiştir.

23. Millî Güvenlik Kurulu (MGK), 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişimini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı belirtilmiştir.

24. Yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir.

25. Bunların yanı sıra ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olarak yürütülen soruşturmalar sonunda düzenlenen çok sayıdaki iddianamede, teşebbüsün Fetullah Gülen'in bilgisi ve talimatı doğrultusunda FETÖ/PDY mensuplarınca gerçekleştirildiğine yönelik birtakım tespit ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu tespit ve değerlendirmelere esas olguların bir kısmı şöyle özetlenebilir:

1. Tanık Beyanları

i. Genelkurmay Başkanı ifadesinde, FETÖ/PDY'nin TSK içindeki yapılanmasına yönelik mücadele kapsamında 2016 yılı Ağustos ayında yapılacak Yüksek Askerî Şura (YAŞ) toplantısında ciddi kararların alınmasının gündemde olduğunu, terör örgütünün bunun muhtemel sonuçlarını öngörerek silahlı kalkışmada bulunduğunu; darbe teşebbüsü sırasında darbeci askerler tarafından kendisinin rehin alındığını ve kendisine bildiri imzalatılmak

istendiğini ancak buna direndiğini, kendisini rehin alanlardan Tuğgeneral H.E.nin "Dilerseniz sizi kanaat önderimiz Fetullah Gülen ile görüştürürüz." dediğini, darbe teşebbüsünü planlayan ve yapanların FETÖ/PDY üyesi olduklarını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

ii. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca dinlenen iki gizli tanık (Şapka ve Kuzgun) ifadelerinde, irtibatta oldukları FETÖ/PDY mensuplarının çağrısı üzerine darbe teşebbüsünden kısa süre önce Ankara'da bir villada gerçekleştirilen bazı toplantılara katıldıklarını, (darbe teşebbüsünün sivil yöneticisi olduğu ifade edilen) A.Ö.nün yanı sırabazı üst düzey rütbedeki askerlerin katıldığı bu toplantılarda darbenin planlamasının yapıldığını, A.Ö.nün bir konuşmasında 15 Temmuz akşamını kastederek "yapılacak ilk işlerden birinin görevlendirme verilecek kuvvetlerle cezaevlerinde tutuklu bulunan cemaat mensubu kişileri vakit kaybetmeksizin cezaevlerinden çıkarmak olduğunu" söylediğini, diğer bir konuşmasında "Arkadaşlar biraz önce içerideki odada büyüğümüzle (Fetullah Gülen) görüştüm, sizlere selamı var. Ben cumartesi veya pazar İstanbul'da olacağım, oradan yurt dışına uçacağım, bir aksilik olmazsa salı günü büyüğümüzle görüşüp çarşamba veya perşembe döneceğim." dediğini, silahlı darbe girişiminin başarı ile sonuçlanmayabileceği görüşü belirtildiğinde ise orada bulunan herkese "Bu tür olumsuz düşüncelerle şeytanı içimize karıştırmayalım. Allah'ın yardımı ile bu iş olumlu sonuçlanacaktır." dediğini; bu toplantılarda Cumhurbaşkanı, Başbakan, İçişleri Bakanı, MİT Müsteşarı, Emniyet Genel Müdürü, Terörle Mücadele Daire Başkanı, Emniyet İstihbarat Daire Başkanı ve Özel Harekât Daire Başkanı'nın rehin alınmasına ilişkin planlamaların yapıldığını belirtmişlerdir (İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/61972 sayılı soruşturması, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianameleri).

2. Şüpheli Beyanları

i. Amfibi Deniz Piyade Tugay Komutanı Tuğamiral H.İ.Y. ifadesinde; darbe teşebbüsünden önceki Ramazan Bayramı tatilinde Ankara'da bir kısım askerle birlikte darbe planlamasına ilişkin toplantı yaptıklarını, bu toplantıya A.Ö. isimli FETÖ/PDY imamının katıldığını, toplantıda A.Ö.nün kendilerine "Ben bu çalışmaları Amerika'ya gidip Fetullah Gülen hocama sunacağım." dediğini, toplantıda darbeye karşı olan bir kısım generali rehin alma görevinin kendisine verildiğini, kendisinin de darbe girişimi sırasında bu generallerden ikisini rehin aldığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesi).

ii. Genelkurmay Başkanı'nın emir subayı olan Yarbay L.T. ifadesinde; yıllarca FETÖ/PDY'ye gönüllü olarak hizmet ettiğini, bu yapıya mensup bir kişinin askerî okula giriş sınavının sorularını kendisine sınavdan önce verdiğini, emir subayı olduğu bir önceki Genelkurmay Başkanı'nın makam odasına FETÖ/PDY'deki üstlerinin talimatıyla dinleme cihazı yerleştirdiğini ve ses kayıtlarını FETÖ/PDY'deki üstüne (cemaat abisine) teslim ettiğini, darbe yapılacağını bir önceki gün sabah saatlerinde yine FETÖ/PDY mensubu olduğunu bildiği Genelkurmay Başkanı Başdanışmanı Albay O.Y.den öğrendiğini, plana göre Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının tek tek alınarak sessiz sedasız işlerinin bitirileceğini, kendisinin görevinin de Genelkurmay Başkanı'nı etkisiz hâle getirmek olduğunu, bu görevi sorgulamadan kabul ettiğini, planlandığı üzere Genelkurmay Başkanı'nın odasına girdiklerini ve kendisini rehin aldıklarını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

iii. Jandarma Genel Komutanlığında görev yapmakta olan Binbaşı H.H. ifadesinde; irtibatta olduğu FETÖ/PDY mensuplarınca darbe teşebbüsünden bir gün önce bir araya getirildiği bir kişinin "artık sürecin dayanılmaz boyutlara ulaştığı, cemaat ile ilişkili kişilerin tespit edildiği, bu kişilerin tamamının meslekten atılacağı ve yıllarca hapiste yatırılacağı, yapacak bir şeyin kalmadığı, Fetullah Gülen'in bu yönde telkinde bulunduğu" yönündeki açıklamalarından etkilenerek teşebbüse ilişkin faaliyetlere katıldığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016//105585 sayılı soruşturması, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

iv. Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığında görev yapmakta olan Yarbay F.E. ifadesinde; ortaokul yıllarından itibaren FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğunu, tayin ile ilgili birimde görev yaptığı dönemde "askerîyenin cemaat imamı" olduğunu düşündüğü "Osman" kod ismini kullanan bir öğretmenin kendisine atanacak personelle ilgili liste verdiğini, bu listelerden uygun olanların atamalarını yaptığını, darbe teşebbüsünü 12/7/2016 tarihinde bu kişiyle ve onun üstünde yer alan kod ismi "Hakan" olan biriyle bir ofiste görüşmesi sonucunda öğrendiğini, burada yapılan toplantıda "Hakan" kod adlı FETÖ/PDY yöneticisinin "yakın zamanda askerîye içindeki cemaat mensuplarına yönelik büyük bir operasyon yapılacağını, böyle bir operasyon yapılırsa cemaatin kökten biteceğini, bunu engellemek için de 15/7/2016 Cuma gününü Cumartesi'ye bağlayan gece saat 03.00 sıralarında askerîyenin yönetime el koyacağını, talimatın Fetullah Gülen'den geldiğini, harekâtın ilk önce Genelkurmay karargâhının ele geçirilmesi ile başlayacağını, bütün karargâhların ele geçirileceğini ve akabinde bütün illerde sıkıyönetim komutanlıklarının kurulacağını, bu darbenin emir komuta zinciri dâhilinde olmayacağını, kolordu ve tugay seviyesinde kendilerine destek olunacağını" söylediğini, bu kapsamda kendisine de görev verildiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016//105585 sayılı soruşturması, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

v. Yüzbaşı F.T.Ç. ifadesinde; TSK'da pilot olarak görev yaptığını, küçük yaşlardan itibaren FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğunu, darbe teşebbüsünden iki gün önce bazı subaylarla Ankara'da bir evde darbeye ilişkin toplantı yaptıklarını, teşebbüs sırasında kendisinin kullandığı helikopter ile Ankara'da değişik askerî ve sivil hedefe atışlar yapıldığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016//108299 sayılı soruşturması, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

vi. Müşterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi Başkanlığında görev yapan Jandarma Yarbay A.K. ifadesinde; ortaokuldan beri FETÖ/PDY ile irtibatının olduğunu, darbe teşebbüsünden birkaç gün önce görüştüğü bir yarbay arkadaşının kendisini "abisi" (FETÖ/PDY'deki üstü) olarak tanıttığı bir kişinin yanına getirdiğini, bu kişinin "Ağustos ayında yapılacak YAŞ toplantısında 3.000 civarında askerin ihraç edileceğini, bu gidişata dur demenin zamanının geldiğini, Hükûmetin YAŞ toplantısını yapmasının engellenmesi gerektiğini, kısa bir zaman içinde darbe yapılacağını ve sıkıyönetim ilan edileceğini, bu darbeyi Fetullah Gülen'in istediğini" ifade ettiğini, kendisine de bu kapsamda görev verildiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/105585 sayılı soruşturması, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

vii. Jandarma İstihbarat Okul Komutanlığında görev yapan Binbaşı M.T. ifadesinde; küçük yaşlardan beri FETÖ/PDY ile irtibatının olduğunu, 15 Temmuz günü öğleden sonra bir yarbay arkadaşının kendisini bir eve getirdiğini, burada tanıdığı başka askerlerin de olduğunu, evde bulunan bir sivilin "cemaat ile ilişkisi bulunan herkesin bu yılki YAŞ kararıyla ordudan atılacağını, cemaat ile ilgisi olanlara yaşama şansı tanınmadığını, bu

nedenle gece yönetime el koyacaklarını" söylediğini, kendisine de bu kapsamda görev verildiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016//105585 sayılı soruşturması, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

viii. Hava Kuvvetleri Komutanlığı Müşterek Hedef Analiz Yönetim Başkanı Tuğgeneral G.Ş.S. ifadesinde; darbe teşebbüsünün TSK içinde FETÖ/PDY'ye müzahir generallerin komutasında bir süre önce planlandığını, FETÖ/PDY'ye müzahir olduğu bilinen alt kademedeki subaylara ve generallere 15 Temmuz 2016 tarihinden önce görevleri hakkında bilgi aktarıldığını, söz konusu talimatların TSK'nın kendi içinde kullandığı güvenli hatlar aracılığıyla gizlilik içinde iletildiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesi).

ix. Hava Kuvvetleri Komutanlığı Müşterek Hedef Üretim Analiz Merkezinde görev yapmakta olan Yüzbaşı A.P. ifadesinde, öğrenciliğinden beri FETÖ/PDY ile irtibatının olduğunu, bu süreçte görev yeri değiştikçe kendisiyle irtibat kuran "abi"nin de değiştiğini, Kara Harp Okulunda öğrenci takım komutanı olarak görev yaptığı dönemde kendisinden sol görüşlü bazı öğrencilere onları okuldan uzaklaştırmak amacıyla kötü muamelede bulunmasının istendiğini, bu durumu sorguladığında FETÖ/PDY'deki "abi"sinin "Bu öğrencilere kötü muamele yapılması kul hakkına girmez. Çünkü bunların TSK'dan atılması, vatana millete ve İslama hizmettir ve bu şahısların verecekleri zararı önceden önleme amaçlıdır." diye cevap verdiğini, görev yaptığı askerî birliğin komutanı olan Tuğgeneral G.Ş.S.nin, 10/7/2016 tarihinde kendisinden "MİT Müsteşarlığının, Polis Özel Harekâtın eğitim alanının, İçişleri Bakanlığının, Başbakanlığın, Gölbaşı Özel Harekâtın, Dikmen Vadisi'nde bulunan bir binanın, Ahlatlıbel'de bulunan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) binasının, Ümitköy'deki Türk Telekoma ait binanın, üzerinde küçük çanakların (antenlerin) olduğu bir binanın, Gölbaşı'ndaki TÜRKSAT binasının; İstanbul'da bulunan Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün, Kalender Orduevi'nin, Fenerbahçe Orduevi'nin ve Samandıra Askerî Kışlası'nın" harita üzerinden fotoğraflandırılmasını ve bu fotoğrafların altına söz konusu yerlerin koordinat bilgilerinin yazılmasını istediğini, bu görevi yerine getirdiğini, birkaç gün sonra G.Ş.S.nin getirdiği bir haritada işaretlenmiş Ankara'daki 80-90 civarındakavşakla ilgili olarak da aynı işlemleri yaptığını; 15 Temmuz gecesi darbe faaliyetleri devam ederken saat 23.00 sıralarında G.Ş.S.nin kendisini telefonla arayarak Marmaris Okluk Koyu'nda bulunan Cumhurbaşkanlığı binasının koordinatlarını istediğini, bu koordinatları bir yarbay aracılığıyla G.Ş.S.ye ilettiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianamesi).

x. Yarbay İ.A. ifadesinde; TSK'da pilot olarak görev yaptığını, küçük yaşlardan itibaren FETÖ/PDY bünyesinde bulunduğunu, darbe teşebbüsü öncesi kendisi gibi pilot olan bazı subaylarla Ankara'da toplantı yaptıklarını, darbe gecesinde kendisinin kullandığı helikopter ile Ankara'da değişik sivil hedeflere atışlar yapıldığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesi).

xi. Akıncı 4. Ana Jet Üssü Komutanlığında pilot olarak görev yapan Teğmen M.M. ifadesinde; lise yıllarından itibaren FETÖ/PDY ile bağlantısının olduğunu, teşebbüsün yaşandığı gün akşam saatlerinde üste yapılan toplantıda bir yarbayın "Bizim isim listemiz var, hepsi ellerinde, hepimiz bu listedeyiz, bazı generallerden alınmaya başlandı, sonra tek tek bize gelecek, bu işi bugün yapmamız gerekiyor, onlardan önce davranmamız gerekiyor." şeklinde açıklama yaptığını, kendisine de bu kapsamda görev verildiğini ve kullandığı uçakla Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin yanındaki otopark ve köprülü kavşağı bombaladığını, bu

sırada kendilerinin yani "cemaatin" darbe yaptığını bildiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianamesi).

xii. Akıncı 4. Ana Jet Üssü Komutanlığında filo komutanı olarak görev yapan H.H.B. ifadesinde; teşebbüs gecesinde kendisine verilen görev uyarınca TBMM'yi bombaladığını, kendisinin FETÖ/PDY ile ilgisinin olmadığını ancak darbe girişiminin Fetullah Gülen'in kontrolündeki bu yapı mensuplarınca gerçekleştirildiğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2017 tarihli ve E.2017/10698 sayılı iddianamesi).

xiii. Akıncı 4. Ana Jet Üssü Komutanlığında pilot olarak görev yapan M.M.K. ifadesinde; FETÖ/PDY ile irtibatının olduğunu, teşebbüsün yaşandığı gece üsse getirilen (rehin alınmış) komutanları kendisine önceden bildirilmiş olan odalara götürdüğünü ancak bu olaylardan sonra yanlış yolda olduğunu anladığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianamesi).

xiv. Akıncı 4. Ana Jet Üssü Komutanlığında pilot olarak görev yapan A.K. ifadesinde; lise son sınıftan itibaren FETÖ/PDY ile irtibatının olduğunu, darbe teşebbüsünün bu yapı tarafından yapıldığını, kendilerinin de bu faaliyette kullanıldığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianamesi).

xv. Kara Kuvvetleri Tayin Daire Başkanlığında astsubay olarak görev yapmakta olan T.F.D. ifadesinde; FETÖ/PDY ile ilgisinin olduğunu, darbe teşebbüsünden bir gün önce kendisiyle irtibat kuran FETÖ/PDY mensubu bir kişinin yönlendirmesiyle bazı askerlerle bir araya geldiğini, onların emirleriyle hareket ettiğini, bu kapsamda general lojmanlarının bulunduğu yerden alıkoydukları bir kişiyle (Jandarma Genel Komutanı) birlikte Akıncılar Üssüne gittiklerini, bu olayda FETÖ tarafından kullanıldığını belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianamesi).

xvi. Yukarıda belirtilenlerin dışında darbe teşebbüsüne katılmakla suçlanan çok sayıda asker şüpheli ifadelerinde; darbe teşebbüsünün FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirildiği yönünde bir açıklamada bulunmaksızın anılan yapılanma ile çok uzun yıllardır devam eden ilişkilerinin olduğunu belirtmişlerdir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianameleri).

xvii. Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğünde görev yapan M.U. ifadesinde; Başbakan'a gelen davetiyeleri Özel Kaleme sunma görevini yürüttüğünü, FETÖ/PDY mensubu olup örgüt içinde "abi" tabir edilen konumda bulunduğunu, değişik yerlerde ve kademelerde örgüt adına sorumlu olduğu sivil ve askerî kişilere örgütsel eğitim verdiğini, 14/7/2016 tarihinde kendisi evde yokken evinde bazı kişilerce darbeyle ilgili toplantı yapıldığını, darbe teşebbüsünü FETÖ/PDY mensuplarının planlayıp gerçekleştirdiklerini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesi).

3. Darbe Teşebbüsünün Sivil Yöneticilerine İlişkin Olgular

i. Soruşturma mercilerince darbe teşebbüsünün sivil yöneticileri oldukları belirtilen beş kişinin (A.Ö., K.B., H.Ç., N.O. ve H.B.) darbe teşebbüsü sırasında teşebbüsün yönetildiği ana merkez olan Akıncılar Hava Üssünde olduğu, A.Ö.nün teşebbüs sürecini bizzat buradan yönettiği, K.B.nin bu süreçte üssün içinde askerlerle konuştuğu ve onlarla birlikte çalışma odalarına girip çıktığı, N.O. ve H.B.nin ise üssün içinde koridorlarda yürüdükleri video kayıtları ve ifade tutanakları ile tespit edilmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianameleri).

ii. Bu kişiler, teşebbüste bulunan askerlerle birlikte Akıncılar Hava Üssünün içinde ve/veya çevresinde yakalanmışlardır. A.Ö., K.B. ve H.B. ifadelerinde; darbe teşebbüsünün yaşandığı gece burada bulunmalarının nedenini "arsa/tarla bakmaya gitmek" olarak açıklamışlar; H.Ç. sahibi olduğu bir okulda öğrenim gören ismini bilmediği bir öğrencisinin velisi olan albay tarafından davet edilmesi üzerine Akıncılar Hava Üssüne gittiğini beyan etmiş; N.O. ise hayvan yetiştiriciliği ile ilgili çekeceği bir belgesel için görüşme ve anlaşma yapmak üzere üssün bulunduğu yere gittiğini ve bu bölgeyi bilmediğini belirtmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianameleri).

iii. Soruşturma mercilerinin tespitlerine göre A.Ö. bir üniversitenin ilahiyat fakültesinde (yardımcı doçent unvanıyla) öğretim üyesi olarak görev yapmakta olup Fetullah Gülen tarafından FETÖ/PDY içinde üst düzey yönetici (Hava Kuvvetleri Komutanlığından sorumlu imam) olarak görevlendirilmiştir (tanık Ç.A.nın aynı yöndeki ifadesi için bkz. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesi). A.Ö.nün uzun zamandır Fetullah Gülen'e yakın biri olduğu belirtilmiş ve buna ilişkin olarak Fetullah Gülen'in yanında çekilmiş fotoğraflarına yer verilmiştir. Yine K.B.nin FETÖ/PDY ile ilişkili bir holdinge bağlı şirkette genel müdür olarak görev yaptığı, H.Ç.nin ise bu yapılanmayla ilgili olduğu ifade edilen bir özel okulun sahibi olduğu belirtilmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianameleri).

iv. Darbe teşebbüsünün sivil yöneticileri oldukları ifade edilen bu kişilerin yurt içindeki ve yurt dışındaki seyahatlerine ilişkin kayıtlar incelendiğinde, son dönemde aynı tarihlerde Ankara'ya gelip döndükleri, yine aynı veya yakın tarihlerde yurt dışına çıktıkları ve yurda döndükleri anlaşılmıştır. Bu bağlamda A.Ö., N.O. ve H.B.nin birlikte otomobille 27/12/2015, 9/1/2016, 16/1/2016, 30/1/2016, 20/2/2016, 29/2/2016, 14/3/2016, 30/3/2016, 5/5/2016, 27/5/2016, 4/6/2016 ve 15/6/2016 tarihlerinde Ankara'ya geldikleri ve Ankara'da bazı askerlerle birlikte darbenin planlanmasına dair toplantılar yaptıkları tespit edilmiştir. Diğer taraftan soruşturma mercilerinin tespitlerine göre A.Ö. 14/3/2016 tarihinde Ankara'da yaptığı toplantı sonrasında 17/3/2016 tarihinde ABD'ye gitmiş ve 21/3/2016 tarihinde Türkiye'ye dönmüştür. Bu dönemde K.B., H.Ç. ve N.O.nun da ABD'de oldukları anlaşılmıştır. A.Ö.nün 15/6/2016 tarihinde darbeye hazırlık toplantısı yapmak üzere Ankara'ya geldiği, sonrasında 20/6/2016 tarihinde N.O. ile birlikte ABD'ye gittiği ve 25/6/2016 tarihinde bu kez H.Ç. ile (aynı gün) Türkiye'ye döndüğü belirtilmiştir. Bu dönemde K.B.nin de ABD'de olduğu tespit edilmiş; bu kişilerin Fetullah Gülen ile durum değerlendirmesi yaptıkları ifade edilmiştir. Son olarak A.Ö.nün darbe teşebbüsünden günler önce 6/7/2016 ile 9/7/2016 tarihleri arasında Ankara'da toplantılar yaptığı, 11/7/2016 tarihinde K.B. ile birlikte ABD'ye gittiği ve Fetullah Gülen'in darbe planına ilişkin onayını aldıktan sonra 13/7/2016 tarihinde yine K.B. ile birlikte Türkiye'ye döndüğü bilgisine yer verilmiştir. Birbirlerini tanımadıklarını ifade eden A.Ö. ve K.B.nin 13/7/2016 tarihinde aynı uçakla Türkiye'ye döndükleri sırada İstanbul Atatürk Havalimanı terminal binasında bir süre birlikte yürüdükleri ve sohbet ettikleri kamera görüntüleriyle ortaya konulmuştur (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, 31/3/2017 tarihli ve 2017/10698 sayılı iddianameleri).

4. Diğer Olgular

i. FETÖ/PDY üyesi olma suçundan hakkında yakalama kararı bulunan eski Emniyet Müdürü M.A. darbe teşebbüsü sırasında İstanbul Emniyet Müdürlüğüne saldıran zırhlı aracın içinde askerî kıyafetle yakalanmıştır (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve

E.2017/26 sayılı iddianamesi).

ii. Haklarında FETÖ/PDY'ye üye olmaktan işlem yapılan bazı emniyet mensuplarının ve mülki idare yetkililerinin darbe girişimi sonrasında ilan edilecek sıkıyönetim döneminde atanacakları resmî devlet kuruluşlarına gittikleri tespit edilmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesi).

iii. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca teşkil edilen 38 kişilik "Yurtta Sulh Konseyi" Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığında görev yapan subaylardan oluşmaktadır. Bunlardan biri orgeneral, biri korgeneral, üçü tümgeneral, on üçü tuğgeneral/tuğamiral, on dördü albay, altısı ise yarbay rütbesindedir. Ayrıca "Yurtta Sulh Konseyi" tarafından hazırlanan sıkıyönetim direktifinin ekinde bir atama listesi bulunmaktadır. Buna göre 84 asker "sıkıyönetim komutanı" olarak görevlendirilmiş, 413 kişinin ise "sıkıyönetim mahkemeleri"ne atanması planlanmıştır. Diğer taraftan kritik önemdeki askerî ve sivil makamlar için de 450 kişilik atama listesi hazırlandığı tespit edilmiştir. "Yurtta Sulh Konseyi" üyesi olan, "sıkıyönetim komutanı" olarak görevlendirilen, "sıkıyönetim mahkemeleri"ne ve "kritik önemdeki askerî ve sivil makamlara" ataması planlanan bu kişilerin büyük bölümünün FETÖ/PDY mensubu olduğu, bu görevlendirmelerin yapılmasında FETÖ/PDY içindeki hiyerarşinin dikkate alındığı soruşturma makamlarınca değerlendirilmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesi).

iv. Darbe teşebbüsüne ilişkin olarak yürütülen soruşturmalardan birinin şüphelileri olan bazı emniyet mensuplarının telefonlarında, teşebbüsün yaşandığı gece gönderilen "Değerli abiler şu an askerler yönetime müdahele etmeye başladı herkes işini gücünü bıraksın bulunduğu yerde arkadaşlarını yönlendirsin ve askerlerin müdahalesine yardımcı olmalarını temin etsin, direnmesinler direnen emniyet güçlerine engel olsunlar her ilden ve bölgeden yapılan müdahele konusunda bilgi alalım bu satratejiyle hareket edip bizi her yerden bilgilendirin düzgün not yazın askerlere direnmesin arkadaşlar direnenlerin direncini kırsınlar özellikle özel harekatta ve çeviktekiler askere teslimiyet gösterip menfilerin direnci kırılsın herkese ulaşalım"; "abiler emniyetten gelen emirleri yerine getirmemeliler"; "herkes g.kurmaya gitsin devrelerle birbirleriyle bağlantı kursun zincir kursunlar haberdar olmayan kalmasın emekliler dahil"; "silahını alıp genelkurmaya gitsin"; "ankarada muazzaf ve emekli olan kim varsa silahını alıp genkur. egm. ankara emniyet, kom. tem ve yıldızın önüne giderek direnen herkesi indirsin bu konuda askere yardımcı olsun kimse evinde durmasın duran vebaldedir... herkese duyurun" içeriğinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir (İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 10/10/2016 tarihli ve E.2016/3799 sayılı iddianamesi).

v. Darbe teşebbüsüne ilişkin iddianamelerde belirtildiğine göre FETÖ/PDYtarafından darbe girişiminde bulunulması kararı 2015 yılı sonlarında alınmış, buna ilişkin hazırlık faaliyetleri ve toplantılar 27/12/2015 tarihinde başlatılmıştır. Darbe teşebbüsünün sivil yöneticilerinden olan A.Ö. ve K.B.nin 11/7/2016-13/7/2016 tarihlerinde ABD'de Fetullah Gülen'e onaylattıkları darbe planında, darbe girişiminin 16/7/2016 tarihinde saat 03.00'te başlatılması kararlaştırılmıştır. Ancak Kara Havacılık Komutanlığında görevli bir subayın MİT'e giderek FETÖ/PDY üyesi askerler tarafından MİT Müsteşarı'nın alınmasına yönelik bir saldırı olacağına dair ihbarda bulunması ve MİT Müsteşarınca bu bilginin Genelkurmay Başkanlığına iletilmesi üzerine Genelkurmay Başkanınca bazı önlemler alınmış ve emirler verilmiştir. Bu kapsamda Kara Kuvvetleri Komutanı, aralarında askerî savcının olduğu bir heyetle birlikte ihbarda adı geçen Kara Havacılık Komutanlığında incelemelerde bulunmuş; havada bulunan TSK'ya ait unsurların (uçak, helikopter, insansız hava aracı gibi) üslerine

dönmeleri ve zırhlı araçların birlik dışına çıkartılmaması yönünde emirler verilmiştir. Bunun üzerine darbeci grup paniğe kapılmış, kendilerinin ve darbe hazırlığı yapan diğer FETÖ/PDY üyelerinin tutuklanacağı endişesi içinde darbe girişiminin başlangıcını öne çekmiştir. Böylece darbeye ilişkin icraî faaliyetlere 15/7/2016 tarihinde saat 20.30 sıralarında başlanmıştır.

C. FETÖ/PDY'nin Özellikleri

26. Yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilmiştir. Bunlar şöyle özetlenebilir:

i. FETÖ/PDY, başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır.

ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur. Yapılanmaya mensup kişilerin gelirlerinin belli bir oranı "himmet" adı altında alınmış, yapılanmadan ayrılmak isteyen kişilere baskı ve çeşitli yaptırımlar uygulanmıştır.

iii. FETÖ/PDY, zamanla faaliyetlerini birçok alanda genişletmiş ve Türkiye'nin yanı sıra yüz elliyi aşkın ülkede yaygınlaştırmıştır. Nitekim söz konusu yapılanmanın yurt içinde ve yurt dışında eğitim, sağlık, medya, finans, ticaret, sivil toplum gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren çok sayıda kuruluşu bulunmaktadır.

iv. FETÖ/PDY'nin sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yürüttüğü yasal faaliyetleri; dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, TV kanalları, radyolar, İnternet siteleri, hastaneler gibi sivil alanlara ilişkindir. Bunun yanında bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenmiş olan, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur.

v. FETÖ/PDY, kendisine kutsallık atfetmektedir. Bunun sonucu olarak da vatan, devlet, millet, ahlak, hukuk, temel hak ve özgürlükler de dâhil olmak üzere her şeyin değer olarak kendisinden sonra geldiği anlayışına sahiptir.

vi. FETÖ/PDY'nin, itaat ve teslimiyet temelinde oluşturulmuş, en üstte "kâinat imamı" olarak Fetullah Gülen'in olduğu kıta, ülke, eyalet, il, ilçe, semt, mahalle ve ev imamlarından oluşan dikey bir hiyerarşisi; imamlara bağlı ancak birbirinden bağımsız hücre tipi bir örgütlenmesi bulunmaktadır. Ayrıca Fetullah Gülen'in atadığı ve yalnızca kendisinin bildiği kişiler vasıtasıyla örgütün iç işleyişini denetleyen ve lidere rapor eden ayrı bir yapılanma söz konusudur. Diğer taraftan yapılanmanın örgütlendiği her kurum ve kuruluş için belirlediği sorumlu bir kişi bulunmaktadır. Bu sorumlu kişiler "abi" veya "imam" olarak ifade edilmekte ve devlet yönetimi bakımından önemli görülen kurumlarda o kurumda görev yapanlar dışından seçilmektedir.

vii. FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyeleri, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürütmekte ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullanmaktadır. Yine üyelerin önemli bir bölümünün "kod" isimleri bulunmaktadır. Bu yönüyle yapılanmanın en önemli özelliğinin

gizlilik olduğu söylenebilir. Gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulanmaktadır. Bunun sonucunda yapılanmaya mensup kişiler, zaman zaman kendilerini "Fetullah Gülen ve cemaat karşıtı" olarak bile gösterme gayretinde olmuşlardır. Nitekim 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında yürütülen bir soruşturmanın şüphelilerinden olan komiser yardımcısı E.G.nin telefonunda 16/7/2016 tarihinde 05.20-05.29 saatleri arasında bölge imamları kaydıyla gönderilen "önemli durum kötü çok acil duyuru tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, 'demokrasi seçilmiş irade' falan desinler, ama fazlada asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler herkes 'darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez' desin, asla hükumete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi" şeklinde mesajlar olduğu tespit edilmiştir (İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 10/10/2016 tarihli ve E.2016/3799 sayılı iddianamesi).

viii. FETÖ/PDY'nin gerçek amacı devleti ele geçirmektir. Bu amaçla yapılanmanın kurucusu ve lideri olan Fetullah Gülen'in çeşitli tarihlerdeki konuşma ve açıklamalarında yer alan "Her yerde olmalısınız. Her yerde değilseniz hiçbir yerde değilsinizdir."; "Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın."; "Bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin."; "Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır."; "Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır." şeklindeki talimatları doğrultusunda tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, özellikle TSK, emniyet teşkilatı, MİT, yargı organları, mülki idare birimleri ve eğitim kurumları gibi yerlerde kadrolaşılmıştır. Yapılanma, ayrıca siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenmiş; bu alanlarda da önemli bir güce ulaşmıştır.

ix. Yapılanmaya mensup kamu görevlilerinin devlete olan sadakati, yapılanmaya olandan sonra gelmekte hatta onun karşısında bir değer ifade etmemektedir. Dolayısıyla bu kişiler, devletin amaçlarından ziyade yapılanmanın amaçları doğrultusunda faaliyette bulunmaktadırlar. Yapılanma, kamu kurum ve kuruluşlarında kadrolaşmış olan mensuplarını özellikle stratejik birimlere (personel, istihbarat, özel kalem, bilişim, muhasebe vb.) yerleşmeye teşvik etmiştir. FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki mensuplarınca, yapılanmaya dâhil olmayan kişilerle ilgili bilgiler kaydedilmiş; devlete ait gizli bilgi ve belgeler ele geçirilerek arşivlenmiştir.

x. FETÖ/PDY'nin kamu kurum ve kuruşlarındaki faaliyetlerinin temel özelliği, kamusal bir faaliyetin görünürde bu faaliyeti gerçekleştirmeye yetkili bir kamu görevlisi eliyle yerine getirilmesi, ancak bu faaliyetin gerçekte ilgili kamu görevlisinin iradesiyle değil kamu görevlisinin kamusal hiyerarşinin dışında bağlı olduğu yapılanmadaki üstünün (abi) iradesiyle vuku bulmasıdır.

xi. Toplumdaki karşılığı sınırlı olan yapılanmanın kamu kurum ve kuruluşlarındaki mensuplarının oranı, toplumsal karşılığı ile kıyaslanamayacak kadar yüksektir.

xii. Devletin anayasal kurumlarını ele geçirmek, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmek ve oligarşik özellikler taşıyan bir

zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmek amacıyla mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen, ulusal ve uluslararası düzeyde siyasi ve ekonomik ittifaklar kuran FETÖ/PDY, devlet ve toplum üzerinde bir "vesayet" kurumu hâline gelmiştir.

D. Darbe Teşebbüsünde Bulunulan Dönemin Özellikleri

1. FETÖ/PDY Yönünden

27. FETÖ/PDY'nin yapılanması ve faaliyetleri öteden beri toplumda tartışma konusu olmuştur. Ancak bu yapılanmaya ve faaliyetlerine ilişkin olarak son yıllarda suç delillerini yok etme, devlet kurumlarının ve üst düzey devlet görevlilerinin telefonlarını dinleme, devletin istihbarat faaliyetlerini deşifre etme, kamu görevine giriş veya görevde yükselme sınavlarına ilişkin soruları önceden elde edip mensuplarına verme gibi eylemler temelinde çok ciddi soruşturma ve kovuşturmalar yürütülmüştür.

28. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde yüzlerce kişi hakkında tutuklama tedbirinin uygulandığı bu soruşturma ve kovuşturmaların genelinde FETÖ/PDY'nin bir terör yapılanması olduğuna değinilmiş ve haklarında dava açılan kişilerin diğer bir kısım suçun yanı sıra "silahlı terör örgütü kurma, yönetme veya üyesi olma" ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs" suçlarından cezalandırılmaları talep edilmiştir.

29. Diğer yandan "Şemdinli", "Ergenekon", "Balyoz", "Askerî Casusluk", "Devrimci Karargâh", "Oda TV" ve "Şike" davaları gibi kamuoyunda yoğun tartışmalara neden olan birçok davanın -FETÖ/PDY'nin amaçları doğrultusunda- başta TSK olmak üzere farklı kamu kurum ve kuruluşlarındaki örgüt mensubu olmayan kamu görevlilerini tasfiye etmek ve farklı sivil çevrelerde örgütün çıkarlarına aykırı davrandığını düşündüğü kişileri etkisizleştirmek amacıyla kullanıldığı ileri sürülmüştür. Bu davaların bir kısmındaki usulsüzlük iddiaları Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarına da konu olmuştur (bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014; Yavuz Pehlivan ve diğerleri [GK], B. No: 2013/2312, 4/6/2015; Yankı Bağcıoğlu ve diğerleri [GK],B. No: 2014/253, 9/1/2015).

30. FETÖ/PDY ile bağlantılı oldukları belirtilen savcı ve hâkimler tarafından 2013 yılının sonunda bazı siyasiler ve bunların yakınları ile kamuoyunun tanıdığı bir kısım işadamı hakkında "yolsuzluk" yaptıkları iddiasıyla soruşturma başlatılması (17-25 Aralık soruşturmaları) ve 2014 yılının başında MİT'e ait malzemelerin bulunduğu tırlarla silah taşındığı iddiasıyla bu tırların durdurulup aranması, FETÖ/PDY'nin faaliyetlerinin Hükûmeti devirmeye yönelik olduğu yönündeki soruşturmaların temel dayanağını oluşturmuştur. "17-25 Aralık" ve "MİT tırları" soruşturmalarında görev alan bazı yargı mensupları ve emniyet görevlileri hakkında uygulanan tutuklama tedbirleri de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusu edilmiş; Mahkeme, başvuruları açıkça dayanaktan yoksun görerek kabul edilemez bulmuştur (bkz. Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 74-87; Mustafa Başer ve Metin Özçelik, B. No: 2015/7908, 20/1/2016, §§ 134-161; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 198-244; FETÖ/PDY kapsamında tutuklanan polislerin tahliyesine yönelik kararlar veren hâkimlerin silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan mahkûmiyetlerine ilişkin karar için bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2015/3, K.2017/3, 24/4/2017).

31. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, darbe teşebbüsünden kısa süre önce düzenlediği 6/6/2016 tarihli iddianameyle Fetullah Gülen'in de aralarında olduğu 73 örgüt yöneticisi hakkında silahlı terör örgütü kurdukları ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan

kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs ettikleri iddiasıyla birçok suçtan cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açmıştır. Anılan iddianamede; FETÖ/PDY'nin özellikle TSK ve emniyet teşkilatı içinde kadrolaştığı, subay ve astsubay olacak mensuplarını özel olarak yetiştirdiği, askerî yargıda egemen bir güç hâline geldiği ve bu nedenle yapıya yönelik soruşturmalardan netice alınamadığı belirtilmiştir. İddianamede ifade edildiği şekliyle TSK içindeki bu yapılanma, ordu disiplinini bozacak ve ülke savunmasında zafiyet oluşturacak bir yoğunluğa ulaşmıştır. Cumhuriyet Savcısı; FETÖ/PDY'nin kuvvet komutanlıkları, jandarma ve emniyet teşkilatları içindeki sayıları on binleri bulan mensuplarından oluşan ve devletten ayrı hiyerarşiye bağlı silahlı bu yapılanmasının, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin tarihi boyunca gördüğü en büyük, en tehlikeli ve en organize terör örgütlenmesi olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Buna göre anayasal düzeni değiştirecek veya ortadan kaldıracak silahlı güce ulaşan ve bir askerî darbe yapabilecek tek organize güç olan FETÖ/PDY'nin, TSK içindeki etkinliği dikkate alındığında darbe teşebbüsünde bulunma tehlikesi açık ve yakındır. İddianamede; son olarak bu tehlikenin gerçekleşmesi hâlinde bunun devlet için gerçek bir yıkım olacağı, ülkenin bir iç savaşa sürüklenebileceği, milyonlarca insanın ölüp milyonlarca mültecinin ortaya çıkabileceği, devletin yeniden ayağa kaldırılmasının mümkün olmayabileceği öngörüsünde bulunularak FETÖ/PDY'nin tasfiyesinin devlet için artık varlık-yokluk meselesi hâline geldiğine değinilmiştir (Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının E.2016/24769 sayılı iddianamesi).

32. FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak ülke genelinde açılan çok sayıda davadan biri, Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 16/6/2016 tarihinde karara bağlanmıştır (E.2016/74). Anılan kararda FETÖ/PDY'nin özellikle yargı ve emniyet birimleri ile TSK'da örgütlendiği, devletin hiyerarşik yapısı dışında ayrı bir yapılanmaya gittiği belirtilmiş; bu itibarla yapılanmanın silahlı bir terör örgütü olduğu kabul edilmiştir.

33. Diğer taraftan FETÖ/PDY'nin ulusal güvenlik üzerinde oluşturduğu tehdit, idari organların karar, açıklama ve uygulamalarına da konu olmuştur. Bu bağlamda devlet yetkilileri sürekli olarak anılan yapılanmanın ülke güvenliği için bir tehdit olduğuna dair açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu değerlendirmeler MGK kararlarında da ifade edilmiştir. MGK, söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla "halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma", "devlet içindeki illegal yapılanma", "kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma", "paralel devlet yapılanması", "terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması" ve "bir terör örgütü" olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında, Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almış; Jandarma Genel Komutanlığı ise 8/1/2016 tarihinde FETÖ/PDY'yi mevcut terör örgütleri listesine dâhil etmiştir.

34. Diğer yandan başta yargı mensupları ve polis görevlileri olmak üzere çok sayıda kamu görevlisiyle ilgili disiplin soruşturmaları yürütülmüş, birçok kamu görevlisi hakkında kamu görevinden çıkarma da dâhil olmak üzere disiplin yaptırımları veya idari tedbirler uygulanmıştır.

35. Ayrıca FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlara, finans kuruluşlarına ve medya organlarına yönelik idari birtakım tedbirlere de başvurulmuştur. Bu bağlamda Bugün gazetesine 26/10/2015, Millet gazetesine 28/10/2015, Zaman gazetesine 4/3/2016 tarihlerinde kayyım atanmış; 15/11/2015 tarihinde, "Samanyolu Grubu"na ait Samanyolu TV, Samanyolu Haber TV, Mehtap TV ve Dünya TV'nin de aralarında bulunduğu

13 televizyon ve radyo kanalının TÜRKSAT üzerinden yayın yapmasına son verilmiş; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) 3/2/2015 tarihinde Bank Asyanın yönetimine el koymuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ise anılan Bankayı 29/5/2015 tarihinde TMSF'ye devretmiştir. Yine FETÖ/PDY ile bağlantıları olduğu belirtilen çok sayıda ticari kuruluşa da kayyım atanmıştır.

36. Darbe teşebbüsü sonrasında düzenlenen iddianamelerde; FETÖ/PDY'nin darbe yapma kararı almasında yapılanmanın devlet içindeki ve toplum üzerindeki etkinliğinin önlenmesine yönelik olarak son dönemde alınan tedbirlerin etkili olduğu, ayrıca 2016 yılı YAŞ toplantısında FETÖ/PDY ile iltisakı olan personelin TSK ile ilişiğinin kesileceğine dair duyumlar alınması sonucunda teşebbüsün 2016 yılının Temmuz ayında gerçekleştirilmesinin kararlaştırıldığı belirtilmiştir.

2. Terör Olayları Yönünden

37. 15 Temmuz darbe teşebbüsü, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Teşebbüsün ulusal güvenlik üzerinde oluşturduğu tehdit ve tehlikenin boyutunun daha iyi anlaşılabilmesi için ve olağanüstü hâlin ilanı ile bu durumun uzatılmasında terör olaylarının da etkili olması nedeniyle Türkiye'nin maruz kaldığı terör saldırılarına ilişkin bazı bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

38. Türkiye'de uzun yıllardır devam eden bir terör sorunu bulunmaktadır. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DAEŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bu terör örgütlerine yönelik olarak da mücadelede bulunulmuştur. Son yıllarda ise Suriye'de yaşanan iç savaş ve başka birtakım nedenlerle terör saldırıları ile diğer güvenlik sorunlarında ciddi bir artış yaşanmıştır.

39. Suriye'de yaşanan iç savaşın Türkiye'nin güvenliği üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olmuştur. İlk olarak kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan üç milyondan fazla Suriyeli Türkiye'ye sığınmıştır. Suriye'de yaşanan sıcak çatışmalar Türkiye'yi de etkilemiş, DAEŞ militanlarınca Türkiye'nin Musul Başkonsolosluğuna yapılan silahlı baskın sonucunda 11/6/2014 tarihinde Türkiye'nin Musul Başkonsolosu'nun da aralarında bulunduğu 49 kişi rehin alınmış; rehineler 20/9/2014 tarihinde kurtarılmıştır. Ayrıca 2014 yılı Ekim ayında Suruç'ta (Şanlıurfa) bulunan bazı yerler, havan mermilerine hedef olması nedeniyle boşaltılmıştır. Suriye'den gelen saldırıları engellemek amacıyla önce topçu atışı gibi ülke toprakları üzerinden silahlı unsurların kullanılması yoluna gidilmiş, bu müdahalelerin yetersiz kalması üzerine 2016 yılının Ağustos ayı içinde kara harekâtı başlatılmış ve aylarca devam etmiştir.

40. Suriye'deki çatışmalar dolayısıyla tepkilerini dile getirdiklerini ileri süren gruplar, 6/10/2014 tarihinden itibaren Türkiye'nin birçok yerinde günlerce devam eden ve kamuoyunda "6-7 Ekim olayları" olarak adlandırılan şiddet eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Bu kapsamda kamu binalarına, banka şubelerine, iş yerlerine, araçlara, güvenlik güçlerine ve sivillere taş, sopa, molotof kokteyli ve silahlarla saldırıda bulunulmuştur. İçişleri Bakanı'nın 10/10/2014 tarihli açıklamasında; bu olaylardan 35 ilin etkilendiği, 2 polis ve 31 sivilin hayatını kaybettiği, yüzlerce sivil ve güvenlik görevlisinin yaralandığı, kamuya veya kişilere ait yüzlerce binanın yakıldığı veya tahrip edildiği, bini aşkın aracın da kullanılamaz hâle getirildiği belirtilmiştir.

41. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz

kalmıştır. Bu kapsamda ilk olarak 5/6/2015 tarihinde Diyarbakır'da Halkların Demokratik Partisi (HDP) tarafından yapılan seçim mitingi sırasında gerçekleştirilen bombalı saldırı sonucunda Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan açıklamaya göre 2 kişi hayatını kaybederken 100'den fazla kişi de yaralanmıştır. 20/7/2015 tarihinde ise Suruç'ta, Suriye'deki çatışmalara ilişkin basın açıklaması sırasında DAEŞ tarafından gerçekleştirildiği ileri sürülen bombalı intihar saldırısında 34 kişi hayatını kaybederken 73 kişi de yaralanmıştır. Bu saldırının iki gün sonrasında Ceylanpınar'da (Şanlıurfa), 2 polis memuru evlerinde başlarından vurulmuş hâlde bulunmuş, saldırı PKK tarafından üstlenilmiştir.

42. Bu olaylardan sonra PKK tarafından Şırnak, Cizre, Silopi ve İdil (Şırnak); Yüksekova (Hakkâri); Silvan, Sur ve Bağlar (Diyarbakır); Dargeçit, Nusaybin ve Derik (Mardin) ile Varto'da (Muş) cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak ve bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek şehirlerin bir kısmı işgal edilmeye çalışılmıştır. "Öz yönetim" adı altında bu yerleri işgal etmeye çalışan çok sayıda terörist, kamuoyuna yansıdığı üzere halkın da giriş çıkışlarına kısıtlama getirmiştir. Güvenlik güçleri, bu hendeklerin kapatılması ve bariyerlerin kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla uzun süre operasyonlar yapmış ve teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında 2.000'in üzerinde terörist öldürülürken yaklaşık 200 güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (çatışmaların yoğunlaştığı yerlerde ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının tedbiren kaldırılması taleplerinin reddine ilişkin bazı kararlar için bkz. Mehmet Girasun ve Ömer Elçi [TK], B. No: 2015/15266, 11/9/2015; Meral Danış Beştaş [TK], B. No: 2015/19545, 22/12/2015; Mehmet Yavuzel ve diğerleri [TK], B. No: 2016/1652, 29/1/2016; AİHM kararları için bkz. Elçi/Türkiye, B. No: 63129/15, 12/1/2016; Çağlı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 63130/15, 12/1/2016; Vesek/Türkiye, B. No: 63138/15, 12/1/2016; Eroglu/Türkiye, B. No: 478/16, 12/1/2016; Görgöz/Türkiye, B. No: 480/16, 12/1/2016; Sultan ve Süleyman Düzgün/Türkiye, B. No: 891/16, 12/1/2016; Bedri ve Halime Düzgün/Türkiye, B. No: 901/16, 12/1/2016).

43. Terör saldırılarının gittikçe yoğunlaştığı ve ülkenin birçok bölgesine yayıldığı bu dönemde hem güvenlik güçleri hem de siviller hedef alınmıştır. Bu bağlamda 15 Temmuz darbe teşebbüsünden önceki yaklaşık bir yıllık süreçte;

i. 2015 yılında Sultanbeyli (İstanbul), Pervari (Siirt), Yüksekova ve Sur'da; Ankara Tren Garı ve İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'nda,

ii. 2016 yılının Ocak ve Şubat aylarında Çınar'da (Diyarbakır); İstanbul Sultanahmet Meydanı ve Ankara Kızılay Meydanı'nda,

iii. 2016 yılının Mart ve Nisan aylarında Nusaybin, Sur, Bağlar, Hani (Diyarbakır), Şırnak, Mazıdağı (Mardin) ve Bursa'da; Ankara Kızılay Meydanı ve İstanbul İstiklal Caddesi'nde,

iv. 2016 yılının Mayıs ayında Gaziantep, Dicle (Diyarbakır), Derik, Bağlar, İstanbul, Sur, Çaldıran (Van), Midyat (Mardin), Kulp (Diyarbakır) ve Silopi'de,

v. 2016 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Vezneciler (İstanbul), Midyat, Ovacık (Tunceli), Ömerli (Mardin), Dicle, Artuklu (Mardin) ve Erciş'te (Van); İstanbul Atatürk Havalimanı'nda yaşanan terör saldırılarında 340'dan fazla kişi hayatını kaybederken yaklaşık 1.730 kişi yaralanmıştır. Ölenlerin ve yaralananların büyük çoğunluğu (ölenlerin yaklaşık 250'si, yaralananların ise yaklaşık 1.380'i) sivildir.

44. Terör saldırıları, 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra da devam etmiştir. Bu

bağlamda;

i. 2016 yılının Ağustos ayında Bingöl, Kızıltepe (Mardin), Sur, Bismil (Diyarbakır), Van, Elazığ, Gaziantep ve Cizre'de,

ii. 2016 yılının Eylül ve Ekim aylarında Van, İstanbul, Şemdinli (Hakkâri), Gaziantep ve Antalya'da,

iii. 2016 yılının Kasım ve Aralık aylarında Bağlar, Derik, Adana, Beşiktaş (İstanbul), Kayseri ve Ankara'da,

iv. 2017 yılının Ocak ayında İstanbul'da bir gece kulübünde, İzmir ve Diyarbakır'da yine sivillerin ve güvenlik güçlerinin hedef alındığı bombalı ve silahlı terör saldırıları olmuştur. Bu saldırılarda yaklaşık 240 kişi hayatını kaybederken 1.340'dan fazla kişi yaralanmıştır. Ölenlerin yarısından fazlası (135 kişi), yaralananların ise çoğu (yaklaşık 1.090 kişi) sivildir.

45. Yukarıda yer verilen olayların dışında da terörle mücadele kapsamında teröristlerle yaşanan silahlı çatışmalarda ve teröristler tarafından yapılan saldırılar sonucunda çok sayıda güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş veya yaralanmıştır.

46. Öte yandan İçişleri Bakanı 3/1/2017 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmada; 2016 yılında PKK'nın 313, DAEŞ'in 22, aşırı sol terör örgütlerinin ise 4 olmak üzere gerçekleştirilmek istenen toplam 339 önemli terör olayının engellendiğini; 247 patlayıcı, 61 bombalı araç, 23 canlı bomba şüphelisi, 42 eylem yapacak örgüt mensubunun yakalandığını açıklamıştır.

E. Olağanüstü Hâl İlanı

47. MGK, darbe teşebbüsünün savuşturulmasından hemen sonra 20/7/2016 tarihinde yaptığı toplantıda "demokrasinin, hukuk devleti ilkesinin, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla" Hükûmete olağanüstü hâl ilan edilmesi tavsiyesinde bulunmayı kararlaştırmıştır.

48. Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 20/7/2016 tarihinde, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine karar vermiştir. Anılan karar 21/7/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Olağanüstü hâl ilan edilmesine ilişkin karar, aynı gün TBMM tarafından onaylanmıştır. TBMM Genel Kurulunda yapılan görüşme sırasında Hükûmet adına söz alan Adalet Bakanı, olağanüstü hâl ilan edilme nedenini "... darbe teşebbüsünde bulunan terör örgütünün tüm unsurlarıyla ve süratle bertaraf edilmesi, bundan sonra da demokrasimiz ve hukuk devletimiz, milletimiz, millî irade ve ülkemiz için tehlike ve tehdit olmaktan çıkarılması, bir daha hiçbir şekilde darbe teşebbüsünün tekrarlanmaması ve bu konuda bu amaçla alınması gereken tedbirlerin hızlı ve kararlı bir biçimde alınıp hayata geçirilmesini sağlamak maksadıyla olağanüstü hâl ilan edilmesi yönündeki görüş ...Bakanlar Kuruluna ilet[il]miştir. Cumhurbaşkanımızın başkanlığında Anayasa gereği toplanan Bakanlar Kurulumuz, bu görüş doğrultusunda Türkiye'de üç ay süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine karar vermiştir ... Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini korumak, temel hak ve hürriyetleri korumak, genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak, şiddet olaylarını önlemek, başarısız kılınan darbe teşebbüsünün tekrarı ile bundan sonra Türkiye'de darbe teşebbüslerine teşebbüs edilebilmesinin önüne geçmek, halkımıza en büyük kötülüğü yapan, kamu düzenimizi bozan, ekonomimize zarar veren, demokrasimizi, hukuk devletimizi, millî irademizin tecelligâhı Meclisimizi ve seçilmiş

Cumhurbaşkanı ve Hükûmetimizi darbe teşebbüsüyle yok etmeye çalışan, devletimizi âdeta bir kanser hücresi gibi sarmış bulunan bu Fetullahçı terör örgütüyle ve bu örgütün Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı, Emniyet ve üniversitelerimiz başta olmak üzere, kamu içindeki bütün uzantılarının kamudan temizlenmesi ve demokrasimizin, devletimizin, milletimizin, hukuk devletimizin emniyeti bakımından tam emniyetli hâle getirilmesi ve bunların ülkemiz için, demokrasimiz ve hukuk devletimiz için bir daha tehlike ve tehdit olmaktan çıkarılması maksadıyla bu karar alınmıştır." sözleriyle ifade etmiştir.

49. Olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından 5/10/2016, 3/1/2017 ve 17/4/2017 tarihlerinde alınan kararlarla üçer ay daha uzatılmıştır.

50. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS); Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. Olağanüstü hâlin uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir.

F. Olağanüstü Hâl Döneminde Uygulanan Tedbirler

1. Ceza Soruşturmaları

51. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıklarının talimatı ile darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen çok sayıda kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturmalar kapsamında başta TSK, emniyet ve yargı mensupları olmak üzere çok sayıda kamu görevlisi ve ayrıca sivil kişi hakkında yakalama ve gözaltına alma tedbirleri uygulanmış; bu kişilerin önemli bir bölümü mahkeme kararıyla tutuklanmıştır.

52. Adalet Bakanlığı verilerine göre FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında 13/6/2017 tarihi itibarıyla hakkında soruşturma yürütülen kişi sayısı 161.785'dir. Bu kişilerden 47.136'sı adli kontrol tedbiri uygulanarak, 13.497'si ise herhangi bir koruma tedbiri uygulanmaksızın serbest bırakılmıştır. Yine haklarında soruşturma yürütülen 30.597 kişi hakkında yakalama ve gözaltı gibi adli bir işlem yapılmamıştır. Hakkında tutuklama tedbiri uygulanan 50.436 kişiden 2'si Anayasa Mahkemesi üyesi, 104'ü Yargıtay üyesi, 41'i Danıştay üyesi, 3'ü HSYK üyesi, 2.492'si hâkim ve savcı, 7.143'ü asker (169'u general/amiral), 8.849'u polis, 24'ü vali, 73'ü vali yardımcısı ve 115'i kaymakamdır. Öte yandan 8.359 kişi (bunlardan 8'i Yargıtay üyesi, biri Danıştay üyesi, 2'si HSYK üyesi, 208'i hâkim ve savcı, 1.332'si asker, 1.336'sı polis, 3'ü vali, 9'u vali yardımcısı, 4'ü kaymakamdır) tutuklama tedbiri uygulandıktan bir süre sonra tahliye edilmiştir. Tahliye edilen bu kişilerin 7.969'u hakkında adli kontrol tedbirleri uygulanmıştır. Diğer taraftan kaçak durumda olup haklarında soruşturma/kovuşturma mercilerince yakalama emri çıkarılan 7.605 kişiden 26'sı Yargıtay üyesi, 6'sı Danıştay üyesi, 218'i hâkim ve savcı, 147'si asker, 386'sı polis, 3'ü vali yardımcısı ve 9'u kaymakamdır. 790 kişi hakkında ise gözaltı sürecinin devam ettiği anlaşılmıştır.

53. Soruşturmaların önemli bir kısmı sonuçlandırılmış ve ülke genelinde binlerce şüpheli hakkında yüzlerce iddianame tanzim edilmiştir. Bu iddianamelerde FETÖ/PDY'nin bir terör örgütü olarak tanımlandığı, genel olarak darbe teşebbüsüyle bağlantılı olduğu değerlendirilen eylemler yönünden "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, TBMM'yi ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, Türkiye

Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme"; darbe teşebbüsüyle bağlantılı olmayıp FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen eylemler yönünden ise "silahlı terör örgütü üyesi olma, terör propagandası yapma, terör örgütüne finansman sağlama" gibi suçlardan cezalandırma talep edildiği görülmektedir.

54. Açılan davaların büyük bir bölümü derdest olmakla birlikte ilk derece mahkemelerince mahkûmiyet kararları verilen davalar da bulunmaktadır. Örneğin Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 5/1/2017 tarihinde, iki sanık hakkında darbe teşebbüsüyle bağlantılı olarak "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı vermiştir (E.2016/216). Anılan kararda, silah ve zor kullanma yetkisine sahip olan örgüte mensup kişilerin bu yetkilerini FETÖ/PDY'deki hiyerarşik üstünden gelen emir doğrultusunda seferber etmeye hazır olacak şekilde yetiştirildiğine ve gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün amacının ve gerçekleşme biçiminin de bunu doğruladığına değinilmiş; bu değerlendirmeyle FETÖ/PDY'nin silahlı bir terör örgütü olduğu sonucuna varılmıştır.

2. Kanun Hükmünde Kararnamelerle Alınan Tedbirler

55. Olağanüstü hâl süresince Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu bu güne kadar "olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda" yirmi dört (667-690 sayılı) Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarmıştır. Bu KHK'lar ile genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler de yapılmıştır. Bu işlemler konularına göre şöyle özetlenebilir:

a. Kamu Görevinden Çıkarma Tedbiri

56. 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlardan; 4. maddesinde ise bunlar dışındaki tüm kamu personelinden (işçiler dâhil) "terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna MGK'ca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara" üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlerin meslekten veya kamu görevinden çıkarılmalarına karar verileceği düzenlenmiştir. Anılan maddelerde; görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceği de hüküm altına alınmıştır.

57. Başta Anayasa Mahkemesi ve HSYK olmak üzere sınırlı sayıda kamu kurum ve kuruluşu idari bir kararla mensuplarını meslekten veya kamu görevinden çıkarmıştır. Bu kapsamda aralarında yüksek mahkeme üyelerinin de bulunduğu 4.000'in üzerinde yargı mensubu meslekten çıkarılmıştır.

58. Öte yandan 668, 669, 670, 672, 675, 677, 679, 683, 686, 689 sayılı KHK'lar ile yaklaşık 98.500 kamu görevlisi kamu görevinden çıkarılmıştır. Bu kapsamda TSK'nın general/amiral kadrosunun yarısına yakınının kamu görevinden çıkarıldığı görülmektedir. Bunun dışında TSK'da, mülki idarede, emniyet teşkilatında, üniversitelerde ve diğer kamu kurumlarında görev yapan çok sayıda kişi kamu görevinden çıkarılmıştır. Kamu görevinden çıkarılan kişiler arasında sayısal bakımdan ilk sırada öğretmenler bulunmaktadır.

59. Kamu görevinden çıkarılan personelin, TBMM; Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Yüksek Seçim Kurulu, istinaf ve ilk derece mahkemeleri; Başbakanlık ve tüm bakanlıklar; belediyeler; yükseköğretim kurumları; Diyanet İşleri Başkanlığı; Atatürk Kültür ve Dil Tarih Yüksek Kurumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü; Hazine Müsteşarlığı, BDDK, Sermaye Piyasası

Kurulu (SPK), TMSF, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), Rekabet Kurumu, Gelir İdaresi Başkanlığı, Kamu İhale Kurumu, kamu bankaları; Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), TRT, TÜRKSAT, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT); Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE); Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türk Patent Enstitüsü, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK); Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Türkiye İş Kurumu; Spor Genel Müdürlüğü, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR), Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM); Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Devlet Hava Meydanları İşletmesi, Karayolları Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD); Kuvvet (Kara, Hava, Deniz) Komutanlıkları, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlıkları, Emniyet Genel Müdürlüğü, Savunma Sanayii Müsteşarlığı, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, MGK Genel Sekreterliği gibi çok farklı alanlarda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarında görev yaptığı anlaşılmıştır.

60. KHK'larla başvurulan kamu görevinden çıkarma tedbiri genel olarak FETÖ/PDY ile ilgi gerekçesiyle uygulanmış; 2.000'den fazla kişi hakkında ise diğer terör örgütleri veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna MGK'ca karar verilen yapı, oluşum veya gruplar ile ilgi gerekçesiyle bu tedbire başvurulmuştur.

61. Süreç içinde bazı KHK'lar ile daha önce kamu görevinden çıkarılan yaklaşık 1.400 kişi hakkındaki kamu görevinden çıkarma kararları geri alınmıştır.

b. Diğer Tedbirler

62. KHK'lar ile daha önce kendi isteğiyle emekli olan, resen emekliye sevk edilen, meslekten veya devlet memurluğundan çıkarılan veya müstafi sayılan çok sayıda emniyet mensubunun rütbeleri geri alınmıştır. Yine yurt dışında öğrenim görmek üzere gönderilen yaklaşık 275 öğrencinin de ilişikleri kesilmiştir. Bunlardan bir kısmı hakkında uygulanan tedbirler süreç içinde geri alınmıştır.

63. Ayrıca bazı haber ajansları, televizyonlar, radyolar, gazeteler, dergiler, yayınevleri ve dağıtım kanalları; özel sağlık kuruluşları, (okul öncesi, ilk ve orta öğretim) özel öğretim kurum ve kuruluşları, özel öğrenci yurt ve pansiyonları, özel üniversiteler; vakıflar ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri ve sendikalar hakkında kapatma tedbiri uygulanmıştır. Süreç içinde bunlardan bir kısmı hakkında uygulanan tedbirler geri alınmıştır. Öte yandan KHK'larda, kapatılan özel kurum ve kuruluşlara ait varlıkların Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağına dair hükümlere yer verilmiştir.

64. Diğer taraftan Cumhuriyet başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmalar kapsamında FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu belirtilen çok sayıda şirkete kayyım atanmıştır. 674 sayılı KHK ile daha önce kayyım atanan şirketlere ilişkin kayyımın yetkilerinin TMSF'ye devri, KHK'dan sonra yapılacak uygulamalarda şirketlere kayyım olarak TMSF'nin atanması öngörülmüş; TMSF'ye anılan şirketleri satma ve tasfiye etme yetkileri verilmiştir. 675 sayılı KHK ile de FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde bu payların yönetimi ve temsili amacıyla TMSF'nin kayyım olarak atanacağı düzenlenmiştir.

65. 674 sayılı KHK ile belediye başkanı veya başkan vekili ya da meclis üyesinin terör veya terör örgütlerine yardım ve yataklık suçları sebebiyle görevden uzaklaştırılması,

tutuklanması, kamu hizmetinden yasaklanması, başkanlık sıfatı veya meclis üyeliğinin sona ermesi hâllerinde İçişleri Bakanı veya valilerce yerlerine görevlendirme yapılabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda 80'den fazla belediye başkanının terör veya terör örgütlerine yardım ve yataklık suçlarını işledikleri iddiasıyla görevden uzaklaştırılması veya tutuklanması ya da kamu hizmetinden yasaklanması sonrasında bu belediye başkanlıkları için görevlendirmeler yapılmıştır. Bunların çok büyük bir bölümünde ilgili belediye başkanlarının PKK ile bağlantılarının bulunduğu belirtilmiştir.

66. Son olarak özel eğitim kurumlarında görev yapan çok sayıda öğretmenin çalışma lisansları Millî Eğitim Bakanlığı tarafından iptal edilmiştir.

c. Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması

67. 685 sayılı KHK ile Anayasa'nın 120. maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli TBMM kararıyla onaylanan olağanüstü hâl kapsamında, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna MGK'ca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan KHK hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere "Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu" kurulması kararlaştırılmıştır. Anılan Komisyonun üyeleri 16/5/2017 tarihinde atanmıştır.

68. Yedi üyeden oluşan Komisyon, olağanüstü hâl kapsamında doğrudan KHK'lar ile tesis edilen kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da ilişiğin kesilmesi; öğrencilikle ilişiğin kesilmesi; dernekler, vakıflar, sendika, federasyon ve konfederasyonlar, özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kurumları, vakıf yükseköğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması; emekli personelin rütbelerinin alınması işlemleri hakkındaki başvuruları değerlendirip karara bağlayacaktır. Ayrıca olağanüstü hâl kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar ile gerçek veya tüzel kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen diğer işlemler de Komisyonun görev alanındadır. Komisyonun kararlarına karşı idari yargıda iptal davası açılması mümkündür.

G. Başvuruculaların Tutuklanmasına İlişkin Süreç

69. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü sırasında Polatlı 58. Topçu Tugay Komutanlığında hazırlanan birliklerden 34 kişilik askerî bir grubun TÜRKSAT'ı, 32 kişilik bir grubun ise TİB'i ele geçirmek üzere görevlendirildiği ve bu grupların harekete geçtiği ancak yollarının halk tarafından kesilmesi sonucunda söz konusu yerlere ulaşamadığı, böylece ulusal düzeyde kitle iletişiminin ve haberleşmenin sağlanması bakımından büyük önemi bulunan bu kurumların ele geçirilemediği soruşturma makamlarınca tespit edilmiştir (bkz. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 18/12/2016 tarihli ve E.2016/2856 sayılı iddianamesi, Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/1 sayılı dava dosyası).

70. Diğer taraftan Özel Kuvvetler Komutanlığında görev yapan bazı rütbeli askerler ile daha önce bu Komutanlıkta astsubay olarak görev yapıp subaylık sınavını kazanmaları dolayısıyla Kara Harp Okulunda eğitimde bulunan askerlerden oluşan 13 kişilik bir grup darbe teşebbüsü kapsamında TÜRKSAT uydu tesislerini işgal edip ulusal yayınları durdurmak ve kontrol altına almak amacıyla önce Çankaya'da bulunan Başbakanlık yerleşkesindeki muhafız alayına gelmiştir. Anılan darbeci askerlere burada kayıtsız bir şekilde silah (piyade

tüfeği) ve mühimmat dağıtılmıştır. Askerler, iki ayrı helikopterle buradan ayrılmış ve saat 00.47 sıralarında Gölbaşı-Konya yolunun 40. kilometresinde bulunan TÜRKSAT'a ait yerleşkenin olduğu yere gelmişlerdir. Helikopterler henüz havada iken askerler tarafından TÜRKSAT'ın ana nizamiyesi ateş altına alınmıştır. Bunun sonucunda TÜRKSAT görevlilerinden yaralananlar olmuştur.

71. Helikopterler, TÜRKSAT yerleşkesinde bulunan helikopter pistine iniş yapmış; sonrasında askerler, TÜRKSAT tesislerini kontrol altına almak amacıyla harekete geçmişlerdir. Bu bağlamda bir taraftan silahlarına ve cep telefonlarına el konularak TÜRKSAT güvenlik görevlileri etkisiz hâle getirilmiş, diğer taraftan televizyon yayınlarının kesilmesi için ilgili personelin toparlanması girişiminde bulunulmuştur. Öte yandan çevre kontrolü yapmak için yerleşke dışına çıkan TÜRKSAT çalışanlarından 3'ü yerleşkeye geri dönerken askerlerin silahlı saldırısına uğramış, saldırı sonucunda bu görevlilerden 2'si hayatını kaybederken biri de yaralanmıştır.

72. Askerler tarafından TÜRKSAT yetkililerinden uydu yayınlarının kesilmesi istenmiş, bu amaçla silah zoruyla yayınların kesilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak TÜRKSAT personelinin yayınların nasıl kesildiğini bilmediklerini söyleyerek ve yayınları kesiyormuş gibi davranarak askerleri oyaladıkları anlaşılmıştır. Uydu yayınlarının kesilmediğinin anlaşılması üzerine yayınların kesilmesine yardımcı olmak amacıyla yanlarına sivil kişiler gönderileceği askerlere üstlerince bildirilmiştir.

73. Kendi beyanlarına göre başvuruculardan Aydın Yavuz, elektronik mühendisi; Birol Baki ve Burhan Güneş, elektrik-elektronik mühendisi; Salih Mehmet Dağköy ise bilgisayar mühendisidir. Başvuru formlarında belirtildiği üzere başvurucular Ankara dışında ikamet etmektedirler.

74. 15 Temmuz 2016 tarihinde akşam saatlerinde Ankara'ya geldiklerini ifade eden başvurucular, 16 Temmuz saat 02.00 sıralarında başvurucu Burhan Güneş tarafından kullanılmakta olan bir otomobil ile TÜRKSAT'a ait yerleşkenin bulunduğu yere gelmişlerdir.

75. TÜRKSAT yerleşkesine saldırı olduğunu öğrenen Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı polisler, buraya hareket etmiş ve çevre güvenliğini sağlamak amacıyla TÜRKSAT yerleşkesine ulaşımı kontrol altına almışlardır. TÜRKSAT yerleşkesinin girişindeki nizamiye bölgesine kadar otomobille gelen başvurucular, bu kapsamda polis görevlilerince durdurulmuştur. Polis görevlilerinin anlatımlarına göre başvurucular, kendilerini durduran ve TÜRKSAT yerleşkesine girmelerine izin vermeyen polislere "içeriden çağrıldıklarını" söylemişler ve yerleşkeye girmelerine izin verilmesini istemişlerdir. Polis görevlilerinin başvuruculara kimlikleriyle ilgili şüphe duyması üzerine başvurucu Burhan Güneş'in cep telefonunun kayıtlarını silmeye çalıştığı ve telefonunu fabrika ayarlarına döndürmek istediği anlaşılmıştır. Bunun üzerine başvurucular polislerce yakalanarak kelepçelenmiş ve başvuruculardan Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy emniyete ait ayrı araçlara konulmuş; yeterli araç bulunmadığından başvurucu Aydın Yavuz, başvuruculara olay yerine geldikleri otomobilde tutulmuştur.

76. Öte yandan askerler tarafından uydu yayınlarının kesilmesi sağlanamayınca temas hâlinde oldukları üstlerince TÜRKSAT yerleşkesinin savaş uçaklarıyla bombalanması ve bu şekilde yayınların engellenmesi kararlaştırılmış; bunun üzerine askerler -kendilerini getiren helikopterlerin ayrılmış olması nedeniyle- el koydukları TÜRKSAT'a ve TÜRKSAT çalışanlarına ait araçlarla yerleşkenin dışına çıkmışlardır. Askerlerin bu sırada yanlarına TÜRKSAT'ta el koydukları silah ve cep telefonlarını da aldıkları anlaşılmıştır. Saat 02.50

sıralarında TÜRKSAT yerleşkesinden Konya yoluna doğru kaçmakta olan askerler, yol üzerinde güvenlik tedbiri alan ve başvurucuları durdurup yakalayan polis görevlilerine ateş açmışlardır. Polis görevlilerinden biri açılan ateş sonucunda yaralanmıştır. Konya istikametine doğru seyirlerine devam eden askerler, bulundukları açık araziye gelen helikopterlerce buradan alınmışlardır. Askerlerden yaralı olanlar Gülhane Askeri Tıp Akademisine (GATA), diğerleri ise darbe teşebbüsünün merkezi olduğu bilinen Akıncılar Hava Üssüne getirilmiştir. Askerlerin ayrılmasından sonra saat 03.10-03.20 arasında, darbeciler tarafından TÜRKSAT yerleşkesi savaş uçaklarıyla dört kez bombalanmıştır.

77. Başvuruculaın olay yerinde bekletildikleri sırada TÜRKSAT'ın bombalanacağı şeklinde haberler gelmesi üzerine TÜRKSAT yerleşkesinde bulunan görevliler ve sivil kişiler, araçlarıyla yerleşkeden uzaklaşmaya çalışmışlardır. Bu nedenle yol üzerinde bir kargaşa olduğu, yerleşkenin bombalanmaya başlaması üzerine polis görevlilerinin yerleşkenin bulunduğu yerden Konya yolu istikametine doğru çekildikleri, bu sırada elleri kelepçeli vaziyette otomobilde bulunan başvurucu Aydın Yavuz'un otomobilden inerek açık arazide gizlendiği, öğlen saatlerinde bir akaryakıt istasyonuna geldiği sırada jandarma görevlilerince bulunup polislere teslim edildiği anlaşılmıştır.

78. Diğer taraftan Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliği 16/7/2016 tarihinde, başvurucular hakkında yürütülen soruşturmaya ilişkin olarak, müdafinin dosya içeriğini incelemesinin veya belgelerden örnek almasının soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği gerekçesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi uyarıca "müdafiin soruşturma dosyasını inceleme yetkisinin kısıtlanmasına" karar vermiştir.

79. Gözaltına alınan başvurucular 18/7/2016 tarihinde kolluk görevlilerine ifade vermişlerdir. İfade alma işlemi sırasında başvuruculaın müdafileri de hazır bulunmuştur. Başvurucular ifadelerinde kendilerine isnat edilen suçlamaları kabul etmemişlerdir. Başvuruculaın anlatımlarına göre İzmir ilinde ikamet eden başvurucu Salih Mehmet Dağköy uçakla İstanbul'a gelmiş ve burada İstanbul'da ikamet etmekte olan başvurucular Birol Baki ve Burhan Güneş ile buluşmuş; adı geçen başvurucular hep birlikte yolcu otobüsü ile Ankara'ya hareket etmişlerdir. Diğer başvurucu Aydın Yavuz ise ikamet ettiği Gebze'den yolcu otobüsüyle Ankara'ya gelmiştir. Başvurucular, bir iş görüşmesi için Ankara'ya geldiklerini, 15 Temmuz 2016 tarihinde akşam saatlerinde (20.00 gibi) Ankara Şehirlerarası Terminal İşletmesinde (AŞTİ) buluştuklarını ifade etmektedirler. Başvurucular, (başvurucu) Burhan Güneş tarafından temin edilen (kiralanan) bir otomobille şehir içinde bir müddet dolaştıklarını, otomobilin radyosundan gelen "darbe teşebbüsüne karşı sokağa çıkılması" çağrıları üzerine yoldaki konvoylara katıldıklarını, sonrasında yollarını kaybettiklerini, radyodan TÜRKSAT'a saldırı olduğunu öğrenince tekrar konvoya katılma düşüncesiyle TÜRKSAT'ın bulunduğu yere hareket ettiklerini, burada polisler tarafından durdurulduklarını iddia etmektedirler. Başvuruculaın içinde bulundukları otomobilin sürücüsü olan Burhan Güneş; aracı kiraladığı kişiyi tanımadığını, polisler tarafından durdurulunca da bir anlık panikle polislere "içeriden çağrıldıklarını" söylediğini belirtmektedir.

80. Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığı 18/7/2016 tarihinde başvuruculaı tutuklanmaları istemiyle Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir. Hâkimlik önünde sorguları yapılan başvurucular, kolluktaki anlatımlarıyla aynı doğrultuda ifade vermişlerdir. Sorguda başvuruculaın müdafileri de hazır bulunmuştur. Sorgu sırasında başvuruculara soruşturma belgelerinin ve soruşturma dosyasında yer alan bilgilerin okunduğu anlaşılmıştır.

81. Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğinin 18/7/2016 tarihli kararı ile "olay yeri görgü ve tespit tutanağı, şüphelilerin ifadesi ve tüm evrak içeriğine nazaran somut olguların bulunduğunun kabulünün gerektiği, henüz delillerin toplanmamış olması, buna göre delillerin karartılma şüphesinin bulunduğunun kabulünün gerektiği anlaşılmakla ve özellikle kanunda öngörülen cezanın nevi ve süresine göre şüpheliler hakkında duruma uygun ve yeterli ölçüde tedbir mahiyetinde olabilecek adli kontrol hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmadığı değerlendirilerek ve işin önemi verilmesi beklenen ceza ile ölçülülüğün bulunduğu değerlendirilerek" başvuruculaların isnat edilen anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklanmalarına karar verilmiştir.

82. Başvurucular, tutuklama kararına itiraz etmişler; Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 1/8/2016 tarihli ve Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/8/2016 tarihli kararları ile itirazların reddine karar verilmiştir. İtiraz mercilerinin ret kararlarında, Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklamaya ilişkin 18/7/2016 tarihli kararının "usul ve yasaya uygun olduğu" değerlendirmesinde bulundukları görülmektedir.

83. Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/9/2016 tarihli kararı ile başvuruculaların tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir. Başvurucular Aydın Yavuz, Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy müdafileri aracılığıyla 22/9/2016 tarihinde karara itiraz etmişlerdir. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 23/9/2016 tarihli (2016/3116 ve 2016/3117 Değişik İş sayılı) kararları ile itirazların kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararlarda "şüphelilerin [başvuruculaların] üzerlerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin var olduğu, atılı suçun katalog suçlardan olması nedeniyle şüphelilerin kaçma, saklanma ve delilleri karartma ihtimalinin bulunduğu, atılı suçun kanunda öngörülen ceza miktarı ve şüphelilerin kişiliği nazara alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, mevcut delil durumunda herhangi bir değişiklik olmadığı" belirtilmiştir.

84. Başvurucu Aydın Yavuz 20/10/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

85. Başvuruculara isnat edilen eylemin ağır ceza mahkemesinin görevi kapsamında bulunması nedeniyle Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 5/10/2016 tarihli fezlekeyle başvurucular hakkındaki soruşturma dosyası Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

86. Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliği 18/10/2016 tarihinde, başvuruculaların da aralarında olduğu tutuklu şüphelilerin tutukluluk durumunu resen değerlendirmiş ve "kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve tutuklama nedeninin bulunması, üzer[ler]ine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, suça dair yasada yazılı cezanın üst haddi dikkate alınarak" başvuruculaların tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy müdafileri aracılığıyla 7/11/2016 tarihinde karara itiraz etmişlerdir. Bu sırada Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 1/11/2016 tarihli yetkisizlik kararı ile başvurucular hakkındaki soruşturma dosyası, Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş olduğundan başvuruculaların itirazı Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğince karara bağlanmıştır. Anılan Hâkimliğin 7/11/2016 tarihli kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir. Kararda "suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, delillerin karartılması ihtimalinin bulunması, şüphelilerin kaçacağı şüphesinin olması" gerekçelerine dayanılmıştır.

87. Başvurucular, kararı 18/12/2016 tarihinde öğrendiklerini bildirmişlerdir.

88. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy 21/12/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

89. Başvurucular hakkındaki soruşturma dosyası, Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığının 10/12/2016 tarihli fezlekesi ile yeniden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

90. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy 14/12/2016 tarihinde müdafileri aracılığıyla Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığına dilekçe sunarak tahliye talebinde bulunmuşlardır. Anılan dilekçelerde incelemenin duruşmalı olarak yapılması ve soruşturma dosyasındaki kısıtlama kararının kaldırılması da talep edilmiştir.

91. Diğer taraftan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 22/12/2012 tarihinde, Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinden başvuruculların da aralarında olduğu tutuklu şüphelilerin tutukluluk durumunun incelenmesini talep etmiştir.

92. Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği dosya üzerinden yaptığı inceleme sonunda 26/12/2016 tarihinde "tutuklama tarihinden sonra şüpheliler lehine gelişen bir durumun olmadığı, şüphelilerin üzerine atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu, tahkikatın sonuçlanmamış olması, delillerin karartılması ihtimalinin mevcudiyeti, tutuklama sebeplerinin devam etmesi ve kuvvetli suç şüphesi dikkate alınarak" başvuruculların tahliye taleplerinin reddine ve ayrıca "tutuklama nedenlerinin bulunması, verilen tutuklama kararlarının ölçülü oluşu ve adli kontrol hükümlerinin uygulanmasının yetersiz kalacağı" gerekçesiyle (tüm) şüphelilerin tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir. Söz konusu kararda, başvuruculların incelemenin duruşmalı olarak yapılması veya soruşturma dosyasındaki kısıtlama kararının kaldırılması talepleri bakımından bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

H. Başvurucular Hakkında Açılan Ceza Davasına İlişkin Süreç

93. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının (Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Bürosu) 2/1/2017 tarihli ve E.2017/26 sayılı iddianamesiyle başvuruculların "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, TBMM'yi ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme ve silahlı terör örgütüne üye olma" suçlarını işlediklerinden bahisle cezalandırılmaları istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

94. Dava genel olarak darbe teşebbüsü sırasında, bu teşebbüsün bir parçası olarak TÜRKSAT'ın ele geçirilerek uydu ve televizyon yayınlarının kesilmesine yönelik saldırıya ilişkindir. İddianameyle başvuruculların dışında, olay tarihinde TÜRKSAT'ı işgal eden askerler olduğu ileri sürülen 12 sanığın (askerlerden birinin kaçtıkları aracın içinde öldürülmüş olarak bulunduğu belirtilmiştir) ve başvuruculların TÜRKSAT'a giderken kullandıkları otomobilin sahibi olan bir sanığın cezalandırılması talep olunmuştur. İddianamede askerlerin silahlı saldırısı sonucunda hayatını kaybeden 2 TÜRKSAT görevlisine, bunların yakınları olan 4 müştekiye, ayrıca olayla ilgili TÜRKSAT tüzel kişiliğinin yanı sıra 56 gerçek kişi müştekiye yer verilmiştir.

95. İddianamenin öncelikle terör örgütlerinin genel niteliğine ve özelliklerine (cebir ve şiddet kullanma; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle hareket etme, siyasi maksatla faaliyet gösterme, silahlı olma, üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olma, en az üç kişiden oluşma gibi) değinerek FETÖ/PDY'nin bir terör örgütü olduğu olgusuna işaret ettiği, bu bağlamda özellikle 15 Temmuz darbe teşebbüsüne vurgu yaptığı görülmektedir.

96. İddianamede FETÖ/PDY mensubu kişilerin genel olarak tutumlarına ve yapılanmanın bu kişilerden olan beklentilerine ilişkin olarak Fetullah Gülen'in yazarı olduğu bir kitapta yer alan "Cemaate bağlı kişinin azimli/kararlı ve hizmete karşı itaatkâr her şeyin sorumluluğunu alması gereken, darbe yediğinde azmi bozulmayan, yüksek rütbelere geldiğinde kendi rütbesi değil de hizmetin rütbesini ön planda tutan, hizmet içerisinde yapacağı görevlerin zor olabileceğine inanan ve bütün varlığını/canını/sevdiklerini hizmet için feda etmeye hazır olan" şeklindeki "hizmet insanı" tanımına ve Fetullah Gülen'in "Ne olursanız olun makam şöhret başınızı döndürmesin. 'SIFIR' olun. Olun ki büyük rakamlarda büyük yerlerde kullanılasınız." sözlerine atıf yapılmıştır.

97. İddianamenin başvurucularla ilgili bölümünde şu ifadelere yer verilmiştir:

"TÜRKSAT yerleşkesinden yayınlarının kesilmesine yönelik gelişen olaylar sürecinde; 16/07/2016 günü saat 02:00 sıralarında U.Ö. isimli şüpheliye ait ... araçla kuruma girmek için buraya gelen şüpheliler Birol Baki, Burhan Güneş, Salih Mehmet Dağköy, Aydın Yavuz isimli şahısların buraya TÜRKSAT yayınlarının kesilmesi için geldiklerinin tespit edilmesi üzerine, şüphelilerin durdurulduğu, kolluk görevlileri tarafından durdurulan şahısların 'içeriden kendilerinin çağrıldığını' iddia ettikleri, kimlikleriyle ilgili şüphe duyulması üzerine, şüphelilerden Burhan Güneş'in elindeki cep telefonundan bir şeyler silmeye çalıştığı, telefonunu fabrika ayarlarına döndürmeye çalıştığı görülmesi üzerine müdahale edilerek haklarında yakalama işlemi yapılmıştır.

Üzerlerindeki eşyalar ile telefonlarına el konulduğu anlaşılmış, bu kişilerin, asker kıyafetli şüphelilerin lideri durumunda olan Yarbay E.U.nun ifadelerinde geçen, 'yayınların kesilmesine yardımcı olmak amacıyla yanlarına gönderileceği bildirilen sivil kişiler' olduğu değerlendirilmiştir.

Sivil olarak TÜRKSAT'a girmeye çalışan şüpheliler Aydın Yavuz, Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy isimli şahıslarla ilgili sonradan yapılan araştırma sonucu şüphelilerin bilgisayar ve iletişim alanında uzman oldukları, Salih Mehmet Dağköy'ün FETÖ/PDY örgütüyle irtibatlı Yamanlar Lisesi mezunu olduğu, Samanyolu TV isimli kanalda bilgi işlem direktörü olarak ... çalıştığı, Aydın Yavuz'un TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezinde kurumsal gelişim başkan yardımcısı olarak daha önceden çalıştığı, Burhan Güneş'in de bilgisayar mühendisliği mezunu olup TÜBİTAK kurumunda daha önceden idari işler başkan yardımcısı olarak çalıştığı, Birol Baki'nin de ... Elektronik isimli şirketinin olduğu, Samanyolu TV'de bir süre çalıştığı, şüphelilerden Burhan Güneş'in eşi[nin] TÜBİTAK kurumunda çalışırken söz konusu darbe olayları kapsamında hakkında adli işlem yapılarak denetimli serbestlik kararı verildiği, buna göre şüphelilerin olay günü TÜRKSAT'da uydu yayınlarının kesilmesi amacıyla bulunduğunun sabit olduğu anlaşılmıştır.

Nitekim bu şahısların TÜRKSAT'a gelmek için kullandıkları ... aracın ruhsat sahibi olan şüpheli U.Ö.nün alınan ifadelerinde M.Y. isimli bir arkadaşının whatsapp üzerinden 15/07/2016 günü öğleden sonra yazdığı mesaj üzerine S.K. isimli ortak arkadaşlarının ... evinde buluştuklarını, M.Y. ve O.D.nin de orada olduğunu, akşam üzeri telefonla haber gelmesi üzerine M.Y., O.D. ve S.K.nin kendisine ait araçla gittiklerini, kendisinin evde yalnız kaldığını beyan ettiği, şüpheli U.Ö.nün ifadesinde geçen M.Y., S.K. ve O.D. isimli şahısların olay gecesi yine darbeye teşebbüs eylemleri kapsamında TRT yayınlarına müdahale etmek için baskın yapan askeri şahıslarla birlikte TRT binasına gittiklerinin basın yayın organlarında fotoğraflarıyla birlikte haber konusu olduğu, bu şahısların halen kaçak oldukları, hepsinin bilgisayar ve iletişim konusunda uzman olup şüpheli U.Ö.nün beyanına

göre HAVELSAN [Hava Elektronik Sanayi] ve TAİ [Türk Havacılık Sanayi] gibi önemli kamu kurumlarında çalışmış oldukları ... anlaşılmıştır.

Şüpheliler Aydın Yavuz, Birol Baki, Salih Mehmet Dağköy ve Burhan Güneş'in yakalanmalarına müteakip olay yerinde bekletildikleri sırada TÜRKSAT'ın bombalanacağı gerekçesiyle içeriden yoğun bir şekilde görevli ve sivil şahısların araçlarıyla çıkmaya çalıştığı, bu sebeple yol üzerinde bir süre kargaşa olduğu, güvenlik görevlilerinin çıkanları kontrol etmeye çalıştığı, bombaların düşmeye başlaması üzerine onların da Konya yolu istikametine çekildikleri, bu sırada şüphelilerden Aydın Yavuz'un kelepçeli şekilde ... araçta kaldığı, boşluktan istifade ederek araçtan inen Aydın Yavuz'un yakındaki boş arazilere kaçtığı, saat 14:00'e kadar saklandığı, kelepçeli bir şekilde olay yeri yakınındaki ... benzin istasyonuna geldiğinde jandarma görevlileri tarafından bulunup ilçe emniyet müdürlüğü görevlilerine teslim edildiği,

... [şüpheli U.Ö.ye ait olup olay tarihinde başvuruculaların kullandıkları] aracın olay yerinde kalmasından sonra TÜRKSAT yerleşkesinin askeri uçak tarafından bombalanması, bu sırada buradan kaçan şüpheli asker şahıslar ile emniyet görevlileri arasında silahlı çatışma olması nedeniyle aracın durumunun kontrol edilmediği, bu arada şüpheli U.Ö.nün Ankara'dan arkadaşı M.Y.nin aracıyla buraya gelerek 16/07/2016 günü saat 10:40 sıralarında daha önce evinden aldığı yedek anahtarıyla aracını çalıştırıp götürdüğü, bir süre nerede olduğu tespit edilemeyen aracın ruhsat bilgilerinden yola çıkılarak şüpheli U.Ö.ye ait olduğunun anlaşılması üzerine yapılan araştırma sonucu 30/08/2016 günü Yalova ili Çınarcık ilçesinde şüpheli U.Ö. tarafından kullanılırken bulunduğu ... anlaşılmıştır."

98. Başvuruculaların FETÖ/PDY ile bağlantılarının bulunduğuna ilişkin olarak ayrıca bu yapılanmayla ilgisi olduğu belirtilen Bank Asyadaki hesap durumlarına ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. İddianamede belirtildiğine göre başvuruculaların tümü bu Bankanın müşterisidir. Başvuruculardan Burhan Güneş'in hesapları 3/6/1999 tarihinde açılmış olup 18/12/2013 ile 14/2/2014 tarihleri arasında işlem kayıtları mevcuttur. Aydın Yavuz'un hesapları 13/10/2000 tarihinde açılmış olup çeşitli şubelerde birçok işlemi bulunmaktadır ve hesapları suç tarihine kadar aktif olarak kullanılmıştır. Birol Baki'nin hesabı 23/10/2000 tarihinde açılmış olup birçok şubeden hesap hareketleri mevcuttur ve suç tarihine kadar hesapları aktif olarak kullanılmıştır. Salih Mehmet Dağköy'ün hesabı ise 21/7/2005 tarihinde açılmış olup suç tarihine kadar hesapları aktif olarak kullanılmıştır. Diğer taraftan soruşturma mercilerinin ilk tespitlerine göre başvurucu Aydın Yavuz'un FETÖ/PDY üyelerinin kendi aralarındaki iletişimleri sağladıkları "ByLock" adlı programı mobil cihazına yükleyen ve kullanan şahıslar arasında ismi geçmektedir.

99. Olayla ilgili müşteki sıfatıyla beyanları alınan çok sayıda polis memuru 15 Temmuz 2016 tarihinde TÜRKSAT nizamiye girişinde bekledikleri sırada yanlarına bir aracın geldiğini, araç içinde dört kişinin olduğunu, bu kişilerin "kendilerine içeriden telefon geldiğini ve bu nedenle içeri girmeleri gerektiğini" söylediklerini, bunun üzerine bu kişileri arabadan indirip üst araması yaptıklarını, bu sırada araç sürücüsünün telefonunu fabrika ayarlarına döndürmeye çalıştığını görmeleri üzerine bu dört kişiyi (başvuruculari) gözaltına aldıklarını ifade etmiştir.

100. Öte yandan TÜRKSAT'ı işgal eden askerlerin lideri konumunda olduğu belirtilen Yarbay E.U.nun soruşturma makamlarınca alınan ifadesinin başvurucularla ilgili olduğu değerlendirilen bölümü şöyledir:

"Yayınların kesilmesi konusunda teknik bilgim olmadığı için bu konuda görevli olup

olmadığını öğrenmeye çalıştım. Nizamiyede bu işi bilen olmadığı söylendi. Yayınların kesilebileceği binayı öğrenince o tarafa gittik ... Yayınların kesilmesine yardımcı olacak şahıs yayının yapıldığı binadaymış. Bu sırada sürekli bana gelen telefonlarda yayınların devam ettiği, bir an önce kesilmesi gerektiği bildiriliyordu. Oradaki TÜRKSAT personeli farklı yerleri gösterdiler. Hatta dışarıda konteynır şeklinde bu işlerin yapıldığı yerler olduğu söylendi. Oralara da gidildi. Ben yayınların kesilip kesilmediğini tam olarak bilemiyorum. Ancak telefonlarda bana yayınların kesilmediği, sürekli söyleniyordu.

TÜRKSAT çalışanları farklı görevleri olduğunu söyleyerek yardımcı olmadılar. Telefonlarda dışarıdan yayın kesilmesine yardımcı olması için sivil teknisyenlerin geleceği söylenmişti, ancak ben bu şahısları hiç görmedim. Gönderdiklerinden de emin değilim. Bana isimleri ya da kimlikleriyle ilgili bir bilgi de verilmedi. Ayrıca TÜRKSAT'ta bize yardımcı olabileceği söylenen bir şahıs ismi de verilmemişti. Tamamen kendi imkanlarımızla yayınların nasıl kesileceğini anlamaya çalıştık ... en son yayınların kesilmemesi üzerine orada başka bir tedbir uygulanacağını söyleyerek herkesin binalardan çıkartılması talimatı geldi ..."

101. Başvurucular hakkında düzenlenen iddianame, Ankara 14. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 13/1/2017 tarihinde kabul edilmiş ve Mahkemenin E.2017/3 sayılı dosyası üzerinden yargılamaya başlanmıştır.

102. Mahkemece yapılan tensip (duruşmaya hazırlık) incelemesi sonunda "atılı suçun niteliği, toplanan deliller, soruşturma aşamasında alınan savunma ve tanık beyanlarına dayalı kuvvetli suç şüphesinin bulunması, sanıkların kaçma ve delilleri karartma ihtimali, adli kontrol hükümlerini uygulamanın bu aşamada yetersiz kalabileceği" gerekçesiyle başvurucuların tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir. Ayrıca Mahkeme, 9/2/2017 ve 9/3/2017 tarihlerinde başvurucuların tutukluluk durumunu resen dosya üzerinden incelemiş ve "kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, terör örgütü üyesi olma suçunun CMK [Ceza Muhakemesi Kanunu] 100. maddesinde belirtilen katalog suçlardan olması, müsnet suçların alt ve üst sınırı, tutuklulukta geçen süreye göre tutuklama tedbirinin ölçülü olması" gerekçesiyle tutukluluğun devamına karar vermiştir.

103. Başvuruculaların yargılandığı davada ilk duruşma 4/4/2017 tarihinde yapılmıştır. Mahkemece duruşmanın SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi) vasıtasıyla kayda alınmasına karar verilmiştir. Mahkemenin 5/4/2017 ve 6/4/2017 tarihlerinde de duruşmaya devam ettiği anlaşılmıştır. Bu duruşma(lar)da başvuruculaların kimlik tespiti yapılmış, isnat edilen suçları ve yasal hakları hatırlatılmış, iddianame ve ekleri ile atılı suçlamaların hukuki nitelendirilmesi okunup anlatılmış ve başvuruculaların savunmaları alınmış, ayrıca müştekiler dinlenmiştir. Başvurucular Mahkeme önündeki savunmalarında da soruşturma aşamasındaki anlatımlarıyla benzer yönde ifade vermiş, atılı suçlamaları kabul etmemişlerdir. Başvuruculardan Birol Baki ve Mehmet Salih Dağköy, bir süre Samanyolu TV'de çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Kullandıkları cep telefonlarında "ByLock" programının yüklenmiş olduğu tespit edilen başvurucular Aydın Yavuz ve Burhan Güneş, anılan programdan haberlerinin olmadığını ve bu programı kullanmadıklarını savunmuşlardır. 15 Temmuz günü akşam saatlerinden itibaren cep telefonlarının kapalı olduğu tespit edilen tüm başvurucular, savunmalarında bu durumu telefonlarının şarjının bitmesiyle açıklamışlardır. 6/4/2017 tarihinde yapılan duruşmada başvurucular ve müdafileri tahliye taleplerini sözlü olarak Mahkemeye bildirmişlerdir. Mahkeme aynı duruşmada "atılı suçun vasıf ve mahiyeti, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut olguların bulunması, delillerin henüz tam olarak toplanamamış olması ve bu aşamada adli kontrol uygulamasının yetersiz olacağı, tutuklama tedbirinin ölçülü ve orantılı olduğu" gerekçesiyle başvuruculaların taleplerinin

reddine ve tutukluluk hâllerinin devamına karar vermiştir.

104. Mahkemece 8/5/2017 tarihinde yapılan duruşmada, Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki görüşünü bildirmiş ve başvuruculaların isnat edilen tüm suçlardan cezalandırılmalarını talep etmiştir. Mahkeme 8/5/2017 ve 29/5/2017 tarihli duruşmalarda da "suçun vasıf ve mahiyeti, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut olguların varlığı ve bu aşamada adli kontrol uygulamasının yetersiz olacağı, tutuklama tedbirinin ölçülü ve orantılı olduğu" gerekçesiyle başvuruculaların tutukluluğunu devam ettirmiştir.

105. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir ve başvuruculaların tutukluluk durumu devam etmektedir.

İ. ByLock Programına İlişkin Olgular

106. Başvurucular Aydın Yavuz ve Burhan Güneş'in "ByLock" isimli haberleşme programının (uygulama) kullanıcısı olmaları ve bunun üzerinden haberleşme yapmalarının soruşturma ve kovuşturma mercilerince FETÖ/PDY ile ilgilerinin bulunmaları yönünden önemli bir unsur olarak değerlendirilmesi nedeniyle anılan programın genel özelliklerine ilişkin yargı organlarınca yapılan tespit ve değerlendirmelere yer verilmesi uygun olacaktır. Özellikle Yargıtay 16. Ceza Dairesinin -ilk derece mahkemesi sıfatıyla- 24/4/2017 tarihli (E.2015/3, K.2017/3) ve Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/1/2017 tarihli (E.2016/401, K.2017/4) kararlarında ifade edildiği şekliyle bu tespit ve değerlendirmeler şöyle özetlenebilir:

i. "ByLock", yaklaşık 215.000 kullanıcısı olan ve İnternet üzerinden iletişim sağlamak üzere oluşturulmuş bir programdır.

ii. "ByLock" uygulamasında on binlerce arkadaş grubu bulunmaktadır ve uygulama üzerinden milyonlarca mesaj ve elektronik posta gönderilmiştir.

iii. Uygulama güçlü bir şifreleme sistemine sahiptir. Uygulama üzerinden gönderilen her bir mesajın farklı bir kripto anahtarıyla şifrelenerek iletilmesi tasarlanmıştır.

iv. Bir başka ülkede sunucu kiralanmak suretiyle kullanıma sunulan uygulamaya ilişkin olarak gerçekleştirilen iş ve işlemlere (sunucu ve IP kiralama gibi) ait ödemeler anonim yöntemlerle yapılmıştır. Ayrıca uygulamayı geliştiren ve kullanıma sunan kişinin daha önce yaptığı işlere ilişkin bir referansı bulunmamaktadır. Uygulamanın tanıtımına yönelik bir girişimde de bulunulmamıştır. Dolayısıyla "ByLock"un kullanıcı sayısının artırılması ve ticari bir değer hâline getirilmesi hedeflenmemiştir. Sonuç olarak uygulamanın kurumsal ve ticari mahiyeti bulunmamaktadır.

v. Uygulamaya ait kaynak kodlar içinde birtakım Türkçe ifadeler yer almaktadır. Yine kullanıcı adlarının, grup isimlerinin ve çözümlenen şifrelerin büyük çoğunluğu ile uygulamanın çözümlenen içeriklerin neredeyse tamamı Türkçedir.

vi. "ByLock"a yönelik engellemelerin tamamına yakını Türkiye IP adreslerine ilişkindir. Türkiye'den erişim sağlayan kullanıcılar, kimlik bilgilerinin ve iletişimin gizlenmesini sağlamak amacıyla uygulamaya VPN vasıtasıyla erişmeye zorlanmıştır.

vii. "ByLock"a ilişkin arama motorları üzerinden yapılan sorgulamaların neredeyse tamamı Türkiye'deki kullanıcılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya Türkiye IP adreslerinden erişimin engellendiği tarih itibarıyla arama motorları üzerinden yapılan sorgulamalarda büyük bir artış olmuştur.

viii. "ByLock" ile ilişkili İnternet kaynaklı yayınlar, çoğunlukla sahte hesaplar üzerinden

yapılmış ve burada FETÖ/PDY lehine paylaşımlarda bulunulmuştur.

ix. Büyük bir kullanıcı kitlesine sahip uygulama, 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde ne Türk kamuoyu ne de yabancılar tarafından bilinmektedir.

x. Uygulamanın akıllı telefonlara yüklendikten sonra kullanılabilmesi için kullanıcı adı/kodu ve parolanın, ayrıca kullanıcıya özel güçlü bir kriptografik şifrenin belirlenmesi ve bu bilgilerin uygulama sunucusuna kriptolu olarak iletilmesi gerekmektedir. Böylece kullanıcı bilgilerinin ve iletişimin güvenliğinin azami şekilde korunması amaçlanmıştır.

xi. "ByLock"a ilişkin kullanıcı hesabı oluşturulması sırasında kişiye özel bir bilgi (telefon numarası, kimlik numarası, e-posta adresi vb.) talep edilmemekte, global ve ticari benzer uygulamalarda olduğu şekilde kullanıcı hesabını doğrulamaya yönelik bir işleyiş (SMS şifre doğrulaması, e-posta doğrulaması vb.) de bulunmamaktadır. Bunlar kullanıcıların tespitini zorlaştırmak amacıyla alınmış önlemlerdir.

xii. Uygulamaya kayıt işlemi, sistemde kayıtlı kullanıcılarla iletişim kurmak için yeterli değildir. Kullanıcıların haberleşmesi için her iki tarafın çoğunlukla yüz yüze veya bir aracı (kurye, mevcut "ByLock" kullanıcısı gibi) vasıtasıyla temin edilen kullanıcı adlarını/kodlarını eklemesi gerekmektedir. Mesajlaşma, her iki kullanıcının da birbirini eklemesinden sonra başlatılabilmektedir. Dolayısıyla uygulama, sadece oluşturulan hücre tipine uygun şekilde bir haberleşme gerçekleştirilmesine imkân verecek biçimde kurgulanmıştır.

xiii. Uygulama üzerinden sesli arama, yazılı mesajlaşma, e-posta iletimi ve dosya transferi gerçekleştirilmesi mümkündür. Böylece kullanıcıların örgütsel mahiyetteki haberleşmelerini başka herhangi bir haberleşme aracına ihtiyaç duymadan gerçekleştirmesine olanak sağlanmıştır. Kullanıcıların tüm iletişimlerinin "ByLock" sunucusu üzerinden yapılması, buradaki grupların ve haberleşme içeriklerinin uygulama yöneticisinin denetim ve kontrollerinde olmasını da mümkün hâle getirmiştir.

xiv. "ByLock" üzerinden gerçekleştirilen haberleşme, belirli sürelerde manuel işleme gerek duyulmaksızın cihaz üzerinden otomatik olarak silinmektedir. Kullanıcılar, haberleşme güvenliği bakımından silmeleri gereken verileri silmeyi unutsa dahi "ByLock" sistemi gerekli tedbirleri alacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece olası bir adli işlem neticesinde cihaza el konulması durumunda bile uygulamada yer alan kullanıcı listesindeki diğer kullanıcılara ve uygulamadaki haberleşmelere ilişkin geçmiş verilere erişim engellenmiştir.

xv. Uygulamaya ait sunucu ve iletişim verileri, uygulama veri tabanında kriptolu olarak saklanmaktadır. Bu durum, kullanıcı tespitinin önlenmesi ve haberleşme güvenliği için alınan ilave güvenlik tedbirleridir.

xvi. "ByLock" kullanıcıları da kendilerini gizlemek amacıyla birtakım önlemler almışlardır. Bu çerçevede kullanıcılar, haberleşme içeriklerinde ve uygulamadaki arkadaş listelerinde kişilerin gerçek bilgileri yerine örgüt içindeki "kod adlarına" yer vermişler, ayrıca çok haneli parolalar belirlemişlerdir.

xvii. Uygulama, 2014 yılı başlarında bir süre herkes tarafından yüklenebilmekte iken bu tarihten sonra uygulamanın kullanımı ancak kullanıcıların cihazlarına manuel olarak yüklenmesiyle mümkün hâle getirilmiştir.

xviii. "ByLock" üzerinden yapılan iletişimin çözümlenen içeriğinin tamamına yakını FETÖ/PDY unsurlarına ait örgütsel temas ve faaliyetlere ilişkindir. Bu kapsamda "buluşma adreslerinin değiştirilmesi, yapılacak operasyonların önceden bildirilmesi, örgüt

mensuplarının yurt içinde saklanması için yer temini, yurt dışına kaçış için yapılan organizasyonlar, himmet organizasyonları, açığa alınan veya meslekten çıkarılan örgüt mensuplarına para temini, Fetullah Gülen'in talimat ve görüşlerinin paylaşılması, Türkiye'yi terörü destekleyen ülke gibi göstermek amacına yönelik faaliyette bulunan birtakım İnternet adreslerinin paylaşılması ve bu sitelerdeki anketlerin desteklenmesi, FETÖ/PDY'ye yönelik yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanıkların hâkim ve savcılarca serbest bırakılmasının sağlanması, örgüt mensuplarına müdafi temin edilmesi, örgüt üyelerinden kimlere operasyon yapıldığına ve kimlerin deşifre olduğuna ilişkin bilgilerin paylaşılması, operasyon olması ihtimaline karşı evlerde ya da yakalanılması muhtemel yerlerde bulunulmaması ve aranacak yerlerdeki örgüt için önemli dijital verilerin önceden "arama tarama mesulü" olarak adlandırılan kişilerce temizlenmesi, kamu kurumlarında FETÖ/PDY aleyhine görüş bildiren veya yapılanmayla mücadele edenlerin fişlenmesi, deşifre olduğu düşünüldüğünde "ByLock" uygulamasının kullanımına son verileceği ve alternatif programlara (Eagle, Dingdong, Tango vb.) geçiş yapılacağının haber verilmesi, yapılanmaya mensup kişilerin savunmalarında kullanabilmeleri amacıyla hukuki metinler hazırlanması" gibi örgütsel niteliği olan mesajlar gönderildiği anlaşılmıştır.

xix. Grup olarak da haberleşme özelliği bulunan uygulamadaki grupların isimleri (Bölge Bayan, Etütcüler, Ev abileri, İmamlarım, Okulcular, 8 abiler, 8 birimciler, 8 büyük bölge, Bölgeciler, II Mezuncular, Talebeciler, Üniversiteciler, Zaman Gönüllüler, Mesul, Mesuller, İzdivaç gibi) örgütün sıkça kullandığı kendisine has literatürüyle ve hücre tipi hiyerarşik yapılanmasıyla uyumludur.

xx. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında beyanları alınan bazı şüpheliler, 2014 yılının başlangıcından beri "ByLock"un FETÖ/PDY üyeleri tarafından örgütsel haberleşme aracı olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir.

xxi. "ByLock" global bir uygulama görüntüsü altında münhasıran FETÖ/PDY mensuplarının kullanımına sunulan bir haberleşme programıdır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

(Karar içinde yer verilen ve/veya atıf yapılan Anayasa hükümlerinde, bireysel başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte yürürlükte olan metin esas alınmıştır.)

1. Anayasa Hükümleri

107. Anayasa'nın "Olağanüstü yönetim usulleri"nden "Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı"nı düzenleyen 120. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Millî Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilân edebilir."

108. Anayasa'nın "Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme" kenar başlıklı 121. maddesi şöyledir:

"Anayasanın 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca olağanüstü hal ilânına karar verilmesi durumunda, bu karar Resmî Gazetede yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

119 uncu madde uyarınca ilân edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, Anayasanın 15 inci maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağı veya nasıl durdurulacağı, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü hal Kanununda düzenlenir.

Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir."

2. Kanun Hükümleri

109. 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Bu Kanunun amacı,

…

b) Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması,

Durumlarında olağanüstü hal ilan edilmesi ve usulleriyle olağanüstü hallerde uygulanacak hükümleri belirlemektir."

110. 2935 sayılı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Bu Kanun; olağanüstü hal ilanına … olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağı veya nasıl durdurulacağına, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağına, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceğine, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağına ve olağanüstü yönetim usullerine ilişkin hükümleri kapsar."

111. 2935 sayılı Kanun'un "Olağanüstü halin ilanı" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu:

…

b) Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü de aldıktan sonra;

Yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde altı ayı geçmemek üzere

olağanüstü hal ilan edebilir.

Olağanüstü hal kararı Resmi Gazete'de yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağrılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir. Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin bu maddenin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince ilanından sonra; süreyi uzatmaya, kapsamını değiştirmeye veya olağanüstü hali kaldırmaya ilişkin hususlarda da karar almadan önce Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü alır.

Olağanüstü hal kararının hangi sebeplerle alındığı, bölgesi ve süresi, Türkiye radyo ve televizyonuyla ve Bakanlar Kurulunca gerekli görülen hallerde diğer araçlarla ilan edilir."

112. 2935 sayılı Kanun'un "Kanun hükmünde kararname" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda Anayasanın 91 inci maddesindeki kısıtlamalara ve usule bağlı olmaksızın, kanun hükmünde kararnamemeler çıkarabilir. Bu kararnameler Resmi Gazete'de yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur."

113. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

..."

114. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1), (2) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

...

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

115. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

116. 5271 sayılı Kanun'un "Usul" kenar başlıklı 105. maddesi şöyledir:

"103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adlî kontrol uygulanmasına karar verilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/23 md.) 103 üncü maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yapılan istemler hariç olmak üzere örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından bu süre yedi gün olarak uygulanır. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir."

117. 5271 sayılı Kanun'un "Tutukluluğun incelenmesi" kenar başlıklı 108. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir."

118. 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kontrol" kenar başlıklı 109. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

…

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) Yurt dışına çıkamamak.

b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

c) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.

d) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.

e) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.

f) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.

g) Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adlî emanete teslim etmek.

h) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak.

i) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adlî kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

j) Konutunu terk etmemek.

k) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek.

l) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek."

119. 5271 sayılı Kanun'un "Müdafiin dosyayı inceleme yetkisi" kenar başlıklı 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili bölümü ile (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

6. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

...

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz."

(4) Müdafi, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir."

120. 5271 sayılı Kanun'un "İtiraz olunabilecek kararlar" kenar başlıklı 267. maddesi şöyledir:

"Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

121. 5271 sayılı Kanun'un "Karar" kenar başlıklı 271. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekil dinlenir."

122. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Anayasayı ihlal" kenar başlıklı 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar."

123. 5237 sayılı Kanun'un "Yasama organına karşı suç" kenar başlıklı 311. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Büyük Millet Meclisini ortadan kaldırmaya veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engellemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılırlar."

124. 5237 sayılı Kanun'un "Hükûmete karşı suç" kenar başlıklı 312. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir."

125. 5237 sayılı Kanun'un "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası

verilir."

126. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Terör tanımı" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir."

127. 3713 sayılı Kanun'un "Terör suçlusu" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır."

128. 3713 sayılı Kanun'un "Terör suçları" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır."

3. Olağanüstü Hâl KHK'ları ile Yapılan Düzenlemeler

129. 23/7/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı KHK'nın (18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un) "Soruşturma ve kovuşturma işlemleri" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;

...

ı) Tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye talepleri dosya üzerinden karara bağlanabilir.

..."

130. 27/7/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı KHK'nın (8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un) "Soruşturma ve kovuşturma işlemleri" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar

bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;

...

c) Tutukluluk kararına itiraz edilen sulh ceza hâkimliği veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok on gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

ç) Tahliye talepleri en geç otuzar günlük sürelerle tutukluluğun incelenmesi ile birlikte dosya üzerinden karara bağlanır.

...

l) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının kararıyla kısıtlanabilir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Birleşmiş Milletler Hukuku

a. Beyanname ve Sözleşme Metinleri

131. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (Beyanname) 9. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez."

132. MSHUS'un 4. maddesi şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez.

3. Aykırılık hakkından yararlanmak isteyen bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, hangi hükümleri uygulamaktan kaçındıklarını ve bu davranışta bulunmalarına yol açan nedenleri, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığıyla, bu Sözleşme'ye Taraf diğer Devletlere derhal bildireceklerdir. Böyle bir aykırılığı sona erdirdikleri tarih konusunda da yine aynı kanal aracılığıyla bir bildirimde bulunacaklardır."

133. MSHUS'un 9. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkesin kişi özgürlüğü ve güvenlik hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz veya tutuklanamaz. Hiç kimse kanunun tayin ettiği sebeplere ve usule uygun olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılamaz."

b. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin Genel Yorumları

i. MSHUS'un 4. Maddesine İlişkin Olarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin 2001 Yılında Yapılan 72. Oturumunda Kabul Edilen 29 No.lu Genel Yorum

134. Sözleşme'den doğan yükümlülüklerini askıya alan veya bu yükümlülüklerden ayrılan tedbirler alan taraf devletin temel amacı, Sözleşme'ye bütünüyle uymanın yeniden

sağlandığı normal duruma dönülmesi olmalıdır. Ayrıca Sözleşme'deki yükümlülükleri askıya alma veya bu yükümlülüklerden ayrılan tedbirler almaya yönelik uygulamalar istisnai ve geçici nitelikte olmalıdır.

135. Bir devlet Sözleşme'nin 4. maddesine dayanmadan önce iki temel şart gerçekleşmelidir: Bunlardan birincisi olağanüstü durumun ulusun hayatını tehdit edecek seviyede olması, ikincisi ise olağanüstü durumun varlığının resmen ilan edilmesidir. Devletler, Sözleşme'nin herhangi bir hükmünün askıya alınmasını gerektirebilecek bir olağanüstü hâl ilanı durumunda olağanüstü hâl ilanını ve yetkilerini düzenleyen anayasa hükümleri ve diğer hukuk kuralları çerçevesinde hareket etmelidir.

136. Sözleşme uyarınca, silahlı çatışma hâllerinde dahi Sözleşme'den doğan yükümlülüklerden ayrılan tedbirler alma sonucunu doğuran önlemlere, yalnızca durumun ulusun hayatına tehdit teşkil etmesi hâlinde ve tehdit teşkil ettiği ölçüde başvurulabilir. Sözleşme'nin 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtildiği üzere Sözleşme'den doğan yükümlülüklerden ayrılan tedbirlerin temel gerekliliklerinden biri, bu tedbirlerin olağanüstü durumun kesin olarak gerektirdiği ölçüyü aşmamasıdır. Bu gereklilik olağanüstü durumun süresi, coğrafi alanı, olağanüstü durumun içeriği ve olağanüstü durum nedeniyle başvurulan derogasyon tedbirleriyle ilgilidir.

137. Sözleşme'nin 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Sözleşme'den doğan yükümlülüklere aykırı tedbirlerin meşruiyetinin gereklerinden biri de bu tedbirlerin ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesidir. Bunun yanında anılan fıkra, bu tedbirlerin uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklere ve özellikle uluslararası insan hakları hukukuna aykırı olmamasını da gerekli kılar. Sözleşme'den kaynaklanan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler, bir devletin taraf olduğu diğer bir uluslararası sözleşmeden veya genel uluslararası hukuktan doğan bir yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğuruyorsa 4. madde, Sözleşme hükümlerinin derogasyonunu meşrulaştırmayacaktır.

138. Taraf devletler, hiçbir şart altında Sözleşme'nin 4. maddesini insan hakları hukuku veya uluslararası hukukun emredici bir kuralının ihlalinin gerekçesi olarak öne süremez. Örneğin rehin alma eylemleri, toplu cezalandırmalar, özgürlüklerden keyfî şekilde mahrum etme, adil yargılanma hakkının temel ilkelerinden sapma ve masumiyet karinesine riayet etmeme gibi ihlaller, 4. madde çerçevesinde meşru kılınamaz.

139. Sözleşme'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, açıkça askıya almanın veya yükümlülüklerden ayrılan tedbirler almanın mümkün olmadığı haklar olarak belirtilen hakların korunması, bu hakların başta yargısal güvenceler olmak üzere usule ilişkin güvenceler altına alınmasını gerektirir.

140. Sözleşme'nin 4. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre derogasyon hakkından yararlanmak isteyen taraf devletler, uluslararası bildirim rejimine uyarlar.

ii. MSHUS'un 9. Maddesine İlişkin Olarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin 2014 Yılında Yapılan 112. Oturumunda Kabul Edilen 35 No.lu Genel Yorum

141. Sözleşme'nin 9. maddesi, hem kişi özgürlüğünü hem de kişi güvenliğini tanır ve korur. Bununla birlikte kişi özgürlüğü hakkı mutlak değildir. Sözleşme'nin 9. maddesinin (1) numaralı fıkrası özgürlükten yoksun bırakmanın keyfî olmamasını ve hukuk devleti ilkesi gözetilerek uygulanmasını gerektirir.

142. Tutuklama nedeni olarak bir kişinin mevcut, kaçınılmaz ve doğrudan bir tehdit oluşturduğunun ileri sürüldüğü çok istisnai durumlarda, bu hususta ispat yükü ilgili kişinin bu şekilde bir tehdit arz ettiği ve bu durumun alternatif önlemlerle karşılanamayacağının gösterilmesi suretiyle taraf devlete ait olup bu yük tutma süresi uzadıkça buna paralel olarak artar. Silahlı çatışma veya diğer olağanüstü hâllerde 9. maddenin gerektirdiği normal usullerden ayrılan tedbirler alan taraf devletler, bu tedbirlerin fiilî durumun kesin olarak gerektirdiğinin ötesine geçmemesini temin etmek zorundadırlar.

143. Bu tedbirler, bir taraf devletin özgürlükten yoksun bırakma ve ayrımcılık yasağıyla ilgili olanlar da dâhil olmak üzere uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülükleriyle uyumlu olmalıdır.

144. Sözleşme'nin 4. maddesi kapsamına giren durumlar dahi makul olmayan ve gereksiz bir tutuklamayı meşru kılmayacağından keyfî tutuklamaya karşı genel güvencenin askıya alınması mümkün değildir. Bununla birlikte ulusun yaşamını tehdit eden bir olağanüstü hâlin varlığı ve mahiyeti, belirli bir gözaltı veya tutmanın keyfî olup olmadığının tespit edilmesinde belirleyici olabilir. Benzer bir şekilde özgürlükten yoksun bırakma Sözleşme ile korunan diğer sınırlandırılabilir haklarla çatışması nedeniyle keyfî olarak nitelendirildiğinde söz konusu haklara ilişkin geçerli derogasyonlar/sınırlamalar da (değerlendirmede) dikkate alınabilir.

145. Kişi özgürlüğünü koruyan usule ilişkin güvenceler, sınırlanması hiçbir şekilde mümkün olmayan haklara dair güvencelerin dolaylı bir biçimde ortadan kaldırılmasına yol açacak şekilde derogasyon tedbirlerine konu olamaz. 9. maddenin belirli hükümlerine ilişkin çekince konması mümkün olsa da bir taraf devletin kişileri keyfî olarak gözaltına alma veya tutma hakkını saklı tutması, Sözleşme'nin amaç ve hedefleriyle bağdaşmayacaktır.

2. Avrupa Hukuku

a. Sözleşme Metinleri

146. AİHS'in "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

..."

147. AİHS'in "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

b. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

148. AİHS'in 15. maddesi, taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde AİHS'teki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunmaktadır. Bugüne kadar AİHS'e taraf birçok devlet (Türkiye, İngiltere, Fransa, İrlanda, Yunanistan, Ukrayna, Arnavutluk, Gürcistan ve Ermenistan), AİHS'teki yükümlülüklerine ilişkin derogasyon bildiriminde bulunmuştur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bu bildirimlerle bağlantılı uygulamalardan kaynaklanan başvuruları karara bağlamıştır. AİHS'in 15. maddesini yorumlayan bu kararlardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

149. AİHS'in 15. maddesinde, yükümlülüklerin azaltılmasına imkân tanınan durumlardan biri savaş hâli olmakla birlikte savaş durumunun mevcut olması nedeniyle yükümlülüklerin azaltılması ile ilgili bir başvuru olmamıştır. AİHS'e göre savaş zamanının dışında derogasyon, yalnızca "ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike" hâlinde mümkündür. AİHM, neyin olağanüstü durum oluşturacağı dâhil olmak üzere AİHS'in 15. maddesinin her bir unsurunu yorumlamanın kendi görevi olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda AİHM, ulusun varlığını tehdit eden genel tehlike hâlini tüm nüfusu etkileyen ve devleti oluşturan toplumun yaşam düzenine karşı bir tehdit teşkil eden istisnai bir kriz veya olağanüstü durum olarak tanımlamaktadır (Lawless/İrlanda (3), B. No: 332/57, 1/7/1961, hukuki gerekçe bölümü § 28).

150. AİHM, derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden "ulusun varlığını tehdit eden tehlike"nin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yapmaktadır. Bu denetim standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğu özellikle vurgulanmaktadır. AİHM'e göre ulusunun yaşamından sorumlu olan devletler; ulusun yaşamının "olağanüstü bir durum" tarafından tehdit edilip edilmediğini, ediyorsa tehlikenin üstesinden gelmek için ne kadar ileri gidilmesi gerektiğini bizzat belirlemelidirler. Ulusal makamlar, o andaki acil ihtiyaçlar ile doğrudan karşı karşıyadırlar. Bu nedenle uluslararası bir yargı organına kıyasla ulusal makamlar, böyle bir tehlikenin varlığı ve onu bertaraf etmek için gerekli tedbirlerin mahiyeti ve kapsamı hakkında karar vermek bakımından -kural olarak- daha iyi konumdadırlar. Dolayısıyla ulusal makamlara geniş bir takdir alanı bırakılmalıdır. Ancak bu takdir alanı elbette sınırsız değildir. Devletlerin krizin doğurduğu "zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde" hareket etmenin ötesine geçip geçmediğine karar vermek AİHM'in görevidir. AİHM; söz konusu denetim kapsamında, yükümlülüklerin askıya alınması kararından etkilenen hakların niteliği, olağanüstü duruma yol açan şartlar ve bu durumun süresi gibi etmenlere yeterli önemin verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89-14554/89, 26/5/1993, § 43).

151. AİHM'in başvurunun esasıyla ilgili verdiği kararların hiçbirinde olağanüstü durumun varlığı hususunda derogasyon bildiriminde bulunan ülkeler ile ihtilaf yaşamadığı

görülmektedir. Nitekim Lawless/İrlanda (3); İrlanda/Birleşik Krallık (B. No: 5310/71, 18/1/1978); Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık; Aksoy/Türkiye (B. No: 21987/93, 18/12/1996); A/Birleşik Krallık [BD] (B. No: 3455/05, 19/2/2009) kararlarında ulusun varlığını tehdit eden tehlikeli bir durumun olduğu kabul edilmiştir. AİHM, Aksoy/Türkiye kararında PKK'nın Türkiye'nin güneydoğusundaki terör faaliyetlerinin -boyutları ve etkisi itibarıyla- söz konusu bölgede hiç kuşkusuz olağanüstü bir durum yarattığını ifade etmiştir (Aksoy/Türkiye, § 70).

152. Ancak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (Komisyon), 1967 yılında Yunanistan'da yaşanan "albaylar cuntası" olarak bilinen darbe sonrası yönetimi ele geçiren askerî hükûmet tarafından yapılan derogasyon bildirimine ilişkin Danimarka, Norveç, İsveç ve Hollanda tarafından Yunanistan aleyhine yapılan başvurularda (B No: 3321/67, 3322/67, 3323/67 ve 3344/67) farklı değerlendirmede bulunmuştur. Komisyon, Yunanistan tarafından aksi ileri sürülmesine rağmen AİHS'in 15. maddesi kapsamında Yunan ulusunun yaşamına karşı tehdit oluşturan bir durumun mevcut olup olmadığını incelemenin görevi olduğu sonucuna varmıştır. Komisyona göre söz konusu tehlike gerçek ve yakın olmalı, aynı zamanda tüm ulusu etkilemelidir. Ayrıca toplum yaşamının düzenli bir şekilde devam etmesi tehdit altında olmalıdır. Son olarak kriz ve tehlike kamu güvenliğinin, sağlığının ve düzeninin korunması için AİHS'in izin verdiği olağan önlem ve sınırlandırmaları etkisiz bırakacak şekilde olağanüstü nitelikte olmalıdır. Komisyon, anılan başvurularda yaptığı değerlendirmede bu duruma ilişkin bir delil olmadığı sonucuna varmıştır.

153. AİHM'e göre devlet, derogasyonu gerektiren olağanüstü hâlde de ancak durumun kesin olarak gerektirdiği ölçüde, AİHS'te öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir. İlk olarak AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirli hakların kullanımının askıya alınamayacağı belirtilmiştir. AİHM, AİHS'in 15. maddesi uyarınca ulusun varlığını tehdit eden olağanüstü hâllerde bile yaşam hakkını koruma altına alan AİHS'in 2. maddesine (Mc Cann ve diğerleri/Birleşik Krallık [BD], B. No: 18984/91, 27/9/1995, § 147; Makaratzis/Yunanistan [BD], B. No: 50385/99, 20/12/2004, § 56; Isayeva/Rusya, B. No: 57950/00, 24/2/2005, § 172; Isayeva ve diğerleri/Rusya, B. No: 57947/00-57948/00-57949/00, 24/2/2005, § 168; Giuliani ve Gaggio/İtalya [BD], B. No: 23458/02, 24/3/2011, § 174), işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen AİHS'in 3. maddesine (Aksoy/Türkiye, § 62; İrlanda/Birleşik Krallık, § 163; Soering/Birleşik Krallık, B. No: 14038/88, 7/7/1989, § 88; Chahal/Birleşik Krallık [BD], B. No: 22414/93, 15/11/1996, § 79; Saadi/İtalya [BD], B. No: 37201/06, 28/2/2008, § 127; El-Masri/Makedonya Cumhuriyeti [BD], B. No: 39630/09, 13/12/2012, § 195; Al Nashiri/Polonya, B. No: 28761/11, 24/7/2014, § 507); Öcalan/Türkiye (2), B. No: 24069/03 - 197/04 - 6201/06 - 10464/07, 18/3/2014, §§ 97-98), kölelik ve kulluk yasağını düzenleyen AİHS'in 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına (Rantsev/Kıbrıs ve Rusya, B. No: 25965/04, 7/1/2010, § 283; Siliadin/Fransa, B. No: 73316/01, 26/7/2005, § 112; C.N./Birleşik Krallık, B. No: 4239/08, 13/11/2012, § 65; Stummer/Avusturya [BD], B. No: 37452/02, 7/7/2011, § 116), kanunsuz ceza olmayacağını güvence altına alan AİHS'in 7. maddesine (Del Rio Prada/İspanya [BD], B. No: 42750/09, 21/10/2013, § 77; Ecer ve Zeyrek/Türkiye, B. No: 29295/95-29363/95, 27/2/2001, § 29; Kafkaris/Kıbrıs [BD], B. No: 21906/04, 12/2/2008, § 137; M/Almanya, B. No: 19359/04, 17/12/2009, § 117), ölüm cezasının kaldırılmasına dair AİHS'e ek 6 No.lu ve ölüm cezasının her durumda kaldırılmasına dair AİHS'e ek 13 No.lu Protokol'e (Al-Saadoon ve Mufdhi/Birleşik Krallık, B. No: 61498/08, 2/3/2010, § 118) aykırı tedbirler alınamayacağını ifade etmiştir.

154. AİHM, askıya alınabilecek haklar yönünden ise olağanüstü durumlarda alınacak tedbirlerle getirilecek sınırlamaların mevcut tehlikenin mahiyeti ile orantılı olup olmadığını incelemektedir. Buna göre normal koşullarda başvurulduğunda AİHS'in ihlal edilmesine yol açacak bir tedbir, ulusal makamların karşılaştığı olağanüstü durumla orantılı olmalıdır. AİHM, bu inceleme sırasında da devletlerin belirli bir takdir alanına sahip olduğunu kabul etmektedir. Bir tehlikenin üstesinden gelmek için söz konusu dönemde hangi önlemin uygun ve yararlı olacağı konusunda ulusal makamların görüşlerinin yerine kendi görüşlerini ikame etmesi AİHM'den beklenemez. Olağanüstü durumlarda ne gibi tedbirler alınacağına, tedbirlerin zamanla değiştirilip değiştirilmeyeceğine ve tedbirlerin devam edip etmeyeceğine ilişkin ulusal makamlarca alınacak kararlar -AİHS'in 15. maddesiyle uyumlu olması koşuluyla- devletlerin takdir alanı içindedir (İrlanda/Birleşik Krallık, § 213; Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, § 43; Marshall/Birleşik Krallık, B. No: 41571/98, 10/7/2001).

155. AİHM, olağanüstü dönemde alınan bir tedbirin durumun kesin olarak gerektirdiği ölçüde olup olmadığını belirlerken olağan dönemde izin verilen ve AİHS ile uyumlu olan imkânların tehlikenin ortadan kaldırılması bakımından neden yeterli olmadığını ve neden olağanüstü tedbirlere başvurulduğunu incelemekte; ayrıca alınan tedbirin bir bütün olarak gerekliliğini değerlendirmektedir. Bu doğrultuda yapılan incelemelerde AİHM; Lawless/İrlanda (3), İrlanda/Birleşik Krallık, Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık kararlarında alınan tedbirlerin ölçülü olduğu sonucuna varmıştır. Anılan başvurulardaki tedbirler genel olarak gözaltı süresinin uzatılmasına ve kişilerin belirli bir süreye (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık kararında yedi gün) kadar hâkim kararı olmaksızın hürriyetlerinden yoksun bırakılmasına ilişkindir.

156. Buna karşılık Aksoy/Türkiye kararında AİHM, bir kimsenin hâkim önüne çıkarılmaksızın potansiyel olarak otuz güne kadar gözaltında tutulabilmesine izin veren bir yasal düzenlemenin bulunduğu koşullarda terör suçlarına karıştığı gerekçesiyle on dört gün süreyle gözaltında tutulmasını ölçülü bir müdahale olarak kabul etmemiş ve AİHS'in 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Anılan kararda, Türk Hükûmetinin Türkiye'nin güneydoğusundaki terörle mücadelenin neden yargının müdahalesinin yerine getirilmesini engellediğine dair detaylı herhangi bir gerekçe göstermediği vurgulanmıştır (Aksoy/Türkiye, § 78). AİHM, daha sonradan verdiği Demir ve diğerleri/Türkiye (B. No: 71/1997/855/1062-1064, 23/9/1998) kararında on altı ve yirmi üç günlük, Nuray Şen/Türkiye (B. No: 41478/98, 17/6/2003) kararında on bir günlük, Bilen/Türkiye (B. No: 34482/97, 21/2/2006) kararında on sekiz günlük gözaltı sürelerinin de derogasyon bildiriminin geçerli olduğu dönemde uygulanmakla birlikte ölçülü olmadığına karar vermiştir.

157. AİHM, A/Birleşik Krallık kararında ise ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen terör saldırıları sonrasında İngiliz Hükûmetince terörist olduklarından şüphelenilen yabancıların bir suç söz konusu olmaksızın tutuklanmalarını, İngiliz vatandaşları ve yabancı ülke vatandaşları arasında ayrımcılık yapılması nedeniyle orantısız bulmuş ve AİHS'in 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

158. Diğer taraftan AİHS'teki yükümlülüklere aykırı tedbirlerin, uluslararası hukuktan kaynaklanan başka yükümlülüklere de aykırı olmaması gerekmektedir. AİHM, Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık kararında başvuranların, MSHUS'un 4. maddesinde yer alan olağanüstü durumun "resmî olarak ilan edilmesi" yükümlülüğüne riayet edilmediği şikâyetlerini incelemiş ancak İçişleri Bakanı'nın Avam Kamarasında yaptığı konuşmayı resmî bir bildirim olarak kabul etmiştir.

159. Son olarak AİHS'teki yükümlülüklerin askıya alındığının resmî olarak Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilmemesi hâlinde AİHS'in 15. maddesinin uygulanması mümkün değildir. AİHM, Sakık ve diğerleri/Türkiye (B. No: 87/1996/706/898-903, 26/11/1997) kararında Ankara'da yakalanıp tutuklanan altı milletvekilinin başvurusuyla ilgili olarak Türkiye'nin AİHS'in 15. maddesinin uygulanması gerektiği yönündeki iddiasını, derogasyon bildiriminin Ankara'yı kapsamadığını belirterek kabul etmemiştir (Karşılaştırma için bkz. Aksoy/Türkiye kararı).

160. Bununla birlikte AİHM; Lawless/İrlanda (3) kararında AİHS kapsamında derogasyonu gerektiren tedbirin kabul edilmesinden on iki gün sonra ilgili belgelerin Genel Sekreter'in bilgisine sunulmasında, İrlanda/Birleşik Krallık kararında ise gözaltına alma önleminin uygulanacağı kişilerin haberdar olup kaçmaması için tedbirin uygulanmasından on bir gün sonra bildirimde bulunulmasında sorun görmemiştir.

c. Türkiye’deki Olağanüstü Hâle İlişkin Avrupa Konseyi Nezdinde Hazırlanan Bazı Raporlar

i. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Türkiye’de Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlerin İnsan Haklarına Etkilerine ilişkin Memorandum, Strasburg, 7 Ekim 2016 (CommDH(2016)35)

161. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin Memorandumu'nda 15 Temmuz darbe teşebbüsünün, amacına ulaşması hâlinde, Türkiye demokrasisini ortadan kaldıracak ve Avrupa Konseyine temel teşkil eden tüm değerleri bertaraf edecek nitelikte olduğu belirtilmiştir. Bu darbe teşebbüsünün arkasında Fetullah Gülen hareketinin olduğuna, bu hareketin ordu ve yargı da dâhil olmak üzere birçok devlet kurumuna sızdığına dair toplumda yaygın bir kabul bulunduğu tespitine yer verilmiştir. Memorandumda ifade edildiği şekliyle 15 Temmuz gecesinde yaşanan şok edici ve korkunç olaylar, Türk toplumunda derin bir travma yaratmıştır. Ayrıca Türkiye'nin yakın geçmişinde meydana gelen askerî darbelerin ve bu darbelerin yol açtığı yoğun insan hakları ihlallerinin bu travmanın şiddetini artırdığı değerlendirilmiştir. Memorandumda, darbe teşebbüsünde bulunanların işlediği suçların ağırlığı ve bunun Türk demokrasisi ve devletine karşı oluşturduğu açık tehdit dikkat alındığında bu tehdide ivedi ve kararlı bir tepkinin verilmesinin hem doğal hem de gerekli olduğu vurgulanmış, İnsan Hakları Komiserinin böylesi bir durumda Türk makamları tarafından olağanüstü hâl ilan edilmesini ve AİHS'teki yükümlülüklerin askıya alınmasını hiç bir şekilde sorgulamadığı ifade edilmiştir.

ii. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu), 15 Temmuz 2016 Darbe Teşebbüsü Sonrasında Çıkarılan 667 ila 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş, Görüş No: 865/2016, Strasburg 12 Aralık 2016, (CDL-AD(2016)037)

162. Venedik Komisyonu Raporu'nda darbe teşebbüsünde bulunanlarca sergilenen acımasızlık, şiddetle ve kesin bir dille kınanmış; demokratik yollardan iş başına gelmiş bir Hükûmete karşı girişilen askerî bir darbenin demokrasi ve hukukun üstünlüğü değerlerinin inkârı anlamını taşıdığı belirtilmiştir. Raporda, herhangi bir çekinceye yer verilmeksizin, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün Türk demokrasisinin varlığına karşı bir tehdit oluşturması nedeniyle "ulusun yaşamını tehdit eden genel bir tehlike hâli" teşkil ettiği ifade edilmiş, darbe teşebbüsünün tam da Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 120. maddesinde olağanüstü hâlin ilanı açısından bir ön koşul olarak öngörülen türden bir durum olduğu açıkça vurgulanmıştır. Venedik Komisyonu, darbe teşebbüsü sonrasında Türkiye'nin demokratik kurumları ile iki yüzü aşkın insanın ölümüne ve binlercesinin yaralanmasına yol

açan şiddetli saldırılara maruz kalmış halkını savunma hakkı bulunduğunu belirtmiş; ayrıca Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseriyle aynı doğrultuda "darbe teşebbüsünde bulunanların işlediği suçların ağırlığı ve bunun Türk demokrasisi ile devletine karşı oluşturduğu açık tehdit gözönüne alındığında bu tehdide karşı ivedi ve kararlı bir tepki verilmesinin hem doğal hem de gerekli olduğu"nu kabul etmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

163. Mahkemenin 20/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Genel Olarak Olağanüstü Yönetim Usulleri

1. Tanımı ve Özellikleri

164. Olağanüstü yönetim usulleri, devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin olağan dönemin yetkileriyle korunamadığı ağır tehdit veya tehlikelerin ortaya çıktığı durumlarda bunları bertaraf etmek amacıyla olağan döneme kıyasla kamu otoritelerine daha geniş yetkiler veren geçici ve istisnai nitelikteki yönetim rejimleridir. Bu yönetim usullerinde hem yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki yetki dağılımında değişikliğe gidilebilmekte hem de olağan hukuk sisteminden farklılaşma yaşanabilmektedir. Olağan hukuk sisteminden farklılaşmanın en önemli yansıması, temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvencelerin daralmasıdır.

165. Olağanüstü yönetim usullerine ancak savaş hâli, savaş tehlikesinin baş göstermesi, ayaklanma, iç karışıklık, şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, terör saldırıları, doğal afet, salgın hastalık, ağır ekonomik bunalım gibi devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik ağır tehdit veya tehlikelerle karşılaşıldığında başvurulabilir. Böyle bir tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması için olağanüstü birtakım tedbirlerin alınması zorunlu hâle gelebilir. Bu bağlamda anılan zorunluluk, bir yandan tehdit veya tehlikelerin ivedi şekilde bertaraf edilebilmesi için yürütmenin yetkilerinin artırılmasını, diğer yandan temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde haklı görülemeyecek ölçüde sınırlandırılmasını gerektirebilir. Dolayısıyla olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmaktadır.

166. Öte yandan olağanüstü yönetim usulleri istisnai ve geçici niteliktedir. Bunlara yalnızca devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır bir tehdit veya tehlike altında olması hâlinde ve bu durum devam ettiği sürece başvurulabilir. Bu bağlamda olağanüstü yönetim usullerinin amacı, mümkün olan en kısa sürede anılan rejimlerin uygulanmasını zorunlu kılan nedenleri ortadan kaldırarak olağan hukuk düzenine geri dönmeyi sağlamaktır. Dolayısıyla geçici ve istisnai olma, olağanüstü yönetim usullerinin meşruluğunun da bir göstergesidir.

167. Olağanüstü yönetim usulleri hukuki rejimlerdir. Devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik tehdit veya tehlikeyi doğuran olaylar, olağanüstü bir yönetim rejimine geçişin olgusal temelini oluşturur. Bununla birlikte bu olayların kapsamı, yoğunluğu ve etkileri ne olursa olsun tehlikeleri bertaraf etmeye yönelik tedbirlerin hukuku devre dışı bırakmaması gerekir.

168. Olağanüstü dönemlerde hukukun devre dışı kalmaması için öncelikle olağanüstü yönetim usullerine hangi durumlarda başvurulabileceğinin ve bunun yönteminin, ayrıca bu dönemde alınabilecek tedbirlerin sınırlarının hukuk güvenliğini sağlayacak şekilde öngörülmüş olması gerekir. Böylece bireyler, olağanüstü yönetim usulleri uygulanmadan

önce, bu dönemde devlet organlarının ne tür önlemler alabileceğini ve temel hakları ne ölçüde sınırlayabileceğini bilme olanağına sahip olacaklardır.

2. Uluslararası Metinlerdeki Yeri

169. İnsan haklarına ilişkin bazı uluslararası belgelerde devletlerin, karşılaştıkları savaş veya ulusun varlığını ya da yaşamını tehdit eden olağanüstü durumlarda olağan dönemdeki hukuk rejiminin dışına çıkabilmelerine ve olağan dönemdeki uluslararası yükümlülüklerine aykırı tedbirlere başvurabilmelerine imkân tanınmıştır.

170. Bu çerçevede Türkiye'nin tarafı olduğu MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerinde, bu dönemlerde belirli koşullarla anılan sözleşmelerdeki yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği düzenlenmiştir (bkz. §§ 132, 147).

3. Türk Hukukundaki Yeri

171. Türk hukukunda olağanüstü yönetim usullerine ilişkin ilk düzenleme 1876 tarihli Kanuni Esasi'de yapılmıştır. Kanuni Esasi'nin 113. maddesinde sıkıyönetim ilanından bahsedilmiş, 36. maddesinde ise idareye "Muvakkat Kanun" adı altında olağanüstü dönemlere ilişkin bazı düzenlemelerde bulunma yetkisi verilmiştir. 1920 yılında çıkarılan Hıyanet-i Vataniye Kanunu ve Firariler Hakkında Kanun ile olağanüstü dönemlere özgü birtakım düzenlemeler yapılmış; yine 1921 Teşkilatı Esasiye döneminde Kurtuluş Savaşı sırasında yürütme organı, bazı olağanüstü tedbirlere başvurmak zorunda kalmıştır. 1924 Anayasası'nın 74., 78. ve 86. maddelerinde olağanüstü yönetim rejimlerine ilişkin hükümlere yer verilmiş; 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ve 1940 yılında çıkarılan Millî Korunma Kanunu ile hükûmet olağanüstü dönemlere özgü bazı yetkilerle donatılmıştır. 1961 Anayasası'nın 123. maddesinde olağanüstü hâllere, 124. maddesinde ise sıkıyönetim ve savaş hâllerine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Buna göre savaş hâli, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan ve Cumhuriyet'e karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma olduğunu gösterir kesin belirtilerin meydana çıkması hâlinde sıkıyönetim ilan edilebilecektir.

172. 1982 yılında kabul edilen mevcut (yürürlükteki) Anayasa'da da olağanüstü yönetim usullerine yer verilmiştir. Bu usullere ilişkin düzenlemeler, Anayasa'nın Cumhuriyet'in temel organlarını düzenleyen Üçüncü Kısım'ının yürütme organını düzenleyen İkinci Bölümü'nde yer almaktadır. Bu kapsamda Anayasa'nın 119., 120. ve 121. maddelerinde "olağanüstü hâller", 122. maddesinde ise "sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hâli" düzenlenmiştir.

173. Anayasa'da ilan sebebi dikkate alınarak iki tür olağanüstü hâl yönetim usulü öngörülmüştür. Bu usullerden Anayasa'nın 119. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâle "tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım" durumlarında, 120. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâle "yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması" durumlarında başvurulabilir. Anayasa'nın 122. maddesinde düzenlenen sıkıyönetim ise "şiddet hareketlerinin olağanüstü hâl ilanını gerektiren hâllerden daha vahim şekilde yaygınlaşması, savaş, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması ya da vatan veya Cumhuriyet'e karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması" hâllerinde başvurulabilen bir olağanüstü yönetim usulüdür.

4. Temel Hak ve Özgürlüklerle İlişkisi

174. Demokrasilerde devlete düşen görev, temel hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek, bunların herkes tarafından etkili şekilde kullanılmasını sağlayacak tedbirleri almaktır. Dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, demokratik toplumun vazgeçilmez bir unsurudur.

175. Ancak temel hak ve özgürlükler sınırsız değildir. Demokratik toplum düzenlerinde olağan dönemlerde bile bunların millî güvenlik, kamu düzeni, suçların önlenmesi ve başkalarının haklarının korunması gibi nedenlerle sınırlandırılmasına izin verilmektedir. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır tehdit veya tehlike altında bulunması nedeniyle olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde, söz konusu tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesi için temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandırılması hatta durdurulması sonucunu doğuran tedbirler alınması gerekebilir.

176. Bununla birlikte olağanüstü bir yönetim rejimine geçilmesindeki amaç, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının engellenmesi değil devlete ve topluma yönelen tehdit veya tehlikeleri bertaraf ederek bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek ve bir an önce olağan yönetim usulüne geri dönmek, böylece engellenen temel hak ve özgürlüklerin tekrar güvenli bir ortamda kullanılmasını sağlamaktır.

B. Olağanüstü Yönetim Usullerinin Uygulandığı Dönemlerde Bireysel Başvuruların İncelenmesi

1. Bireysel Başvuruları İnceleme Yetkisi

177. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin "görev ve yetkileri"ni düzenleyen 148. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz.

...

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

178. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

179. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama görev ve yetkisi verilmiştir. Anılan maddenin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu

protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilecektir.

180. Diğer taraftan Anayasa'nın 148. maddesinde olağanüstü hâllerde, sıkıyönetim ve savaş hâllerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılamayacağı belirtilirken (anılan kuralın yorumlanmasına ve uygulanmasına ilişkin bkz. AYM, E.2016/166, K.2016/159, 12/10/2016, §§ 12-23) bu hâllerde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahalelerin bireysel başvuruya konu edilemeyeceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Anayasa'nın diğer maddelerinde veya ilgili kanunlarda, olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemde bireysel başvuru kapsamında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılamayacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır.

181. Bu bağlamda olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve Türkiye'nin taraf olduğu buna ek protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisi bulunmaktadır.

2. Bireysel Başvuruları İnceleme Usulü

a. Genel Olarak

182. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

183. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

184. Anayasa'nın 13. maddesi, olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin hangi ölçütler gözönünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır. Buna göre temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahalenin "kanunilik", "meşru amaç", "Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunluk", "öze dokunmama", "demokratik toplum düzenine uygunluk", "laik Cumhuriyet'in gereklerine uygunluk" ve "ölçülülük" kıstaslarına uygun olması gerekir.

185. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alırken "savaş", "seferberlik", "sıkıyönetim" ve "olağanüstü hâller"de hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hatta durdurulması özel olarak Anayasa'nın

15. maddesinde düzenlenmiştir.

186. Buna göre savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

187. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacaktır.

b. Anayasa'nın 15. Maddesinin Uygulanabilirliğine İlişkin Koşullar

i. Olağanüstü Durumun Bulunması ve İlan Edilmesi

188. Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için öncelikle "savaş", "seferberlik", "sıkıyönetim" veya "olağanüstü hâl" durumlarından birinin bulunması, sonrasında ise bu durumlardan birinin varlığının Anayasa tarafından yetkilendirilen organlar tarafından ilan edilmesi gerekir. Nitekim Anayasa'nın 119. maddesi uyarınca "tabii afet, tehlikeli salgın hastalık veya ağır ekonomik bunalım" durumlarında, Anayasa'nın 120. maddesi uyarınca "yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması" durumlarında olağanüstü hâl ilanına; Anayasa'nın 122. maddesi uyarınca "şiddet hareketlerinin olağanüstü hâl ilanını gerektiren hâllerden daha vahim şekilde yaygınlaşması, savaş, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması ya da vatan veya Cumhuriyet'e karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması" durumunda sıkıyönetim ilanına Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu yetkilidir.

189. Anayasa koyucu, Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilirliğinin koşullarından biri olan ve anılan maddede belirtilen olağanüstü durumların mevcut olup olmadığının takdiri hususunda Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunu yetkili kılmıştır. Buna karşılık Anayasa'da, Anayasa Mahkemesinin bu takdiri denetleyebileceğine dair herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bununla birlikte olağanüstü durumun ilanına gerekçe olarak gösterilen olayların mahiyeti, bu olaylar karşısında alınan tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında "durumun gerektirdiği ölçüde" olup olmadığı değerlendirilirken dikkate alınacaktır.

ii. Tedbirin Olağanüstü Durumla Bağlantılı Olması

190. Olağanüstü yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejimlerinin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için başvuru konusu tedbirin olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınmış olması yeterli olmayıp aynı zamanda olağanüstü durumun ilanına neden olan tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesiyle de ilgili olması gerekir.

191. Anılan ilginin kurulamadığı durumlarda temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden bir tedbir olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınmış olsa bile bu tedbire ilişkin başvuruların incelenmesinde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda denetimin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir. Kuşkusuz hangi tedbirin olağanüstü durumun ilanına neden olan tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesiyle ilgili olduğu konusunda kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir yetkisinin aşılıp aşılmadığı hususunda nihai değerlendirme Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacaktır.

c. Anayasa'nın 15. Maddesine Göre Yapılacak İncelemenin Kapsamı

i. Anayasa'da Öngörülen Güvencelere Aykırı Tedbir Olup Olmadığı

192. Devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik ciddi tehdit veya tehlikenin ortaya çıktığı olağanüstü durumlarda olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde alınan her tedbirin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmez. Kamu otoriteleri olağanüstü durumlarda da olağan hukuk düzeninin imkânlarını kullanarak mevcut tehlike veya tehdidi önlemek için tedbirler alabilir. Bu bağlamda olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahale, olağan dönemin ölçütleriyle de Anayasa'da yer alan güvencelere uygun olabilir.

193. Dolayısıyla olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden bir tedbirle ilgili olarak yapılan bireysel başvurularda Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ilk inceleme, bu tedbirin olağan dönemin ölçütlerine göre Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı olup olmadığını tespit etmeye yönelik olacaktır. Bu durum Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan "... Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir." ibaresinin de bir gereğidir.

194. Anılan tespitin yapılmasında müdahalede bulunulan hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın diğer hükümleri ve elbette olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi esas alınacaktır. Yapılacak incelemede tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi dışındaki maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olmadığı tespit edilirse doğal olarak ayrıca Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütler yönünden bir inceleme yapılmayacak ve müdahalenin bir temel hak ve özgürlüğü ihlal etmediği sonucuna varılacaktır.

195. Söz konusu müdahalenin temel hak ve özgürlükler için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı olduğu tespit edildiğinde ise bu kez müdahalenin "savaş", "seferberlik", "sıkıyönetim" veya "olağanüstü hâl" dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olup olmadığı hususunda inceleme yapılacaktır. Müdahalenin anılan maddede sayılan ölçütlere uygun olduğu belirlenirse bireysel başvuruya konu hak ve özgürlüğün ihlal edilmediği sonucuna varılacak, aksi durumda yani müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan ölçütlerden birine ya da birden fazlasına aykırı olduğu anlaşılırsa bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verilecektir.

ii. Güvencelere Aykırı Tedbirin Olağanüstü Dönemde Meşru Olup Olmadığı

(1) Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

196. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere

müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

197. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır.

(2) Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

198. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine yöneliktir. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

199. İnsan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin başında MSHUS ve AİHS gelmektedir. MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre de ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. Ancak MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında,AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunlardan önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Dolayısıyla ikinci inceleme kapsamında Anayasa, MSHUS ve AİHS'te yer alan yükümlülük azaltılması mümkün olmayan ortak hak ve özgürlükler yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek bulunmamaktadır.

200. Bununla birlikte MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, Anayasa'nın 15. maddesinde yer almayan bazı hak ve özgürlüklerin de yükümlülük azaltılmasına konu olamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana gelse de hiç kimse köle veya kul olarak tutulamaz, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği gerekçesiyle hapsedilemez ve kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz. Ayrıca bu dönemde de herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir. Son olarak olağanüstü dönemde alınacak tedbirlerin "ırk", "renk", "cinsiyet", "dil", "din", "toplumsal köken" gibi sebeplerle ayrımcılık içermemesi gerekir.

201. Dolayısıyla bunlar Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da anılan hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirler, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle bağdaşmayacağından meşru görülemez.

(3) Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

202. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme, bunun "durumun gerektirdiği ölçüde" olup olmadığının

belirlenmesidir.

203. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de ölçülülük ilkesine yer verilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük, olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısında ölçülülüğü ifade etmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir. Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen bu ölçütün, ancak Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvencelere -13. madde de dâhil olmak üzere- aykırı bir tedbirin alınması durumunda uygulama alanı bulması da bunu doğrulamaktadır (bkz. §§ 192-195).

204. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

205. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliğinin öncelikle dikkate alınması gerekir.

206. Ölçülülüğün belirlenmesinde müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Örneğin olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde bir kişinin hürriyetinden yoksun bırakılması ile örgütlenme özgürlüğünün veya mülkiyet hakkının kısıtlanması, kişi üzerinde aynı olumsuz etkiyi doğurmayacaktır. Zira kişi özgürlüğünün sınırlandırılması, başlı başına birçok hak ve özgürlüğün kullanılmasını büyük ölçüde zorlaştırmakta hatta bazen olanaksız hâle getirmektedir.

207. Tedbirin alındığı zamanın da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınması gerekir. Bu bakımdan olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Burada özellikle tedbirin alındığı andaki koşulların dikkate alınması gerekir. Bu bağlamda kamu makamlarının olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde başvurdukları tedbirlerde zamanla hafifletici şekilde değişiklik yapmaları, bunların uygulandığı zamanda ölçülü olmadıkları anlamına gelmemektedir. Olağanüstü yönetim rejimine dayanan tedbir veya önlemlerin aşamalı olarak uygulanması kamu makamlarının takdir alanı içindedir.

208. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı, ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet

altına girmesine neden olabilir.

209. Diğer taraftan temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin sağlanması gerekir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

210. Kuşkusuz bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte bireysel başvuruya konu edildiğinde alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir.

211. Son olarak Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere yönelik Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması dışında temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesine de izin verilmiştir. Ancak buradaki "durdurma" kavramı, o hakkın tamamen kullanılamaz hâle gelmesini ifade etmemekte; onun kullanımının geçici olarak askıya alınması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması niteliğinde alınan tedbirler de ölçülülük ilkesinin yukarıda belirtilen esaslarına uygun olmalıdır.

C. Türkiye'deki Mevcut Olağanüstü Durumun Değerlendirilmesi

212. Ülkemizdeki olağanüstü durumu oluşturan temel olay, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsüdür. Darbe teşebbüsü sırasında savaş uçağı, helikopter, gemi, tank gibi savaş araçları ve ağır silahlarla millete, egemenliği millet adına kullanan organlara, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan basın yayın kuruluşlarına ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden güvenlik güçlerine saldırılmıştır. Bu sırada 250 kişi hayatını kaybetmiş ve çok sayıda kişi yaralanmıştır. Anayasal düzeni ortadan kaldırmayı hedefleyen darbe teşebbüsü demokratik bir toplumun meşru tüm unsurlarının kararlı direnci sayesinde engellenmiştir(bkz. §§ 15-19).

213. Darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü değerlendirmek bakımından, engellenmiş olan bu teşebbüsün somut olarak meydana getirdiği zararların tek başına dikkate alınması yeterli değildir. Bunun yanı sıra darbe teşebbüsünün kısa sürede engellenememiş olması ya da darbenin gerçekleşmesi hâlinde oluşabilecek risklerin de değerlendirilmesi gerekir: Egemenliğin sahibi olan millet ve demokratik anayasal düzenin tüm unsurları, darbe teşebbüsünü kararlı bir direnişle kısa sürede engellememiş olsalardı ya bir grup zorbanın mutlak egemenliğini kabul edecekler ve onun hiçbir demokratik denetime tabi olmayan iradesine boyun eğecekler ya da direnmeye devam edeceklerdi. Birinci ihtimal bir milletin demokratik açıdan ölümü anlamına gelecekti. İkinci ihtimal olan çatışmaların uzaması ve yaygınlaşması, devlet otoritesinin hatta devletin tamamen ortadan kalkması riskinin yakın, ciddi ve açık bir tehdit olarak ortaya çıkmasına neden olacaktı.

214. Diğer taraftan darbe teşebbüsünün, ülkemizin birçok terör örgütünün açık hedefi olduğu ve neredeyse her gün bir terör saldırısının gerçekleştiği veya engellendiği bir dönemde gerçekleştirilmesi bu riskin ağırlığını daha da artırmıştır (bkz. §§ 42-43, 46).

215. Bütün bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında 15 Temmuz darbe teşebbüsünün sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil, bununla sıkı bağı olan "bireylerin temel

hak ve özgürlükleri" ve "millî güvenlik" yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturduğu, ülke tarihinde ulusun yaşamını ve hatta varlığını hedef alan millî güvenliğe yönelik en ağır saldırı olduğu sonucuna varmak gerekir.

216. Darbe teşebbüsünden önce gerçekleşen FETÖ/PDY'ye ilişkin olay ve olgular (bkz. §§ 27-35), teşebbüs sonrasında başlatılan soruşturmalarda alınan şüpheli ve tanık ifadeleri ile soruşturma makamlarınca tespit edilen maddi olgular (bkz. § 25) birlikte dikkate alındığında darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmanın FETÖ/PDY olduğuna ilişkin kamu makamlarınca yapılan değerlendirmenin yeterli olgusal temelinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim uluslararası kuruluşların raporlarında da belirtildiği üzere yetkili makamların bu tespitleri, Türk toplumunun oldukça geniş bir kesimi tarafından kabul görmektedir (bkz. § 161).

217. Öte yandan ülkemizde çok partili siyasi hayata geçildiği tarihten bugüne kadar birçok kez darbe yapılmış veya buna teşebbüs edilmiştir. Bununla birlikte yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu değerlendirilen FETÖ/PDY'nin; başta TSK, emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösterenler olmak üzere ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenmesi; ulusal ve uluslararası ittifaklarının bulunması, yüz elliyi aşkın ülkede birçok alanda faaliyet göstermesi, kendisine atfettiği kutsallık dolayısıyla her şeyin değer bakımından kendisinden sonra geldiği anlayışına sahip olması, itaat ve teslimiyet temelinde hareket edip hiyerarşik ve hücre tipi gizli bir örgütlenmesinin bulunması ve gizli haberleşme yöntemleri kullanması; sonuçta devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlaması gibi tespit edilen özellikleri bu teşebbüsün demokratik toplum düzenine karşı oluşturduğu tehdidin ağırlığını daha da artırmaktadır (bkz. § 26).

218. Anayasa'nın Başlangıç'ında yer verilen ilkeler, 2. maddesinde sayılan devletin nitelikleri, 6. maddesinde düzenlenen egemenliğin aidiyeti ve kullanılma şekli ile Anayasa'nın sistematiği birlikte değerlendirildiğinde "egemenlik", "egemenliğin kullanılış şekli", "milletin iradesi", "demokrasi", "hukuk devleti" ve "insan hakları" arasında birbirleriyle ayrılmaz bir bağ kurulduğu anlaşılmaktadır.

219. Buna göre tüm medeni toplumlarda olduğu gibi egemenliğin kaynağı millet olacak, egemenlik -doğrudan veya dolaylı olarak- milletin iradesiyle yetkilendirilen organlar eliyle kullanılacak, milletin iradesi demokratik bir düzende ortaya çıkacak, egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanımı hukuk devleti ilkesi başta olmak üzere demokrasinin ilkelerine uygun ve insan haklarına saygı gösterilerek gerçekleştirilecektir.

220. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbenin gerçekleşmesi hâlinde demokratik anayasal düzen ve milletin iradesinin üstünlüğü ortadan kalkmakta, demokratik düzende millete -dolayısıyla onu oluşturan her bir bireye- ait olan egemenlik bir grubun eline geçmektedir. Bu durumda demokrasiden ve hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir. Doğal olarak böyle bir düzende bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak bir mekanizma da olmayacaktır. Zira temel hak ve özgürlükler gerçek anlamda ancak etkin bir demokrasinin varlığı hâlinde korunabilir.

221. Açıklanan nedenlerle darbe teşebbüslerinin Anayasa'da belirlenen demokratik toplum

düzeninin olmazsa olmaz ilkeleri olan "egemenliğin millete ait olması", "egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanılması", "egemenliğin kullanılmasının, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı", "hiçbir kimsenin veya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamayacağı", "demokrasi", "hukuk devleti" ve "insan haklarına saygı" ilkelerine açık ve ağır saldırı teşkil ettiği tartışmasızdır. Bu yönüyle demokratik bir toplumun karşılaşabileceği en ağır tehditlerden birinin, belki de en ağırının darbe teşebbüsleri olduğu söylenebilir.

222. Anayasa'nın 5. maddesinde "Cumhuriyet'i ve demokrasiyi korumak", "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak", "kişinin temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan engelleri kaldırmak" ve "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak" devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Demokratik anayasal düzene, temel hak ve özgürlükler ile millî güvenliğe yönelik en ağır saldırıların başında gelen darbe teşebbüslerinin yaşanmasını engellemek veya böyle bir teşebbüste bulunulduğunda bunun oluşturduğu tehlikeyi ve bunu doğuran tehdidi tamamen ortadan kaldırmak, devletin sadece yetkisinde olan bir husus değil Anayasa'nın 5. maddesi gereğince bireylere ve topluma karşı ertelenemeyecek bir sorumluluğu ve görevidir.

223. Anayasa'nın 120. maddesine göre "Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini" veya "temel hak ve hürriyetleri" ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hâllerinde Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, MGK'nın da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir. Anayasa, olağanüstü yönetim usullerinin geçici ve istisnai olma niteliğine uygun bir şekilde, olağanüstü hâlin ilanı ve uzatılmasını belirli sürelerle sınırlandırmıştır. Anayasa'nın 120. maddesi uyarınca altı ayı geçmemek üzere ilan edilebilecek olağanüstü hâlin Anayasa'nın 121. maddesi gereğince her defasında dört ayı geçmemek üzere uzatılması mümkündür.

224. Nitekim darbe teşebbüsünün fiilen engellenmesini müteakip Anayasa'nın 120. ve 121. maddeleri uyarınca Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, MGK'nın da görüşünü aldıktan sonra (bkz. § 47) 21/7/2016 tarihinde saat 01.00'den itibaren geçerli olmak üzere yurdun bütününde doksan gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine karar vermiş; daha sonra da olağanüstü hâl, üç kez üçer aylık sürelerle uzatılmıştır (bkz. §§ 48-49). Olağanüstü hâl döneminde ilgililer hakkında ceza soruşturması açılması ve bu kapsamda koruma tedbirlerine başvurulmasından kamu görevinden çıkarılmaya, özel eğitim kurumlarının kapatılmasından şirketlere kayyım atanmasına kadar farklı nitelikte tedbirler alınmıştır(bkz. §§ 51-66).

225. Darbe teşebbüsü sonrası ilan edilen olağanüstü hâl, uluslararası rapor ve belgelerde de değerlendirme konusu olmuştur. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin Memorandumu'nda 15 Temmuz darbe teşebbüsünün amacına ulaşması hâlinde Türkiye demokrasisini ortadan kaldıracak ve Avrupa Konseyine temel teşkil eden tüm değerleri bertaraf edecek nitelikte olduğu belirtilmiştir. Venedik Komisyonu Raporu'nda ise darbe teşebbüsünün Türk demokrasisinin varlığına karşı bir tehdit oluşturması nedeniyle "ulusun yaşamını tehdit eden genel bir tehlike hâli" teşkil ettiği ve darbe teşebbüsü sonrası Türkiye'nin demokratik kurumlarını ve halkını savunma hakkı olduğu açıkça ifade edilmiştir. Venedik Komisyonu ve İnsan Hakları Komiseri, darbe teşebbüsünün Türk demokrasisi ile devletine karşı oluşturduğu açık tehdide karşı ivedi ve kararlı bir tepki verilmesinin hem doğal hem de gerekli olduğunu kabul etmiştir(bkz. §§ 161-162).

226. 21/7/2016 tarihli olağanüstü hâl ilanı, temelde 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsü nedeniyledir. Bu husus olağanüstü hâl ilanına ilişkin MGK tavsiye kararında belirtilmiş, ayrıca olağanüstü hâl ilanı kararının onaylanmasına ilişkin olarak TBMM Genel Kurulunda yapılan görüşme sırasında Hükûmet adına söz alan Adalet Bakanı'nın konuşmasında vurgulanmıştır (bkz. §§ 23, 48).

227. Diğer yandan olağanüstü hâl ilanından hemen sonra çıkarılan 667 sayılı KHK'nın genel gerekçesinde "Anayasal düzenin, milli iradenin, hukuk devletinin, demokrasinin ve temel hak ve hürriyetlerin korunması, ülkemizde yaşanan bu son darbe teşebbüsünün tamamen sonlandırılması ve buna benzer bir müdahale girişiminin yeniden yaşanmaması"nın yanı sıra "terörle mücadelenin daha etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için" olağanüstü hâl süresince birtakım ivedi tedbirlerin alınmasının zorunlu hâle geldiği belirtilmiştir. Anılan KHK'nın 1. maddesinde de KHK'nın amacı "olağanüstü hal kapsamında, darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması zaruri olan tedbirler ile bunlara ilişkin usul ve esasları belirlemek" olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla olağanüstü hâlin ilanına sebebiyet veren olay temelde 15 Temmuz darbe teşebbüsü olmakla birlikte ülkenin maruz kaldığı terör saldırılarının da bu hususta etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye tarafından Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne sunulan derogasyon beyanlarında, darbe teşebbüsünün yanı sıra "diğer terör saldırılarına" da atıfta bulunulmuştur.

228. Nitekim darbe teşebbüsünün savuşturulmasından ve olağanüstü hâl ilan edilmesinden sonra da Türkiye, yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmaya devam etmiştir. Bu bağlamda Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Diyarbakır, Mardin, Gaziantep, Elazığ, Van, Bingöl, Antalya, Hakkâri ve Şırnak'ın aralarında olduğu birçok yerde bombalı ve silahlı terör saldırıları yapılmış; bu saldırılarda çok sayıda güvenlik görevlisi veya sivil hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır. Yapılan terör saldırıları dikkate alındığında Türkiye'deki terörizm tehdidinin ülkenin belirli bir bölgesi ile sınırlı olmadığı ve nüfusun tümünü üstelik de şiddetli bir şekilde etkiler boyutta ve sıklıkta olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 44).

229. Olağanüstü hâl ilanına neden olan olaylar konusunda kamu makamlarınca yapılan yukarıdaki değerlendirmelere paralel olarak bu dönemde uygulanan tedbirlerin, genel olarak 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY ve ayrıca terörden kaynaklanan tehdit ve tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

230. Bununla birlikte kamu makamlarının olağanüstü hâl ilanından sonraki süreç içinde, başvurdukları tedbirlerde hafifletici şekilde değişiklik yaptıkları görülmüştür. Bu çerçevede tutuklu kişilerin bir kısmı serbest bırakılmış; yargı mensupları ve kamu görevlileri hakkındaki meslekten ya da kamu görevinden çıkarma, bir kısım öğrenci hakkındaki ilişik kesme ve bazı kuruluşlar hakkındaki kapatma tedbirleri geri alınmıştır. Yine başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan olağanüstü hâl KHK'ları ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere "Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu" kurulması kararlaştırılmış ve bu komisyonun kararlarına karşı idari yargıda iptal davası açma imkânı getirilmiştir. Son olarak685 sayılı KHK'da, meslekten çıkarılmalarına karar verilen yargı mensupları ile bu meslekten sayılanların kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştaya dava açabilecekleri belirtilmiştir (bkz. Murat Hikmet Çakmakcı, B. No: 2016/35094, 15/2/2017, §§ 27-28; Hacı Osman Kaya, B. No: 2016/41934, 16/2/2017, §§ 28-29).

D. Başvuruculaların İddialarının İncelenmesi

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

231. Başvurucular, olay tarihinde darbe teşebbüsüne karşı koyan gruplarca oluşturulan konvoylarla birlikte hareket ederek TÜRKSAT'ın bulunduğu yere gittiklerini, bunun darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyetle ilişkili olmadığını, TÜRKSAT'taki yayınların nasıl kesilebileceği hususunda bir donanımlarının bulunmadığını, dolayısıyla isnat edilen suçlarla bir ilgilerinin olmadığını, buna rağmen tutuklanmalarına karar verildiğini belirterek adil yargılanma, etkili başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş; tahliye ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

232. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve AİHM'in tutukluluğa ilişkin benzer kararları hatırlatılmış ve hukuka uygun bir tutuklamadan söz edebilmek için tutuklamanın ulusal mevzuata uygun olması, ulusal mevzuatın da AİHS ile uyumlu olması, keyfî olmaması gerektiğine değinilmiştir. Buna göre suç işlediği şüphesiyle bir kişinin hürriyetinden yoksun bırakılabilmesi için ilgilinin atılı suçu işlediği yönünde makul şüphe ya da inandırıcı nedenlerin bulunması gerekir. Makul şüphenin varlığı için -elde edilen deliller ve somut olayın koşulları da dikkate alındığında- olaylara dışarıdan bakan ve tamamen objektif bir gözlemciyi ikna edecek yeterlilikte olması gerekir. Öte yandan gözaltına alma anında veya nezarette iken bir kişiye suç isnadında bulunmak için yeterli delil elde edilmiş olması aranmamaktadır.

233. Bakanlığa göre başvurucular hakkında kamu davası açıldığından gözaltı için gereken makul şüphenin ötesinde suçu işlediklerine dair yeterli suç şüphesi bulunmaktadır. Diğer taraftan başvuruculaların beyanları tutarsızdır ve başvurucu Aydın Yavuz, FETÖ/PDY mensuplarının aralarında haberleşmede ve örgütsel iletişimde kullandıkları kriptolu (şifreli) haberleşme programı olan "ByLock" kullanıcısıdır.

234. Bakanlık, başvurucular hakkındaki suçlamaların somut delillere dayandığını, ayrıca darbe teşebbüsü sonrasındaki olağanüstü durum dikkate alındığında başvuruculaların yakalanıp gözaltına alınmalarına ve sonrasında tutuklanmalarına ilişkin sürecin keyfî olmadığını ifade etmiştir. Buna göre 15 Temmuz gecesi yaşanan olaylar, başvuruculaların beyanları, olay yeri tespit tutanağı ve diğer tüm bilgi ve belgeler gözönüne alındığında yargı makamlarının vardığı sonuçlardan (tutuklama) ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır ve başvuruculaların bu bölümdeki şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksundur.

b. Değerlendirme

235. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

236. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların iddialarının özü; isnat edilen suçla bir ilgilerinin bulunmadığına, dolayısıyla haklarında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuka uygun olmadığına ilişkin olduğundan, başvurunun bu bölümünün Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

237. Başvuruculaların tutuklanmalarına neden olan suçlama, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün bir parçası olarak uydu yayınlarının kesilmesini sağlamak amacıyla darbeciler tarafından işgal edilen TÜRKSAT yerleşkesine gitmeleridir. Başvurucular anılan suçlama nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında 18/7/2016 tarihinde tutuklanmışlardır. Başvuruculaların tutuklandığı tarihte Türkiye'de henüz olağanüstü hâl ilan edilmemiştir. Olağanüstü hâlin ilanı, başvuruculaların tutuklanmasından üç gün sonra gerçekleşmiştir (bkz. § 48).

238. Bununla birlikte başvuruculara yöneltilen suçlama, Türkiye'de olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren temel olay olan 15 Temmuz darbe teşebbüsü kapsamındaki bir eyleme ilişkindir. Başvurucular, darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyete katıldıkları iddiasıyla teşebbüsün yaşandığı gece yakalanmışlar ve yakalandıktan iki gün sonra tutuklanmışlardır. Bu durumda başvuruculaların tutuklanmasına dayanak suçlamaların olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla doğrudan ilgili olduğu görülmektedir.

239. Olağanüstü yönetim usulleri, devletin veya toplum hayatının ya da kamu düzeninin ağır bir tehdit veya tehlike altında olduğu durumlarda başvurulan istisnai yönetim rejimleridir. Bu yönetim rejiminin benimsenmesi usule ilişkin birtakım gerekliliklerin tamamlanmasıyla mümkün olmaktadır. Anayasa'nın 120. ve 121. maddeleri ile 2935 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca "Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini" veya "temel hak ve hürriyetleri" ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hâllerinde, olağanüstü hâl ilanına karar verebilmek için öncelikle MGK'nın toplanması ve Hükûmete bu konuda bir görüş bildirmesi; sonrasında Bakanlar Kurulunun Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanması ve yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar vermesi, son olarak da bu kararın Resmî Gazete'de yayımlanması gerekir. Ayrıca olağanüstü hâl ilan edildikten sonra bunun hemen TBMM'nin onayına sunulması gerekmektedir (bkz. §§ 107-108, 111).

240. Olağanüstü hâl ilanı süreci tamamlanmadan önce olağanüstü hâlin nedenini oluşturan olaylar karşısında kamu makamlarınca başvurulan tedbirlerin temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisinin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi söz konusu olabilir. Bu bağlamda darbe teşebbüsü gibi bütün ülkeyi etkileyen ağır bir olay karşısında olağanüstü hâl ilanına ilişkin yukarıda belirtilen usule ilişkin birtakım süreçlerin hemen tamamlanması pek mümkün değildir. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında Cumhurbaşkanı'nın konakladığı otele silahlı baskın yapılması, Başbakan'ın aracının bulunduğu konvoyun silahla taciz edilmesi, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının rehin alınması gibi olayların yaşanması karşısında Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan Yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından oluşan MGK'nın toplanması ve görüş bildirmesi, Bakanlar Kurulunun Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanıp karar alması ve bu kararın Resmî Gazete'de yayımlanması birkaç günlük sürede (21/7/2016) ancak tamamlanabilmiştir.

241. Olağanüstü hâl ilanına neden olan olaylar yaşanırken ve bu itibarla ulusal güvenliğe ve kamu düzenine yönelen tehlike durumu sürerken olağanüstü hâl ilan süreci tamamlanıncaya kadar kamu makamlarının bu tehlikeyi bertaraf etmek için hareketsiz kalmaları beklenemez. Bu nedenle olağanüstü hâlin benimsenmesini zorunlu kılan darbe teşebbüsü gibi ani gelişen

ve ağır etkileri olan bir durum karşısında olağanüstü hâl ilanına dair usule ilişkin süreçler tamamlanıncaya kadar kamu otoritelerinin aldığı tedbir ve önlemlerin temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisinin de Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerekir (AİHM'in derogasyon bildiriminden önceki uygulamalara ilişkin benzer yöndeki kararları için bkz. § 160).

242. Bu itibarla başvurucular hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olup olmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvurucuların tutuklanmasının başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecektir.

ii. Genel İlkeler

243. Anayasa Mahkemesi tutuklamanın hukuki olmadığı iddialarını birçok kararında incelemiş ve anılan kararlarda inceleme yöntemine ilişkin ilkelerini belirtmiştir (bkz. Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, §§ 71-75; Hanefi Avcı, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, §§ 45-49; Hikmet Kopar ve diğerleri, §§ 77-84; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 154-163; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 62-69; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, §§ 203-215).

244. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

245. Anayasa'da yer alan kurallara benzer şekilde AİHS'in 5. maddesinin birinci fıkrasında herkesin özgürlük ve güvenlik hakkına sahip olduğu, anılan fıkranın (a)-(f) bentlerinde belirtilen hâller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı belirtilmiştir (Mehmet İlker Başbuğ, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 42).

246. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53-54).

247. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralına yer verilmiştir. Anayasa'nın, 13. maddeyle tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin getirdiği "kanunilik" şartını, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden 19. maddede ayrıca belirttiği görülmektedir. Bu bağlamda birbirleriyle uyumlu olan Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, § 43; Halas

Aslan, § 55).

248. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlanabileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir sınırlama olarak tutuklamaya kimler hakkında, hangi hâllerde ve kimin tarafından karar verileceği açıklanmıştır. Maddede, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57).

249. Buna göre tutuklama, ancak "suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler" bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, § 72).

250. Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun tüm delilleriyle birlikte ortaya konulması her zaman mümkün olmayabilir.Tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını ve/veya kovuşturmasını ilerletmektir (Dursun Çiçek, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87). Bu nedenle yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

251. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında ayrıca tutuklamanın "kaçma" ya da "delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini" önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır. Anayasa'nın, tutuklamanın meşru nedenlerinin belirlenmesi bakımından kanun koyucuya takdir hakkı tanıdığı görülmektedir (Halas Aslan, § 58).

252. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde, kişilerin ancak haklarında suç işlediklerine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması hâlinde tutuklanabileceği belirtildikten sonra tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması; şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme; tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutukluluk kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir liste bulunmaktadır (Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 46; Halas Aslan, § 59).

253. Anayasa'nın 13. maddesinde ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların "ölçülülük" ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü

fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir. Anılan Anayasa hükümlerine paralel bir şekilde, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir (Halas Aslan, § 72).

254. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca amaç ve araç arasında makul bir ilişkinin bulunmasını, diğer bir deyişle yapılan sınırlamayla sağladığı yarar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eden ölçülülük ilkesinin sınırlayıcı önlem ile sınırlama amacı arasındaki ilişkinin denetiminde, önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olup olmadığını saptamaya yönelik "elverişlilik", sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşma ve demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu olup olmadığını arayan "zorunluluk", ayrıca amaç ve aracın ölçüsüz bir oranı kapsayıp kapsamadığını, bu yolla ölçüsüz bir yükümlülük getirip getirmediğini belirleyen "oranlılık" ilkeleri olmak üzere üç alt ilkesi bulunmaktadır (AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

255. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "ölçülülük" ilkesini gözetmek öncelikle tutuklama tedbirini uygulayan yargı mercilerinin görevidir. Bu nedenle bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığı öncelikle tutukluluğa ilişkin kararların gerekçeleri üzerinden tespit edilebilir (Murat Narman, § 62). Bir kişinin gerekçeden yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması kabul edilemez. Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir şüpheli ya da sanığın tutuklanması mümkündür. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek, bu çerçevede değerlendirilmemelidir (Hanefi Avcı, § 70).

256. Tutukluluğa ilişkin kararların gerekçelerinde, tutuklamanın ön şartı olan "kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunduğu"nun, ayrıca "tutuklama nedenleri"nin ortaya konulması gerekmektedir. Bu husus tutuklama kararlarının düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da ifade edilmiştir. Buna göre tutuklamaya ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilecektir (Halas Aslan, § 75).

257. Başlangıçtaki bir tutuklama için işin doğası gereği Anayasa ve Kanun'da öngörülen tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli görülebilir (Halas Aslan, § 77). Diğer yandan suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında, "ölçülülük" ilkesi uyarınca en genel ifadeyle adaletin iyi işlemesi meşru amacının sağlanması bakımından tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde öngörülen adli kontrol yükümlülükleri tutuklamaya göre temel hak ve özgürlüklere daha hafif etkide bulunan koruma tedbirleridir. Dolayısıyla tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konulmalıdır. Bu husus tutuklama talepleri yönünden 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilmiştir (Halas Aslan, § 79).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

258. Başvurucular, darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyete katıldıkları iddiasıyla

yürütülen soruşturma kapsamında "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme" suçu dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmışlardır. Bu itibarla başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama suretiyle yapılan müdahalenin kanuni bir temeli bulunmaktadır.

259. Başvurucular hakkında verilen tutuklama kararı incelendiğinde (bkz. § 81) kuvvetli suç şüphesine ve tutuklama nedenlerine ilişkin olarak Hâkimlik tarafından yapılan değerlendirmeler karşısında başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik tutuklama suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa ve Kanun'un öngördüğü anlamda meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

260. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında ilk tutuklamaya ilişkin yargısal denetimin en önemli parçası, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında tutuklama tedbirine başvurmanın zorunlu koşulları arasında sayılan suçun işlendiğine dair "kuvvetli belirti" bulunup bulunmadığı hususudur. Bu kapsamda bir suçun işlenmiş olabileceğine ilişkin ciddi belirtilerin varlığı ilk tutma bakımından yeterli olabilir (Hikmet Kopar ve diğerleri, § 84).

261. Türkiye'nin maruz kaldığı darbeler ve darbe teşebbüsleri incelendiğinde darbeciler tarafından ele geçirilen veya ele geçirilmek istenen yerler arasında kitle iletişiminin ve haberleşmenin sağlandığı yerler ilk sıralarda gelmektedir. Zira kitle iletişiminin ve haberleşmenin kontrol altına alınması bir darbe girişiminin sonuca ulaşması bakımından hayati derecede öneme sahiptir.

262. Nitekim 15 Temmuz 2016 tarihinde darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından da kitle iletişiminin ve haberleşmenin sağlandığı yerlerin ele geçirilmesi amacıyla birçok saldırı gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda darbeciler, bir taraftan TRT'yi işgal edip "Yurtta Sulh Konseyi" adına darbe bildirisi yayımlamış; diğer taraftan özel televizyon kanallarından bir kısmını işgal etmiş veya işgal girişiminde bulunmuş; ayrıca televizyon yayınlarının ve İnternet erişiminin sağlandığı yerlere yönelik saldırılar gerçekleştirmiştir. Nitekim TÜRKSAT ve TİB'i ele geçirmek üzere görevlendirilen darbecilerin yollarının halk tarafından kesilmesi nedeniyle söz konusu yerlere ulaşamadıkları (bkz. § 69), darbecilerin helikopterlerle sevk ettikleri askerler marifetiyle TÜRKSAT'ı işgal ettikleri ve buradaki personeli uydu yayınlarını kesmeye zorladıkları, sonuç alamayınca da TÜRKSAT yerleşkesini savaş uçaklarıyla bombaladıkları görülmektedir (bkz. §§ 70-72, 76).

263. Darbe teşebbüsü sırasında gerek televizyon yayınlarının gerekse İnternet erişiminin darbeciler tarafından kesilememiş olması, teşebbüsün başarısızlığa uğratılmasında çok büyük öneme sahiptir. Neredeyse tüm televizyon kanalları darbe karşıtı yayınlar yapmıştır. Bu yayınlar sayesinde darbe teşebbüsünün TSK içinde kümelenmiş FETÖ/PDY mensuplarınca gerçekleştirildiği ve meşru devlet otoritelerinin bu teşebbüsü bastırma çabasında oldukları geniş toplum kesimleri tarafından anlaşılmıştır. Cumhurbaşkanı, bazı haber kanallarına telefonla bağlanarak görüntülü telefon konuşması yoluyla halkı darbeye karşı koymak üzere sokağa (şehirlerin meydanlarına) çağırmış; bu konuşmayı canlı yayımlayan özel televizyon kanallarından biri, gecenin ilerleyen saatlerinde canlı yayınını sürdürdüğü sırada darbeciler tarafından işgal edilmiş ve kanalın yayını durdurulmuş; Türk halkı, bu işgal girişimini ekranlarından canlı olarak izlemiştir. Öte yandan devlet yetkililerinin darbe teşebbüsü karşısındaki tutumları ve açıklamalarına, darbecilerin gerçekleştirdikleri saldırılara, darbeye karşı koyan güvenlik görevlilerinin ve sivil halkın darbecilere karşı sergilediği kararlı tutuma ilişkin yazı, resim ve videoların sosyal medya aracılığıyla anında milyonlarca insana ulaşması, ayrıca darbeye karşı koyan insanların

sosyal medya hesapları/grupları aracılığıyla haberleşerek birlikte hareket edebilmeleri bu teşebbüsün sonuçsuz kalmasında önemli ölçüde etkili olmuştur.

264. Başvurucular hakkında verilen tutuklama kararında suç şüphesinin varlığına ilişkin olarak özellikle olay yeri görgü tespit tutanağına ve başvurucuların ifadelerine atıf yapılmıştır (bkz. § 81). Başvurucular, darbe teşebbüsünün bir parçası olarak uydu yayınlarının kesilmesini sağlamak amacıyla darbeciler tarafından işgal edilen TÜRKSAT yerleşkesine gitmekle suçlanmaktadırlar. Soruşturma makamlarının tespitlerine göre başvurucular, darbeciler tarafından işgal edilmiş olan TÜRKSAT yerleşkesinin girişinde, içeriye girmek isterlerken polisler tarafından durdurulmuş; söz konusu yere gittikleri otomobilin sürücüsü olan başvurucu Burhan Güneş'in "içeriden çağrıldıklarını" söylemesi ve cep telefonundaki kayıtları silmeye çalışması üzerine yakalanmışlardır (bkz. § 75). Burada sarf edilen "içeriden çağrılma" ifadesinin TÜRKSAT'ı işgal eden askerler tarafından çağrılma olarak anlaşıldığı görülmektedir.

265. Öte yandan başvuruculların Ankara dışında farklı yerlerde ikamet ettikleri ve 15 Temmuz günü akşam saatlerinde Ankara'ya gelip AŞTİ'de buluştukları, olay tarihinde kullandıkları otomobili isimlerini vermedikleri birinden edindiklerini ifade ettikleri, darbeye karşı koyan konvoylara katılmak üzere hareket ettiklerini belirtmelerine rağmen şehir merkezinin onlarca kilometre uzağında (Gölbaşı ilçesinde) bulunan TÜRKSAT'a ait yerleşkeye geldikleri anlaşılmaktadır (bkz. §§ 73-74).

266. Ayrıca soruşturma makamlarınca ifadesi alınan şüphelilerden U.O. (başvuruculların TÜRKSAT'a giderken kullandıkları otomobilin sahibi) "olay tarihinde bir evde buluştuğu kişilerin kendi aracıyla bu evden ayrıldıkları, daha sonra bu kişilerin olay gecesi yine darbeye teşebbüs eylemleri kapsamında TRT yayınlarına müdahale etmek için baskın yapan darbeci askerlerle birlikte TRT binasına gittiklerinin basın yayın organlarında fotoğraflarıyla birlikte haber konusu olduğu", E.U. (TÜRKSAT'ı işgal eden askerlerden biri) ise "yayınların kesilmesi için TÜRKSAT görevlilerinin yardımcı olmaması üzerine üstlerince kendisine telefonda, dışarıdan yayınların kesilmesine yardımcı olmak üzere sivil teknisyenlerin geleceğinin söylendiği" yönünde anlatımda bulunmuşlardır (bkz. §§ 97, 100). Bu itibarla başvurucular yönünden suç şüphesini doğrulayan kuvvetli belirtilerin bulunduğu görülmektedir.

267. Bunların yanı sıra başvurucular Burhan Güneş ve Aydın Yavuz'un, FETÖ/PDY üyelerinin kendi aralarındaki iletişimi sağladığı ifade edilen "ByLock" uygulamasının kullanıcısı oldukları tespit edilmiştir (bkz. §§ 98, 103). Anılan uygulamanın özelliklerine ilişkin olarak soruşturma ve kovuşturma mercilerinde yapılan tespit ve değerlendirmeler (bkz. § 106) gözönüne alındığında kişilerin bu uygulamayı kullanmalarının veya kullanmak üzere elektronik/mobil cihazlarına yüklemelerinin soruşturma makamlarınca FETÖ/PDY ile olan ilgi bakımından bir belirti olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu belirtinin derecesi elbette söz konusu uygulamanın ilgili kişi tarafından kullanılıp kullanılmadığı, kullanım şekli, kullanım sıklığı, haberleşme yapılan kişilerin FETÖ/PDY içindeki konumu ve önemi, haberleşmenin içeriği gibi hususlara bağlı olarak her somut olayda farklı olabilir. Bununla birlikte darbe teşebbüsüyle veya FETÖ/PDY ile ilgili olarak yürütülen soruşturmalarda, soruşturma makamlarınca veya tutuklama tedbirine karar veren mahkemelerce, "ByLock"un kullanılmasının ve/veya kullanılmak üzere elektronik/mobil cihazlara yüklenmesinin somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair "kuvvetli belirti" olarak kabul edilmesi, anılan programın özellikleri itibarıyla temelsiz ve keyfî bir tutum olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla "ByLock" kullanıcısı olduğu belirtilen başvurucular Burhan Güneş ve Aydın

Yavuz bakımından bu yönüyle de suç şüphesine ilişkin kuvvetli bir belirtinin bulunduğu sonucuna varmak gerekir.

268. Diğer taraftan yargılanmalarına devam olunan başvurucular hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu hususta ki anayasal denetim, tutuklamaya ilişkin süreç ve tutuklama gerekçeleri üzerinden yapılmalıdır (Erdem Gül ve Can Dündar, § 79; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 136; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 226). Anayasa Mahkemesinin buradaki görevi, bir suç isnadı sebebiyle adaletin sağlanması meşru amacına yönelik olarak neyin en uygun tedbir veya önlem olduğunu değerlendirmek değil bireysel başvuruya konu müdahalenin (somut olayda tutuklama tedbirinin) Anayasa'ya uygunluğunu denetlemektir. Bu bağlamda, yürütülen soruşturmalarda uygulanan tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülü olup olmadığının belirlenmesinde tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar da dâhil olmak üzere somut olayın tüm özelliklerinin dikkate alınması gerekir.

269. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214).

270. Binlerce askerin katıldığı darbe teşebbüsü sırasında TBMM ve Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin de aralarında olduğu pek çok yere savaş uçakları ve helikopterlerin de kullanıldığı bombalı ve silahlı saldırılar yapılması, Cumhurbaşkanı'nın konakladığı otele silahlı baskın yapılması, Başbakan'ın aracının bulunduğu konvoya ateş edilmesi, Genelkurmay Başkanı'nın da aralarında bulunduğu birçok üst düzey askerî yetkilinin rehin alınması, çok sayıda kamu kurumunun silah zoruyla işgal edilmesi, TRT'de darbe bildirisinin okunması, ülke genelindeki televizyon yayınlarının ve İnternet erişiminin kesilmesi için saldırılarda bulunulması, darbeye karşı sokaklara çıkan insanların hedef alınarak öldürülmesi veya yaralanması gibi son derece ağır olaylar yaşanması sebebiyle ülkede bir süreliğine şiddet ve korku dalgası oluştuğu söylenebilir.

271. Darbe teşebbüsü sırasında yaşanan ağır olayların oluşturduğu korku iklimi, darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin yapısının karmaşıklığı ve bu yapılanmanın arz ettiği tehlike, darbe teşebbüsüne ilişkin faaliyetler kapsamında ülke genelinde binlerce kişi tarafından icra edilen suç oluşturabilecek nitelikteki on binlerce eylemin aynı anda işlenmesi, bunun yanı sıra çoğunluğu önemli yerlerde kamu görevlisi olan on binlerce şüpheli hakkında doğrudan darbeyle ilişkili olmasa da FETÖ/PDY'ye mensubiyet nedeniyle ivedilikle soruşturma yapılması ihtiyacı birlikte dikkate alındığında soruşturma konusu olaylara ilişkin delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir.

272. Darbe teşebbüsüyle bağlantılı veya darbe teşebbüsüyle bağlantılı olmasa bile teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenilen suçlara göre çok daha fazladır. Diğer taraftan FETÖ/PDY'nin ülkedeki neredeyse tüm kamu kurum ve kuruşlarında örgütlenmiş olması, yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası

ittifaklarının bulunması, bu yapılanma ile ilgili olarak soruşturmaya tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60). Nitekim söz konusu soruşturmalara ilişkin birçok şüphelinin soruşturma süreçlerinde yurt dışına kaçtığı görülmektedir.

273. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrası genel koşullara ilişkin bu durumun söz konusu olaylarla ilgili olarak haklarında soruşturma yürütülen tüm şüphelilerin otomatik olarak tutuklanmalarını gerektirmediği açıktır. Kaldı ki soruşturma makamları, darbe teşebbüsüyle bağlantılı olsun veya olmasın FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak haklarında soruşturma yürüttükleri tüm şüpheliler yönünden tutuklama tedbirine başvurmamışlardır. Bu çerçevede şüphelilerin önemli bir bölümü (yaklaşık 2/3'ü) adli kontrol tedbiri tatbik edilerek veya herhangi bir koruma tedbiri uygulanmaksızın serbest bırakılmış ya da hürriyeti kısıtlayıcı bir işleme tabi tutulmamıştır. Yine binlerce şüpheli hakkında tutuklama tedbiri uygulandıktan sonra tahliye kararı verilmiştir (bkz. § 52).

274. Somut olayda Hâkimlik tarafından başvuruculaların tutuklanmalarına karar verilirken tutuklama nedeni olarak delillerin karartılması şüphesinin bulunmasına, suça ilişkin kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacak olmasına ve tutuklamanın ölçülü olduğuna dayanılmıştır.

275. İzmir, İstanbul ve Gebze'de ikamet eden başvurucular, beyanlarına göre 15 Temmuz günü akşam saatlerinde -darbe teşebbüsüne ilişkin icraî faaliyetlerin başlamasından bir iki saat kadar önce- Ankara'ya gelmişler; darbeciler tarafından işgal edilen TÜRKSAT yerleşkesine burada henüz sıcak çatışmaların yaşandığı sırada girmek isterken yakalanmışlardır. Başvuruculaların olay gecesinde kullandıkları otomobil kendilerine ait olmadığı gibi başvurucular, bu otomobili aldıkları kişiye veya edinme şekline dair aydınlatıcı bir açıklamada bulunmamışlardır. Söz konusu otomobilin, darbe teşebbüsünün yaşandığı gecenin sabahında, sahibi olan sanık U.Ö. tarafından soruşturma makamlarının izni ve haberi olmaksızın -aracın yedek anahtarı kullanılmak suretiyle- olay yerinden alındığı; otomobilin, ruhsat bilgilerinden yola çıkılarak daha sonradan bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra başvuruculaların tutuklanmalarına karar verilen "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme" suçu, Türk hukuk sisteminin öngördüğü en ağır yaptırım olan "ağırlaştırılmış müebbet hapis" cezasını gerektirmektedir. İsnat edilen suça ilişkin kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61). Ayrıca başvurucu Aydın Yavuz'un olay gecesinde TÜRKSAT'ın savaş uçakları tarafından bombalanması dolayısıyla ortaya çıkan kargaşadan yararlanarak içinde tutulduğu otomobilden elleri kelepçeli olduğu hâlde kaçtığı ve ertesi gün bir akaryakıt istasyonuna geldiğinde jandarma görevlilerince yakalanarak polislere teslim edildiği anlaşılmıştır.

276. Başvurucular hakkında tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ile somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları birlikte değerlendirildiğinde, Hâkimlik tarafından açıklanan ve delillerin karartılması ile kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvuruculaların darbe teşebbüsünün yaşandığı gece TÜRKSAT yerleşkesine girmek isterken yakalanmaları, iki gün kadar gözaltında tutulduktan sonra Hâkimlik tarafından tutuklanmalarına karar verilmesi dikkate alındığında, soruşturma süreci bakımından tutuklamanın ölçülülük ilkesinin bir unsuru olarak "gerekli" olmadığı sonucuna varılması için herhangi bir nedenin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

277. Açıklanan nedenlerle başvuruculaların tutuklanmalarının hukuki olmadığı iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

278. Buna göre başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan müdahalenin, bu hakka dair Anayasa'da (13. ve 19. maddelerde) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

2. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

279. Başvurucular, gerekçesiz bir şekilde verilen kararlarla tutukluluğun devam ettirildiğini ve bu şekilde keyfî olarak hürriyetten yoksun bırakılmaya devam edildiklerini belirterek adil yargılanma, etkili başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş; tahliye ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

280. Bakanlık görüşünde, başvuruculaların bu bölümdeki iddialarına ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır.

b. Değerlendirme

281. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

282. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvuruculaların tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğuna, dolayısıyla tutukluluk süresinin uzunluğuna yönelen bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

283. Başvuruculaların tutuklanmalarına neden olan suçlama, Türkiye'de olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren temel olay olan 15 Temmuz darbe teşebbüsü kapsamındaki bir eyleme ilişkindir. Başvuruculaların tutukluluk sürecinde olağanüstü hâl devam etmiştir. Bu itibarla başvuruculaların tutukluluğunun makul süreyi aşıp aşmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvuruculaların tutukluluk süresinin başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecektir.

ii. Genel İlkeler

284. Anayasa Mahkemesi tutukluluğun makul süreyi aştığı iddialarını birçok kararında incelemiş ve anılan kararlarda inceleme yöntemine ilişkin ilkelerini belirlemiştir (bkz. Murat Narman, §§ 60-66; Mustafa Ali Balbay, §§ 102-106; Hanefi Avcı, §§ 64-73; Hüseyin Burçak, §§ 42-61; Halas Aslan, §§ 51-91).

285. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında

tutuklanan kişilerin makul sürede yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan fıkrada güvence altına alınan "makul sürede yargılanmayı" ve "serbest bırakılmayı" isteme haklarının birbirinin alternatifi değil tamamlayıcısı olarak değerlendirilmesi gerekir (Murat Narman, § 60; Halas Aslan, § 66).

286. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan "serbest bırakılmayı isteme" hakkı uyarınca bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında tutuklu olan kişiler, ilgili yargı mercilerinden serbest bırakılmalarına karar verilmesini talep edebilirler. Bu hakkın bir yansıması olarak 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında salıverilmesini isteyebileceği belirtilmiş; aynı Kanun'un 108. maddesinde de tutukluluğun soruşturma ve kovuşturma evrelerinde belirli süreleri aşmayacak şekilde resen incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargı organlarınca, tutukluluğun her aşamasında gerek kişinin serbest bırakılma talebi üzerine gerekse resen yapılan incelemelerde tutulmanın meşru nedenlerinin açıklanması Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının bir gereğidir (Halas Aslan, § 67).

287. Anılan maddede, ayrıca tutuklanan kişilerin "makul sürede yargılanmayı" isteme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Genel olarak yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması, Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkının konusudur. Kişilerin fiziksel hürriyetlerinin kısıtlanmasına ilişkin güvencelerin belirtildiği (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 35) Anayasa'nın 19. maddesine göre öncelikle tutukluluğun makul süreyi aşmaması gerekir. Bununla birlikte maddenin, tutuklu olarak sürdürülen yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması gerektiğine de işaret ettiği görülmektedir. Hürriyeti kısıtlanarak yargılanan kişinin yargılamanın makul sürede bitirilmesindeki menfaati, işin doğası gereği diğerlerine göre daha fazladır. Bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen tutuklu kişinin "makul sürede yargılanma" hakkı, Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkına göre daha yüksek bir koruma sağlamaktadır. Buna göre tutuklu olarak sürdürülen soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin süratle sonuçlandırılması gerekir. Bunun için başta savcılıklar ve mahkemeler olmak üzere tüm kamu organları, tutuklu olarak sürdürülen soruşturma/kovuşturma süreçlerinin -adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere riayet edilmek koşuluyla- süratli bir şekilde sonuçlandırılması için özenli davranmalıdırlar. Anılan özen yükümlülüğü, kişinin hürriyetinden yoksun bırakılmaya devam edilmesinin keyfî olmadığının, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahalenin meşru amacının devam ettiğinin söylenebilmesi için de zorunludur. Bu itibarla tutuklu kişiler hakkındaki soruşturma/kovuşturma süreçlerinin özenli olarak yürütülmesi Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında güvence altına alınmıştır (Halas Aslan, §§ 68-71).

288. Diğer taraftan bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında sürdürülen tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığı öncelikle tutukluluğa ilişkin kararların gerekçeleri üzerinden tespit edilebilir. Tutukluluğa ilişkin kararların gerekçelerinde, tutuklamanın ön şartı olan "kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunduğu"nun, ayrıca "tutuklama nedenleri"nin ortaya konulması gerekmektedir. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesine göre de tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilecektir (Halas Aslan, §§ 74-75).

289. Kuvvetli suç şüphesi, tutuklama için bir ön şart olup varlığını tutukluluğun her aşamasında korumalıdır. Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun tüm delilleriyle birlikte ortaya konulması her zaman mümkün olmasa da soruşturma/kovuşturma süreci ilerledikçe kişi hakkındaki suç şüphesini doğrulayacak ya da ortadan kaldıracak delillere erişilecektir. Bu nedenle belirli bir süre geçtikten sonraki tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda, kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun somut olgularla birlikte açıklanması gerekir. Tutukluluğun herhangi bir aşamasında kişinin tutuklu olduğu suç yönünden kuvvetli suç şüphesini gösteren olgular ortadan kalkmışsa artık tutmanın meşru bir amacının bulunduğu söylenemez (Halas Aslan, § 76).

290. Başlangıçtaki bir tutuklama için işin doğası gereği Anayasa ve Kanun'da öngörülen tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli görülebilse de soruşturma/kovuşturma sürecinde deliller toplandıkça artık delillere etki edilebilmesi imkânı ortadan kalkmakta ya da zorlaşmaktadır. Ayrıca isnat edilen suç dolayısıyla belirli bir süre hürriyetinden yoksun kalan ve bu itibarla yargılama sonunda alınması muhtemel cezanın en azından bir bölümünü karşılayacak kadar tutulan kimsenin kaçma ihtimalinin başlangıçtakine göre azaldığı da söylenebilir. Bu nedenlerle belirli bir süreyi aşan tutukluluğa ilişkin devam kararlarında tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli değildir (Hanefi Avcı, § 70).

291. Bu kararlarda tutuklama nedenlerinin somut olgulara dayalı olarak açıklanması ve bu nedenlerin olayın koşullarında neden zorunlu olduğunun ortaya konulması gerekir. Tutukluluk devam ettikçe bir taraftan bireye düşen yükümlülük artarken diğer taraftan tutulmanın dayandığı meşru amaç zayıfladığından, tutukluluğun devamı kararlarında davanın genel durumunun yanında tutuklu kişinin özel durumu da dikkate alınmalı; bu anlamda tutuklama nedenleri kişiselleştirilmelidir (Hanefi Avcı, § 84). Yine söz konusu kararlarda, tutuklamaya göre temel hak ve özgürlüklere daha hafif etkide bulunan adli kontrol tedbirlerinin neden yetersiz kaldığının da ortaya konulması gerekmektedir. Tutukluluğun devamı ancak Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." ifadeleriyle güvence altına alınan ve esasında hukukun temel ilkelerinden biri olan "masumiyet karinesi"ne rağmen, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına üstün gelecek şekilde tutmanın adaletin işleyişi bakımından gerekli olduğunun dayanaklarıyla birlikte açıklanması durumunda haklı bulunabilir(Halas Aslan, § 78).

292. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir kişinin tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir (Murat Narman, § 61).

293. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih; doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklanma tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Murat Narman, § 66).

294. Tutukluluğun uzun sürdüğü veya makul süreyi aştığı şikâyetiyle yapılan bireysel başvurularda, derece mahkemelerince verilen tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda açıklanan gerekçeleri inceleyerek bu gerekçelerin somut olayın özelliklerine göre ilgili ve yeterli olup olmadığını, ayrıca yukarıda belirtilen özen yükümlülüğüne uyulup uyulmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir. Bu denetim sonunda tutukluluğa

ilişkin gerekçelerin, başvurucuların hürriyetlerinin kısıtlanmasının meşru nedenlerinin ortaya konulması bakımından ilgili ve yeterli olmadığı veya tutuklu olarak sürdürülen soruşturma/kovuşturma süreçlerinin kamu organlarının özen yükümlülüğü ile bağdaşmayan tutumları nedeniyle tamamlanmadığı kanaatine varılırsa tutukluğun makul süreyi aştığı sonucuna ulaşılacaktır (Halas Aslan, §§ 82-83).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

295. Başvurucular 16/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış ve Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğinin 18/7/2016 tarihli kararı ile tutuklanmışlardır. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucuların tutukluluk hâli devam etmektedir. Buna göre başvurucuların tutukluluk süresi yaklaşık 11 aydır.

296. 15 Temmuz darbe teşebbüsü kapsamında uydu yayınlarının kesilmesini sağlamak amacıyla darbeciler tarafından işgal edilen TÜRKSAT yerleşkesine gitmekle suçlanan başvurucular, bu kapsamda "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme" suçundan tutuklanmışlardır. Başvuruculara isnat edilen suç yönünden kuvvetli suç şüphesi altında oldukları soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimlikleri ve kovuşturma aşamasında Ankara 14. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen tutukluluğa ilişkin kararlarda açıkça belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesince de başvuruculara tutuklanmalarının hukuki olmadığı iddiası incelenirken suç işlediklerine dair kuvvetli belirtilerin bulunduğu sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 264-267). Başvurucular hakkında tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında atıf yapılan delillerin içeriği dikkate alındığında tutukluluğun ön şartı olan kuvvetli suç şüphesi yönünden Mahkeme kararlarının açıklayıcı ve yeterli olduğu görülmektedir.

297. Sulh ceza hâkimliklerinin ve Ankara 14. Ağır Ceza Mahkemesinin tutukluluğun devamı kararlarının gerekçelerinde yer alan tutuklama nedenlerine ilişkin açıklamalar incelendiğinde kaçma şüphesine, delillerin karartılması ihtimalinin bulunmasına, isnat edilen suça ilişkin yaptırımın ağırlığına ve suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve Kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına, adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağına ve tutuklama tedbirinin ölçülü olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. §§ 83, 86, 92; 102-104). Başvuruculara isnat edilen suçlamanın niteliği ile bir bütün olarak soruşturma/kovuşturma konusu edilen olayların özellikleri dikkate alındığında tutukluluğun devamı kararlarındaki gerekçelerin, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olduğu; dolayısıyla tutukluluk hâlinin devamına ilişkin bu gerekçelerin tutukluluk süresi itibarıyla ilgili ve yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

298. Öte yandan soruşturma mercileri, darbe teşebbüsü kapsamında TÜRKSAT'ın ele geçirilerek televizyon yayınlarının kesilmesine yönelik saldırıya ilişkin olarak yürüttükleri soruşturmada, TÜRKSAT'ı işgal eden askerler olduğu ileri sürülen 12 asker şüpheli ile birlikte başvuruculara ve başvuruculara ait olay tarihinde kullandıkları otomobilin sahibi olan bir şüpheliye ilişkin işlemler tesis etmişlerdir. Bu kapsamda başvuruculara yanı sıra kaçak olmayan diğer bir kısım şüphelinin savunması alınmış, şüphelilerin mesleki konumlarına ve geçmişlerine dair araştırmalar yapılmış, başvurucular yönünden banka kayıtları ve gizli haberleşme programlarını kullanım durumlarına dair deliller toplanmış, çok sayıda müştekinin beyanı ve şikâyeti tespit edilmiştir. Ayrıca Adli Tıp Kurumundan (ATK) olayda hayatını kaybedenlere ilişkin otopsi raporları ve yaralananlara ilişkin (yaralanmalarının niteliğini gösterir) doktor raporları alınmış, olay yerinden elde edilen deliller üzerinden

yapılan kriminal incelemelere ilişkin ekspertiz raporları temin edilmiş, kamera kayıtları incelenmiş, teşhis işlemleri yaptırılmış, şüphelilerin kullandıkları GSM hatlarının sinyal bilgileri tespit edilip değerlendirilmiş, olay yeri inceleme raporları düzenlenmiştir. Tüm bu soruşturma işlemlerinin darbe teşebbüsünün yaşandığı tarihten itibaren yaklaşık 5 ay 15 günlük sürede tamamlandığı ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 2/1/2017 tarihli iddianameyle başvurucular hakkında kamu davası açıldığı görülmektedir. Başvurucuların yargılandığı davada 4/4/2017 tarihi itibarıyla duruşma aşamasına geçilmiş ve başvurucuların savunmaları alınmış; 8/5/2017 tarihine kadar yapılan duruşmalarda deliller toplanmış ve bu tarihte Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki görüşünü Mahkemeye bildirmiştir (bkz. §§ 103-104). Bu itibarla genel olarak soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin yürütülmesinde bir özensizlik gösterildiği tespit edilmemiştir.

299. Başvurucular hakkındaki tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin hürriyetten yoksun bırakılmanın meşru nedenlerinin belirtilmesi bakımından ilgili ve yeterli olması ve soruşturma/kovuşturma süreçlerinin yürütülmesinde bir özensizliğin tespit edilmemiş olması dikkate alındığında yaklaşık 11 aylık tutukluluk süresinin makul olduğu sonucuna varılmıştır.

300. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın tutukluluğun makul süreyi aştığı iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

301. Buna göre başvuruculaın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutukluluğun devam ettirilmesi suretiyle yapılan müdahalenin bu hakka dair Anayasa'da (13. ve 19. maddelerde) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

3. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

a. Başvuruculaın İddiaları ve Bakanlık Görüşü

302. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy soruşturma dosyasında gizlilik (kısıtlama) kararı verilmesi nedeniyle gerekçeli olarak savunma yapma imkânından yoksun kaldıklarını ve savunma haklarının kısıtlandığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

303. Bakanlık görüşünde, AİHM'in benzer kararları hatırlatılmış ve tutuklamaya dayanak oluşturan temel öneme sahip bilgi ve belgelere şüpheli ya da sanığın veya avukatının erişme hakkının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlığa göre somut olayda, Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvuruculara dosya içinde bulunan ve tutuklanmalarına esas teşkil eden bilgi ve belgeler ile soruşturma evrakı okunmuştur. Bakanlık, ayrıca başvuruculaın kendilerine yöneltilen suçlamalara dair kollukta ayrıntılı beyanda bulunduklarına dikkat çekmiştir. Buna göre başvurucular, suçlanmalarına dayanak olan delillerden haberdar olduklarından bunlara karşı etkili şekilde itirazda bulunma imkânını kullanmışlardır.

b. Değerlendirme

304. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

305. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Bu itibarla başvurucuların bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

306. Başvurucuların şikâyetlerine konu kısıtlama kararının, haklarında olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyete katıldıkları iddiasıyla yürütülen soruşturmada verilmiş olması nedeniyle bu kararın hukuki olup olmadığının, bir başka ifadeyle kararın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı üzerindeki etkisinin incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle kısıtlama kararının ve bu kararın uygulamasının Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecektir.

ii. Genel İlkeler

307. Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesine göre verilen kısıtlama kararlarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve özellikle tutuklu kişilerin tutukluluğa yönelik itirazda bulunma hakları üzerindeki etkisini birçok kararında incelemiş ve anılan kararlarda inceleme yöntemine ilişkin ilkelerini belirtmiştir (bkz. Hikmet Kopar ve diğerleri, §§ 121-122; Günay Dağ ve diğerleri, §§ 168-176; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 105-107; Erdem Gül ve Can Dündar, §§ 46-48; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, §§ 248-257).

308. Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrası yakalanan veya tutuklanan kişiye, yakalama veya tutuklama sebeplerinin ve haklarındaki iddiaların hemen yazılı olarak bildirilmesini, yazılı bildirimin mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl; toplu suçlarda ise en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilmesini öngörmektedir (Günay Dağ ve diğerleri, § 168).

309. Diğer taraftan Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca, hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, §§ 122-123).

310. Özellikle üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla soruşturma aşamasında bazı delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Bu nedenle soruşturma evresinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla müdafinin dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasının demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olmadığı söylenemez. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlamanın kısıtlama kararıyla ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olması, savunma hakkının yeterince kullanılmasını engelleyecek nitelikte bulunmaması gerekmektedir (AYM, E.2014/195, K.2015/116, 23/12/2015, § 107).

311. Yakalanan bir kişiye, yakalanmasının temel maddi ve hukuki sebepleri teknik olmayan ve anlayabileceği basit bir dilde açıklanmalı; böylece kişi, uygun görürse hürriyetinden yoksun bırakılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında kanuna

uygunluğuna itiraz etmek üzere mahkemeye başvurma imkânına sahip olabilmelidir. Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrası, yakalama veya tutuklama sırasında verilen bilgilerin yakalanan veya tutuklanan kişiye isnat edilen suçların tam bir listesini içermesini, bir başka deyişle hakkındaki suçlamalara esas tüm delillerin bildirilmesini ya da açıklanmasını gerektirmemektedir (Günay Dağ ve diğerleri, § 175).

312. İfadesi ya da savunması alınırken başvurucuya erişimi kısıtlanan belgelerin içeriğine ilişkin sorular sorulmuş ve başvurucunun tutukluluk kararına yönelik itirazında bu belgelerin içeriğine atıfta bulunmuş olması durumunda başvurucunun tutukluluğa temel teşkil eden belgelere erişiminin olduğunun, içerikleri hakkında yeterli bilgiye sahip bulunduğunun ve bu nedenle de tutukluluk hâlinin gerekçelerine yeterli biçimde itiraz etme imkânını elde ettiğinin kabulü gerekmektedir. Böyle bir durumda kişi, tutukluluğa temel teşkil eden belgelerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahiptir (Hidayet Karaca, § 107).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

313. Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/7/2016 tarihli kararı ile 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, başvurucular hakkında yürütülen soruşturma dosyasına ilişkin olarak dosyayı incelemesinin veya belgelerden örnek almasının soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği gerekçesiyle müdafinin soruşturma dosyasını inceleme yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiştir.

314. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy 14/12/2016 tarihli dilekçeleriyle tahliyelerine karar verilmesini ve söz konusu kısıtlama kararının kaldırılmasını talep etmişlerdir. Ancak Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 26/12/2016 tarihli kararı ile başvuruculaın tahliye talepleri reddedilirken kısıtlama kararının kaldırılması taleplerine ilişkin olarak bir karar verilmemiştir (bkz. §§ 90-92). Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikteAnkara 14. Ağır Ceza Mahkemesince iddianamenin kabul edildiği 13/1/2017 tarihi itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

315. Başvuruculara yöneltilen suçlama temelde, 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında ve bu teşebbüsün bir parçası olarak darbeci askerler tarafından işgal edilen TÜRKSAT yerleşkesine uydu yayınlarını kesmek üzere gitmeleridir. Başvuruculaın kolluk görevlilerince alınan ifadeleri incelendiğinde kendilerine isnat edilen suçlamalara ilişkin olarak başvuruculara açıklamada bulunulduğu ve bu suçlamalara konu eylemlerle ilgili sorular yöneltildiği, başvuruculaın da isnat edilen eylem ve suçlamalara karşı müdafileriyle birlikte savunmalarını yaptıkları, başvuruculaın savunmalarında suçlamaları kabul etmediklerini, uydu yayınlarının kesilmesine yardımcı olmak üzere TÜRKSAT'a gitmelerinin söz konusu olmadığını ifade ettikleri görülmektedir.

316. Diğer taraftan Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgu sırasında başvuruculara, haklarındaki soruşturma belgelerinin ve soruşturma dosyasında yer alan bilgilerin okunduğu ve bu sırada başvuruculaın müdafilerinin de hazır bulunduğu anlaşılmıştır. Başvurucular suçlamalara ve suçlamaların dayanaklarına ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar olduktan sonra müdafileriyle birlikte hâkim önünde savunmalarını sözlü olarak dile getirmiş, bu savunmalarında da kolluktaki anlatımları doğrultusunda suçlamaları kabul etmemişlerdir.

317. Ayrıca başvuruculaın tutuklama kararı sonrası sundukları tahliye ve/veya tutukluluğa

itiraz dilekçelerinde, tutukluluğa ilişkin itirazlarını ayrıntılı olarak dile getirdikleri anlaşılmıştır. Başvuruculara 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı olarak kuralda belirtilen ifadelerini içeren tutanaklar, bilirkişi raporları ve hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklara erişimlerinin kısıtlandığı yönünde bir şikâyetleri de bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvuruculara ve müdafilerinin isnat edilen suçlamalara ve tutukluluğa temel teşkil eden bilgilere erişimlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

318. Bu itibarla suçlamalara dayanak olan temel unsurların ve tutmanın hukukiliğinin değerlendirilmesi için esas olan bilgilerin başvuruculara veya müdafilerine bildirilmiş ve başvuruculara bunlara karşı savunmalarını ileri sürme imkânı verilmiş olması dikkate alındığında birkaç ay süren soruşturma aşamasında uygulanmış olan kısıtlılık kararı nedeniyle başvuruculara tutukluluğa karşı etkili bir şekilde itirazda bulunamadıklarının kabulü mümkün görülmemiştir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Deniz Özfırat, B. No: 2013/7929, 1/12/2015, § 91).

319. Açıklanan nedenlerle başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy'ün kısıtlama kararı nedeniyle tutukluluğa itiraz bağlamında savunma haklarının kısıtlandığı iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

320. Buna göre adı geçen başvuruculara kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik olarak, soruşturma dosyasında kısıtlama kararı verilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'da (özellikle 19. maddenin sekizinci fıkrasında) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

4. Tutukluluk İncelemelerinin Duruşmasız Olarak Yapıldığına İlişkin İddia

a. Başvuruculara İddiaları ve Bakanlık Görüşü

321. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy tutukluluk ve tutukluluğa itiraz incelemelerinin duruşmasız olarak yapıldığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

322. Bakanlık görüşünde, 667 ve 668 sayılı KHK hükümleri uyarınca tutukluluk incelemeleri ile tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabileceği belirtilmiştir. Bakanlığa göre Anayasa'nın 15. maddesi hükmü ile AİHS'in 15. maddesi uyarınca yapılan derogasyon bildirimi, darbe teşebbüsü sonrasında gözaltına alınan ve adli işlem yapılan kişi sayısı, çok sayıda soruşturmanın bulunması, çok sayıda yargı mensubunun FETÖ/PDY ile ilgisi nedeniyle açığa alınması ve/veya ihraç edilmesi dikkate alındığında bu düzenlemeler milletlerarası yükümlülüklere uygundur ve durumun gerektirdiği ölçüdedir.

b. Değerlendirme

323. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Bu itibarla başvuruculara bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

324. Başvuruculaların tutuklanmalarına neden olan suçlama, Türkiye'de olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren temel olay olan 15 Temmuz darbe teşebbüsü kapsamındaki bir eyleme ilişkindir. Başvuruculaların tutukluluk sürecinde olağanüstü hâl devam etmiştir. Bu itibarla başvuruculaların tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı üzerindeki etkisinin incelenmesi, Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle tutukluluk incelemelerinin yapılış şeklinin Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecektir.

ii. Kabul Edilebilirlik Yönünden

325. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

326. Anayasa Mahkemesi, tutukluluk ve tutukluluğa itiraz incelemelerinde uygulanması gereken usule ilişkin güvencelerle ilgili iddiaları, birçok kararında incelemiş ve anılan kararlarda inceleme yöntemine ilişkin ilkelerini belirtmiştir (bkz. Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, §§ 64-78; Mehmet Haberal, §§ 122-132; Mehmet Halim Oral, B. No: 2012/1221, 16/10/2014, §§ 50-54; Ferit Çelik, B. No: 2012/1220, 10/12/2014, §§ 51-52; Hikmet Yayğın, B. No: 2013/1279, 30/12/2014, §§ 29-36; Emrah Oğuz, B. No: 2013/1755, 25/3/2015, §§ 43-54; Ulaş Kaya ve Adnan Ataman, B. No: 2013/4128, 18/11/2015, §§ 53-73; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, §§ 265-270).

327. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca, hürriyeti kısıtlanan bir kimsenin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı bulunmaktadır (bkz. § 309). Fıkrada kısıtlama sebebi bakımından bir ayrım yapılmadığından başvuru hakkı, elbette suç şüphesine dayalı tutuklama nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılmayı da kapsamaktadır (Mustafa Başer ve Metin Özçelik, § 165).

328. Serbest bırakılmak amacıyla yetkili yargı merciine yapılması gereken başvurudan söz edildiğinden anılan hakkın uygulanması ancak talep hâlinde söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla burada belirtilen bir yargı merciine başvurma hakkı, suç isnadıyla hürriyetinden yoksun bırakılan kimseler bakımından tahliye talebinin yanı sıra tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye talebinin reddi kararlarına karşı yapılan itirazların incelenmesi sırasında da uygulanması gereken bir güvencedir (Mehmet Haberal, § 123).

329. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre şüpheli veya sanığın istemi olmaksızın tutukluluğun resen incelenmesi durumunda hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine başvurma hakkı kapsamında bir değerlendirme yapılmadığından bu incelemeler Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil değildir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015 § 24).

330. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla başvurulacak yerin bir yargı mercii olması öngörülmüş olduğundan işin doğası gereği burada yapılacak incelemenin yargısal bir niteliği bulunmaktadır. Yargısal nitelikteki bu inceleme sırasında adil yargılanma hakkının tutmanın niteliğine ve koşullarına uygun

güvencelerinin sağlanması gerekir. Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine riayet edilmelidir (Hikmet Yayğın, §§ 29-30).

331. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Taraflardan birine tanınıp diğerine tanınmayan avantajın fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılır (Bülent Karataş, B. No: 2013/6428, 26/6/2014, § 70).

332. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır (Bülent Karataş, § 71).

333. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 267).

334. Anılan güvencenin bir yansıması olarak 5271 sayılı Kanun'un 105. maddesinde, şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinde salıverilme istemleri karara bağlanırken duruşmada karar verilecek ise Cumhuriyet savcısının yanı sıra şüpheli, sanık veya müdafinin görüşünün alınacağı belirtilmiş; aynı Kanun'un 108. maddesinde ise soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda karar verilirken şüpheli veya müdafiinin dinlenilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Öte yandan Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 267. maddesine göre resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar, mahkeme önünde itiraza konu olabilmektedir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 269). Tutukluluğa ilişkin kararların itiraz incelemesi bakımından, aynı Kanun'un 271. maddesinde itirazın kural olarak duruşma yapılmaksızın karara bağlanacağı, ancak gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekilin dinlenebileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre tutukluluk incelemelerinin ya da tutukluluğa ilişkin itiraz incelemelerinin duruşma açılarak yapılması hâlinde şüpheli, sanık veya müdafiinin dinlenilmesi gerekmektedir.

335. Ancak tutukluluğa ilişkin verilen her kararın itirazının incelenmesinde veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

336. Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 18/7/2016 tarihinde başvurucuların sorguları yapılmış, başvurucular ve müdafileri sorgu sırasında hem kendilerine isnat edilen suçlamalara karşı hem de Savcılık tarafından yapılan tutuklama talebine karşı savunmalarını sözlü olarak ifade etmişlerdir.

337. Başvurucuların tutuklanmasından sonra soruşturma aşamasında, gerek tahliye talebinde bulunmaları üzerine, gerekse resen yapılan tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Yine bu evrede başvurucuların tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarına yönelik itirazlarının, itiraz mercilerince dosya üzerinden yapılan incelemeler sonunda karara bağlandığı görülmektedir. Bakanlık görüşünde de soruşturma aşamasında duruşmalı olarak tutukluluk incelemesi yapıldığına dair bir bilgiye yer verilmemiştir.

338. Bu itibarla soruşturma aşamasında, başvurucuların tutukluluk durumları incelenirken veya tutukluluğa yönelik itirazları değerlendirilirken duruşma açılması söz konusu olmamıştır.

339. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucular hakkında düzenlenen 2/1/2017 tarihli iddianame, Ankara 14. Ağır Ceza Mahkemesince 13/1/2017 tarihinde kabul edilmiş ve Mahkemece aynı tarihte yapılan tensip incelemesinde başvurucuların tutukluluk durumu resen değerlendirilmiştir. Söz konusu inceleme de dosya üzerinden yapılmıştır. Ayrıca Mahkemenin 9/2/2017 ve 9/3/2017 tarihlerinde başvurucuların tutukluluk durumunu resen incelediği ve dosya üzerinden yapılan incelemeler sonunda tutukluluğun devamına karar verdiği görülmektedir.

340. Başvurucuların yargılandığı davada, ilk duruşma 4/4/2017 tarihinde yapılmış; başvurucular ve müdafileri 6/4/2017 tarihinde yapılan duruşmada tahliye taleplerini sözlü olarak bildirmişlerdir. Mahkeme, aynı duruşmada başvurucuların tahliye taleplerini reddederek tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

341. Buna göre tutuklanmalarına karar verildiği 18/7/2016 tarihinden itibaren6/4/2017 tarihine kadar başvurucuların tutukluluk durumu, duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yapılan incelemeler sonucunda verilen kararlar ile devam ettirilmiştir. Başvurucuların bu süreçte tutukluluğa yönelik itirazlarını, tutuklanmalarına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehlerine ve aleyhlerine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını, tahliye taleplerini hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirmeleri mümkün olmamıştır. Bu itibarla başvurucuların isnat edilen suçlar kapsamında tutukluluk durumlarının anılan tarihler arasında duruşmasız olarak incelenmesi ve 8 ay 18 gün boyunca bu şekilde devam eden bir usule göre hürriyetlerinden yoksun bırakılmaları olağan dönemde "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

342. Nitekim Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği kararlarda, tutukluluğa itiraz incelemesinin başvurucunun dinlenilmesinden 1 ay 28 gün sonra (Mehmet Haberal, § 128) duruşmasız olarak yapılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal etmediğini belirtirken başvuruculların tutukluluk durumunun 7 ay 2 gün (Mehmet Halim Oral, § 53; Ferit Çelik, § 53) ve 3 ay 17 gün (Ulaş Kaya ve Adnan Ataman, § 61) boyunca duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yapılan incelemeler sonucunda verilen kararlar ile devam ettirilmesinin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

343. Açıklanan nedenlerle başvuruculaların tutukluluk durumunun 8 ay 18 gün boyunca duruşmasız olarak dosya üzerinden yapılan incelemeler sonucunda verilen kararlar ile devam ettirilmesi, olağan dönemde Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen güvencelere aykırı olduğundan bunun olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığının incelenmesi gerekir.

iv. Anayasa'nın 15. Maddesi Yönünden

344. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme, bireysel başvuruya konu müdahalenin anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunup bulunmadığı ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (bkz. § 186).

345. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı savaş, seferberlik, sıkıyönetim ve olağanüstü hâl gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında değildir (bkz. § 196). Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür.

346. Ayrıca anılan hakkın, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında olmadığı gibi somut olayda başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan söz konusu müdahalenin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (bkz. §§ 199-200).

347. Bununla birlikte kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı devletin, bireylerin özgürlüğüne keyfî olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır (Erdem Gül ve Can Dündar, § 62). Kişilerin keyfî olarak hürriyetinden yoksun bırakılmaması, hukukun üstünlüğüyle bağlı olan bütün siyasal sistemlerin merkezinde yer alan en önemli güvenceler arasındadır. Keyfî olarak hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı usule ilişkin güvenceler de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

348. Bireylerin özgürlüklerine yönelik müdahalenin keyfî olmaması, olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de uygulanması gereken temel bir güvencedir. Bir kişinin olağanüstü dönemlerde dahi keyfî olarak hürriyetinden yoksun bırakılması veya keyfî tutuklamaya karşı usule ilişkin temel güvencelerin askıya alınması milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bir durumdur (bkz. §§ 138-145).

349. Bunun yanı sıra başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılması suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin, Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında "durumun gerektirdiği ölçüde" olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu müdahalenin "ölçülü" olup olmadığı değerlendirilirken elbette, ülkemizde olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve olağanüstü hâl ilanı sonrasında ortaya çıkan koşulların yanı sıra hâkim önüne çıkarılmaksızın hürriyetten yoksun kalınan süre de dikkate alınacaktır.

350. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet

başsavcılıklarının talimatı ile darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen yaklaşık 162.000 kişi hakkında soruşturma başlatılmış; bu kapsamda 50.000'den fazla kişi tutuklanmıştır. Yine 47.000'den fazla kişi adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakılmıştır (bkz. § 52).Soruşturma mercileri darbe teşebbüsü gibi ani gelişen bir durum üzerine bir anda on binlerce şüpheli hakkında soruşturma başlatma ve yürütme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Teşebbüsün faili olduğu değerlendirilen FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır. Bu bağlamda bilhassa yargı organları ve soruşturma mercileri, öngörülemez şekilde ağır bir iş yükünü yönetmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca darbe teşebbüsünün savuşturulmasından hemen sonra 16 Temmuz günü HSYK, darbe teşebbüsünde bulunduğu belirtilen FETÖ/PDY ile ilgisi nedeniyle ilk etapta 2.745 hâkim ve Cumhuriyet savcısının görevden el çektirilmesine karar vermiş; daha sonra süreç içinde 4.000'in üzerinde yargı mensubu meslekten çıkarılmıştır (bkz. § 57).

351. Darbe teşebbüsü sonrasında özellikle soruşturma mercileri ve yargı organlarının karşı karşıya kaldığı bu vahim durumun düzeltilmesi ve soruşturma ve/veya kovuşturma süreçlerinin sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için bazı tedbirler alınmıştır. Bu bağlamda hâkim ve savcı sayısının artırılmasına yönelik olarak hâkim ve savcı adaylarının stajları sonlandırılarak hemen mesleğe başlamaları sağlanmış, ayrıca çok sayıda yeni hâkim ve savcı adayı almaya yönelik idari süreç başlatılmış, yine emekli olan veya istifa eden hâkim ve savcıların mesleğe dönmelerine imkân tanınmıştır.

352. Diğer taraftan bazı suçlar bakımından (özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY ve terörle ilgili) yürütülen soruşturma ve kovuşturma süreçleriyle ilgili olarak olağanüstü hâl süresince geçerli olmak üzere usule ilişkin kurallarda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda olağanüstü hâl döneminde çıkarılan 667 sayılı KHK'nın 6. maddesiyle 5237 sayılı Kanun'un İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâlin devamı süresince tutukluluğun incelenmesinin, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabilmesine olanak sağlanmıştır. 668 sayılı KHK'nın 3. maddesiyle de aynı suçlar bakımından tutukluluk kararına itiraz edilen sulh ceza hâkimliği veya mahkemenin itirazı yerinde görürse kararını düzelteceği, yerinde görmezse en çok on gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan mercie göndereceği; tahliye taleplerinin en geç otuzar günlük sürelerle tutukluluğun incelenmesi ile birlikte dosya üzerinden karara bağlanacağı düzenlenmiştir (bkz. §§ 129-130).

353. Buna göre olağanüstü hâl döneminde, tutuklu kişilerin serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla bir yargı merciine başvurma hakları korunmuştur. Bu bağlamda ülkede olağanüstü hâl ilanına sebep olan olaylarla ilgili olarak yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklananlar da dâhil olmak üzere hakkında tutuklama tedbiri uygulanan herkes, 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında salıverilmesini isteyebilecektir. Ancak belirli suçlardan tutuklu olan kişilerin tahliye talepleri, 668 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca en geç otuzar günlük sürelerle tutukluluğun incelenmesi ile birlikte dosya üzerinden karara bağlanacaktır.

354. Ayrıca bu dönemde, olağanüstü hâl ilanına sebep olan olaylarla ilgili olarak yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklananlar da dâhil olmak üzere tüm şüpheli veya sanıklar

yönünden 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi uyarınca tutukluluğun resen en geç otuzar günlük süreler itibarıyla incelenmesine devam edilmiştir. Anılan inceleme, soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi; kovuşturma evresinde ise davanın görüldüğü mahkeme tarafından yapılmaktadır. Öte yandan olağanüstü hâl döneminde de tutuklama, tahliye talebinin reddi ve tutukluluğun devamı kararlarına karşı itiraz yoluna başvurabilme imkânı bulunmaktadır. Bununla birlikte olağanüstü hâl döneminde, belirli suçlardan tutuklu olan kişilerin resen veya talep üzerine yapılan tutukluluk incelemeleri veya tutukluluğa ilişkin kararlara yönelik itiraz incelemeleri 667 sayılı KHK'nın 6. maddesi uyarınca dosya üzerinden karara bağlanabilecektir.

355. Başvuruculaın tutuklanmalarına karar verilen "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme" suçu ve iddianamede başvuruculaın işledikleri ileri sürülen diğer suçlar (TBMM'yi ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, silahlı terör örgütüne üye olma) 5237 sayılı Kanun'un İkinci Kitap Dördüncü Kısım Beşinci Bölümünde düzenlenmiş olup 667 sayılı KHK'nın 6. ve 668 sayılı KHK'nın 3. maddelerinde belirtilen suçlar arasındadır. Buna göre başvuruculaın tutuklanmaları sonrasında tutukluluk durumlarının duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yapılan incelemeler sonrasında verilen kararlarla sürdürülmesi, 667 ve 668 sayılı KHK'lar ile getirilen düzenlemeler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

356. Darbe teşebbüsü sonrasında soruşturma mercileri ve yargı organları bakımından ortaya çıkan öngörülemez nitelikteki ağır iş yükü, bu iş yüküyle mücadele edecek ve ülkenin hukuk sistemini işletecek hâkim ve savcıların önemli bir bölümünün (yaklaşık 1/3'ünün) HSYK tarafından FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatları bulunduğu gerekçesiyle görevden el çektirilmesi ve meslekten çıkarılması, darbe teşebbüsüne veya FETÖ/PDY'ye ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde görev alacak yardımcı adliye personeli ve kolluk görevlilerinin de önemli bir bölümünün FETÖ/PDY ile olan ilgileri nedeniyle kamu görevinden çıkarılmış olması olguları birlikte değerlendirildiğinde bazı suçlar yönünden tutuklu bulunan kişilerin tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak dosya üzerinden yapılmasının durumun gereklerine uygun ölçülü bir tedbir olarak kabul edilmesi gerekir.

357. Son olarak tutukluların güvenliğini ve muhafazasını sağlamakla görevli ceza infaz koruma memurlarının ve jandarma personelinin bir kısmı, ayrıca gerektiğinde tutukluların güvenliğinin sağlanmasında görevlendirilebilecek olan emniyet görevlilerinin önemli bir bölümü FETÖ/PDY ile olan ilgileri nedeniyle kamu görevinden çıkarılmış veya uzaklaştırılmıştır. Darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY kapsamında yürütülen soruşturmalarda on binlerce şüphelinin tutuklanmış olması nedeniyle ceza infaz kurumlarının doluluk oranının kapasitenin üzerine çıktığı bilinmektedir. Nitekim süreç içinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma, koşullu salıverme ve denetimli serbestlikten yararlanma sürelerinde değişiklik yapılarak çok sayıda kişinin tahliyesi sağlanmış, böylece kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan kişi sayısının azaltılması yoluna gidilmiştir. Bütün bu olgular karşısında özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY ve terör ile ilgili suçlardan dolayı tutuklu olan ve büyük çoğunluğu il merkezlerindeki ceza infaz kurumlarında bulunan binlerce kişinin tutukluluk incelemelerinin yapılması için periyodik olarak adliyelere veya SEGBİS yoluyla dinlenebilecekleri yerlere getirilmeleri hâlinde çok ciddi güvenlik sorunları yaşanabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu bakımdan devletin ve toplumun varlığına ve millî güvenliğe yönelik ağır bir saldırı olan 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen olağanüstü

hâl döneminde, söz konusu suçlar yönünden tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılması kamu güvenliğinin sağlanması bakımından gerçek bir ihtiyaç olarak değerlendirilebilir.

358. Bu itibarla darbe teşebbüsü kapsamında bir suç işledikleri iddiasıyla tutuklanan başvuruculara tutukluluk durumlarının 8 ay 18 gün boyunca duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yapılan incelemeler sonrasında verilen kararlarla sürdürülmesinin "durumun gerektirdiği ölçüde" bir tedbir olduğu anlaşılmıştır.

359. Açıklanan nedenlerle başvuruculara kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen güvencelere aykırı bu müdahalenin "olağanüstü hâl" döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

VI. HÜKÜM

A. 1. Başvuruculara tamamı yönünden tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuruculara tamamı yönünden tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy yönünden soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy yönünden tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde başvurucular Birol Baki, Burhan Güneş ve Salih Mehmet Dağköy'ün kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVİNÇ AYDEMİR

B. No: 2014/1089 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1089

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVİNÇ AYDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/1089)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Sevinç AYDEMİR

Vekilleri : Av. Zeynep DOĞAN AKARKEN - Av. Hakan AKARKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması, taşınmaza kamulaştırılmasız olarak el atılması, taşınmaz için düşük bedel belirlenmesi, belirlenen bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamaması ve yargılama masraflarına karar tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 24/10/2011 tarihinde Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesinde Ankara Valiliği aleyhine açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında, 15/5/2012 tarihli ve E.2011/496, K.2012/177 sayılı karar ile 17.640 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvurucuya ödenmesine hükmedilmiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 4/3/2013 tarihli ve E.2012/25148, K.2013/3510 sayılı ilam ile onanmıştır.

10. Onama ilamı başvurucuya 9/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflarca karar düzeltme talebinde bulunulmaması üzerine yargılama süreci sona ermiştir.

11. Başvurucu, Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı ile lehine hükmedilen tazminatı tahsil edebilmek amacıyla Ankara 31. İcra Dairesinin E.2012/8395 sayılı dosyasında icra takibi başlatmıştır.

12. Başvurucu 21/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçesinde söz konusu tazminata ilişkin 10/9/2014 tarihinde kısmi bir ödeme yapıldığını, Ankara 31. İcra Dairesinin 5/1/2016 tarihli hesabına göre bakiye 4.770 TL alacağı olduğunu, bakiye miktarın ödenmesi için ilgili İcra Dairesince 5/1/2016 tarihinde borçluya ihtar gönderildiğini belirtmiştir.

13. İlgili idare 1/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile söz konusu tazminatın tamamen ödendiğini beyan etmiştir.

14. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden Ankara 31. İcra Dairesinin E.2012/8395 sayılı icra dosyası üzerinde yapılan incelemede ilgili idareye 5/1/2016 tarihinde bakiye borcu için ihtar muhtırası gönderildiği, ilgili idarenin cevap olarak sunduğu 25/1/2016 tarihli yazı ile mahkeme avukatlık ücreti ve faizi ile icra avukatlık ücretinin toplamından ödeme anında stopaj kesintisi yapıldığını ve ayrıca idare olarak her türlü harçtan muaf olduklarından icra dosyası kapsamında borçlarının bulunmadığını belirttiği, başvurucunun ise 12/10/2016 tarihinde İcra Dairesine dilekçe sunarak bakiye alacak için haciz talebinde bulunduğu görülmüştür.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu;kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Somut olayda başvurucu ile ilgili idare arasında bakiye borç bulunup bulunmadığı

konusunda bir uyuşmazlık olduğu anlaşılmakta ise de borcun takibinin yapıldığı icra dosyası kapsamında bakiye borç hesaplanarak ilgili idareden ödeme talep edildiği, ilgili idarenin ise borcu bulunmadığını belirtmekle birlikte kendisinden talep edilen meblağa yönelik icra mahkemeleri nezdinde bir girişimde bulunduğuna dair Anayasa Mahkemesine bilgi sunmadığı anlaşıldığından başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından kısmi ödeme yapıldığı kabulü ile değerlendirme yapılacaktır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

21. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

22. Anılan ilkeler doğrultusunda somut olayda icra aşamasını da kapsayacak şekilde 5 yıl 7 ayı aşan sürenin makul olmadığı ve alacakların ödenmesinin uzun sürmesinden dolayı oluşan belirsizlik dikkate alındığında adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

B. Yargılamaya İlişkin Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucu; taşınmazına kamulaştırılmasız olarak el atıldığını, taşınmazı için düşük bedel belirlendiğini, bu bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamadığını, geç ödemeden kaynaklı olarak tazminata, kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması gerektiğini ve yargılama masraflarına dava tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

25. Somut olayda başvurucunun açtığı kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasına ilişkin Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 4/3/2013 tarihli onama ilamı ile söz konusu şikâyetlere ilişkin başvuru yollarının tükendiği ve nihai kararın başvurucuya 9/4/2013 tarihinde tebliğ edildiği (bkz. §10), bu durumda söz konusu şikâyetler için otuz günlük süre geçtikten sonra 28/1/2014 tarihinde başvuru yapıldığı anlaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

28. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Somut olayda, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yargı kararının en kısa sürede icra edilmesi için kararın bir örneğinin Ankara Valiliğine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama

giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ANIL UYGAR GÖKÇEN

B. No: 2014/1532 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1532

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ANIL UYGAR GÖKÇEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1532)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Anıl Uygar GÖKÇEN

Vekili : Av. Şeyhmus TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun kanunda öngörülen azmi süreyi ve makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında 21/12/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve Mardin Sulh Ceza Mahkemesinin 25/12/2009 tarihli kararı ile silahlı terör örgütü adına suç işleme suçundan tutuklanmıştır.

10. Başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası, isnat edilen suçların terör suçu niteliğinde olması nedeniyle Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 8/1/2010 tarihli fezlekesi ile Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (CMK mülga 250. madde ile görevli) gönderilmiştir.

11. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucunun PKK terör örgütünün üyesi olma, PKK terör örgütünün propagandasını yapma, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplanti ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet ve tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurup kullanma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

12. Dava, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) E.2010/228 sayılı dosya üzerinden ve başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

13. Mahkeme 20/1/2014 tarihinde başvurucunun da aralarında olduğu tutuklu sanıkların tutukluluk durumu resen incelemiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

14. Başvurucu 21/1/2014 tarihinde karara itiraz etmiş; Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) 27/1/2014 tarihli kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir.

15. Başvurucu, anılan kararı 27/1/2014 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

16 Başvurucu 5/2/2014 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) mülga 250. maddeyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/3/2014 tarihli kararı ile dosya, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/139) devredilmiştir.

18. Anılan Mahkemece 14/4/2014 tarihinde yapılan tensip incelemesinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiş, başvurucu aynı gün serbest bırakılmıştır.

19. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, demokratik hakkını kullanarak katıldığı bazı toplantı ve gösteriler nedeniyle yargılandığı davada kuvvetli suç şüphesi olmamasına rağmen tutukluluğunun dört yılı aşkın bir süredir devam ettirildiğini, yargılama aşamasında aleyhine yeni bir elde edilmediğini, aksine isnat edilen bazı eylemler bakımından lehine delillerin ortaya çıktığını, yine de mahkemelerce tahliye taleplerinin ve tutukluluğa yönelik itirazlarının reddedildiğini, sonuçta geçici bir tedbir olması gereken tutukluluğun 5271 sayılı Kanun'da öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aştığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; hak ihlalinin tespiti ile birlikte tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Bakanlık görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) benzer kararları hatırlatılmış ve suç işlediği şüphesiyle bir kişinin hürriyetinden yoksun bırakılabilmesi için atılı suçu işlediği yönünde makul şüphenin ya da inandırıcı nedenlerin bulunmasının yeterli olduğu belirtilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

27. Başvuru formu ve eklerinde Anayasa ile güvence altına alınan hangi temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiği açıkça belirtilmemiştir. Bununla birilikte Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun tutukluluğunun süresinin uzunluğuna ilişkin iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

30. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

31. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddialarıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

32. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 14/4/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen ve aynı gün serbest bırakılan başvurucunun tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddialarına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Necmettin İnan VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2276 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2276

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMETTİN İNAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2276)

Karar Tarihi:21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Barış ŞAHBUDAK

2. Ferhat DÖNER

3. Necmettin İNAN

Vekili : Av. Hüseyin BOĞATEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması, formül gerekçelerle tutukluluğun devamına karar verilmesi, tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız yapılması ve itiraz incelemesinde savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 18/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

ve başvurucular Ferhat Döner ve Barış Şahbudak'ın adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu Barış Şahbudak tarafından yapılan 2014/2280 numaralı, başvurucu Necmettin İnan tarafından yapılan 2014/2277 numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2014/2276 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2014/2276 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, 2014/2280 numaralı bireysel başvuru ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına atıfta bulunarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir. Bakanlık 2014/2276, 2014/2277 numaralı bireysel başvurulara ilişkin olarak görüşlerini sunmuştur.

8. Başvurucular Ferhat Döner ve Necmettin İnan ise Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alınmışlardır. Başvurucular Barış Şahbudak ve Ferhat Döner 2/6/2011 tarihinde, Başvurucu Necmettin İnan ise 29/4/2011 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

11. Yapılan soruşturma sonucunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 11/8/2011 tarihli iddianamesi ile silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, mala zarar verme suçlarından dolayı başvurucular ile birlikte yirmi dört şüpheli hakkında kamu davası açılmıştır.

12. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/158 sayılı dosyası kapsamında 26/8/2011 tarihinde yapılan tensip duruşmasında başvurucuların tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

13. 24/12/2013 tarihinde yapılan 11. celsede başvurucuların tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Bu celsede başvurucular ve müdafileri de hazır bulunmuştur.

14. Bu celsedeki tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara başvurucular tarafından yapılan itirazı değerlendiren İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi 27/12/2013 tarihli kararıyla itirazın reddine karar vermiştir. Bu karar 20/1/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

15. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi 24/1/2014 tarihinde 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 108. maddesi uyarınca başvurucunun tutukluluk durumunu gözden geçirmiş, aynı gerekçelerle başvuruculaların ve diğer tutuklu sanıkların tutukluluk hâllerinin devamına karar vermiştir.

16. Başvurucular 18/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

17. Başvurucular 22/7/2014 tarihinde tahliye edilmişlerdir.

18. Başvurucular hakkındaki dava (özel yetkili) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin kapatılması üzerine Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

19. Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/145 sayılı esasında yargılama devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Usul" kenar başlıklı 105. maddesi şöyledir:

"103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adlî kontrol uygulanmasına karar verilir. (Ek cümle: 11/4/2013-6459/15 md.) Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tutukluluğun incelenmesi" kenar başlıklı 108. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir."

23. 5271 sayılı Kanun'un "İtirazın Cumhuriyet savcısına ve karşı tarafa tebliği ile inceleme ve araştırma yapılması "kenar başlıklı 270. maddesi şöyledir:

"(1) İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Merci, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.

(2) (Ek: 11/4/2013-6459/20 md.) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafiine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucular; tutukluluğun devamına ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığını, tutukluluk durumu değerlendirilirken sadece suçun ağırlığına bakılmasının yeterli olmadığını, Mahkemenin dosyadaki delillerle bağlantı kurarak kaçma şüphesini de somut olgulara dayandırarak değerlendirme yapması gerektiğini, tutuklamanın zorunlu durumlarda uygulanması gereken bir tedbir olduğunu ancak somut olayda tutuklamanın tedbir olma niteliğinin ortadan kalktığını uzun süredir devam eden tutukluluğun makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

28. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak bu şikâyet hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

30. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

31. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 22/7/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucuların tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava

yolunun başvurucuların durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B.Tutukluluk İncelemelerinin Duruşmasız Olarak Yapıldığına ve Savcılık Görüşünün Bildirilmediğine İlişkin İddia

1.Başvuruculaın İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucular, gerek talep üzerine gerekse resen yapılan tutukluluğa ilişkin incelemelerin duruşmasız olarak gerçekleştirildiğini ve bu incelemeler sırasında alınan Savcılık görüşlerinin tebliğ edilmediğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Bakanlık görüşünde, başvuruculaın tutukluluğunun devamına karar verildiği tarih ile itiraz incelemesinin yapıldığı tarih arasında üç gün olduğu ve bu sürenin makul olduğu belirtilmiştir. İtiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesi ile ilgili olarak 27/12/2013 tarihinde Savcılık görüşü alınmadan itirazın reddine karar verildiği belirtmiştir.

2. Değerlendirme

35.Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

36. Başvuruculaın bu bölümdeki iddiaları, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası çerçevesinde incelenecektir.

37. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası, yakalama veya tutuklama yoluyla özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiye, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya uygunluğunun özünü oluşturan usule ve esasa ilişkin koşullar ile ilgili olarak yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı tanımaktadır. Hürriyeti kısıtlanan kişinin şikâyetleri ile ilgili olarak yetkili yargı merciince yapılacak değerlendirmenin adli nitelik taşıması ve özgürlükten mahrum bırakılan kişilerin itirazları bakımından uygun olan teminatları sağlaması gerekir.Ayrıca tutukluluğun yasaya aykırı olup olmadığının hâkim önünde düzenlenen duruşmalarda etkili olarak incelenmesini talep etme ve tutukluluk hâlinin gerekli olup olmadığının yetkililer tarafından hızlı bir şekilde tespit edilmesini isteme hakkını da teminat altına almaktadır (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, §§ 64-66).

38. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca tutukluluğun devamına ilişkin olarak mahkemelerce verilen kararlara yapılan her itirazda başvurucunun dinlenilmesi gerekli olmamakla beraber tutuklu kişinin makul aralıklarla dinlenilmeyi talep etme hakkı vardır. Tutukluluğunun gözden geçirilmesi esnasında yapılan incelemenin “çelişmeli yargı” ve “silahların eşitliği” ilkelerine riayet edilmesi gerekir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 68).

39. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre şüpheli veya sanığın istemi olmaksızın tutukluluğun resen incelenmesi durumunda hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine başvurma hakkı kapsamında bir değerlendirme yapılmadığından bu incelemelerin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil edilmesi mümkün değildir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015, § 24).

40. Somut olayda başvurucular 24/1/2014 tarihli tutukluluk incelemesinin duruşma yapılmadan ve Savcılık görüşü tebliğ edilmeden gerçekleştirildiğini ileri sürmüşlerse de resen gerçekleştirilen tutuklulukla ilgili incelemeler sonucunda verilen kararlar konu bakımından yetki kapsamı dışında olduğundan başvurucuların bu incelemeye ilişkin şikâyetleri değerlendirme dışında tutulmuş ve 27/12/2013 tarihli itirazın incelenmesi kararı ile sınırlı bir değerlendirme yapılmıştır.

41. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre şüpheli veya sanık soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında herhangi bir süre beklemeksizin salıverilmesini talep edebilir. Aynı Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre ise resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar mahkeme önünde itiraza konu olabilir.

42. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında öngörülen kural dikkate alındığında hürriyeti kısıtlanan kişinin durumu hakkında kısa sürede karar verilmesi dâhil olmak üzere tutukluluk kararına karşı yapılan her itirazda duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirecektir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan yargılama usulüne ilişkin yükümlülükler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak her itiraz için duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

43. Somut olayda İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/12/2013 tarihli duruşmada başvurucular hakkında tutukluluğun devamına karar verilmiş, bu duruşmada başvurucular ve müdafileri de hazır bulunmuştur. Bu karara yapılan itiraz, İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/12/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu nedenle İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan incelemeden üç gün gibi makul bir süre sonra 27/12/2013 tarihinde İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan itiraz incelemesinde duruşma yapılması bir zorunluluk olarak kabul edilemez.

44. 27/12/2013 tarihli itiraz incelemesi sırasında alınan Savcılık görüşünün bildirilmediği iddiasına ilişkin olarak somut olaya bakıldığında İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/12/2013 tarihli kararıyla itirazın reddine karar verdiği anlaşılmıştır. Bu kararın incelenmesi neticesinde Cumhuriyet savcısından tutukluluğun devamı yönünde bir görüş alınmadığı gibi kendisinden de bu hususta bir görüş sorulmadığı görülmektedir.

45. Açıklanan nedenlerle başvurucuların tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak gerçekleştirildiği ve incelemeler sırasında alınan Savcılık görüşünün tebliğ edilmediği iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapıldığına ve Savcılık görüşünün bildirilmediğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu Necmettin İnan üzerinde BIRAKILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucular Ferhat Döner ve Barış Şahbudak'ın yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAVUZ ÇITAK

B. No: 2014/2421 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2421

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAVUZ ÇITAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2421)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Yavuz ÇITAK

Vekili : Av. Selin KANTOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında verilen kararın sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmamasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve arkadaşları ile başka bir grup arasında 30/3/2008 tarihinde çıkan kavgada Ö.K. bıçakla yaralanmıştır.

8. 1982 doğumlu olan Ö.K., soruşturma evresindeki beyanında "...göğsüne kimin vurduğunu bilmediği bir bıçak yarası aldığını" belirtmiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu ve diğer dört şüpheli hakkında Ö.K.ye karşı nitelikli yaralama suçunu işledikleri iddiasıyla aynı yer 35. Asliye Ceza Mahkemesine (Mahkeme) hitaben iddianame düzenlemiştir. Aynı iddianamede başka suç ve şüphelilere de yer verilmiştir.

10. Ö.K. duruşmadaki beyanında, soruşturma evresinde verdiği ifadesini tekrar ettiğini ve kimseden şikâyetçi olmadığını belirtmiştir.

11. Mahkeme 14/2/2012 tarihli ve E.2009/305, K.2012/72 sayılı kararıyla başvurucu ve sanıkların atılı suçtan cezalandırılmasına karar vermiştir. Anılan karar, başvurucu ve diğer sanıklar tarafından temyiz edilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Neticeten yapılan yargılama, sanık savunmaları, alınan kati raporlar ve tüm dosya kapsamına göre sanıkların sabit olan atılı suçlardan ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar vermek gerekmiştir."

12. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 18/11/2013 tarihli ve E.2013/2041, K.2013/40752 sayılı kararı ile diğer dört sanığın "atılı suçu kabul etmedikleri, Ö.K.nin kendisini kimin yaraladığını söylemediği nazara alındığında hangi sanığın ne şekilde eyleme iştirak ederek suçu işlediğini[n] delillerle ilişkilendir[ilmediği]" gerekçesiyle anılan hüküm bozulmuştur. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmü ise onanmıştır.

13. Başvurucu, anılan karardan 14/1/2014 tarihinde haberdar olmuş ve 3/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Suçun kanunî tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur."

15. Aynı Kanun'un 87. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1)Kasten yaralama fiili, mağdurun;

...

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

...

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hâllerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hâllerde beş yıldan az olamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; yargılama sırasında mağdurların beyanlarının ayrıntılı olarak tutanağa geçirilmediğini, Ö.K.nin kendisini kimin bıçakladığını görmediğini, ne zaman bıçaklandığını bilmediğini beyan etmesine karşın mahkûmiyetine karar verildiğini, hangi hareketinin suç oluşturduğunun tespit edilmediğini ve gerekçelendirilmediğini, Yargıtayın da gerekçesiz olarak hükmü onadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru, karar sonucunu etkileyecek esaslı iddiaların gerekçeli kararda karşılanmamasına ilişkin olduğundan başvurucunun iddialarının gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

22. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

23. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının

kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

24. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

25. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

b. Genel İlkelerin Somut Olaya Uygulanması

26. Başvurucu, suçu kabul etmediğini çeşitli aşamalarda Mahkemeye bildirmiştir. Olay nedeniyle yaralanan Ö.K. de kendisini kimin yaraladığını söyleyememiştir. Mahkeme tarafından başvurucunun aleyhinde başka bir delile de yer verilmemiştir. Mahkemece bu konuda -gerekçeli kararın sonuç kısmı haricinde- hiçbir değerlendirme ve temellendirme yapılmamış, atılı suçun başvurucu ne şekilde işlendiğine dair bir açıklamaya yer verilmemiştir (bkz. § 14).

27. Bu durumda başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren iddiaları Mahkeme ve Yargıtay tarafından tartışılmamış, karşılanmamıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucunun ne şekilde eyleme iştirak ederek üzerine atılı suçu işlediği gerekçelendirilmemiştir. Diğer taraftan başvurucu ile aynı konumdaki diğer sanıklar hakkındaki hükümlerin Yargıtay tarafından bozulmasına karar verilmiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

30. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

31. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. Gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 35. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 35. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2009/305, K.2012/72)GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜCDET GÜR

B. No: 2014/2474 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜCDET GÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2474)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Mücdet GÜR

Vekili : Av. Feride LAÇİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tutukluluk dolayısıyla siyasi faaliyetlerin yerine getirilememesi nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkının, yargılamaya özel yetkili (CMK mülga 250. maddeyle görevli) mahkemede devam olunması nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 29/3/2009 tarihinde yapılan yerel seçimlerde Bağlar (Diyarbakır) Belediye Meclis üyeliğine seçilmiştir.

10. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK mülga 250. maddeyle görevli) yürütülen bir soruşturma kapsamında 29/12/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) 30/12/2011 tarihli kararı ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

11. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 5/4/2012 tarihli iddianamesi ile başvurucunun terör örgütünün faaliyetlerini düzenlemek suretiyle örgütü yönetme, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme, bunların hareketlerine katılma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucu ile birlikte toplam 95 sanığın cezalandırılması talep olunmuştur.

12. Dava, Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) E.2012/198 sayılı dosya üzerinden başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

13. Mahkeme 21/1/2014 tarihinde başvurucunun da aralarında olduğu tutuklu sanıkların tutukluluk durumunu resen incelemiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

14. Başvurucu 7/2/2014 tarihinde karara itiraz etmiş, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) 12/2/2014 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

15. Başvurucu, anılan kararı 16/2/2014 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

16 Başvurucu 24/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) mülga 250. maddeyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/3/2014 tarihli kararı ile dosya, Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/191) devredilmiştir.

18. Anılan Mahkemece 4/4/2014 tarihinde yapılan tensip incelemesinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiş, başvurucu aynı gün serbest bırakılmıştır.

19. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi" kenar başlıklı (mülga) 250. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısmın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),

Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür."

23. 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun'un 105. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki hükümler yürürlükten kaldırılmıştır:

...

6) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250, 251 ve 252 nci maddeleri,

..."

24. 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin (21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle yürürlükten kaldırılan) (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlükten kaldırılan 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar bu mahkemelerce bakmaya devam olunur. Bu davalarda, yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilemez. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun l0 uncu maddesinin kovuşturmaya ilişkin hükümleri bu davalarda da uygulanır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Hükümleri

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesindeki serbest seçim hakkını "yasama organı"nın seçimi ya da bu organın iki meclisi varsa en azından bir meclisin seçimi ile sınırlı olarak değerlendirmektedir (Gorizdra/Moldova (k.k.), B. No: 53180/99, 2/7/2002, hukuk kısmı, § 2; Cherepkov/Rusya (k.k.), B. No: 51501/99, 25/1/2000, hukuk kısmı, § 1).

27. AİHM; serbest seçim hakkının kapsamını, yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetimlerin seçimlerini içerecek kadar genişletmemiş ve yerel seçimlerin ulusal yasaları yerel düzeyde uygulayarak parlamentonun desteklenmesi işlevine sahip olduğunu belirtmiştir. AİHM ayrıca, belediye seçimlerinin (Cherepkov/Rusya (k.k.)), bölgesel seçimlerin (Malarde/France (k.k.), B. No: 46813/99, 5/9/2000), il genel meclisi seçimlerinin (Santoro/Italy, B. No: 36681/97, 16/1/2003), belediye ve ilçe meclisi seçimlerinin (Mółka/Poland (k.k.), B. No: 56550/00, 11/4/2006) Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde belirlenen serbest seçim hakkının kapsamında olmadığına karar vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu, tutuklanmasına konu eylemlerin siyasi faaliyetleri olduğunu ve tutuklanması nedeniyle siyasi faaliyette bulunamadığını belirterek Anayasa'nın 67. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde AİHM kararlarına atıf yapılarak seçme ve seçilme hakkının mutlak olmadığı, anılan hakkın sınırlandırılmasına ilişkin olarak devletlerin geniş bir takdir alanının bulunduğu belirtilmiştir.

31. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında beş yıl için belediye meclis üyeliğine seçildiğini ancak tutukluluğu nedeniyle bu görevini 2 yıl 6 ay boyunca ifa edemediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

32. Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir."

33. Başvurucunun bu bölümdeki iddiasının Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

36. Belirtilen hükümler uyarınca bir anayasal hak ihlali iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dâhilinde olabilmesi için başvurucu tarafından dayanılan hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olması, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında yer alması gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun esasının incelenmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 106).

37. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı, demokrasinin en önemli ilkelerinden biri olarak kabul edilmelidir. Şüphesiz anılan haklar, hukukun üstünlüğüne dayanan etkili ve anlamlı bir demokrasinin temellerinin kurulması ve sürdürülmesi için hayati öneme sahiptir (Nejdet Atalay, B. No: 2014/184, 16/7/2014, § 59).

38. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir.

39. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde düzenlenen serbest seçim hakkını "yasama organı"nın seçimi ya da bu organın iki meclisi varsa en azından bir meclisin seçimi ile sınırlı olarak değerlendirmekte, bu hakkın kapsamını yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetimlerin seçimlerini içerecek kadar genişletmemektedir (bkz. §§ 26, 27).

40. Somut olayda belediye meclis üyesi olarak seçilen başvurucunun tutuklanması nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği iddiası; Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin AİHM içtihatları karşısında, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalmaktadır. Zira anılan iddianın temeli, yasama organına değil yerel yönetimlere ilişkindir (Nejdet Atalay, § 62; Nevzat Azak, B. No: 2014/973, 5/4/2017, § 35).

41. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğu nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu; tutukluluğunun herhangi bir somut gerekçeye dayanmadığını, kaçma şüphesi ve suç vasfı gibi matbu ifadelerle tutukluluğunun sürdürüldüğünü, gerçekte kaçma

şüphesinin bulunmadığını, seçilmiş bir kişi olmasına rağmen tahliye taleplerinin kabul edilmediğini belirterek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve AİHM'in benzer kararları hatırlatılmış ve suç işlediği şüphesiyle bir kişinin hürriyetinden yoksun bırakılabilmesi için atılı suçu işlediği yönünde makul şüphenin ya da inandırıcı nedenlerin bulunmasının yeterli olduğu ancak belirli sürenin ötesinde tutukluluğun devamı için makul şüphenin tek başına yeterli olmadığı ve özgürlükten yoksun bırakmayı meşru kılacak gerçek bir kamu yararının bulunması gerektiği, bunun da tutuklama nedenleri olduğu, somut olayda başvurucunun 2 yıl 3 ay 4 gün süreyle tutuklu kaldığı ifade edilmiştir.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru yaptıktan sonra tahliyesine karar verilmiş olmasının hak ihlalini sona erdirmediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

45. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun tutukluluğunun süresinin uzunluğuna ilişkin iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

46. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

47. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

48. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

49. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

50. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 4/4/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi

aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincillik niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

51. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

52. Başvurucu; yargılamayı yürüten özel yetkili (CMK mülga 250. madde ile görevli) mahkemenin kaldırıldığını, bu mahkemelerde adil bir yargılama yapılmadığını, buna rağmen geçici bir kanun maddesi ile yargılamaya burada devam edildiğini, bu durumun tutukluluğunun uzaması üzerinde de etkili olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. Bakanlık görüşünde, başvurucunun bu iddialarına ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

2. Değerlendirme

54. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (bkz. § 45). Bu itibarla başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

55. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (bkz. § 48).

56. Somut olayda başvurucu hakkındaki dava, hem bireysel başvurunun yapıldığı hem de Anayasa Mahkemesince bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihler itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir. Başvurucunun başvuru formunda dile getirdiği, hakkındaki yargılamayı yürüten Mahkemenin adil bir yargılama yapmadığına ilişkin şikâyetlerini derece mahkemelerinde devam eden yargılamada ve sonrasında istinaf/temyiz aşamasında ileri sürebilme ve ileri sürmüş ise bu şikâyetlerin bu aşamalarda incelenme imkânı bulunmaktadır. Bu çerçevede Derece Mahkemelerinin yargılama ve istinaf/temyiz süreçleri beklenmeden yargılama sürecindeki adil yargılanma hakkı ihlali şikâyetlerinin başvurucu tarafından bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür. Kaldı ki 6526 sayılı Kanun ile CMK mülga 250. madde ile görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine başvurucunun yargılandığı dava, genel yetkili/görevli Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir (bkz. § 17).

57. Açıklanan nedenlerle ilk derece mahkemeleri ve istinaf/temyiz mercileri önünde usulüne uygun olarak devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDİNÇ KINABAŞ

B. No: 2014/3483 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3483

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDİNÇ KINABAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3483)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Erdinç KINABAŞ

Vekili : Av. Büşra ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun ve yargılamanın makul süreyi aşması, kısıtlama kararı nedeniyle soruşturma dosyasına erişilememesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6.Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvurucunun 17/3/2014 tarihinde öldüğü anlaşılmıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. İnegöl Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan soruşturma kapsamında başvurucu 13/1/2009 tarihinde gözaltına alınmış, İnegöl Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/1/2009 tarihli ve 2009/10 Sorgu sayılı kararıyla da müsnet suçlardan tutuklanmıştır.

11. İnegöl Cumhuriyet Başsavcılığının 25/3/2010 tarihli ve 2010/23 sayılı fezlekesiyle soruşturma evrakı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

12. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 4/5/2010 tarihli ve E.2010/413 sayılı iddianamesiyle başvurucu veon sekiz şüpheli hakkında suç işlemek için örgüt kurma ve yönetme, suç işlemek için kurulmuş örgüte üye olma, nitelikli tehdit, tehdit, mala zarar verme, genel güvenliği kasten tehlikeye sokma, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçları ile nitelikli yağma suçuna teşebbüs, kasten insan öldürme suçuna teşebbüs, nitelikli öldürme suçuna teşebbüs suçlarından cezalandırılmalarına karar verilmesi talebi ile kamu davası açılmıştır.

13. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/5/2010 tarihli ve E.2010/188 sayılı tensiben verdiği karar ile başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

14.6/2/2014 tarihli duruşmada ise başvurucunun tutukluluk süresi dikkate alınarak tahliyesine karar verilmiştir.

15.Başvurucu hakkındaki dava,İnegöl Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

16. İnegöl Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/53 sayılı dosyasında yargılama devam etmektedir.

17.Başvurucu 4/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu; hakkında yapılan soruşturma sırasında 13/1/2009 tarihinde gözaltına alındığını, sonrasında İnegöl Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/1/2009 tarihli kararıyla da tutuklandığını, hukuki dayanağı olmadan verilen soruşturmanın gizliliği kararı nedeniyle iddianamenin düzenlendiği 4/5/2010 tarihine kadar olan uzun zaman dilimi içinde soruşturma evrakını inceleyemediğini, bu nedenle lehine ve aleyhine olan belge ve delillere ulaşamadığını, ayrıca tutuklamaya ve tutukluluğun devamına karar verilirken somut olgulara ve delillere dayanılmadığını, kamu davasının açılmasından sonra ve İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sırasında duruşma tarihlerinin uzun zaman dilimi aralıklarıyla talik edildiğini, böylece yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ve en nihayetinde makul süreyi aşan bir süre tutuklu olarak bırakıldığını belirterek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde güvence altın alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve

tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 17/3/2014 tarihinde öldüğü, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla incelenen nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

21. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

22. Başvuru tarihinden sonra ölen başvurucunun mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Asya Oktay ve diğerleri, B. No: 2014/3549, 22/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu, başvuru tarihinden sonra 17/3/2014 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT GEREZ

B. No: 2014/3998 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3998

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT GEREZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3998)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Mesut GEREZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mülakat sınavında başarısız sayılma işlemi nedeniyle eşitlik ilkesinin; işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 18/7/2007 tarihinde gerçekleştirilen Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Sınavı'nın mülakat aşamasında başarısız olmuştur. Başvurucu, söz konusu başarısız sayılma işleminin iptali istemiyle dava açmıştır.

9.Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 22/10/2008 tarihli kararıyla, 12/6/2007 tarihli ve 26550 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Adli ve İdari Yargıda Hâkim ve Savcı Adaylığı Yazılı Sınav Mülakat ve Atama Yönetmeliği (Yönetmelik) uyarınca öngörülen sınav komisyonu tarafından yine Yönetmelik'le belirlenen konulara ilişkin sorulan sorular karşılığında verilmiş cevapların ayrı ayrı değerlendirilmesi suretiyle sonuca varıldığı ve bu hâliyle işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı gerekçesine yer vermek suretiyle davayı reddetmiştir.

10. Söz konusu karar, Danıştay Onikinci Dairesinin 14/10/2011 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 23/12/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, mülakat sınavının değerlendirilmesinde doğduğu yer itibarıyla aleyhine ayrımcılık yapıldığını ileri sürmektedir.

13. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

14. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

15. Somut olayda başvurucunun "ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb." sebeplerle uğradığını iddia ettiği ayrımcılığa ilişkin delilleri ortaya koyamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

17. Başvurucu, haksız bir biçimde kamu hizmetine girme hakkının engellendiğini ve hukuka aykırı karar verildiğini ileri sürmektedir.

18. Başvurucu her ne kadar kamu hizmetine girme hakkının engellendiğini ileri sürmüş ise de Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013) uyarınca kamu hizmetine girme hakkı Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye’nin taraf olduğu ek

protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden bu iddia yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

20. Somut olayda Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (§ 9) gerekçe ile 22/10/2008 tarihinde hüküm kurulmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi tarafından da delillerin Mahkemece takdir edilerek karar verildiği ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle karar onanmıştır.

21. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

27. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında yaklaşık 5 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

30. Başvurucu, 200.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu,makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile maddi zarar arasında illiyet bağı kuracak herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2008/827, K.2008/2017) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHAMETTİN ONUR SAÇAR

B. No: 2014/4081 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4081

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHAMETTİN ONUR SAÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4081)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Fahamettin Onur SAÇAR

Vekili : Av. Mehmet KÖKSAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bandrolsüz eser satmak suretiyle eser sahibinin mali haklarına müdahale etmek suçundan yürütülen yargılama sonucunda, katılan tarafın şikâyetten vazgeçme talebi dikkate alınmadan mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 1987 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde seyyar satıcılık yapmakta olup hâlen İstanbul'da esnaf olarak çalıştığını belirtmektedir.

9. Başvurucu hakkında başlatılan soruşturma sonunda Kartal Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) E.2010/34 sayılı dosya ile başvurucu hakkında bandrolsüz eser satmak suretiyle eser sahibinin mali haklarına müdahale etmek suçundan dava açılmıştır.

10. Mahkemenin 5/7/2011 tarihli kararı ile sanığın üzerine atılı suçtan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71/1., 81/13. ve 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddeleri gereğince 1 yıl 1 ay 10 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

11. Sanığın temyiz talebi üzerine Yargıtay 7. Ceza Dairesinin (Daire) 6/11/2013 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesinin gerekçeleri tekrar edilip müsadereye ilişkin kısım düzeltilerek onama kararı verilmiştir. Karar, başvurucu tarafından 14/2/2014 tarihinde öğrenilmiştir.

12. Başvurucu 14/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13.Bireysel başvuru süreci devam ederken başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi kapsamındaki 14/2/2014 tarihli talebini değerlendiren Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 27/3/2014 tarihli itirazı, ilgili Daireye sunulmuştur.

14. Dairenin 26/6/2014 tarihli kararı ile itirazın kabulü ve önceki onama ilamının şikâyete tabi suç ile ilgili olarak kaldırılması yönünde bozma kararı verilmiştir.

15. Bozma kararı sonrasında yeniden yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, 30/4/2015 tarihli kararı ile şikayet konusunu ve bozma ilamını dikkate alarak ortaya çıkan yeni durumla ilgili olarak; sanığın eyleminin, 5846 sayılı Kanun'un 81/4. maddesi kapsamında şikâyete tabi olmayan ve daha hafif bir cezayı öngören "bandrole tabi eseri bandrolsüz satışa arz etmek" suçuna uygun olduğu gerekçesiyle mahkumiyet ve devamında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı vermiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 5846 sayılı Kanun'un 75. maddesine göre soruşturması ve kovuşturması şikâyete bağlı bir suçtan yargılandığını, temyiz aşamasında devam eden kovuşturmada katılanın şikâyetten vazgeçme dilekçesi sunmasına rağmen bu hususta Yargıtayca olumlu veya olumsuz bir değerlendirme yapılmadığını, hakkındaki cezanın hukuka aykırı olarak kesinleştiğini ve bu kesinleşmenin başka bir dosyadan aldığı şartla tahliye kararının geri alınmasına ve özgürlüğünün kısıtlanmasına yol açtığını belirterek adil yargılanma ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

19. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir (Halit Abdullah, B. No: 2012/26, 26/3/2013, § 21).

20. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun itiraz yoluna gidilmesi istemi, sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (Mehmet Mercan, B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 18).

21. Fakat bireysel başvuru, yasal süresinde yapıldıktan sonra ya da başvuruyla birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz başvuru yetkisi kullanılmış ise itirazı değerlendiren makamın talebi kabul etme ihtimali de görmezden gelinemez (Fuat Karaosmanoğlu, B. No: 2013/9044, 5/11/2014, § 46).

22. Bu bağlamda başvurucu, 14/2/2014 tarihinde Dairenin kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuş ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı talebi yerinde bularak 27/3/2014 tarihinde ilgili Daireye itiraz dilekçesi göndermiştir. Bu durumda bireysel başvuru incelemelerinde etkin bir yol kabul edilmeyen 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi kapsamındaki itirazın somut olayda etkin hâle gelmiş bir yargı yolu olduğu kabul edilmelidir. Kaldı ki ilgili Daire 26/6/2014 tarihli kararıyla, itirazın kabulü ve başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının onanmasına ilişkin kararın kaldırılması ve Mahkeme kararının bozulması yönünde karar vermiştir.

23. Bozma sonrası yargılama sürecinin tamamlandığına ilişkin dosyaya herhangi bir bilgi sunulmamıştır. Diğer taraftan olağanüstü kanun yolu incelemesi sonucunda ortaya çıkan durumun başvurucunun bireysel başvuruya konu mağduriyetini giderip gidermediği de başvurucu tarafından açıklanmamıştır. Mevcut hâliyle bireysel başvuru inceleme sürecinde etkili hâle gelmiş olan olağanüstü kanun yolunun sonucunun beklenmesi, bireysel başvurunun ikincilliği ilkesine daha uygundur.

24. Açıklanan nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN ÇAKAR

B. No: 2014/4864 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4864

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN ÇAKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4864)

Karar Tarihi:21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Yalçın ÇAKAR

Vekili : Av. Özlem Fadime ALTUN AKYOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

7. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvurucunun 4/8/2016 tarihinde öldüğü anlaşılmıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında 22/10/2010 tarihinde gözaltına alınmış; 26/10/2010 tarihinde İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, tefecilik yapma, nitelikli yağma suçlarından tutuklanmıştır.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı yaptığı soruşturma sonunda31/5/2011 tarihli iddianameyle; suç işlemek amacıyla örgüt kurma, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte yardım etme, nitelikli yağma, tehdit, silahla tehdit, kişi hürriyetini kısıtlama, suç üstlenme, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarından başvurucu ile birlikte 96 şüpheli hakkında kamu davası açmıştır.

11. Dava, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (TMK mülga 10. madde ile görevli) E.2011/133 sayılı dosyası üzerinden ve başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

12. 31/1/2014 tarihinde yapılan 31. celsede başvurucunun tutukluluk hâlinindevamına karar verilmiştir.

13. Duruşmada verilen tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara başvurucu tarafından itiraz edilmiş, itirazı değerlendiren İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 21/2/2014 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir. Bu karar, başvurucuya 11/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.
14. Başvurucu 8/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun mülga 10. maddesi ile görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine dosya, İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

16. İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesi, E.2014/89 sayılı dosyasında 16/6/2014 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

17. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu; tutukluluğa karşı yaptığı itirazların diğer sanıkları da kapsayan ortak gerekçeyle reddedildiğini, tutuklamanın bir tedbir olduğunu ancak somut olayda delillerin karartılması ve kaçma şüphesi kalmadığı hâlde tutukluluğun ısrarla sürdürüldüğünü, tutukluluğun devamını gerektirecek bir nedenin kalmadığını, yaklaşık 3,5 yıldır tutuklu olduğunu ve bu sürenin makul olmadığını, kendisiyle aynı durumda olan sanıklardan bazılarının tahliye edildiğini belirterek Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi

hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 4/8/2016 tarihinde öldüğü, incelenen nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

21. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

22. Başvuru tarihinden sonra ölen başvurucunun mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Asya Oktay ve diğerleri, B. No: 2014/3549, 22/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu, başvuru tarihinden sonra 4/8/2016 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜSLİM ŞENTÜRK

B. No: 2014/4930 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4930

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜSLİM ŞENTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4930)

Karar Tarihi: 21/6/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 13/7/2017 - 30123

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Müslim ŞENTÜRK

Vekili : Av. Güler ÇETİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun kapsamında kabul edilen hak sahipliğinin iptali nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Bakanlık görüşü,başvurucuya tebliğ edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1959 doğumlu olup Kocaeli'nde ikamet etmektedir.

10. Başvurucu, Kocaeli ili Gölcük ilçesi İhsaniye beldesi Denizevler Mahallesi Yılmaz Caddesi No: 1 adresinde bulunan taşınmazın malikidir.

11. Anılan taşınmaz üzerinde iki iş yeri dört konut inşa edilmek üzere 27/6/1994 tarihinde yapı ruhsatı alınmıştır. İnşa edilen binaya ilişkin yapı kullanma izni (iskân ruhsatı) alınmamıştır.

12. 17/8/1999 tarihinde meydana gelen Kocaeli ili Gölcük ilçesi merkezli depremden sonra düzenlenen 10/9/1999 tarihli hasar tespit raporunda, anılan taşınmaz üzerinde bulunan yapının ağır hasarlı olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Raporda ayrıca taşınmazın "yeni inşaat" olduğu saptaması da yer almaktadır.

13. Başvurucu 15/11/1999 tarihli talep ve taahhütname ile 7269 sayılı Kanun hükümleri uyarınca inşaat yardımı yapılması talebinde bulunmuştur. Mahallî Hak Sahibi İnceleme Komisyonunca (Komisyon) yapılan incelemeden sonra 14/05/2000 tarihinde başvurucunun hak sahipliği kabul edilerek Yeniköy Kalıcı Konutları 5. Ada P6 Blok No: 2 adresinde bulunan konut, başvurucuya tahsis edilmiştir.

14. Sonradan yapılan detaylı araştırma neticesinde başvurucunun yıkılan konutunun deprem sırasında inşaat hâlinde olduğu gerekçesiyle 24/4/2007 tarihli işlemle hak sahipliği iptal edilmiştir.

15. Başvurucu bu işleme karşı Kocaeli 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde 7/5/1999 tarihinden beri anılan taşınmazda oturduğunu ileri sürmüştür. Mahkemece 18/5/2011 tarihli kararla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, 7269 sayılı Kanun'un 29. maddesine atıfta bulunularak yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan binalardan ötürü hak sahibi olunabilmesi için afet tarihi itibarıyla bu binaların ikamet etmeye elverişli olması ve inşaat hâlinde bulunmaması gerektiği görüşü izhar edilmiştir. Gerekçede, başvurucunun taşınmazın inşaat hâlinde olduğu tespitini içeren 10/9/1999 tarihli hasar tespit raporuna herhangi bir itirazda bulunmadığı hatırlatılmıştır. Mahkeme ayrıca, başvurucunun değinilen konutta oturduğunu ispatlayan elektrik, su, doğal gaz ve benzeri tüketim faturaları sunamadığını vurgulamıştır. Mahkeme sonuç olarak başvurucunun söz konusu konuta ilişkin deprem öncesi döneme ait faturaları ibraz edemediğini ve konutun inşaat hâlinde olduğuna dair 10/9/1999 tarihli tespite itiraz etmediğini gözeterek hak sahipliğinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

16. Bu karar Danıştay Ondördüncü Dairesinin (Daire) 27/11/2012 tarihli kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de Dairenin 30/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Nihai karar 10/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 8/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 7269 sayılı Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Deprem (Yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ,tasman ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır."

20. 7269 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının olay tarihinde yürürlükte bulunan hâli şöyledir:

"Bu kanundan faydalanmak suretiyle inşaat kredisi verilmesini ya da bina yaptırılmasını istiyenlerin, imar ve iskân Bakanlığınca yapılacak yardıma dair o yerde yapılan ilândan itibaren iki ay içinde mahallin en büyük mülkiye âmirine yazılı müracaatta bulunmaları ve taahhütname vermeleri mecburidir.

21. 7269 sayılı Kanun'un 29. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılır veya kredi verilir."

22. 7269 sayılı Kanun'un 40. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Bu Kanuna göre arsa olarak dağıtılan veya üzerinde bina inşa edilen taşınmaz mallar, hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek sureti ile verilir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca o yerde borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmayanlarla, borçlanmasını yapmış olmasına rağmen binayı Bakanlıkça mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren 45 gün içinde teslim almayanların hak sahipliği kendiliğinden sona erer.

Bu taşınmaz mallar üzerine, Türkiye Emlak Kredi Bankasının isteği ile, bu banka lehine, tapu dairelerince borçlandırma senetlerine dayanılarak, kanuni ipotek tesis olunur.

Konut ve konut inşaası ve sair yardımlar için yapılacak borçlandırmalar faizsizdir. Dükkan ve fırın gibi yerler için yapılacak borçlandırmalar ise yıllık %4 (Yüzde dört) faize tabidir.

...

Borçlandırma bedelleri, konut, konut inşası, arsa ve sair yardımlarda en az 20 ve en çok 30; dükkan ve fırın gibi yerler için yapılan yardımlarda ise, en az 5 ve on çok 15 yılda ve eşit taksitler halinde tahsil edilerek fon hesabına yatırılır.

İlk taksit, ihaleli ve emanet işlerinde inşaatların bitirilip hak sahiplerine teslimi tarihinden itibaren iki yıl sonra, Evini Yapana Yardım Yönteminde ve orta hasarlı konut ve işyerlerinin onarımında ise son kredi diliminin hak sahibine ödendiği tarihten itibaren iki yıl sonra başlar.

Vadesinde ödenmeyen taksitlere dair borç, gecikilen her gün için yıllık % 5 gecikme faizi ile tahsil olunur. Vadesinden önce iki yıllık taksitten az olmamak kaydı ile mevcut borcu defaten ödeyen hak sahibinin borcu % 20 indirime tâbi tutulur.

...

Üstüste üç yıl taksidini ödemeyenlerin borçları muacceliyet kesbedeceği gibi, borcun

tamamı ödenmeden taşınmaz malların başkalarına satılması halinde de borcun tamamı muacceliyet kesbeder. Bu hükmün uygulanmasında maliyet bedelinden yapılan indirimler tekrar borca eklenmek suretiyle hesaba katılır. Özel afet kanunlarına göre yapılan binalar hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır.

..."

23. 28/8/1968 tarihli ve 12988 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 3. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelikte yer alan "Hak sahibi" deyimi, afetzedelerin, yıkılan veya ağır hasar gören binalarla olan mülkiyet ilişkilerini ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilme durumlarını ifade eder."

24. Yönetmelik'in 4. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"a) Afet sebebiyle, kendilerine ait bulunan konutları yıkılan, yanan veya oturulamayacak derecede ağır hasar gören afetzede aileler,

...

Hak sahibi sayılırlar ve bu ailelere yeniden konut yapılır veya konut kredisi verilir."

25. Yönetmelik'in 14. maddesi şöyledir:

"Konut ve işyerlerine ilişkin mülkiyet rabıtası sırasıyla, tapu senedi, tasarruf belgeleri, vergi kayıtları ve diğer resmi belge ve kayıtlarla tevsik olunur.

Bu belge ve kayıtların bulunmaması halinde mahalle veya köy muhtarlıklarından alınacak ilgili mülkiye amirine tasdik ettirilmiş ilmühabere istinat edilir."

26. Danıştay Onbirinci Dairesinin 16/6/2008 tarihli ve E.2007/7561, K.2008/6677 sayılı kararının ilgili bölümü söyledir:

"7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun 29. maddesinde, yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarda imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılacağı veya kredi verileceği, Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 3. maddesinde, bu Yönetmelikte yer alan "hak sahibi" deyiminin afetzedelerin, yıkılan veya ağır hasar gören binalarla olan mülkiyet ilişkilerini ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilme durumlarını ifade edeceği, 4. maddesinde, afet sebebiyle, kendilerine ait bulunan konutları yıkılan, yanan veya oturulamayacak derecede ağır hasar gören afetzede ailelerin hak sahibi sayılacağı ve bu ailelere yeniden konut yapılacağı veya konut kredisi verileceği, aynı Yönetmeliğin 14. maddesinde de, konut ve işyerlerine ilişkin mülkiyet rabıtasının sırasıyla tapu senedi, tasarruf belgeleri, vergi kayıtları ve diğer resmi belge ve kayıtlarla tevsik olunacağı hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan hükümlerin birlikte değerlendirilmesinden, tabii afetler nedeniyle konut ya da işyerleri zarar görenlerin hak sahibi olabilmeleri için konut veya işyeri ile sahipleri arasındaki mülkiyet rabıtasının sırasıyla, tapu senedi, tasarruf belgeleri, vergi kayıtları ve diğer resmi belge ve kayıtlarla kanıtlanması gerektiği, hasara uğrayan konutta fiilen oturma zorunlu olmamakla birlikte söz konusu konutun oturulabilir durumda olması

gerektiğisonucuna ulaşılmaktadır."

27. Danıştay Onbirinci Dairesinin 5/7/2010 tarihli ve E.2008/907, K.2010/6186 sayılı kararının ilgili bölümü söyledir:

"7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak TedbirlerleYapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 29. maddesinde, yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılacağı veya kredi verileceği, aynı bina içinde hak sahibi ebeveyn ile birlikte oturan evli kişilerin durumunun, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca bu konuda hazırlanacak yönetmelik gereğince takdir ve tespit edileceği, kendilerine ait olmayan arsa veya arazi üzerine inşaat ruhsatı almaksızın bina inşa eden yapı sahipleri ile yer kayması, su baskını, kaya düşmesi ve benzeri sebeplerle imar planında yapı yapılması sakıncalı olarak belirlenen yerlerde ruhsatsız olarak yapılan yapıların sahiplerinin hak sahibi olarak kabul edilmeyeceği kurala bağlanmıştır.

...Bu Yasa hükmü uyarınca hazırlanarak yürürlüğe konulan Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tesbiti Hakkında Yönetmeliğin 3. maddesinde, hak sahipliğinin, afetzedelerin yıkılan veya ağır hasar gören binalarla olan mülkiyet ilişkilerini ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilme durumlarını ifade ettiği, 4. maddesinin (a) bendinde, afet sebebi ile kendilerine ait bulunan konutları yıkılan, yanan ve oturulamayacak derecede ağır hasar gören afetzede ailelerin hak sahibi sayılacağı, bu ailelere yeniden konut yapılacağı veya konut kredisi verileceği belirtilmiş, 16, 17, 18 ve 19. maddelerinde hak sahibi niteliği taşıyanlardan talep ve taahhütname alınmasına ilişkin usul ve esaslara yerverilmiş, 21. maddesinin 2. fıkrasında ise, talep ve taahhütname verenler arasında, bu Yönetmelikte tespit olunan esaslara göre hak sahibi niteliğini taşımayanlar varsa, bunların gerekçeleriyle birlikte ayrı bir listede gösterileceğine işaret edilmiştir.

Aktarılan Yasa ve Yönetmelik hükümlerinin incelenmesinden, hak sahipliği çalışması yapılabilmesinin ön şartı olarak ilan edilen süre içerisinde talep ve taahhütname vermenin zorunlu olduğu, hak sahibi olabilmek için ise, ilgililerin kendilerine ait konutlarının afet nedeniyle yıkılmış veya oturulamayacak derecede ağır hasar görmesinin yeterli olduğu, fiilen oturmanın zorunlu bulunmadığı, mülkiyet ilişkisinin ispatlanması ve hasar görmeden önce binanın oturulabilecek nitelikte bulunması durumunda, ilgililerin hak sahibi kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Hak sahipliğine ilişkin işlemin hukuki denetiminin yapılabilmesi için; deprem tarihinden önce davacının konutunun oturulabilecek (terk edilmemiş) nitelikte bulunup bulunmadığının tespiti gerekmekte olup, davacı tarafından ibraz edilen ve su tüketimine ilişkin olduğu anlaşılan Bingöl Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenmiş "endeksli kart dökümü" ile elektrik tüketimine ilişkin bulunan Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Bingöl Elektrik Dağıtım Müessesesi tarafından düzenlenmiş "yıllık enerji tüketimine" ilişkin belgelerde depremden hemen önceki tarih olan 10.4.2003 tarihine kadar davacının elektrik ve su tüketiminin bulunduğu ve davacının depremden önce hak sahipliği için başvurduğu konutta ikamet ettiği görülmektedir."

28. Danıştay Onbirinci Dairesinin 21/4/2010 tarihli ve E.2008/9086, K.2010/3491 sayılı kararının ilgili bölümü söyledir:

"7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak

Yardımlara Dair Kanun'un 29. maddesinde, " Yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılır veya kredi verilir" kuralına yer verilmiş olup, yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan binalardan ötürü hak sahibi olabilmek için, afet tarihi itibarıyla bu binaların ikamet etmeye elverişli bulunması başka bir ifadeyle inşaat halinde olmaması gerektiğinde duraksama bulunmamaktadır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, inşaatın depremden önce tamamlandığını ve 7/5/1999 tarihinden itibaren anılan konutta oturduğunu ileri sürmüştür. Söz konusu konuta taşındığına ilişkin nakil ilmühaberi sunan başvurucu, Belediye tarafından düzenlenen 28/12/1999 tarihli belgeden su aboneliğinin bulunduğunun anlaşıldığını ifade etmiştir. Başvurucu, Belediye tarafından tanzim edilen diğer bir belgede yapı kullanma izni alınmadan konutta oturulduğu bilgisine yer verildiğinin altını çizmiştir. Başvurucu, ayrıca mahalle muhtarınca verilen 2/9/1999 tarihli belgede kendisinin konutta ikamet ettiğinin belirtildiğini vurgulamıştır. Faturaların ve Belediye kayıtlarının deprem nedeniyle zayi olması sebebiyle önceki döneme ait faturaları Mahkemeye sunamadığını öne süren başvurucu, mevcut olan diğer belgelerle inşaatın tamamlandığının ispatlanmasına rağmen hukuka aykırı olarak hak sahipliğinin iptal edildiğinden yakınmıştır. Başvurucu, hak sahipliğinin yedi yıl sonra iptal edilmesinde kamu yararı bulunmadığı gibi orantılılık ilkesinin ve adil dengenin de gözetilmediğini savunarak mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüş yazısında, iptal edilen hak sahipliği belgesinin başvuru dilekçesine eklenmediği gibi Yeniköy Kalıcı Konutları 5. Ada P6 Blok No: 2 adresinde bulunan konutun kime ait olduğu ve başvurucunun ödeme yapıp yapmadığına ilişkin mülkiyet hakkının varlığını ortaya koyan belgelerin dosyada bulunmadığı belirtilmiştir. Mülkiyet hakkının esasına yönelik olarak Bakanlık, hak sahipliğinin iptaline karar veren Komisyonun 7269 sayılı Kanun'a göre kurulmuş olması nedeniyle müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğunu ifade etmiştir. Komisyonun kuruluş amacının kamu bütçesinden yapılan yardımların gerçek hak sahiplerine ulaşmasını sağlamak olduğunu değerlendiren Bakanlık, inşaatın tamamlandığını ispatlayamayan başvurucunun hak sahipliğinin iptal edilmiş olmasının mülkiyet hakkını ihlal etmediğini belirtmiştir. Bakanlık son olarak başvurucunun su aboneliğinin bulunduğu ve faturaların ibrazının mümkün olmadığı yolundaki iddialarının Mahkeme kararında karşılandığını vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

32. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No:

2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu tarafından öne sürülen şikâyetlerin özü yargılamanın sonucunda verilen karara ilişkin olduğundan başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi, bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları açık bir keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

35. 7269 sayılı Kanun deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetlerde yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımları düzenlemektedir (bkz. § 19). Söz konusu Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının olay tarihinde yürürlükte bulunan hâline göre Kanun'dan faydalanmak isteyenlere -koşulları taşımak kaydıyla- ya inşaat kredisi verilmekte ya da doğrudan devlet tarafından bedeli karşılığında bina yapılmaktadır. Kanun'un 29. maddesinin birinci fıkrasında da yıkılan, yanan, ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılacağı veya kredi verileceği hükme bağlanmaktadır. Buna göredepremde yıkılan veya ağır hasara uğrayan konutlarda oturanların 7269 sayılı Kanun kapsamındaki haklardan yararlanabileceği anlaşılmaktadır.

36. Somut olayda başvurucunun 27/6/1994 tarihinde yapı ruhsatı alınmış ancak yapı kullanma izni bulunmayan konut niteliğindeki taşınmazı 17/8/1999 tarihinde gerçekleşen Kocaeli ili Gölcük ilçesi merkezli depremde ağır hasar görmüştür. Başvurucunun talebi üzerine Komisyon tarafından 14/05/2000 tarihinde 7269 sayılı Kanun hükümleri uyarınca hak sahipliği kabul edilerek Yeniköy Kalıcı Konutları 5. Ada P6 Blok No: 2 adresinde bulunan konut başvurucuya tahsis edilmiştir. Ancak sonradan yapılan detaylı araştırmada başvurucunun yıkılan konutunun inşaat hâlinde olduğu gerekçesiyle 24/4/2007 tarihli işlemle hak sahipliği iptal edilmiştir.

37. Başvurucu tarafından bu işleme karşı açılan davada, değinilen konutun depremden önce tamamlandığı ve 7/5/1999 tarihinden itibaren anılan konutta oturulmaya başlandığı ileri sürülmüş; bu iddianın ispatlanması amacına yönelik olarak da konuta taşındığını gösterir nakil ilmühaberi, Belediye tarafından düzenlenen ve su aboneliğinin bulunduğunu gösteren 28/12/1999 tarihli yazı, yine Belediye tarafından tanzim edilen ve ihtilaf konusu konutta yapı kullanma izni alınmadan iskân edildiğini belirten bir yazı ile başvurucunun değinilen konutta ikamet ettiğini ifade eden 2/9/1999 tarihli Muhtarlık yazısı Derece Mahkemelerine sunulmuştur.

38. Mahkeme, ara kararıyla başvurucudan söz konusu yapıda oturulduğuna dair deprem öncesi döneme ait elektrik, telefon, doğal gaz aboneliklerini gösterir belge ve faturaların ibrazını istemiş ancak bunların depremde zayi olduğu gerekçesiyle ibraz edilememesi

üzerine taşınmazın inşaat hâlinde olduğunu tespit eden 10/9/1999 tarihli hasar tespit raporunda başvurucunun imzasının bulunduğu hususunu da gözeterek davayı reddetmiştir.

39. 7269 sayılı Kanun'un 29. maddesinin birinci fıkrasından açıkça anlaşılacağı üzere hak sahibi olunabilmesi için yıkılan veya hasara uğrayan konutta oturulması yeterli olup yapı kullanma izin belgesinin alınmamış olmasının hak sahipliği bakımından bir önemi bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucu tarafından ilgili kamu kurumlarından, aboneliklerini gösteren belgelerin verilmesi istendiği hâlde aboneliklere ilişkin bilgi ve belgelerin bulunduğu binaların yıkıldığı gerekçesiyle bunlar başvurucuya sunulamamıştır. Ayrıca dosyada bulunan 10/9/1999 tarihli raporun başvurucunun imzasını taşımadığı görülmektedir. Başvurucunun Derece Mahkemelerine sunduğu Belediye ve Muhtarlık yazılarından ise başvurucunun depremden önce anılan konutta oturduğu anlaşılmaktadır.

40. Bu durumda dosyada bulunan bilgi ve belgelere göre depremden önce anılan konutta oturduğu açık olan başvurucunun hak sahipliğinin binanın inşaat hâlinde bulunduğu gerekçesiyle iptaline ilişkin işleme karşı açılan davanın, başvurucunun depremden önce söz konusu konutta oturmadığı sonucuna ulaşılarak reddedilmesinin bariz takdir hatasına dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

41. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermek gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anaysa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 110.000 TL maddi tazminat ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Somut olayda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

45. Adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması

için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2007/1177) GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEVZAT ÇAKAR

B. No: 2014/5083 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5083

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEVZAT ÇAKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5083)

Karar Tarihi:21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Nevzat ÇAKAR

Vekili : Av. Erkan METİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7.Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında 22/10/2010 tarihinde gözaltına alınmış; 26/10/2010 tarihinde İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, tefecilik yapma, nitelikli yağma suçlarından tutuklanmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı yaptığı soruşturma sonunda31/5/2011 tarihli iddianame ile başvurucu ile birlikte 96 şüpheli hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte yardım etme, nitelikli yağma, tehdit, silahla tehdit, kişi hürriyetini kısıtlama, suç üstlenme, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarından cezalandırılmaları istemiyle haklarında kamu davası açmıştır.

9. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (TMK mülga 10. madde ile görevli) E.2011/133 sayılı dosyası kapsamında 22/6/2011 tarihinde yapılan tensiple başvurucu ile birlikte 43 tutuklu sanığın tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir. Yargılama başvurucu yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür.

10. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) mülga 10. maddesi ile görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine dosya, İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

11. İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/89 sayılı dosyasında 21/3/2014 tarihinde yapılan tensiple başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

12. Duruşmada verilen tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara başvurucu tarafından itiraz edilmiş, itirazı değerlendiren İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesi 1/4/2014 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir.

13.Başvurucu 11/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesi 16/6/2014 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

15. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1)

numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19.Başvurucu; tutukluluğun makul süreyi aştığını, tutukluğun devamına ilişkin gerekçelerin soyut nitelikte ve şablon gerekçeler olduğunu, tutukluluğun devamı kararlarında tutukluluğun devamını gerektirecek nedenlerin gösterilmediğini belirterek adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün tutukluluğun uzun süredir devam etmesine yönelik olduğu anlaşıldığından iddiaların tamamının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

22. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

23.Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

24. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 16/6/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurununbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NESRİN YILDIRIM

B. No: 2014/5503 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5503

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NESRİN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5503)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Nesrin YILDIRIM

Vekili : Av. Orhan EVREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bankaya yatırılan kamulaştırma bedelinin bloke edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, bu aşamada görüş sunmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1958 doğumlu olup Antalya ili Muratpaşa ilçesinde ikamet etmektedir.

8. Başvurucunun paydaşı olduğu Antalya ili Balbey Mahallesi'nde kâin 361 ada 17 parsel numaralı taşınmaz, Vakıflar Genel Müdürlüğünce (Genel Müdürlük) 20/2/1990 tarihli işlemle kamulaştırılmıştır. Takdir Komisyonunca tespit edilen kamulaştırma bedelinin başvurucunun hissesine isabet eden 220.262.646 TL'si (yeni Türk lirası ile 220,26 TL) 28/12/1990 tarihinde Vakıflar Bankası Antalya Şubesinde başvurucu adına açılan hesaba yatırılmıştır.

9. Genel Müdürlük tarafından kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığı hususu 14/1/1991 tarihli noter ihbarnamesi ile başvurucuyabildirilmiştir.

10. Başvurucu, Genel Müdürlük tarafından söz konusu hesaba "İzinsiz çekilemez." şerhinin uygulandığını belirtmiştir.

11. Genel Müdürlüğün kamulaştırma işlemine karşı 1991 yılında Antalya İdare Mahkemesinde iptal davası açılmıştır. Anılan Mahkemece 27/11/1991 tarihinde verilen kararla dava reddedilmiştir. Söz konusu karar, Danıştay Altıncı Dairesinin 12/2/1992 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

12. Başvurucu tarafından Antalya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırma bedeline ilişkin olarak tezyidi bedel davası açılmıştır. Söz konusu davada 1993 yılı içinde karar verildiği anlaşılmakta ise de kararın ne yönde olduğu ve ne zaman kesinleştiğine ilişkin dosyada herhangi bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.

13. Başvurucu, Antalya 1. Noterliği aracılığıyla 20/6/2005 tarihinde Genel Müdürlük ile Vakıflar Bankasına ihtarname göndermiştir. Söz konusu ihtarnamede 220,26 TL kamulaştırma bedeline bloke uygulanmış olması nedeniyle 1.552,81 TL işlemiş faiz ve 198.226,92 TL munzar zarar olmak üzere toplam 200.000 TL tazminatın ödenmesi, aksi takdirde yasal yollara başvurulacağı ihtar edilmiştir.

14. Ödeme yapılmaması üzerine başvurucu, Antalya 4. İcra Müdürlüğü (İcra Müdürlüğü) nezdinde 2005/6620 sayılı dosya numarası üzerinden Genel Müdürlük ile Vakıflar Bankası aleyhine icra takibi başlatmıştır. Takipli tarafların itirazı üzerine takip durmuştur. Bunun üzerine başvurucu 2/12/2005 tarihinde Antalya 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Genel Müdürlük ile Vakıflar Bankası aleyhine alacak davası açmıştır.

15.Davalılar cevap dilekçelerinde, başvurucu adına bankaya yatırılan paraya bloke uygulanmadığını, başvurucunun paranın ödenmesine yönelik herhangi bir talep ve başvurusunun bulunmadığını, paranın uzun yıllar hesapta beklemesinin sorumlusunun başvurucu olduğunu ileri sürmüşlerdir.

16. Mahkemece bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Muhasebeci bilirkişi tarafından hazırlanan rapora göre 220,26 TL'nin güncel değeri 158.405,92 TL olarak tespit edilmiştir. Bilirkişi, denkleştirici adalet ilkesi uyarınca ABD doları kuru, altın fiyat artışı, enflasyon oranı ile asgari ücret artış oranlarının ortalamasını dikkate alarak hesaplama yapmıştır.

17. Mahkeme bilirkişi incelemesi yaptırmış olmasına rağmen 10/4/2009 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Mahkeme, başvurucunun tezyidi bedel davası ile kamulaştırma işleminin iptali istemiyle dava açmış olmasına dayanmıştır. Mahkemeye göre başvurucunun bu davaları açmış olduğu gözetildiğinde kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığından

haberdar olmaması mümkün değildir. Gerekçede ayrıca, idarenin izni olmadan paranın çekilemeyeceğine ilişkin bir şerh bulunmadığı gibi başvurucunun paranın ödenmesi istemiyle herhangi bir müracaatının da var olmadığı vurgulanmıştır.

18. Mahkeme kararı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin (Daire) 19/7/2010 tarihli kararıyla bozulmuştur. Daire, davalı Vakıflar Bankası vekilince davaya sunulan cevap dilekçesi ile İcra Müdürlüğünün 2005/6620 sayılı dosyasına sunulan itiraz dilekçesinde Genel Müdürlük tarafından banka hesabına yatırılan bedel üzerine ödememe şerhi uygulandığının belirtilmiş olmasına dayanmıştır. Ancak Daire, bloke uygulanan paranın rayiç değerinin değil faiz uygulanmış hâliyle ödenmesine karar verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bozma kararına göre paranın bloke edildiği tarih (28/12/1990) ile kamulaştırma işleminin kesinleştiği tarihe (12/2/1992) kadar yasal faiz, bu tarihten sonra da Anayasa'nın 46. maddesinde gösterilen faiz oranının uygulanması gereklidir.

19. Bozma kararına uyan Mahkeme, bozma kararındaki gerekçeye uygun hesaplama yapılmak üzere bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi raporunda 3.340,72 TL faiz alacağı hesaplanmış, 220,26 TL anapara ile birlikte başvurucuya toplam ödenmesi gereken tutar 3.560,98 TL olarak belirlenmiştir. Mahkeme 23/11/2011 tarihli kararla anılan bilirkişi raporuna dayanarak 3.560,98 TL yönünden davayı kabul etmiştir.

20. Mahkeme kararı; Dairenin 19/3/2012 tarihli kararıyla, kamulaştırma işleminin kesinleştiği tarihten önceki döneme ilişkin yasal faizin hesaplanmamış olduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

21. İkinci bozma kararına uyan Mahkemece tekrar bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi raporunda kamulaştırma kararının kesinleştiği dönemden öncesi için yasal faiz hesaplanmak suretiyle başvurucuya ödenmesi gereken tutar 220,26 TL anapara ve 3.664,98 TL faiz olmak üzere toplam 3.960,64 TL olarak saptanmıştır. Mahkeme 3/4/2013 tarihli kararıyla başvurucuya toplam 3.960,64 TL'nin ödenmesine hükmetmiştir.

22. Bu karara karşı yapılan temyiz istemi, Dairenin 10/2/2014 tarihli kararıyla reddedilerek Mahkeme kararı onanmıştır.

23. Daire kararı 24/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

24. Başvurucu 18/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun olay tarihinde yürürlükte bulunan 13. maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

“Kamulaştırılması kararlaştırılan taşınmaz malın, 7 nci maddedeki usule göre tespit edilen sahibi, zilyet ve diğer ilgililerden adresi tespit olunanlara tebliğ edilmek üzere; kamulaştırılacak taşınmaz malın kamulaştırılmasına uygun ölçekli bir plan veya ölçekli krokisi, kamulaştırma kararı, takdir olunan kıymeti, kamulaştırma karşılığının veya ilk taksidinin millî bankalardan birine hak sahibi adma yatırıldığına dair belge, kamulaştırmanın hangi idare yaranna yapıldığı ve açılacak davalarda husumetin kime yöneltileceği bedelin bankaya yatırıldığı tarihten başlayarak otuz gün içinde notere verilir, Noter onbeş gün içinde belgeleri tebliğe çıkarır...."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, 22/9/1990 yılında kamulaştırılan taşınmaz için takdir edilen kamulaştırma bedelinin hissesine isabet eden 220,26 TL'sinin 28/12/1990 tarihinde adına açılan banka hesabına yatırıldığı hususunun 14/1/1991 tarihli noter ihbarnamesiyle bildirildiğini ancak bedel üzerine "Vakıflar İdaresinin izni olmadan çekilemez." şerhinin konulması nedeniyle parayı bankadan alamadığını belirtmiştir. Başvurucu, paranın uzun yıllar ödenmemesi nedeniyle başlattığı icra takibinin durması üzerine açtığı davada sadece yasal faiz uygulanmak suretiyle belirlenen bedelin zararını karşılamaktan uzak olduğunu ifade etmiştir. Başvurucuya göre denkleştirici adalet ilkesi uyarınca belirlenen rayiç bedele hükmedilmesi gerekmektedir. Taşınmazının Antalya'nın en işlek yerlerinin birinde kâin olduğunu ifade eden başvurucu, sonuç itibarıyla kamulaştırma bedeline uygulanan bloke işlemi nedeniyle uğradığı zararının karşılanamamış olması sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

28. Somut olayda başvurucunun hissedarı olduğu taşınmaz 20/2/1990 tarihli işlemle kamulaştırılmış ve başvurucunun hissesine isabet eden 220,26 TL kamulaştırma bedeli 28/12/1990 tarihinde Vakıflar Bankası Antalya Şubesinde başvurucu adına açılan hesaba yatırılmıştır. Kamulaştırma işlemine karşı açılan dava, Antalya İdare Mahkemesinin 27/11/1991 tarihli kararıyla reddedilmiş ve bu karar Danıştay Altıncı Dairesinin 12/2/1992 tarihli ilamıyla onanarak kesinleşmiştir. Öte yandan başvurucu tarafından kamulaştırma bedelinin artırılması davasının açıldığı ve söz konusu davada -ne yönde olduğu ve ne zaman kesinleştiğine ilişkin dosyada herhangi bir bilgi ve belge bulunmasa da- 1993 yılı içinde karar verildiği anlaşılmıştır.

29. Başvurucunun şikâyeti, kamulaştırma kararına veya kamulaştırma bedelinin tespitine yönelik olmayıp başvurucu adına açılan banka hesabına yatırılan kamulaştırma bedelinin idare tarafından bloke edilmiş olmasına müteallikiktir. Dolayısıyla bu bireysel başvuru kapsamında başvurucunun kamulaştırma bedeline bloke uygulanmış olmasıyla ilgili sınırlı bir inceleme yapılacaktır.

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

31.Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın 35. maddesinde güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu

şeyi dilediği gibi kullanma ve tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı veren bir haktır(Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder.

33. Başvurucu adına bankaya yatırılan para başvurucuya ait taşınmaz hissesinin kamulaştırılmasının karşılığı olsa da olayda şikâyet edilen husus, kamulaştırma bedeli değil bankadaki paraya uygulanan blokaj işlemidir. Banka hesabında bulunan paranın bloke edilmesi, kamulaştırma işleminden ayrı ve bağımsız bir işlem niteliği taşımaktadır. Blokaj işleminin konusu para olduğundan somut olayda Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet güvencesinin uygulanabilirliği bakımından varlığı tartışılacak mülk kamulaştırılan taşınmaz değil banka hesabına yatırılan paradır. Menkul mal niteliği taşıyan paranın da Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği açıktır.

34. Başvurucu adına bankaya yatırılan kamulaştırma bedeline bloke uygulandığı hususu Derece Mahkemelerince de kabul edilen bir vakıadır. Dolayısıyla somut olayda blokenin varlığı konusunda münakaşaya girmenin bir anlamı bulunmamaktadır

35. Bankaya yatırılan kamulaştırma bedelinin bloke edilmesi, başvurucunun bu parayı bankadan çekmesine ve tabiatıyla para üzerinde tasarrufta bulunmasına engel teşkil etmiştir. Para üzerinde tasarrufta bulunmasına mani oluşturan blokaj işlemi mülkiyet hakkına müdahale niteliği taşımaktadır. Paranın başvurucunun kullanımına kapalı hâle getirilmesi, "mülkiyetten barışçıl yararlanma" biçimindeki birinci kural kapsamında kalmaktadır.

36. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı mutlak bir hak olarak düzenlenmemiş olup hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılması mümkün kılınmıştır. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de "hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini" temel bir ilke olarak benimsemiştir.

37. 2942 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 13. maddesinin birinci fıkrası uyarınca idarece takdir edilen kamulaştırma bedelinin veya ilk taksidinin millî bankalardan birine hak sahibi adına yatırıldığına dair belgenin kamulaştırma kararı ile birlikte bedelin bankaya yatırıldığı tarihten başlayarak otuz gün içinde notere verilmesi ve noter tarafından on beş gün içinde belgelerin tebligata çıkarılması gerekmektedir. Bu hükümden, kamulaştırma bedelinin tamamının veya Kanun'da düzenlenen koşulların varlığı durumunda ilk taksitinin malik adına açılacak bir banka hesabına yatırılmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Kamulaştırma bedelinin malik adına açılacak olan banka hesabına yatırılmasındaki amaç, paranın bankada bloke edilmiş vaziyette bekletilmesi olmayıp malikin zilyetliğine geçirilmesine imkân sağlanmasıdır. Dolayısıyla malikin para üzerinde tasarrufunun engellenmesi sonucunu doğuracak biçimde banka hesabına blokaj uygulanması bu amaçla bağdaşmayacağından değinilen Kanun hükmüyle çelişir.

38. Somut olayda uygulanan blokaj işleminin hukuka aykırı olduğu hususu Derece Mahkemelerince tespit edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni temelden yoksun olduğu anlaşılmıştır.

39. Anayasa'nın 35. maddesi, başvurucunun hukuka aykırı olduğu saptanan müdahale nedeniyle oluşan ekonomik kayıplarının adil bir şekilde giderilmesini gerektirmektedir. Adil giderimden söz edilebilmesi için başvurucunun hukuka aykırı müdahale nedeniyle oluşan

zararının mümkün olduğunca karşılanması zorunludur. Zararın tespiti hususunda dikkate alınacak ölçüt, müdahalenin gerçekleşmemiş olması hâlinde başvurucunun içinde bulunacağı ekonomik durumdur. Buna göre müdahale olmamış olsaydı hayatın olağan akışına göre başvurucunun içinde bulunması muhtemel olan ekonomik durum ile müdahale sonrası oluşan mevcut ekonomik durumun kıyaslanması ve aradaki farkın telafi edilmesi gereken zarar olarak kabul edilmesi gerekmektedir (Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 47).

40. Hukuki temelden yoksun müdahaleler nedeniyle oluşan zararın ilke olarak idarece tazmini gerekmekle birlikte hükmedilmesi gereken tazminatın tespitinde başvurucunun kusuru da dikkate alınmalıdır. Başvurucunun kendi kusuruyla zararın artmasına sebebiyet vermesi durumunda kusuruyla müsavi bir indirim yapılabilir. Başvurucunun, zararın artmasını engelleyecek ve orta düzeydeki bir bireyden beklenebilecek makul tedbirleri almamış olduğu hâllerde kusurlu olduğu kabul edilebilir.

41. Mahkemece bozma kararı doğrultusunda blokajın uygulandığı tarih (28/12/1990) ile kamulaştırmanın kesinleştiği tarih (12/2/1992) arasındaki dönem için yasal faiz, sonraki için Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca belirlenen faiz oranları uygulanarak belirlenen 3.664,98 TL ve220,26 TL anapara olmak üzeretoplam 3.960,64 TL'nin başvurucuya ödenmesine hükmedilmiştir. Başvurucu taşınmazın rayiç bedelinin ödenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Somut olaydaki uyuşmazlığın kamulaştırma işlemine ilişkin olmayıp blokaj işlemiyle ilgili bulunduğu yukarıda ifade edilmiştir (bkz. § 29). Kaldı ki kamulaştırma işleminin hukuka uygun olduğu idari yargı kararıyla tespit edildiği gibi taşınmaz bedelinin yeterliliği de 1993 yılında karara bağlanan davada çözüme kavuşturulmuştur. Dolayısıyla blokaj işlemi nedeniyle meydana gelen zararın taşınmazın güncel değeriyle ilişkilendirilmesinin haklı bir temeli tespit edilememiştir. Bu sebeple başvurucunun bu iddiasına itibar edilmesi mümkün görülmemiştir.

42. Başvurucunun hissesine isabet eden 220,26 TL kamulaştırma bedeli 28/12/1990 tarihinde Vakıflar Bankası Antalya Şubesine yatırılmıştır. Başvuru dilekçesinde, kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığı hususunun 14/1/1991 tarihli noter ihbarnamesi ileGenel Müdürlük tarafından başvurucuya bildirildiği belirtilmiştir. Öte yandan başvurucu tarafından tezyidi bedel davasının açıldığı ve bu davanın 1993 yılında karara bağlandığı görülmüştür. Bu hususlar gözetildiğinde başvurucunun 220,26 TL kamulaştırma bedelinin adına açılan banka hesabına yatırıldığından haberdar olduğu anlaşılmıştır.

43. Bankaya yatırılan kamulaştırma bedeli üzerine bloke şerhi düşüldüğü ve bu sebeple başvurucunun para üzerinde tasarrufta bulunma imkânına kavuşamadığı hususu tartışma dışıdır. Başvurucunun para üzerinde tasarrufta bulunamaması nedeniyle gerek paranın enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleme gerekse parayı işleterek kazanç elde etme imkânından mahrum kaldığı hususu da izahtan varestedir. Ancak başvurucunun blokaj işleminden haberdar olduğu 14/1/1991 tarihinden Antalya 1. Noterliği aracılığıyla Genel Müdürlük ile Vakıflar Bankasına ihtarname gönderdiği 20/6/2005 tarihine kadar blokajın kaldırılarak paranın ödenmesi yolunda idare ya da yargı mercileri nezdinde girişimde bulunduğuna dair herhangi bir bilgi ve belge dosyaya sunulmamıştır. Başvurucu, yaklaşık 14 yıl 5 aylık sürede neden blokajın kaldırılması yolunda herhangi bir girişimde bulunmadığına ilişkin bir açıklamada da bulunmamıştır. Başvurucunun idari veya yargısal yollara başvurmak suretiyle blokajı kaldırma olasılığının kuvvetli olduğu gözetildiğinde bu yollara başvurulmamasının başvurucu açısından kusur teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

44. Bu durumda başvurucunun da kusurlu bulunduğu gözetildiğinde bloke edilen220,26 TL anaparaya ek olarak bu tutara bloke tarihi ile kamulaştırmanın kesinleştiği tarih arasındaki dönem için yasal faiz, sonraki için Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca belirlenen faiz oranları uygulanmak suretiyle belirlenen 3.664,98 TL ile sınırlı bir tazminata hükmedilmiş olmasının başvurucu açısından yeterli bir tatmin oluşturduğu kanaatine varılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN ER ve MUSTAFA ER

B. No: 2014/5563 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5563

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN ER VE MUSTAFA ER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5563)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucular : 1. Metin ER

2. Mustafa ER

Vekili : Av. Fahri TOĞA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama sürecinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması talepleri sorulmadan yetersiz gerekçeyle aleyhe uygulama yapılması ve temyiz dilekçesinde ileri sürülen bozma nedenlerini karşılayan gerekçe gösterilmemesi nedenleriyle adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. 1970 ve 1966 doğumlu olan başvurucular; hediyelik eşya, zücaciye ve ağaç işleri alanında ticaretle uğraştıklarını belirtmektedirler.

8. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 4/11/2008 tarihli iddianameyle, 22/2/2006 tarihinde işlendiği iddia olunan sahtecilik ve kaçakçılık suçlarından başvurucuların cezalandırılması talebiyle aynı yer 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

9. Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucuların savunmasını tespit ederken hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümlerin haklarında uygulanmasını talep edip etmediklerini başvuruculara sormadan yargılamayı tamamlamış ve 16/2/2010 tarihli kararıyla başvurucuların sahtecilik suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile mahkûmiyetlerine karar vermiştir. Kararın bireysel başvuruya konu olan ilgili kısımları şöyledir:

"… Sanık Metin Er alınan savunmasında şirketin ithalat işlemleriyle ilgilenmediğini savunmuştur. Ancak dosyada mevcut belgelerden şirket yetkilisi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca sanıklar davaya konu eşyaların 22/2/2006 tarihli 16204 sayılı serbest dolaşıma giriş beyannamesi muhteviyatı eşyalar olduklarını savunmuşlarsa da, bilirkişiler tarafından tanzim ve dosya[ya] ibraz edilen bilirkişi raporunda dava konusu eşyaların adı geçen beyannameyle ithalatı gerçekleştirilen eşya vasfında bulunmadıkları, bu nedenle eşyaların ya beyannameyle ithal edilenler dışında herhangi bir yoldan kaçak olarak yurda getirildiği veya beyanname konusu eşyalar arasına karıştırılarak hiç beyan edilmeden yurda sokulduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir. Sanıkların eşyaların beyanname kapsamı eşyalar olduğuna dair savunmaları nazara alındığında dava konusu eşyaların beyanname muhteviyatı eşyaların arasına karıştırılarak herhangi bir gümrük işlemine tabi tutulmaksızın yurda sokulduğunun kabulünün dosya içeriğine daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirilerek sanıkların savunmalarına itibar edilmesinin mümkün olmadığı ve kendilerine isnat edilen suçları işlediğinin kabul edilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

…

Sanık Metin Er ve Mustafa Er hakkında mahkumiyet hükümleri kurulurken suçların işleniş biçimi, önemi ve suça konu eşyanın hesaplanan gümrüklenmiş değeri nazara alınarak temel cezalar alt sınırdan verilmiştir. Yargılama aşamasındaki davranışları lehlerine takdiri indirim sebebi kabul edilerek sahtecilik suçundan verilen cezalar TCK'nın 62. maddesi gereğince indirilmiştir. Ancak suçun işlenmesindeki özellikler nazara alındığında sanıkların bir daha suç işlemeyecekleri yönünde mahkememizde olumlu kanaat oluşmadığından sanıklar hakkında CMK'nın değişik 231. maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine ve sahtecilik suçundan hükmedilen hapis cezasının ertelenmesine taktiren yer olmadığı sonuç ve kanaatine varılmış ve bu yönde olmak üzere aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

10. Anılan kararın, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 18/3/2014 tarihli kararı ile 26/9/2004 tarihli

ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinin uygulanmasına ilişkin hükümde düzeltme yapılmak suretiyle onanmasına karar verilmiştir.

11. Nihai karar, başvuruculara tebliğ edilmeden 15/4/2014 tarihinde başvurucular tarafından öğrenilmiştir.

12. Başvurucular 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması,

Gerekir."

14. 5237 sayılı Kanun'un 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

15. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/7 md.) Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Savunma Hakkının Kısıtlandığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucular, sahtecilik suçundan yargılandıkları davada lehlerine bir düzenleme olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanmasını talep edip etmediklerinin kendilerine sorulması gerekliliği gözetilmeden yasal ve yeterli olmayan gerekçelerle bu hükmün haklarında uygulanmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve cezanın infazının durdurulması, yeniden yargılama yapılması, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

18. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

20. Anılan hükümler uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

21.Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği öncelikle olağan başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi,bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dile getirilmeyen iddialar, bireysel başvuruya konu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 18-20).

23. Başvuru konusu olayda başvurucuların savunmalarının kararı veren Mahkeme tarafından başvurucuların avukatları huzurunda alındığı, duruşmaların tamamında müdafinin hazır olduğu, bir kısım duruşmaya başvurucuların bizzat katıldığı, kararın yokluklarında tefhim edildiği anlaşılmaktadır. Başvurucuların temyiz talepleri incelendiğinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasına yönelik herhangi bir talep veya itirazın bulunmadığı, sadece cezanın ertelenmemesi ile ilgili temyiz sebeplerine vurgu yapıldığı görülmektedir.

24.Bu itibarla iddia edilen hak ihlallerinin temyiz aşamasında düzeltilmesi imkânını yargılama makamlarına tanımaksızın başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu edilen şikâyetler, derece mahkemeleri önünde ileri

sürülmeksizin ilk defa bireysel başvuru aşamasında dile getirilmiştir (Metin Polat, B. No: 2013/1145, 10/6/2015, § 25). İddia edilen hak ihlalinin temyiz dilekçesinde cezanın ertelenmesine yönelik temyiz sebepleriyle birlikte değerlendirilmesi beklentisinin, başvuruculaların temyiz Mahkemesi önünde ihlal iddialarını en azından öz olarak ileri sürme yükümlülüğünü ortadan kaldırdığı söylenemez (Sönmez Kaşıkçı, B. No: 2014/466, 8/6/2016, § 40).

25. Temyiz yoluna başvuran başvuruculaların anılan iddialarını etkili bir yol olarak temyiz aşamasında ileri sürmemiş olmaları neticesinde iddiaların Anayasa Mahkemesince incelenmesi bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir.

26. Açıklanan nedenlerle anılan ihlal iddialarının başvuru yolları usulüne uygun şekilde tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucular, temyiz aşamasında ileri sürdükleri taleplerinin gelişigüzel bir incelemeye tabi tutularak, yeterli gerekçeye yer verilmeden reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve cezanın infazının durdurulması, yeniden yargılama yapılması, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

29. Anayasa’nın 36. ve 141. maddeleri uyarınca her türlü mahkeme kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

30. Somut olayda, incelenen kararda gösterilen gerekçenin kanun yolu merciince uygun bulunduğu, hatalı bulunan ve düzeltilmesi gereken hususlara vurgu yapılıp düzeltilerek onama kararı verildiği dikkate alındığında başvuru konusu kararın gerekçesiz olduğundan bahsedilemez.

31. Açıklanan nedenlerle başvuruculaların gerekçeli karar haklarının ihlal edildiği iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucular, yargılandıkları davada lehlerine bir düzenleme olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanmasını talep edip etmediklerinin kendilerine sorulması gerekliliği gözetilmeden, yasal ve yeterli olmayan gerekçelerle haklarında bu hükümlerin uygulanmamasını temyiz nedeni olarak da ileri sürmelerine ve Yargıtay ilgili dairesinin benzer davalarda aynı gerekçelerle bozma kararı verdiğini bilmelerine rağmen Dairenin hükmü onadığını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan kanun önünde eşitlik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Dolayısıyla başvurucuların adil yargılanma hakkı bağlamında eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları, adil yargılanma hakkından bağımsız incelenemeyecektir. Bu kapsamda adil yargılanma hakkı başlığı altındaki değerlendirmeler dikkate alındığında eşitlik ilkesine yönelik şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca karar verilmesine gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının unsurlarından savunma hakkının ihlaline ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERTUĞRUL YABAN

B. No: 2014/6238 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERTUĞRUL YABAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6238)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Ertuğrul YABAN

Vekili : Av. Aslı ARICI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, itiraz öncesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine rağmen daha sonraki kararda bu haktan yararlandırılmaması ve daha ağır sonuçlar doğuran cezaya hükmedilmesi nedenleriyle kazanılmış haklara saygı ve aleyhe bozma yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 1974 doğumlu olan başvurucu, serbest meslek sahibi olduğunu ve Ankara'da ikamet ettiğini belirtmektedir.

9. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 13/9/2012 tarihli iddianameyle 23/7/2011 tarihinde işlendiği iddia olunan basit yaralama suçundan başvurucunun cezalandırılması talebiyle aynı yer Sulh Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

10. Ankara 23. Sulh Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 21/11/2013 tarihli ilk kararıyla başvurucunun atılı suçtan neticeden 3.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılması gerektiği belirtilerek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

11. Karara başvurucu müdafii tarafından itiraz edilmesi üzerine Ankara 26. Asliye Ceza Mahkemesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda 20/12/2013 tarihli ve 2013/618 Değişik İş sayılı karar ile itirazın kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili bölümü şöyledir:

"...Her ne kadar sanık Ertuğrul Yaban hakkında basit yaralama suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar verilmiş ise de;

Sanığın savunmasının alındığı 05/06/2013 tarihli celsede hakkında CMK 231. maddenin uygulanmasını kabul etmediği anlaşılmakla; sanık müdafii tarafından yapılan İTİRAZIN KABULÜNE,

Ankara 23. Sulh Ceza Mahkemesinin 21/11/2013 tarih 2013/178 esas 2013/573 sayılı kararının KALDIRILMASINA,

Hükmün açıklanması hususunda gereğinin ifası için yargılama dosyasının mahkemesine iadesine..."

12. İtiraz üzerine kararın kaldırılması sonucunda yeniden yapılan yargılamanın 8/4/2014 tarihli oturumunda başvurucu, beraatine karar verilmesini talep ettikten sonra hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine rıza gösterdiğini beyan etmiştir.

13. Mahkeme 8/4/2014 tarihli ikinci kararıyla başvurucunun atılı suçtan sonuç olarak 3.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Sanığın, 05/06/2013 tarihli celsede hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmediğini beyan etmesinin ardından, sehven hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin sanık müdafinin yaptığı itirazın, sanığın CMK 231. maddesinin uygulanmasını kabul etmediği gerekçesiyle kabulünden sonra yapılan yargılama sırasında, 08/04/2014 tarihli duruşmada sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını talep ettiği anlaşılmakla birlikte; bu talebin kabulü, hakkın kötüye kullanılmasına zemin hazırlamak niteliğinde olacağından, sanık hakkında CMK 231. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar

verilmiş ve aşağıdaki hüküm tesis edilmiştir.”

14. Nihai karar, başvurucuya 8/4/2014 tarihinde tefhim edilmiştir.

15. Başvurucu 8/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 5271 sayılı Kanunu’nun 231. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

“(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/7 md.) Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

…

(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu, Mahkemece verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı beraat kararı verilmesi gerektiği gerekçesiyle itiraz ettiğini, itiraz makamının hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını kaldırdığını, yeniden yapılan yargılamada hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep etmesine rağmen bu talebinin reddine karar verildiğini belirterek kazanılmış haklara saygı ve aleyhe bozma yasağı ilkelerini ihlal edildiğini ileri sürmüş; yeniden ve adil bir yargılamanın gerekliliğinin tespit edilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca başvurucunun başvuru konusu olaylara ilişkin iddialarını açıklama, dayanılan Anayasa hükmünün ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını kanıtlama, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38; Veli

Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

20. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması, kamu gücünün ihlale neden olduğunu iddia ettiği hak ve özgürlüklere ilişkin gerekli açıklamaları yapması zorunludur (İrfan Sarı, B. No: 2014/1397, 30/6/2014, § 24).

21. Başvurucu tarafından soyut şekilde anayasal haklarının ihlal edildiğinin ileri sürülmesi, iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığının soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir (İrfan Sarı, § 27).

22. Somut olayda başvurucu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin hakkında uygulanma veya uygulanmamasına yönelik ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş; 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin ilgili fıkralarının uygulanma biçiminden dolayı anayasal haklarının ne şekilde ihlal edildiğine ilişkin gerekçeleri açıklama yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

23. Başvurucu, kazanılmış haklara saygı ve aleyhe bozma yasağı ilkelerine vurgu yaparak ihlal iddiasını salt ceza yargılaması ilkelerine dayandırmış ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulamasının bireysel başvuru incelemesi kapsamında olan hangi temel haklarla ilgili olduğunu temellendirmemiştir. Bir başka ifadeyle ilk derece mahkemelerinin 5271 sayılı Kanun'un 231. madde uygulamasının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan temel haklarını ihlal ettiği konusunda bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenlerle ihlal iddiası ve bu iddianın temelindeki olguların ispatına ilişkin yeterli açıklamalarda bulunmayan başvurucunun iddiasını kanıtlayamadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddiaları kanıtlanamadığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHSİN ARKIŞ

B. No: 2014/7594 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7594

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHSİN ARKIŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7594)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Muhsin ARKIŞ

Vekili : Av. Erman YARIŞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılması ve kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasında hükmedilen bedelin zararı karşılamaması ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 7/6/2005 tarihinde Kale Asliye Hukuk Mahkemesinde Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davası açılmış, dava hak düşürücü süre nedeniyle reddedilmiş ancak temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı bozulmuş ve yargılamaya devam edilmiştir. Bozma sonrası yeniden yapılan değerlendirme sonucu Kale Asliye Hukuk Mahkemesinin 28/3/2013 tarihli kararı ile başvurucu lehine tazminata hükmedilmiş, temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 18. Hukuk Dairesince 3/2/2014 tarihinde onanmış, tarafların karar düzeltme yoluna başvurmamaları nedeniyle yargılama süreci sona ermiştir.

9. Onama ilamı başvurucuya 22/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 22/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucu; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmediğini, taşınmazına kamulaştırmasız olarak el atıldığını, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasında hükmedilen bedelin zararını karşılamadığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

13. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaların mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradeleriniAnayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu Muhsin Arkış, başvuru tarihinden sonra 3/12/2015 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TUNCAR

B. No: 2014/11149 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11149

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TUNCAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11149)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Ahmet TUNCAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, zamanaşımına uğramasına karşın kamu davasının düşürülmemesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sonulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Çal Cumhuriyet Başsavcılığının 12/10/2005 tarihli iddianamesi ile kişiyi hürriyetinden

yoksun kılma suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

7. Yargılamayı yürüten Çal Asliye Ceza Mahkemesinin 10/2/2010 tarihli kararıyla başvurucunun isnatedilen suçtan mahkûmiyetine karar verilmiştir.

8. Başvurucunun talebi üzerine 27/12/2013 tarihinde Yargıtay 14. Ceza Dairesince yapılan temyiz incelemesinde mahkûmiyet hükmü onanmıştır.

9. Başvurucu 24/4/2014 tarihli dilekçeyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından onama kararına karşı itirazyoluna başvurmasını talep etmiştir.

10. Başvurucu, nihai karardan 5/6/2014 tarihinde haberdar olduğunu bildirmiştir.

11. Başvurucu 3/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, dava zamanaşımı süresi dolmasına rağmen düşme kararı verilmemesi ve makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının; hukuka aykırı olarak verilen mahkûmiyet kararına istinaden özgürlüğünün kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; tahliye talebiyle birlikte miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

15. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz olup temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun itiraz yoluna gidilmesi istemi sadece anılan mercinin takdirini harekete geçirmeye yöneliktir. Bu kapsamda yapılan taleplerin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (Rafet Ünal, B. No: 2013/1610, 13/6/2013, § 16).

16. Somut olayda Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 27/12/2013 tarihli onama ilamıyla olağan başvuru yolları tüketilmiştir. Başvurucunun en geç, itiraz yoluna gidilmesi istemiyle başvuru yaptığı 24/4/2014 tarihinde nihai karardan haberdar olduğu,bu tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 3/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERMAN PAKSOY

B. No: 2014/11163 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11163

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERMAN PAKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11163)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Erman PAKSOY

Vekili : Av. Şerife FİKİRLİ US

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; aynı eylemle ilgili iki ayrı kamu davası açılması nedeniyle aynı suçtan iki kez yargılanmama hakkının, aynı eylem nedeniyle ayrı bir kamu davası açıldığı hususu dikkate alınmadan ve o yargılamanın sonucu beklenmeden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığının 24/4/2012 tarihli iddianamesi ile sendikal hakların kullanılmasını engelleme suçundan başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

8. Yargılamayı yürüten Osmaniye 2. Sulh Ceza Mahkemesi 16/4/2013 tarihli kararıyla başvurucunun beraatine karar vermiştir.

9. Katılan vekilinin talebi üzerine temyiz incelemesi yapan Yargıtay 18. Ceza Dairesi 8/2/2016 tarihli kararıyla beraat hükmünü onamıştır.

10. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığının 23/3/2012 tarihli iddianamesi ile sendikal hakların kullanılmasını engelleme suçundan başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Yargılamaya konu iddianamelerden başvurucu hakkında açılan davaların aynı eyleme ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

11. Yargılamayı yürüten Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 27/3/2014 tarihli kararıyla başvurucunun isnat edilen suçtan mahkûmiyetine hükmetmiş, sonrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı vermiştir.

12. Başvurucu müdafiinin HAGB kararına yönelik itirazı Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucu 2/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Aynı Suçtan İki Kez Yargılanmama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; aynı eylem nedeniyle iki kez yargılandığını, bu nedenle aynı suçtan iki kez yargılanmama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) veya Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

17. Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı, Sözleşme’ye ek Türkiye’nin taraf olduğu (7) numaralı Protokol’ün 4. maddesinde yer alsa da, söz konusu Protokol'ün uygun bulunmasına dair 6684 sayılı Kanun'un Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 10/3/2016 tarihinde kabul edildiği ve 25/3/2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlandığı, 28/3/2016 tarihinde de Bakanlar Kurulunca onaylanan Protokol'ün 1/8/2016 tarihinde yürürlüğe girdiği, başvurucunun HAGB kararına yaptığı itirazın 16/5/2014 tarihinde reddedildiği ve HAGB kararının aynı tarihte kesinleştiği, kararın kesinleşiği tarih

itibarıyla Türkiye'nin (7) nolu protokole taraf olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle,2/7/2014 tarihli başvuruda, aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı yönünden inceleme yapmaya imkân bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, aynı eylem nedeniyle bir başka kamu davası açıldığı dikkate alınmadan ve o yargılamanın sonucu beklenmeden HAGB kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. HAGB, sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına gelmektedir. Kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesine karşın sanığın kabul etmemesi hâlinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceği 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasının son cümlesinde ifade edilmektedir. Bu kapsamda sanığın, yargılamanın hukuki kesinliği ifade eden bir hükümle sonuçlanmasını ya da cezaya hükmedilmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını tercih etme imkânı bulunmaktadır (Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013, § 19).

21. HAGB kararı, yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmayıp ceza yargılamasını sona erdiren düşme nedenlerinden biridir. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (10) ve (11) numaralı fıkralarında belirtildiği üzere denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmediği takdirde açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesine, denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmesi veya öngörülen yükümlüklere aykırı davranılması hâlinde hükmün açıklanmasına karar verilir (Ali Gürsoy, § 21).

22. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında, HAGB kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte ancak denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmesi hâlinde hükmün açıklanmasıyla veya bu süre içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmemesi hâlinde düşme kararıyla yargılama nihai olarak sona erdiğinde hüküm niteliği olan bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilir ve esasa ilişkin itirazlar bu aşamada ileri sürülebilir (Ali Gürsoy, § 22).

23. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre sanık kabul etmediği takdirde HAGB kararı verilmez. Bu durumda ilk derece mahkemesince istinaf kanun yolu açık olarak karar verilebilecektir. Başka bir deyişle haklarında HAGB kararı verilmesini kabul eden sanıklar, verilen kararın istinafta yapılacak esas ve usul incelemesini talep etme hakkından vazgeçmişlerdir. Somut olayda başvurucu, yargılama sonunda hakkında HAGB kararı verilmesine rıza göstermiştir. Dolayısıyla başvurucu, söz konusukarar ile ortaya çıkan menfaatlerden yararlanmayı tercih etmiştir (Adnan Erkuş/Türkiye, B. No: 61196/11, 4/12/2012, § 22).

24. Somut olayda yargılama sonunda verilen kararların temel hakları ihlal ettiği iddiası -somut olayın özelliği de nazara alındığında- istinaf/temyiz incelemesinde de ileri sürülebilecek iddialardandır. Başvurucunun talebi üzerine HAGB kararı verildiği ve istinaf/temyiz yoluna başvurmayı mümkün kılan bir karar verilmesinin tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Aynı suçtan iki kez yargılanmama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKTAŞ YASSI HADDE MAMÜLLERİ SAN. VE TİC. A.Ş.

B. No: 2014/11214 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11214

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKTAŞ YASSI MADDE MAMÜLLERİ SAN. TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11214)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş.

Temsilcisi : Mustafa EROL

Vekili : Av. Murat YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu kurumundan alacağın tahsil edilememesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması ile alacağın tahsilinde faiz uygulanmaması nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/7/2014 tarihindeyapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik hususu karara bağlanmadan dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlığın 10/3/2016 tarihinde sunduğu görüşüne karşı başvurucu süresi içinde beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 5/12/2003 tarihinde Kocaeli Vergi MahkemesindeGebze Gümrük Müdürlüğü aleyhine açılan iptal davasında başvurucu, ilgili idarenin işlemi sonucu ithal ettiği eşyanın yanlış gümrük tarife istatistik pozisyonu altında beyan edildiğinden bahisle ortaya çıkan ek vergi tahakkukunun düzeltilmesi talebinin reddine dair işlemin iptalini istemiştir.

9. Yapılan değerlendirme sonucu Kocaeli Vergi Mahkemesi 19/3/2004 tarihli ve E.2003/951, K.2004/236 sayılı kararı ile davanın reddine hükmetmiş; karara karşı temyiz talebinde bulunulmuş ancak talep, Danıştay Yedinci Dairesince 5/4/2006 tarihli ve E.2004/1573, K.2006/1080 sayılı ilam ile süre aşımı gerekçesiyle reddedilmiş; karar düzeltme aşamasında ise aynı Dairenin 23/11/2012 tarihli ve E.2006/3655, K.2012/6152 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına hükmedilmiştir.

10. Bozma ilamı üzerine Kocaeli 1. Vergi Mahkemesince yeniden yapılan değerlendirme sonucu 3/6/2013 tarihli ve E.2013/418 ve K.2013/502 sayılı karar ile davanın kabulüne ve dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir.

11. Kocaeli 1. Vergi Mahkemesinin iptal kararının ardından başvurucu, Gebze 1. İcra Müdürlüğü nezdinde ilgili idare aleyhine ilamsız icra takibi başlatarak ek vergi tahakkuku nedeniyle ilgili idareye ödediği 1.239.690,43 TL'nin ödeme tarihi olan 4/9/2006 tarihinden itibaren icra takibinin başlatıldığı tarih olan 27/6/2013'e kadar işlemiş faizi ile birlikte 3.232.947,35 TL olarak iadesini talep etmiştir.

12. Kocaeli 1. Vergi Mahkemesinin ilgili işlemin iptaline ilişkin 3/6/2013 tarihli kararı, Danıştay Yedinci Dairesinin 7/5/2014 tarihli ilamı ile onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 8/12/2014 tarihli ve E.2014/3308, K.2014/6949 sayılı ilamı ile reddedilmiş; böylece yargılama süreci sona ermiştir.

13. Başvurucu tarafından 2/11/2016 tarihinde ve ilgili idare tarafından 4/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulan dilekçelerle söz konusu icra takip dosyası borcunun en son 31/12/2014 tarihinde yapılan ödeme ile sona erdiği beyan edilmiştir. Başvurucu ve ilgili idare tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan söz konusu dilekçelerde ayrıntılı olarak yer verilen ödeme bilgilerine göre ilgili icra dosyasına idarece çeşitli tarihlerde asıl alacak ile birlikte başvurucu tarafından talep edilen faizi de kapsayan toplam 3.635.564,17 TL ödeme yapılmış, bu miktardan toplam 80.601,95 TL cezaevi harcı ve damga vergisi kesintisi yapılarak başvurucuya toplam 3.554.602,28 TL aktarılmıştır.

14. İlgili idare tarafından söz konusu icra dosyası kapsamında ödemeler asıl alacakla birlikte faizi de kapsayacak nitelikte yapılmış ancak Gebze 1. İcra Hukuk Mahkemesinin E.2014/30 sayılı dosyasında faiz yönünden icra emrine itiraz edilmiş ve Gebze 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2014/27 sayılı dosyasında faiz yönünden menfi tespit davası açılmış, bu süreçler ise henüz sonuçlanmamıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı ile Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, hatalı ek vergi tahakkukunun iptali istemiyle açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını ve iptal kararının ardından alacağının tahsilinin geciktiğini belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1- Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalar ile hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince “kamu hukuku” alanına dâhil olan ancak sonucu itibarıyla medeni haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesince makul sürede yargılanma hakkının adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olduğu kabul edilerek bir davadaki yargılama süresinin makul olup olmadığının tespitinde davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususların dikkate alınacağı belirtilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

19. Öte yandan bir alacağın; mahkeme hükmü, hakem kararı veya idari bir kararla yeterli derecede icra edilebilir kılındığının ortaya konulması hâlinde mülk olarak kabul edilmesi gerekir. Bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşlarının borç ikrarı içeren alacakları ödememesi, mülkiyetten barışçıl yararlanma ve mülkiyete saygı ilkesinin ihlali anlamında gelecektir (Mehmet Zeki Genç, § 30, § 40).

20. Anılan ilkeler doğrultusunda somut olayda icra aşamasını da kapsayacak şekilde 11 yılı aşan sürenin makul olmadığı dikkate alındığında adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

B. Alacağa Faiz İşletilmemesi Nedeniyle Anayasal Hakların İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, haksız olarak tahsil ettiği ödemelerin iade edilmesi söz konusu olduğunda ilgili idarenin faiz ödemekten kaçındığını belirterek adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının, hak arama özgürlüğünün, eşitlik ilkesinin ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

23. Somut olayda başvurucudan haksız olarak tahsil edildiği yargı kararı ile ortaya çıkan meblağın ilgili idare tarafından faiz işletilerek başvurucuya ödendiği (bkz. § 13), ayrıca ilgili idare tarafından faiz ödenmesine ve uygulanan faiz oranına ilişkin davalar açılmasına karşın henüz bu davaların sonuçlanmadığı görülmektedir (bkz. § 14).

24. Bu durumda başvurucuya iddiasının aksine faiz ödendiği, ödenen faize ilişkin itirazların ise henüz yargı makamlarınca değerlendirilme aşamasında olduğu, değerlendirmenin sonuçlanmadığı anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

27. Başvurucu 1.000.000 TL maddi tazminat ile birlikte alacak kapsamında kendisine ödeme yapılırken cezaevi harcı ve damga vergisi olarak kesilen toplam 80.601,95 TL'nin maddi tazminat olarak ödenmesi talebinde bulunmuştur.

28. Somut olayda, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkınınihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 15.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu alacağı kendisine ödenirken kesinti yapıldığından bahisle maddi zarara uğradığını ileri sürmüşse de olayda, icra aşamasını da kapsayacak şekilde makul olmayan uzunluktaki süre nedeniyle tespit edilen ihlal ile başvurucunun maddi tazminat talebi arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Alacağa faiz işletilmemesi nedeniyle anayasal hakların ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 15.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Dilovası Gümrük Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Kocaeli 1. Vergi Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.